TÜRK YE CUMHUR YET
ÇUKUROVA ÜN VERS TES
SOSYAL B L MLER ENST TÜSÜ
RES M- E T M ANAB L M DALI

ULUSLARARASI STANBUL B ENAL TAR HÇES

Sibel GÜN

YÜKSEK L SANS TEZ

ADANA, 2011

TÜRK YE CUMHUR YET
ÇUKUROVA ÜN VERS TES
SOSYAL B L MLER ENST TÜSÜ
RES M- E T M ANAB L M DALI

ULUSLARARASI STANBUL B ENAL TAR HÇES

Sibel GÜN

Dan man: Doç. Mustafa OKAN

YÜKSEK L SANS TEZ

ADANA, 2011

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlü üne,

Bu çal ma, jürimiz taraf ndan Resim- E itimi Anabilim Dal nda YÜKSEK L SANS TEZ olarak kabul edilmi tir.

Ba kan: Doç. Mustafa OKAN
(Dan man)

Üye: Prof. Birnur ERALDEM R

Üye: Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜNAY

ONAY
Yukar daki imzalar n, ad geçen ö retim elamanlar na ait olduklar n onaylar m.
.../…/…

Prof. Dr. Azmi YALÇIN
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullan lan özgün ve ba ka kaynaktan yap lan bildiri lerin, çizelge, ekil ve foto raflar n kaynak gösterilmeden kullan m , 5846 Say l Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu' ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

ULUSLARARASI STANBUL B ENAL TAR HÇES

Sibel GÜN

Yüksek Lisans Tezi, E itim Bilimleri Anabilim Dal

Dan man: Doç. Mustafa OKAN

Eylül 2011, 730 sayfa

Bu çal mada Uluslararas stanbul Bienali'nin ba lang c ndan günümüze kadar geçirdi i evreler ile bu bienallerin ne tür tart malara konu oldu u incelenmi tir. 1987 y l ndan bu yana düzenlenen Uluslararas stanbul Bienali, farkl kültürlerden sanatç lar ve izleyiciler aras nda görsel sanatlar alan nda stanbul'da bir bulu ma noktas olu turmay amaçlamaktad r.

Günümüzde, dünyan n ba ka kimi sanat merkezlerinde gerçekle tirilen benzerleri gibi, uluslararas bir dan ma kurulu arac l ile belirlenen bienal küratörünün, geli tirdi i kavramsal çerçeveye uygun olarak çe itli sanatç ve projeleri sergiye davet etmesiyle biçimlenen Uluslararas stanbul Bienali olu turdu u tart ma ortam yla sanat dünyas n canl tutmaktad r.

Düzenlenen bu bienallerin ortaya ç kard tart malar n sanatç lar n seçimi, kavramsal çerçeve, sergi mekanlar n n seçimi, görevlendirilen küratörler, küratörlük kurumu ve sponsorluk konular ile ilgili oldu u görülmekte; son iki bienalde ise tart ma konular n n politikaya yakla t gözlenmektedir. Ve ayr ca Bienale on y l boyunca sponsor olacak olan Koç Holding, bu giri imi ile sanat çevrelerince sanat n özerkli ini kaybetti i ve kapitalist sistemin içerisinde bir tüketim nesnesi haline dönü tü ü tart malar na maruz kalm t r.

Ara t r lan bu çok yönlü tart ma ortam , Türk sanat ortam n n 1987 sonras geli en çizgisine bir bak sa lamaktad r. Bu çal ma ile tart malara bütünsel bir bak sa lanmaya çal lm ve bu tart malar n toplu olarak yer ald bir çal ma olu turulmu tur. Küreselle en dünyada kent ve bienalin iç içe geçmi li ini yakalad ve dünya üzerinde kendini kabul ettirdi i gözlenen stanbul Bienali bundan sonra da tart lmaya ve ara t rma konusu olmaya devam edecektir.

Anahtar kelimeler: Bienal, stanbul, tart ma…

ABSTRACT

THE HISTORY OF INTERNATIONAL ISTANBUL BIENNIAL

Sibel GÜN

Master Thesis, Department of Fine Arts

Adviser: Assoc. Prof. Mustafa OKAN

Sept 2011, 730 sayfa

The purpose of this study investigated since beginning of the International stanbul Biennial with its phases and what kind of controversy has been the subject. The International stanbul Biennial, which began since 1987, purposes a coordinating point in the field of visual arts and with other cultures artists in stanbul.

Nowadays, The International stanbul Biennial forms such as any other art centers in the world, with a coordinator located through an advisory board invites the artists and projects to the biennial exhibition and gives reaction with its investigates to the artists world.

These biennials held discussions can reveal such as conceptual framework, selection of exhibition venues, appointed curators, curatorial threads and sponsoring agency; the last two biennial seem to approach the policy issues with its discussion threads. And also the Biennial will be sponsored by the Koç Holding for ten years, has lost the initiative and autonomy of art and art circles in the capitalist system has been subject to debate turned into an object of consumption.

This multi-faceted debate, provides an overview of Turkish art scene line that developed after 1987. n this research, these discussions are to be provided with a holistic view and created collective work. it will continue to be subject of debate and research and being accepted in over the world, into globalizing world city and biennial caught their nesting.

Key Words: Biennial, Istanbul, discussion…

ÖNSÖZ

Bugün Türkiye'de ve bulundu u co rafyada düzenlenen en geni çapl uluslararas sanat etkinli i olma özelli ini ta yan Uluslararas stanbul Bienali, 1987 y l ndan bu yana geçen zaman içinde Türkiye'nin sanat ortam üzerinde önemli bir a rl k kazanm t r. Bu süreç beraberinde çok yönlü bir tart may da biçimlendirmi tir ve bu çal ma ile tart malara bütünsel bir bak sa lanmaya çal lm ve bu tart malar n toplu olarak yer ald bir çal ma olu turulmu tur. Bu çal ma iki cilt olarak bas ma sunulmu tur.

Uluslararas stanbul Bienali Tarihçesi adl tez çal mamda beni destekleyen ve ara t rmam n gerçekle mesinde büyük katk lar bulunan Dan man m Say n Doç. Mustafa OKAN'a, süreç boyunca görü lerini ald m Prof. Dr. Birnur ERALDEM R'e, jüri üyesi olarak tezle ilgili de erli geri bildirimlerini payla an Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜNAY'a te ekkür ederim. Ayr ca çal man n ara t rma sürecinde stanbul'da yer almam için bana maddi ve manevi destek veren aileme ve bana sonsuz güvenen babam Halil GÜN'e, resimleri düzenleme esnas nda bana her konuda teknik ve manevi destek sa layan arkada m Elif GÖREN'e ve O uzhan AYDIN'a her vazgeçti imde beni tekrar çal maya odaklayan arkada m Cumali KEST 'ye te ekkür ederim.

Sibel GÜN, 2011

NOT: Bu ara t rma Ç.Ü. Ara t rma Fonu Say manl nca EF2011YL8 nolu proje ile desteklenmi tir.

Ç NDEK LER

ÖZET ..... **i**
ABSTRACT ..... **ii**
ÖNSÖZ ..... **iii**
Ç NDEK LER ..... **iv**
RES MLER D Z N ..... **xxxvi**
G R **1**

B R NC BÖLÜM
B ENAL OLGUSU ÜZER NE KISA B R TAR H ARA TIRMASI

K NC BÖLÜM
B R NC ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

2.1. Bienalin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar 15
2.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar 18
2.3. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar 21
2.4. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar 24
2.5. I. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Sanatç lar ve Özgeçmi leri 25
2.5.1. Erol Akyava 25
2.5.2. Tamer Akak nc 25
2.5.3. Erdal Alantar 26
2.5.4. Jean Michel Alberola 26
2.5.5. Özdemir Altan 27
2.5.6. Hakk Anl 27
2.5.7. Avni Arba 28
2.5.8. Koray Ari 28
2.5.9. Hale Arpac o lu 29
2.5.10. Richard Baquie 30
2.5.11. Bedri Baykam 30
2.5.12. Jean-Pierre Bertrand 31
2.5.13. David Bolduc 31

2.5.14. Handan Börüteçene 32
2.5.15. Saim Bugay 32
2.5.16. Sheila Butler 33
2.5.17. Philippe Cazal 33
2.5.18. Philippe Cognee 34
2.5.19. Robert Combas 35
2.5.20. Eric Dalbis 35
2.5.21. Gürkan Co kun (Komet) 36
2.5.22. Adnan Çoker 36
2.5.23. Burhan Do ançay 37
2.5.24. Tadeusz Dominik 38
2.5.25. Gürdal Duyar 39
2.5.26. Ne e Erdok 40
2.5.27. Philippe Favier 40
2.5.28. Bernard Frize 40
2.5.29. Cande er Furtun 41
2.5.30. Atilla Galatal 42
2.5.31. Ali Teoman Germaner (Alo) 43
2.5.32. Oliver Girling 44
2.5.33. Betty Goodwin 44
2.5.34. Mehmet Güleryüz 45
2.5.35. Mehmet Gün 45
2.5.36. Güngör Güner 45
2.5.37. Meriç H zal 46
2.5.38. Lynn Hughes 47
2.5.39. Ergin nan 47
2.5.40. Timur Kerim nceday 49
2.5.41. Marek Jaromski 49
2.5.42. Hayri Karay 50
2.5.43. Shelagh Keeley 50
2.5.44. Nur Koçak 51
2.5.45. Oscar Kokoschka 52
2.5.46. Füreya Koral 53
2.5.47. Melike Abas yan k Kurtiç 54

2.5.48. Denis Laget 55
2.5.49. Ange Leccia 55
2.5.50. Fabrice Hybert Lucon 56
2.5.51. Markus Lüpertz 56
2.5.52. Monika Malkowska 57
2.5.53. Robert Malaval 57
2.5.54. François Morellet 58
2.5.55. Fikret Mualla 58
2.5.56. Michelangelo Pistoletto 58
2.5.57. Füsun Onur 59
2.5.58. brahim Örs 59
2.5.59. Ed Radford 60
2.5.60. Arnulf Rainer 61
2.5.61. Slamowir Ratajski 61
2.5.62. Chris Reed 62
2.5.63. Erna Rosenstein 62
2.5.64. Sarkis 62
2.5.65. John Scott 63
2.5.66. Djuro Seder 63
2.5.67. Jacek Sempolinski 64
2.5.68. Jacek Sienicki 64
2.5.69. Alev Ebuzziya Siesbye 64
2.5.70. Jerzy Stajuda 66
2.5.71. Jonasz Stern 66
2.5.72. Aneta Svetieva 66
2.5.73. Jerzy Szot 67
2.5.74. Jan Tarasin 67
2.5.75. Patrick Tosani 67
2.5.76. Yunus Tonku 68
2.5.77. Seyhun Topuz 69
2.5.78. Ömer Uluç 69
2.5.79. Burhan Uygur 70
2.5.80. Utku Varl k 70
2.5.81. Jean-Luc Vilmouth 71

2.5.82. Marek Wyrzykowski 72
2.5.83. Robert Youds 72
2.5.84. enol Yorozlu 72
2.5.85. Gilberto Zorio 73
2.5.86. Andrej Zwierzchowski 73
2.6. I. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri'nin Bas ndaki Görünümü 74
2.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü 74
2.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü 76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
K NC ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

3.1. Bienalin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar 81
3.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar 84
3.3. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar 88
3.4. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar 93
3.5. II. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri 99
3.5.1. Alberto Abate 99
3.5.2. Erda Aksel 100
3.5.3. Erol Akyava 100
3.5.4. Alfonso Albacete 101
3.5.5. Carlos Alcolea 101
3.5.6. Luca Alinari 101
3.5.7. Dimitri Alithinos 102
3.5.8. Gustavo Adolfo Almarcha 102
3.5.9. Mustafa Alt nta 102
3.5.10. Cesar Fernandez Arias 103
3.5.11. Santiago Arranz 103
3.5.12. Atterse 103
3.5.13. Aulo 104
3.5.14. Ina Barfuss 104
3.5.15. Luciano Bartolini 104
3.5.16. Dis Berlin 105

3.5.17. Carlo Bertocci 105
3.5.18. Werner Boesch 105
3.5.19. Maurizio Bonato 106
3.5.20. Lorenzo Bonechi 106
3.5.21. Jose Manuel Broto 106
3.5.22. Daniel Buren 106
3.5.23. Patricio Cabrera 107
3.5.24. Luigi Campanelli 107
3.5.25. Miguel Angel Campano 108
3.5.26. Piero Pizzi Cannella 108
3.5.27. Peter Chevalier 108
3.5.28. Bruno Ceccobelli 108
3.5.29. Victoria Civera 109
3.5.30. Danil 109
3.5.31. Metin Deniz 109
3.5.32. Gianni Dessi 110
3.5.33. Ne e Erdok 110
3.5.34. Ay e Erkmen 111
3.5.35. Erol Eti 111
3.5.36. Mario Fallani 111
3.5.37. Jose Freixanes 111
3.5.38. Lino Frongia 112
3.5.39. Patricia Gadea 112
3.5.40 Miguel Galanda 112
3.5.41. Giuseppe Gallo 113
3.5.42. Paola Gandolfi 113
3.5.43. Walter Gatti 113
3.5.44. Ulrich Gorlich 114
3.5.45. Alejandro Gornemann 114
3.5.46. Alfonso Gortazar 114
3.5.47. Xavier Grau 115
3.5.48. Sebastiano Guerrera 115
3.5.49. Mehmet Güleryüz 115
3.5.50. Mehmet Gün 116

3.5.51. Paolo Iacchetti 117
3.5.52. Gülsün Karamustafa 117
3.5.53. Serhat Kiraz 117
3.5.54. Peter Kogler 118
3.5.55. Azade Köker 118
3.5.56. Jannis Kounellis 119
3.5.57. Raimund Kummer 119
3.5.58. Menchu Lamas 119
3.5.59. Anton Lamazares 120
3.5.60. Niki Liodaki 120
3.5.61. Massimo Livdiotti 120
3.5.62. Xavier Franquesa Llopart 120
3.5.63. Jose Maldonado 121
3.5.64. Rainer Mang 121
3.5.65. Nicola Maria Martino 121
3.5.66. Tommaso Massimi 122
3.5.67. Din Matamoro 122
3.5.68. Olaf Metzel 122
3.5.69. Wolf Peter Miksch 122
3.5.70. Victor Mira 123
3.5.71. Sabina Mirri 123
3.5.72. Elisa Montessori 123
3.5.73. Felicidad Moreno 123
3.5.74. Josef Adam Moser 124
3.5.75. Gianfranco Notargiacomo 124
3.5.76. Nunzio 124
3.5.77. Guillermo Paneque 125
3.5.78. Luca Maria Patella 125
3.5.79. Anton Patino 125
3.5.80. Maurizio Pelegrin 125
3.5.81. Jesus Mari Lazkano Perez 126
3.5.82. Anne & Patrick Poirier 126
3.5.83. Alfredo Alvarez Plagaro 126
3.5.84. Rudy Pijpers 127

3.5.85. Hermann Pitz 127
3.5.86. Norbert Pümpel 127
3.5.87. Marco Del Re 127
3.5.88. Giuseppe Salvatori 128
3.5.89. Sarkis 128
3.5.90. Berthold Schepers 128
3.5.91. Hubert Scmalix 128
3.5.92. Ferran Garcia Sevilla 129
3.5.93. Jose Maria Sicilla 129
3.5.94. Marios Spiliopoulos 129
3.5.95. Ewald Spiss 130
3.5.96. Stefano Di Stasio 130
3.5.97. Marco Tirelli 130
3.5.98. Zurab Tzereteli 130
3.5.99. Alessandro Twombly 131
3.5.100. Juan Ugalde 131
3.5.101. Ömer Uluç 131
3.5.102. Dario Urzay 131
3.5.103. Juan Usle 132
3.5.104. Lourdes Vincente 132
3.5.105. Thomas Wachweger 132
3.5.106. Martin Walde 132
3.6. II. Uluslararas stanbul Bienali'nin Bas ndaki Görünümü 133
3.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü 133
3.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü 134

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ÜÇÜNCÜ ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

4.1. Bienallerin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar 138
4.2. Bienal Sergi Mekânlar na li kin Tart malar 142
4.3. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar 143
4.4. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar 149

4.5. III. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri 159
4.5.1. Absalon 159
4.5.2. Sergi Aguilar 159
4.5.3. Jurii Albert 160
4.5.4. Stefano Arienti 160
4.5.5. Sergei Shutov & Juri Avvakumov 160
4.5.6. Txomin Badiola 160
4.5.7. Amelia Mesa-Bains 161
4.5.8. Zuzanna Baranowska 161
4.5.9. Dario Alvarez Basso 161
4.5.10. Darya von Berner 161
4.5.11. Selim Birsel 162
4.5.12. BOLI 162
4.5.13. Christian Boltanski 162
4.5.14. Eleanor Bond 162
4.5.15. Colin Campbell 163
4.5.16. Revolutionary Carrier 163
4.5.17. Hannah Collins 163
4.5.18. Catherine Coolins 163
4.5.19. Shawna Dempsey 164
4.5.20. Domenico 164
4.5.21. Dimitri Dutoff 164
4.5.22. Manfred Erjautz 165
4.5.23. Jan Fabre 165
4.5.24. Sergio Fermariello 165
4.5.25. Andrei Filippov 165
4.5.26. Igor Kaminnik & Vadim Fishkin 166
4.5.27. Pinhas Cohen-Gan 166
4.5.28. Atsmon Ganor 166
4.5.29. Alberto Garutti 167
4.5.30. Franco Guerzoni 167
4.5.31. Damien Hirst 167
4.5.32. Richard Höck 168
4.5.33. Zvika Kantor 168

4.5.34. Gülsün Karamustafa 168
4.5.35. Lyuben Kostov 168
4.5.36. Mariusz Kruk 169
4.5.37. Vladimir Kuprianov 169
4.5.38. Jurii Leiderman 169
4.5.39. Seymour Likely 169
4.5.40. Nunzio 170
4.5.41. Hakan Onur 170
4.5.42. Jean Michel Othoniel 170
4.5.43. Sonja Oudendijk 171
4.5.44. Georgi Ostritzov 171
4.5.45. Francisco L.Quintanilla 171
4.5.46. Georgi Rouzhev 172
4.5.47. Daniel Sack 172
4.5.48. Willem Sanders 172
4.5.49. Richard Lou & Robert Sanchez 173
4.5.50. Joseph Semah 173
4.5.51. Andei Shiolokov 174
4.5.52. David Avalos & Deborah Small 174
4.5.53. Mikolaj Smoczynski 175
4.5.54. Nedko Solakov 175
4.5.55. Jana Sterbak 176
4.5.56. SubREAL (Cãlin Dan, Josif Király) 176
4.5.57. Hale Tenger 176
4.5.58. Joanne Tod 176
4.5.59. Canan Tolon 177
4.5.60. Hulleah Tsinhajinnie 177
4.5.61. Juan Usle 177
4.5.62. Matta Wagnest 178
4.5.63. Jin-me Yoon 179
4.5.64. Neta Ziv 179
4.5.65. Heimo Zobernig 179
4.5.66. Konstantin Zvezdochetov 180
4.6. III. Uluslararas stanbul Bienali'nin Bas ndaki Görünümü 180

4.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü 180
4.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü 181

BE NC BÖLÜM
DÖRDÜNCÜ ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

5.1. Bienallerin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar 184
5.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar 189
5.3. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar 194
5.4. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar 197
5.5. IV. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri 200
5.5.1. Marina Abramovic 200
5.5.2. Hakan Akçura 200
5.5.3. Fatma Binnaz Akman 200
5.5.4. Hüseyin B. Alptekin 200
5.5.5. Ghada Amer 200
5.5.6. Tiong Ang 201
5.5.7. Gilles Barbier 201
5.5.8. Joze Barsi 201
5.5.9. Mohammed El Baz 201
5.5.10. Joseph Beuys 201
5.5.11. Balazs Beöthy 201
5.5.12. Selim Birsel 202
5.5.13. Barbara Bloom 202
5.5.14. Montien Boonma 202
5.5.15. Luchezar Boyadjiev 203
5.5.16. Handan Börüteçene 203
5.5.17. Marcel Broodthaers 203
5.5.18. Jean-Baptiste Bruant 203
5.5.19. Euroartisti Bucharest 204
5.5.20. Sophie Calle 204
5.5.21. Duck-Hyun Cho 204
5.5.22. Tom Claassen 204

5.5.23. Mat Collishaw 204
5.5.24. Arzu Çak r 205
5.5.25. Cengiz Çekil 205
5.5.26. Osman Dinç 205
5.5.27. Mikala Dwyer 205
5.5.28. Maria Eichhorn 205
5.5.29. Esra Ersen 205
5.5.30. Ay e Erkmen 206
5.5.31. Reza Farkhondeh 206
5.5.32.Finnbogi 206
5.5.33. Ceal Floyer 206
5.5.34. Zvi Goldstein 207
5.5.35. Fernanda Gomes 207
5.5.36. Joy Gregory 207
5.5.37. Zaha Hadid 207
5.5.38. Jusuf Hadzifejzovic 207
5.5.39. Fariba Hajamadi 208
5.5.40. Raymond Hains 208
5.5.41. Mona Hatoum 208
5.5.42. Romuald Hazoumé 208
5.5.43. Noritoshi Hirakawa 208
5.5.44. Shirazeh Houshiary 209
5.5.45. Pravdoliub Ivanov 209
5.5.46. Murat I k 209
5.5.73. Alfredo Jaar 209
5.5.48. Sanjin Jukic 209
5.5.49. Rolf Julius 210
5.5.50. Ilya Kabakov 210
5.5.51. Anish Kapoor 210
5.5.52. Gülsün Karamustafa 210
5.5.53. William Kentridge 211
5.5.54. Suchan Kinoshita 211
5.5.55. Per Kirkeby 211
5.5.56. Job Koelewijn 212

5.5.57. Igor Kopystiansky 212
5.5.58. Svetlana Kopystiansky 212
5.5.59. Jannis Kounellis 212
5.5.60. Jaroslaw Kozlowski 213
5.5.61. Shigeko Kubota 213
5.5.62. Rosemary Laing 213
5.5.63. Abigail Lane 213
5.5.64. Maria Lassnig 213
5.5.65. Henrietta Lehtonen 214
5.5.66. El Loko 214
5.5.67. Stéphane Magnin 214
5.5.68. Milovan De Stil Markovic 214
5.5.69. Diego Medina 214
5.5.70. Komar & Melamid 215
5.5.71. Olaf Metzel 215
5.5.72. Snieguole Michelkeviciute 215
5.5.73. Tatsuo Miyajima 216
5.5.74. Michael D. Morris 216
5.5.75. Aydan Murtezao lu 216
5.5.76. Anna Myca 216
5.5.77. Maurizio Nannucci 216
5.5.78. Shirin Neshat 216
5.5.79. Björn Norgaard 217
5.5.80. Bruce Nauman 217
5.5.81. Carlos Montes de Oca 217
5.5.82. Füsun Onur 217
5.5.83. Kirsten Ortwed 217
5.5.84. Tony Oursler 218
5.5.85. Kemal Önsoy 218
5.5.86. Nam June Paik 218
5.5.87. Nusret Pasic 218
5.5.88. Goran Petercol 218
5.5.89. Hermann Pitz 218
5.5.90. Sigmar Polke 219

5.5.91. Yufen Qin 219
5.5.92. Markus Raetz 219
5.5.93. Ulf Rollof 219
5.5.94. Karin Sander 220
5.5.95. Carles Santos 220
5.5.96. Sarkis 220
5.5.97. Anne Schneider 220
5.5.98. Jyrki Siukonen 221
5.5.99. Nedko Solakov 221
5.5.100. Pierrick Sorin 221
5.5.101. Serge Spitzer 221
5.5.102. Hale Tenger 221
5.5.103. Rosemarie Trockel 222
5.5.104. Björn Sigurd Tufta 222
5.5.105. Micha Ullman 222
5.5.106. Ken Unsworth 222
5.5.107. Ben Vautier 222
5.5.108. Zaneta Vangeli 222
5.5.109. Roy Villevoye 223
5.5.110. Lawrence Weiner 223
5.5.111. Richard Wentworth 223
5.5.112. Rachel Whiteread 223
5.5.113. Maaria Wirkkala 223
5.5.114. skender Yediler 223
5.5.115. Adem Y lmaz 223
5.5.116. Jinshi Zhu 224
5.6. IV. Uluslararas stanbul Bienali'nin Bas ndaki Görünümü 224
5.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü 224
5.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü 225

ALTINCI BÖLÜM

BE NC ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

6.1. Bienallerin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar 228

6.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar 230
6.3. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar 231
6.4. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar 232
6.5. V. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri 238
6.5.1. Eija-Liisa Ahtila 238
6.5.2. Ana Laura Alaez 238
6.5.3. Helena Almeida 238
6.5.4. Halil Alt ndere 238
6.5.5. Janine Antoni 238
6.5.6. Kutlu Ataman 239
6.5.7. Vahap Av ar 239
6.5.8. ükran Aziz 239
6.5.9. Semiha Berksoy 239
6.5.10. Meta Isaeus Berlin 239
6.5.11. Oscar Bony 239
6.5.12. Eva Eszter Bodnar 239
6.5.13. Louise Bourgeois 240
6.5.14. Rebecca Bournigault 240
6.5.15. Daniele Buetti 240
6.5.16. Patrick Van Caeckenbergh 240
6.5.17. Maurizio Cattelan 240
6.5.18. Johan Creten 240
6.5.19. Dorothy Cross 240
6.5.20. Leszek Golec & Tatiana Czekalska 241
6.5.21. Yael Davids 241
6.5.22. Jimmie Durham 241
6.5.23. Olafur Eliasson 241
6.5.24. Tracey Emin 241
6.5.25. Türkan Erdem 241
6.5.26. Chohreh Feyzdjou 241
6.5.27. Michel François 242
6.5.28. Symrin Gill 242
6.5.29. Joseph Grigely 242

6.5.30. Yolanda Gutierrez 242
6.5.31. Federico Guzman 242
6.5.32. Michael von Hausswolff 242
6.5.33. Irit Hemmo 242
6.5.34. Juan Fernando Herrán 242
6.5.35. Richard Höck 243
6.5.36. Carsten Höller 243
6.5.37. Bedi Ibrahim 243
6.5.38. IRWIN 243
6.5.39. Ann Veronica Janssens 243
6.5.40. Soo-Ja Kim 244
6.5.41. Sophia Kosmaoglou 244
6.5.42. Oleg Kulik 244
6.5.43. Kültür 244
6.5.44. Antal Lakner 244
6.5.45. Moshekwa Langa 244
6.5.46. Leonilson 244
6.5.47. Anna Lindal 245
6.5.48. Ann Lislegaard 245
6.5.49. Lani Maestro 245
6.5.50. Elahe Massumi 245
6.5.51. Cristina Mateus 245
6.5.52. Ana Mendieta 245
6.5.53. Matthew McCaslin 245
6.5.54. Lin Tian Miao 246
6.5.55. Antoni Miralda 246
6.5.56. ükran Moral 246
6.5.57. Mariko Mori 246
6.5.58. Nikos Navridis 246
6.5.59. Shirin Neshat 246
6.5.60. Rivane Neuenschwander 247
6.5.61. Roberto Obregon 247
6.5.62. Orlan 247
6.5.63. Ebru Özseçen 247

6.5.64. Marta Maria Perez 247
6.5.65. Manuel Pina 247
6.5.66. Liza May Post 247
6.5.67. Cai Guo Qiang 248
6.5.68. Eglé Rakauskaite 248
6.5.69. Flavia Ribeiro 248
6.5.70. Pipilotti Rist 248
6.5.71. Chryssa Romanos 248
6.5.72. Lotty Rosenfeld 248
6.5.73. Diller & Scofidio 248
6.5.74. Beverly Semmes 249
6.5.75. Jana Sterbak 249
6.5.76. Eve Sussman 249
6.5.77. Bülent angar 249
6.5.78. Grazia Toderi 249
6.5.79. Felix Gonzalez-Torres 249
6.5.80. Eulalia Valldosera 250
6.5.81. Laura Vickerson 250
6.5.82. Mark Wallinger 250
6.5.83. Martin Weber 250
6.5.84. Maaria Wirkkala 250
6.5.85. Sam Taylor-Wood 250
6.6. V. Uluslararas stanbul Bienali'nin Bas ndaki Görünümü 251
6.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü 251
6.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü 252

YED NC BÖLÜM
ALTINCI ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

7.1. Bienalin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar 255
7.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar 259
7.3. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar 264
7.4. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar 266

7.5. VI. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri 269
7.5.1. Haluk Akakçe 269
7.5.2. Pedro Alvarez 269
7.5.3. Francis Alÿs 269
7.5.4. Miriam Bäckström 269
7.5.5. Sami Baydar 269
7.5.6. Nadia Berkani 269
7.5.7. Candice Breitz 270
7.5.8. Elina Brotherus 270
7.5.9. Janet Cardiff 270
7.5.10. Mutlu Çerkez 270
7.5.11. Christina Dimitriadis 270
7.5.12. K. Dolven 270
7.5.13. Lukas Duwenhögger 270
7.5.14. Nicolás Fernández 271
7.5.15. Angela Ferreira 271
7.5.16. Vidya Gastaldon 271
7.5.17. Arturo Herrera 271
7.5.18. Carsten Höller 271
7.5.19. Dorris Haron Kasco 271
7.5.20. Emma Kay 271
7.5.21. William Kentridge 271
7.5.22. Avish Khebrezadeh 272
7.5.23. Yuki Kimura 272
7.5.24. Margherita Manzelli 272
7.5.25. Eva Marisaldi 272
7.5.26. Gregory Markopoulos 272
7.5.27. George Bures Miller 272
7.5.28. Juan Munoz 273
7.5.29. Aydan Murtezao lu 273
7.5.30. Oliver Musovik 273
7.5.31. Csaba Nemes 273
7.5.32. Chris Ofili 273
7.5.33. Füsun Onur 273

7.5.34. Tony Oursler 274
7.5.35. Ebru Özseçen 274
7.5.36. Michael Raedecker 274
7.5.37. Neriman Polat 274
7.5.38. Pipilotti Rist 275
7.5.39. Ugo Rondinone 275
7.5.40. Sefa Sa lam 275
7.5.41. Iran Do Espírito Santo 275
7.5.42. Yehudit Sasportas 275
7.5.43. Güne Sava 275
7.5.44. Liang Shaoji 275
7.5.45. Malick Sidibe 276
7.5.46. Murat ahinler 276
7.5.47. Rosemarie Trockel 276
7.5.48. Fatimah Tuggar 276
7.5.49. Gavin Turk 276
7.5.50. Ömer Uluç 276
7.5.51. Francesco Vezzoli 277
7.5.52. Yelena Vorobyeva & Viktor Vorobyev 277
7.5.53. Kara Walker 277
7.5.54. Gillian Wearing 277
7.5.55. Jean-Micheal Wicker 278
7.5.56. Christopher Wool 278
7.5.57. Lisa Yuskavage 278
7.6. VI. Uluslararas stanbul Bienalinin Bas ndaki Görünümü 278
7.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü 278
7.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü 280

SEK Z NC BÖLÜM
YED NC ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

8.1. Bienallerin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar 284
8.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar 287

8.3. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar 289
8.4. Sergi Mekanlar na li kin Tart malar 290
8.5. VII. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri 292
8.5.1. Tomma Abts 292
8.5.2. Cem Ar k 292
8.5.3. Francis Alÿs 292
8.5.4. Maja Bajevic 293
8.5.5. Evgen Bavcar 293
8.5.6. Simone Berti 294
8.5.7. Rachel Berwick 294
8.5.8. Mathieu Briand 295
8.5.9. Frédéric Bruly Bouabré 295
8.5.10. Lee Bul 296
8.5.11. Chris Burden 296
8.5.12. Hussein Chalayan 296
8.5.13. Lygia Clark 297
8.5.14. Cambalache Collective (Federico Guzman, Carolina Caycedo, Raimond Chaves, Adriana Garcia) 297
8.5.15. Chris Cunningham 297
8.5.16. Yang Fu Dong 298
8.5.17. Stan Douglas 298
8.5.18. Michael Elmgreen & Ingar Dragset 299
8.5.19. Leandro Erlich 299
8.5.20. EXONEMO (Yae Akaiwa, Kensuke Sembo) 300
8.5.21. Jan Fabre 300
8.5.22. Dominique Gonzalez-Foerster 300
8.5.23. Anya Gallaccio 301
8.5.24. Alberto Garutti 301
8.5.25. Leyla Gediz 302
8.5.26. Isa Genzken 302
8.5.27. Rodney Graham 302
8.5.28. Kazuhiko Hachiya 303
8.5.29. Sascha Haghighian 303
8.5.30. Lu Hao 304

8.5.31. Rafael Lozano-Hemmer 304
8.5.32. Joyce Hinterding 304
8.5.33. Pierre Huyghe 305
8.5.34. Kim Young Jin 305
8.5.35. On Kawara 306
8.5.36. Ömer Ali Kazma 306
8.5.37. Guillermo Kuitca 306
8.5.38. Ernesto Leal 307
8.5.39. Henrietta Lehtonen 307
8.5.40. Michael Lin 307
8.5.41. Ma Liuming 308
8.5.42. Fabian Marcaccio 308
8.5.43. Okisato Nagata 309
8.5.44. Carsten Nicolai 309
8.5.45. Motohiko Odani 309
8.5.46. Gabriel Orozco 310
8.5.47. Kemal Önsoy 310
8.5.48. Philippe Parreno 310
8.5.49. Fernando Romero 311
8.5.50. SANAA (Kazuya Sejima & Ryue Nishizawa) 311
8.5.51. Du Weng-Sig 311
8.5.52. Yutaka Sone 312
8.5.53. Fuat ahinler & Murat ahinler & Ahmet Soysal 312
8.5.54. Mika Taanila & Matti Suuronen 312
8.5.55. Mukadder im ek 313
8.5.56. Ana Maria Tavares 313
8.5.57. Rirkrit Tiravanija 314
8.5.58. David Noonan & Simon Trevaks 314
8.5.59. James Turrell 315
8.5.60. Magnus Wallin 315
8.5.61. Joe Apichatpong Weerasethakul 316
8.5.62. Jane and Louise Wilson 316
8.5.63. Sislej Xhafa 317
8.6. VII. Uluslararas stanbul Bienalinin Bas ndaki Görünümü 317

8.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü 317
8.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü 318

DOKUZUNCU BÖLÜM
SEK Z NC ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

9.1. Bienallerin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar 321
9.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar 329
9.3. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar 333
9.4. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar 335
9.5. VIII. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri 340
9.5.1. Can Altay 340
9.5.2. David Altmejd 340
9.5.3. Alexander Apostol 340
9.5.4. Knut Asdam 340
9.5.5. Kutlu Ataman 341
9.5.6. Fikret Atay 341
9.5.7. Txomin BAdiola 341
9.5.8. Zarina Bhimji 341
9.5.9. Monica Bonvicini 342
9.5.10. Tania Bruguera 342
9.5.11. Fernando Bryce 342
9.5.12. Gerard Byrne 343
9.5.13. Alberto Casado 343
9.5.14. Filipa Cesar 343
9.5.15. Taner Ceylan 344
9.5.16. Csörgo Attila 344
9.5.17. Minerva Cuevas 344
9.5.18. Ergin Çavu o lu 344
9.5.19. Danica Dakic 345
9.5.20. Stephen Dean 345
9.5.21. Willie Doherty 345
9.5.22. Cevdet Erek 346

9.5.23. Emre Erkal 346
9.5.24. Esra Ersen 346
9.5.25. Bruna Esposito 346
9.5.26. Tony Feher 347
9.5.27. Dora Garcia 347
9.5.28. Kendell Geers 347
9.5.29. Ann Hamilton 347
9.5.30. Trenton Doyle Hancock 348
9.5.31. Runa Islam 348
9.5.32. Emily Jacir 348
9.5.33. Jung Yeondoo 349
9.5.34. Shahram Karimi 349
9.5.35. Hassan Khan 349
9.5.36. Kim Beom 349
9.5.37. Lucia Koch 350
9.5.38. Andreja Kuluncic 350
9.5.39. Surasi Kusolwong 350
9.5.40. Annika Larsson 350
9.5.41. Nikki S. Lee 351
9.5.42. Jose Legaspi 351
9.5.43. Rogelio Lopez Cuenca 351
9.5.44. Liisa Lounila 351
9.5.45. Jorge Macchi 352
9.5.46. DeAnna Maganias 352
9.5.47. Nalini Malani 352
9.5.48. Marepe 353
9.5.49. Marlene McCarty 353
9.5.50. Julie Mehretu 353
9.5.51. Cildo Meireles 353
9.5.52. Bjorn Melhus 354
9.5.53. Aernout Mik 354
9.5.54. Zwelethu Mthethwa 354
9.5.55. Mike Nelson 354
9.5.56. Jun Nguyen Hatsushiba 355

9.5.57. Paul Noble 355
9.5.58. Jockum Nordström 355
9.5.59. Walter Obholzer 355
9.5.60. Oda Projesi 356
9.5.61. Marcel Odenbach 356
9.5.62. Yoshua Okon 356
9.5.63. Raquel Ormella 356
9.5.64. Tsuyoshi Ozawa 357
9.5.65. Bruno Peinado 357
9.5.67. Araya Rasdjarmrearnsook 358
9.5.68. Michael Riley 358
9.5.69. Anri Sala 358
9.5.70. Doris Salcedo 358
9.5.71. Seifollah Samadian 359
9.5.72. Peter Sarkisian 359
9.5.73. Avi Shaham 359
9.5.74. Efrat Shvily 360
9.5.75. Shahzia Sikander 360
9.5.76. Song Dong 360
9.5.77. Monika Sosnowska 361
9.5.78. Jennifer Steinkamp 361
9.5.79. Sugito Hiroshi 361
9.5.80. Suh Do-Ho 361
9.5.81. Fiona Tan 362
9.5.82. Lina Theodorou 362
9.5.83. Milica Tomic 362
9.5.84. Uri Tzaig 363
9.5.85. Jasmila Zbanic 363
9.6. VIII. Uluslararas stanbul Bienalinin Bas ndaki Görünümü 363
9.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü 363
9.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü 365

ONUNCU BÖLÜM
DOKUZUNCU ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

10.1. Bienalin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar.....368
10.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar.....370
10.3. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar.....372
10.4. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar.....373
10.5. IX. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri.....375
10.5.1. Hüseyin Alptekin.....375
10.5.2. Pawel Althamer.....375
10.5.3. Halil Alt ndere.....376
10.5.4. Yochai Avrahami.....377
10.5.5. Yael Bartana.....377
10.5.6. Otto Berchem.....377
10.5.7. Johanna Billing.....378
10.5.8. Michael Blum.....378
10.5.9. Dan el Bozhkov.....379
10.5.10. Pavel Büchler.....379
10.5.11. Phil Collins.....379
10.5.12. Smadar Dreyfus.....379
10.5.13. Lukas Duwenhögger.....380
10.5.14. Maria Eichhorn.....380
10.5.15. Gardar Eide Einarsson.....381
10.5.16. Hala Elkoussy.....381
10.5.17. Jon Mikel Euba.....382
10.5.18. Cerith Wyn Evans.....382
10.5.19. Jakup Ferri.....382
10.5.20. Flying City.....383
10.5.21. Luca Frei.....383
10.5.22. Erik Göngrich.....384
10.5.23. Gruppo A12.....384
10.5.24. Daniel Guzman.....385
10.5.25. Hatice Güleryüz.....385

10.5.26. Irwin 385
10.5.27. Chris Johanson 385
10.5.28. Y.Z. Kami 386
10.5.29. Karl-Heinz Klopf 386
10.5.30. Servet Koçyi it 386
10.5.31. Yaron Leshem 386
10.5.32. David Maljkovic 386
10.5.33. Oda Projesi 386
10.5.34. Paul na Olowska 386
10.5.35. Silke Otto-Knapp 387
10.5.36. Serkan Özkaya 387
10.5.37. Ahmet Ö üt 387
10.5.38. ener Özmen 387
10.5.39. Dan Perjovschi 387
10.5.40. Ola Pehrson 388
10.5.41. Khalil Rabah 388
10.5.42. Mario Rizzi 388
10.5.43. Ruangrupa 388
10.5.44. Solmaz Shahbazi 389
10.5.45. Wael Shawky 389
10.5.46. Ahlam Shibli 389
10.5.47. Sean Snyder 389
10.5.48. Nedko Solakov 389
10.5.49. Superflex Jens Haaning 390
10.5.50. Pilvi Takala 390
10.5.51. Tintin Wulia 390
10.5.52. Alexander Ugay 390
10.5.53. Alexander Ugay-Roman Maskalev 390
10.5.54. Axel John Wieder-Jesko Fezer 391
10.6. IX. Uluslararas stanbul Bienali'nin Bas ndaki Görünümü 391
10.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü 391
10.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü 392

ONB R NC BÖLÜM
ONUNCU ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

11.1. Bienallerin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar 395
11.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar 397
11.3. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar 398
11.4. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar 398
11.5. X. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri 399
11.5.1. Hamra Abbas 399
11.5.2. Adel Abdessemed 399
11.5.3. AES+F 400
11.5.4. Vahram Aghasyan 400
11.5.5. Buthayna Ali 401
11.5.6. Allora Calzadilla 401
11.5.7. Selçuk Artut 402
11.5.8. Kutlu Ataman 402
11.5.9. Fikret Atay 403
11.5.10. Jonathan Barnbrook 403
11.5.11. Ramazan Bayrako lu 404
11.5.12. Justin Bennett 404
11.5.13. Ege Berensel - Serhat H. Yalç nkaya - Banu Ornat 405
11.5.14. Ursula Biemann 405
11.5.15. Bik Van Der Pol 406
11.5.16. Cao Fei 406
11.5.17. Banu Cenneto lu 407
11.5.18. Lia Cha a 407
11.5.19. Paul Chan 408
11.5.20. Chen Chieh-Jen 408
11.5.21. Chen Hui-Chiao 409
11.5.22. Claire Fontaine 410
11.5.23. Teddy Cruz 410
11.5.24. Nancy Davenport 411
11.5.25. Burak Delier 411

11.5.26. Democracia 412
11.5.27. Atom Egoyan 412
11.5.28. dil Elveris - Zeren Göktan 413
11.5.29. Extramücadele / Extrastruggle 413
11.5.30. Daniel Faust 414
11.5.31. Didier Fiuza Faustino 414
11.5.32. Christoph Fink 415
11.5.33. Nina Fischer - Maroan El Sani 415
11.5.34. Vicky Funari - Sergio De La Torre 416
11.5.35. Bodil Furu - Beate Petersen 416
11.5.36. Rainer Ganahl 417
11.5.37. Jean-Baptiste Ganne 417
11.5.38. Gimhongsok 418
11.5.39. Renée Green 418
11.5.40. Ivan Grubanov 419
11.5.41. Ha Za Vu Zu 420
11.5.42. Erdem Helvac o lu 420
11.5.43. Huang Yong Ping 421
11.5.44. Emre Hüner 421
11.5.45. Sanja Ivekovic 421
11.5.46. Eleni Kamma 422
11.5.47. Kan Xuan 423
11.5.48. Ömer Ali Kazma 423
11.5.49. Ian Kiaer 424
11.5.50. Sora Kim 424
11.5.51. Taiyo Kimura 425
11.5.52. Gunilla Klingberg 425
11.5.53. Aleksander Komarov 426
11.5.54. Rem Koolhaas/Amo 426
11.5.55. Markus Krottendorfer 427
11.5.56. Lee Bul 427
11.5.57. Minouk Lim 428
11.5.58. Lu Chunsheng 429
11.5.59. Cristina Lucas 429

11.5.60. Ken Lum 430
11.5.61. Map Office 430
11.5.62. Ramón Mateos 431
11.5.63. Julio César Morales 431
11.5.64. Multiplicity 432
11.5.65. Els Opsomer 432
11.5.66. Ou Ning 433
11.5.67. Ferhat Özgür 433
11.5.68. Peng Hung-Chih 434
11.5.69. Anu Pennanen 435
11.5.70. Alexandre Périgot 435
11.5.71. Tadej Pogacar 436
11.5.72. Julien Prévieux 436
11.5.73. Radek Community 437
11.5.74. Michael Rakowitz 437
11.5.75. Raqs Media Collective 438
11.5.76. Jewyo Rhii 438
11.5.77. Porntaweesak Rimsakul 439
11.5.78. Lordy Rodriguez 439
11.5.79. Sam Samore 440
11.5.80. Fernando Sanchez Castillo 440
11.5.81. Allan Sekula 441
11.5.82. Taro Shinoda 441
11.5.83. Sophia Tabatadze 442
11.5.84. David Ter-Oganyan 442
11.5.85. Nasan Tur 443
11.5.86. Katleen Vermeir - Ronny Heiremans 444
11.5.87. Wong Hoy-Cheong 444
11.5.88. Xu Zhen 445
11.5.89. Yan Lei 445
11.5.90. Yan Pei Ming 446
11.5.91. Yang Jiechang 446
11.5.92. Tomoko Yoneda 447
11.5.93. Young Hae Chang Heavy Industries 447

11.5.94. Yushi Uehara / Berlage Institute 448
11.5.95. Zhou Hao - Ji Jianghong 448
11.5.96. Zhu Jia 449
11.6. X. Uluslararas stanbul Bienali'nin Bas ndaki Görünümü 449
11.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü 449
11.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü 451

ON K NC BÖLÜM

ONB R NC ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

12.1. Bienallerin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar..... 453
12.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar 455
12.3 Sergi Mekânlar na li kin Tart malar 455
12.4 Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar..... 455
12.5. XI. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri..... 455
12.5.1. Jumana Emil Abboud 455
12.5.2. Vyacheslav Akhunov..... 456
12.5.3. Nevin Alada 456
12.5.4. Hüseyin Bahri Alptekin 456
12.5.5. Doa Aly..... 457
12.5.6. Amerikan Sanat Müzesi..... 457
12.5.7. Ruti Sela & Maayan Amir 458
12.5.8. Karen Andreassian 458
12.5.9. Yüksel Arslan..... 458
12.5.10. Támas St. Auby 459
12.5.11. Zanny Begg 459
12.5.12. Lidia Blinova..... 459
12.5.13. Anna Boghiguian..... 460
12.5.14. KP Brehmer..... 460
12.5.15. Bureau d'etudes..... 460
12.5.16. Signs of Conflict..... 460
12.5.17. Cengiz Çekil..... 461
12.5.18. Danica Dakic 461

12.5.19. Lado Darakhvelidze 461
12.5.20. Decolonizing.ps (Sandi Hilal - Alessandro Petti - Eyal Weizman) 462
12.5.21. Natalya Dyu 462
12.5.22. Rena Effendi 462
12.5.23. I l E rikavuk 463
12.5.24. Etcetera… 463
12.5.25. Hans-Peter Feldmann 464
12.5.26. Shabab Fotouhi 464
12.5.27. nci Furni 464
12.5.28. Igor Grubic 465
12.5.29. Nilbar Güre 465
12.5.30. Margaret Harrison 465
12.5.31. Sharon Hayes 465
12.5.32. Vlatka Horvat 466
12.5.33. Wafa Hourani 466
12.5.34. Hamlet Hovsepian 466
12.5.35. Sanja Ivekovic 467
12.5.36. Donghwan Jo & Haejun Jo 467
12.5.37. Jesse Jones 467
12.5.38. Alimjan Jorobaev 468
12.5.39. Michel Journiac 468
12.5.40. KwieKulik 468
12.5.41. Sinisa Labrovic 468
12.5.42. David Maljkovic 469
12.5.43. Marwan 469
12.5.44. Darinka Pop-Mitic 469
12.5.45. Avi Mograbi 470
12.5.46. Rabih Mroue 470
12.5.47. Marina Naprushkina 470
12.5.48. Deimantas Narkevicius 471
12.5.49. Ioana Nemes 471
12.5.50. Wendelien Van Oldenborgh 471
12.5.51. Mohammed Ossama 471
12.5.52. Erkan Özgen 472

12.5.53. Trevor Paglen 472
12.5.54. Nam June Paik 472
12.5.55. Marko Peljhan 473
12.5.56. Lisi Raskin 473
12.5.57. Societe Realiste 473
12.5.58. Maria Ruido 474
12.5.59. Larissa Sansour 474
12.5.60. Hrair Sarkissian 474
12.5.61. Mounira Al Solh 474
12.5.62. Mladen Stilinovi 475
12.5.63. Aydan Murtezao lu & Bülent angar 475
12.5.64. Canan enol 476
12.5.65. Jinnos Taghizadeh 476
12.5.66. Oraib Toukan 476
12.5.67. Vangelis Vlahos 476
12.5.68. Simon Wachsmuth 477
12.5.69. What Is to be Done / Cho delat? / Ne Yapmal ? 477
12.5.70. Artur Zmijewski 477
12.6. XI. Uluslararas stanbul Bienali'nin Bas ndaki Görünümü 478
12.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü 478
12.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü 478

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SPONSORLUK VE SPONSORLUK KURUMU LE LG L TARTI MALAR

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

KAYNAKÇA 487
EKLER 500
Ek 1. I. Uluslararas stanbul Bienalinde Yer Alan Çal malar 500
Ek 2. II. Uluslararas stanbul Bienalinde Yer Alan Çal malar 516
Ek 3. III. Uluslararas stanbul Bienalinde Yer Alan Çal malar 552
Ek 4. IV. Uluslararas stanbul Bienalinde Yer Alan Çal malar 569
Ek 5. V. Uluslararas stanbul Bienalinde Yer Alan Çal malar 598

Ek 6. VI. Uluslararas stanbul Bienalinde Yer Alan Çal malar 621
Ek 7. VII. Uluslararas stanbul Bienalinde Yer Alan Çal malar 635
Ek 8. VIII. Uluslararas stanbul Bienalinde Yer Alan Çal malar 651
Ek 9. IX. Uluslararas stanbul Bienalinde Yer Alan Çal malar 673
Ek 10. X. Uluslararas stanbul Bienalinde Yer Alan Çal malar 686
Ek 11. XI. Uluslararas stanbul Bienalinde Yer Alan Çal malar 712
ÖZGEÇM 730

RES MLER D Z N

Sayfa No

Ek 1. I. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1: Markus Lüpertz, Aya rini'den Bir Görünüm 500

Resim 2: Michelangelo Pistoletto, Paçavralar n Venüsü, 1987, Alç Kuma Parçalar , Aya rini, 180x180x70 cm 500

Resim 3: François Morellet, Aya rini'den Bir Görünüm 500

Resim 4: Jean Michel Alberola, Aya rini'den Bir Görünüm..... 500

Resim 5: Gilberto Zorio, Aya rini'den Bir Görünüm 501

Resim 6: Arnulf Rainer, Aya rini'den Bir Görünüm 501

Resim 7: Bedri Baykam, Mimar Sinan Hamam ndan Bir Görünüm 501

Resim 8: Mehmet Güleryüz 501

Resim 9: Mehmet Gün, Mimar Sinan Hamam ndan Bir Görünüm 502

Resim 10: Ömer Uluç, Mimar Sinan Hamam ndan Bir Görünüm..... 502

Resim 11: Sarkis, Mimar Sinan Hamam ndan Bir Görünüm 502

Resim 12: enol Yorozlu, Mimar Sinan Hamam ndan Bir Görünüm 502

Resim 13: Handan Börüteçene, Ütücüler, 1986, Pi mi Toprak Haz r E ya 80x95..... 503

Resim 15: Gürdal Duyar, Mistik Sentezler, 1985, Demir, 71 cm..... 503

Resim 16: Ali Teoman Germaner, Yaral Kartal,1985, Bronz, 40x40x24 cm 503

Resim 17: Meriç H zal, kili Form, 1986, Alüminyum, 100x45x45 cm 503

Resim 18: Füsun Onur, Gölge Oyunu, 1987, Ah ap ve Tuval, 150x40x35 cm 504

Resim 19: Seyhun Topuz, Soyut II, 1987, Demir, 160x170x130 cm 504

Resim 20: Cande er Furtun, Figür, 1987, Seramik, 67x45 cm 504

Resim 21: Atilla Galatal , Form, 1984, Seramik, 60x35 cm 504

Resim 22: Güngör Güner, simsiz, 1967, Seramik, 45x45 cm 505

Resim 23: Melike Abas yan k Kurtiç, simsiz, 1987, Seramik-Yüksek Pi irim, 50x45 cm..... 505

Resim 24: Alev Ebuzziya Siesbye, Çanak-3 Parça, Seramik-Yüksek Pi irim, 11,5x15/14x22/18x28 cm..... 505

Resim 25: Hayri Karay, simsiz, 1987, Ah ap, Metal, Kauçuk, 182x92x51 cm..... 505

Resim 26: Komet, Desen, 1970, Ka t Üzerine Ya l boya, 23x29,5 cm..... 506

Resim 27: Utku Varl k, Gece Kaç lar , 1987, Kar k Teknik-Tempera, 50x65 cm..... 506
Resim 28: Özdemir Altan, Radyasyonun Dörtlü Yayma Tekni i ile Giderilmesi Veya Azalt lmas , 1986 Tuval Üzerine Ya l boya, 226x181 cm..... 506
Resim 29: Adnan Çoker, Simetri, 1986, Tuval Üzerine Akrilik, 130x162 cm..... 506
Resim 30: Ne e Erdok, stasyonda Sabah, 1984, Tuval Üzerine Ya l boya, 160x200 cm 507
Resim 31: Hayri Karay, simsiz, 1983, Ceviz A ac , 56x7x7 cm 507
Resim 32: Erdal Alantar, Senfoni Fantastik, 1985, Tuval Üzerine Ya l boya, 146x114 cm. 507
Resim 33: Hale Arpac o lu, simsiz, 1987, Tuval Üzerine Akrilik, 200x160 cm. 507
Resim 34: Nur Koçak, Farouche (Yabani) ya da Fethi Nesne II, 1975, Tuval Üzerine Akrilik, 162x130 cm. 508
Resim 35: Füreya Koral, 99 No'lu Ev, 1979, Seramik, 25x25 cm. 508
Resim 36: Koray Ari , Figür, 1986, Kösele, 23x30x27 cm..... 508
Resim 37: Burhan Uygur, Atölyem badethanem Günah Ç karma Odas (Destursuz Girilmez), 1985, Kar k Malzeme, 30x25 cm. 508
Resim 38: Tamer Akak nc , Portre, 1987, Tuval Üzerine Ya l boya, 42x42 cm. 509
Resim 39: Timur Kerim nceday , Metafizik Natürmort, 1985, Kar k Teknik, 190x150 cm. 509
Resim 40: Komet, Çapraz Revü, 1984, Tuval Üzerine Ya l boya, 70x70 cm. 509
Resim 41: brahim Örs, Konken Oynayanlar, Tuval Üzerine Ya l boya, 130x165 cm. 509
Resim 42: Burhan Uygur, Karaci erden Muzdarip Bir Kuklan n Ac Sonu, 1983, Tuval Üzerine Ya l boya, 100x123 cm..... 510
Resim 43: Utku Varl k, Poerte, 1987, Kar k Teknik-Tempera, 50x65 cm. 510
Resim 44: Yunus Tonku , Dansç , 1986, Bronz, Yükseklik 200 cm. 510
Resim 45: Erol Akyava , Al-Hallaj, 1986, Ka t Üzerine Akrilik, 102x152.5 cm..... 510
Resim 46: Burhan Do ançay, Mavi Senfoni, 1987, Kar k Teknik, 165x284 cm..... 511
Resim 47: Ergin nan, Yaz t, 1983, Gravür, 52x32 cm. 511
Resim 48: Oscar Kokoschka, Heykelcikli Otoportre, 1966, Ta bask , 65x85 cm..... 511
Resim 49: Fikret Mualla, Gitarist, Tuval Üzerine Ya l boya, 34x27 cm..... 511

Resim 50: David Bolduc, Kübizm 6, 1982, Ka t Üzerine Mürekkep, Kolaj, Akrilik 110x76 cm. 512
Resim 51: Sheila Butler, Uygunsuz Afrika, 1982, Karakalem, 76x112 cm. 512
Resim 52: Oliver Girling, Konaklama Grubu, 1980, Eskiz Ka d na Ya l boya ve Karakalem, 193x107 cm. 512
Resim 53: Betty Goodwin, Yüzücü Serisi, 1982- 1984, Tuval Üzerine Ya l boya, Pastel, Kur unkalem, 84x109 cm 512
Resim 54: Lynn Hughes, simsiz 3, 1983, Ka t Üzerine Karakalem ve Pastel, 51x66 cm 513
Resim 55: Shelag Keeley, Japon Rüyas ndan, Yeniden Bulunan An 3, 1982, Balmumu, Pastel, Kur unkalem, 76x112 cm 513
Resim 56: Ed Radford, Benzer-Gizemli, Ka t Üzerine Akrilik ve Suluboya, 58x77 cm 513
Resim 57: Chris Reed, Joe Mager (Berberim), 1984, Ka t Üzerine Mürekkep, 109x132 cm 513
Resim 58: John Scott, Sevgili Günlü üm, 1982, Çini Mürekkebi, Emay Pastel, Suluboya, 61x244 cm..... 514
Resim 59: Robert Youds, Röntgen, Baba ve O ul, Pastel ve Tebe ir Boyas , 56x76 cm 514
Resim 60: Tadeusz Dominik, Çiçeklenen A açlar, 1970, Tuval Üzerine Akrilik, 80x100 cm 514
Resim 61: Marek Jaromski, Melek çin Hüzün, 1986, Selüloz Üzerine Linolyum Bask , 98x68 cm 515
Resim 62: Saim Bugay, Çocuk, 1985, Maden, 110x35 cm 515
Resim 63: Monika Malkowska, Benzerlik, 1987, Özgün Malzeme, 60x60 cm 515

Ek 2. II. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1: Ina Barfuss, Ku ak Kontrat |erkek), 1987, Tuval Üzerine Akrilik, 222,5x115 cm 516
Resim 2: Peter Chevalier, Zenifim, 1988, Tuval Üzerine Ya l boya 516
Resim 3: Ulrich Gorlich, Altipan GL, 1989, Gümü lü Bromid Emülsiyon 516
Resim 4: Raimund Kummer, Regent Tiyatro'dan Enstalasyon, 1987 516
Resim 5: Rainer Mang, Krizlerin Balesi, 1988 Alüminyum ve Gazetelerin Matrisi, 750x10x325 cm 517

Resim 6: Olaf Metzel, Sezonun Aç l , 1984, Kömür, Beton, Cam, 210x110x40 cm..... 517
Resim 7: Hermann Pitz, Sicim, 1985, Gua , 100x75 cm 517
Resim 8: Berthold Schepers, Enstalasyon, 1988..... 517
Resim 9: Thomas Wachweger, Zaman Yolculu u, 1986, Tuval Üzerine Çini Mürekkebi, 205x220 cm 518
Resim 10: Atterse, K skançl k Parças , 1984, Tuval Üzerine Akrilik, Siyah Tahta Çerçeve, 105x105 cm..... 518
Resim 11: Peter Kogler, Beyin, 1988, Molino Üzerine Akrilik, 150x120 cm 518
Resim 12: Martin Walde, Model, Mekan n Bo alt lmas 518
Resim 13: Hubert Schmalix, Bekle, 1988, Tuval Üzerine Ya l boya, 203x152 cm..... 519
Resim 14: Mehmet Gün, 1989, Tuval Üzerine Akrilik, Kolaj, Kalay 519
Resim 15: Maurizo Bonato, Ads z, 1988/89, Tuval Üzerine Kar k Teknik, 85x110 cm..... 519
Resim 16: Josef A. Moser, Konstrüksiyon, 1987, Tahta Boya, Cila, Yükseklik 160 cm..... 519
Resim 17: Nobert Pümpel, Yap t No. 2709, Nesneler ve Olaylar n Düzen Ö eleri Oldu u Mekan/Zaman Süreli Dizisi, 1977, Kur un Kalem, Renkli Kalem, Dokulu Ka t Üzerine, 58,5x87 cm..... 520
Resim 18: Ewald Spiss, Ads z, 1988/1989, Tuval Üzerine Akrilik, 45x120 cm..... .520
Resim 19: Werner Boesch, Campbell's, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya, 30x30 cm..... 520
Resim 20: Tuncay Boztepe, Ads z, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya ve Akrilik (Detay), 15x34x65 cm..... 520
Resim 21: Wolf Peter Miksch, Ölümcül Tehdit 1..... 521
Resim 22: Mehmet Aksoy, Ayr l k, 1987, Mermer, 255x130x60 cm..... 521
Resim 23: Erol Akyava , Aya rini çin Vitray Çal mas , 1989, Tuval Üzerine Ya l boya 521
Resim 24: Ne e Erdok, Efon Schiele Hücresinde, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya, 200x150 cm 521
Resim 25: Serhat Kiraz, Detay. Dinlerin Tanr s -Tanr n n Dinleri, 1989, Enstalasyon, Cam, Mum, Neon Toprak, Kitap, Dikenli Tel..... 522

Resim 26: Anne- Patrick Poirier, Geçmi , Kültür Yaln z Uluslararas Turizmin Mal Olmaz, 1989 522
Resim 27: Ömer Uluç, Oyun Kartlar , 1989, Tuval Üzerine Akrilik, Kolaj, 240x170 cm 522
Resim 28: Erda Aksel, Eriene-Eriene çin Ölçüler, 1989..... 522
Resim 29: Alison Wilding, Pirincin çinde, 1987, Yün, Pirinç, 93x130x205 cm..... 523
Resim 30: Mustafa Alt nta , Paran n Dönü ümü, 1986, Ka t Üzerine Akrilik, 240x350x350 523
Resim 31: Metin Deniz, Ads z, 1989, Ah ap-Metal-Fiber Glass, 7x7.5 m..... 523
Resim 32: Erol Eti, Yunuslar n Çaresizli i, 1989, Alüminyum, Tel, Demir, Pva, Boya, 7x5.5 m..... 523
Resim 33: Ay e Erkmen, Geçmi e Tören, 1989, Metal 524
Resim 34: Mehmet Güleryüz, Rastlant sal Buluntu, 1989, Kar k Teknik, 3 Boyutlu Figürler- nsan Sesi- Çello-Flüt-I k 524
Resim 35: Gülsün Karamustafa, Çifte Hakikat, 1988, Enstalasyon, 190x170x170 cm 524
Resim 36: Azade Köker, Yar na Geçi , 1989, Ah ap, Yükseklik 4 m..... 524
Resim 37: Behçet Safa, Say n Bay Çevre Pisleticisi, 1989, Litogrtafi, 56x76 cm 525
Resim 38: Sarkis, Ayasofya Müzesi, Hazine Binas (Skevophilakion) çin Avize Projesi, 1989, Demir ve Neon, 220x118 cm 525
Resim 39: Zurab Tzereteli, Bir Amerikal Kad n, Tuval Üzerine Ya l boya..... 525
Resim 40: Daniel Buren, Foto An . Daniel Buren "Bir Mekan çin ki Diagonal", 1989..... 525
Resim 41: Richard Long, Yava El Spirali, 1988 526
Resim 42: Sol Lewit, Duvar Deseni, 1986, Simetrik Piramit, Süperpoze Gri Mürekkep Tabakalar 526
Resim 43: Jannis Kounellis, Süleymaniye Kültür Merkezi çin Desen, stanbul, 1989..... 526
Resim 44: Alberto Abate, Gezginler Kad n / afak Bekçisi, 1987/1988, Tuval Üzerine Ya l boya, Her Biri 100x120 cm 526
Resim 45: Luca Alinari, Bu Tam Bir Manzara Say lmaz, 1988, Diptik, Tuval Üzerine Kar k Teknik, 2x150x150 cm 527
Resim 46: Aulo, ki Anda Diptik. (Samatria Su Kahininin Dolayl Dü ünceleri)/(Kersen'de Gölgeli Dü ünceler), 1986/87, Silindir ve

Pano Üzerine Kar k Teknik/ Silindir, Bak r, Metal Pano Üzerine Kar k Teknik, 120x100x12/120x100x16 cm 527
Resim 47: Luciano Bartolini, Oum Kolsoun, 1989, Tuval ve Ka t Üzerine Kar k Teknik, 150x200 cm 527
Resim 48: Carlo Bertocci, Denizin/Karan n, 1987, Tuval Üzerine Ya l boya, Her Biri 120x90 cm 527
Resim 49: Lorenzo Bonechi, Görsel Kent, Tuval Üzerine Ya l boya, 150x200 cm..... 528
Resim 50: Luigi Campanelli, Ritmik, Tuval Üzerine Ya l boya, 130x300x15 cm..... 528
Resim 51: Bruno Ceccobelli, Onu Kendin Bitir, 1988, Pano Üzerine Kar k Teknik, 126x113 cm (Kapal), 126x220 cm (Aç k)..... 528
Resim 52: Gianni Dessi, Ads z, 1988, Tuval Üzerine Ya l boya, 150x120 cm..... 528
Resim 53: Stefano Di Stasio, Erkek ve Kad n, 1988 (Diptik), Pano Üzerine Kar k Teknik, 100x100 cm. 529
Resim 54: Lino Frongia, Manzara/Manzara 1988, Tuval Üzerine Ya l boya, 53x65/53x63 cm. 529
Resim 55: Giuseppe Gallo, Ads z, 1988, Tuval Üzerine Ya l boya, 150x150 cm..... 529
Resim 56: Paolo Gandolfi, Gece Havas nda, 1988 (Diptik), Tuval Üzerine Ya l boya, 32x84 cm. 529
Resim 57: Sebastiano Guerrera, Diptik 1/Diptik 2, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya, Her Biri 99x65 cm. 530
Resim 58: Paolo Iacchetti, Beklenmedik ekilde Seni Dü ünüyorum, Tuval Üzerine Ya l boya, 140x202 cm. 530
Resim 59: Mario Fallani, Manzara 1988 (Diptik), Tuval Üzerine Ya l boya, 90x180 cm. 530
Resim 60: Massimo Livaidotti, Karga ve E ek, 1988, Tuval Üzerine ve Ya l boya, 150x200 cm. 530
Resim 61: Nicola Maria Martino, Ulysses Art k Burda Ya am yor, 1988 (Diptik), Tuval Üzerine Ya l boya, 150x300 cm. 531
Resim 62: Tomasso Massimi, Örümcekler, Fikirler, Göller, 1988, Tuval ve Demir Üzerine Kar k Teknik, 150x285 cm. 531
Resim 63: Sabina Mirri, Ads z, 1988, Ka t ve Tuval Üzerine Kar k Teknik, 87x180 cm. 531

Resim 64: Elisa Monteissori, Su Bahçeleri, 1988 (Diptik), Tuval Üzerine Kar k Teknik, 150x300 cm. 532
Resim 65: Gianfranco Notargiacomo, Do ulu K rm z , 1989, Tuval Üzerine Ya l boya, 150x260 cm. 532
Resim 66: Nunzio, Ads z, 1988, Tahta ve Kur un Üzerine Kar k Teknik, 174x70 cm. 532
Resim 67: Luca Maria Patella, Didero, Goethe, etc., 1980/87, Ham Kenevir Kuma Üzerine Boya ve Naturel Kil, Her Biri 59x79 cm. 532
Resim 68: Maurizio Pelegrin, Venedik Alegorisi No.5/Gözlerin, A z n, 1987, Foto raf, i irilmi Tuval ve Akrilik/ Foto raf, Paçavra, ç Lastik, 100x170/100x170x8 (6 Bölüm) cm 532
Resim 69: Piero Pizzi Cannella, Ads z, 1988, Tahta Üzerine Kar k Teknik, 130x119,5 cm 533
Resim 70: Giuseppe Salvatori, U ultu/ Geni lik, Tuval Üzerine Akrilik Suluboya, 80x75 cm..... 533
Resim 71: Marco Tirelli, Ads z, 1988, 150x102/152x94/150x102 cm 533
Resim 72: Alessandro Twombly, Kafkas Da lar nda Figür I/II, 1988, Tuval Üzerine Ya l boya, 150x150/150x150 cm..... 534
Resim 73: Walter Gatti, Çift Anlam, 1988, Tuval Üzerine Kil ve Ya l boya, 150x150 cm 534
Resim 74: Alfonso Albacete Ads z, 1985, Tuval Üzerine Akrilik, 130x200 cm 534
Resim 75: Carlos Alcolea, Z plama, 1985, Tuval Üzerine Akrilik, 150x200 cm..... 534
Resim 76: Gustavo Adolfo Almarcha, Son Damla, 1986, Tuval Üzerine Ya l boya, 130x194 cm 535
Resim 77: Alfredo Alvarez Plagaro, Dört Piramit, 1987, Tuval Üzerine Ya l boya, 200x20 cm 535
Resim 78: Santiago Arranz, Suyun Çeki i, Tuval Üzerine Ya l boya, 205x191 cm..... 535
Resim 79: Dis Berlin, Mayorka Manzaras , 1985, Tuval Üzerine Ya l boya, 75x200 cm 535
Resim 80: Patricio Cabrera, Ads z, 1988, Tuval Üzerine Akrilik, 180x180 cm. 536
Resim 81: Miguel Angel Campano, Omphalos IX, 1984, Tuval Üzerine Ya l boya, 245x195 cm 536

Resim 82: Victoria Civera, Sanatç n n Kendi Portresi, 1985, Tuval Üzerine Akrilik, 240x180 cm 536
Resim 83: Cesar Fernandez Arias, Köprü, 1985, Tuval Üzerine Akrilik, 150x230 Ccm..... 536
Resim 84: Xavier Franquesa Llopart, Picasso çin Contrarium Motu, 1982, Tuval Üzerine Akrilik, 195x130 cm 537
Resim 85: Patricia Gadea, Van Gogh ve Arkada lar , 1985, Tuval Üzerine Akrilik, 246x205 cm 537
Resim 86: Miguel Galanda, Genç Bir Sanatç n n Portresi, 1984 (Diptik), Tuval Üzerine Kar k Teknik, 220x215 cm 537
Resim 87: Ferran Garcia Sevilla, Düzen ve Çat ma, 1981, Tuval Üzerine Kar k Teknik, 171x195 cm 538
Resim 88: Alejandro Gornemann, Ads z, Tuval Üzerine Akrilik, 178x202 cm..... 538
Resim 89: Alfonso Gortazar, Ads z, 1983, Tuval Üzerine Ya l boya, 180,2x122,5 cm 538
Resim 90: Xavier Grau, Ekibin Hepsi ie, 1984-85, Tuval Üzerine Kar k Teknik, 130x162 cm 538
Resim 91: Menchu Lamas, Ads z, 1985, Tuval Üzerine Akrilik, 195x162 cm..... 539
Resim 92: Anton Lamazares, Fiz Mezan, 1985, Tahta Üzerine Kar k Teknik, 250x180 cm 539
Resim 93: Jose Maldonado, Gelenek, Teknik, Yetenek, 1987, Tahtaya Yap t r lm Ka t Üstüne Kar k Teknik, 150x265 cm..... 539
Resim 94: Jesus Maria Lazkano Perez, Begona Asansörü V, 1965, Tuval Üzerine Akrilik, 100x244 cm 539
Resim 95: Din Matamoro, Aklama, 1987, Tuval Üzerine Kar k Teknik, 200x250 cm 540
Resim 96: Victor Mira, Yolcular, 1984, Tuval Üzerine Ya l boya, 195x130 cm..... 540
Resim 97: Felicidad Moreno, Ads z, Tuval Üzerine Akrilik, 140x175 cm..... 540
Resim 98: Guillermo Paneque, Japon Müzesi I, 1987, Tuval Üzerine Akrilik, 230x200 cm 540
Resim 99: Anton Patino, De Xionloss, 1985, Tuval Üzerine Akrilik, 220x200 cm..... 541
Resim 100: Jose Maria Sicilla, Çiçek 2, 1985 (Diptik), Tuval Üzerine Kar k Teknik, 200x100 cm 541

Resim 101: Juan Ugalde, Anne ve Çocuk, 1985, Tuval Üzerine Akrilik, 195x130 cm 541
Resim 102: Dario Urzay, Ressam ve Olmayan Model, 1983, Tahta Üzerine Akrilik, 121x244 cm 541
Resim 103: Juan Usle, Gidi , 1985, Tuval Üzerine Ya l boya, 200x150 cm 542
Resim 104: Lourdes Vincente Ads z, 1987, Tahtaya Yap t r lm Ka t Üzerine Kar k Teknik, 135x147 cm 542
Resim 105: Fuat Acaro lu, Ads z, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya, 95x130 cm..... 542
Resim 106: Halil Akdeniz, Ayr nt , Efes Ören Görsel Notlar , 1989, Tuval Üzerine Akrilik, 125x230 cm 542
Resim 107: Mevlüt Aky ld z, Andragynos, 1981, Tuval Üzerine Ya l boya Akrilik, 145x110 cm 543
Resim 108: Bilge Alkor, Okeanus, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya, 120x126 cm..... 543
Resim 109: Hale Arpac o lu , L'urlo/The Scream, 1988, Tuval Üzerine Kar k Teknik, 145x115 cm 543
Resim 110: Bedri Baykam , The Painting, 1985, Tuval Üzerine Kar k Teknik, 150x190 cm 543
Resim 111: Adem Genç, Amorf Göstergeler, 1988-89, Pamuklu Branda Üzerine Ya l boya ve Akrilik, 170x140 cm..... 544
Resim 112: As m ler Ads z, 1988, Ka t Üzerine Ya l boya 544
Resim 113: Özer Kaba , R ht m, 1988, Tuval Üzerine Ya l boya, 146x114 cm..... 544
Resim 114: Komet, N Orada, 1986, Tuval Üzerine Ya l boya, 160x110 cm 544
Resim 115: brahim Örs, Melek, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya, 96x130 cm..... 545
Resim 116: Nedret Sekban, Ça m z n Azizleri. Lodos Henüz Geçmedi… II, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya, 130x180 cm..... 545
Resim 117: Yavuz Tanyeli, Portre, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya 100x100 cm 545
Resim 118: Esat Tekand, Masa, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya, 141x91+141x74 cm 545
Resim 119: enol Yorozlu, Seuç Ve Ceza II, 1987, Tuval Üzerine Ya l boya, 70x70 cm 546
Resim 120: Selim Altan, Domino, 1989, Kar k Teknik, 150x100 cm 546
Resim 121: Arzu Ba aran Ads z, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya, 124x154 cm..... 546
Resim 122: Haluk Gedik, Aynadaki Sen, 1988, Kar k Teknik 546

Resim 123: Selma Gürbüz, Üçlü, 1988-1989 Demir, 87x71/160x100/157x129 cm..... 547
Resim 124: Bahar Kocaman Ads z, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya, 150x125 cm..... 547
Resim 125: Murat Morova, F rt nal Pazartesi Resimleri, 1989, Tuval Üzerine Akrilik, 160x200 cm 547
Resim 126: Argun Okumu o lu Ads z, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya, 105x108 cm 547
Resim 127: eyma Reiso lu, Figür II, 1988, Seramik, 97x71/5x15 cm 548
Resim 128: Gonca Sezer Ads z, 1989, Tuval Üzerine Kar k Teknik, 145x135 cm..... 548
Resim 129: Murat Sinkil Ads z, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya, 117x140 cm 548
Resim 130: Mithat en, Bir Zaman Zarf nda Üçüncü Tekil ah s I ve II, 1989, Tuval Üzerine Akrilik, 150x130 cm 548
Resim 131: Emre Zeytino lu, Ads z, 1989, Tuval Üzerine Ya l boya, 180x140 cm..... 549
Resim 132: Marco Del Re, Ads z, 1988, Tuval Üzerine Ya l boya, 150x240 cm..... 549
Resim 133: Rudy Pijpers, Görü mek Üzere Mösye Nonet, 1988, Ka t Üzerine Karakalem 260x260 cm 549
Resim 134: Evgeniya Demnievska, Çizgi, 1987 - 1989, Kar k Teknik / Enstalasyon..... 549
Resim 135: Dimitri Alithinos, Ads z, 1989 550
Resim 136: Marios Spiliopoulos, Amphidromon, 1989..... 550
Resim 137: Niki Liodaki, Çözülmek ya da Kozmik Parçalar, 1989..... 550
Resim 138: Danil, V,87, 1987, 165x126 550
Resim 139: Mariana Strapataski, Akdeniz Dü leri ya da Geçmi in Yans malar , 1989..... 551
Resim 140: Jose Manuel Broto, Ads z No.25, 1985, Tuval Üzerine Kar k Teknik, 196x196 cm 551

Ek 3. III. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1: David Avalos & Debroah Small, Ramona'n n Yatak Odas 552
Resim 2: Amalia Mesa&Bains, On y l n Amblemleri S n rlar, 1990 552

Resim 3: Hulleah Ts nh nah J nnie, Kimli i Tespit Edilen Yerli Blanche Teyze, 1990, Foto raf, Kar k Teknik, 76,2x96 cm 552
Resim 4: Manfred Erjautz, Önünde, 1992, Çelik, Motor, 189x203,5x192,5 cm..... 552
Resim 5: Richard Hoeck, 1992, Testere ile Yap lan Dü ey Yar klar, 400x260 cm..... 553
Resim 6: Hiemo Zobernig, simsiz, 1991, 150x150x150 cm/ '5 Heykelci', Güzel Sanatlar Akademisi (Viyana) Sunta, Astar Boya 553
Resim 7: Jan Fabre, Schelde, 1989, Küvet, Murano Cam , 16,5x4,5 m 553
Resim 8: Georgi Rouzhev , Tek Boyutlu Adam Öldü, Foto raf, Tuval 553
Resim 9: Nedko Solakov, Yeni Nuhun Gemisi, 1991-1992..... 554
Resim 10: Absalon, Hücre, 1991, Ah ap, Mukavva, Beyaz Boya, Neon, Pleksiglas..... 554
Resim 11: Christian Boltanski, Terrae Motus, 1984, Kar k Teknik..... 554
Resim 12: Jean Michel Othoniel, Sessiz Darbeler, 1991, Kükürt Kal p, 10x8x12 cm..... 554
Resim 13: Sonja Oudendijk, Özel Bir Gün, 1991, Bak r, Çelik 555
Resim 14: Joseph Semah, 'De Vleeshal' çin Model, Düzelti III, 1990, Demir, Tunç Döküm Koyun Kafatas , 900x380x19 cm..... 555
Resim 15: Seymouy Likely , S.A.Y.G.I., 1991, I kl Kutuda Pozitif Film,40x40 cm..... 555
Resim 16: Willem Sanders, Seçim Korku Yarator, 1992, Ya l boya, Keten, 225x200 cm 555
Resim 17: Hannah Collins, Stonefree, 1992, 28 Pano, Her Pano 100x250 cm./Tingalado II Tarragona (spanya) Alüminyum Üzerine Monte Edilmi Gümü Jelatin Bask 556
Resim 18: Damien Hirst, Kaçmak çin Edinilmi Yeteneksizlik, 1991, Çelik, Cam, Masa, skemle, Sigara, Çakmak, Kül Tablas , 213,36x305x213,36 cm..... 556
Resim 19: Sergi Agular, Toprak, 1989, 24x5,147,7x226 cm 556
Resim 20: Dario Alvarez Basso, Dokunma Bana, 1991, Kar k Teknik, Tuval, 160x141 cm 556
Resim 21: Darya Von Berner, Fok, 1992, Kar k Teknik, Keten, 260x117,5 cm..... 557
Resim 22: Francisco L. Quintanilla, Ballena Italiana, 1992, 133x74x20 cm..... 557

Resim 23: Juan Usle, Nikel, 1991, Ya l boya, Vinileks, Boya, Tuval, 198x198 cm..... 557
Resim 24: Pinchas Cohen Gan, Resim ve Heykel Anabilim Sözlü ü, 1991..... 557
Resim 25: Atsmon Ganor, Bebek ve Y ld zlar, 1991, Akrilik, Ka t, 228x261 cm..... 558
Resim 26: Zvika Kantor, So an Bahçesi Tozunun Son ans , 1989, 250x300x300 cm 558
Resim 27: Daniel Sack, simsiz, 1991, Tel, p, Alç , Boya, Epoksi, 8 Alüminyum Raf, Her Raf 1,6x15x15 cm 558
Resim 28: Neta Ziv, simsiz, 1992, Film Üzerine Bilgisayarla lenmi mge, 35x40 cm 558
Resim 29: Stefano Ariente, simsiz, 1991, Afi Bulmaca, 264x192 cm 559
Resim 30: Domenico Bianchi, simsiz, 1992, Ksilografi, 250x200 cm 559
Resim 31: Sergio Fermariello, simsiz, 1992, Akrilik, Tuval, 165x190 cm..... 559
Resim 32: Alberto Garutti , simsiz, 1990, 450x250 cm..... 559
Resim 33: Franco Guerzoni, Unutulmu Duvar, 1992, Kar k Teknik, Tuval, 150x100 cm 560
Resim 34: Nunzio, simsiz, 1992, Ah ap Üstüne Yakma, 187x80x37 cm..... 560
Resim 35: Eleanor Bond, Yerinden Edilmi Çiftçilerin Orman Gölünde Kapuçino Barlar ve Bal k Çiftlikleri Kurmalar , 1988, Ya l boya, Tuval, 240x360 cm 560
Resim 36: Colin Campbell, 'Deri'den Foto raflar,1989, Film, Boya, Ses 560
Resim 37: Catherine Collins, St. Vital'li Fifi, 1992, Akrilik, Tuval, 22,86x12,70 cm..... 561
Resim 38: Shawna Dempsey, Vulva Konu uyoruz 561
Resim 39: Jana Sterbak, Ceket, 1992, 170x48 cm..... 561
Resim 40: Joanne Tod, ki Deh et, 1992, Ya l boya, Akrilik, Tuval, 274,32x365,76 cm..... 561
Resim 41: J n-Me Yoon, Benlikten Hat ralar, 1991, Foto raf, 246,5x183 cm..... 562
Resim 42: Zuzanna Baranowska, simsiz, 1992, A nd r c , pek, 1,6x9x45 m..... 562
Resim 43: Mariusz Kruk, simsiz, 1992 562
Resim 44: Mikolaj Smoczynski, Paralel Eylem, 1991 562
Resim 45: Subreal, simsiz, 1992, Ah ap, Biyeli Rulman..... 563
Resim 46: Jurii Albert, J. Albert'in Toplad Resimler, 1992..... 563

Resim 47: Jurii Avvakumov, Sinema-Saray, 1992, Ozalit Üzerine Guva , 47x58 cm..... 563
Resim 48: Sergei Shutov, simsiz, 1992, Ah ap, 180x180x600 cm 563
Resim 49: Boli, Duvar Ka d , Tuval Üzerine Ya l boya, 1992 cm 564
Resim 50: Andrei Filippov, simsiz, Kar k Teknik, 28x20x20 cm 564
Resim 51: Dimitri Gutoff, Duvar Ka d , 1992, Tuval Üzerine Ya l boya 564
Resim 52: Vladimir Kuprianov, Yak n Akrabalar (Kay nvalide, Gelin, Damat, Kay nvalide), 1992, Her Foto raf 140x86 cm..... 564
Resim 53: Jurii Leiderman, simsiz, 1992, Foto raf Bask , Kolaj, 12x18 cm 565
Resim 54: gor Kaminnik & Vadim Fishkin, Andrei Scholokov, Köy, 1992 565
Resim 55: Revololutionary Carrier, Anar i Klostrofobisi, 1992 565
Resim 56: Georgi Ostritsov, Güzel Maria, 1992, Kar k Teknik 565
Resim 57: Konstantin Zvezdoche, Hafif Nefes Alma (Ayr nt), Ah ap, 150x50x50 cm 566
Resim 58: Selim Birsel, Y kmak, 1992 566
Resim 59: Gülsün Karamustafa, Kuryeler, 1991, Kar k Teknik , 120x40x40 cm..... 566
Resim 60: Hakan Onur, kiyüzlü Davran lar Üzerine Çe itlemeler II, Mdf, Sunta, Akrilik, 159x197x61,5 cm..... 566
Resim 61: Hale Tenger, Böyle Tan d klar m Var (Ayr nt), Pirinç, 1992..... 567
Resim 62: Canan Tolon, Manzara 3, 1991, Tuval, Akrilik, Mermer Tozu, Elbise Patronu, Ot, Tel ve Cam..... 567
Resim 63: Richard A. Lou/Robert Sanchez..... 567
Resim 64: Matta Wagnest , Aç klama Yok, 1992..... 568
Resim 65: Lyuben Koslov, Devingen Enstalasyon- Zaman, 1989, Ah ap, Alç , Ta , p, 280x300x300 cm..... 568

Ek 4. IV. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1: Marina Abramovic, Görünmeye Ba lamak, ‘Ejder Ba ’ Gösterisinden..... 569
Resim 2: Hakan Akçura, Ayr Zaman ve Ayr I klarla Belgelenen 48 Pencere maj 569
Resim 3: Fatma Binnaz Akman, ki Kere ki Kaç, 1995, Ah ap, Ka t, 110x140 cm..... 569

Resim 4: Hüseyin B. Alptekin & Michael D. Morris, 'Truk Truk', 1995, Kamyon, 5000-6500 Top 569
Resim 5: Ghada Amer, Ütü Yapan Kad n, 1992, Tuval, Akrilik, leme, 85x100 cm..... 570
Resim 6: Tiong Ang, Bir Çocuk Portresi, 1995..... 570
Resim 7: Gilles Barbier, simsiz, 1995, Balmumu, Metal, Ah ap, Elbiseler, 170x110x110 cm 570
Resim 8: Joze Barsi, Orlando, 1993, Demir, Ah ap, Dokuma, Plastik, 110x300x100 cm 570
Resim 9: Balazs Beöthy, Kaçakç lar n En yi Numaralar , 1995, Sabun, Beyaz Pudra, Plastik..... 571
Resim 10: Joseph Beuys, Bu Boku Durdural m Art k Yahu, 1979, Seramik Klozet, Ah ap, Kahverengi Boya, 47,5x38x50 cm..... 571
Resim 11: Selim Birsel, Kur un Uykusu, 1995, 12 Ka t Beden, Ka t, Grafit, Zamk, Beden, 4. stanbul Bienali çin Proje lk Gösterim Ankara Gar , I. Peron 571
Resim 12: Barbara Bloom, Yüzen Dünyadan Resimler. K sa Paravana, 1995, pek Bask , Ah ap Çerçeve, Deri Mente e, 4 Pano, Her Biri 138,24x46,08 cm 571
Resim 13: Montien Boonma, Zihin Tap na . Zihin Salonu, 1995, Kapal Ah ap Kutular ve Pirinç Çanlar, 320x270 cm..... 572
Resim 14: Luchezar Boyadjiev, K. Maleviç'e Sayg , 'Sayg lar' Dizisinden, 1995, Beyaz Üzerine Beyaz Fare, Foto raf. 9x13 cm 572
Resim 15: Handan Börüteçene, Bellek Kasas , 'Yeryüzü Belle i Sergisi'nden, 1995, Cam Kur un, Demir, Meyan Kökü, Kekik, Adam Otu, Akot, Sinirli Ot, Lyka Bölgesi Topra , 165x51x20 cm 572
Resim 16: Marcel Broodthaers, 'Bir Farenin Tarihi' 1974, Bas l Tuval, Tuval/Mürekkep, 46x38 cm 572
Resim 17: Jean-Baptiste Bruant, Sonsbek, 1993/Zihinsel Süpürme, 1995, Videodan Kareler..... 573
Resim 18: Sophie Calle, Mezarlar, 1990, Siyah Beyaz Foto, Metalik Çerçeve, Her Biri 180x110 cm..... 573
Resim 19: Duck-Hyun Cho, Bir 20. Yüzy l An s , 1994, I klar Aç kken, Ayr nt 573
Resim 20: Tom Claassen, simsiz, 1992, 450x350x35 cm..... 573

Resim 21: Mat Collishaw, Kar F rt nas , 1994, Video Yerle tirme 574
Resim 22: Arzu Çak r, z Dü ümü, 1993, Kerpiç, 375x200x15 cm 574
Resim 23: Cengiz Çekil, Fani Bir An t No.2, 1990, Briket, Ah ap, Beton Blok, Toprak, Bez, Seramik, Kap, Su, 600x600x80 cm 574
Resim 24: Osman Dinç, Damla, 1991, Çelik, 120 cm 574
Resim 25: Mikala Dwyer, Woops, 1994, Yerle tirme, Kar k Malzeme 575
Resim 26: Maria Eichhorn, Bilbord, 1993..... 575
Resim 27: Mohammed El Baz, yile tirilemeyeni Onarmak, 1993, Ayr nt , 10 Foto raf, Lambalar, Araba, Elektrik Telleri..... 575
Resim 28: Ay e Erkmen, stanbul'un Ayakkab lar Yok, 1994, Fotokopi..... 575
Resim 29: Esra Ersen, Diyaloglar, 1995, Yerebatan Sarn c 576
Resim 30: Euroartist Bucharest (Teodor Graur, Olimpiu Bandalac), Karpatal Kahraman, 1995, Foto Yerle tirme, Ses, Kar k Malzeme 576
Resim 31: Reza Farkhondeh, Kelepçeler, 1995, Tuval/Ya l boya, 114x195 cm 576
Resim 32: Ceal Floyer, Bitmemi , 1995, Video Projeksiyon 576
Resim 33: Zvi Goldstein, Kenardaki Adam, 1995, Yerle tirme, Kar k Malzeme 577
Resim 34: Fernanda Gomes, Mekanda Baz ler, 1994, Yerle tirme, Kar k Malzeme 577
Resim 35: Joy Gregory, Balay Projesi, 1991-95, Kallitype, 6x6 cm 577
Resim 36: Zaha Hadid, Ren Liman Sanat ve Medya Merkezi çin Ye il Resim, Düsseldorf 1992-93, Ka t Üzerine Akrilik Boya, 100x240 cm 577
Resim 37: Jusuf Hadzifejzovic, Anvers Deposu (Hollywood Bayan) 1993, Çocuk Yata , Lamba, Abajur, Siyah-Beyaz Film Fotolar , 170x230 cm..... 578
Resim 38: Raymond Hains, MAMAC Mermeri, 1995, Renkli Lazer Foto raf, Galvanizli Sac, Mermer, Ah ap, 300x240/80x120x80 cm 578
Resim 39: Fariba Hajamadi, Kendinden Geçmi , 1995, Aka aç Pano, Ya l boya, Emülsiyon, 110x64 cm..... 578
Resim 40: Mona Hatoum, Seccade, 1995, Nikel Kaplama Pirinç neler, Pirinç Pusula, Tuval, 67x112 cm 578
Resim 41: Romuald Hazoume, Maskeler, 1995, Kar k Malzeme 579
Resim 42: Noritoshi Hirakawa, So uk Is rmas , 1989, 150x100 cm 579

Resim 43: Shirazeh Houshiary, Yüre in mgesi, 1991, Ah ap, Bak r, Kur un, 13x98,5 cm 579
Resim 44: Murat I k, Bulu ma Noktas , 1995, Tuval Üzerine Akrilik, 150x150 cm..... 579
Resim 45: Alfredo Jaar, Avrupa, 1994, I kl Kutular, 103x103x21 cm, Aynalar. 31x31x5 Ccm, Bütünü. 118x1368x72 cm..... 580
Resim 46: Sanjin Jukic, Saraybosna Getto Gösterisi, 1994, Video Yerle tirmeden Görüntü..... 580
Resim 47: Rolf Julius, Sar , 1994, Yerle tirme, Kar k Malzeme 580
Resim 48: lya Kabakov, Ola anüstü Bir Olay, 1995, Kar k Malzeme 580
Resim 49: Anish Kapoor, 1000 Ad, 1979-80, Kar k Malzeme, Boya Maddesi, 5 Parça, 74x71,5x71,5 C cm..... 581
Resim 50: Gülsün Karamustafa, NEWORIENTATION, 1995, Kar k Malzeme..... 581
Resim 51: William Kentridge, Kartu lu Afrika Haritas , 1995, Ka t Üzerine Kömür Kalem, 120x160 cm 581
Resim 52: Suchan Kinoshita, Yaz Makinesi, Atölye Makinesi ya da Dü üncelerden Kurtulma Yolu, 1994 581
Resim 53: Per Kirkeby, Ah ap V, 1994, Tuval Üzerine Ya l boya, 200x130 cm 582
Resim 54: Job Koelewijn, Yeniden Dirilme, 1995, Venedik Bienali 1995, Okaliptüs Kar m le Doldurulmu Su Torbalar 582
Resim 55: Komar & Melamid, Danimarka'n n En steneni, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 60.96x91,44 cm 582
Resim 56: gor Kopistiansky, Resmin Alt n Ça , 1994, Ayr nt 582
Resim 57: Svetlana Kopistiansky, simsiz 1994, Ah ap Kitaplar, Jimnastik Halkalar , 7,5x7,5x40 m..... 583
Resim 58: Jannis Kounellis..... 583
Resim 59: Jaroslaw Kozlowski, Yumu ak Projeksiyon- ngiltere ve Kuzey rlanda Çe itlemesi 1995..... 583
Resim 60: Shigeko Kubota, Niyagara Ça layan , 1979-81, Video Yerle tirme..... 583
Resim 61: Rosemart Laing, Ye ili 'Hava Duvar ', 1995, Dijital mge, Bilgisayar Boyal Vinileks, 197,2x296 cm 584
Resim 62: Abigail Lane, Stampa (K rm z), Kanl Duvar Ka d , Ta Köpek, 1995, Yerle tirmeden Görünüm 584

Resim 63: Maria Lassnig, I k Bavulu I, 1993, Tuval Üzerine Ya l boya, 200x145 cm 584
Resim 64: Henrietta Lehtonen, Çocuk, 1995, Video Yerle tirme 584
Resim 65: El Loko, Sürüye Resmi Anlatmak, 1994-95 Yerle tirme, Ah ap ve Resim 585
Resim 66: Stephane Magnin 585
Resim 67: Milovan de Stil Markovic, Ortak Portre, Foto raflar, 25 Parça, 250x200 cm 585
Resim 68: Diego Medina, Amans z, 1995, Kauçuk (Lastik), 35xø110 cm..... 585
Resim 69: Olaf Metzel, Hep i e, 1992 586
Resim 70: Snieguole Michelkeviciute, Erkeklerle lgili Kad n… 1995, Tonland r lm Foto raf, 30x40 cm..... 586
Resim 71: Tatsuo Miyajima, B-Arabas , 1994 586
Resim 72: Carlos Montes de Oca, Üç Güzeller, 1995..... 586
Resim 73: Aydan Murtezao lu, simsiz, 1993, Karatahta, 175x140 cm..... 587
Resim 74: Anna Myca, Bizanstan Kaç V, 1995, Yerle tirme..... 587
Resim 75: Maurizio Nannucci, Görünmeyeni Görünenle Kayna t rma, 1992, Yerle tirme 587
Resim 76: Bruce Nauman, Yap t, 1994, 2 Video Bant, 2 Monitör, 2 Kay t Cihaz 587
Resim 77: Shirin Neshat, Allah' n Kad nlar , 1994, Foto raf, 7,68x12,8 cm..... 588
Resim 78: Bjorn Norgaard, lik, 1995, Yerle tirme 588
Resim 79: Füsun Onur, Orient'te Bulu al m, 1995, Suluboya Taslak..... 588
Resim 80: Kirsten Ortwed, Karasinekler, 1994, Kil Çelik, Keçe, 80x196x77 cm 588
Resim 81: Tony Oursler, Seni Duyam yorum, 1995, Video Projeksiyon, Video Bant, Bez, Tracy Leipold ve Tony Oursler Gösterisi 589
Resim 82: Kemal Önsoy, DANLYNCH, 1991, Tuval Üzerine Ya l boya, Her Biri 183x213 cm 589
Resim 83: Nam June Paik, Muma Bakan Buda, 1992, TV, Kamera, Buda Heykeli, Mum..... 589
Resim 84: Nusret Pas c, Varolu un ahitleri, 1993 589
Resim 85: Goran Petercol, Negatif (12), 1995, Kar k Malzeme..... 590
Resim 86: Finnbogi Petursson, Çizimler, 1995 590
Resim 87: Hermann Pitz, simsiz, 1994, Yedi Sokak Lambas 590

Resim 88: Sigmar Polke, Patates Evi, 1969, Boyal Ah ap Konstrüksiyon, Patatesler, 240x200x200 cm..... 590
Resim 89: Ivanov Pravdoliub, Bayrak Kutusu, 1994, Masonit, Dokuma, 4 Parça, 124x242x7 cm 591
Resim 90: Yufen Qin, Ye im Salonunda lkbahar, 1994 591
Resim 91: Markus Raetz, Siluetler (Ernst Mach çin) 1992, Ah ap Modelden Demir Döküm, Ayna. 28x20,5x20,5 cm..... 591
Resim 92: Ulf Rollof, simsiz, 1995..... 591
Resim 93: Karin Sander, Tavuk Yumurtas , Parlat lm , 1994..... 592
Resim 94: Carles Santos, 'Aneem, Anem, Anem, Anem, Avolaaaaaaaaaaaaar' 1982..... 592
Resim 95: Sarkis, Manzara, 1994, Yerle tirme 592
Resim 96: Anne Schneider, simsiz, 1995, Ye il Bitkiler, Oyuncaklar (Ayr nt)..... 592
Resim 97: Jyrki Siukonen, Bir Manzara Aray , 1995, Bir Yerle tirme çin Not..... 593
Resim 98: Nedko Solakov, Sanat Koleksiyoncusu, 1992, Suluboya, Mürekkep, Kolaj, 21x23 cm..... 593
Resim 99: Pierrick Sorin, Pierrick Ve Jean-Loup Futbol Oynarlarken, 1994, Video..... 593
Resim 100: Serge Spitzer, Berlin Destek Parças , 1990, Rulo Yap lm Makine Hal s 593
Resim 101: Hale Tenger, D ar Ç kmad k, Çünkü Hep D ar dayd k. çeri Girmedik, Çünkü Hep çerideydik..... 594
Resim 102: Rosemarie Trockel, Seri1-2, 6 Renkli Foto raf, Ayr nt 594
Resim 103: Bjorn S gurd Tufta, klimsel Nota, 1990, Tuval Üzerine Ya l boya, 260x360 cm..... 594
Resim 104: Micha Ullman, Kum Lambas , 1995, Çizim 594
Resim 105: Ken Unsworth, Ev Ve Ötesi, 1995, Yerle tirme, Saman, Cam..... 595
Resim 106: Zaneta Vangeli, Vladimir Antonov Üzerine Bir Belgesel Film, 1995, Video 6,5 dakika 595
Resim 107: Ben Vautier, Sanat Yaln zca Bir mza ve Tarih Sorunudur, 1972, Ka t/ pek Bask , 59x42 cm..... 595
Resim 108: Roy Villevoye, Tjampur, 1994, Renkli Bask , 120x180 cm..... 595
Resim 109: Lawrence Weiner, Helsinki, Milano, stanbul, 1995, Ayr nt 596
Resim 110: Richard Wentworth, Ficus Carica (ncir) 1995..... 596

Resim 111: Rachel Whiteread, simsiz, 1994-95, Reçine, 25 Parça, 40,7x396,3x396,3 cm..... 596
Resim 112: Maaria Wirkkala, Terkedilmi Bagaj, Yerebatan Sarn c 596
Resim 113: skender Yediler, Köln, 1995, Seramik, Pano, 180x260 cm..... 597
Resim 114: Adem Y lmaz, Ugrino, 1991, Bez, Dia, Bak r, I k Yerle tirme, 500x400x1100 cm..... 597
Resim 115: Jinshi Zhu, Ayd nlanma, 1995, r ngalar, ilte, Ranza 597

Ek 5-. V. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar
Resim 1: Rebecca Golden Horn, Melek, 1997..... 598
Resim 2: J. Erk, simsiz, 1997 598
Resim 3: Jeff Bilt, Batarya, 1997 598
Resim 4: Pandora Dubai, Thisorder, 1997..... 598
Resim 5: Larry Nibble, Blues, 1982..... 599
Resim 6: Eija-Liisa Ahtila, Gizli Bahçe, 1994, Video Yerle tirme 599
Resim 7: Ana Laura Alaez, Apartman Topuk Pabuçlu Kad nlar, 1992, Yerle tirme 599
Resim 8: Helena Almeida, Dalga, 1987, Siyah Beyaz Foto raf..... 599
Resim 9: Halil Alt ndere, 'G06,618211' 1997, Kar k Teknik, 150x100 cm..... 600
Resim 10: Janine Antoni, Annem, 1995 Renkli Fotograf, 100x74 cm 600
Resim 11: Kutlu Ataman, 'Semiha B. Unplugged', 1997, Videodan Görüntü..... 600
Resim 12: Vahap Av ar, 22 Erkek Gömle i, 1995..... 600
Resim 13: ükran Aziz, 'Hat rlatmalar' 1997, Metin-Ses-Video Yerle tirmeli nteraktif Performans 601
Resim 14: Semiha Berksoy, Cendereye Vurulmu Bir Kad n, Ölmemi , Gözlerinde Ate Var, 1972, Mukavva Üzerine Ya l boya, 70x100 cm..... 601
Resim 15: Meta Isæus, Balon, 1994, Su, p, 100x100x15 cm..... 601
Resim 16: Eva Eszter Bodnar, 'Yeniyetme ehveti, Larry Clark' 1995, Tuval Üzerine Ya l boya, 26x21 cm..... 601
Resim 17: Oscar Bony, Zaman Küreseldir, 1996, Delinmi Foto raf, 98x123 cm..... 602
Resim 18: Louise Bourgeois, Tek III, 1996, Kuma 602
Resim 19: Rebecca Bournigault, " simsiz, NY, 12 Mart 1997" Foto raf..... 602
Resim 20: Daniele Buetti, A k Ararken, 1996 602

Resim 21: Patrick Van Caeckenbergh, Samanyolu, 1994, Kar k Malzeme 187x186 cm 603
Resim 22: Maurizio Cattelan, 'Birdenbire, Durup Dururken' 1997, Giydirilmi Lateks Kad n, nsan Boyutunda..... 603
Resim 23: Johan Creten, A klar, 1994, Sert Seramik, 114x77x88 cm 603
Resim 24: Dorothy Cross, Toplant , 1995, Zehirsiz Y lanlar ve Üfleme Can, Çap 150 cm..... 603
Resim 25: Yael Davids, simsiz, 1995, Foto raf, 68,5x101 cm 604
Resim 26: Diller + Scofidio , Haz ms zl k, 1995. nteraktif Video Yerle tirmesi..... 604
Resim 27: Jimmie Durham, Anatomi Dersi (Gidi at Raporu), 1996 604
Resim 28: Olafur Eliasson, Aniden Gerçekle tirmek Suretiyle, 1996 604
Resim 29: Tracey Emin, Beni Hat rl yormusun?, 1997. Tek Renk Bask , 42x58 cm..... 605
Resim 30: Türkan Erdem, Mor Kap , 1997, Mor pek Saten (2 M.), Ferforje, Ah ap 605
Resim 31: Chohreh Feyzdjou, Chohreh Feyzdjou'nun Butik Ürünleri, 1995-96, Yerle tirmeden Görüntü..... 605
Resim 32: Michel François, Büyük Bir Parça Çikolatan n Üzerine E ilmi Çocuk 605
Resim 33: Simyrn Gill, Serbest Vezin, 1996, Yerle tirme Mekan n n Foto raf 606
Resim 34: Leszek Golec – Tatiana Czekalska, ki Enerjiden Garip Bir Üçüncüsü..... 606
Resim 35: Felix Gonzalez – Torres, Yerle tirmeden Görünüm..... 606
Resim 36: Joseph Grigely, Dostlarla Sohbetler, 1996, Yerle tirmeden Detay..... 606
Resim 37: Yolanda Gutierrez, Bakire Damlalar, Cam, Demir Boru, Su, Her Damla 60 cm..... 607
Resim 38: Federico Guzman, Pepi, 1997,Emaye Kapl Telefon Taray c , Kafes Ve Bitki 607
Resim 39: Carl Michael Von Hausswolff, Nostress, 1997..... 607
Resim 40: Irit Hemmo, kiz Köpekler, 1996, Polistren Kuma , 88x72x24 cm..... 607
Resim 41: Juan Fernando Herran, "Co rafik Dönü ümler" 1995-96, Desenler ve Cibachrome Bask lar..... 608
Resim 42: Richard Hoeck, "Richard Hoeck, Heimo Zoberning" 1997, Video 30 dakika, Renkli..... 608
Resim 43: Carsten Höller, Skop, 1996 608

Resim 44: Irwin, Transnaciola Barcelona Sala Montcada De La Fundació La Caixa 608
Resim 45: Bedi brahim, Kap , 1992, Yerle tirme, Dallar, Ta lar, Çamur, Jüt..... 609
Resim 46: Ann Veronica Janssens, Yuvarlak Bir Formun Betimlemesi, 1996, Siber I k Projektörü 609
Resim 47: Soo-Ja Kim, Tümdengelimli Nesne, 1997, Elbiseler 609
Resim 48: Sophia Kosmaoglou, Do an n Sunduklar ndan B kt m, 1994, Vhs Video, Süre 120 dakika 609
Resim 49: Oleg Kulik, Köpek Kulübesi, 2 Mart 1996 610
Resim 51: Antal Lakner, Be Hobi Bahçesi, 400x200 cm 610
Resim 50: Kültür, Kültür Grubu, Kültür Projesi, Nisan 1996 610
Resim 52: Moshekwa Langa, simsiz (lem ekli Devlet Telif Haklar), 1996. Ambalaj Band , Çöp Torbas , Tipeks, Kur un Kalem ve Tükenmez Kalem 610
Resim 53: Leonilson, çindeki Koruyucu Da , 1989, Ka t Üzerine Mürekkep ve Suluboya, 25,5x18 cm 611
Resim 54: Anna Lindal, Çe itleme, 1995 611
Resim 55: Ann Lislegaard, Gölgesi Olmayan Yerler, 1996, Siyah I k, Floresan Boya, Ses Kolaj , Okunan ve Dönü türülen Metin..... 611
Resim 56: Lani Maestro, Akci erde Bir Yara, 1994, Yerle tirmeden Görünü . Toprak, Cam 611
Resim 57: Elahe Massumi, Ortadan Silme, 1995, Yerle tirme 612
Resim 58: Cristina Mateus, Yakay S y rmak, 1997, Video Yerle tirmesi 612
Resim 59: Matthew Mccaslin, Yeni Türler, 1995, 7 Televizyon, 4 Kasetçalar, 2 Böcek Yakalay c , Elektirik Donan m 612
Resim 60: Ana Mendieta, Vücut zleri, Aral k 1974, Iowa..... 612
Resim 61: Antoni Miralda, Ba-Ca-Lla, 1987. Morina Bal , Mermer, Pleksigas ve Çe itli Malzeme, 60x30x132 cm..... 613
Resim 62: ükran Moral, “Sanatç ” 1994. Foto raf 613
Resim 63: Mariko Mori, Son Kez Yola Ç k , 1996. 213x336 cm..... 613
Resim 64: Nikos Navridis, simsiz, Bo lu un Ya Meselesi Dizisinden, Video I (Video Projeksiyon), 9’15’’ 613
Resim 65: Shirin Neshat, Kuma n Alt ndaki Gölge, 1997, Video Yerle tirmesinden Görüntüler 614

Resim 66: Rivane Neuenschwander, simsiz, 1996, Plastik Torba,Kar ncalar, 40x28 cm 614
Resim 67: Roberto Obregon, Yaprak No.13, 1992, Kesilmi Durasol, De i ebilir Boyutlarda 614
Resim 68: Orlan, Ameliyat Edilmi Lacan, 5. Estetik Operasyon Performans - Ba ar l Ameliyat, 8 Aral k 1991 614
Resim 69: Ebru Özseçen, Bula k Hayalleri, 1996, Fayans, Bula k Teli 615
Resim 70: Marta Maria Perez Bravo, 'Onlar n Elindeyim' Dizisinden, 1996, Siyah Beyaz Foto raf. 16x20 cm 615
Resim 71: Manuel Pina, 'Ziyan Edilmi Sulak Topraklar' Dizisinden, 1994 615
Resim 72: Liza May Post, Bar nak, 1996 615
Resim 73: Cai Guo-Qiang, Göklerde Uçan Ejderha, 1997 616
Resim 74: Egle Rakauskaite, Virgina'ya, 1994, Kurutulmu Yaseminler Dizili p, Uzunluk 110 cm 616
Resim 75: Flavia Ribeiro, I n Silah Alt n" Serisinden, 1996, Alt n Suyuna Bat r lm Dökme Bronz, 2,10x0,01x0,002 m 616
Resim 76: Pipilotti Rist, Diva'lar Filme Çekmek, 1996, Video Yerle tirme 616
Resim 77: Chryssa Romanos, Harita Labirenti, 1994, Pleksiglas Üzerine Dekolaj, 200x132 cm 617
Resim 78: Lotty Rosenfeld, Operasyonlar, 1996, Performans 617
Resim 79: Beverly Semme, Gizli Hazine, 1994, Kadife 617
Resim 80: Sense.Less 617
Resim 81: Jana Sterbak, Absorbe Etmek. Süregelen , 1995, Detay, Alüminyuma Yap t r lm ki Foto raf Levhas , I. Levha (Metin), 35,6x27,9 cm 618
Resim 82: Eve Sussman, Orintonoloji, 1997, Apartman Bo lu unda Gözetleme Kulesi 618
Resim 83: Bülent angar, Kot Reklam , 1994, Foto raf, Detay 45,5x34,5 cm 618
Resim 84: Sam Taylor, Devrimci Be Saniye, IX, 1997, Vinileks Üzerine Renkli Foto raf ve Ses, 109x777 cm 618
Resim 85: Lin Tian-Miao, Azizeteresa'n n Ba tan Ç karmas , 1995, Tahta Kutu Nemlendirici Krem 619
Resim 86: Grazia Toderi, 63 Do umlu, 1996, Video 30 dakika 619

Resim 87: Eulalia Valldosera, Kaplar, Anaya Adanan Kült, No.3, Peri, 1996, Slayt Projektörü ve Önünde Üç i e S v 619

Resim 88: Laura Vickerson, Kadife, 1995, Yerle tirmeden Ayr nt , K rm z Gül Yapraklar , Duvak Tülü ve Toplu ne 619

Resim 89: Mark Wallinger, Karde Yar s (Jüpiter Adas /Büyümü de Küçülmü), 1994-95, Tuval Üzerine Ya l boya, 230x300 cm, (ki Panel) 620

Resim 90: Martin Weber, Manken Olmak..... 620

Resim 91: Maaria Wirkkala, O Esnada Ba ka Bir Yerde (Jukka Mikkonen'le Birlikte), Helsinki Havaalan ve Liman Çevresi, n aat Halinde Binalar 620

Ek 6-. VI. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1: Haluk Akakçe, A k Vaadi, (Ayr nt), 1999, Tahta Üzerine Mürekkep ve Mine Boyas , 66x50 cm..... 621

Resim 2: Pedro Alvarez, Ça da Sanat, 1998, Kolaj ve Tuval Üzerine Ya l boya, 146x114 cm 621

Resim 3: Francis Alys, Bazen Bir ey Yapmak Hiçbir eye Yol Açmaz, 1997, Eylem 621

Resim 4: Sami Baydar, simsiz, 1994, Ka t Üzerine Karakalem..... 621

Resim 5: Nadia Berkani, simsiz, 1999, 1 Foto raf, Say sal Görüntü, RAZ lemli, Photoshop, 1x1 m..... 622

Resim 6: Candice Breitz, Alfabetik S rayla 20 Vesikal k Resim, 1998, Yerine Portre Serileri..... 622

Resim 7: Elina Brotherus, A k Is r r II, 1999, Kronolojik Renkli Bask , 70x58 cm..... 622

Resim 8: Janet Cardiff & George Bures Miller, Tur, 1998, Kar k Teknik, Elektronik, Robotik, Audio, Video..... 622

Resim 9: Mutlu Çerkez, 'Yaz lmam Bir Opera Üzerine lave Notlar, Ölümü, 4 A ustos 2027', 1997, Tuval Üzerine Ya l boya, 53x45 cm..... 623

Resim 10: Christina Dimitriadis, Uzanm Kad nlar n D Mekanda Portreleri, 1997, C-Bask , 120x120 cm..... 623

Resim 11: A.K. Dolven, Ocak, 1997, Video Projeksiyon 623

Resim 12: Lukas Duwenhögger, Cicim, 1999, Tuval Üzerine Ya l boya 220x110 cm 623
Resim 13: Iran Do Espirito Santo, Uzant , 1997, Yerle tirme, Duvar Üzerine Lateks, 110 cm^2 Boyal Alan 624
Resim 14: Nicholas Fernandez, Tabaklar, 1996, Delikli Posterler, Serigrafi Bask , 118,8x84 cm..... 624
Resim 15: Angela Ferreira, Çift Tarafl , 1999, Yerle tirme 624
Resim 16: Vidya Gastaldon & Jean-Micheal Wicker, Yün An lar, 1994-1996, Trikoton, Yerle tirmeden Görünüm..... 624
Resim 17: Arturo Herrera, simsiz, 1997-98, Kolaj Ka d Üzerine Kar k Teknik, 12x9 in..... 625
Resim 18: Carsten Höller, Ku ku Günleri, 1999, Yerle tirmeden Görünüm 625
Resim 19: Dorris Haron Kasco, Abdijan' n Delileri Serisi'nden 625
Resim 20: Emma Kay, Ak ldan Shakespeare, 1998, Ka t Üzerine Mürekkep Bask , Her Biri 59x42 cm..... 625
Resim 21: William Kentridge, Ölçülülük, Oburluk ve Ya lanma, 1991, Ka t Üzerine Füzen ve Pastel 626
Resim 22: Avish Khebrehzadeh, S çrama, 1999, Ka t Üzerine Karakalem ve Pastel, 205x136 cm 626
Resim 23: Yuki Kimura, Çifte Sarmal, 1996-98, G-Bask . 100x68 cm..... 626
Resim 24: Margherita Manzelli, Hareket Olman n Do rulanmas -Bo Alan, 1997, Tuval Üzerine Ya l boya, 190x130 cm..... 626
Resim 25: Eva Marisaldi, Kay ts zca, 1998, Alç , 65x40x40 cm 627
Resim 26: Gregory Markopoulos, lyada Tutkusu, 1965-1967 627
Resim 27: Juan Munoz, 100 Çinli, 1998, Polyester Reçine 627
Resim 28: Aydan Murtezao lu, simsiz, 1999, Foto raf..... 627
Resim 29: Oliver Musovik, Ayakkab lar Ç karmak, 1999, Yerle tirmeden Görünüm..... 628
Resim 30: Csaba Nemes, Essere/ Varolomak, 1996-1998, Ka t Üzerine Suluboya..... 628
Resim 31: Chris Ofili, ç Görüler… Hayli Uçuk, 1998, Kar k Teknik, 243,8x182,8 cm 628
Resim 32: Füsun Onur, 'Temmuz 1983', Tuval Üzerine Kar k Teknik 628

Resim 33: Tony Oursler, D ar Ak , 1999, Citizen 30 PC Projeksiyon VCR Videoteyp, SLIK 06000 Tripod, Vinileks Bez, Tahta, 16x11x12 in 629
Resim 34: Ebru Özseçen, ‘ simsiz’ 1998, Barit Bask n n Yerle tirmesi, 90x140 cm..... 629
Resim 35: Manisha Parekh, 25 Dünya, 1966-1997, Ka t Üzerine Suluboya, 17,8x12,4 cm 629
Resim 36: Neriman Polat, Kendi Gerçe inden, 1997, Video Projeksiyon..... 629
Resim 37: Michael Raedecker, pucu, 1998, Keten Üzerine Akrilik ve plik, 121x183 cm 630
Resim 38: Pipilotti Rist, Seninle Tamamen Hemfikirim, 1999, Video Yerle tirme, Süre 8’ 630
Resim 39: Ugo Rondinone, Günayd n Hüzün, 1997, ki Bölümlü Heykel (Önden Görünü) Bölüm 1. Polyester, Pamuk, Bölüm 2. Tahta, Hoparlörler, Spotlar, Ses 630
Resim 40: Sefa Sa lam, Vuru , (Ayr nt), 1997, Ah ap, K rm z Neon, 66x38x40 cm 630
Resim 41: Yehudit Sasportas, Çöp Tenekesi Derecelendirilmesi, 1996, Kar k Malzeme, 70x350x400 cm 631
Resim 42: Güne Sava , Kö e, 1998, Video Resimleri..... 631
Resim 43: Liang Shaoji, Do a Serisi-1999, 9-135 No’lu pek Böce i Kurtçuklar 631
Resim 44: Malick Sidibe, Noel Gecesi, 1963, Foto raf, Paris 631
Resim 45: Murat ahinler, Eskiz Defteri, 22,5x15,5 cm..... 632
Resim 46: Rosemarie Trockel, Hayat Külotlu Çorap Örmek Demektir, 1998, Foto raf, Kartpostal, Kaz Yumurtalar , 142x85x20 cm 632
Resim 47: Fatimah Tuggar, Y kanma Vakti, 1999, Dijital Görüntü..... 632
Resim 48: Gavin Turk, Kamuflaj (Kendi Portresi), 1998, Ters Renkli Bask , 90x50 cm 632
Resim 49: Ömer Uluç, Bir Türden, 1999, Kar k Teknik 633
Resim 50: Francesco Vezzoli, Nak l Üçleme, 1997-98-99, Video Projeksiyon, 13’ 633
Resim 51: Yelena Vorabyeva & Viktor Vorobyev, En Uçtaki I k… I Görmek stiyorsan z Lütfen Çaydanl n çine Bak n, 1998 633

Resim 52: Kara Walker, Yanmak, 1998, Duvar Üzerine Ka t Oyma ve Tutkal, 92x48 in..... 633
Resim 53: Gillian Wearing, Sacha&Mom, Video Projeksiyon, 4'30'' 634
Resim 54: Christopher Wool, simsiz, 1995, Alüminyum Üzerine Mine Boya, 84x60 in..... 634
Resim 55: Lisa Yuskavage, Gerçek Sar n Da Zirvesinde, 1998-1999, Tuval Üzerine Ya l boya, 55x55 in..... 634
Resim 56: Miriam Backström, Aksesuarlar, 1999, Alüminyum Üzerine C-Print Foto raflar, Her Biri 10x15 cm, Yerle tirmeden Görünüm..... 634

Ek 7-. VII. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1: Tomma Abts, Hillo, 2001, Tuval Üzerine Akrilik ve Ya l boya, 48x38 cm..... 635
Resim 2: Francis Alys, simsiz 1-6, 2001..... 635
Resim 3: Cem Ar k, Belebe/BTB, 2001, Cam Mozaik ve Ya l boya, Aya rini Müzesi, 440x220x13 cm 635
Resim 4: Maja Bajevic, Kad nlar Ba nda 3-Y kama 2001, Performans 635
Resim 5: Evgen Bavcar, Gölgelerin Bat s nda (46 Adet Siyah Beyaz Foto raf) Serisinden, 2001, Her Biri 50x40 cm..... 636
Resim 6: Simone Berti, simsiz, 2000, Çimento, Yaylar, Metal, Toprak ve Sebzeler 120x200x200 cm 636
Resim 7: Rachel Berwick, May-Por-e. 1997-2001, Canl Papa anlar, Polypropylene, I k, Ses, Bitkiler, Su, F skiye 636
Resim 8: Mathieu Briand, SYS 05.Ree03/SE 1\ MOE 2-8, 2000-2001, Kar k Teknik 636
Resim 9: Frederic Bruly Bouabre, 'Dünya Bilgisi' Serisinden Bölümler, 1983-2000, Karton Üzerine Kuruboya ve Tükenmez Kalem..... 637
Resim 10: Lee Bul, Hayalet Görüntü, 2001..... 637
Resim 11: Chris Burden, Göçebe Ç lg nl k, 2001..... 637
Resim 12: Cambalache Collective, Sokak Müzesi, 2001, Takas, Cambalache Collective ve stanbul'daki Kat l mc lar n Katk lar yla..... 637
Resim 13: Hussein Chalayan, Uçak Elbise, 1999, Echoform DVD 638
Resim 14: Lygia Clark, Yumu ak Eserler, 1964, Kauçuk, 50x50x8 cm..... 638
Resim 15: Chris Cunnigham, Aphex Twin, Gel Babac na. 2000 638

Resim 16: Stan Douglas, Korkuya Yolculuk, 2001, DVD 638
Resim 17: Weng – Sig Du, Yerle tirmeden Görünüm 639
Resim 18: Michael Elmgreen & Ingar Dragset, Güçsüz Yap lar, ek. 222 Hiç Var Olmam Bir Tarihin zleri, 2001, 780x400x290 cm 639
Resim 19: Exonemo (Yae Aka wa & Kensuke Sembo), Tank, 2001, Plastik Tank, Bilgisayar Mause'u 639
Resim 20: Jan Fabre, Problem, 2001, Video Yerle tirmesi 30' 639
Resim 21: Yang Fu Dong, Bu Geceki Ay, 200-2001, Video Yerle tirmesi, 31 Videokaset 5-13' 640
Resim 22: Anya Gallaccio, Ye il Güne le Daha Ye il Pi en Ye il, 2001, K r k Cam, Çim, Toprak ve Bank 640
Resim 23: Alberto Garutti, nsanlar Gidince Odalarda Ne Olur? 2001, 5 Masa 40 Sandalye, Aya rini Müzesi'nden Detay 640
Resim 24: Leandro Erlich, Kom ular, 2001, Yerle tirme Kar k Teknik 640
Resim 25: Leyla Gediz, simsiz, 2000, Tuval Üzerine Ya l boya, 40x40 cm 641
Resim 26: Dominique Gonzalez – Foerster, Ann Lee Güvenlik Bölgesinde, 2000, DVD 3'30'' 641
Resim 27: Rodney Graham, Par ldayan Tarç n Tanecikleri, 1996, 16 Mm'lik Siyah Beyaz Film4', B Sinema Koltu u, Özel n a Edilmi Mutfak Boyutunda Oda (300x275x460 cm) 641
Resim 28: Kazuhiko Hachiya, Santrifüj, 2001, Kar k Teknik 641
Resim 29: Sascha Haghighian, Adalar Kurmak, 2001, 3 Taray c , Naylon Torba 642
Resim 30: Lu Hao, Evlilik Yata , 2001, Pleksiglass, 300x350x185 cm 642
Resim 31: Joyce Hinterding, Aericlogy, 1995-2001, Bak r Tel, Osiloskop, Video Projektörü, PC 642
Resim 32: Pierre Huyghe, Zaman n çinden ki Dakika, 2000, Beta Dijital 642
Resim 33: Kim Young Jin, Sal ncak- K z Çocuklar çin, 2001, 2 Video Projektörü, DVD 643
Resim 34: On Kawara, Tarih Resimleri, 1997, Tuval Ve Karton Kutu Üzerine Akrilik, 20,5x25,5 cm 643
Resim 35: Ömer Ali Kazma, Süpersonik Aile, 2001, Dijital Video 643
Resim 36: Guillermo Kuitca, simsiz (Val-De-Grace Kilisesi'nin Mermer Zemininin Plan), 1999, Keten Üzerine Suluboya Kalem 643
Resim 37: Ernesto Leal, Rehberli Tur, 2000, C-Bask ve Kar k Teknik 644

Resim 38: Henrietta Lehtonen, Ele Geçirilmi Gökler, 2001, Projeksiyonla Yans t lm ki Görüntü..... 644
Resim 39: Michael Lin, Platform 2001, Ah ap Üzerine Pentalit, Aya rini Müzesi'nden Detay..... 644
Resim 40: MA Liuming, Fen-Ma Liuming, 1997-2001, Dia Gösterisi..... 644
Resim 41: Rafael Lozano – Hemmer, Dakikada 33 Soru, li kisel Mimari No.5, 2000-2001, 21 LCD, PC, Projektör, Özel Üretilmi Software..... 645
Resim 42: Fabian Marcacio, IMF Paintant, 2001, Vinil Üzerine Pigmentli Mürekkep, Ya l boya, Silikon, Polyoptics 645
Resim 43: Okisato Nagata, Katana-K n na Deri Sar lm , 2001, Demir ve Deri, 108x10x10 cm 645
Resim 44: Carsten Nicoali, Kar Gürültüsü, 2001, Eldivenler, Akrilik Raf, Lastik Kapakl Akrilik Tüpler, Pleksiglas Ve Çelik Masa, Bak r Tüpler, Su, Kuru Buz, I k, Duvar Resimleri ve Ses Elemanlar 645
Resim 45: David Noonan & Simon Trevans, Fileipe Sagittarius'un Zevk Bahçesi, 2000, Tuval Üzerine Akrilik 646
Resim 46: Motohiko Odani, 9. Oda, 2001, DVD Video-Ses Yerle tirmesi..... 646
Resim 47: Gabriel Orozco, Yerine Yenileri Konmu Trafik Mantarlar , 2001..... 646
Resim 48: Kemal Önsoy, Gel Gözlerimden A la, 2001, Geni letilmi Polistiren Yal t m Levhas 646
Resim 49: Philippe Parreno, Art k Gerçeklik stemiyoruz II, 1991, Aya rini Müzesi, Yerle tirmeden Görünüm..... 647
Resim 50: Fernando Romedo, Hiç Dolu Bir Kutu, 2001, Karbon Tel Çubuklar, 93x190x150 cm 647
Resim 51: Sanaa, nfotek Odas ndaki Raf, Tezgah ve Oturma Birimlerinin Tasar m 647
Resim 52: Yutaka Sone, Güzel Bir Gün, 2001, Kar k Teknik..... 647
Resim 53: Mukadder im ek, S f r, 2000, Video Performans..... 648
Resim 54: Mika Taanila & Matti Suuronen, Casa Finlandia Futuro, 1970, Plastik Polyester..... 648
Resim 55: Ana Maria Tavares Ç k II, (Rotterdam Salonu) Parade Niemeyer ile, 2001..... 648
Resim 56: Rirkrit Tiravanija, simsiz, 2001/Sakin Bir Meydan çin Sinema, stanbul..... 648

Resim 57: James Turrell 649
Resim 58: Magnus Wallin, Fiziksel Cennet, 1998 Renkli Resimlerle Yedi I kl Kutu, 70x100x8,5 cm..... 649
Resim 59: Apichatpong Weerasethakul, Perili Evler, 2001, Orijinal Beta SP'den Video Ço altma, 8'36'' 649
Resim 60: Jane & Louise Wilson, Y ld z ehir, 2000, 4 Ekranda + DVD Projeksiyonu, 8.36' 649
Resim 61: Sislej Xhafa, Zarif Hasta Otobüs, 2001, Performans..... 650
Resim 62: sa Genzken, Berlin çin Yeni Binalar. No.1-8, 2001, Cam, Ah ap, Metal, 210x50x50 cm 650
Resim 63: Fuat ahinler- Murat ahinler-Ahmet Soysal, R ht m, 2001 650

Ek 8-. VIII. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1: Can Atay, Minibar, 2003, Yerle tirmeden Görüntüler 651
Resim 2: David Altmeid, Yeni Bir Ku ak çin Saydam Yap tlar, 2002..... 651
Resim 3: Alexander Apostol, Arad m ey, 2003, 16 Panellik Yerle tirme, Dijital Foto raf 651
Resim 4: Knut Asdam, Psychasthenia 10 Dizi 2, 2001, Yerle tirme, 6x 3,75x3m. 5'er Kere Tekrarlanan 16 Slayt 651
Resim 5: Kutlu Ataman, 1+1=1, 2002, 2 DVD, Her Biri Yakla k 50 Dakika, ki Perdede Video Yerle tirmesi..... 652
Resim 6: Fikret Atay, Asilerin Dans , 2002, DVD, 10 Dakika..... 652
Resim 7: Txomin Badiola, Ver Bana Bir Bar nak, 1999, Yerle tirmeden Görünüm..... 652
Resim 8: Zarina Bhimji, Köpekler Gibi Uluyarak Kat Hava Yuttum, 1999-2003, Yerle tirmeden Görünüm 652
Resim 9: Monica Bonvicini, Stonewall, 2002, Yerle tirmeden Görünüm 653
Resim 10: Tania Bruguera, iirsel Adalet, 2001-2003, Yerle tirmeden Detay..... 653
Resim 11: Fernando Bryce, Atlas Peru, 2001, 494 Desenden Olu an Dizi, Ka t Üzerine Çini Mürekkebi, Her Biri 30x21 cm..... 653
Resim 12: Gerard Byrne, "Neden 'Gün Yine Imperial'in Günüdür" 1998-2002, Video Yerle tirmesi 653
Resim 13: Alberto Casado, Ulusal Kütüphane'de, 1996 Cam, Boya, Serigrafi Mürekkebi ve Alüminyum Folyo, 50x70 cm 654

Resim 14: Filipa Cesar, Berlin Zoo, Bölüm 2, 2001-2003, Video, 5.15 dakika..... 654
Resim 15: Taner Ceylan, 1822, 2001, Tuval Üzerine Ya l boya. 34x54 cm..... 654
Resim 16: Csörgõ Attila, simsiz (1 Tetrahedron +1 Küp 1 Oktahedron = 1 cosahedron), 1999..... 654
Resim 17: Minerva Cuevas, Del Montte, 2002, Uluslararas Kampanya..... 655
Resim 18: Ergin Çavu o lu, Ç kmaz, 2003, Tek Ekranl Video, 2.15 dakika 655
Resim 19: Danica Dakic, Otoportre, 1999, Video 655
Resim 20: Stephen Dean, Nab z, 2001, Video..... 655
Resim 21: Willie Doherty, Re-Run, 2002, Çift Ekrana Yans t lm Video Yerle tirme, Renkli, 30 dakika..... 656
Resim 22: Cevdet Erek & Emre Erkal, Kentsel Kaos, 2000, Video..... 656
Resim 23: Esra Ersen, Erkek Karde ler ve K z Karde ler, 2000, DVD..... 656
Resim 24: Bruna Esposito, Aureole (Haleler), 1999, Kinetik Heykeller 656
Resim 25: Tony Feher, OLMU OLDU UG B , 1995-2000, Yerle tirmeden Görünüm..... 657
Resim 26: Dora Garcia, a akalm l k, 1996, Bask l Plastik erit..... 657
Resim 27: Kendell Geers, Mondo Cane, 2002, Ye il Cam K r klar , Beton, 120x120x120 cm 657
Resim 28: Ann Hamilton, El Alt nda, 2001..... 657
Resim 29: Trenton Doyle Hancock, Efsanenin Ba Dertte, 2001, Tuval Üzerine Kar k Malzeme..... 658
Resim 30: Runa slam, Paralel, 2001, DVD, ki Ekranl Projeksiyon, 31.08 dakika..... 658
Resim 31: Emily Jacir, 1948'de srail Taraf ndan Y k lan, nsans zla t r lan ve gal Edilen 418 Filistin Köyü'ne An t, 2001 658
Resim 32: Jung Yeondoo, Büyülenmi , 2001, Çok Slaytl Projeksiyon, 135 mm Slayt 658
Resim 33: Shahram Karimi, zler, 2003, Detay, thal Pirinç Torbalar Üzerine Kar k Malzeme..... 659
Resim 34: Hassan Khan, Bir Zaman, Ba ka Bir Yer, 2001, Renkli ve Sesli Film, 1.45 dakika 659
Resim 35: Kim Beom, Sanr larda Görülen renç Suçlular ve Naho Hayvanlar T kmak çin Bina Tasar m (Ozalitler ve Perspektifler Serisinden), 2002, Ozalit, 81,5x56 cm 659

Resim 36: Lucia Koch, Yerle tirmeden Görüntü, 2002 659
Resim 37: Andreja Kulincic, Kapal Gerçeklik-Cenin, 1999-2000, Çok Disiplinli Sanat Projesi, Web Sitesi ve Çal ma Mekan Yerle tirmesi, http.//embriyo.inet.hr 660
Resim 38: Surasi Kusolwong, Happy Berlin (Bedava Masaj), 2001 660
Resim 39: Annika Larsson, Bükmek II, 2002, Video 660
Resim 40: Nikki S. Lee, Ohio Projesi (7), 1999, Fujiplex Bask 660
Resim 41: Jose Legaspi, Balgam, 2000-2002, Ka t Üzerine Karakalem ve Tebe ir 661
Resim 42: Rogelio Lopez Cuenca, Cennet Yabanc lar nd r, 2001, Detay, Ya amak, Foto raf Ka d Üzerine Dijital Bask , 50x70 cm..... 661
Resim 43: Liisa Lounila, Übermut Dizisi, 1999-2000 661
Resim 44: Jorge Macchi, Pequeña Quia de la nmovilidad (K saK p rdat lamazl k Rehberi), 2003, Buenos Aires Sokak Rehberi, 15x20 cm 661
Resim 45: Deanna Maganias, Korkumun Belli Belirsiz Nesnesi, 2000-2002, Detay, Karton, Ka t, Pleksiglas ve I k. 165x70x70 cm 662
Resim 46: Marepe, Pamuktan Karla Kapl A aç, 2002, Ah ap Boya, Pamuk, Alüminyum Folyo ve Vidalar, 320x300 cm..... 662
Resim 47: Marlene Mccarty, 'Melinda Loveles, Toni Lawrence, Hope Rippey, Laurie Tackett ve Shanda Sharer-11 Ocak, 1992 (1.52)' 2001-2002, Ka t Üzerine Tükenmez Kalem ve Füzen 662
Resim 48: Julie Mehretu, Al nt (Havada As l), 2003, Tuval Üzerine Çini Mürekkebi ve Akrilik 662
Resim 49: Cildo Meireles, K rm z Vardiya, 1967 663
Resim 50: Bjorn Melhus, Primetime, 2001, Yerle tirme 663
Resim 51: Aernout Mik, Unufak, 2003, Video Yerle tirmesi 663
Resim 52: Zwelethu Mthethwa, Anne ve Çocuk, 1999-2000..... 663
Resim 53: Mike Nelson, Balkaba Saray, 2003, GMC Otobüs ve Kar k Malzeme 664
Resim 54: Jun Nguyen – Hatsushiba, Mutlu Yeni Y llar-An t Projesi Vietnam II, 2003, Video 664
Resim 55: Paul Noble, Trev, 1997, Ka t Üzerine Kur unkalem, 140x150 cm..... 664

Resim 56: Jockum Nordström, Benden Ayr lma (Mobilya Fabrikas), 2000, Ka t Üzerine Füzen, 45x62 cm 664
Resim 57: Walter Obholzer, Blot Streamer 17, 2001, Alüminyum Üzerine Tempera, 200x270 cm..... 665
Resim 58: Oda Projesi, Riem Projesi, Çar , 2003..... 665
Resim 59: Marcel Odenbach, Hitzefrel (S cakl ktan Ar nm), 2000, Video Yerle tirmesi..... 665
Resim 60: Yoshua Okon, Jedbangers, 1998-2002, Yerle tirmeden Görüntü..... 665
Resim 61: Raquel Ormella, Ba ka nsanlar n Evlerinde Ya amak, 2002 666
Resim 62: Ozawa Tsuyoshi, Sebze Silah 'Graflax (Tuzlu Ve Otlu Somon)/ zlanda'dan New York', 2003, Kar k Malzeme, 240x360x810 cm..... 666
Resim 63: Bruno Peinado, Saf Olmayan, 2003, Kar k Malzeme 666
Resim 64: Marjetica Potrc, Gezginler Evi, 2000-2002 666
Resim 65: Araya Rasdjarmrearnsook, Sudsiri & Araya, 2002, Video..... 667
Resim 66: Michael Riley, Bulut Serisi, 2000 667
Resim 67: Anri Sala, Hayalet Oyunlar , 2002, Sesli Renkli Film, 9'15'' 667
Resim 68: Doris Salcedo, 6 ve 7 Kas m, 2002..... 667
Resim 69: Seifollah Samadian, Beyaz Durak, 1999, Video, 8 dakika 668
Resim 70: Peter Sarkisian, Sal n m, 1999, Yerle tirmeden Görünüm 668
Resim 71: Efrat Shvily, Yeni Pilot Videodan Görüntüler 668
Resim 72: Shahzia Sikander, Birle ik Dünya ti., 2003, Suluboya, Ka t Üzerine Kuru Pigment 668
Resim 73: Song Dong, Suyla Günce Yazmak 669
Resim 74: Monika Sosnowska, Ba l ks z, 2002 669
Resim 75: Jennifer Steinkamp, Loop, 2000..... 669
Resim 76: Sugito Hiroshi, Piramit Kule, 1998 669
Resim 77: Suh Do-Ho, Kusursuz Yuva, 2003 670
Resim 78: Fiona Tan, Saint Sebastian, 2001, Video Yerle tirmesi 670
Resim 79: Pascale Marthine Tayou, Brazilizm, 2002, Kar k Malzeme, Yerle tirmeden Görüntü..... 670
Resim 80: Lina Theodorou, Arketipsel, 2001, Video 670
Resim 81: Milica Tomic, Ben Milica Tomic'im, 1998, Video..... 671
Resim 82: Uri Tzaig & Avi Shaham, T n y Test Etmek çin Ayg t, 1997 671
Resim 83: Xurban.Net, tiraflar. Do u ve Do ubat Yönünden Kuvvetli, 2001 671

Resim 84: Jasmila Zbanic, Kö eden mgeler, 2003, DVD, 39 dakika 671
Resim 85: Nalini Malani, Hamlet Makinesi, 1999-2000 Video Yerle tirmesi..... 672

Ek 9. IX. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1: Hüseyin Alptekin, H-Olgusu. Atlar ve Kahramanlar, Kar k Teknik 673
Resim 2: Pawel Althamer, Ay..... 673
Resim 3: Halil Alt ndere, Miss Turkey, 2005, DVD, 6.30 dakika..... 673
Resim 4: Yochai Avrahami, Görü meler Devam Ediyor, 2004-2005, Garanti Binas 673
Resim 5: Yael Bartana, Yabani Tohumlar, 2005, ki Kanall Video ve Ses Enstalasyonu, Müzik Daniel Meir, 6.40 dakika, Platform Garanti Güncel Sanat Merkezi..... 674
Resim 6: Otto Berchem 674
Resim 7: Johanna Billing, Sihir ve Kay p, 2005, DVD'ye Aktar lm 16 mm Film 16.52 dakika 674
Resim 8: Michael Blum, Safiye Behar' n An s na, 2005, Enstalasyon. Kar k Teknik, Deniz Palas Apartman 674
Resim 9: Daniel Bozhkov, Eau D Ernest, 2005, Parfüm, 100ml'lik Eau de Toilette i esi, TV Reklamlar , Afi ler, Tan t m Kampanyas , Antrepo No.5..... 675
Resim 10: Pavel Büchler, ato (Sade ngilizce), 2005, Ses Enstalasyonu, Tütün Deposu..... 675
Resim 11: Phil Collins, Dünya Dinlemiyor, 2005, DVD, 56.00 dakika, Deniz Palas Apartman 675
Resim 12: Madar Dreyfus, Cankurtaranlar, 2005, Video Enstalasyonu, 1200x 800x400 cm., 13.00 dakika 675
Resim 13: Lukas Duwenhögger, Pazar Ö leden Sonra, 2002, Tuval Üzerine Ya l boya, 46x65 cm..... 676
Resim 14: Daniel Buchholz, Cologne, Deniz Palas Apartman 676
Resim 15: Maria Eichhorn, stanbul Bienali Bilbordu 1995, 2005, Video, 35.00 dakika, Tütün Deposu 676
Resim 16: Gardar Eide Einarsson, Dünya Senin, 2005, Kar k Teknik, Deniz Palas Apartman 676

Resim 17: Hala Elkoussy, Periferik, 2005, C Bask lar, 300x240 cm., Antrepo No.5..... 677

Resim 18: Jon Mikel Euba, Dakikada Bir (stanbul'da 10 dakika), 2005, Video Enstalasyon, 10', Garanti Binas 677

Resim 19: Cerith Wyn Evans, Ayr lma ve Birle me 05 (Gazel, "Uykudan Açt m Gözümü..." Mihri Hatun), 2005, Projektör, Obtüratör Bilgisayar, Mors Alfabesi Kontrol Cihaz , Metin, Antrepo No.5 677

Resim 20: Jakup Ferri, Jakup, Geri Dön, 2003, DVD, 1.40 cm., Deniz Palas Apartman 677

Resim 21: Flyingcity, Her ey Park , 2003-2005, Enstalasyon, Dijital Çizimler, Tahta Maketler, DVD, Powerpoint Sunum (DVD 21', Powerpoint 6'), Tütün Deposu 678

Resim 22: Luca Frei, Tütün Deposu, 2005, Enstalasyon, Tütün Deposu..... 678

Resim 23: Erik Göngrich, Yeni stanbul, 2005, Bilbord Foto raf ve Çizimler, ki Slayt Projeksiyon Makinas , Ah ap Enstalasyon, 700x700 cm 12', Antrepo No.5 678

Resim 24: Daniel Guzman, K vrak New York, 2004, Video, 3', Garanti Binas 679

Resim 25: Hatice Güleryüz, Tuhaf Yak nl klar, 2005, Video, 18', Garanti Binas 679

Resim 26: IRWIN, Was st Kunst Tan konlar A, Ayr nt , Antrepo No.5 679

Resim 27: Chris Johanson, Biz Modern Ölümüz, 2005, Enstalasyon. 7 Çizim (Çerçeveli), 1 Resim (2 Parça), Ah ap Konstrüksiyon, Garanti Binas 679

Resim 28: Y. Z. Kami, Konya, 2005, Iris Bask l Foto raflar Üzerine Ya l boya ve Gesso 515,5 X 662,9 cm, Garibaldi Binas 680

Resim 29: Karl Heinz Klopf, Basama a Dikkat, 2005, 6 Spot "Proel, 26. Profil", Ca.550xCa.300 cm 680

Resim 30: Servet Koçyi it, Mavi Taraf Yukar , 2005, Enstalasyon, Kar k Teknik, Deniz Palas Apartman 680

Resim 31: Yaron Leshem, simsiz, 2004, Video Ba dat – 36', Scud Füzesi – 46', Ate Alt nda, El Vaziz 32', Uça n Dü ü ü – 26', Tanklar – 31', Garanti Binas 680

Resim 32: David Maljkovic, Yeni Bir Miras çin Sahne, 2004, Video Enstalasyonu, Kolajlar, Dökümantasyon ve Modeller (Vojin Bakic), Garanti Binas 681

Resim 33: Oda Projesi 681

Resim 34: Paulina Olowska, Le Ayakkab , 2005, Yün Hal , 350x 300 cm, Deniz Palas Apartman 681
Resim 35: Silke Otto-Knapp, Alt n Bahçe (Her Y l Açanlar), 2005., Tuval Üzerine Suluboya ve Gua Boya, 130x120 cm 681
Resim 36: Serkan Özkaya, Davut (Michelangelo'dan Esinle), 2005, 3 Boyutlu Faks, 900 cm..... 682
Resim 37: Ahmet Ö üt, Ba kas n n Arabas , 2005, Slayt Projeksiyon..... 682
Resim 38: ener Özmen, stanbul Guide, 2005, Kitap, Antrepo No.5..... 682
Resim 39: Dan Perjovschi, stanbul Çizimi, 2005, Duvar Resmi (Tebe ir, Keçeli Kalem, Kur un Kalem, Bilsar Binas 682
Resim 40: Ola Pehrson, Unabomber'in Pe inde, 2005, Multimedya, Yakla k 80 Adet Heykel, 14 TV, DVD Oynat c (Farkl Boyutta 30.00 dakika)..... 683
Resim 41: Khalil Rabah, Filistin Do al Tarih ve nsanl k Müzesi, 2005, Multimedya Enstalasyon, Deniz Palas Apartman 683
Resim 42: Mario Rizzi, Murat ve smail, 2005,. DVD'ye Aktar lm Dvcam Film, 80.00 dakika 683
Resim 43: RUANGRUPA, Kaos Projesi, 2005, Ti örtler, Dijital Bask lar, Video 683
Resim 44: Solmaz Shahbazi, Tam Size Göre, Video Enstalasyon, 2 Video. 1 Projeksiyon, 1 TV Ekran , Garanti Binas 684
Resim 45: Wael Shawky, Ma ara, DVD / Renkli, 15', Garanti Binas 684
Resim 46: Tan nmayan, 2000. Renkli Dijital Bask , Antrepo No.5..... 684
Resim 47: Sean Snyder, simsiz, (Irak), 2003-2005, Renkli Prova Ka d Üzerine Dijital Bask , 13.5x19 cm, Garanti Binas 684
Resim 48: Nedko Solakov, (Dünyan n Benim Taraf mda) Sanat ve Ya am, 2005, Enstalasyon 685
Resim 49: Tintin Wulia, Her ey Yolunda, 2003. Dijital Video (5'), Tütün Deposu..... 685
Resim 50: Alexander Ugay, Teksasl y z, 2002- 2005, 22 Siyah-Beyaz Foto raf ve Video 685
Resim 51: Axel John Wieder And Jesko Fezer, Kentsel Durumlar (Berlin), Modeller, Dergi, Video 685

Ek 10. X. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1: Hamra Abbas, Ders Çizgileri, 2007, Sanatç n n Eskizleri..... 686

Resim 2: Adel Abdessemed, Axe on, 2007, Sanatç n n Eskizleri 686
Resim 3: AES+F, Son Ayaklanma-Son Ayaklanma 2, 2005-2007, Foto raf 686
Resim 4: Vahram Aghasyan, Hayalet ehir, 2005, C-print, 100x130 cm..... 686
Resim 5: Buthayna Ali, Biz, 2006, ç Mekan, Enstalasyon, 38x4x400 m 687
Resim 6: Allora & Calzadilla, Koyun Yüzmenin Birden Fazla Yolu Var, 2007, Video 687
Resim 7: Selçuk Artut, Alt Basamaklar, 2007, Ses Enstalasyonu 687
Resim 8: Fikret Atay, Tinica, 2004, DVD'ye Aktar lm Renkli Video ve Ses, 7'32'' 687
Resim 9: Jonathan Barnbrook, Yeni Bir Dünya Kuruyoruz, 2007, Afi 688
Resim 10: Ramazan Bayrako lu, zleyiciler.814845_41381526, 2007, Duvar Üzerine Akrilik 688
Resim 11: Justin Bennett, Justin Bennett Antrepo No.3'te Çal rken, 2007 688
Resim 12: Ege Berensel & Serhat H. Yalç nkaya &Banu Ornat, TST, Türkü Söylemeyen Tepe, 2006-2007, 3 Ekranl Video Yerle tirme 688
Resim 13: Ursula Biemann, Karadeniz Dosyalar , 2005, Haritalar, DVD, 43' 689
Resim 14: Cao Fei, RMB ehri, 2007, Multimedya Enstalasyonu 689
Resim 15: Banu Cenneto lu, Korkutan Asyal Adamlar, 2006, Sergiden Görünüm..... 689
Resim 16: Lia Chaia, Minhocão, 2007, Video..... 689
Resim 17: Paul Chan, 1. —k, 2005 Video Enstalasyonu 690
Resim 18: Chen Chieh-Jen, Rota, 2006, DVD'ye Aktar lm 35mm Film, Renkli ve Siyah Beyaz, Sessiz, Tek Kanall , Sürekli Döngü, 16'45'' 690
Resim 19: Chen Hui-Chiao, Alg Kabarc klar - Ba lang ç Sondad r, 2006, neler, plik, Pamuk, 176x219x113 cm..... 690
Resim 20: Claire Fontaine, Gerçek Sanatç , 2004, Tavanda Duman zi, 1250x1250 mm 690
Resim 21: Teddy Cruz, Siyasi Ekvator. Küresel Uyu mazl k Alanlar , 2005..... 691
Resim 22: Nancy Davenport, S n f 2, 2004, C-print,83x63 cm..... 691
Resim 23: Burak Delier, Tersyön.Kar -Hizmetler, 2007, Afi , 70x100 cm 691
Resim 24: Democracia Refah Devleti, Refah Devleti Logosu 691
Resim 25: Atom Egoyan..... 692
Resim 26: Extramücadele / Extrastruggle, Ne?, 2007, Afi Dizisi..... 692
Resim 27: Daniel Faust, BM (Birle mi Milletler), 2006-07, Foto raf Dizisi..... 692

Resim 28: Didier Fiuza Faustino..... 693
Resim 29: Christoph Fink, Dünya Zaman Modelleri, 4.55 Milyar Y l, 2007, Seramik Diskler, Malzeme Uygulamas 693
Resim 30: Nina Fischer & Maroan El Sani, xoo- ex ovo omnia, 2006, Foto raf, 7x10 cm..... 693
Resim 31: Vicky Funari - Serg o De La Torre, Maquilapolis (Fabrikalar ehri), 2006, 68', Video Film. 693
Resim 32: Rainer Ganahl, Bisiklet Kask , 2007, Porselen, 27x20x20 cm 694
Resim 33: Jean-Baptiste Ganne, Resimli Kapital, 1998-2003, Foto raf Dizisi 694
Resim 34: G mhongsok, G5, 2004, Video Enstalasyon, Renkli, 17'14''..... 694
Resim 35: Renée Green, Kod:Anket, 2006, nternet Projesi, ... 694
Resim 36: Ivan Grubanov, Ziyaretçi, 2002-2003, Slayt Projeksiyon, 27' 695
Resim 37: Ha Za Vu Zu, tanktankt nk, 2007, Bienal çin Video Eskizi 695
Resim 38: Erdem Helvac o lu, Sessiz Duvarlardaki Hat ralar, 2007, Ses Enstalasyonu..... 695
Resim 39: Huang Yong Ping, n aat Alan , 2007, Alüminyum ve Dokuma Metal, 4x4x12 m. 695
Resim 40: Emre Hüner, Boumont, 2006, DVD, 14'. 696
Resim 41: Sanja Ivekovic, Dikkat: Kad nlar Ba nda, 2006, Trafik areti, Foto raf. 696
Resim 42: Eleni Kamma, Lalelerle Ölçüldü. Plana Göre De il, 2007, Kopya Ka d Üzerine Dolmakalem ve Keçeli Kalem, 41,8x29,6 cm. 696
Resim 43: Kan Xuan, Nesne, 2003, Video..... 697
Resim 44: Ömer Ali Kazma, Saat Ustas , 2006, Video, 15'..... 697
Resim 45: Ian Kiaer, Anal , 2007, Enstalasyon. 697
Resim 46: Sora K m, CapitalPlus Kredi Birli i, 2003. 698
Resim 47: Taiyo Kimura, Sürtü me, Tuvalet Ne Tarafta, 2005- 2006. 698
Resim 48: Gunilla Klingberg, Kozmik Töz, 2007, Enstalasyon çin Yap lm Çizimden Ayr nt 698
Resim 49: Aleksander Komarov, Çeviri Üzerine: Saydaml k/Akustik Mimari, 2007, Video Enstalasyonu..... 698
Resim 50: Rem Koolhaas/AMO, 'Tarihsel kaç n lmazl k veya tamamen tesadüf, ne derseniz deyin, körfez kentseldeki güncel krizle yüzyüze

gelinecek olan arazidir.', WS Atkins Taraf ndan Tasarlanan Al Duratt Bahrain 699
Resim 51: Markus Krottendorfer, Rossija Oteli, 2005, Foto raf, C-Print, 35x35 cm..... 699
Resim 52: Lee Bul, Büyük Hikayem: A la Ta lara…, 2005, 280x440x300 cm..... 699
Resim 53: Lu Chunsheng, Kimyan n Tarihi I, 2004, DVD..... 699
Resim 54: Cristina Lucas, Pantone, 2007, 2 Boyutlu Animasyon..... 700
Resim 55: Ken Lum, Pi (Detay), 2007, Sabit Kamusal Enstalasyon..... 700
Resim 56: MAP Office, Fabrika, 2006, Video Animasyondan Görüntü 700
Resim 57: Ramón Mateos, Bir Ad m leri 2 Ad m Geri, 2007, 9 Kanall Video Enstaalsyonu..... 700
Resim 58: Julio César Morales, Kay t D Ekonomi Sat c lar , 2007, Mekana Özgü, Enstalasyon 701
Resim 59: Multiplicity, Yol Haritas , 2003, Video Görüntüleri, 29' 701
Resim 60: Els Opsomer, Dövü Kulübü, 2007. 701
Resim 61: Ou Ning, Cao Fei, Da Zha Lan Projesi, 2005-2006, Video..... 702
Resim 62: Ferhat Özgür, Bugün Günlerden Pazar/Tesi, 2007, Video 702
Resim 63: Peng Hung, Chih, Qingjing Jing, 2004 Tek Kanall DVD, 19'38''. 702
Resim 64: Alexandre Périgot, Ses S n rlar , 2007..... 703
Resim 65: Tadej Pogacar, Sokak Ekonomisi Ar ivi, 2005, C-Print 703
Resim 66: Julien Prévieux, Niyetsiz Mektuplar, 2000-2007, Ka t ve Mürekkep, 29,7x21 cm. 703
Resim 67: Radek Community, Pantolonsuz Partiler, 2007, DVD, Yakla k 30'..... 704
Resim 69: Raqs Media Collective, Görülmeler, 2007..... 704
Resim 70: Jewyo Rhii, Han Nehrine Uzan, (Hava Is n nca Geri Gel), 20052006, Video..... 704
Resim 71: Porntaweesak Rimsakul, RGB'nin Sava , 2006, Etkile imli Enstalasyon..... 705
Resim 72: Lordy Rodriguez, Sugarland Etkisi, 2007..... 705
Resim 73: Sam Samore, Sihirli Yatak, 1999 705
Resim 74: Fernando Sanchez Castillo, Zengin Kedi Chicago'da Kalp Krizinden Öldü, 2003, DVD, 22'..... 706
Resim 75: Allan Sekula, Laos çin Bir K sa Film, 2006, Dijital Video, 45' 706
Resim 76: Taro Shinoda, Telefon Hatt , 2007, Eskiz..... 706

Resim 77: Sophia Tabatadze, Binalar ve Tuhafbinalar, 2002, Ka t Üzerine Kur un Kalem ve Mürekkep, 70x100 cm 707
Resim 78: David TerOganyan, Bu Bir Bomba De ildir, 2006-2007, Enstalasyon 707
Resim 79: Nasan Tur, S rt Çantalar , 2006. 707
Resim 80: Katleen Vermeir, Ronny Heiremans, Öneri / M.S.P uzatma # 10 (pavyon), 2007, 2 Projeksiyonlu Video Enstalasyonu 707
Resim 81: Wong Hoy- Cheong, Aman Sulukule Can m Sulukule, 2007, Enstalasyon, Tek Kanall Video Projeksiyonu 708
Resim 82: Xu Zhen, 8848-1.86, Enstalasyon 708
Resim 83: Yan Lei, Beyin flas , Canl Performans, Foto raf..... 708
Resim 84: Yan Pei Ming, Dünya Çap 'ndan Uluslararas 'na, 2007, Ka t Üzerine nk-Jet Bask 709
Resim 85: Yang Jiechang, Meleklere nan yorum, 2007, Mekana Özgü Enstalasyon..... 709
Resim 86: Tomoko Yoneda, János Kadár' n Villas II, Macaristan 709
Resim 87: Young Hae Chang Heavy Industries, Uyku Sanat , 2006..... 710
Resim 88: Yushi Uehara/Berlage Institute, Çin'de Bilinmeyen Kentle me- ehir çinde Köy, 2005..... 710
Resim 89: Zhou Hao, Ji Jianghong, HouJie Kasabas , 2003, DVD, Foto raf, 91'..... 710
Resim 90: Zhu Jia, Kozadan Ç k lar- Midesi Ek iyen Havuç, 2005 711

Ek 11. XI. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1: Alimjan Jorobaev, Bi kek ehir Merkezi Meydan 'nda Namaz K lan nsanlar, 1982-2005 712
Resim 2: Anna Boghiguian, Tarihin K y lar nda Bir air/ Konstantinos Kavafis, 2009..... 712
Resim 3: Artur mijewski, Demokrasiler, 2009..... 712
Resim 4: Avi Mograbi, Z32, 2008, Belgesel Film..... 712
Resim 5: Aydan Murtezao lu & Bülent angar, siz çiler - Sana Yeni Bir Buldum!, 2009..... 713
Resim 6: Bureau D'études, Terörün Yönetimi, 2009 713
Resim 7: Canan enol, bretnüma, 2009, Animasyonlu Video 713
Resim 8: Cengiz Çekil, Mektuplar Dizisi, 1978 713

Resim 9: Danica Daki , Isola Bella, 2007-08, Video..... 714
Resim 10: Danica Daki , Isola Bella, 2007-08, Video..... 714
Resim 11: Darinka Pop Miti 714
Resim 12: Decolonizing.Ps (Sandi Hilal & Alessandro Petti & Eyal Weizman), Geri Dönü ler, 2009, Enstalasyon 714
Resim 13: Deimantas Narkevi ius, Hayat n n Rolü, 2003..... 715
Resim 14: Doa Aly, Video..... 715
Resim 15: Donghwan Jo & Haejun Jo, ABD Ordusu ve Baba - Belgesel Çizim Dizileri, 2002-2009..... 715
Resim 16: Erkan Özgen. Robben, Video..... 715
Resim 17: Etcétera, Erörist Kabare, 2009..... 716
Resim 18: Hamlet Hovsepian, Video 716
Resim 19: Hans-Peter Feldmann, Ekmek, 2008 716
Resim 20: Hrair Sarkissian, nfaz Meydanlar , 2008, Foto raf Dizisi..... 716
Resim 21: Hüseyin Bahri Alptekin, ' ikayet Etme' Cümlesini çeren Neon Tabelas , 2007..... 717
Resim 22: Igor Grubi , Do u Yakas Hikâyesi, 2006-08..... 717
Resim 23: Ioana Nemes, Ayl k De erlendirmeler, 2005-09 717
Resim 24: I l E rikavuk, *Gül*, 2008..... 717
Resim 25: nci Furni, Ruh, 2007-2009..... 718
Resim 26: Jesse Jones, Mahogany, 2009, Video 718
Resim 27: Jinoos Taghizadeh, 'Ta , Ka t, Makas' 2009..... 718
Resim 28: Jumana Emil Abbourd 718
Resim 29: Karen Andreassian, Ontolojik Güzergâhlar, 2009..... 719
Resim 30: KP Brehmer, Bir çinin Ruhu ve Hissiyat , 1978-1980 719
Resim 31: Kwiekulik, Dobromierz le Etkinlikler, 1972-74..... 719
Resim 32: Lado Darakhvelidze, deal Medya, 2009..... 719
Resim 33: Larissa Sansour, Beytüllahim'de Çorba çmek (2006) Adl Video 720
Resim 34: Lisi Raskin, Kontrol Odas , 2008..... 720
Resim 35: Lidia Blinova, El Süsleri, 1995, Foto raf Dizisi..... 720
Resim 36: María Ruido, Amfibik Kurgular, 2005, Belgesel Video..... 720
Resim 37: Margaret Harrison, Evi çileri, 1977-1978, Belgesel Enstalasyon..... 721
Resim 38: Marina Naprushkina, Ba kanl k Platformu, 2007 721
Resim 39: Marko Peljhan, 'Bölge 1995' 2009 721

Resim 40: Marwan 721
Resim 41: Michel Journiac, S radan Bir Kad n n Hayat nda 24 Saat, 1974-94, Foto raf 722
Resim 42: Mladen Stilinovi , Kimse Görmek stemez, 2009 722
Resim 43: Mohammed Ossama, Ad m Ad m, 1979 722
Resim 44: Mounira Al Solh, Deniz Bir Müzik Setidir, 2007-09, Enstalasyonu 722
Resim 45: Museum of American Art (Amerikan Sanat Müzesi), Savremena Umetnost U SAD/ABD'de Modern Sanat, 2006 723
Resim 46: Nam June Paik, Life, 1974/1983 723
Resim 47: Natalya Dyu, Mutlustan, 2007 723
Resim 48: Nevin Alada , ' ehir Sesi I, II, III' 2009 723
Resim 49: Nilbar Güre , Bilinmeyen Sporlar, 2008-09, Kolaj, Desen ve Foto raf 724
Resim 50: Oraib Toukan, Özkaynak Çemberin çinde, 2007-2009 724
Resim 51: Rabih Mroué, 'Ben, A a da mzas Olan' 2007, Video 724
Resim 52: Rena Effendi, Bo Hayaller. Boru Hatt Boyunca Ya anan Hayatlar n Bir Tarihi, 2002-2007, Foto raf Dizisi 724
Resim 53: Ruti Sela & Maayan Amir, Suçlulu un Ötesinde, 2003-05 725
Resim 54: Sanja Ivekovi , Güne Gözlükleri, 2009 725
Resim 55: Shahab Fotouhi, Nükleer Bomba S na Tasla *(*No.?137*),* 2005-09 725
Resim 56: Sharon Hayes, Seni Sevdi imi Bilmiyordum, 2009 725
Resim 57: Signs Of Conflict. Political Posters Of Lebanon's Civil War, Çat ma Belirtileri. Lübnan ç Sava 'ndan Siyasi Afi ler Bir Zeina Maasri Projesi 726
Resim 58: Simon Wachsmuth, Parabasis, 2009 726
Resim 59: Siniša Labrovi , Lisansüstü E itim, 2009 726
Resim 60: Société Réaliste, Mimarl k Bakanl . Kültür Devletleri, 2008-09 726
Resim 61: Tamás St.Auby, Centaur, 1973-75 727
Resim 62: Trevor Paglen, Gök Cisimleri (stanbul), 2009 727
Resim 63: Vangelis Vlahos, Gri Bölgeler, 2009 727
Resim 64: Vlatka Horvat , Mesela, 2009 727
Resim 65: Vyacheslav Akhunov, Lenin'in An tsal Propaganda Plan *, 1976-83,* Leniniana, 1977-82 728

Resim 66: Wafa Hourani, ‘Kalendiye 2087’ 2009..... 728
Resim 67: Wendelien Van Oldenborgh, Talimat, 2009 728
Resim 68: What s To Be Done/Chto Delat?/Ne Yapmal ?, Dmytri Vilenski'nin Videosu Perestroika Günlükleri, 2008-2009..... 728
Resim 69: Yüksel Arslan, Sermayeye Entegre Olmu çi- Sömürgecilik ve S n flar, Desen Dizisi 729
Resim 70: Zanny Begg, Sanatç n n eker mi (aka m) , 2009..... 729

G R

Bugün Türkiye’de ve bulundu u co rafyada düzenlenen en geni çapl uluslararas sanat etkinli i olma özelli ini ta yan Uluslararas stanbul Bienali Venedik, San Paulo, Sidney Bienalleri gibi benzerleri aras nda an lanlardan biri olarak kabul edilmektedir. stanbul Kültür Sanat Vakf (KSV) taraf ndan 1987 y l ndan bu yana düzenlenen Uluslararas stanbul Bienali, farkl kültürlerden sanatç lar ve izleyiciler aras nda görsel sanatlar alan nda stanbul’da bir bulu ma noktas olu turmay amaçlamaktad r. Günümüzde, dünyan n ba ka kimi sanat merkezlerinde gerçekle tirilen benlerleri gibi, uluslararas bir dan ma kurulu arac l ile belirlenen bienal küratörünün, geli tirdi i kavramsal çerçeveye uygun olarak çe itli sanatç ve projeleri sergiye davet etmesiyle biçimlenen Uluslararas stanbul Bienali 1987 y l ndan bu yana gerçekle tirilmektedir.

KSV’nin imdiye dek düzenlemi oldu u on bir bienal, yurtiçi ve yurtd ndaki sanat çevreleri, sanat küratörleri ve ele tirmenler aras nda uluslararas bir kültür a n n kurulmas na her iki y lda bir güncel sanat n yeni e ilimlerini bir araya getirerek olanak sa lamaktad r. stanbul Bienali “ça da sanata katk ” ba l alt nda kurumla m olsa da, son y llarda uluslararas ili kileri, küratörleri, mekânlar , sanatç lar , “i ”leri ve di er kadrolar yla siyasal boyutu giderek daha çok dikkat çeken bir faaliyete dönü mü durumdad r. Yine son on be y l içinde Uluslararas stanbul Bienali kapsam nda düzenlenen panel, konu ma, performans ve film gösterimi gibi etkinliklerin, yay nlar n ve aç k alanda sergilenen i lerin artmas , bienali geleneksel sergi modelinden uzakla t rm t r. Bienalin kent ve mekânla eklemlenme biçimi de i mi , kentlilerle etkile im yeni bir boyut kazanm t r. Yine “Kültür Hareketi” ba l kl projeleri ile Anadolu’nun çe itli ehirlerinde sanatç , sanat ele tirmeni ve küratörlerin kat ld söyle iler, paneller ve video gösterimleri gibi etkinlikler düzenlenerek bienal Türkiye genelinde bir sanatsal faaliyete dönü türülmeye çal lm t r.

Geçen zaman içinde stanbul Bienali, Türkiye’nin sanat ortam üzerinde önemli bir a rl k kazanm t r. Bu süreç beraberinde çok yönlü bir tart may da biçimlendirmi tir ve tüm bu tart malar, yak n tarih içinde büyük bir h zla yeniden biçimlenen kültürel ortam n özelliklerini çok yönlü olarak i aret etmektedir. Bu nedenle bienal çerçevesinde yürüyen tart malar tarihsel öneme sahiptir.

Bu çal ma ile Uluslararas stanbul Bienali'nin beraberinde getirdi i bu süreç içerisinde giderek artan ve içerik bak m ndan da çe itlenen tart ma ortam n n üzerine kapsaml ele tirel bir çal ma yap lmas için bir alt yap olu turmak hedeflenmi tir

Düzenlenen bu bienallerin ortaya ç kard tart malar n sanatç lar n seçimi, kavramsal çerçeve, sergi mekanlar n n seçimi, görevlendirilen küratörler, küratörlük kurumu ve sponsorluk konular ile ilgili oldu u görülmekte; son iki bienalde ise tart ma konular n n politikaya yakla t gözlenmektedir.

Ele tiriler s n flan rken herhangi bir eleme yoluna gidilmemi , tarafs z olma esas al nm ve yoruma yer verilmemi tir. Ara t r lan bu çok yönlü tart ma ortam , Türk sanat ortam n n 1987 sonras geli en çizgisine bir bak sa lamaktad r. Küreselle en dünyada kent ve bienalin iç içe geçmi li ini yakalad ve dünya üzerinde kendini kabul ettirdi i gözlenen stanbul Bienali bundan sonra da tart lmaya ve ara t rma konusu olmaya devam edecektir.

B R NC BÖLÜM

B ENAL OLGUSU ÜZER NE KISA B R TAR H ARA TIRMASI

Bienal kelimesi sözlük anlam olarak; “iki y lda bir olan, iki y lda bir tekrarlanan” ifadesi ile tan mlanmaktad r. Aslen talyancadan gelmekte olan sözcük, dünya üzerindeki çe itli co rafyalarda iki y lda bir gerçekle tirilen ve genellikle uluslararas nitelik ta yan baz kültürel ve sanatsal etkinlikleri tan mlamak için kullan lmaktad r. “Ülke sanatlar n n ulusal s n rlar n d nda tan t lmas yönünde etkili bir yöntem olarak benimsenen bienal fikri, Avrupa ülkelerinin demiryollar yla birbirine ba land , uluslararas ticaret fuarlar n n ve dünya çap nda sergilerin aç ld bir dönemde ortaya ç km t r.” (Bek, 2000, s.42).

Asl nda en deneysel ça da sanat üretimine destek veren kurumlar n olmamas ya da destek vermeyen veya veremeyen zay f yerel kurumlara kar kurulan ço u büyük çapl sergi ve bienallerin ilki plastik sanatlar alan nda 1895 y l nda Venedik’te ba lam t r. 1. Venedik Bienali’nin temelinde, Yüksek Rönesans’ n önemli üç okulundan biri olan ‘Venedik Okulu’nun mitle mi geçmi ini tekrar canland rma ve giderek yoksulla m soylu kentin kaybetti i imaj n yeniden kazand r lmas fikri yatmaktad r. Kat l mda bulunmak isteyen ülkeler iki y lda bir sanatç lar n Venedik’e göndererek, orada kendi ulusal sergi mekanlar n kurup bütün masraf kar lamaktad rlar.

Bar Acar’a göre; temelde yüzy l kadar öncesine bak lacak olursa, Walter Benjamin’in ‘Pasajlar’ nda modernizm için k r lma noktas olarak gösterdi i 1798 y l bienal etkinliklerine uzanan yolun ba lang ç noktas olarak görülebilir. Dünya fuarlar n n öncülü ünü yapan, i çi s n f n e lendirmek ve ona e itlik sa lamak için olu turulan Ulusal Endüstri Fuarlar bu tarihte ba lar. Bu etkinli in yerini zamanla mal n kullan m de eri yerine de i im de erinin ön plana ç kt Dünya Fuarlar al r. Venedik Bienali’nin ba lang çta ulusal pavyonlarda her ülkenin kendi etkinli ini gerçekle tirdi i yap lanman n fuara olan benzerli i dikkat çekicidir (Acar, 2009, s.19).

“Ba lang çta merkezi bir pavyonda sergilenen yap tlar, ulusal sergi pavyonlar n n düzenlenmesi ile yeni bir çevre kazanm , 1907’de Belçika kendi pavyonuna sahip ilk ülke olmu tur.” (Madra, 2003, s.124). 1970’ten bu yana ise sergiler

parklar n, pavyonlar n, kentin içine ta makta, müzeler, plazalar, büyük depolar sergileme mekanlar olarak kullan lmaktad r.

lk ba larda sergiyi bir küratör, ülkeleri de kendi küratörleri temsil etmekteyken, 48. Venedik Bienali, Herald Szeeman' n gerçekle tirdi i seçimle ulusalc kal b y kma yolunda önemli bir a ama kaydetmi tir. Szeeman bu konu üzerine öyle söylemektedir:

> "Ben gerçekten bütün o genç sanatç lar seviyorum! Ne üslupla ilgililer ne de süren bir (…) yap t nosyonuna sahipler. Kasabadan kasabaya, sergiden bienale, Haziran'da Venedik'e Temmuz'da Santa Fe'ye[1] ko u turuyorlar. Bu ikisi aras nda bir sonraki yapacaklar i i dü ünüyorlar. (…) Ve o zaman art k neresinin merkez oldu unu (…) merak eden kimse yok. Merkez yok!" (Szeeman, Bernard; 1999, s.31).

Sanat merkezinin art k tek bir ehir ile ifade edilemeyece ini söyleyen Szeeman'a ek olarak 1. ve 2. Uluslararas stanbul Bienali küratörü Beral Madra bienalin tan m n u sözlerle dile getirir; "Bir yandan devletlerin gösteri alan d r, di er yandan da uluslararas pazar n görkemli bir 'vitrin'idir. Bienalleri sanat anlay n n, sanat de erlerinin, bir göstergesi gibi görmek mümkünse de; sanatç lar n, sergilerin, ve yerlerin seçiminde siyasal ve ekonomik dengelerin etken oldu u aç kt r" (Yusufo lu, 2006, s.106-109).

11. Uluslararas stanbul Bienali'nin küratör gurubu WHW[2] ise bienali u ekilde tan mlar:

> "Hizmet ve tüketim taraf ndan sömürgele tirilmi , kültürün kendi içinde çökerek kapitalizme kar t bir dünyada bienaller gibi güncel sanat sergileri genellikle büyük ehirlerde kültür turizmini tan tmak için tasarlanm üst düzey markala t rma araçlar , ku aktan ku a a ve co rafi sürekli yay lma arac l yla sanat ve sermayenin daha pürüzsüz bir ekilde bütünle tirilmesini sa layan, yerel sanat ortamlar na da ancak cüz-i bir faydalar dokunan Pazar güdümlü 'organizasyonlar' olarak görülüyorlar.

[1] SITE Santa Fe Bienali. 1995'te ABD'de kurulmu tur.
[2] WHW/What, How & For Whom (Ne, Nas l ve Kimin çin). Ivet Curlin, Ana Devic, Natasa Illic ve Sabina Sabolovic'ten olu an kad n küratör gurubudur.

Ama yine de tam da bu yüzden bienallerin say s katlanarak art yor" (WHW, 2009, s. 65).

WHW küratör gurubunun da vurgulad gibi doksanlardan günümüze bienaller say ca h zla artmaktad r. Ünlü ça da sanat kuramc s ve tarihçisi olan Thierry de Duve sanat bienalleriyle ilgili olan makalesine dünya çap ndaki tüm ehirlerin alfabetik isimleri ile ba lar.

"Athens, Berlin, Brisbane, Bucharest, Buenos Aires, Busan, Cairo, Dakar, Dhaka, Goteborg, Gwangju, Havana, Istanbul, Johannesburg, Liverpool, Luanda, Lyon, Montréal, Moscow, Perth, Prague, Quebec City, Santiago de Chili, São Paulo, Shanghai, Sharjah, Sydney, Taipei, Tijuana, Tirana, Valencia, Venice, Vilnius, Yokohama, Zagreb" (Nobori, 2010, s.1).

Bunlar bienallere ev sahipli i yapan ehirlerdir. Bienaller tüm dünyay kapsad n bu liste ile rahatça görebiliriz ve burada say lmayan daha fazla ehri kolayca ekleyebiliriz.

Mehmet Y lmaz, bu y l burada ertesi y l orada ya da ayn y l birkaç yerde pe pe e aç lan bienal ve trienallerin 'merkez'in de il 'merkezler'in oldu u bir dünyan n i aretleri oldu unu söyler. Merkez' yok ve 'merkezler' var demenin asl nda art k ayn ey oldu unu ifade eden Y lmaz, etkinlik neredeyse merkezin de orada oldu u bir durum ile kar kar ya oldu umuzu, ulusal s n f tan mayan bat sermayesi aç s ndan, e er satabiliyorsa, sanat n kim taraf ndan ve nerede yap ld n n art k eskisi kadar önemi kalmad n belirtir (Y lmaz, s.413-414).

1990 öncesine bakt m zda, kinci Dünya Sava 'ndan sonra sanat merkezinin Paris'ten New York'a kaymas yla ba layan yeni dönem de i imin habercisi olmu , sergilemelerde kavramsal sanat gibi avangard yakla mlar n egemen oldu u bir sanat anlay n bask n hale getirmeye ba lam t r. Bu anlay as l meyvesini ise, Sovyetler Birli i blo unun da l ndan sonra küresel ticari anla malar n gündeme gelmesiyle sanat üretiminin de karakterini temelden de i tiren 1990'l y llarla beraber vermi tir.

90'l y llar n ba ndan bu yana Bat gücünü kendi merkezi d na ta rmakta ve kendisine geli mekte olan ülkelerde yeni alanlar açmaya çal maktad r. Doksanl y llarda bienallerin yayg nla mas onlar kültür turizmi için yeni ayr cal k alanlar olarak ortaya ç karm ve bir sanat kategorisi üretmi tir. Filipoviç, bu kategorinin a r oranlar ve içi bo önermelerinin "bienal sanat" ismini do urdu unu söyler. Bu da giderek

görkemle en gösterileri piyasan n ilgi alan na ba layan bir durum olu turmaktad r (Filipoviç, 2008, s.106).

Bu etkinlik silsilesi küresel çapta, o havaalan ndan bu havaalan na ko turan sanatç ve küratörleri ve bir yeni nesil izleyici ordusunu da pe i s ra sürükler. Bununla beraber gösteri toplumu ilkelerini benimseyen sanat yap t da h zla kimlik de i tirir. "Örne in, 1960'lar n çevre sanat , müzeye ta nabilir bir hale gelerek enstalasyon içinde erir. Mona Lisa'n n biricikli i tam da kaybolmak üzereyken, enstalasyonun kitle ileti im araçlar yla rekabet eden, belirli bir yer için üretilen ve "orada olmak" duygusunu ya atan atmosferinde yeniden canlan r" (Acar, 2009, s.20). Geçmi y llar n seçici kurul, jüri, sergi komiserli i modeli yerini küratöryal sisteme b rakt kça, irketlerin çal ma modelleri bienallerin de çal ma modelleri halini al r. Bunun sonucunda müzelerin art k kendilerine i merkezlerini model olarak almaya ba lad klar n görürüz.

Venedik'ten sonraki bienallere bakt m zda ise 1955 y l nda aç lan Documenta sergisi, do rudan toplumsal konulara yönelik bak lar n egemen olmas aç s ndan oldukça önemlidir. Almanya'n n Kassel kentinde be y lda bir düzenlenen etkinlik, sava sonras sanat ortam n canland rmak ve Almanya'y olumlu bir ekilde yeniden gündeme getirmek temel amac yla yola ç km t r. Bu bak mdan Documenta, ülkelerin veya kentlerin bienalleri bir tan t m arac olarak kullanmalar n n ilk örneklerinden biri say lmaktad r. Filipoviç, Documenta'n n kurulu amac na ili kin unlar söylemektedir:

> "Documenta bir yanda so uk sava n hay rl bir ürünüdür, bir yandan da sava sonras Almanya'n n modern ve ça da sanat n yeniliklerine yeti mek ve Almanya'da sanat prati ini ve zevkini etkileyen ba l ca eylerden biri olan Nazizmin ac dolu a r l klar ve eksikliklerini geride b rakma ihtiyac ndan do mu bir etkinliktir (Filipoviç, 2008, s.168)."

Avrupa d nda gerçekle tirilen bienallerin en bilineni ise 1951 y l ndan bu yana düzenlenen Sao Paulo bienalidir. Filipoviç'e göre, 1951'de Venedik Bienali örnek al narak haz rlanan Sao Paulo bienalinin temel amac Documenta ile benzer olarak, ehrini ve ülkesini modern kültür haritas na yerle tirebilmek ve ayr ca dünya çap nda bir etkinlik olarak Venedik bienali ve Carnegie International' n (1896'da kuruldu) yan nda yer almakt r. Bu bienal bir bak ma Brezilya toplumunu modernle tirme projesinin bir parças olarak görülebilir (Filipoviç, 2008, s.167).

Yine Latin Amerika'daki di er bir etkinlik olan Havana Bienali'nin (1984) temel amac di er bienallerin kurulu amaçlar yla benzerlik ta r. Güney yar mkürenin sanatç lar ve entelektüelleri aras ndaki ileti imi te vik ederek, ekonomik güç merkezlerinin ça da sanat n da t m n tekellerine almas n engellemek i levini ta yan bienal, Amerikan sanat n n Afrika ile olan ili kisini vurgulamak aç s ndan önem ta r.

Kore'nin ba kenti Seul'e yakla k üç yüz km uzakl ktaki Kwangju kentinde 1995'ten bu yana düzenlenen Kwangju Bienali, hedefleri aç s ndan Documenta'ya benzerlik gösteren di er bir etkinliktir. Asya k tas nda düzenlenen bienallerin en önemlilerinden biri olan Bienalin bütçesi 10 milyon dolar bulmaktad r. Bu ölçüde büyük bir bütçenin bienal için ayr l , Yard mc taraf ndan, "Kwangju'nun, 1980 Çun Du Huan' n kendi diktatörlü üne kar ayaklanan halk kanl bir biçimde bast rmas ile gölgelenen geçmi ini, dünya kamuoyunun haf zas ndan silme çabas olarak" de erlendirilmektedir (Yard mc , 2005, s.24).

Esche ve Kortun (2005)'a göre; "bütün büyük bienaller; sanat ve geni halk kitlesi aras nda önemli ara yüzlerdir. Sanat n dünya çap nda da t m nda önemli bir araç olmas yan s ra, 1990'lar n ekonomisine haz rlanmak üzere kentleri aklamaya yarad klar görülmektedir" (Yusufo lu, 2006, s.106-109). Afrika'da düzenlenen bienallerin de 1990 sonras h zla artmas benzer beklentilerle aç klanabilir. Bunlar aras nda Afrika Sanat 'na vurgu yapan Dakar Bienali ve Güneybat Afrika Sanat 'na odaklanan Bantu Bienali ile Kahire ve Johannesburg Bienalleri say labilir. Bunlar n d nda, Avustralya sanat n n Bat 'yla etkile imini geli tirmeyi amaçlayan Sydney Bienali, modern Amerika sanat na odaklanan Whitney Bienali ve her seferinde Avrupa'n n farkl bir kentinde düzenlenen Manifesta Sergileri ça da sanat n önemli etkinlikleri aras nda say labilir.

Madra'ya göre de benzer olarak; bu bienallerin temelinde, öncelikle söz konusu ülkenin/kentin kültür kimli i, derin/zengin borsas ve ideolojik/kuramsal/estetik rekabetiyle var olan uluslararas sisteme eklemlenmesi amac vard r. Ayr ca Madra "1950'lerden bu yana iç içe geçmi olan Avrupa ve ABD sanat sisteminin küresel yayg nla ma ve etkile im sürecinin do al ö eleri oldu unun söylenebilece ini" belirtmektedir. Kendini siyasal, ekonomik ve toplumsal aç dan söz konusu sisteme yan t verebilecek durumda gören ülke/kent, kendisine sunulan bu olana , e er sanat ortam nda ve toplumunda böyle bir irade varsa, de erlendirmektedir (Madra, 2003, s.211).

Güler Bek ise; bienalin i levlerini; plastik sanatlar alan ndaki önemli sanat e ilimlerini, ça da sanat n geli mesine katk da bulunan ülkelerin sanatç lar na seçkin sanat eserlerini bir arada sergileme ve kar la t rma imkan sa lamak, sanat n birle tirici diliyle, dünya dilleri aras nda dostluk ve bar ilkelerine ba l bir ortam olu turmak olarak s ralamaktad r (Bek, 2002, s.44).

Madra'n n " ki Y lda Bir Sanat" kitab nda aktard na göre; bienallerin yönetim kurullar na bak ld nda devlet, yerel yönetim, sivil örgüt ve özel sektör i birli i belirgindir. Bu i birli inin en belirgin kural n n kat l mc n n ç karlar n n korunmas oldu unu belirten Madra, bunun da öncelikle, sanatç yap t, mekan izleyici say s , gi e has lat gibi maddi de erlerle ölçülmekte oldu unu söyler. Madra, yönetim kurullar n n seçti i küratörlerin ise yaln zca bienali ideolojik/kuramsal/estetik rekabette öne ç karmakla de il, ayn zamanda bienalin zarar etmeyip kar etmesini ve dünya bas n ve medyas nda olumlu olumsuz s k ve çok yer almas n sa lamakla da yükümlü oldu unu ve bu bienallerin olu umunda sanatç n n s rad ola and olan üretme itkisi ve sanat n tek ba na merkezin ve sistemin d ar da b rakt klar n de erlendirme gücü oldu unu da yads mamak gerekti ini sözlerine ekler.

"Bienallerin ekonomik yap s na bakt m zda, hemen hemen bütün bienal yerel parasal kaynaklar kadar uluslar aras sistemin sundu u parasal kaynaklar da kullanmaktad r" (Madra, 2003, s.212). Ülkemizde 1987'den bu yana düzenlenen ve günümüzde dünya üzerinde di er bienaller aras ndaki yerini alm olan stanbul Bienali'ne bakt m zda ise bunun farkl oldu unu, bütçesini tamamen ba larla ve sponsorlarla toparlad n , devlet deste i almad n görürüz.

Burcu Pevlano lu'na göre, Türkiye'de uluslararas etkinliklerin düzenlenmesi oldukça geç bir dönemde ba lam t r. Bunun sebeplerinden en önemlisi 1960'l ve 1970'li y llarda sanat etkinliklerini yöneten kurum ve kurulu lar n ba nda gelen stanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu, Kültür Bakanl ve D i leri Bakanl klar n n sanat n uluslararas platforma ta nmas nda çaba ve ba ar gösterememesidir. Tabi bunun nedenleri aras nda bürokratik ve finansal engeller oldu u gibi asl nda en temel neden yabanc sanatç , ele tirmen ya da uzmana kar olan tutucu tav rd r. Kendi içine kapal bu ortam Türkiye'deki sanat potansiyelinin geli mesini etkilemi ve Türkiye sanat ortam , uluslararas sanat ortam yla tan mak için 1980'leri beklemek zorunda kalm t r (Pevlano lu, 2008, s.75).

Türkiye'de bir bienal etkinli i düzenleme giri imi ilk olarak 1. Avrupa Asya Bienali ile Kültür ve Turizm Bakanl Güzel Sanatlar Genel Müdürlü ü taraf ndan ba lat lm , etkinlik için, aralar nda sanatç lar n, Bakanl k ve Güzel Sanatlar Müdürlü ü görevlilerinin de bulundu u bir dan ma kurulu olu turulmu , bu kurul ça r lacak sanatç lar n seçimi konusunda di er devletlerin Kültür Bakanl klar ile ili kiler kurmu ve ayn zamanda da uluslararas sergi kurulunun üyesi olacak bir küratörün yap tlar belirlemesini önermi tir.

Ankara'da düzenlenen ve sadece dört y l sürdürülebilen 1. Avrupa Asya Sanat Bienali'ni 1987 y l nda ba layan ve günümüze kadar gelen stanbul Bienalleri izlemi tir. Pevlano lu'na göre, Avrupa Asya Sanat Bienali'nin ba ar s z olmas ndaki en büyük etken s n rlar n n bürokrasi ile çizilmi olmas d r. Tabi bunun yan s ra Ankara-stanbul aras merkez-çevre sorunsal n n da büyük etken oldu unu belirtmek gerekir (Pevlano lu, 2008, s.75).

1. Uluslar aras stanbul Ça da Sanat Sergileri stanbul Kültür ve Sanat Vakf (KSV) taraf ndan düzenlenmi tir. KSV 1986 y l nda "Ça da Sanat" alan nda da uluslararas bir etkinlik gerçekle tirme karar alm ve "1. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri" ba l alt nda 1987'de ilk etkinlik gerçekle tirilmi tir. Daha sonra sergilerin iki y lda bir yap lmas n n uygun görülmesiyle etkinlikler Uluslararas stanbul Bienali'ne dönü mü tür.

Farkl kültürlerden sanatç lar ve izleyiciler aras nda görsel sanatlar alan nda stanbul'da bir bulu ma noktas olu turmay amaçlayan Uluslararas stanbul Bienali, ulusal temsil modeli yerine, sanatç lar n yap tlar arac l yla birbirleri ve izleyici ile diyalogunu sa layan bir sergi modelini tercih etmi tir. Bu modelle uluslararas bir dan ma kurulu arac l ile belirlenen bienal küratörü, geli tirdi i kavramsal çerçeveye uygun olarak çe itli sanatç ve projeleri sergiye davet eder.

KSV'nin imdiye dek düzenlemi oldu u on bir bienal, her iki y lda bir güncel sanat n yeni e ilimlerini bir araya getirerek izleyiciye sunarken, yurtiçi ve yurtd ndaki sanat çevreleri, sanat küratörleri ve ele tirmenler aras nda uluslararas bir kültür a n n kurulmas na olanak sa lar (http://12b.iksv.org/tr/giris.asp?c=4&id=38).

1987 ve 1989 y llar ndaki ilk iki bienal Beral Madra genel koordinatörlü ünde gerçekle tirilmi tir. 1992 y l nda Vas f Kortun'un yönetti i Üçüncü Uluslararas stanbul Bienali ise 1991'de gerçekle mesi gerekirken Körfez sava nedeniyle bir y l gecikmeli gerçekle mi tir. 1994'ten sonra KSV tek küratörlü sisteme geçme karar

alm t r. Yine kaynak s k nt lar nedeniyle bir y l geç düzenlenen 1995'teki bienal yabanc bir küratörün tek seçici olarak davet edildi i ilk etkinlik olma özelli i ta r.

2011 y l na dek gerçekle tirilen on bir bienalin küratörleri ve kavramsal çerçeveleri s ras yla öyledir:

- 1987 "Geleneksel Yap larda Ça da Sanat" Genel Koordinatör: Beral Madra (Türkiye)
- 1989 "Geleneksel Çevrede Ça da Sanat" Genel Koordinatör: Beral Madra (Türkiye)
- 1992 "Kültürel Farkl l k" Koordinatör: Vas f Kortun (Türkiye)
- 1995 "Orient-Ation – Paradoksal Bir Dünyada Sanat n Görünümü" Küratör: René Block (Almanya)
- 1997 "Ya am, Güzellik, Çeviriler / Aktar mlar ve Di er Güçlükler Üzerine" Küratör: Rosa Martinez (spanya)
- 1999 "Tutku ve Dalga" Küratör: Paolo Colombo (talya)
- 2001 "Egokaç – Gelecek Olu um için Egodan Kaç " Küratör: Yuko Hasegawa (Japonya)
- 2003 " iirsel Adalet" Küratör: Dan Cameron (ABD)
- 2005 " stanbul" Küratör: Charles Esche (ngiltere) ve Vas f Kortun (Türkiye)
- 2007 " mkâns z De il, Üstelik Gerekli: Küresel Sava Ça nda yimserlik" Küratör: Hou Hanru (Çin/Fransa)
- 2009 " nsan Neyle Ya ar?" Küratör Grubu: What, How & for Whom / WHW (http://www.iksv.org/bienal/bienal.asp?cid=3&ms=1|1)

2011 sonbahar nda düzenlenecek olan 12. stanbul Bienali'nin küratörlü ünü ise Programma Independente de Escola Sao Paulo'nun (PIESP) direktörü Adriano Pedrosa ve California College of Arts Wattis Institute for Contemporary Arts' n direktörü Jens Hoffmann üstlenecektir. Bienalin ba l ' *simsiz (12. stanbul Bienali)*, 2011' olarak belirlenmi tir. Bu ba l k Gonzalez-Torres'in yap tlar n n ço unu isimlendiri ekline bilinçli bir gönderme yapmaktad r: " simsiz" ve ard ndan parantez içinde gelen bir aç klama. Gonzalez-Torres'in yap tlar na gönderme yapan bu temalar *" simsiz" (Pasaport), " simsiz" (Ross), " simsiz" (Ate li Silahla Ölüm), simsiz (Soyutlama)* ve *simsiz (Tarih)*'dir (http://bienal.iksv.org/tr/arsiv/haberarsivi/p/1/233).

Uluslararas stanbul Bienali “ça da sanata katk ” ba l alt nda kurumla m olsa da, son y llarda uluslararas ili kileri, küratörleri, mekânlar , sanatç lar , “i ”leri ve di er kadrolar yla siyasal boyutu giderek daha çok dikkat çeken bir faaliyete dönü mü durumdad r. Yine son on be y l içinde Uluslararas stanbul Bienali kapsam nda düzenlenen panel, konu ma, performans ve film gösterimi gibi etkinliklerin, yay nlar n ve aç k alanda sergilenen i lerin artmas , bienali geleneksel sergi modelinden uzakla t rm t r. Bienalin kent ve mekânla eklemlenme biçimi de i mi , kentlilerle etkile im yeni bir boyut kazanm t r. Yine “Kültür Hareketi” ba l kl projeleri ile Anadolu’nun çe itli ehirlerinde sanatç , sanat ele tirmeni ve küratörlerin kat ld söyle iler, paneller ve video gösterimleri gibi etkinlikler düzenlenerek bienal Türkiye genelinde bir sanatsal faaliyete dönü türülmeye çal lm t r.

stanbul Bienali, geçen zaman içinde Türkiye’nin sanat ortam üzerinde önemli bir a rl k kazanm t r. Bu süreç beraberinde çok yönlü bir tart may da biçimlendirmi tir. Tart malar genellikle u ba l klar alt nda yo unla m t r:

- Bienallerin kavramsal çerçevesine ili kin tart malar.
- Bienalde çal malar yer alacak sanatç lar n belirlenmesine ili kin tart malar,
- Bienalin finansman kaynaklar ve sponsorluk mekanizmas na ili kin tart malar,
- Küratörlük kurumu, küratörlerin belirlenmesine ili kin tart malar,
- Sergi mekânlar na ili kin tart malar,

Tüm bu tart malar, yak n tarih içinde büyük bir h zla yeniden biçimlenen kültürel ortam n özelliklerini çok yönlü olarak i aret eder. Bu nedenle bienal çerçevesinde yürüyen tart malar tarihsel öneme sahiptir. Bu tart malar yaln zca Bienal’e yön veren sanat çevrelerinin iç tart malar olarak kalmam sanat ve hayat n alg lan konusunda derin farkl l klar içeren bir kapsama ula m t r. Bu durum, Uluslararas stanbul Bienali üzerine kapsaml ele tirel çal malar yap lmas n bir zorunluluk olarak ortaya ç karmaktad r. Bu çal ma ile Uluslararas stanbul Bienali’nin ba lang çtan bugüne uzanan tarihsel sürecine ili kin daha kapsaml bir ara t rma için verimli bir altyap n n olu turulmas amaçlanm t r.

K NC BÖLÜM

B R NC ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

Beral Madra'ya göre; uluslararas bir bienalin amac , "uluslararas sanat ve kültür etkinliklerinin üst düzey bir kesitini öne ç karmak (...) ülkesinde ya da uluslararas sanat ortam nda sanat n genel geli imine katk getiren sanatç lar tan tmakt r(...)" (Madra, 2003, s.13). Bu amaç do rultusunda, Türk sanatç s n etkiledi i ve ak mlara ko ut e ilimlerin ortaya ç kt aç kça izlenmekte olan bir ülkede yeni ak m ve sanatç lar n ortaya ç kmas ve sanat piyasas nda yer almas gereklili i olu mu ve Cumhuriyet döneminde büyük at l mlar yapm , h zla geli mekte olan bir ülkenin de böyle bir amaç do rultusunda olu acak geli melere ihtiyac oldu u görülmü tür.

Bu gerekliliklerle yola ç kan uluslararas bir ça da sergi fikri böylesine geli mekte olan bir sanat ortam n yurtd yla payla ma f rsat n , stanbul Ça da Sanat Günleri alt ba l ve I. Uluslararas Ça da Sanat Sergileri (I. Uluslararas stanbul Bienali) ad alt nda 25 Eylül-15 Kas m 1987 tarihinde elde etmi tir. " KSV Ba kan Nejat Eczac ba ve genel müdürü Ayd n Gün taraf ndan ortaya at lan proje için, Prof. Do an Kuban, Prof. Belk s Mutlu ve Sezer Tansu 'dan olu an bir kurul olu turulmu tur. Bu kurul, 1986 yaz nda Bienal koordinatörlü üne, Galeri BM'nin yöneticili ini yapan Beral Madra'y getirmeyi uygun görmü tür" (Ayan, 2006, s.28).

Beral Madra, stanbul'da düzenlenen I. Uluslararas Ça da Sanat Sergileri'nin amaçlar n k saca; "Türkiye'de ça da sanat ortam n , uluslararas sanat ortam na tan tmak, uluslararas sanat ortam n da Türk izleyicisi ve sanatç s na tan tmak ya da kar l kl ileti im kurmak (Üster, 1987, s.4)." ifadeleriyle aç klarken, bu ileti im sonucunda beklentinin evrensel sanat ve kültür ortam nda kendimizi göstermek, ça da sanat pazar nda yerimizi almak oldu unu vurgulam t r. Madra'ya göre, ça da sanat sergileri bu amaç paketi do rultusunda at lm ilk gerçekçi ad m olmu tur. Bu sergiler uzun vadede sürdürülmesi ile sonuçlar al naca n , uluslararas sanatç ve sanat uzmanlar n n ilgisinin çekilerek ileti imin ilk tohumlar n n at ld n belirtmi tir (Yard m, 2003, s. 9).

Kavramsal çerçevesi 'Geleneksel Yap larda Ça da Sanat' olan 1. Uluslararas Ça da Sanat Sergileri'nde seçici kurulun belirledi i u sergiler ve sanatç lar yer almaktad r:

Uluslararas sergiler kapsam nda yer alan sanatç lar;

a. Fikret Mualla'n n sviçre'nin Cenevre kentinde Petit Palais Müzesi Genel Direktörü Oscar Ghez'in koleksiyonunda yer alan 48 adet eseri.

b. Avusturya'dan Oscar Kokoschka'n n 20 adet eseri.

c. Polonya Art Center Studio Galerisi koleksiyonundan onüç sanatç n n 48 adet eseri.

d. Uluslararas sanat ortam nda be eni kazanm iki Yugoslav sanatç , Dijuro Seder ve Aneta Svetieva.

e. Kanada'dan ça da on ressam n 30 deseni.

Ulusal sergiler kapsam nda yer alan sanatç lar;

a. Heykel: Handan Börüteçene, Saim Bugay, Gürdal Duyar, Ali Teoman Germaner, Meriç H zal, Füsun Onur, Seyhun Topuz.

b. Seramik: Alev Ebuzziya, Cande er Furtun, Atilla Galatal , Melike Abas yan k Kurtiç, Güngör Güner.

c. Galeriler Sergisi ve Fuar :

Artisan: Utku Varl k, Hayri Karay, Komet.

Baraz: Özdemir Altan, Ne e Erdok, Adnan Çoker.

Cumal : Hayri Karay.

Lebriz: Erdal Alantar.

Maçka: Hale Arpac o lu, Nur Koçak, Füreya.

Nev: Koray Ari , Burhan Uygur.

Tanbay: Tamer Akak nc , Timur Kerim nceday .

Tem: Komet.

Te vikiye: brahim Örs, Burhan Uygur.

Urart: Yunus Tonku , Utku Varl k.

d. Özgün Bask : Ergin nan.

e. Resim: Burhan Do ançay, Erol Akyava (Sanat Çevresi, 19 Eylül 1987,s.18).

I. Uluslararas Ça da Sanat Sergileri be ana tarihi mekândan olu maktad r: Aya rini Kilisesi, Ayasofya (Mimar Sinan) Hamam , Askeri Müze, stanbul Resim ve Heykel Müzesi ve Hareket Kö kü. 'Geleneksel Yap larda Ça da Sanat' ba l nda Türk sanatç lar n yap tlar Ayasofya Hamam 'nda, yabanc sanatç lar n yap tlar ise Aya rini Kilisesi'nde sergilenmi , bu anlamda Osmanl mimari miras n Türklerin, Bizans' nkini ise yabanc lar n yorumlamas istenmi tir. Bunlar n d ndaki mekânlar da sergi Katalogunda yer ald ekli ile Ulusal ve Uluslararas sergiler olmak üzere iki ayr

kolda toplanm t r. Seramik, resim, heykel ve yerle tirme alanlar ndaki ulusal sergilerde Askeri Müze ve stanbul Resim ve Heykel Müzesi; Uluslararas sergilerde ise Aya rini Kilisesi, Hareket Kö kü ve yine Askeri Müze sergi alan olarak kullan lm t r.

Uluslararas sergilerden '80'li Y llarda Frans z Sanat ' ba l kl sergiler Topkap Saray içerisindeki Hareket Kö kü'nde, Türk sanat n n resim, heykel, seramik ve özgün bask alanlar nda örneklerinin sunuldu u 'Ulusal Sergiler' ve 'Uluslararas Sergiler' ise Harbiye Askeri Müzesi'nde gerçekle mi tir. Bunlar n d nda stanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde ' stanbul Koleksiyonlar nda Ça da Türk Resmi' ve 'Galeriler Sergisi ve Fuar'da düzenlenen stanbul'dan on galerinin kat ld sergi stanbul Ça da Sanat Sergileri kapsam nda yer almaktad r

Geleneksel Yap larda Ça da Sanat yakla m n n Ulusal kolu olan Ayasofya Hamam , 1556 y l nda Kanuni Sultan Süleyman döneminde Haseki Hürrem Sultan için yap lm t r. Hamam iki e it bölümden olu maktad r. Ayasofya yönündeki erkekler bölümü ve Sultanahmet yönündeki kad nlar bölümü. Sergi, büyük kubbeli orta salon ve buraya aç lan kubbeli dört küçük odan n çevreledi i ana mekândan olu maktad r. Sergide Erol Akyava , Bedri Baykam, Burhan Do ançay, Mehmet Güleryüz, Mehmet Gün, Sarkis, Ömer Uluç ve enol Yorozlu'nun yap tlar yer alm t r.

Geleneksel Yap larda Ça da Sanat yakla m n n uluslararas kolu olan Aya rini ise 6. yy Avlulu Bizans kiliselerinin ender örneklerindendir. Sergide Fransa'dan Jean-Michel Alberola ve François Morellet, Avusturya'dan Arnulf Rainer, Almanya'dan Marcus Lupertz, talya'dan Gilberto Zorio ve Michelangelo Pistoletto gibi kendilerini dünya sanat na kabul ettirmi sanatç lar n yap tlar na yer verilmi tir (Cumhuriyet, 25 Eylül 1987, s. 16).

'80'li Y llarda Frans z Sanat Sergisi'nin sergi komiserli ini Fransa D i leri Bakanl ve Sanatsal Etkinlikler Plastik Sanatlar Daire Ba kan , Pays de la Loire Plastik Sanatlar Bölge Müdürlü ü Dan man n n da kat ld üç ki ilik bir ekip yapm t r. Sergi, stanbul Devlet Resim ve Heykel Müzesi'ne ba l Topkap saray içerisindeki Hareket Kö kü'nde düzenlenmi tir. 14 genç sanatç n n 50 yap t n içeren sergide, Robert Malaval, Jean Pierre Bertrand, Robert Compas, Philippe Cognee, Deni Laget, Eric Dalbis, Philippe Favier, Jean Micheie Alberola, Bernard Frize, Patrick Tosani, Jean Lucvilmouth, Richard Baqu e, Ange Leccia ve Philippe Cazal adl sanatç lar n yap tlar yer alm t r.

2.1. Bienalin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar

1. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri 'Geleneksel Mekanlarda Ça da Sanat' ba l alt nda kat l mc sanatç lara i lerini üretme ve sergileme imkan vermi tir. " lk iki stanbul Bienali'nde somut anlamda, küratör ya da dan ma kurulu taraf ndan olu turulan kavramsal bir çerçeve bulunmamakla birlikte, 'Geleneksel Yap larda Ça da Sanat' ve 'Geleneksel Çevrede Ça da Sanat' temalar n n belirlenmesi, 'gelenek' ve 'ça da ' kavramlar n farkl bir bak aç s yla yeniden gündeme getirmi tir. Sanatç lar bu temalar do rultusundaço unlukla, bulunulan mekana gönderme yapan yap tlar nda 'geçmi - imdi-gelecek', 'kültürleraras etkile imler' gibi kavram ve sorunlar ça da yorumlarla yeniden sunmu lard r." (Bek, 2002, s.49-50).

Bu ba l n içeri i, 1. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Dan ma Kurulu üyesi Sezer Tansu taraf ndan sergi Katalogunda öyle ifade edilmektedir:

"Aya rini ve Ayasofya Hamam an t yap lar nda sergilenen Ça da Plastik Sanat yap tlar , öncü nitelikte biçim yaratma dinamiklerine yeni ve özgün bir boyut daha kazand rmak amac yla gerçekle mektedir. Tarihsel yap lar içinde yer almakta olan Ça da Sanat yap tlar na böylece özel bir mekân atmosferi sa lanm olmaktad r. Sanatç n n mekân sorunlar yla yak n ili kisi bulunan yorum çabalar n destekleyip zenginle tirmek dü üncesi bu uygulamada bir di er etkendir. Bat dünyas nda da örneklerine rastlanan bu tür uygulamalar n transandantal mekân duyarl l yönünden çok daha zengin niteliklerle donanm Bizans ve Osmanl mekânlar nda gerçekle mesi, ça da plâstik yorum olgusunun evrensel kapsam n geni letecek bir katk de eri ta maktad r" (Tansu , 1987, s.19).

'Geleneksel Mekanlarda Ça da Sanat' kavramsal çerçevesi ile ilgili yap lan tart malar yo unlukla 'Ça da Sanat' n ne oldu u ve Türkiye'de bir ça da sanatlar müzesinin olmamas n n getirdi i eksiklik ile ilgilidir.

Gülgün Ba ar r'a göre Beral Madra, "Geleneksel Mekanlarda Ça da Sanat" ba l n kullan ile, sergi mekân olarak Aya rini Kilisesi, Ayasofya Hamam , Hareket Kö kü, stanbul Resim Heykel Müzesi gibi tarihi mekânlar n kullan m n i aret etti i gibi, kendi kimli ini hem do ulu hem bat l , ya da ne do ulu ne bat l olarak in a edememi olan bir kimli in de göstergesi olmu tur (Ba ar r, 2011, s.76).

Ressam Avni Arba , ‘Geleneksel Mekanlarda Ça da Sanat’ ba l ile ilgili olarak ‘Ça da Sanat’ n ne olup ne olmad ile ilgili bir tart man n içine sürüklendi ini u sözleri ile göstermektedir:

> “Ben öncelikle ça da sanat nedir bunu anlam yorum. Bence iyi resim vard r, kötü resim vard r. imdi ça da sanat diye sergilenenler yeni eyler de il ki. ‘Dada’lar’ ya da ba ka ekoller bu gibi eyleri yapm lar. O zamanlar bir sebebi varm ‘ ok Yapmak’. ok ederek kal psalla m eyleri y kmak. Her ey zaten y k lm , y k lan n yerine de yenisi gelmi … Bir eyi yaparken kal b y kar ve yerine daha etkili ve kal c olan yapars n anlar m. Diyelim ki Ayasofya Hamam ’ndaki Bedri Baykam’ n ‘Kubilay Odas ’ iyi dü ünülmü . rtican n geli ti i günümüzde ve ayr ca bizim tarihimizde önemli bir yeri olmas nedeniyle. Ancak orada sergilenir ve orada biter olay. Bunun kal c yan neresi. Bugün yine en ça da sanatç n n Picasso oldu unu dü ünürüm imdi hangisi daha kal c hangisi daha ça da ? Benim anlad m resim, pentür… Dü üncemi vermek istedi imde bunu resimlerin arac l yla yapmak isterim.”

Ça da Sanat Sergileri’ne ba ka bir ele tiri ise ressam Rasin’den gelmi tir. Bir söyle ide, dönemin ba bakan Özal’ n ‘ça atlama’ masal n n yaln zca siyasette de il sanatta da geçerli oldu unu söylemi , buna örnek olarak da stanbul Ça da Sanat Sergileri’ni göstermi tir. Rasin, bu sergilerin gerçek bir ça da sanat sergisi olmad n ileri sürmü tür. Bu konu ile ilgili olarak Beral Madra, Türkiye’de ça da sanat Müzesi’nin olmay n n ça da sanat yap t n n tümel olarak alg lanamay sorununu beraberinde getirdi ini ifade ederek u aç klamay yapm t r:

> “Ülkemizde ilginç ve yo un bir sanat olgusu var ve ça da sanat yap t üretiliyor ama ça da sanat müzesi olmad için biz bunu tümel bir biçimde göremiyoruz. Bu olgu yüzy llarca süren bir resim yasa dolay s yla, Bat ’daki gibi bir temelden yoksun olmas na kar n, çok yol ald . Kitle 70-80 y l gibi k sa bir sürede resim ve heykelin ve resim ve heykel ötesi yap tlar n varl na al t , duyarl ve alg lay c oldu. Ça da sanat, kitleden almaya ba lad güçle kimlik kazanmaya ba lad . Bunun yan nda tüketim ekonomisi, kentle me ve yabanc la man n do al sonucu olan bir altsanat da

> var; gerçek sanat n k r nt s , geçici, oyalay c ve s radan… Kitlenin art k bu iki gerçe i ay klamas gerekiyor, daha do rusu gerçek sanat do ru olarak alg lama konusunda bir a ama geçirmesi gerekiyor. Ça da Sanat sergileri sürerse bu k sa zamanda gerçekle ir; bu süreç ba lad bile! Ça da Sanat Sergileri'nde gördü ümüz yap tlar dü ünsel altyap , siyasal, toplumsal, ekonomik yorum, güncel duyarl l k, tarihsel birikim, ça da estetik, ortak bilinç, maniyerizm, seçmecilik, modern-ötesi yarat c l k gibi özellikler içermekteydi. Bu sayd m ö eler ise en s radan sanat kitaplar nda 'Ça da Sanat' ba l alt nda veriliyor; bu ölçütler d ndaki tart ma ve ele tiriler kan mca alt sanat besleyip körüklemekten ba ka bir i e yaram yor! Bununda uluslar aras sanat ortam na ç kmak üzere bekleyen sanatç ya ve gerçek sanat n zevkine varmas gereken kitleye hiçbir yarar yok" (Cumhuriyet, 25 Kas m 1987, s. 4).

Yine ayn konu ile ilgili olarak Sezer Tansu Ressam Rasin için , "Çok fazla de er kayb na u rayan ikilikçi bir içten pazarl n, alt düzeyden bir amatör ressam nda alet edildi i de erlendirme aksakl na öncelikle dikkat çekmek gerekir" yorumunda bulunmu tur (Tansu , 1987, s.6)

Sezer Tansu Türkiye'de bir ça da sanat müzesinin olmamas üzerine ise unlar söylemi tir:

> "1. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri çerçevesinde olu an tart ma ortam , stanbul'da büyük bir modern sanatlar müzesi kurulmas sorununu da yeni ba tan gündeme getirdi… Modern sanat müzeleri, güncel yap t üretim etkinli inin tarihsel süreklilik sahnesine sokulmas yönünden, tüm müze kurumlar aras nda en dinamik konuma sahip bulunanlard r ve kentlerin ba l ca iftihar kayna olmalar n n as l sebebi budur.
>
> Klasik müze kurumlar aras nda örgütlenen, uluslararas ili kiler, tarihsel sanat ça lar n n eksiksiz bir evrensel tablo olu turmas na yard mc da olurlar. Modern sanat müzelerinin eksikli i müzeleraras bu tür ili kilerin kurulmas na olanak vermedi i için, güncel sanat üretiminin, örne in Türkiye gibi çok güçlü bir at l m içinde bulundu u ülkelerin, uluslar aras platformda tan nma anslar da azalmaktad r. Galeriler ve koleksiyoncular n ticari yat r m amac yla üstlenebilece i ya da büyük ticari firmalar n reklam amaçlar yla birle tirdikleri tan t m etkinlikleri de hiçbir zaman 'modern' bir

> modern sanat müzesinin bu türden sorunlara yakla m disiplinini temsil edememekte, münferit tan t m çabalar bir program bilinci içinde sistemle en müze aktivitesinin sürekli etkinlik düzeyine eri ememektedir." (Tansu , 1987, s.6)

2.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar

Uzun bir haz rl k a amas ndan sonra gerçekle en I. Uluslararas Ça da Sanat Sergilerinde sanatç lar n belirlenme süreci ile ilgili olarak birçok ele tiri getirilmi tir. Bat dan gelecek sanatç lar n seçimini üstlenen Wicland Schmidt, Norman Rosenthal ve Germano Celant gibi modern sanat müzesi müdürü ve ünlü ele tirmenler ba lang çta Baselitz, Manio Mery, Kunellis ve Richard Long gibi ünlü isimleri önermi lerdir. Fakat bu kat l mlar n gerçekle mesini çok büyük bir bütçe ko uluna da ba lam lard r. Sonuç olarak bu isimler getirilememi , onlar n yerine daha arka planda say lacak sanatç lar belirlenmi tir: talya'dan Zorio ve Pistoletto, Almanya'dan Lupertz ve Rainer, Fransa'dan da Morellet ve Alberola.

Sergiye kat lacak olan sanatç lar n isimlerinin de i mesi üzerine düzenleme komitesi ad na Beral Madra ve Ayd n Gün, seçimlerinin ölçütünü öyle aç klam lard r:

> "Uluslararas sanat olgusu içinde yerimizi almam za olanak sa layacak, Türk sanat n bir bütün olarak temsil edecek sanatç lar seçmeye çal t k. Say k s tl olmal yd , çünkü bir sanatç y tek bir yap t yla de il, yap tlar n n bütünüyle tan tmak istedik. Ayr ca öyle dü ündük: Bu sergiler sürekli olaca için, önümüzdeki y l ba ka sanatç lar bu olanaktan yararlanacaklar. Sergilere kat lacak galeriler ise, özeller aras ndan seçildi. Yani herhangi bir kurulu ya da holdingin deste ini almayanlar aras ndan. Bu seçime stanbul ve Ankara'daki galeriler dahil edildi. Galerilere koleksiyonlar ndan seçecekleri sanatç lar konusunda da öneriler götürüldü. Olabildi i kadar, öteki sergilerle bir denge kurulmas yoluna gidildi" (http://www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0185.htm).

1. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergilerinin Dan ma Kurulu üyesi ve sanat ele tirmeni Sezer Tansu ise konuyla ilgili olarak; "D ar dan bir grup ya da ünlü

bireysel sanatç an lar n ya atan sergileri getirmek üzere yap lan giri imler Frans z, Kanadal , Polonyal ve Yugoslav sanatç lar n kat l m ile s n rl kald . Oscar Kokoschka'n n iki dizisinden ba ka da bireysel sanatç an s ya atma olana bulunamad . sviçreli Ghez'in koleksiyonunu olu turan Fikret Mualla sergisi ilk kez, sanatç n n ça da klasikler aras nda yer alan de erini hakk yla belirliyordu" demi tir (Tansu , 1987, s.24).

Ulusal nitelikte sergileri Askeri müzede yer verilen resim, özgün bask , heykel ve seramik toplu gösterileri olu tumu tur. Bunun d nda Galeriler Fuar profesyonel bir sanat ortam n varl n sunmaya yönelik bir portre çizerken, yine Burhan Do ançay ve Erol Akyava ' n özgün bask alan nda çal malar yapan Ergin nan'la birlikte yer ald klar sergi di er bir gösteriyi olu turmu tur.

Abidin Dino bir söyle ide, Ça da Sanat Sergileri'nde yap tlar na yer verilen sanatç lar meçhul askerler olarak nitelemi , seçici ve sorumlular n son moda tutkusuna kap lm göründüklerini, son moda sanat ak mlar n n kad n modas kadar geçici oldu unu öne sürmü tür. Dino, etkinliklere son 30-40 y ld r kendini dünyaya kan tlam sanatç lardan hiçbirinin ça r lmad kan s ndad r.

Beral Madra bu konuyla ilgili olarak unlar söyler:

> "Aya rini'deki sergide 4 önemli ak m bu ak mlar n ünlü sanatç lar yla temsil edildi. Pistoletto ve Zorio, "Arte Povare" ak m n n yarat c lar . Rainer, Avusturya'n n en ünlü sanatç s . Morellet ise 'Kinetik','kavramsal','minimal' sanat ak m nda büyük bir sanatç . Bunlar n hepsi de yakla k 1960tan bu yana, uluslararas sanat ortam n n gözde sanatç lar ! Deyim yerindeyse, Alberola 'son moda'. Ama o da 1980'den bu yana en önemli galerilerde, sergi etkinliklerinde yer alm . 80'li y llarda Frans z sanat , Kanada ve Polonya sergileri de, uzun bir ara t rma ve çal ma sonucunda gerçekle tirilmi sergilerdir. Ben size Aya rini sergisi gibi, de i ik ünlü sanatç lardan olu an 10-15 farkl seçene i s ralayabilirim. Bu uluslararas ortamda sürekli yap lan bir "know-how"a dayanan bir durumdur, bu konuda bilgileri ve duyarl l taze tutmaya dayan r. Ça da sanat içinde bir i lev yapabilmenin en önemli kural güncel olmakt r, tabii ça n sanat n ve ortak bilincini önemsedikten sonra! Meçhul asker ve son moda yorumlar n n yanl bilgilendirme ve önyarg sonucu söylendi ini san yorum" (Cumhuriyet, 25 Kas m 1987, s. 4).

Sanatç Alaaddin Aksoy ise Türk sanatç lar n n saptanmas ile ilgili olarak ele tirilerini u sözlerle dile getirmi tir:

> "Türkiye'deki sanatç lar n saptanmas onlar n tekelindeymi gibi, bir sanatç klasman yapt lar. Bu saptama içerisinde diledikleri ki ileri de diledikleri yere oturttular. Ne yaz k ki objektif olmad . Sinan hamam nda mekan ba lam nda i yapabilecek sanatç lar n tespitinde bu tav rdaki i lerini bildi imiz sanatç lara yer verilmeliydi. Metin Deniz, Gürol Yontan u andaki ki ilerden çok daha sa l kl ve ba ar l i ler yapabilirlerdi. Ortaya ç kacak bu i lerde aktüel olmak endi esini ta mayan sahte i ler de olmazd " (Gölge Adam, 6 Ekim 1987, s. 16).

Atilla Galatal sanatç lar n saptanmas ile ilgili Türk sanatç lar n geri planda tutulup yabanc sanatç lar n öne ç kt n söylemektedir. Bu konuda öyle demi tir:

> "Yabanc lar ön plandad r. Eserlerini Aya rini'de sergileyecekler. Sonra da Sinan Hamam 'nda yabanc ülkede yerle mi ve yeti mi sanatç lar yer al yor. Gerisi detaydan ibarettir. Hatta 'Türkiye'de sanatç olunmaz' gibi garip bir mesaj da içerdi i söylenebilir" eklinde görü lerini bildirmi tir (Sanat Olay , Ekim'87, s.38).

Sanatç Ha im Nur Gürel; "Hamam sergileri, baz sanatç lar n olay zorlayan yakla mlar na kar n genel olarak Türk resim izleyicisi için ilginç bir deney olmu tur" sözleriyle tart maya kat l r (Gürel, 1987, s.30).

Sezer Tansu , Ça da Sanat Sergileri'ni konuk sanatç lar n izleyici ile ba lant kurmalar bak m ndan öyle de erlendirir: "Ça da sergilerin uluslararas planda yank lanabilece i giri imler son derece zay f kalm t r. Ça r l yabanc sanatç lar n dü ünce ve görü lerini yans tabilecekleri hiçbir etkinli e yer verilmemi , bu sanatç lar geni ili ki yararlar ndan uzak tutularak ki isel ili ki tekelleri alt nda ziyaretlerini tamamlam lard r" (Güne , 1 Aral k 1987, s. 7).

Yalç n Sadak'a göre ise, "bu tür sergilerde, günümüz sanatç lar aras ndan, birer demirba olarak zihinlere kaz nmak istenen baz adlar n, keyfi ya da bilgisiz bir biçimde de il yo un bir kulis sonunda belirlendi i de ifre edilmedikçe, kar ç k lar hedefini bulmak bir yana, söz konusu adlara prim bile sa layacakt r" (Sadak; 1987, s.20).

2.3. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar

Sergilenen i lerin mekana göre tasarlan p tasarlanmad konusu en çok tart lan eylerden biri olmu tur. Örne in, Mimar Sinan Hamam 'ndaki sergide kimileri sanatç lar n i lerinin bir bütünlü ü olmad n , dahas birbirini bo du unu söylerken, kimileri de asl nda belki de bütün bir mekân n zaten bu tür düzenlemeler yapan Sarkis'e b rak lmas n n çok daha iyi bir sonuç verebilece ini söylemi tir. Sezer Tansu tarihsel mekânlarda ya an lan aksakl klarla ilgili olarak ele tirilerini u ifadelerle dile getirmi tir:

> "Tarihsel mekanlarda uygulanacak yap tlar için proje önerileri istenmemi ve bunlar n tüm uygulanma a amalar denetlenerek mekan ko ullar n n zorlanmas engellenememi tir. Askeri Müze'deki sergiler için yapt r lan panolar ve kland rma sistemleri sergilemeye hiçbir önemli katk y yapamam , aksine sergi bütünlü üne zarar veren bir yar i levsizlik ortaya koymu tur. Askeri Müze'deki galeriler fuar amac na hiçbir ekilde ula amam , böyle bir fuar n bu müzeden ba ka bir yerde yer almas zorunlulu u ortaya ç km t r. … Resim ve Heykel Müzesi'ndeki koleksiyonlar sergisi tam bir fiyasko olmu tur. Bunda yaln z müze salonlar n n onar m öncesi bir ihmal içinde bulunmas de il, ayn zamanda sergilemenin herhangi bir karma sergi haline dönü türüldü ü temel yanl l k da rol oynam t r" (Güne , 1 Aral k 1987, s. 7).

Prof. Dr. Ayla Ersoy ise sergilemelerde amaçlanan ça da sanat ile geleneksel mekân bütünle mesinin ya anamad n söylemektedir. "Aya Sofya Hamam 'nda, Aya rini'deki ça da sanatla mekân bütünle mesini ayn ölçüde bulman n güç oldu unu, mekân n özelli ini zaman zaman eski bir giysi, bir çift takunya veya ferman ile bir kez daha ya atma e ilimi görülmekte oldu unu" belirten Ersoy'a göre, "Aya rini' deki yap tlar mekân n yüksekli i ve geni li i içinde da l p yok olmakta, Aya rini'nin e siz güzellikte büyüklü ü ve yücelik etkisi veren mimari formu tüm yap tlar ezerek hepsini bir örtü gibi kapatmaktayken, Aya Sofya Hamam 'nda tam tersi bir durum ortaya ç kmaktad r" (Ersoy, 1987, s.28-29).

1. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Genel Koordinatörü Beral Madra, Askeri müze ve Ayasofya hamam nda aç lan sergiler ile ilgili güçlüklere de inen görü lerini öyle ifade etmi tir:

"Ayasofya hamam ndaki sanatç lardan bu mekân yap n n simetrik plan na göre de erlendirmeleri istenmi tir ancak uygulamaya ya da yap tlara s n rlama getirilmemi tir. Serginin uygulanmas nda bizlerden birinin etkin olmas söz konusu edilmedi inden sergi düzeni aç s ndan estetik bozukluklar olmu tur. Askeri müze'nin ise sergi düzenine getirilmesi kolay olmam t r. Pano sisteminin kurulmas teknik olanaklara, kland rma ise panolara ba l oldu u için resim as lacak yüzeyler küçülmü tür. Burada kar la lan sorun elimizde olan mekân modern bir sergi alan na dönü türme durumu olmu tur" (Güne , 1 Aral k 1987, s. 7).

Abdulkadir Günyaz ise sergilerin Aya rini'de düzenlenmesi ile ilgili olarak, mekân n eserleri yutmu oldu u görü ündedir;

> "Gözlerden uzak, hele bizim görmesi gerekenlerin gözlerinden daha da uzaklardad r. Ku uçmaz kervan geçmez bir yörede ve ne koysan z, nas l koysan z yutmaya haz r koskoca bir mekân. Jean Michel Alberola'n n, François Morellet'nin, Michelangelo Pistoletto'nun kavramsal uygulamalar n do rusu ya daha ba ka bir mekânda, onlar yutmaya de il, katk da bulunmaya haz r bir mekânda izlemek isterdim" (Günyaz, 1987, s. 14-15).

Yine bienalde en çok tart lan konulardan biri yersizlik sorunudur. Projesini bu sebepten ötürü üç kez de i tirmek zorunda kalan sanatç Atilla Galatal konuyla ilgili sert ele tirilerde bulunmaktan kaç nmam t r; " Esasen Türkiye'de geni kapsaml bir plastik sanatlar sergisi düzenleyecek salon olmamas rezalettir. Ve bir modern müze olmamas düpedüz rezilliktir. Biz sadece Paris ve New York'la ilgileniyoruz. Yanl bir evrenselliktir bu. Dünyaya hükmetmek isteyenlerin tuza na dü mektir. Sonunda a a l k duygusuna dönü üyor" (Sanat Olay , Ekim'87, s.38).

Sezer Tansu 'a göre sergilerin stanbul içine da l m kültür alanlar n n olu um çizgisine uygun dü mektedir. Sezer Tansu , bu sergiyle Türkiye'nin Bat yla kültür ili kilerinin klasik cephesini olu turan Fransa'ya ayr cal kl bir yer tan narak Hareket

kö künün elveri li mekânlar nda Frans z öncü sanat n n önemli yap tlar sergilendi ini söylemektedir (Tansu , 1987, s.24).

Sezer Tansu geleneksel yap lar n birer ça da sanat mekân olarak kullan lmas n ise u sözlerle de erlendirir:

> "Aya rini ve Ayasofya Hamam an t yap lar nda sergilenen Ça da Plastik Sanat yap tlar , öncü nitelikte biçim yaratma dinamiklerine yeni ve özgün bir boyut daha kazand rmak amac yla gerçekle mektedir. Tarihsel yap lar içinde yer almakta olan ça da sanat yap tlar na böylece özel bir mekân atmosferi sa lanm olmaktad r. Sanatç n n mekân sorunlar yla yak n ili kisi bulunan yorum çabalar n destekleyip zenginle tirmek dü üncesi bu uygulamada bir di er etkendir. Bat dünyas nda da örneklerine rastlanan bu tür uygulamalar n transandantal mekân duyarl l yönünden çok daha zengin niteliklerle donanm Bizans ve Osmanl mekânlar nda gerçekle mesi, ça da plastik yorum olgusunun evrensel kapsam n geni letecek bir katk de eri ta maktad r" (http://www.sanalmuze.org/ paneller/bienal/0100.htm).

Bülent Berkman ise, geleneksel yap lar n kullan m fikrinin ortaya ç k ile ilgili olarak u de erlendirmede bulunmu tur:

> "Yabanc sanatç lara (pek tabii ki Türk sanatç lara da) parasal yönden doyurucu olanaklar sunulamamas üzerine, onlara çekici gelebilecek ba ka yollar arand . Ülkemize ça r lan yabanc sanat otoriteleriyle de yap lan kar l kl görü meler sonucunda, bu sergiler kapsam nda stanbul'un tarihsel öneminin belirtilmesi ve görkemli tarihsel an tlar n kullan lmas önerisi a rl k kazand . Bu dü ünce çok cazipti, çünkü stanbul'da büyük çapta bir sergi olay n içine alacak bir sanat merkezi yoktu.
> "Geleneksel Yap larda Ça da Sanat" ba l alt nda, bir Bizans mekân olan Aya rini Kilisesi ve bir Osmanl mekân olan Ayasofya Hamam 'nda (Mimar Sinan Hamam) gerçekle tirilecek olan sergiler bu dü üncenin alt nda filizlendi" (Berkman, 1987, s. 32-41).

2.4. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar

KSV Ba kan Nejat Eczac ba ve genel müdürü Ayd n Gün taraf ndan ortaya at lan proje için, Prof. Do an Kuban, Prof. Belk s Mutlu ve Sezer Tansu 'dan olu an bir kurul olu turulmu tur. Bu kurul, 1986 yaz nda Bienal koordinatörlü üne, o s rada 1987'de açt Galeri BM'nîn yöneticili ini yapan Beral Madra'y getirmeyi uygun görmü tür.

Madraya göre, "Türkiye bugüne de in uluslararas bienallere (Venedik, Paris, Sao Paolo gibi) çok az say da sanatç göndermi (Madra, 2003, s.13)" bu alanda belirgin bir ba ar ve deneyim kazanamam t r. "Bu sebeple bu projenin planlama a amas nda yurtd ndaki ünlü sanat merkezleri yöneticilerinden destek al nmas uygun görmü tür. A ustos 1986'da Avrupa sanat merkezlerinde öne ç km adlar n yer ald bir uluslararas kurul Türkiye'ye gelmi tir. Uluslararas Kurulda Germano Celant, Alexander Grevenstein, Hubert G. Hermes, Chiristos Joachimides, Norman Rosenthal, Prof Dr. Wieland-Schmied, Dieter Schrage, Radu Varia ve Tina Aujesky bulunmaktad r. Toplant lar sonras nda sergi salonu olarak tarihi mekanlar n kullan lmas ve Germano Celant küratörlü ünde bir uluslararas sergi yap lmas na karar verilmi tir. 1. Uluslararas stanbul Bienali s ras nda ülkemizde yeni bir kavram olarak ortaya ç kan küratörlük yurtd nda 20.yüzy l n ba ndan beri kabul görmü olan bir meslektir. Beral Madra ki y lda Bir Sanat kitab nda konuya ilgili olarak Celant' n 12 sanatç yla olu turmay dü ündükleri serginin maaliyetinin 350.000 dolar oldu unu ve bu miktar n neredeyse tüm bienalin bütçesi oldu unu ve aç l a dört ay gibi çok k sa bir süre kalmas na ra men bu sergi için gerekli olan miktar n sa lanamayaca anla l nca küratörlük görevinin kendisine kald n söyler. Tarihi mekanlar n kullan lmas fikrine ise sad k kal nm t r" (Madra, 2003, s.116).

Beral madra küratör sanatç ili kisinin nas l olmas gerekti i ile ilgili olarak unlar söyler:

> "Bir sanatç ya, hayalleri, tak nt lar , konsepti ve srarla i aret etmek istedikleri d nda her hangi bir " ey" ürettiremezsiniz. Sadece ayn tak nt ya sahip fakat farkl kanallarda dolanan sanatç lar do ru yer, do ru zaman, do ru konsept içerisinde yan yana getirebilir, ayn ba l k alt nda sunabilirsiniz. Küratör sanatç ili kisi oldukça samimi, payla mc , ayn

dünyalar ya amaktan memnun olman n getirdi i bir birlikteliktir. Bunun aksini dü ünen zaten bu ili kinin ucunu çoktan kaç rm demektir."

Küratör kavram o dönem için yeni bir kavram olmakla birlikte içeri i çok anla lamam t r. lk bienalde küratörler, Sergi yöneticisi ya da Bienal Genel Koordinatörü olarak isimlendirilmi , ilk kez küratör sözcü ü Vas f Kortun'un yönetti i Üçüncü Uluslararas stanbul bienalinde kar m za ç km t r.

lk bienalde sergi yöneticisiyle ilgili olarak gelen ele tirilen sanatç saptanmas n n usulsüz oldu u iddialar na yönelik olmu tur. Bölüm 2.2 de bu iddialara yer verilmi tir.

2.5. I. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Sanatç lar ve Özgeçmi leri

2.5.1. Erol Akyava

(Ek 1- Resim 45)

I. ve II. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 4.5.52'de yer almaktad r.

2.5.2. Tamer Akak nc

(Ek 1- Resim 38)

1942 y l nda zmir'de dünyaya gelen sanatç ,1968'de DGSA Yüksek ç Mimarl k bölümünde e itimini tamamlam t r.

Seçilmi Sergileri: 1976, Taksim Sanat Galerisi stanbul; 1978, 9. "78 Basel Sanat Fuar , sviçre; 1979, Taksim Sanat Galerisi, stanbul; 1985, Siyah – Beyaz Galeri, Ankara; 1986, Destek Sanat Galerisi, stanbul, 2009, "Sonsuzlu a Diyalog" The Sofa Hotel, stanbul.

Ödülleri: 1976, stanbul Arkeoloji Müzeleri Sergisi Ba ar Ödülü; 1977, stanbul Sanat Bayram 2000 Y l na Do ru Sanatlar Resim Gümü Ödülü; 1978, Görsel Sanatç lar Derne i 2. Bahar Sergisi Ba ar Ödülü; 1979, 2. stanbul Sanat Bayram , Yeni E ilimler Sergisi Heykel Ba ar Ödülü (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 264).

2.5.3. Erdal Alantar

(Ek 1- Resim 32)

1932 y l nda stanbul'da dünyaya gelen sanatç , 1956 y l nda stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisini (DGSA) bitirmi , daha sonra sanat e itimini Floransa'da sürdürmü tür. 1959 y l ndan beri Paris'te ya amaktad r.

45 y ld r 130'un üzerinde ki isel sergi açan ve grup sergisine kat lan sanatç stanbul-Ankara- zmir-Bodrum kentlerinin yan s ra Fransa, Almanya, talya, sviçre, Belçika, Hollanda, spanya, Avusturya, Danimarka, Romanya, Kanada, Hindistan gibi ülkelerde sergilere kat lm t r. Yurtd nda say s z müze ve özel kolleksiyonda eseri olan sanatç n n soyut resmin temsilcileri aras nda çok önemli bir yeri vard r (http://www.galeribinyil.com.tr/gecmis_erdal_alantar.htm).

Seçilmi Sergileri: 1971, 1974, 1978, 1983, Galeri Daberkow Frankfurt; 1974, Galeri Art du Monde, Paris; 1978, Merino Müzesi, Monsheim; 1965, Galeri l'Angle Aigu, Brüksel; 1987, Galeri Passage, Paris.

Ödülleri: 1968, Ancona Siyah Beyaz Grafik Enternasyonal Bienali, 2 Madalya, talya; 1970, Val De Marne 1'lik Ödülü, Fransa; 1980, Bayeux Müzesi Özgün Bask 1'lik Ödülü, Fransa (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 261).

2.5.4. Jean Michel Alberola

(Ek 1- Resim 4)

1953 y l nda Saida Cezayir'de Frans z bir aileden dünyaya gelen sanatç , 1962 y l nda Fransa'ya ta nm ve Marsilya Sanat Akademisi'nde e itim görmü tür. Halen Fransa- Paris'te ya am n ve çal malar n sürdürmektedir. lk kez "Toulon Salon (1975-1976)" ba l nda bir grup sergisinde eserlerini sergilemi tir. Musee d'Art Moderne Paris'te eserleri daimi olarak sergilenmek üzere yer ald ktan sonra ün kazanm t r (http://www.rusmuseum.ru/eng/exhib/lenta/exhibition1999/exhibition514/). 1982'de 84 Venedik Bienali, 1985'te ise Paris bienali'nde yer alan Frans z sanatç n n ki isel ve gurup sergilerinden seçmeler ise öyledir:

Ki isel sergileri; 1982, 1984, 1985 Daniel Templon Galerisi, Paris; 1985 Amolfini Galerisi, Bristol; 1986 "De tous les Saints" Napoli ve Cantini Müzesi Marsilya; 1987 "Dérèglement de comptes with Michel Henochsberg" P.Sparta Galerisi

Chagny; 2008 “Retrospektif” Musée des Beaux-Arts de Nancy (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 250).

Karma sergileri; 1984 MOMA, New York, 1985 Paris bienali, 1987 G. Pompidou Sanat Merkezi, Paris; 2000, Fiac 2000; “L’Œuvre Imprimé” Centre de la Gravure et de l’image imprimée, La Louvière, Belçika (http://fr.wikipedia.org /wiki/Jean-Michel_Alberola).

2.5.5. Özdemir Altan

(Ek 1- Resim 28)

1931 y l nda do an sanatç , 1956 y l nda iDGSA Resim Bölümü Zeki Faik zer atölyesini bitirmi tir. 1963-1965 Paris Bienalleri ba ta olmak üzere çok say da uluslararas ve ulusal etkinliklere kat lm , çok say da ki isel sergiler açm t r. Yazar ve konferansç olarak yayg n bir isim yapan Altan, Modern, avangard dü ünce, Pop art ve özellikle postmodern’i Türkiye’de ilk geli tiren ki i olmu tur.

Yapt eserlerde de i ik doku, strüktür eleman, malzeme, sanat görü ü, k vb. ayk r l n rastlant sal olarak bir araya gelmesiyle olu an sanat anlay n benimsyen Özdemir Altan, halen Yeditepe Üniversitesi’nde ders vermektedir.

Seçilmi Sergileri: 1968-1973-1978, Taksim Sanat Galerisi; 1984, Galeri Baraz; 1986, Beymen Galerisi, Ankara; 2009, Grup Sanat Galerisi; 2009, Galeri Artist, Ankara

Ödülleri: 1966, Y l n En Ba ar l Genç ressam ; 1969 TRT stanbul Radyosu Fuaye Duvar Yar mas ’nda 1’lik ödülü, 1973, DYO Yar mas ödülü (http://ozdemiraltan.net/pPages/pArtist.aspx?paID=516&section=120&lang=TR&bhcp =1&periodID=&pageNo=0&exhID=0).

2.5.6. Hakk Anl

1906 y l nda stanbul’da dünyaya gelen sanatç , 1932 y l nda stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde e itim görmü tür. **Hakk Anl** ’n n son dönem çal malar , bo luk içerisinde birbirine kenetlenmi ve kal n f rça darbeleri ile biçimlendirilen çiftler üzerine kuruludur (http://www.sanalmuze.org/koleksiyon /contentz.php?imgid=31&ic=75&koleksiyon=2&pg=0&order=9).

Yap tlar stanbul Resim ve Heykel Müzesi, Tel Aviv, Guggenheim Müzesi, Grenoble ve Auckland Müzeleri’nde ve çe itli özel koleksiyonlarda yer almaktad r.

Önemli Sergileri; 196, Galerie im Erker, St. Gallen; 1962, Galerie im Studio Münih; 1964, Galerie Bonaparte, Paris, 1987, Tem Sanat Galerisi, stanbul (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 281).

2.5.7. Avni Arba

1919 y l nda stanbul'da dünyaya gelmi tir. 1946 y l nda stanbul Devlet güzel sanatlar akademisinde e itim alan Arba , daha sonra Frans z Hükümeti'nin verdi i bursla Paris'e gitmi tir. lk ki isel sergisini, Paris'ten gönderdi i resimleriyle, 1951 y l nda stanbul'da yeni aç lan Maya Galerisi'nde ve iki y l sonra da ilk yurtd sergisini Paris'te Galerie La Roue'de açm t r. Arba ' n çal malar n n ço unu köy manzaralar ve köy hayat konulu resimler olu turmaktad r. 2003'te zmir Foça'daki evinde hayat n kaybetmi tir (http://www.biyografi.info/kisi/avni-arbas).

Seçilmi Sergileri: 1953 Galeri La Roue, Paris;, 1958, Picasso Müzesi, Antibes; 1961, Galeri Nicole, New York; 1976, Galeri Esteve, Paris.

Ödülleri: 1981, Kurtulu Sava ve Devrimler Konulu Yar mada 1'lik Ödülü (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 281).

2.5.8. Koray Ari

(Ek 1- Resim 36)

1944'de Adana' da do an sanatç , stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Heykel Bölümü- adi Çal k Atölyesi'nden mezun olmu tur. 1969-1971 y llar aras nda Roma'da Emilio Greco Heykel Atölyesi'nde çal m t r (http://www.minesanat.com/ CAGDAS13/ARIS.htm).

Eserleri, aralar nda Floransa, Belgrad ve Budape te'nin de bulundu u pek çok Avrupa kentinde sergilenen Ari , 1975'te Türkiye'ye döner ve mezun oldu u Güzel Sanatlar Akademisi'nde ö retim görevlisi olur. 1977 y l nda bu görevinden ayr larak kendi atölyesini kurmu tur.

Ari 'in heykelleri son olarak "Bellek ve Ölçek: Modern Türk Heykelinin 15 Sanatç s " ba l kl sergi kapsam nda stanbul Modern Sanatlar Müzesi'nde sergilendi. Çal malar n stanbul'da sürdüren sanatç n n 2001 y l nda "Anadolu Ate i" için tasarlarlad masklar, gösteri ile birlikte onlarca farkl ülkeyi gezmeye devam etmektedir (http://www.galerinev.com/tr/sanatcilar/detay/16/koray-aris).

Seçilmi sergileri: 1972, La Nuave Pesa Galerisi Roma; 1973, L. Indiano Galerisi, Floransa; 1975, 13. Middelheim Bienali, Belçika; 1980, 80. Belgrad Bienali Yugoslavya; 1985 Maçka Sanat Galerisi stanbul.

Ödülleri: 1966, Evrensel Bar enli i Plastik sanatlar 2'lik ödülü; 1979, stanbul Sanat Bayram Yeni E ilimler Sergisi, Mansiyon; 1975, Devlet Resim ve Heykel Sergisi Ba ar Ödülü; 1986, Enka Bilim ve Sanat Ödülleri Heykel Dal 1'lik Ödülü; 1987, Uluslararas Olimpiyat Komitesi Spor ve Sanat Konulu Heykel Yar mas 1'lik Ödülü (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 263).

2.5.9. Hale Arpac o lu

(Ek 1- Resim 33)

1951 y l nda zmir'de do an sanatç , ortaokul ve liseyi stanbul Amerikan/Robert Koleji'nde, yüksek ö renimini Portland, Oregon, ABD'de yapm , 1972 y l nda bilgisayar dal nda ön-lisans ö renimi görmü tür. Bir süre stanbul'da, NCR adl bir Amerikan firmas nda sistem analisti olarak çal rken, i ini b rakm ve sanat e itimi almak için talya'ya gitmi tir. 1972'de Milano'da, BRERA Güzel Sanatlar Akademisi'ne kaydolan Arpac o lu, Prof. Salvatore resim atölyesinde e itimine ba lam ve daha sonra, Roma Güzel Sanatlar Akademisi, Resim Bölümü, Prof. Franco Gentilini atölyesinde sanat e itimini sürdürmü tür. 1977 y l nda mezun olarak stanbul'a dönen sanatç yurtiçi ve yurtd nda birçok sergide yer alm t r (http://halearpacioglu.com/htm/tr/trindex.html).

Seçilmi Sergileri; 1981, Galeri Baraz, stanbul; 1983, Garanti Bankas Sanat Galerisi, stanbul; 1984, Urart Sanat Galerisi, Ankara; 1986, Neue Galerie, Viyana; 1987, Maçka Sanat Galerisi, stanbul; 1987, 1. Uluslararas stanbul Bienali, Silahhane, stanbul; 1989, EXPO ARTE Ça da Sanat Fuar , Bari, talya; 1989, 2. Uluslararas stanbul Bienali, stanbul; 2005, Galeri BARG, Tahran, ran; 2006, NBU ART GALLERY, Ta kent, Özbekistan; 2009, Ark Kültür, Cihangir, stanbul; 2011, Ark Kültür, Cihangir, stanbul.

Ödülleri; 1982, Alt n Palet Resim Yar mas Büyük Ödül; 1984, Alt n F rça Resim Yar mas Büyük Ödül; 1987, Vakko Resim Yar mas Mansiyon (A.g.e.).

2.5.10. Richard Baquie

1951 y l nda Marsilya'da dünyaya gelen heykelt ra sanatç 1981'den bu yana; Aix-en-Provence, Marsilya, Aubagne, Nimes, Poitier, Toulouse, Chartres, Barselona, Albi, Fontevraud, Nice, Rotterdam, Saint-Paul-de-Vence, New York, Nantes, Tours gibi birçok yerde grup sergilerine kat lm t r (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri, 1987, s. 275). 1975 y l nda Ecole des Beaux-Arts de Marsilya Luminy de e itim alm t r. 1987 y l nda Kassel Documenta'ya kat lan sanatç , 1993 ile 1996 y llar aras nda Paris'te "Ecole Nationale Superieure des Beaux-Arts'da profesörlük yapm t r. 17 Ocak 1996'da hayat n kaybetmi tir (http://www.moreeuw.com/histoire-art/biographie-richard-baquie.htm#biographie-richard-baquie).

Ki isel sergileri; 1984, Eric Fabre Galerisi, Paris; 1985, Arlogos Galerisi, Nantes; 1985 ARCA, Marseille; 1987 "Ça da Galeriler" Paris (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 275).

2.5.11. Bedri Baykam

(Ek 1- Resim 7)

1957 y l nda Ankara'da do an Bedri Baykam CHP milletvekili Dr. Suphi Baykam' n ikinci çocu udur. ki ya nda resim yapmaya ba layan Baykam alt ya nda Ankara, Bern ve Cenevre'de ilk eserlerini sergilemi tir. Harika çocuk olarak tan mland 1960'l y llarda Avrupa ve Amerika'n n birçok sanat merkezinde sürekli olarak sergiler açm t r. stanbul Frans z Lisesi'nde ö renim gören Bedri Baykam 1975-80 aras nda Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nde i letme ve ekonomi, L'Actorat okulunda da aktörlük tahsili yapt ktan sonra; 1980 y l nda Amerika'ya ta nan sanatç , 1984'e kadar California College of Arts and Crafts'de resim ve sinema e itimi görmü tür.

Baykam günümüze kadar yar s uluslararas olmak üzere 113 ki isel sergi açm , say s z grup sergisine kat lm , birçok k sa metrajl film/ videolar çekmi , k sa ve uzun metrajl filmlerde aktörlük yapm t r. Ayr ca Baykam' n yay nlanm , yar s siyasi 23 kitab ve yap tlar hakk nda 46 sergi Katalogu bulunmaktad r. Ayr ca, kendisi hakk nda yay nlanm 4 kitap mevcuttur.

Sanatç , UNESCO'ya ba l Uluslararas Plastik Sanatlar Derne i'nin kurucular ndan ve halen bu örgütün Türkiye Ulusal Komitesi Ba kan d r. 2003 y l nda CHP Genel Ba kan Aday olan Baykam, Cumhuriyet Gazetesi'nde "Yakamoz" adl kö esinde siyasi ve di er sanat dergileri için de sanatsal makaleler yaz m t r. 1998

y l nda Piramid Film Prodüksiyon Yap mc l k ve Yay nc l k irketini kurmu ve 2006 y l nda stanbul Taksim'de "Piramid Sanat Merkezi"ni hayata geçirmi tir. (http://www.bedribaykam.com/bb/ozgecmis.html).

2.5.12. Jean-Pierre Bertrand

1973 y l nda Paris Fransa'da dünyaya geldi. Halen Paris'te ya ayan ve çal malar n burada sürdüren sanatç 1980'den bu yana; Paris, Stockholm, Le Havre, Rouen, Brüksel, Venedik, Nice, Floransa, Lizbon, Zargep gibi birçok kentte grup sergilerine kat lm t r (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri, 1987, s. 275). Ayr ca sanatç 1985 Sao Paulo Bienali'nde yer alm t r. Son olarak Claude Gosselin & David Liss küratörleri e li inde düzenlenen Montréal Bienali'nde (Kanada) yer alm t r (http://www.michelrein.com/imagesFM/Down46.pdf).

Ki isel sergileri; 1980, Eric Fabre Galerisi, Paris; 1981, Toulon Müzesi, 1982 Luigi de Ambrogi Galerisi, Milano; 1983, Fransa Galerisi, Paris; 1984, Güzel sanatlar okulu, Valence;1985, Christian Laune Galerisi, Montpellier;1986, Zbriskie Galerisi New York (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri, 1987, s. 275). Son olarak 2011 y l nda Venedik Michela Rizzo Galerisi'nde Bruno Corà küratörlü ünde "Tout est là, Jean-Pierre Bertrand et Giovanni Rizzoli" ki isel sergisini gerçekle tirmi tir (http://www.michelrein.com/imagesFM/Down46.pdf).

2.5.13. David Bolduc

(Ek 1- Resim 50)

10 ubat 1945te Toronto, Kanada do umlu olan sanatç 1963-1964 y llar aras nda Ontario Sanat Koleji ve 1965-1966 y llar aras nda da Montreal Sanat ve Tasar m Okulunda e itim görmü tür. Jack Bush ve Gershon Iskowitzin miras kapsam nda modernizmin varisi olarak görülen ve iirsel, lirik, renkli soyut resimlerin önde gelen isimlerinden olan David Bolduc (http://www.checkoutart.ca/artists/jeffrey-spalding-on-david-bolduc-1945-2010/) Eylül 2009'da ald beyin kanseri te hisinden 1 y l kadar sonra 8 Nisan 2010 da Ontario Brockwille'de Rockpoart'taki evinin yak nlar nda ölmü tür. Sanatç günümüze kadar say s z sergiye kat lm t r (http://www.canadianart.ca/online/features/2010/05/13/david-bolduc/).

2003'te Toronto Moore Galerisi ve Londra Thielsen Gallerisinde; 2004'te Ottawa Wallack Galerisinde; St John's, NL James Baird Galerisinde; 2007'de Toronto

First Canadian Place Gallerisinde ki isel sergiler açan sanatç n n kat ld baz karma sergiler ise unlard r: 2002 Appleton Müzesi, Ocala, Florida; 2003 The Blue Line: Alluding To The Mediterranean, Ontario Sanat Galerisi, Toronto, Art Rental & Sales Gallerisi; 2004-2005 Moore Galerisi, Toronto; 2006 New York Affordable Sanat Fuar (Paul Kuhn Galeri); Paul Kuhn Galerisi, Calgary; DeLong Galerisi, Toronto (http://www.ccca.ca/videoportrait/english/bolduc.html?languagePref=en&).

2.5.14. Handan Börüteçene

(Ek 1- Resim 13)

I. ve IV stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 5.5.92'de yer almaktad r.

2.5.15. Saim Bugay

(Ek 1- Resim 62)

Saim Bugay, 1934 y l nda do mu tur. 1962-1967 y llar aras nda, DGSA adi Çal k Atölyesi'nde sanat e itimi gören sanatç sanat e itimini tamamlad Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Heykel Bölümü'nden 1967'de birincilikle mezun olduktan sonra; 1969-1975 y llar aras nda Devlet bursu ile, Paris merkez olmak üzere Fransa'da (ngiltere, Danimarka, Almanya, Belçika, Hollanda, talya'da incelemeleri ile birlikte) çal ma ve ara t rmalar n özellikle ah ap heykeller uzmanl k alan nda sürdürmü tür.

A aç heykellerinde amblem ya da feti özelli i gösteren formlara ba l , simetrik biçimlere a rl k veren sanatç , heykelde de i ik araç ve gereçlerle mesaj iletmeye yönelik anlat mc bir çizgiyi sürdürmü , orta ku a n ba ar l temsilcileri aras nda yer alm t r.

1975 y l ndan itibaren Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde (MSÜGSF) ö retim üyeli i yapm , 2002 y l nda emekli olmu tur. 2008'de hayat n kaybetmi tir. Bugay' n Devlet Resim ve Heykel Müzeleri, TRT ve birçok Özel Koleksiyonlarda yap tlar bulumaktad r.

Seçilmi Sergileri: 1970, Galerie Lia Grambihler, Heykel Sergisi, Paris; 1971, Gerard Philip Tiyatrosu, Masklar, Paris; 1972, Galerie Andree Benard, Heykel Sergisi, Cheteaurox; 1972-73-74, Galerie Poisson D'or, Heykel Sergisi, Paris; 1974 "Collamarini Son Atalier" Rodin Müzesi, Paris; 1987 1. Uluslararas Plastik Sanatlar enli i, Heykel Sergisi, stanbul; 1989 stanbul Bianeli, Galeri MD, Heykel Sergisi,

CRR, stanbul; 1998 Naz m Hikmet Vakf , Naz m Hikmet Heykeli (ço alt m) Sergisi, stanbul

Ödülleri: 1969, Devlet Resim ve Heykel Sergisi, Heykel Dal nda Birincilik Ödülü; 1977, Görsel Sanatç lar Sergisi, Ba ar Ödülü; 1980, stanbul Belediyesi Plaket Yar mas , Birincilik ve Mansiyon Ödülü; 1983, Abdi pekçi Yar mas , Mansiyon; 1993, Tüsiad Kalder, Birincilik Ödülü; 1995, Aziz Nesin Vakf , Özel Ödülü; 1998, UN MA, Uluslararas Kukla ve Gölge Oyunlar Birli i Ödülü (http://www.msxlabs.org /forum/sanat-tr/216186-saim-bugay-saim-bugay-kimdir-saim-bugay-hakkinda.html# ixzz1U0f56wLm).

2.5.16. Sheila Butler

(Ek 1- Resim 51)

Pensilvanya McKeesport do umlu sanatç Pittsburg'da Carnegie Mellon Üniversitesi'nde e itim görmü tür. Eserleri kanada National Galeri, Hamilton Sanat Galerisi, Toronto Üniversitesi ve Winnipeg Sanat Galerisinde yer alan sanatç ayr ca Mentoring Artists for Women's Art' n kurucu üyesidir. 1989'da bat Ontario Üniversitesi güzel Sanatlar fakültesinde e itmenlik yapmaya ba layan sanatç halen ayn üniversitede ele tiri ve sanat teorisi dersleri vermektedir (http://www.uwo.ca/visarts/research/artcoldcash/index_biographies.html).

Seçilmi Ki isel sergileri; 1982 Quan Galerisi Toronto, Ontario; 1983 Optica, Ça da Sanat Merkezi, Montreal, Quebec'te gerçekle mi tir. Baz grup sergileri ise unlard r: 1982 Norman MacKenzie Galerisi, Regina; 1982 Saskatchewan Ontario Sanat Galerisi 'Özgün Bask c lar 82' Toronto Ontario; 1983 'Desen Bir Kanada ncelemesi' 1977-1982 Saidye Bonfman Merkezi, Montreal Quebec – Nickel Arts Müzesi, Calgary, Alberta – Water Philips Galerisi, Banff, Alberta; 1984- 1985 'Manitoba'l 5 sanatç ' Londra, Paris, Brüksel (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 267).

2.5.17. Philippe Cazal

1948 y l nda La Redorte (Aude) Paris'te dünyaya gelen sanatç , 1969-1973 y llar aras nda Paris l'Ecole Nationale Superieure des Arts decoratifs'de e itim görmü tür. 1975 y l nda Jean-Paul Albinet, Philippe Cazal, Alain Snyers (1975-1978) ve daha sonra Wilfrid Rouff (1978-1980)'un yer ald Untel Grub'un kurucular ndan

biri olmu tur. 1980 y l nda, New York'ta 25 Frans z sanatç n n kat ld (Beyaz Sütunlar) "Une Idee en l'hava" ile sanatsal çal malar devam eder. 1983 y l nda "Public"dergisinde editörlük yapm t r. Halen l'Ecole des Beaux-Arts Dijon'da e itmen olarak çal maktad r (http://www.fundacio-stampfli.org/index.php?page=artiste&alpha=C&id_artiste=102&menu=collection&langue=en).

lk Ki isel sergilerini; 1981, Vincennes Orman Hayvanat Bahçesi Paris, 1982, "Nouveau Mixage" Caen; 1985, Arenes Galerisi, Nimes; 1987, Claire Burrus Galerisi, Paris'te düzenlemi tir.

Eserleri; Musée national d'art moderne/Centre Georges Pompidou, Paris; Güzel Sanatlar Müzesi, Tourcoing; Musée départemental d'art ancien et contemporain, Épinal; Modern Sanat Müzesi, Saint-Étienne (Collection de la Caisse des dépôts & consignations); Porin Taidemuseo, Pori; Finlande; Sanat Müzesi, Lichtenstein; Sanat Müzesi, Saint Gallen; Modern Sanat Müzesi, Frankfurt am Main (Rolf Ricke Koleksiyonu); Fnac (Fonds national d'art contemporain), La Défense- Selestat; Frac Champagne-Ardennes (Fonds régional d'art contemporain/Ulusal Ça da Sanat Bankas), Reims; Frac Corse (Fonds régional d'art contemporain/ Bölgesel Ça da Sanat Bankas), Corte; Frac Languedoc-Roussillon (Fonds régional d'art contemporain/ Bölgesel Ça da Sanat Bankas), Montpellier; Frac Rhône-Alpes (Fonds régional d'art contemporain/ Bölgesel Ça da Sanat Bankas), Villeurbanne Ça da Sanat Enstitüsü'nde ve birçok özel koleksiyonda yer almaktad r (http://www.philippecazal.com/bio.php?from=21).

2.5.18. Philippe Cognee

1957 y l nda Fransa'n n Nantes kentinde dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen orada sürdürmektedir. 1982'den bu yana Rennes, Nantes, Dourdan (Bayonne), Montpellier, Angers, Paris, Genas, Nice, New York gibi bir çok kentte çe itli grup sergilerinde yer alm t r.

Seçilmi sergileri; 1984, C. Laune Galerisi, Montpellier, 1984-85 Gillespie Laage ve Salomon Galerisi, Paris; 1986 C. Laune Galerisi, Montpellier;1987 R. Gray Galerisi Chicago (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri, 1987, s. 276); 1994, Arlogos Galerisi, Nantes-solo; 1995, "1989 ile 1995 y llar aras nda resim" Picardie Müzesi, Amiens –solo;1996; Güzel Sanatlar Müzesi, Nantes -solo;2000, Alice Pauli Galerisi, Lozan- solo; 2003, "Triades" Daniel Templon Galerisi, Paris-solo; 2004 –

2005, Alice Pauli Galerisi, Lozan-solo; 2005, “Philippe Cognée” Angers Güzel Sanatlar Müzesi, Fransa-solo; 2006, “Bloosom” Daniel Templon Galerisi, Paris; 2006, “Philippe Cognée” Frans z Kültür Merkezi, Berlin; 2006, “Urbanographies,” Jean-Marc ve Claudine Salomon Vakf , Alex; 2006, “Carcasses” Modern ve Ça da Sanatlar Müzesi, Cenevre (http://www.artnet.com/artists/philippe-cogn%C3%A9e/).

2.5.19. Robert Combas

1957 y l nda Lyon Paris’te dünyaya gelen Combas, 1977’de Fransa’da Montpellier Güzel Sanatlar Okulu’nda e itim görmü tür. Halen ya am n Fransa’da sürdüren sanatç , 1979’larde ba lam bir Frans z sanat ak m olan Figuration Libre’nin öncülerinden biridir (http://www.artnet.com/artists/robert-combas/). Amerika ve Avrupada’ki Neo-expressionism ak m n n frans z kar l denilebilecek olan bu ak m n di er öncü sanatç lar ; Remi Blanchard, Francois Boisrond ve Hervé Di Rosa’d r (http://www.combas.com/). 1980’den bu yana Montpellier, Saint Etienne, Paris, Nice, Düsseldorf, Saint-Paul-de-Vence, Amsterdam, New York, Bologne, Bari, Bale, Poitiers, Lyon, Tours gibi bir çok kentte müze ve galerilerde gurup sergilerine kat lm t r (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 276).

Ki isel sergileri; 1980, Errate Galerisi, Montpellier; 1981, Eva Keppel Galerisi, Düsseldorf; 1981, Swart Galerisi, Amsterdam; 1982, Yvon Lambert Galerisi, Paris; 1983, Buchman Galerisi, St. Gallen; 1984, ARCA Güzel Sanatlar Merkezi, Marsilya; 1985, Abbaye Sainte Croix Müzesi, Helmond; 1988, Pierre Huber Galerisi, Cenevre, sviçre; 1989, Galerie Blue, Seul, Güney Kore; 1994, “Recent paintings” Institut Français du Royaume Uni, Londra, UK; 1995, “La maison Combas” Beaubourg Galerisi, Paris; 1999, “Boisrond, Combas, Di Rosa” Forsblom Galerisi, Helsinki, Finlandiya; 2002, “Robert Combas ‘Les vieux dégueulasses, voici où en est la liberté d’expression’”, Métropolis Galerisi, Lyon, Fransa; 2006, “Retrospektif” Seul Sanat Müzesi, Seul, Güney Kore; 2009, “Blow your mind” Galeri Opera, Londra, UK; 2010, “Robert Combas” Mudima Vakf , Milan, talya (http://www.artnet.com/artists/robert-combas/).

2.5.20. Eric Dalbis

1957 y l nda Aumale, Médéa Cezayir’de dünyaya gelen sanatç , 1985 y l nda Prix Félix Fénéon’da resim e itimi almaya ba lam t r (http://www.ericdalbis.com/).

1982'den bu yana Avignon, Montpellier, Poitiers, FIAC, Paris ve Tours gibi çe itli galerilerde grup sergilerine kat lm t r (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri, 1987, s. 277). Halen Fransa'da ya amakta olan sanatç l' Ecole Nationale Supérieure d'Art de Paris-Cergy'de resim e itimi vermeyi sürdürmektedir (http://www.ericdalbis. com/).

Ki isel sergileri; 1984, Fina Bitterlin Galerisi, Bale; 1985, Montenay Galerisi, Paris; 1986, Hans Strelow Galerisi, Düsseldorf; 1987, Montenay Galerisi, Paris; 1992, Villa Medici, Roma; 1996, Montenay Galerisi -Giroux, Paris; 1999, Galerie de l'Ancien Collège, Plastik Sanatlar Okulu, Châtellerault; 2005, Galeri Libéral Bruant, Paris (http:// www.ericdalbis. com/).

2.5.21. Gürkan Co kun (Komet)

(Ek 1- Resim 26)

1941 y l nda Çorum'da dünyaya gelen sanatç , 1960-1967 stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi`nde Halil Dikmen, Zeki Faik zer Atölyelerinde çal m t r. 1971'de devlet bursu ile Paris`e gitme hakk kazanm , e itimine Vincence Üniversitesi Arts Plastique Bölümünde devam etmi tir. Beaux Arts'da Singier ile çal an Komet, 1974 y l ndan itibaren 15'i Türkiye'de, 9'u Paris'te olmak üzere olmak üzere 45 kadar ki isel sergi açm t r.

Eserlerinin yer ald müzeler: Lozan Kanton Müzesi; Viyana Modern Sanatlar Müzesi; Kopenhag Grafik Sanatlar Müzesi; Paris Modern Sanatlar Müzesi; Foundation Nationale de I`art Comtemporain, Paris; stanbul Resim ve Heykel Müzesi; stanbul Modern (http://lebriz.com/pages/artist.aspx?artistID=493&section=120&lang=TR& periodID =&pageNo=0&exhID=0).

Seçilmi sergileri; 1981, Prix Lubiam, talya; 1982, Basel Sanat Fuar , Galeri Hilger; 1982, Foire de bale, sviçre; 1983, Fondation Nationale des Paris; 1984, Davetli olarak Paris; 1987, Fiac Paris; 1987, I. stanbul Bienali; 1989, Serotonin, Feshane, stanbul; 1992, Serotonin II, Gazhane, stanbul; 1993, Galeri Salon D`art, Brüksel; 1994, IV. Sanat Fuar , Galeri Nev, stanbul; 2005, Galeri Artist, Berlin (A.g.e.).

2.5.22. Adnan Çoker

(Ek 1- Resim 29)

1927'de stanbul'da do an sanatç , 1944- 1951 y llar aras nda Güzel Sanatlar Akademisi Zeki Kocamemi Atölyesi'nden mezun olmu tur. 1955 y l nda Avrupa Konkuru'nu kazanarak devlet bursuyla gitti i Paris'te Andre Lhote, Henri Goetz ve Hayter atölyelerinde, Salzburg'da Yaz akademisi'nde Emilio Vedova atölyesinde çal m t r. 1960-1995 tarihleri aras nda Güzel Sanatlar Akademisi'nde ö retim üyeli i yapm olan sanatç , 1961-1966 tarihleri aras "Müzik E li inde Resim Gösterileri" ad alt nda performanslar gerçekle tirdi.

Seçilmi Sergileri: 1953, Dil Tarih Co rafya Fakültesi Salonu, Ankara; 1959 Musee d'Art Moderne, Paris; 1961, Türk-Alman Kültür Merkezi stanbul, 1973, Amerikan Kültür Merkezi, stanbul; 1976, II. Uluslararas skenderiye Bienali M s r; 1990, Türkiye'den seçilmi tek ressam olarak (11 büyük yap tla), III. Uluslararas Asya-Avrupa Sanat Bienali'ne kat l m; 2007, Artdepo Sanat Galerisi, Art stanbul, stanbul; 2010, Adnan Çoker Retrospektif Resim Sergisi, Be ikta Ça da (http://www.lebriz.com/pages/artist.aspx?artistID=483&section=140&lang=tr&bhcp=1 &periodID=&pageNo=0&exhID=0).

Ödülleri: 1951, stanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nin düzenledi i "Kore" konulu yar ma Resim I. Ödülü; 1961, stanbul Sanat Festivali Resim ve Heykel Sergisi, Resim I. Ödülü; 1962, 23. Devlet Resim ve Heykel Sergisi, Resim I. Ödülü; 1973, 7. DYO Resim Sergisi, Ba ar Ödülü; 1976, Uluslararas 11. skenderiye Bienali Resim 2: Ödülü;1981 Türkiye Bankas 1981 Büyük Ödülleri, Resim Büyük Ödülü; 1982, Ev Dekorasyonu Dergisi 1982 Büyük Onur Ödülü; 1990 III. Uluslararas Asya-Avrupa Sanat Bienali, "Dostluk ve Bar Sanat Ödülü"; 1994, Sedat Simavi Vakf Görsel Sanatlar Ödülü (Sanatç bu ödülü reddetmi tir) (A.g.e.).

2.5.23. Burhan Do ançay

(Ek 1- Resim 46)

1929 y l nda, tan nm ressam ve harita subay Adil Do ançay' n o lu olarak dünyaya gelen sanatç , sanat e itimini ilk olarak babas ndan alm t r. Babas n n te vikiyle ba layan resim çal malar , Ankara Üniversitesi'nde ald hukuk e itiminin ve 1955'te Paris'te bitirdi i ekonomi doktoras n n önüne geçmi ; bir yandan akademik e itimi devam ederken, di er yandan resim çal malar n hiç aksatmadan sürdürmü tür.

Paris'teki ö rencilik y llar nda La Grande Chaumiere'de resim çal malar na kat lm , 1961'de 22. Devlet Resim ve Heykel Sergisi'ne be resmi kabul edilmi tir. 1962 y l nda New York'a gitmi , 1964 y l nda ise Guggenheim müzesi müdürü Thomas Messer'in sanatç n n yap tlar ndan birini müze koleksiyonuna alm t r. New York duvarlar yla ba layacak önemli esin kayna olan "Duvarlar" serisine de ayn y llarda ba lam t r. Onun için duvarlar, h zla geçip giden ya am n ard nda kalan "her ey" i yans tm ve 1975 y l nda buradan yola ç kan sanatç , 114 ülkeyi kapsayacak olan "Dünya Duvarlar " foto raf projesine ba lam t r. 1982'de, Paris'te Georges Pompidou da "F s ldayan Duvarlar" ad alt nda ilk kez sergilenen projeden sonra tasar mlar 1983'te Fransa'n n ünlü hal merkezi Aubusson'da duvar hal s olarak dokunmaya ba lanm t r.

1986'da büyük bir onar m geçiren Brooklyn Köprüsü'nün 19 adet büyük boy foto raf New York kentinin 100.y l kutlamalar nda (1998) JFK Uluslararas Havaalan 'nda iki y la yak n bir süre sergilenmi ve daha sonra bu foto raflar "Walls of the World" ad alt nda kitap olarak yay nlanm t r. 2001 y l nda Dr. Nejat Eczac ba Vakf deste i ile ilk Retrospektif Sergisi'ni stanbul Dolmabahçe Saray 'nda gerçekle tiren sanatç n n "Hat Sanat na Sayg " isimli çal mas 2003 y l nda Brüksel'deki yeni Avrupa Parlamentosu binas na as lm t r.

Ödüllerden Seçmeler: 1964, New York Kenti Takdir Belgesi; 1984, ENKA Sanat ve Bilim Ödülü; 1992, Rusya Kültür Bakanl Takdir Madalyas ; 1995, T.C. Cumhurba kanl Kültür ve Sanat Büyük Ödülü ve Madalyas ; 2004, Ankara Hacettepe Üniversitesi "Sanatta Onursal Doktora" Belgesi; 2005, Art Forum Ankara Plastik Sanat Fuar "Sanat Onur Ödülü"; 2005, Art stanbul Uluslararas Ça da Sanat Bulu mas "Sanata Katk Ödülü" (http://www.burhandogancay.com).

2.5.24. Tadeusz Dominik

(Ek 1- Resim 60)

1928 y l nda Var ova Polonya'da dünyaya gelen sanatç , 1953 y l nda Var ova Güzel Sanatlar Akademisi'nde e itim görmü tür. 1958-59 y llar aras nda Frans z Hükümeti bursu alan sanatç , 1961-62 y llar aras nda ise ABD Ford Vakf bursu alm t r (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri, 1987, s. 270). Var ova Güzel Sanatlar Akademisi'nde iki kez dekan olan sanatç n n yurt içinde ve d nda birçok müze ve koleksiyonda eserleri bulunmaktad r: Krakov, Poznan, Var ova, Wroclaw,

New York Modern Sanat Müzesi, Karakas Güzel Sanatlar Müzesi, Viyana, Amsterdam Stedelijk Müzesi, Albertina Müzesi, Ulusal Müzeler…

Ki isel sergileri; 1959, Lambert Galerisi, Paris; 1965; Bydgoszcz Bölge Müzesi; 1969, Zach ta, Var ova; 1987, BWA, Olsztyn; 1988, Guardhouse Galerisi, Londra; 1995, Bölge Müzesi, Torun; 2000, Belediye Sanat Galerisi, Lodz, Polonya; 2003, Galeri Nowa, Poznan.

Karma sergiler; 1955, Ulusal Güzel Sanatlar Sergisi, Arsenal, Londra; 1956, 28. Venedik Bienali; 1957, 4. Sao Paulo Bienali; 1960, Yüzle me 1960, Krzywe Ko o Galerisi; 1961, Gençlik Bienali, Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris, Paris; 1969, Moderne Türkische und Grafik Malarei, Nationalgalerie, Berlin; 1971, "25 y ll k Polonya Resmi" Ulusal Müze, Poznan; 1983, "Gerçeklik ve Hayal Gücü" Zach ta, Var ova (http://www.galeriafibak.com.pl/artysci/1-klasycy/16-tadeusz-dominik).

2.5.25. Gürdal Duyar

(Ek 1- Resim 15)

1965 y l nda stanbul'da dünyaya gelen sanatç , stanbul Haydarpa a Lisesi'ni bitirdikten sonra, 1951'de girdi i Istanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (IDGSA) Heykel Bölümü'nde önce Alman heykelt ra Rudolf Belling'in yan nda, daha sonra da Hadi Bara atölyesinde çal m t r. 1959'da Akademi'yi bitirince bir süre Fransa ve sviçre'de ikamet etmi , 1963'te Türkiye'ye döndükten sonra serbest çal maya ba lam t r.

U ak, Burhaniye ve skenderun Atatürk an tlar n yapan Duyar' n yap tlar aras nda, Abdi pekçi Caddesi'ndeki Abdi pekçi Bar An t , Be ikta Vi nezade Park 'ndaki air Necati Cumal heykeli, ünlü öykücü Sait Faik Abas yan k' n Burgazada'da müze haline dönü türülen evinin önündeki büstü, Akatlar Sanatç lar Park 'ndaki Kemal Sunal, Bar Manço, Sadri Al k ve Bedia Muvahhit gibi tan nm sanatç lar n büstleri yer almaktad r.

Bunlar n yan nda di er bir önemli yap t da 1973 y l nda, Cumhuriyet'in 50. y l kutlama program kapsam nda gerçekle tirdi i "Güzel Istanbul" an t d r. Karaköy meydan na konmak üzere smarlanan an t "müstehcen" bulunarak zaman n belediyesi taraf ndan kald r lm , daha sonra sürgüne gönderildi i Y ld z Park 'nda ise kay plara kar m t r.

Sanatç 19 Nisan 2004'te hayat n kaybetmi tir (http://arsiv.sabah.com.tr/2004/04/22/yaz15-10-119-20040421.html).

2.5.26. Ne e Erdok

(Ek 1- Resim 30)

I. ve II. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 4.5.52'de yer almaktad r.

2.5.27. Philippe Favier

1957 y l nda Saint Etienne'de dünyaya gelen sanatç , St Etienne Güzel Sanatlar Okulu'ndan mezun olmu tur. Eserleri Paris Belediyesi Modern Sanat Müzesi, Musée d'Art et d'Industrie de Saint-Etienne, Galerie Nationale du Jeu de Paume à Paris, Cenevre Sanat Tarihi Müzesi, Finlandiya Porin Taidemuseo'da bulunmaktad r (http://www.collectionsocietegenerale.com/artistes-detail-46.html). 1981'den bu yana Strasburg, Paris, Nice, Lyon, Bale, Nünberg, Toulon, Tampere, Rennes, Graz, Los Angeles, Xuhou (Çin Halk Cumhuriyeti), Danimarka, Newyork, Tokyo gibi çe itli kentlerde müze ve galerilerde eserleri sergilenmi tir. 1984'te Venedik Bienali'ne kat lm t r.

Ki isel sergileri; 1981, Napalm Galerisi, Saint Etienne; 1982, Sanat ve Sanayi Müzesi, Saint-Etienne; 1983, La Chanjour Galerisi, Nice; 1985, Halle-Sud, Cenevre; 1985, Alma Galerisi, Lyon; 1986, Desen ve Bask Müzesi, Gravelines; 1987, Pierre Huber Galerisi Cenevre kat lm t r (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri, 1987, s. 277); 1997, Galeri Punto, Valensiya, spanya; 1998, Abracadavra, gravures, Idem, Paris; 1999, E. Aulner Galerisi, Lüksemburg; 2000, Dès l équilibre, Bibliothèque Nationale de France, Paris; 2001,Vieni-Vieni & Epis d Altesse, FIAC 01, Guy Bärtschi Galerisi (http://www.artnet.com/artists/philippe-favier/).

2.5.28. Bernard Frize

1953 y l nda Aphelie- Paris'te dünyaya gelen ve Paris- Berlin kentleri aras nda halen ya am n ve çal malar n sürdüren sanatç , 1977'den bu yana Paris Saint Etienne, Barselona, New York, Toulon, Bonn, Marsilya, Tours, Londra, Oxford, Southampton, Edinbourg, Lausanne-Heidelberg, Oslo, Aalborg, Los Angeles, Nimes, Berlin gibi bir

çok büyük kentte galeri ve müzelerde grup sergileri açm t r (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri, 1987, s. 277). Son olarak 2011'de 'Fred Thieler Prize Painting' Berlinische Galeri'sinde eserlerine yer verilmi tir (http://bernardfrize.com/).

Sanatç n n özel koleksiyonlarda bulunan eserlerinden baz lar unlard r: Die ERSTE Samlung, Vienne; B.B.L. Dienst Kunst, Brüksel; Schweizer Rückversicherungs-Gesellschaft, Zürih; Mondstudio, Bad Homburg; Daimler Contemporary, Berlin; E-ON AG, Düsseldorf; Nordstern Allgemeine Versicherungen AG, Köln; BANKGESELLSCHAFT BERLIN AG, Berlin; AGF LART, Paris;Groupe LHOIST, Paris; Hiscox Art Projects, London; Mc Kinsey Inc., London; Stichting AKZO NOBEL foundation, SB Arnhem; Billie Waisman Vakf , Los Angeles; Sal. Oppenheim Collection, Luxembourg. Ayr ca Tate Gallery, Museo Centro de Arte Reina Sofia, Kunstmuseum Basel, Musée d'art moderne de la Ville de Paris gibi çe itli müzelerin kal c koleksiyonlar nda da yer alm t r. Ayr ca 51. Venedik Bienaline kat lm t r (http://www.perrotin.com/artiste-Bernard_Frize-4.html).

Ki isel sergileri; 1979- 1980, Lucien Durand Galerisi, Paris; 1981, Alt-kültür Müzesi, Berlin; 1983, Lucien Durand Galerisi, Paris; 1986, "Kültür ve leti im Evi" Saint-Etienne; 1993-1994, Kunsthalle Zurich, Zurich; 1993-1994, D.A.A.D Galerisi, Berlin; 1995-1997-2003 Frith Street Galerisi, Londra; 1998-1999, De Pont Stichting, Tilburg; 1999, Wilma Lock Galerisi, St. Gallen; 1999-2000, Kunstmuseum, St. Gallen; 2005-2006-2009, Emmanulel Perrotin Galerisi, Miami; 2007-2008-2010, Fat Paintings, Kuntshallen Brandts Klaedefabrik, Odense; 2011, "Bernard Frize" Christian Stein Galerisi, Milan; 2011, "Under the Rainbow" Mizheline Szwajcer Galerisi, Anvers (http: //bernardfrize.com/).

2.5.29. Cande er Furtun

(Ek 1- Resim 20)

1936 y l nda stanbul'da dünyaya gelen sanatç , 1954-57 aras nda stanbul Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümünde, 1957-59 aras nda da seramik bölümünde ö renim görmü , 1959-60 ta da Ü Kimya Kimya Fakültesinde kil ara t rmalar yapm t r. 1960-61 de Eczac ba Seramik Fabrikas nda çal malar yapan sanatç 1961 de gitti i ABD de önce Rochester Teknoloji Enstitüsünde ö renim görmü , 1963'te de Amerikan El Sanatlar Okulu Seramik Bölümünde lisansüstü çal mas n tamamlam t r. Ayn y l Worcester El Sanatlar Merkezi nde ders veren sanatç çal malar n

1965 ten beri stanbul daki özel atölyesinde sürdürmektedir. Furtun, i levsel seramikten figürü ça r t ran organik biçimlere uzanan çal malar yla tan n r (http://www.felsefeekibi.com/sanat/isimler_turk/isimler_alfabetik_turk_candeger_furtun.html).

2.5.30. Atilla Galatal

(Ek 1- Resim 21)

1936 y l nda Arhavi'de do an sanatç , Devlet Güzel Sanatlar Akademisi d nda kurulmu ilk özel seramik atölyesinde e itim görmü tür. Füreyya Koral, Sadi Diren, Nasip yem, Bingül Ba ar r, Zehra Çobanl , Hamiye Çolako lu, Beril An lanmert, Cande er Fürtun ve Jale Y lmaba ar r ile birlikte uluslararas düzeyde ürünler vermi lerdir.

Hacettepe Üniversitesi Di Hekimli i Fakültesi ana bina giri i ba ta olmak üzere bir çok ünlü mekanlar n iç dekor seramikleri sanatç ya aittir. Eczac ba - Vitra gurubu ile de çal an sanatç 1957 y l nda periyodik sergiler, workshoplar, dia gösterileri ve seminerlerle Türk seramik sanat na önemli katk larda bulunmu tur.

Sanatç n n yurt d nda birden fazla eserleri de müzelerde sergilenmekte ve günümüzde "ki isel izler" pe inde olup seramik sanat na yeni bir bak aç s kazanad rmay amaçlayan genç seramikçilere de örnek olmaktad r. Arhavi-Cumhuriyet mahallesinde kendisine ait iki katl evin giri inde onun seramiklerini görmek mümkündür.

1985 y l nda ilk kez do du u yer olan Arhavi'de bir seramik sergisi açan Galatal 'n n Kale Seramik Gurubu yay nlar nda bas lm "Topra n ve Güne in Ozan " adl bir kitab bulunmaktad r. Sanatç 1994 y l nda 58 ya nda iken hayata gözlerini kapam t r (http://www.boyutpedia.com/default~ID~2661~aID~70568~link~topraga_ve_gunese_tutkulu_bir_yurek.html).

Seçilmi sergileri; 1968, "Yöresel li kiler" Taksim Sanat Galerisi, stanbul; 1974, "Ekolojik li kiler" Taksim Sanat Galerisi, stanbul, 1984 "Organik li kiler" Bedesten Sanat Galerisi, stanbul; 1985, "Fiziksel ili kiler" Garanti Bankas Sanat Galerisi stanbul.

Önemli ödülleri: 1961, Türk Seramik Sanatç lar 1.'lik ödülü; 1962, Uluslararas Seramik Akademisi Çekoslovakya Sergisi, Gümü Madalya; 1972, Fransa Vallauris Uluslararas Seramik Bienali 1.'lik ödülü; 1984, Ankara Sanat Kurumu Plastik Sanatlar

Ödülü ve Y l n Sanatç s Ünvan ; 1986, Türkiye Uluslararas 1. Plastik sanatlar Bienali Cumhurba kanl Atatürk Sanat 1.'lik ödülü (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 257).

2.5.31. Ali Teoman Germaner (Alo)

(Ek 1- Resim 16)

1934 stanbul'da dünyaya gelen sanatç , 1949'da stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne girmi , Rudolf Belling, Zühtü Mürito lu ve Ali Hadi Bara'n n ö rencisi olmu tur.1960 y l nda Frans z hükümetinin bursuyla Paris'e gitmi ve 1961-1965 Paris, Ecole des Beaux Art'da Renê Collamarini Atölyesi'nde yontu, William Stanley Hayter Atölyesi'nde (Atölye 17) gravür çal m t r. 1965'te stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademis'nde asistan olarak çal maya ba layan Germaner, 1970 (DGSA) Mimar Sinan Üniversitesi Heykel Bölümü'nde doçent ard ndan 1976'da ayn kurumda profesör olmu tur.

26 desenlik bir dizisi 1977 y l nda "Alo name" ad alt nda Süleyman Saim Tekcan Özgün bask Atölyesinde serigrafi tekni iyle bas lm t r. 2001 ubat ay nda emekli olana kadar Mimar Sinan Üniversitesi'nin Heykel Bölümü'nde atölye hocas ve bölüm ba kan olarak görevini sürdüren sanatç , 2004 Aral k ay ndan beri stanbul Grafik sanatlar Müzesi (MOGA) bünyesinde yer alan özel atölyesinde çal malar n sürdürmektedir.

Ödülleri: 1998, Rumeli Holding Heykel Yar mas Ödülü; 1994, Ankara Sanat Kurumu Y l n En Ba ar l Heykel Sanatç s Ödülü; 1991, Ankara Sanat Kurumu Y l n En Ba ar l Heykel Sanatç s Ödülü; 1972, Fatih An t Proje Yar mas , Birincilik Ödülü; 1967, Devlet Resim Heykel Sergisi, Birincilik Ödülü.

Seçilmi Sergileri: 1955, Lublijana 1. Bask Bienali, Lublijana; 1959, 1. Paris Gençler Bienali (Manifestation Bienale et Internationale des Jeunes Artistes), Museê d'Art Moderne de la Ville de Paris; 1963, 3. Paris Gençler Bienali (Manifestation Bienale et Internationale des Jeunes Artistes), Museê d'Art Moderne de la Ville de Paris; 1964, 16. Gençler Heykel Sergisi (Salon de la Jeune Sculpture), Museê Rodin, Paris; 1966, Uluslararas Heykel Sergisi (Exposition de Sculpture), Museê Rodin, Paris; 1967, 9. Sâo Paulo Bienali; 1968, Expozitia de Arta Contemporana Turca, Bükre ; 1969, 10. Sâo Paulo Bienali; 1974, Collamarini Atölyesi Sergisi (Collomarini Son Atelier), Museê Rodin, Paris; 1978, Norwegian International Print Biennale,

Fredrikstad; 1984, skenderiye Bienali; 1987, 1. stanbul Bienali (http://lebriz.com/pages/artist.aspx?section=140&lang=TR&artistID=619&bhcp=1&periodID=&pageNo=0&exhID=0).

2.5.32. Oliver Girling

(Ek 1- Resim 52)

1953 Johannesburg, Güney Afrika do umlu sanatç Kanada vatanda d r (http://www.ccca.ca/artists/artist_info.html?languagePref=en&link_id=889). Toronto York Üniversitesi ve Nova Scotia Sanat ve Tasar m okulunda ö renim görmü tür. Kanada National Galeri'de ve Ontario Sanat Galerisi'nde eserleri bulunan sanatç 80'lerin ba lar nda aç lan tarihi Toronto Chromazone Collective Galerisi'nin kurucular ndan ve idarecilerindendir. Çe itli üniversitelerde profesörlük yapan sanatç ya am n ve çal malar n halen Toronto'da sürdürmektedir (http://www.energygallery.com/featuredartists/oliverGirling/girlingOliver.htm).

lk ki isel Sergisini 1983'te Ontario, London'da Embassy Kültür Merkezinde açan sanatç n n kat ld grup sergilerinden baz lar unlard r: 1982 Almanya, Berlin, Unzeit Institut'ta 'Okramazone'; Toronto Partisan Galerisi, Newyork, 49th Parallel'de 'Parçalar, çerik, Ölçek'; 1983 Ontario Sanat Galerisi'nde 'Ele tirmenin Seçtikleri'; 1984 Toronto S.L. Simpson Galerisi'nde 'Fotografik Kaynaklar'; Quebec, Montreal, Saidye Bronfman Merkezi'nde 'E(x)changes Part 2'(De i imler Bölüm 2).

2.5.33. Betty Goodwin

(Ek 1- Resim 53)

1923 Montreal do umlu olan Kanadal sanatç liseden sonra desen e itimi için Montealdeki Valentine's Commercial Sanat okuluna gitmi tir. Bir ressam ve grafiker olarak kariyerine 1940'larda ba layan Goodwin 1960 y l nda Montreal Sir George Williams Üniversitesinde özgünbask e itimi alm t r (Johnson, Brian D. "Body Language." Maclean's Vol. no 111,48 (Nov. 30, 1998): 88-89). 1995 y l nda Venedik Bienalinde Kanada'y temsil edilmek için seçilen sanatç ya am boyunca bir çok ödül kazanm t r. 2008'de Montrealde ya am n yitirmi tir.

Ald ödüller: 1984, Banff Centre National Award for Visual Arts; Prix Paul-Émile-Borduas conferred by the Government of Quebec in 1986; 1986, Gugenheim Vakf bursu; 1995, Gershon ISKOWITZ Ödülü, 1998 Harold TOWN Desen Ödülü ve

2003, Governor General's Görsel ve Video Sanatlar Ödülü. Ayn zamanda çe itli Kanada üniversitelerinden Fahri Doktora ünvan alm t r (http://www.thecanadian encyclopedia.com/index.cfm?PgNm=TCE&Params=A1ARTA0009380).

Seçilmi sergileri: 1983 New York 49th Parallel Galerisi ki isel sergi; 1984 Burlington Vermont Üniversitesi ki isel sergi; 1982 Berlin, Almanya, Akademie der Kunst 'O KANADA' grup sergisi; Quebec, Montreal Saidye Bronfman Merkezi 'Desen- Bir Kanada ncelemesi 1977-1982' (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 268).

2.5.34. Mehmet Güleryüz

(Ek 1- Resim 8)

I. ve II. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm ~~4.5.52'de~~ yer almaktad r.

2.5.35. Mehmet Gün

(Ek 1- Resim 9)

I. ve II. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm ~~4.5.52'de~~ yer almaktad r.

2.5.36. Güngör Güner

(Ek 1- Resim 22)

1941 y l nda stanbul'da dünyaya geldi. 1958 – 62 y llar aras nda Devlet Tatbiki güzel sanatlar yüksek okulu seramik bölümünde e itimini tamamlad . Ö rencili i s ras nda Taylan-Seramik atölyesinde staj yapt . . kinci bir staj n Almanya-Besigheim Terra-Form atölyesinde yapt . 1964 – 1972 Berlin Güzel Sanatlar Akademisi, Regensburg Seramik Mühendisli i ve Höhr-Grenzhasen, Devlet Seramik Sanat Okulu'nda e itim görmü tür.

Almanya'da yaz l anla ma sonucu; onbir vazo tasar m seri üretimde üretilmek üzere Hutschenreuter firmas taraf ndan; komple bir yemek tak m tasar m Goebel firmas taraf ndan seri üretimde üretilmek üzere sat n al nm t r.

1972-78 Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Seramik Bölümünde asistanl k yapm , 1980'de bölüm ba kan olmu , 1982-85 y lar nda Devlet Tatbiki

Güzel Sanatlar Yüksek Okulu, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesine dönü türülmü ve kendisi Seramik Bölümü Ba kanl na getrilmi tir. 1986 y l nda M.Ü.G.S.Fakültesi' nde Doçent, 1993 y l nda da Profesör olmu tur. Halen bu görevini ve Seramik-Cam Bölüm Ba kanl (1997-2004) görevini sürdürmektedir.

1961-2004 Yurt içinde ve d nda pek çok karma sergiye, ve sempozyumlara kat lan sanatç , bunlar n baz lar nda da ödüller kazanm t r. Yurt d nda alt olmak üzere 14 ki isel sergi açm t r.

Ödülleri: 1962, Gümü Madalya - Uluslararas Seramik Akademisi Kongresi kapsam nda ki yar mal sergi Prag/ Çekoslovakya; 1973, kincilik Ödülü - Akbank' n açm oldu u "Hediyelik E ya yar mas ";1975-76, Arkeoloji Müzeleri Aç k hava Sergisi Sanat ödülü/ stanbul; 1977, Ba ar Ödülü - Turizm ve Tan tma Bakanl n n açm oldu u " Turistik Hat ra E yas projesi yar mas "; 1978, Birincilik Ödülü - Ev Dekorasyon dergisinin açm oldu u seramik yar mas ; 1982, Ba ar Ödülü - Günümüz Sanatç lar 5.Aç k Hava Sergisi / stanbul; 1984 Ba ar Ödülü - Günümüz Sanatç lar 5.Aç k Hava Sergisi / stanbul (http://www.gungorguner.com/cv.html).

2.5.37. Meriç H zal

(Ek 1- Resim 17)

1938 y l nda stanbul'da dünyaya gelen sanatç , 1977 y l nda Avusturya Sommer Akademie für Bildende Kunst'da talyan heykeltra Francesco Somaini ile çal malar yapm ; 1981 y l nda stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde e itimini tamamlam t r. Mimar Sinan Üniversitesi emekli Ö retim Üyesi olan sanatç I k ve Do u üniversitelerinde halen e itim vermektedir.

Kat ld bienaller: 1996, 1st International Biennial of Contemporary Arts Novi Sad"Muzej Voyvodine, Dunavska 37, Yugoslavya; 1987, "1. stanbul Uluslararas Ça da Sanat Sergileri" Harbiye Askeri Müze Salonlar , stanbul;

Ödüleri: 1975, Ahmet Andiçen Heykel Yar mas , Birincilik Ödülü; 1985, 46. Devlet Resim-Heykel Yar mas , Heykel Ba ar Ödülü; 1985, Deniz Harp Okulu Atatürk An t Yar mas , kincilik Ödülü; 1986, TBMM Milli Egemenlik An t Yar mas , Mansiyon; 1987, Ruhi Su An t Mezar Proje Yar mas , Gümü Madalya; 1992, stanbul Aç k Alanlara Ça da Heykel Yar mas , Üsküdar skele Park Ödülü; 1992, Eczac ba 50.Y l An tsal Yap t Yar mas , Birincilik Ödülü; 1994, Laiklik ve Demokrasi ehitleri Park Yontu Yar mas Ödülü; 1995, Sedat Simavi Görsel Sanatlar

Ödülü; 1998, Tarihi Gelibolu Yar madas Bar Park Uluslararas Fikir ve Tasar m Yar mas Alt nc l k Ödülü; 1999, Ankara Sanat Kurumu 1997-1998 Plastik Sanatlar Dal nda Y l n Sanatç s Ödülü (http://www.merichizal.com).

2.5.38. Lynn Hughes

(Ek 1- Resim 54)

1951'de vancouver'da do an sanatç , California Livermole'de Las Positas Koleji; California Hayward'da Chabot Koleji ve Berkeley'de California Üniversitesinde e itim görmü tür (http://fineartamerica.com/rss/artwork/lynn-hughes). ngiltere, Fransa, ABD'de de sanat e itimi alan sanatç , California Concordia Üniversitesinde Güzel sanatlar Fakültesi Dekanl görevini sürdürmektedir (http://canadianartinstitute.org/). Yap tlar Canada Council Art Bank, Great West Life Assurances Company, ndiana Ball State Üniversitesi, Government of the Province of Manitoba, Winnipeg Sanat Galerisi, Hamilton Sanat Galerisi, Petro-Canada, St. John's Koleji, Manitoba Üniversitesi ve özel koleksiyonlarda yer almaktad r.

Seçilmi sergileri: 1982, Weissman Galerisi, Concordia Üniversitesi, Montreal ki isel sergi; 1984, Powerhouse Galerisi ki isel sergi; 1982, Toronto, Sanat Bayram '82 'Yeni E ilimler: Toronto/Montreal' Grup Sergisi; 1982, Vancouver B.C. Emily Carr Sanat Koleji, Charles H. Scott Galerisi 'Michael Jolliffe/ Lynn Hughes' Grup Sergisi; 1983, New York 49th Parallel 'Lynn Hughes / Renee Van Helm' Grup Sergisi; 1984, Edmonton Sanat Galerisi 'Görüntüler' Grup Sergisi (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 268).

2.5.39. Ergin nan

(Ek 1- Resim 47)

1943 y l nda Malatya'da dünyaya gelen sanatç , 1964-1968 y llar aras nda Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Resim Bölümü'nde e itimini tamamlam t r. Kral Schlamminger ve Helmut Hungerberg'in ö rencisi olan ve 1968'de Helmut Hungerberg' in asistan olarak göreve ba layan sanatç ; 1969 yl nda burslu olarak gitti i Salzburg Yaz Akademisi'nde Prof. Emilio Vedova ile resim çal m t r. Federal Almanya Hükümeti'nin "Alman Akademik Ö renci De i imi" bursunu 1970 y l nda kazanarak, üç y l boyunca Münih Güzel Sanatlar Akademisi'nde Prof. Rudi Tröger ve Prof. Max Zimmerman ile resim, özgünbask alan nda çal malar yapm t r.

Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nde 1982 yl nda ö retim üyesi olarak görev alm , 1985 y l nda profesörlü e yükselmi tir. Sanatç , 1985 - 86 y llar nda Berlin Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda konuk profesör olarak desen dersleri vermi tir.

1968 y l ndan günümüze kadar çok say da ki isel sergi açan sanatç , 1979 y l nda Galeri November Berlin'de, 1988, y l nda Galeri Nev- stanbul'da, 1995'te Yap Kredi Bankas Kaz m Ta kent Sanat Galerisi, 2001'de Galeri Artist- stanbul'da, 2008 y l nda ise Galeri Artist-Berlin'de Ki isel sergilerini gerçekle tirdi. Ki isel sergilerinin yan nda 1972 y l ndan beri karma sergilere de kat ld . Sanatç n n yap tlar n n bulundu u kal c koleksiyonlar aras nda, Ankara ve stanbul Devlet Güzel Sanatlar Müzeleri, Dahlem Museum-Berlin, Haus der Kunst - Munich, Kunstverein - Frechen, Modern Art Museum - Cleveland, Bradford Museum, British Museum - Londra, Fredrikstad Modern Art Museum - Belçika müzeleri say labilir. Sanatç n n eserleri Contemporary stanbul 2008 kapsam nda da Casa Dell'Arte Galeri ortakl nda sergilenmi tir.

Seçilmi Sergileri: 1978, Akdeniz Ülkeleri Bienali, skenderiye, M s r; 1980, nternational Miniature Print Exhibition Biennial, Seul, Kore; 1980, Uluslararas Grafik Bienali, Frechen, Almanya; 1981 Uluslararas Grafik Sanat Bienali, Yugoslavya; 1988, 2. Asya-Avrupa Bienali, Ankara; 1987, 1.Uluslararas stanbul Bienali; 1989, 2.Uluslararas stanbul Bienali; 1992, 2. stanbul Sanat Fuar , 2003, Art stanbul Uluslararas Ça da Sanat Fuar .

Ödülleri: 1974, 35. Devlet Resim ve Heykel Sergisi Ödülü; 1975, 36. Devlet Resim ve Heykel Sergisi Ödülü; 1977, Y l n Genç Grafik Sanatç s Ödülü; 1977, stanbul Güzel Sanat Akademisi "Özgün Bask " Birincilik Ödülü; 1980, Uluslararas Grafik Bienali, Madalya, Frechen/ Almanya; 1980 DRHS Sergisi Grafik Ödülü, stanbul; 1981 Uluslararas 5. cleveland Bienali 4. lük Ödülü ngiltere; 1982 Uluslararas Minyatür Bask Bienali Ödülü Seul-Kore; 1983 Uluslararas Norveç Bask Bienali Büyük Ödülü Fredrikstar; 1983 Sedat Simavi Vakf Görsel Sanatlar Ödülü; 1987, Y l n Sanatç s Ankara Sanat Kurumu; 1988, Uluslararas 2. Asya-Avrupa Bienali Birincilik Ödülü, Ankara; 1993, Uluslararas Resim Trienali, Üçüncülük Ödülü Japonya; 2010 Cumhurba kanl Kültür ve Sanat Büyük Ödülü (http://www.ergininan.com/).

2.5.40. Timur Kerim nceday

(Ek 1- Resim 39)

1942 y l nda stanbul'da do an sanatç , Mimarl k ö renimi görmek için Milano'ya gitmi ; bu arada resim sanat na olan ilgisi nedeniyle Roma Güzel Sanatlar Akademisi'nde sanat ö renimi görmü tür. 1966'da bu okuldan, Akademi tarihinde ilk alt n madalya ile mezun olan sanatç olan nceday , resim çal malar n n yan nda, film dekor-kostüm çal malar yaptm t r. Çizgiselli in ve ça da ya am fantezisinin egemen oldu u resimlerinde, konforizmin ele tirisi, erotik temalara ba l olarak yans r. 1962'den beri Roma'da ya ayan sanatç n n eserleri Roma, New York, stanbul, Paris, Zürih ve Cenova'da önemli koleksiyonlarda yer almaktad r (http://www.beyazart.com /v3/?page=show_artist&id=253).

Seçilmi Sergileri: 1971, Quaddriennale di Roma Gravür; 1975, Galleria Givlia, Roma;, 1976, 1977, 1978 Bologna Dünya Sanat Fuar ; 1978 Bergama'da Duvar Resmi Ki isel Sergi; 1986, Karma Nü sergisi, Roma, Ki isel Sergi.

Ödülleri: 1966, Roma Güzel Sanatlar Akademisi Minerva Resim Alt n Ödülü; 1968, Gravür Quaddriennale Gravür Alt n Ödülü; 1974, Suzzara ehir ve Çevre Resim Yar mas 1'lik Ödülü (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 264).

2.5.41. Marek Jaromski

(Ek 1- Resim 61)

1953 y l nda Var ova Polonya'da dünyaya gelen resim, bask resim ve heykel sanatç s Jaromski, 1980 y l nda Güzel Sanatlar Akademisi'nde e itimini tamamlam t r. Yine ayn y l Var ova'da y l n en iyi bask sanatç s (Najlepsza Grafika Roku) ödülünü kazanm t r. Kazand di er ödüller aras nda; "1981, Baden, II. Avrupa Bask Resim Bienali ödülü; 1984, Berlin Bask Resim Bienali Gençlik ödülü; 1988, Grand Prix, Uluslar aras Bask Resim Bienali (Mi dzynarodowe Biennale Grafiki), Krakow; 1997, Grand Prix, kinci Uluslararas Bask Trienali, Chamalieres, Fransa"say labilir (http://mjaromski.pl/).

Ki isel sergileri; 1980, Galeri 37,2 (KMPiK)-Radom; 1981, Galeri Europa-Schloss Oberhausen, Heidelberg; Galerie Luther-Duisburg (Almanya); 1983, "Kontrast" (Stazewski, Jaromski), LK-Verrelbusch Galerisi (Almanya); 1993, "Abacus" Credo

Galeria, Var ova; 2000-2001, “Blues dla anio a” Meduna Galerisi, Wiede ; 2006, Galera “Belotto”, Var ova; 2008, Galeria Ma a, Var ova (A.g.e.).

2.5.42. Hayri Karay

(Ek 1- Resim 31)

1952 y l nda Bal kesir’de dünyaya gelen sanatç , e itimini stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Heykel bölümünde tamamlam t r. Yap tlar stanbul Resim Heykel Müzesi’nde ve birçok özel koleksiyonda yer almaktad r.

Önemli sergileri: 1976, Galeri Baraz, stanbul; 1977, Hotel Intercontinental, stanbul; 1978, skenderiye Bienali

Ödülleri: 1966, Uluslararas Forte Dei Marmir 2’lik Ödülü; 1974, Hadi Bara Heykel Yar mas 1’lik Ödülü; 1976, Yar mca Sanat Festivali 1.’lik ödülü; 1977, stanbul Sanat Bayram Yeni E ilimler Sergisi 3’lük Ödülü, 1987 Günümüz Sanatç lar Sergisi 2’lik Ödülü’dür (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 259).

2.5.43. Shelagh Keeley

(Ek 1- Resim 55)

1954’te Oakville, Ontarioda do an sanatç 1977’de Toronto, Ontario BFA York Üniversitesinden mezun olmu tur. Bir çok ki isel ve grup sergisinde yer alan sanatç n n yap tlar : Toronto, Ontario Sanat Galerisi; Cambridge, Harvard Üniversitesi Houghton Kütüphanesi; Brooklyn Müzesi; Hawaii, Honolulu Contemporary Müzesi; Paris, Fransa Milli Kütüphanesi; Kanada Council Sanat Bankas ; Edward Albee Vakf ; Paris, Ville Müzesi; Washington DC, Congress Kütüphanesi; New York Modern Sanatlar Müzesi, Yale Üniversitesi Sanat Galerisi… ve özel koleksiyonlarda yer almaktad r (www.drabinskygallery.com).

Seçilmi sergileri: 2006, ‘Beauty & Obsession’ Headbones Galerisi Ki isel Sergi; 2005, Belçika, Antwerp, Annette de Keyser Galerisi Ki isel Sergi; 2004, Hindistan, New Delhi, Nature Morte, Bose Pacia Galerisi Ki isel Sergi; 2002, NYC The Drawing Centre, The 25th Anniversary Selections Grup Sergisi; 1998, New York, Printed Matter Ki isel Sergi; 1996, Odd Bodies Kanada National Galeri Grup Sergisi; 1993, Rotterdam, RAM Galerisi Grup Sergisi, 1992, talya La Fabbrica di Seta Arezzo

Grup Sergisi, 1981/ 80 New York Üniversitesi Washington Square East Galerisi Ki isel Sergi.

Seçilmi ödülleri: 1989, Japan/Canada Ödülü; 1989, Edward Albee bursu, 1990, New York, Lower East Side Printshop (special editions program); 1991, Washington, DC Pyramid Atlanta (mid-Atlantic grant); 1995, Atlanta, Nexus Press Olympic Book Residency, (representing North America); Halifax, NS, Dalhousie Üniversitesi T p Fakültesi Artist in Residence; 2002 NYC, Triangle Artists Workshop. (The Drawers - Headbones Gallery Shelagh Keeley Sergi Katalogu, 2006, s.15-16-17)

2.5.44. Nur Koçak

(Ek 1- Resim 34)

1941 stanbul do umlu sanatç , Türkiye'de FOTO-GERÇEKÇ L K ak m n ilk uygulayanlardand r. lk ve ortaö renimini gördü ü TED (Türk E itim Derne i) Ankara Koleji'nde ilk resim çal malar n Turgut ZA M'le yapm , daha sonra liseyi bitirdi i ABD'nin ba kenti Washington'da resim ö retmeni Soyut-D avurumcu Leon Berkowitz (1911-1987) kendisini 'okulunun en iyi resim ö rencisi' seçmi tir. 1960'ta Türkiye'ye dönünce Güzel Sanatlar Akademisi (GSA, b.MSGSÜ) Yüksek Resim Bölümü'ne giren Koçak bu kurumda önce Adnan ÇOKER, sonra Cemal TOLLU ve k sa bir süre de Ne et Günal'la çal m t r. 1968'de mezun olmu , 1970'te Milli E itim Bakanl 'n n açt Avrupa s nav n kazanarak resim dal nda uzmanl k e itimi görmek üzere Paris'e gitmi tir. ENSBA (Güzel Sanatlar Ulusal Yüksekokulu)'nda Jean Bertholle'ün (1909-1996) duvar resmine yönelik desen atölyesinde bir süre daha e itim görmü ; bu y llarda Avrupa'n n çe itli müze ve galerilerini yak ndan izleme olana bulmu tur. "Feti Nesneler/Nesne Kad nlar" adl resim dizisine 1974'te Paris'te ba lam t r. Ayn y l stanbul'a döndükten sonra 1975-81 aras nda DGSA (e.GSA) Yüksek Resim Bölümü'nde, 2000-2001 aras nda Marmara Üniversitesi E itim Fakültesi Resim- Bölümü'nde ö retim görevlisi olarak çal m t r. 1981'den beri serbest ressam olarak çal malar n sürdürmektedir.

Seçilmi Sergileri: 1973, Salon d'Automne, Grand Palais, Paris; 1976, DGSA Mimar Sinan Salonu, F nd kl ; 1977, Uluslararas Plastik Sanatlar Trienali, Belgrad; 1977, 1. stanbul Sanat Bayram "Yeni E ilimler Sergisi", DGSA, stanbul; 1979, Hilton Oteli, Harbiye; 1979, 1. Uluslararas Desen Bienali, Lizbon, Porto; 1982, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, Beyo lu; 1984, Garanti Bankas Sanat Galerisi, Harbiye; 1986,

Maçka Sanat Galerisi, Makça; 1986 “Yüzy l n kinci Yar s nda Türk Resmi”, Y ld z Saray , Silahhane, 1. Uluslararas stanbul Bienali, stanbul; 1989, 2. Uluslararas stanbul Bienali, Kat lan Galeriler Sergisi, Mine Sanat Galerisi, stanbul; 1991, 92, 1. ve 2. stanbul Sanat Fuar , TÜYAP Sergi Saray , stanbul; 2006, “Contemporary” Art Fair Ça da Sanat Fuar , Lütfi K rdar Uluslarars Kongre ve Sergi Saray , stanbul; 2010-11 “ikililer, üçlüler-diptikler, triptikler” bir seçki, 44A Sanat Galerisi, Te vikiye, stanbul

Ödülleri: 1960, Okulun En yi Resim Ö rencisi ABD; 1979, GSD ve SD Türkiye Çocuklar Sergisi Ba ar Ödülü; 1981, DGSA 3. stanbul Sanat Bayram Yeni E ilimler Sergisi Alt n Madalya; 1986, 20. DYO Resim Yar mas Mansiyon; 1992, Onur Belgesi, Western-Ellington Mezunlar Derne i, Washington DC, ABD (http://www.nurkocak.com/).

2.5.45. Oscar Kokoschka

(Ek 1- Resim 48)

1 Mart 1886’da Viyana yak nlar nda ki Pöchlarn’da do an Oscar Kokoschka kendi kendini yeti tirmi sanatç lardand r. “1904-1909 y llar aras nda Viyana sanat Okulu’na” giden sanatç (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri, 1987, s. 266) ilk ki isel sergisini 1910’da Paul Cassier’in galerisinde gerçekle tirmi . Yaln zca ressam olarak de il yazar olarak da ürün vermi , 1907 y l nda yaz lar n verdi i ‘Viyana Atölyesi’ (Wiener Werkstätten) 1908’de onun Dü Gören gençlik ad nda bir kitab n yay nlam t r. Tek perdelik bir oyunu olan ‘Katil’, ‘Kad nlar n Umudu’ gürültülü sahneler aras nda ilk kez Wiener Kunstschau’da temsil edilmi tir.

1910’da Berlin’e gitmi ve Der Sturm’a yaz yazmaya ba lam t r. 1911 de Viyana’ya dönen sanatç Der Sturm, Sezession ve yeni Sezession sergilerine kat larak Almanya’y etkilemeyi sürdürmü tür. 1913 te Leipzig’de iki eseri yay nlanm t r “Oscar Kokoschka” ve “ Plays and Paintings (oyunlar ve resimler)”.

1919’da Dressen Akademisine atanan Kokoschka’ya, 1976’da Salzburg Üniversitesi taraf ndan Fahri Doktora ünvan vermi tir. Kokoshcha’n n ba ka bir metni olan Orpheus ve Eurydike’de Ernst Krenek taraf ndan opera olarak müziklendirilmi tir (Richard, 1999, s. 249). 1980 y l nda hayat n kaybedeb sanatç günümüze kadar say s z sergiye kat lm t r.

Seçilmi Sergileri; 1911 “Hagenbund” Sergisi Viyana; 1922 Venedik Bienali’ne ilk kat l m; 1937 Viyana’da ilk ki isel sergi; 1948 Venedik Bienali’de özel sergileme,

ABD'de büyük bir sergi turnesi; 1958 Münih, Lahey ve Künstlerhaus'da retrospektif sergiler; 1966 80. Do um y l nedeniyle çe itli sergiler; 1967 Aristophanes'e göre 'Die Frösche' (Kurba alar) adl gravür dizisinin olu umu; Viyana Belvedere Saray nda geni kapsaml retrospektif sergi; 1973 Pöchlam'da do du u evde düzenlenen Kokoschka dökümantasyonu;1978 Japonya'da çe itli tablolar n , desenlerini ve bask lar n içeren sergi (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 266).

2.5.46. Füreya Koral

(Ek 1- Resim 35)

Türkiye'nin ilk kad n seramikçisi ve ça da serami in öncüsü olan Füreya Koral, 1910 y l nda stanbul'da dünyaya gelmi tir. 1927 y l nda Nòtre Dame De Sion Frans z Lisesi'nden mezun olan Koral, bir süre stanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi"nde Felsefe Bölümü'ne devam etmi ; 1947'de sa l k nedeniyle sviçre'ye gitmesi, sanatç n n serami e ilgi duymas na vesile olmu tur. sviçre ve Paris"te resim, heykel ve seramik çal malar yapm ve daha sonra Lozan'da, Paris'te ünlü Serre"nin atölyesinde çal malar n sürdürm tür.

Haziran 1951'de J. Lassaigne ve Estiene"in de ilgisiyle Paris M.A.I. Galerisi"nde, Kas m ay nda da Maya Galerisi"nde açt ilk sergilerinden sonra Türkiye'ye dönmü ve stanbul'da kendi seramik atölyesini kurmu tur. Füreya Koral' n yap tlar n n en büyük özelli i serami in ana malzemesi kili, özgün yorumunu iletmede bir araç olarak kullanmas d r. Onun bu tutumu, 1950'li y llara kadar Bat dünyas nda bile yayg n de ildir. Sanatç n n ça da öncülü ü bu anlamda önemlidir. Ayr ca çini sanat m z da ça da bir yorumla Türk mimarisine yeniden kazand rm t r.

Sanatç n n eserleri aras nda, 1963 y l nda Ankara'da Ulus Çar s "na, stanbul Manifaturac lar Çar s "na, 1966 y l nda stanbul'da Ziraat Bankas "na, 1969 y l nda stanbul Divan Oteli"ne yapt panolar say labilir. 1951'den günümüze kadar yurt içinde ve d nda 32 sergi açm , eserleri Paris'deki Salon d" Octobre, Mexico City'deki Modern Sanat Müzesi, Prag'da Napstkovo Muzeum, Washington'da Smitshonian Institute ve Türkiye"nin çe itli yerlerindeki galerilerde sergilenmi tir.

1955 y l nda Cannes Milletleraras Sergisinde gümü madalya, 1962 y l nda Prag Milletleraras Sergisinde alt n madalya, 1967 y l nda stanbul'da düzenlenen Milletleraras Seramik Sergisinde de gümü madalya alm ; ayr ca Washington Smithsonian Enstitüsü'nden ödül ve Fransa'daki Vallauris bienalinden onur diplomas

alan Koral, 1981'de Kültür Bakanl ödülü, 1986'da Sedat Simavi Vakf Plastik Sanatlar Ödülü"nü de lây k görülmü tür.

1991'de Plastik Sanatlar Derne i onur belgesini alm , ayn y l kendisine verilen Devlet Sanatç s unvan n ise kabul etmemi tir. Koral, 26 A ustos 1997'de 87 ya nda stanbul'da hayata veda eder (http://www.turkseramik.com/index.php?topic=1597.0; wap2).

2.5.47. Melike Abas yan k Kurtiç

(Ek 1- Resim 23)

Küresel formlu seramikleri ve denizkestaneleri çizimleriyle tan nan seramik sanatç s , ressam Melike Abas yan k Kurtiç, 1930 y l nda Adapazar 'nda dünyaya gelmi tir. 1955 y l nda stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Dekoratif Sanatlar bölümünde e itimini tamamlayan sanatç ,1960-62 y llar aras nda Eczac ba Seramik Fabrikalar 'nda Seramik Dekor ve Serbest Form üzerinde çal m ; 1963'te Danimarka'n n Naestved kentinde Herman Kaler Seramik Atölyesi'nde kil ara t rmalar yapm t r. 1963- 66 y llar aras nda Kopenhag'da Danimarka Kraliyet Porselen Fabrikas 'na kabul edilmi 1967-68 y llar n aras Kopenhag Güzel Sanatlar Akademisi Seramik Bölümü'nde konuk sanatç olarak s r çal malar yapm t r.

1968-75 y llar nda Ankara Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nde; Bat Almanya'da Heinz-Theo Dietz Seramik Atölyesi'nde çal malar na devam etmi tir. 1973; Nord-Rhein Vestfalen Eyaleti Tatbiki Güzel Sanatlar Odas 'na üyeli i jüri karar ile kabul edilmi ve 1973'te de merkezi Hamburg'da bulunan ve Paris'te Federation International des Associations Culturelles Feminies'e ba l olan Gedok Birli i üyeli ine al nm t r (http://www.serfed.com/content_files/dergi/26/09_SANAT_1.pdf).

Seçilmi sergileri; 1964, Danimarka Kraliyet Porselen Fabrikas Galerisi, Kopenhag; 1973, Bayern Künsthandwerk Galerisi, Münih; 1975, Rheinishes Landesmuseum, Bonn; 1982 zmir Resim Heykel Müzesi, Retrospektif sergi, zmir; 1986, Macar Ulusal Galerisi Seramik ve Grafik sergisi, Budape te; 1987, 1.Uluslararas stanbul Bienali; 1997, "Seramikten Deniz Kestanelerine" Ay e ve Ercümend Kalm k Vakf ; 2008, "I kla Dalgalanan Deniz Yosunlar " Maçka Sanat Galerisi, stanbul.

Ödülleri: 1962, Uluslararas Seramik Sergisi Onur Diplomas , Prag; 1986, Uluslararas Asya-Avrupa Sanat Bienali Ba bakanl k Dostluk ve Bar ödülü (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 258).

2.5.48. Denis Laget

1958 y l nda Valence Fransa'da dünyaya gelen sanatç Beaux-Arts de Saint-Étienne'de e itim görmü tür. 1983'te "l' Ami au blanc visage" sergisi ile kariyerine erken bir dönemde ba lam t r (http://www.larousse.fr/encyclopedie/peinture/Laget /152871). 1980'de Mantou Bienali'nde yer alm t r. 1980'den bu yana Saint-Etienne, Lyon, Montrouge, Viyana, Innsbruck, Genas, Villeurbanne, Villefranche-sut-Saone, Londra, Oxford, Southampton, Edinburg, Buenos Aires, La Paz, Montevideo, Lozan, Aarau, sviçre gibi bir çok kent ve ülkede çe itli grup sergilerinde yer alm t r (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 277).

Ki isel sergileri; 1981, Napalm Galerisi, Saint-Etienne; 1982, Farideh Cadot Galerisi, Paris Sanat Merkezi, Flaine; 1983, Helene Le Chanjour Galerisi, Nice; 1984, Toulon Müzesi, 1990-1993, Galeri Montenay, Paris; 1995, Alice Pauli Galerisi, Lozan, sviçre; 1996, Fövarosi Keptar-Kiscelli Müzesi, Budape tre, Macaristan; 1996, Györi Varosi Müvestezi Müzesi, Györ, Macaristan; 1996, Balatoni Müzesi, Keszthely, Macaristan; 1997, Güzel Sanatlar Müzesi, Valence; 1996, Fesch Müzesi, Ajaccio;1996, "La Colonne de Fer" La Serre, Ecole des Beaux- Arts de Saint Etienne; 1999, Frans z Kültür Merkezi, Budape tre; 2000, FIAC 2000, Galeri Montenay Giroux, Paris; 2000, Galeri Pascal Cottard-Olsson, Stockholm; 2003, Frédéric Giroux Galerisi, Paris; 2005, Méduses et Compagnie, Suzanne Tarasième Galerisi, Paris; 2008, Art Paris, Grand Palais, Stand Galerie Claude Bernard (http://www.claude-bernard.com/artiste.php? artiste_id=106).

2.5.49. Ange Leccia

Ressam, foto rafç ve film yap mc s olan Frans z sanatç Ange 12 Nisan 1952 y l nda Minerviu Korsika'da dünyaya gelmi tir. Sorbonne'da sinema ve felsefe okuyan sanatç daha sonra Roma'daki Frans z Akademisi'nde Film ve Video e itimi alm t r. Özellikle Venedik Bienali (1986-1993) gibi önemli uluslararas etkinliklerle yurtd nda Frans z sanat n n en özgün temsilcilerinden biri olmu tur. 1980'den bu yana New York, Paris, Bari, Venedik, Roma, Sicilya, Casabianca, Akitanya, Villeurbanne, Stockholm, Barselona gibi bir çok yerde sergiler düzenleyen sanatç , halen Paris'te foto raf ve video üzerine çal malar n sürdürmektedir (http://www.universalis.fr/encyclopedie/ ange -leccia/).

Filmografi: Ile de Beauté (1996); Gold (2000); Arrangement – Le Baiser (2004); Azé (2004); Melancolia (2006) (http://arts.fluctuat.net/ange-leccia.html).

Ki isel sergileri; 1980, Haut Pavé Galerisi, Paris; 1981, Lucien Durand Galerisi, Paris; 1983, Arco D'alibert galerisi, 1984, Deambrogi Galerisi, Milan; 1985, EIAC, Lyon (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri, 1987, s. 278); 1990; Le Magasin, CNAC, Grenoble; 1992, Ça da sanat Müzesi, Houston; 1995, Art at the Edge, Atlanta; 1996, Villa Medici, Roma; 1998, Nicéphore Nièpce Müzesi, Chalon-sur-Saône; 1999; Ulusal Ça da Sanatlar Müzesi, Oslo, Norveç; 2003, Almine Rech Galerisi, Paris; 2004, Chateau de Tours, France (http://fr.wikipedia.org/wiki/Ange_Leccia).

2.5.50. Fabrice Hybert Lucon

1961 y l nda Luçon Fransa'da dünyaya gelen sanatç halen Paris ve Nantes'te ya amakta ve çal malar n sürdürmektedir. lk ki isel sergisini 1986 y l nda 'mutation' ba l alt nda Nantes'te gerçekle tirmi tir. 1997'de Fransa'y temsil etmek üzere 47. Venedik Bienali'ne seçilmi tir (http://www.hyber.tv/hybio_gb.pdf). 1984'den bu yana Nantes, Fontevraud ve Paris'te çe itli grup sergilerinde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1986, "Avukatlar Evi" Nantes; 1987, Arlogos Galerisi, Nantes (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri, 1987, s. 277); 1992, - Galeri Arlogos, Nantes; 1992, Robert Walser Müzesi, Gayler; Froment-Putman Galerisi, Paris; 1992, Criée Ça da Sanatlar Merkezi, Rennes; 1994, Arlogos Galerisi, FIAC; 1994, Contempory Art Center, Moskova; 1995, Saint-Étienne Müzesi- Strasbourg Müzesi; 1999, Erna Hécey Galerisi, Art Fair Basel; 1999, IPM , Art Fair Basel; 2008-2009, "Seed and Grow" Vangi Sculpture Garden Museum, Tokyo; 2010, "Immortalité" Moscou, Nizhniy Novgorod, Krasnoyarsk; 2010, "Pasteur' Spirit" Institut Pasteur, Paris; 2011, "Inventions" Jérôme de Noirmont Galerisi, Paris (http://www.hyber.tv /hyber_cv.pdf).

2.5.51. Markus Lüpertz

(Ek 1- Resim 1)

1941 y l nda Liberec-Bohemia'da dünyaya gelen Alman ressam ve heykelt ra 1956-1963 y llar aras nda Krefeld Sanat Okulu'nda e itim görmü tür. E itimini Düsseldorf Sanat Akademisi'nde tamamlayan sanatç , 1976'da State Academy of Visual Arts-Karlsruhe'de profesör olmu ve 1986'da Duesseldorf Academy'sinin

direktörü seçilmi tir. Lüpertz, Yeni-Ekspresyonist ak m n önde gelen temsilcileri aras nda kabul edilmektedir (http://www.artchive.com/artchive/L/luepertz.html).

Ki isel sergileri; 1980-81-85, Michael Werner Galerisi, Köln; 1982, Fren Jahn Galerisi, Münih; 1983, Waddington Galerileri, Londra; 1986, Maeght-Lelong Galerisi, Zürih (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 250).

Karma sergileri; 1982, Dokumenta Kassel 7 Zeitgeist, Berlin; 1984, MOMA, New York; 1985, National Galerie, Berlin; 1985, Royal Academy of Arts; 1986, Staatgalerie, Stuttgart; 1987, Charles Cowles Galerisi, New York (A.g.e. s. 251).

2.5.52. Monika Malkowska

(Ek 1- Resim 63)

1953 y l nda Var ova Polonya'da dünyaya gelen desen, gravür ve resim üzerine çal malar yapan ayn zamanda bir sanat ele tirmeni olan sanatç , 1974 y l nda Var ova Güzel Sanatlar Akademisinde e itimini tamamlam t r.

1977'den günümüze Polonya, Bat Almanya, Macaristan, Danimarka, ngiltere, Küba, Macaristan, Çekoslovakya ve Sovyetler Birli inde çok say da ki isel sergi ve grup sergileri düzenlemi tir (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 271).

2.5.53. Robert Malaval

1937'de Nice Fransa'da dünyaya gelen sanatç 1980'de Paris'te ya am n yitirmi tir. Robert Malaval 1961-1980 aras nda Fransa'da Paris, Vence, Saint Tropez, Amiens, Nice'de; Belçika'da Gand'da; ABD'de New York'ta ki isel sergiler açm t r. Son olarak eserlerine 2005 Lyon Bienali'nde yer verilmi tir (http://www. palaisdetokyo. com /fr/presse/communiques/malaval/dpmalavalfr.pdf).

Grup Sergileri: 1980, Uluslararas Sanat Galerisi, Paris; 1981, ARC Modern Sanat Müzesi, Paris; 1982, Kültür evi, Rennes; 1983, Chappe Lautier Galerisi, Toulouse; 1984, Noroit Merkezi, Arras; 1985, Baudoin Lebon Galerisi, Paris; 1986, Büyük Saray'da B. Lebon Galerisi sergisi'dir (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 278).

2.5.54. François Morellet

(Ek 1- Resim 3)

1926 y l nda Cholet Fransa'da dünyaya gelen, genç ya ta ça da ressamlardan biri olan Morellet, gravür- heykel ve k sanatç s olarakta eserler vermi tir. lk dönem çal malar Minimal sanat ve Kavramsal sanat' yans tmakla beraber "geometrik soyutlama" üzerinde son yar m yüzy l boyunca önemli bir rol oynam t r. Sanatç n n eserleri 1968'de çal malar , say l uluslararas sergiler aras nda yer alan "Kassel Dokumenta 4"te ve 14. Milan Trienali'nde yer alm t r (http://www.arasgallery.com/ profile.php?id=29).

Ki isel sergileri; 1971, Van Abbe Müzesi, Edinhoven, Hollanda; 1977, Milli Galeri, Berlin; 1977, Modern Sanat Müzesi, Paris; 1984, Wilhelm-Hack Müzesi, Ludwigshafen, Almanya; 1984, Abright Knox Sanat Galerisi, Buffalo; 1984, Ça da Sanat Müzesi, Montreal; 1985, Brooklyn Müzesi, New York; 1985, Güzel Sanatlar Merkezi, Miami; 1986, Milli Modern Sanat Müzesi, Georges Pompidou Merkezi, Paris; 1986, Stedelijk Müzesi, Amsterdam (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 251).

2.5.55. Fikret Mualla

(Ek 1- Resim 49)

1903 y l nda stanbul'da do an Fikret Mualla Galatasaray lisesi'nin orta k sm ndan ayr larak e itimini Almanya ve sviçre'de tamamlam t r. Berlin Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun olduktan sonra, Galatasaray Lisesi ve Ayval k Ortaokulu'nda resim hocal yapan sanatç , babas Ekrem Sayg 'n n vefat üzerine Paris'e yerle mi ve 1954'te ilk sergisini açm t r. Mutsuz ve kavgal hayat orada da devam etmi ve iki kez ak l hastanesine yat r lm t r. Bu dönemde Picasso'nun da be enisini kazanan sanatç 1962'de sanatsever Madame Angles'in himayesine girmi ve Mualla, 20 Temmuz 1967 günü onun evinde hayata veda etmi tir (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 266).

2.5.56. Michelangelo Pistoletto

(Ek 1- Resim 2)

1933 y l nda Torino talya'da dünyaya gelen sanatç , sanat restorasyonu ve grafik e itimi alm t r. Arte povera ak m n n öncülerinden ve ça da sanat n en önemli isimlerinden biri olan Michelangelo Pistoletto ilk karma sergisini 1955'te Torino'da, ilk ki isel sergisini ise 1960'ta Torino-Galetea Galerisi'nde gerçekle tirmi tir (A.g.e. s. 251). 2007 y l nda Kudüs'te Wolf Vakf Sanat Ödülü'nü almaya hak kazanm t r.

Eserleri modern ve ça da sanat n n önde gelen müzeleri ve koleksiyonlar nda yer almaktad r: Guggenheim Müzesi, New York; Beaubourg, Paris; Galleria Nazionale d'Arte Moderna, Roma; Museo d'Arte Contemporanea, Seul; MOMA, New York; Belediye Sanat Müzesi, Toyota; Museo Reina Sofia, Madrid; MACBA, Barcellona; Hirshhorn Müzesi ve Heykel Bahçesi, Washington; Museo d'Arte Contemporanea, Rivoli, Tate Modern, Londra. On iki kez Venedik Bienali'ne (1966, 1968, 1976, 1978, 1984, 1986, 1993, 1995, 2003, 2005, 2009, 2011) ve dört kez Documenta Kassel (1968, 1982, 1992 ve 1997)'e kat lm t r (http://www.pistoletto.it/eng/bio_completa.htm).

Ki isel sergileri; 1963, Sperone Galerisi, Torino; 1964, Sonnabend Galerisi, Paris; 1965, Güzel Sanatlar Saray , Brüksel; 1966, Walker Sanat Merkezi, Minneapolis; 1981, Identite talienne, Paris; 1985, "The Knot Arte Povera at PS 1" New York; 1989, Kunsthalle, Bern; 1989, Secession, Vienna; 1990, Galleria Nazionale d'Arte Moderna, Roma; 1991, Samditkunst Müzesi, Oslo; 1993, Deichtorhallen, Hamburg; 1994, Ulusal Ça da Sanat Müzesi, Seul; 1995, 20. Jahrhunderts Müzesi , Wien; 1996, Lenbachhaus, Münih; 1997, Centro per l'Arte Contemporanea Luigi Pecci, Prato; 1999, MMAO, Oxford;1999, Henry Moore Vakf , Halifax; 1999, Galeri Taxispalais, Innsbruck; 2000: GAM, Turin; 2000, MACBA, Barcelona; 2000, Fondazione Burri, Città di Castello; 2001, Bosna Ça da Sanat Müzesi, Saraybosna; 2001, Ludwig Müzesi, Budapest; 2003, MuHKA, Antwerp; 2005, Galleri Civica, Modena; 2007, MAMAC, Nice; 2007, NCCA, Mosca; 2010: Philadelphia Sanat Müzesi, Philadelphia; 2011: MAXXI, Roma (A.g.e.).

2.5.57. Füsun Onur

(Ek 1- Resim 18)

I. ve IV ve VI. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 7.5.41'de yer almaktad r.

2.5.58. brahim Örs

(Ek 1- Resim 41)

1946 y l nda Erzincan'da dünyaya gelen sanatç , 1965 – 1971 y llar aras nda stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Bedri Rahmi Eyübo lu atölyesinde e itim alm t r. 1971 – 1972 y llar nda Danimarka Royal akademide gravür çal malar nda bulunmu ve. 1971 y l nda mezun olduktan sonra sveç Drakebyget'te Jorn Nash atölyesinde çal malar yapm t r. 1972-85 y llar aras nda .D.G.S.A.'da ö retim üyeli i yapm t r.

Seçilmi Sergileri: 1980, Belgrat 80 Sergisi; 1984, skenderiye Bienali; 1985, Den Fri Kopenhag, Danimarka; 1986, Holstebro Sanat Müzesi, Danimarka; 1987, Te vkiye Sanat Galerisi (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 281).

Ödülleri: 1973, stanbul Uluslararas Endüstri ve Ticaret Bankas 'n n Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurulu u'nun omuruna düzenledi i sergi ve yar mada birincilik ödülü; 1974, stanbul Sheraton Oteli giri kap s ve balo salonu için sanat eserleri yar mas nda, giri kap s için 160 m^2 beton bak r kar m rölyef ve balo salonu için haz rlad Bizans Mozaiki tarz ndaki i ler, Birincilik Ödülü; 1976, Ankara Devlet Resim Heykel Sergisi, Ba ar Ödülü; 1979, stanbul 3 May s Sergisi, Büyük Ödül; 1983, stanbul Günümüz Sanatç lar Sergisi Ödül; 1984, Enka Resim Yar mas kincilik Ödülü; 1988, Kophenag Belediyesi çin Yapt 200 M2 Lik Duvar Resmine, Duvar Resimleri jürisince Ödül; 1988, Mimar Sinan An s na Yap lan Resim Yar mas nda Birincilik Ödülü (http://www.delinetciler.net/forum/ressamlar/16159-ibrahim-ors-1946-a.html).

2.5.59. Ed Radford

(Ek 1- Resim 56)

1953 y l nda Winnipeg Manitoba'da dünyaya gelen sanatç , e itimini 1978 y l nda Vancouver Sanat Okulu ve Ontarjo College of Art(AOCA)'ta tamamlam t r. Birçok ki isel ve grup sergisinde yer alan sanatç n n yap tlar : Art Bank, Lavalin, Osler Hoskin Harcourt; A.E.LePaige, Prudential Insurance; Air Canada, Saidye Brouftnan Center ve özel koleksiyonlarda yer almaktad r.

Ki isel sergileri; 1980, 1979 YYZ Gallery, Toronto, Ontario; 1982 – 1991 y llar aras Isaacs Galerisi Toronto-Ontario. 1996, 1995 Ma Mia, Brooklyn, NY; 2001 Croton Public Library, Croton, NY; 2003 Studio 12n, New York, NY; 2002 "The Black Cow", Croton, NY.

Grup sergileri: 1982 “Toronto’lu Sanatç lar” Scottsdale Sanat Merkezi, Arizona; “Monumenta” Galeri 76, Toronto; “1983 Desen-Bir Kanada ncelemesi 1977-1982” Saidye Bronfman Sanat Galerisi, Montreal; 1987 “DixAspects”, Centre Cultural Canadien, Paris; 1999, 2000 “35th and 36th Annual Exhibition” Croton-on-Hudson, NY; 2001 “Open Studios 2001” Westchester Arts Council, White Plains, NY (http://www.maxwellfinearts.com/Artists/Radford/Bio.html).

2.5.60. Arnulf Rainer

(Ek 1- Resim 6)

1929 y l nda Baden’de dünyaya gelen sanatç , ailesinin iste i do rultusunda 1947-49 y llar aras nda Villach- State Industrial School’da n aat mühendisli i e itimi alm t r. Daha sonra “Hochschule für Angewandte Kunst” ve “Akademie der Bildenden Künste” okullar ndan sanatsal anla mazl klardan ötürü ayr lm t r. Rainer, 1978 ve 1980 y l nda Avusturya’y Venedik Bienali’nde temsil etmi tir. 1978 y l nda Büyük Avusturya Milli Ödülü alm , 1981’den itibaren Berlin “Akademie der Künste”nin üyesi ve Viyana “Akademie der Bildenden Künste”nin ba kan olmu tur. Yine 1981’de Max-Beckmann- Frankfurt ehri Ödülü’nü kazanm t r. 1993’te New York’ta aç lan Arnulf Rainer Müzesi ile kariyerinin doruk noktas na ula t . Akademie der Bildenden Künste’de yer alan eserlerinin bilinmeyen ki ilerce tahrip edilmesi üzerine kendi iste iye emekliye ayr lm t r (http://www.art-directory.info/fine-art/arnulf-rainer-1929/).

Ki isel sergileri; 1968, Museum des 20. Jahrhunders, Viyana; 1972, Busch-Reisinger Müzesi; 1975, Hessiscles Landes Müzesi; 1977, Kunsthalle Bern; 1980, Stedeljik Van Abbe Müzesi; 1981, Kunsthalle Baden; 1982, Lousiana Müzesi; 1983, Kunsthaus Zürih; 1985, Modern Sanat Müzesi, Oxford (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 251).

2.5.61. Slamowir Ratajski

1955 y l nda Var ova Polonya’da dünyaya geldi. 1979 y l nda Var ova güzel sanatlar akademisinde e itimini tamamlayan sanatç , 1986’da Ankara Birinci Uluslararas Asya-Avrupa, Sanat Bienali’nde resim dal nda bronz madalya alm t r. 2011 y l nda Var ova Güzel Sanatlar Fakültesine profesör olarak atanm t r (http://slawomirratajski.pl/index.php/biografia.html).

Seçilmi sergileri; 1990, Visum Projesi, Reszel; 1991 - Consecuencias, Bejar, spanya; 1992,Visum-Tempus, Calaceite, spanya; 1994 - Dystans, Polonya Herkel Merkezi, Oro sku; 1994, "Polonya Sanat 'nda ncil" Ulusal Müze, Gdansk-Oliwa; 1998, Boninski, Ratajski, Susid, Galeria Promocyjna Warszawa; 2006, Ça da Polonya Afi i, Ulusal Dekoratif Sanatlar Müzesi, Buenos Aires; 2010, GaGa Galerisi, Var ova; 2010 "Apogeum Nowa Ekspresja 1987" CSW, Toru (http://slawomirratajski.pl/index. php/wystawy-zbiorowe.html).

2.5.62. Chris Reed

(Ek 1- Resim 57)

1955 y l nda Bristol ngiltere'de dünyaya gelen sanatç e itimini Vancouver Sanat Okulu'nda tamamlam t r.

Seçilmi sergileri; 1982, Plug-in Galerisi Manitoba ki isel sergi. 1982, "Chromazone Portre Sergisi" Toronto; 1982, "Berlin Sergisi" Almanya; "1983, "Desen-Bir Kanada ncelemesi 1977-1982" Saidye Bronfman Merkezi, Montreal; 1983 "Retrospektif Sergi" Vancouver Sanat Galerisi, B.C.; 1984, "1984 Sergisi" Brixton Sanat Galerisi, ngiltere (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 269).

2.5.63. Erna Rosenstein

17 May s, 1913'te Lemberg, Avusturya'da dünyaya gelden sürrealist ressam ve air Rosenstein, Avusturyal yahudi bir hâkimin k z d r. 1918'de Krakov'a ta nan sanatç , 1932-34 y llar aras nda Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'nde 1934–1936 y llar aras nda ise Krakov Güzel Sanatlar Akademisi'nde e itim görmü tür. Komunisttir ve Krakov Grup olarak bilinen bir sanatç grubuna üyedir.

1958'den itibaren Polonya'da pek çok ki isel sergi düzenlemi ve 100den fazla grup sergisine kat lm olan sanatç 10 Kas m 2004'te damar sertli inden dolay ya ama gözlerini yummu tur (http://www.usakowska-wolff.com/erna.htm).

2.5.64. Sarkis

(Ek 1- Resim 11)

I. ve II. ve IV. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 2.5.76'da yer almaktad r.

2.5.65. John Scott

(Ek 1- Resim 58)

1950 y l nda Windsor Ontario'da dünyaya gelen sanatç , 1972-76 y llar aras nda Ontario Sanat Koleji'nde e itim görmü tür. lk ki isel sergisi 1982 y l nda "Dil ve Anlat m" ba l yla A-Space (Toronto, Ontario)'de sergilenmi tir. Birçok ki isel ve grup sergisinde yer alan sanatç n n yap tlar : Ontario Sanat Galerisi, Toronto; London Bölgesel, Ontario; Kanada Milli Galersi, Ottawa; Stratford Sanat Galerisi, Ontario; Canada Council Art Bank ve özel koleksiyonlarda yer almaktad r.

1982'de 12. Paris Bienali'nde yer alan sanatç n n seçilmi baz gurup sergileri ise öyledir: 1983 "Parçalar, içerik, ölçek" London Bölgesel Sanat Galerisi, Ontario; "Desen-Bir Kanada ncelemesi 1977-1982" Saidye Bronfman Merkezi, Montreal; 1983 Chromazone Sanat Galerisi, Toronto; 1983 "Görüntüler-Yeni Anlat msal Sanat" Edmonton Sanat Galerisi, Alberta; 1983 "Toronto Resmi" Ontario Sanat Galerisi, Toronto (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 269).

2.5.66. Djuro Seder

1927 y l nda Zagreb'de dünyaya geldi. 1953 y l nda Zagreb Güzel Sanatlar akademisinde e itimini tamamlad . Miljenko Horvat, Ivan Ko ari , Julije Knifer , Dimitrije Baši evi Matko Meštrovi , Radoslav Putar, Marijan Jevšovar ve Josip Vaništa ile birlikte olu turduklar Gorgona Grubunun kurucu üyelerinden olan sanatç 1959 ve 1966 y llar aras nda grupta aktif rol oynam t r.

Ödülleri: 1984, 19. Zagreb Salonu Ödülü; 1986, Vladimir Nazor Resim Ödülü; 2002, Vladimir Nazor Ya am Boyu Ba ar Ödülü

Önemli sergileri: 1983, Beograd Sebastian Galerisi, Graz; 1984, Verajdin Sebastian Galerisi, Rovinj; 1985, Münih Hierling Galerisi; 1987, Varajdin Sebastian Galerisi; 1994, "(Un)recognizable Painting" National Museum of Contemporary History, Ljubljana; 2005, Gallery Arh, Rijeka; 2009, Academia Moderna, Zagreb (http://en.wikipedia.org/wiki/%C4%90uro_Seder).

2.5.67. Jacek Sempolinski

1927 y l nda Var ova'da dünyaya gelen Polonya'l ressam ve yazar Sempolinski, 1946 ve 1951 y llar aras nda Jan Seweryn Sokolowski (1904-1953) ve Eugeniusz Eibisch'den resim e itimi alm ve 1956 y l ndan itibaren Var ova Güzel Sanatlar Akademisi'nde resim e itimi vermi tir. Ayr ca yine ayn akademide Wladyslaw Daszewski ile beraber sahne tasar m çal malar yapm t r (http://www. answers.com/topic/jacek-sempolinski-2#ixzz1Tn049SHf).

1961'de II. Paris Bienali ve 1969'da Floransa Bienali'nde yer alm t r. 1960'tan günümüze Polonya, Viyana, Bat Almanya, sveç, Danimarka, Japonya ve Macaristan gibi pek çok yerde grup sergileri düzenlemi tir.

Ödülleri; 1976, Jan Cybis Ödülü, Var ova; 1986, Brother Albert Ödülü, Var ova; 2004, Kazimierz Ostrowski Ödülü, Gdansk (http://en.wikipedia.org/wiki/ Jacek_Sempoli%C5%84ski)

2.5.68. Jacek Sienicki

1928 y l nda Var ova Polonya'da dünyaya geldi. Var ova Güzel Sanatlar Akademisi Resim ve Heykel Fakültesi'nde 1955-2000 aras nda asistan, ve daha sonra profesör olan sanatç 14 Aral k 2000'de ya am n yitirdi.

Ödülleri; 1969; Arkady Galerisi Ödülü, Krakow; 1974. Koszyce ehri Ödülü; 1974, C.K. Norwid Sanat Ele tirisi Ödülü; 1984. Jan Cybis Ödülü, Var ova; 1993. A. Jurzykowski Vakf Ödülü, New York (http://www.jaceksienicki.pl/).

2.5.69. Alev Ebuzziya Siesbye

(Ek 1- Resim 24)

1938 y l nda stanbul'da dünyaya gelen sanatç , 1956-1958 y l nda stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Heykel bölümünde çal malar yapm , i lerine hayranl k duydu u lhan Koman' n ö rencisi olmak üzere heykel bölümüne ba layan, fakat iki y l boyunca Koman'la kar la amamas üzerine Akademi'yi terk etmi tir. Ebüzziya, seramik ile Füreya Koral atölyesinde tan m t r.

Ard ndan Almanya'da ve Türkiye'de yer alan seramik fabrikalar n n üretim bölümlerinde çal an sanatç , 1963 y l nda, tasar m n merkezi kabul edilen Danimarka'ya yerle ir. 1981'de Danimarka Kraliyet Akademisi üyeli ine seçilen

Ebüzziya, 1986'da Parist'te aç lan Uluslararas Sanat Sergisi'nde Kuzey Galerisi ad na Danimarka'y temsil etmi ve bu sergiye kat lan ilk sanatç olmu tur. Danimarka Kraliyet Porselen Fabrikalar için tasar mlar yapan sanatç , 1969 y l nda Kopenhag'ta kendi atölyesini kurar.

1975'te Ebüzziya, Rosenthal Porselen Fabrikalar n n i e ald ilk seramikçi ve 1986'da ise Paris Uluslararas Ça da Sanat Fuar FIAC'da eserlerine yer verilen ilk seramik sanatç s olmu tur. 1987'de atölyesini Paris'e ta r. Dünyan n çe itli merkezlerinde davet edildi i say s z karma serginin yan s ra, aralar nda Ankara, stanbul, Paris, Kopenhag, Londra ve New York'un bulundu u pek çok kentte düzenli aral klarla ki isel sergiler düzenlemi tir (http://www.tualim.net/mozaik/1388-alev-ebuzziya-siesbye.html).

Alev Ebüzziya son olarak 5 Aral k 2009 – 8 Mart 2010 tarihleri aras nda Vallauris Kalesi'nde (Fransa) "Alev'in Seramikleri" ba l kl sergisini açm t r. Sergide 57 adet yüksek pi irimli seramik ve sanatç n n ünlü markalar için üretti i 56 adet cam ve porselen tasar m yer alm t r (http://www.abvizyonu.com/editorden/fransada-turkiye-mevsimi-alev-ebuzziya-siesbye-sergisiyle-devam-ediyor.html).

K rk y l a k n bir zamand r seramik ile çal an sanatç n n bugün çe itli ki isel ve kurumsal koleksiyonlarda üç bin eseri bulunmaktad r. Bu koleksiyonlar içinde Danimarka ve ngiltere'deki Kraliyet Koleksiyonlar , Japonya mparatorluk Saray ve Ebüzziya'n n en çok eserine sahip olan müze ünvan ile Rotterdam'daki Boymans Van Beuningen Müzesi dikkat çeker.

Seçilmi sergileri: 1975, Museum of Decorative Arts Kopenhag; 1976, 8 Danish Ceramists, Rotterdam; 1982, Maison du Danemark, Paris; 1984 Garth Clark Gallery New York; 1987, 1. Uluslararas stanbul Bienali; 1988, 2. Uluslararas Asya-Avrupa Sanat Bienali, Ankara; 1985-88-90-96-98-99 Grönningen, Kopenhag; 1986-87-88-94 FIAC, Galerie Nord, Grand Palais, Paris; 2004, Koleksiyon, Victoria and Albert Museum, Londra (http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=1354).

Ödülleri; 1982, Tagea Brandt Ödülü, Danimarka; 1983, Eckersberg Madalyas , Danimarka (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 258).

2.5.70. Jerzy Stajuda

1936 y l nda Var ova Polonya'da dünyaya gelen sanatç , 1959 y l nda Var ova Teknik Üniversitesi'nde mimari e itimi alm t r. Ö renciyken haftal k Wspólczesnosc gazetesinde yaz lar yazmaya ba lam ve 1962'de ba editör olmu tur. Sanat na çok de er verdi i Artur Nacht-Samborski ve Tadeusz Brzozowski'nin önerisi ile resim yapmaya yeniden ba layan sanatç n n ya l boyalar suluboya hassasl ndad r (http://www.artfact.com/artist/stajuda-jerzy-lmtz9gdzzi).

Resim, desen ve sanat ele tirmenli i ile tan nan sanatç Polonya, ngiltere ve Fransa'da çe itli sergiler açm ; çe itli ülkelerde grup sergilerinde yer alm t r (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 272).

2.5.71. Jonasz Stern

1904 y l nda Ka usz- Polonya'da dünyaya gelen sanatç , 1929 – 1935 y llar aras nda Krakow Güzel Sanatlar Akademisinde e itimini tamamlad . 1930'lardaki ilk Krakow Grubu'nun kurucusu olan ressam, 1954'ten beri Krakow Güzel Sanatlar Akademisinde Profesörlük yapt . Ayn zamanda grafiker de olan Stern, 1988 y l nda Zakapone'de hayat n kaybetmi tir. Dünya Sava öncesi çal malar geometrik soyutlama yönelim ndeyken, 1950 sonras nda kolaj ve obje yorumlamalar na yönelmi tir (http://www.sztetl.org.pl/en/person/102,jonasz-stern/).

Polonya'da 20'den fazla ki isel sergisini düzenliyen sanatç ; Polonya, Bat Almanya, ABD, Belçika, sviçre, sveç, ngiltere, spanya, Danimarka, srail ve Hollanda gibi birçok ülkede grup sergilerinde yer alm t r. Polonya ve çe itli ülkelerin kolaksiyonlar nda eserleri yer almaktad r.

2.5.72. Aneta Svetieva

1944 y l nda Bitola'da dünyaya gelmi tir. 1968'de Belgrad Güzel Sanatlar Fakültesinden mezun olan sanatç , 1970'te Profesör Jovan Kratohvil ile uzmanl k çal malar n yürütmü tür.

Seçilmi sergileri; 1970, Galeria KNU, Belgrad; 1972 Genç Ku ak Üsküp Müzesi, Makedonya; 1973, 25 May s Gençlik Evi, Üsküp, Makedonya; 1974 Makedonyal Ça da sanatç lar; 1984, Gençlik Evi Galerisi, Belgrad; 1986, Lubliyana Bezingrejska Galerisi, Belgrad; 1986, "80'li y llarda Sanat Ele tirisi" Saraybosna

(1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri, 1987, s. 274); 1987, 1. Uluslararas stanbul Bienali, stanbul; 1997, "47. Uluslararas Sanat Sergisi" Venedik Bienali; 2002, Galeria Graz, Üsküp; 2004, "Diyaloglar" Nacionalna Galerija, Chifte Amam, Üsküp, Makedonya; 2009, "Gender Check - Rollenbilder in der Kunst Osteuropas" Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig – MUMOK, Viyana (http://www.artfacts.net/en/artist/aneta-svetieva-29314/profile.html).

2.5.73. Jerzy Szot

1956 y l nda Polonya'da dünyaya gelen sanatç , 1982 Var ova Güzel Sanatlar Akademisinde e itimini tamamlam t r. Polonya, Hollanda, talya, Çekoslovakya ve Sovyetler Birli inde 30 kadar grup sergisi açan sanatç n n eserleri Studio Galerisi koleksiyonunda yer almaktad r.

Ödüller: 1987, Genç Sanatç lar Ödülü (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 272).

2.5.74. Jan Tarasin

1926 y l nda Polonya'da dünyaya geldi. 1946-51 y llar aras nda Krakow Güzel Sanatlar Akademisinde grafik e itimini tamamlad . Ayn zamanda Krakow Grubu üyesi olan sanatç Var ova Güzel Sanatlar Akademisinde Profesör ve rektör olan sanatç 300'e yak n ki isel sergi ve 60'a yak n karma sergi açm t r (http://www.galeria-esta.pl/www/tarasin/). Ya am boyunca birçok ödül kazanan sanatç 2005 y l nda Polonya sanat na verdi i hizmetlerden ötürü "Gloria Atris" alt n madalya almaya hak kazanm t r. Sanatç 2009 y l nda hayat n kaybetmi tir (www.e-eatr.pl/en/artykuly/16039.html&usg=ALkJrhik46lI9shwPPWiXrDgHHF4kMyM2Q).

2.5.75. Patrick Tosani

1954 y l nda Boissy l'Aillerie Paris'te dünyaya gelen sanatç , 1973 ve 1979 y llar aras nda Paris'te mimarl k e itimi alm , daha sonra ise resim çal malar na yönelmi tir. 1978'den bu yana Paris, Saint-Etienne, Tours, Poitiers, Fransa, Madrid, Valansia, New York gibi birçok yerde sergiler açan sanatç , halen Paris Güzel Sanatlar Okulu'nda ders vermektedir (http://www.patricktosani.com/main.php).

Seçilmi sergileri; 1982, Espace Avant Premiere, Paris-solo; 1983, Liliane ve Michel Durand- Dessert Galerisi-solo, Paris; 1984, Borsa Saray , Nantes-solo; 1985, Liliane ve Michel Durand- Dessert Galerisi, Paris-solo; 1986, Taka Gi Galerisi, Nagoya, Japonya-solo; 1989, Photo Kunst, Stuttgart-solo; 1991, "Eski Amerikan ve Avrupa Foto raf Sanat Üzerine Bir Dialog", Ça da Sanat Müzesi, Los Angles; 1994, "Cartier Vakf Koleksiyonu" Milli Ça da Sanat Müzesi, Seul; 1997, Tokyo 2. Foto raf Bienali; 1999, 8.Uluslararas Foto raf Bienali, Torino; 2000, Zabriskie Galerisi, New York; 2000, Milano Europa 2000, Milano; 2006, "Sans Regard" Elize Müzesi, Lozan; 2008, "Patrick Tosani" L'espal, Le Mans; 2009, Reckermann Galerisi, Cologne (A.g.e.).

2.5.76. Yunus Tonku

(Ek 1- Resim 44)

1954 y l nda Zile'de dünyaya gelen sanatç , 1973 – 1977 y llar aras nda Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Seramik Bölümü'nde e itim görmü tür. 1978 – 85 y llar nda Stuttgart Güzel Sanatlar Akademisi Heykel Bölümü'nde e itim alan sanatç , 1985 – 86 y llar nda Stutgart güzel sanatlar akademisi'nde ö retim görevlili i, 1986 y l nda da Braunschweig Teknik üniversite'sinde ö retim üyeli i yapm t r.

Halen serbest heykeltra olarak çal makta olan sanatç , 30'u a k n ki isel sergi ve birçok karma sergi açm t r. 2004 y l nda Beyo lu'da sat n alm oldu u "Arte stanbul"u hem evi hem atölyesi olarak kullanan sanatç , hem de ö rencilerini yeti tirmek için kullan ma açm t r (http://www.trendus.com/blog/tugbagurkok/ yorumlar/2678/heykeltiras-yunus-tonkus-ile-roportaj.html).

Eserleri, Stuuttgart Güzel Sanatlar Akademisi, Braunschweig ehri Müzesi, Dheine ehrinde Akademie Wolfenbüttel, Istanbul Devlet Resim Heykel Müzesi ve Amerika, Fransa, Japonya, Almanya ve Türkiye'deki özel kolleksiyonlarda bulunmaktad r (http://www.arteistanbul.com/index.php?page=sanatci_detay&id=199). 2009, Daimi sergisi, Arte Istanbul Sanat Merkezi Yunus Tonkus katinda gorulebilir.

Seçilmi sergileri: 1980, Württembergischer Kunstverein, Stuttgart; 1981, Berlin; 1984-85-86-87 stanbul/ Ankara Vakko Sanat Galerisi; 1986, Stuttgart, 1987, Münster Rathausgalerie; 1987-91, Braunschweig Sanatç lar y ll k sergileri "Küntsler aus Braunschweig", Worpswede; 1995-96 Galeri m Schloss, Mochental; 1987, 1. Uluslararas stanbul Bienali; 1998 "Üç Heykelt ra " Braunschweig Sanatç lar Derne i Galerisi, "Skulptren forum" Rheine; 1996, Stuttgart Havaalan ; 2009, 11. Uluslararasi

Istanbul Bienali Paralel etkinlikleri kapsaminda Arte Istanbul Heykel Sergisi; 2009-2010 Contemporary Istanbul (http://www.yunustonkus.com/biyografi.php).

2.5.77. Seyhun Topuz

(Ek 1- Resim 19)

1942 y l nda Bal kesir'de dünyaya gelen Topuz, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Heykel Bölümü'nü 1971 y l nda bitirmi ; 1974-1978 y llar aras nda ayn kurumda asistan olarak görev yapm ; 1977 y l nda yeterlik ara t rmas n tamamlam t r.

1978-1980 ve 1983-1984 y llar aras nda çal malar n New York'ta sürdüren sanatç , 1978-1980 y llar aras nda Art Students Leauge'de heykelci Jose de Creeft ile çal malar yapm t r. Halen stanbul'da serbest olarak çal maktad r.

Önemli sergileri; 1975, 13. Middelheim Bienali Belçika; 1977, II. Uluslararas stanbul Festivali Günümüz Sanatç lar Sergisi stanbul; 1983, Maçka Sanat Galerisi, stanbul; 1986, Kültür ve Turizm Bakanl I. Asya Avrupa Bienali. Ankara; 1995 "Üç Sanatç , 4. Uluslararas stanbul Bienali Sergileri", Maçka Sanat Galerisi, stanbul; 1999, "2. Uluslararas Sharjah Bienali" Birle ik Arap Emirlikleri; 2004, "Maçka Sanat Galerisi Cholet'de" Museé d'Art et d'Histoire, Fransa; 2004, "Sanatç Giysileri" Museé du Textile Cholet, Fransa; 2004, "Uluslarars Heykel Sempozyumu, Heykel Sergisi" Dubai; 2009, "Made in Turkey-Positionen Türkischer Künstler 1978-2009", Frankfurt, Hamburg.

Ödülleri: 1970, Ahmet Andiçen Heykel Yar mas 1. Mansiyon, 1974, Hadi Bara An s na Heykel Yar mas , Mansiyon; 1974, 35. 35. Devlet Resim Heykel Sergisi Ba ar Ödülü; 1990, Sanat Kurumu "Y l n Heykel Sanatç s " Ödülü; 2008, Ayd n Do an Heykel Ödülü (http://seyhuntopuz.com/).

2.5.78. Ömer Uluç

(Ek 1- Resim 10)

I. ve II. ve VI. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 7.5.47'de yer almaktad r.

2.5.79. Burhan Uygur

(Ek 1- Resim 37)

1940 y l nda Tirebolu'da dünyaya gelen sanatç , 1961 – 1969 y llar aras nda stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Bedri Rahmi Eyübo lu Atölyesi'nde e itim alm t r. 1970 y l nda Avusturya hükümeti'nin bursu ile Salzburg Yaz Akademisi'nde çal malar n sürdüren sanatç ilk sergisini, 1968 y l nda stanbul Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde düzenlemi tir. Uygur, 1992 y l nda hayat n kaybetmi tir (http://nalanyilmaz.blogspot.com/2004/09/burhan-uygurun-sanat.html).

Ödülleri: 1968, Ça da Ressamlar Cemiyeti 'Y l n Genç Sanatç s ' Özel Jüri Ödülü; 1976, stanbul Arkeoloji Müzelerinin stanbul Festivali kapsam nda düzenledi i yar mada ald ödüller (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 263).

2.5.80. Utku Varl k

(Ek 1- Resim 27)

Sanatsal e itimine 1961 - 1966 y llar aras nda Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü Bedri Rahmi Eyübo lu ve Sabri Berkel atölyelerinde ba layan Utku Varl k daha sonra oyma bask (gravür) ve ta bask (litografi) atölyelerinde devam etmi tir. 1970 y l nda Paris´e gitmi , 1971-1974 y llar aras nda George Dayez ile Güzel Sanatlar Ulusal Yüksekokulu´nda, 1973-1975 y llar aras nda da Cachan Atölyesi´nde ta bask çal m t r. Sanatç çal malar na halen Paris'te devam etmektedir.

lk önceleri d avurumcu anlat mla figürlerini biçimlendiren Utku Varl k, 1960 ve 1970´lerde dönemin politik ya am ndan etkilenerek yapt resimlerinde de bu anlat m biçimini kullanm t r. Sanatç özellikle 1975´ten sonra d avurumcu anlat mdan uzakla m ve dü sel bir anlat m biçimine yönelmi tir. Sanatç için figür, sürekli ve asal olan do an n ya ayan ö elerinden biridir ve yans mas n do ada bulur.

Sanatç n n Eserlerinin Yer Ald Özel Koleksiyonlar: stanbul ve Ankara Güzel Sanatlar Galerisi; Bankas ; Merkez Bankas , Ankara; Yah i Baraz; Dekoreks Özel Koleksiyonu; Ben and Abey Gray Foundation; MME Alix De Rothschild; Ville De Paris; Bibliotheque Nationale De Paris; Musee De La Resistance Et De La Deportation A Lyon; Bülent smen Koleksiyonu; stanbul Modern Müzesi; Aziz Karadeniz Koleksiyonu (http://www.utkuvarlik.com/pPages/pArtist.aspx?paID=224&section=120&lang=TR&bhcp=1&periodID=&pageNo=0&exhID=0).

Seçilmi sergileri; 1965, 4. Paris Bienali; Fransa; 1967, 5. Paris Bienali, Fransa; 1973, Musee Galeria, 3. Uluslaras Bienal; 1975, Deutsch Museum Glashall, Münih; 1977, Galerie Valle Orti Valence, spanya; 1979, Galerie la Monade, Paris; 1986, Artisan, Ankara; 1987, Urart Sanat Galerisi, stanbul (A.g.e.).

Ödülleri: 1976, I. Bar Festivali Özgün Bask 1'lik ödülü, stanbul.

2.5.81. Jean-Luc Vilmouth

1952 y l nda Creutzwald-Fransa'da dünyaya gelen sanatç , Metz Güzel Sanatlar Okulu'nda e itim görmü tür. 1980'lerden bu yana, medya, enstalasyon, foto raf, heykel ve video alan nda eserler vermi tir (http://www.evene.fr/celebre/biographie/jean-luc-vilmouth-42918.php). Sanatç , ENSBA (Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts de Paris)'da profesör olarak halen Paris'te ya am n ve çal malar n devam ettirmektedir.

Filmografsi: 1996, You and Me; 1997; You and Me, dans le cadre du Bar séduire, installation vidéo; 2002, Renaissance USA; 2003; The river of the 9 dragons; 2003, Passages; 2004, L'important c'est de durer; 2004, Jungle Science; 2005, Face à Face; 2006 The White Building; 2006, The Dance of the Chaman (http://www.jlvilmouth.com/indexcv.html#ep).

Ki isel sergileri; 1978-1981, Yvon Lambert Galerisi, Paris; 1979-1982, Lisson Galerisi, Londres; 1981-1986, Kanransha Galerisi, Tokyo, 1982 Van Krimpen galerisi Amsterdam, 1983, Kanransha Galerisi Tokyo; 1984, Musée de l'abbaye Sainte-Croix, les Sables d'Olonnes; 1987, "Espace II + III", Arc, Modern Sanat Müzesi, Paris; 1992 "Café Whales songs" Hubert Winter Galerisi, Vienne;1994, "Animal Public" Kunstverein, Bonn; 1995, Camden Sanat Merkezi, Londres; 1999, Galerie Artra, Milan; 2004, CCF, Phnom Penh; 2005, "My dream houses" Espace d'art contemporain Orenga de Gaffrory (A.g.e.).

Karma sergileri; 1982, Sidney Bienali; 1982, Venedik Bienali; 1982, Documenta, Kassel; 1991, Lyon Bienali; 1996, Art Document 96, Hiroshima; 1999, "Premises" Guggenheim Soho, New York; 2003, Echigo-Tsumari Art Triennial, Echigo-Tsumari; 2005, "Comme le Rêve le Dessin" Louvre Müzesi, Paris; 2006, Tina B. Ça da Sanat Festivali, Veletrzni Palac, Prag; 2007 "Fleeing away from what bothers you most" MAGASIN 3, Stockholm, Konsthall (A.g.e.).

2.5.82. Marek Wyrzykowski

1951 y l nda Polonya'da dünyaya gelen sanatç , 1975 y l nda Var ova Güzel Sanatlar Akademisi'nde e itimini tamamlam t r. Polonya, ngiltere, Lüksemburg, Çekoslovakya, Macaristan ve Sovyetler birli inde pek çok sergide yer alm t r. Çe itli Polonya müzelerinde eserleri yer almaktad r (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri, 1987, s. 273).

2.5.83. Robert Youds

(Ek 1- Resim 59)

1954'de British Columbia, Burnaby'de do an sanatç 1978'de B.F.A. University of Victoria da e itim gördü. 1982'de Toronto MFA York Üniversitesinde Master e itimini tamamlad . (A.g.e. s. 270).

Ki isel sergileri; 1982 "Operatör" 185 Richmond Street, Toronto; 1982 "History" Mercer Union Sanat Galerisi, Toronto; 1983 "Paper Lifestyle" Giendon Galerisi, Toronto; 1984 Grunwald Galerisi, Toronto; 2007 "small artificial fields" Canadian Clay ve Glass Sanat Galerisi; 2007 "beautifulbeautiful artificial field" Greater Victoria Sanat Galerisi; "Jesus Green Tofino Sunset" Diaz Contemporary, Toronto.

Grup sergileri; 1982 "Resim 82" Harbourfront Sanat Galerisi, Toronto; 1983 "Toronto'lu üç sanatç " Articule Galerisi, Montreal; 1983 "Attitude" CNE, Toronto; 2005 "The Shape of Colour: Excursions in Colour Field Art 1950-2005" Ontario Sanat Galerisi; 2006 "PAINT: a psychedelic primer", Vancouver Sanat Galerisi, Toronto International Art Fair, Victoria; 2008 "Abstract Painting in Canada" Nova Scotia Sanat Galerisi, Halifax (http://www.diazcontemporary.ca/Artists_Youds.html).

2.5.84. enol Yorozlu

(Ek 1- Resim 12)

1950 Trabzon do umlu sanatç , 1978'de stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (MSGSÜ) Yüksek Resim Bölümü Prof. Ne et Günal Atölyesi'nden mezun olmu ve ayn y l ilk ki isel sergisini açm , Akbaba, Pardon, Usturas ve G rg r mizah dergilerinde karikatür çizmi tir.

Bugüne kadar yurtiçi ve yurtd nda pek çok ki isel sergi açan enol Yorozlu, 1986'da Uluslararas Asya Bienali (Banglade) ve Ankara 1.Uluslararas Asya - Avrupa

Bienali'ne, 1987'de 1. Uluslararas stanbul Bienali'ne, 1988'de 2. Uluslararas stanbul Bienali'ne kat lm t r (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 254).

Ödülleri: 1974, Uluslararas Karikatür Sergisi, Marostica, talya, 3.' cülük Ödülü; 1974, "Konut Sömürüsü", Karikatür Sergisi, Mimarlar Odas Ankara, Mansiyon Ödülü; 1975, talya Vercelli Uluslararas Karikatür Yar mas 'nda Alt n Madalya; 1979, Uluslararas stanbul Sanat Bayram - Yeni E ilimler Sergisi Ba ar Ödülü; 1980 Abdi pekçi Resim Yar mas , Milliyet Gazetesi, stanbul, 3.'lük Ödülü; 1982, stanbul Vakko Büyük Resim Yar mas , Mansiyon; 1983, stanbul Vakko Büyük Resim Yar mas , Büyük Ödül; 1983, Viking Özgün Bask Yar mas , stanbul, Ankara, zmir, 1. Ba ar Ödülü; 1985, Türk Sanat Kurumu, Plastik Sanatlar Ödülü, Ankara (http://www .senolyorozlu. net).

2.5.85. Gilberto Zorio

(Ek 1- Resim 5)

1944 y l nda Andorno Micca, Biella'da dünyaya gelen sanatç Accademia Albertiana di Torino'daki e itiminden sonra Arte Povera ak m n n en önemli temsilcileri aras nda yerini alm t r.

Ki isel sergileri; 1980, Studio 67 Bolonya; 1981, S. Ala Galerisi Milano; 1982, Christian Stein Galerisi; 1983 Storms Galerisi, Münih; 1985, Kunstverein, Stuttgart; 1986, Christian Stein Galerisi. 1976 Kunstmuseum, Lucerna.

Karma sergileri; 1980 Venedik Bienali, 1981 " talyan Kimli i Sergisi" Paris; 1982 Solomon R. Guggenheim Müzesi, New York; 1984 Torino, Brüksel; 1985 Madrid, Stuttgart New York; 1986 Gand; 1986 Venedik Bienali; (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri, 1987, s. 252); 1992 Documenta Kassel; 2001 Center for the Arts, New York (http://www.scultura-italiana.com/Biografie/Zorio.htm).

2.5.86. Andrej Zwierzchowski

1954 y l nda Polonya'da dünyaya gelen sanatç , 1979 y l Var ova Güzel Sanatlar Akademisinde e itimini tamamlam t r. Var ova Güzel Sanatlar Akademisi'nde ö retim görevlisi olarak görev alm t r. Polonya, Fransa, Macaristan ve Sovyetler Birli i'nde pek çok sergide yer alm t r. Stüdyo Galerisi koleksiyonunda

eserleri yer almaktad r (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 273).

2.6. I. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri'nin Bas ndaki Görünümü

2.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü

- ÇA A, Sema. "30 stanbul Koleksiyonundan 23 Ressam n 135 yap t " Cumhuriyet. 18 Ekim 1987: 4
- ÜSTER, Celal. "Gerçek Bir Ça da Sanat Ortam " Cumhuriyet. 25 Kas m 1987: 4
- Kültür Servisi. "Geleneksel Yap larda Ça da Sanat" Cumhuriyet. 25 Eylül 1987: 16
- HENR C, Jacques. " stanbul'dan Paris'e Uzanan Bir Serüven"30 Eylül 1987: 4
- Kültür Servisi. "Askeri Müze'de lk Kez Ça da Sanat" Cumhuriyet. 28 Eylül 1987: 16
- Sanat Kulisi. "Gelenler ve Gelmeyenler".Cumhuriyet. 28 Eylül 1987: 16
- Kültür Servisi. "Ticareti Para ve Bask n n Tarihi" Cumhuriyet. 24 Eylül 1987: 4
- ENKÖKEN, Handan. "S radan n içindeki S ra d "Cumhuriyet. 15 Aral k 1987: 4
- ALKAN, Merih. "Ben Körler çin Resim Yap yorum" Cumhuriyet. 26 Eylül 1987: 4
- Kültür Servisi. "Hamamda Türkler Kilisede Yabanc lar" Cumhuriyet. 26 Eylül 1987: 14
- ÇA A, Sema. "Önce Nefreti A mak çin Çaba Göster" Cumhuriyet. 11 Ekim 1987: 4
- SÖNMEZ, Necmi. "Kullan l Bir Fincan Yapmak S radan Bir Heykel Yapmaktan Zordur" Cumhuriyet. 8 Ekim 1987: 4
- GÜN, Ayd n. "Kendi Tarihimizle Hesapla mak, Böylece Ça da la mak Zorunday z" Cumhuriyet. 4 Ekim 1987: 5
- Sanat Kulisi. "Saim Bugay' n Gazetecilere Ça r s ".Cumhuriyet. 7 Kas m 1987: 4
- Dino, Abidin. "Bir Dokun Bin Ah Dinle Kase-i Fa furdan" Cumhuriyet.26 Ekim 1987: 5

- Kültür Servisi. “Aç l a Üç Gün Kala Herkes Tela l yd ” Cumhuriyet. 27 Eylül 1987: 4
- VAROL, Sabetay. “Abidin Dino: Sanatta Sansüre Paydos Demek Laz m” Cumhuriyet. 25 Eylül 1987: 16
- ÇA A, Sema. “Resim Sanatç n n Beyninde Olu ur” Cumhuriyet. 31 Ekim 1987: 4
- ALKAN, Melih. “Sanat n Ciddiyetine Kar Bir aka” Cumhuriyet. 28 Eylül 1987: 4
- AYMAN, Oya. “Sahici Mekanlarda Sahici Sanat Gerek” Güne . 20 Eylül 1987: 6
- “Ça da Sanat Sergileri Aç l yor” Güne . 25 Eylül 1987:6
- N RVEN, Nur. “Sarkis Sessizli ini Sese Dönü türdü” Güne . 29 Eylül 1987:6
- N RVEN, Nur. “Mistisizm Özgün Bask ve Desenlerde” Güne . 30 Eylül 1987:6
- “Askeri Müze’de Türk Sanat Sergileri” Güne . 3 Ekim 1987:6
- “Do ançay’ n Duvarlar , Akyava ’ n slami Resimleri” Güne . 4 Ekim 1987:6
- “Ça da Sanat Sergileri’nin Uluslararas Boyutu” Güne . 10 Ekim 1987:6
- N RVEN, Nur. “Komet: Kültür ile lgim Yok” Güne . 11 Ekim 1987:6
- N RVEN, Nur. “Yapt klar m n Hiçbirini Sevmiyorum” Güne . 13 Ekim 1987:6
- N RVEN, Nur. “Çoker ‘Ça da Sergiler’i Ele tirdi” Güne . 14 Ekim 1987:6
- TANSU , Sezer. “Koleksiyondan Seçmeler” Güne . 18 Ekim 1987:6
- AYMAN, Oya. “ Adamlar Sanat Destekliyor” Güne . 22 Ekim 1987:6
- N RVEN, Nur. “Erdok, ‘Sanatç l n bedeli a r’” Güne . 3 Kas m 1987:6
- TANSU , Sezer. “Modern Müzemiz Art k Kurulsun” Güne . 25 Kas m 1987:6
- SÖZEN, Gürol. “Bizim için stanbul bir masal” Güne . 26 Kas m 1987:6
- “Günah Ve Sevab yla Ça da Sergiler” Güne . 1 Aral k 1987:6
- AYMAN, Oya. “Aya rini Sergileri” Güne . 27 Eylül 1987:6
- “Olur ey De il” Güne . 27 Eylül 1987:6
- AYMAN, Oya. “Askeri Müzede Mehterli Aç l ” Güne . 27 Eylül 1987:6
- AYMAN, Oya. “Frans z Ele tirmen Gözüyle Ça da Sanat Sergileri” Güne . 4 Ekim 1987:6
- “Yorozlu, ‘Ezbere Resim Yapam yorum’” Güne . 14 Kas m 1987:6
- TANSU , Sezer. “Farkl l k Bilinci” Güne . 9 Aral k 1987:6
- N RVEN, Nur. “Ari , ‘Heykel Pahal Bir Sanat’” Güne . 5 Kas m 1987:6

2.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü

1. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri hakk nda d bas nda yer alan herhangi bir bilgiye ula lamam t r.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

K NC ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

25 Eylül-31 Ekim 1989 tarihleri aras nda gerçekle tirilen ikinci bienal "II. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri" olarak de il; "II. Uluslararas stanbul Bienali" olarak isimlendirilmi ; arka plan ya da alt yap s ile ilk serginin düzeni tekrarlanm t r. Bienal'in stanbul Kültür ve Sanat Vakf Genel Müdürü Ayd n Gün ba kanl ndaki Dan ma Kurulu'nu Prof. Do an Kuban, Beral Madra, Prof. Belk s Mutlu, Prof. Dr. Bülent Özer, Sezer Tansu olu turmaktad r. Dan ma Kurulu'nun bir y l boyunca yapt çal malar sonucunda belirlenen, ülkemizdeki yabanc elçiliklerin, konsolosluklar n ve kültür merkezlerinin katk lar yla desteklenen sergilerinde, t pk ilkinde oldu u gibi Ayd n Gün direktörlü ü, Beral Madra ise genel koordinatörlü ü üstlenmi tir. "Kültür Bakanl , Milli Saraylar Daire Ba kanl , Genel Kurmay Ba kanl , Eminönü Belediye Ba kanl , Mimar Sinan Üniversitesi, Türk Dünyas n Ara t rma Vakf ve ilgili müdürlüklerin izin ve katk lar yla (Madra, Arredamento Dekorasyon, 1989, s.8). stanbul Resim ve Heykel Müzesi Salonu ve Kitapl , Dolmabahçe Saray Hareket Kö kü, Aya rini, Ayasofya Hamam , Bas n Müzesi, Süleymaniye Kültür Merkezi, Askeri Müze, Atatürk Kültür Merkezi, Y ld z Üniversitesi Sabanc Kitapl , 'Geleneksel Çevrede Ça da Sanat' ad yla Sultanahmet ve çevresindeki tarihi aç k hava mekânlar ve yirmidört galeride gerçekle tirilmi tir.

Bienalin genel koordinatörü Beral Madra stanbul'da düzenlenen II. Uluslararas stanbul Bienali'nin amaçlar n Birinci Bienal ile benzer olarak, "Uluslaras ça da sanat ortam n her yönüyle ülkemize getirmek, ülkemizdeki ça da sanat ortam n uluslararas ortama tan tmak ve ça da sanat alan nda uluslararas bir ili ki ve ileti im sa lamak" eklinde özetlemektedir (http://www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0201.htm).

Bienalin Genel Direktörü Ayd n Gün ise, II. Uluslararas stanbul Bienali'ne ili kin olarak; "ilk bienali yapt klar esnada d ülkelerden sergi düzenleyicilerinin ve ele tirmenlerin geldi ini, hem sergi düzenleyiciler hem de bat da bu konuda çal an, uluslararas sergiler düzenleyen kurulu lar n önemli ki ileri davet edildi ini ve bu sayede sanatç lar m z d ülkelerde tan tma yolunda önemli bir ad m at ld n ve bu y l

bu ad m n çok daha büyük olaca dü üncesinde oldu unu" söylemi tir (Hürriyet, 14 A ustos 1989).

Kavramsal çerçevesi "Geleneksel Çevrede Ça da Sanat" olan II. Uluslararas stanbul Bienali'nde u sergiler ve sanatç lar yer alm t r:

a) MSÜ Resim ve Heykel Müzesi (F. Almanya 90'l Y llara Do ru); Berlin'den Grup Sergisi/ Ina Barfuss, Peter Chevalier, Ulrich Görlich, Raimund Kummer, Rainer Mang, Olaf Metzel, Hermann Pitz, Berthold Schepers, Thomas Wachweger. Sergi Yap mc s : Chritos Joachimides, Berlin Senatosu katk lar yla.

b) MSDB Hareket Kö kü; Alt kat: (Avusturya Öncü Sanat); Attersee, Peter Kogler, Hubert Schmalix, Martin Walde. Avusturya Kültür Ofisi ve Galene Kr z nger katk lar yla. **Üst Kat: (Son Yap tlar);** Mehmet Gün.

c) MSÜ Resim ve Heykel Müzesi Kitapl (Genç Avusturyal öncü Sanatç lar); Maurizio Bonato, Josef A. Moser, Norbert Pümpel, Ewald Spiss. (Avusturya Kültür Ofisi ve Galerie Lindner katk lar yla). Werner Boesch, Tuncay Boztepe, Wolf Peter Miksch (Avusturya Kültür Ofisi katk lar yla).

ç) Aya rini (Geleneksel Yap larda Ça da Sanat); Mehmet Aksoy, Erol Akyava , Ne e Erdok, Serhat Kiraz, Arme-Patrick Poirier, Ömer Uluç. (Geleneksel Çevrede Ça da Sanat); Erda Aksel/(Aya rini Önü), Mustafa Alt nta /(Ayasofya Müzesi Sergi Salonu), Handan Börüteçene/(Sultanahmet, Hipodrom Sfendor Duvar ve Önü), Metin Deniz/(Sultanahmet Meydan , Alman Çe mesi Yan), Erol Etî/£Saraybumu-Sultanahmet aras Marmara Denizi K y s), Ay e Erkmen/(Aya rini Önü), Mehmet Güleryüz/(Yerebatan Saray), Gülsün Karamustafa/(Ayasofya Müzesi Meyit -Kap s), Azade Köker/(Aya rini Önü ve Yan Duvarlar), Behçet SAFA/(Sultanahmet Meydan) , Sarkis/(Ayasofya Müzesi Hazine Binas), Alison Wilding/(Ayasofya Müzesi Projeksiyon Salonu)

d) Bas n Müzesi; SSCB Gürcistan Zurab Tzereteli Resim Sergisi

e) Süleymaniye Kültür Merkezi; (Geleneksel Yap larda Ça da Sanat); Daniel Buren, Jannis Kounellis, Richard Long, Sol Le-Witt

f) Askeri Müze; (Uluslararas Sergiler)

talya (80'li Y llarda talya'da Soyut ve Figür)

Alberto Abate, Luca Alinari, Aulo, Luciano Bartolini, Carlo Bertocci, Lorenzo Bonechi, Luigi Campanelli, Bruno Ceccobelli, Gianni Dessi, Stefano Di Stasio, Mario Fallani, Lino Frongia, Giuseppe Gallo, Paola Gandolfi, Sebastiano Guerrera, Paolo lacchetti, Massimo Livadiotti, Nicola Maria Martino, Tommaso Mas-simi, Sabina Mirri,

Elisa Montessori, Gianfranco Notargiacomo, Nunzio, Luca Maria Patella, Maurizio Pelegrin, Piero Pizzi Cannela, Giuseppe Salvatori, Marco Tirelli, Alessandro Twombly, Walter Gatti.

spanya Grup Sergisi (80'li Y llar n Ku a)

Alava Güzel Sanatlar Müzesi'nden Seçilmi Resimler; Alfonso Albacete, Carlos Alcolea, Gustavo Adolfo Almarcha, Alfredo Alvarez Plagaro, Santiago Arranz, Dis Berlin, Jose Manuel Broto, Patricio Cabrera, Migue Angel Campano, Victoria Civera, Cesar Fernandez Arias, Xavier Franguesa llopart, Xose Frexianes, Patricia Gadea, Migue Galanda, Ferran Garcia Sevilla, Alejandro Görnemann, Alfonso Gortazar, Xavier Grau, Menchu Lamas, Anton Lamazares, Jesus Maria Lazkano Peres, Jose Maldonado, Din Matamoro, Victor Mira, Felicidad Moreno, Guillermo Panaque, Anton Patino, Jose Maria Sicilia, Juan Ugalde, Dario Urzay, Juan Usle, Lourdes Vicente.

Portekiz Grup sergisi

Türkiye (80'li Y llarda Türk Resmi)

Fuat Acaro lu, Halil Akdeniz, Mevlüt Aky ld z, Bilge Alkor, Hale Arpac o lu, Bedri Baykam, As m ler, Özer Kaba , Komet, brahim Örs, Nedret Sekban, Yavuz Tanyeli, Esat Tekand, enol Yorozlu.

g) Atatürk Kültür Merkezi (Genç Türk Sanatç lar); Selim Altan, Arzu Ba aran, Haluk Gedik, Selma Gürbüz, Bahar Kocaman, Murat Morova, Argun Okumu o lu, eyma Reiso lu, Gonca Sezer, Murat Sinkil, Mithat en, Emre Zeytino lu. **(ki Ki isel Sergi);** Marco del Rue, Rudy Pijpers.

) Y ld z Üniversitesi Sabanc Kütüphanesi; ***Yugoslavya; Ki isel Sergi,*** Evgeniya Demniyevska Yugoslavya Ba konsoloslu u katk lar yla. ***Yunanistan; Grup Sergisi,*** Dimitri Alithinos, Danil, Niki Liodaki, Marios Spiliopoulos, Mariana Strapataski.

h) Y ld z Saray Sanat Galerisi (19. yy, Rus Resminden Örnekler)

) Galerilerdeki Sergiler

Artisan: Su Yücel .

Benadam Sanat Galerisi: Ayd n Ayan, Devrim Erbil, Adem Genç, Ergin nan, Ali smail Türemen.

Galeri Baraz: Nejat Melih Devrim.

Galeri Bm: Bilge Friedlaender.

Cumal Sanat Galerisi: Kadir Akorak.

Derimod Kültür Merkezi: Özdemir Altan.

Destek Reasürans Sanat Galerisi: Tamer Serbay.

Edpa Sanat Galerisi: Cihat Burak, Selim Turan, Burhan Uygur.

Garanti Bankas Sanat Galerisi: Ömer Uluç.

Kayaalp Sanat Galerisi: Tomur Atagök.

Lami Sanat Galerisi: Bubi.

Levent Sanat Galerisi: smail Türemen.

Maçka Sanat Galerisi: Azade Köker, Veit Stratmann, Anne Samson.

Galeri Md: Angela Conner, Miro, Koray Ari , Saim Bugay.

Mine Sanat Galerisi: Nur Koçak.

Galeri Nev: Bilge Friedlaender, Kemal Önsoy.

Tem Sanat Galerisi: "Bizden ve Onlardan".

Te vikiye Sanat Galerisi: Ivan Louis Dominique Bafoil.

Portakal Sanat ve Kültür Evi: Nazmi Ziya.

Ramko Sanat Galerisi: Habib Aydo du, Hüseyin Bili ik, Muammer Durmu , Rafet Ekiz, Abdurrahman Öztoprak.

Stud o Art: Eser Afacan.

Soyak Sanat Galerisi: Erdal Alantar.

Sanfa Sanat Galerisi: Mustafa Ata.

Urart Sanat Galerisi: Mehmet Aksoy, Fuat Acaro lu, Arzu Ba aran, Murat Morova, Gonca Sezer.

Vakko Sanat Galerisi: Yunus Tonku Heykel Sergisi, Ahmet Öner Gezgin "Kavramsal ve Görsel mgeler" Sergisi (Sanat Çevresi, Eylül'89, s.34-35).

1987'deki ilk sergide, "Geleneksel Yap larda Ça da Sanat" temas ad alt nda bir Bizans kilisesi olan Aya rini'de yabanc sanatç lar n, bir Osmanl mekân olan Aya Sofya Hamam 'nda ise Türk sanatç lar n mekâna özgü çal malar üretmeleri istenmi ancak II. Uluslararas stanbul Bienali'nde bu sistem tersine çevrilerek Aya rini Kilisesi Türkiye'den sanatç lara, Aya Sofya Hamam ise yabanc sanatç lara verilmi tir.

stanbul'un tarihi önemini vurgulayan, sanatç lar ve izleyiciler aç s ndan tarihi bir çekicili i olan "Geleneksel Yap larda Ça da Sanat" sergilerine ek olarak "Geleneksel Çevrelerde Ça da Sanat" sergileri yap lm t r. 1987 deki mekânlar d nda "Süleymaniye mareti, Yerebatan Saray , Ayasofya Hazine Binas " gibi tarihi mekânlarda sergi yeri olarak kullan lm t r. Böylece hem daha çok sanatç ya yer vermek hem de kentin en yo un olan kültür bölgesini bir bütün olarak vurgulama amac ndad rlar (A.g.e. s.36) .

II. Uluslararas stanbul Bienali'nin ard ndan, bienalin sürdürülüp sürdürülmeyece i, 'bienal' yerine KSV'nin y ll k tüm programlar na kat lan ve her y l tekrarlanan bir uluslararas plastik sanatlar etkinli inin mi gerçekle tirilmesi gerekti i tart lmaya ba lanm t r. Tart malar s ras nda, ister iki y lda bir ister her y l yap ls n, bu etkinlik için tek bir yap bulunmas n n gereklili i vurgulanm t r. Sezer Tansu , "Biele tirinal 3" ba l kl yaz s nda, "hiçbir kimseye tarihsel mekân n büyüsüne s nma hakk tan mayan ve hepsinin bir arada toplanmas n sa layan bir tek yap bulunmas gere i"ni ifade etmi tir (http://www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0185.htm). Tansu 'un Bienal konusundaki bir ba ka önerisi ise, "Türkiye'den bir, yurtd ndan bir olmak üzere Bienal'in iki seçici ile yürütülmesidir" (A.g.e.).

3.1. Bienalin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar

II. Uluslararas stanbul Bienali'nde, ilk bienalde de belirtti imiz gibi somut anlamda küratör ya da dan ma kurulu taraf ndan olu turulan kavramsal bir çerçeve bulunmamakla birlikte; 'Geleneksel Yap larda Ça da Sanat' ve 'Geleneksel Çevrede Ça da Sanat' temalar ile sanatç lar çal malar n sunmu lard r.

Bu ba l n içeri i II. Uluslararas stanbul Bienali katalogunda Bienalin Dan ma Kurulu üyesi Prof. Dr. Do an Kuban taraf ndan öyle ifade edilmektedir:

> "Tarihsel Çevrede Ça da Sanat" konusu yaln z çevresel sanata de inmiyor. Kat lan sanatç lar n ço unlu u bu yönde bir mesaj iletmeyi amaçl yorlar. Bienalin konusu tarihi çevreyi ve sanatç n n çevrenin sundu u k k rt c l a olan yan t n n vurgulanmas n amaçl yor. Sanatç lar konuya de i ik tav rlarla yakla m lar. Kimisi, fiziksel ve mekânsal bir kayg yla nesnenin boyutlar n büyütüyor ve bir mimari çevreye ya da kent mekân na kat lmaya çal yor. Kimisi için bu tarihsel bir gerçe e ya da mitos yorumlar na araç oluyor. Kimileri bienali çevre kirlenmesi gibi konular için propaganda ve protesto nedeni olarak kullan yorlar. Kimi sanatç larda yaln z kentsel mekân n fiziksel materyalizasyonunun tarihsel süreci içine kat lmak istiyorlar" (Kuban, 1989, s.78-79).

Prof. Dr. Do an Kuban Cumhuriyet gazetesine verdi i bir demeçte ise, stanbul'un tarihi görkemine, topraklar üzerinde birikmi yap lara bakarak dünyadaki

sanat kentleri aras nda ilk s ray alabilece ini, ancak ça m zda ki sanat etkinlikleri aç s ndan böyle bir s ralama yap lacak olursa bu s ralamada kolay kolay yer alamayaca n belirtmi tir. stanbul Bienali'ne bir de bu aç dan bakmak gerekti ini vurgulayan Kuban,

> "Kentsel mekân ya da mimari mekan içinde bir mesaj getirmek isteyen sanat objesini, resim ya da heykel diye s n fland rmadan yaratan sanatç lar n önünde, tuval resmi ve saf heykelden daha çok kap aç l yor." "Sanat fiziksel çevreye bir ek olarak de il, mimari gibi onu biçimlendiren daha geni bir etkinlik olarak dü ünmek, ideal olarak kenti sanat yap t olarak görmeye kadar varabilir."

sözleriyle 'Geleneksel Çevrede Ça da Sanat' temas ile ilgili görü lerini ifade etmektedir (Cumhuriyet, 27 Eylül 1989, s. 14).

"Geleneksel Çevrede Ça da Sanat" temas ile ilgili bir de erlendirme yapan sanatç Nur Nirven'e göre ise, art k yap tlar nesne olma konumundan kurtar larak iletti i mesajla kentin konumuna da do rudan katk getiren bir sürece do ru ilerlemektedir:

> "Sanatç lar art k geleneksel tuval ve geleneksel çerçeveyle yetinemeyecekleri bir a amaya geldiler. Yap tlar, yaln zca birer mesaj ileten ya da bir eyleri anlatan nesneler konumundan kurtar l yor ve tuvalin d nda da 'ya ad ' izlenimini uyand rmak için bir yandan çerçevenin maddesel s n rlar ndan kurtar lmaya çal l rken, öte yandan da sanat görü leri ve buna ba l olarak gereçler de i iyor. Bu arada çe itli gereçlerle yarat lan sergi ve mekân düzenlemeleri de sanat n ya amla iç içeli ini, ayr lamazl n , kopamazl n kan tlama amac güdüyor. Bu durumda yap tlar art k eskiden oldu u gibi soylular n konaklar nda ya da ça da müze bilimcili in geli mesinden önceki gibi s k c ve itici gelen müzelerde saklanm yor. Sanatç "Geleneksel Çevrede Ça da Sanat" örne inde görece imiz gibi, yap tlar yla ve iletti i mesajla kentin mekân na do rudan katk da bulunmak istiyor (Nirven, 1989, s.6)

‘Geleneksel Çevrede Ça da Sanat’ kavramsal çerçevesi ile ilgili yap lan tart malar yo unlukla neden tarihsel mekânlar n kullan ld , turizme yönelik bir tan t m amac n m ta d ve bununla ba lant l olarak Türkiye’de bir Ça da Sanatlar Müzesi’nin olmamas n n getirdi i eksiklik ile ilgilidir.

Bu konu ile ilgili olarak Sezer Tansu , büyük bir modern sanat müzesinden yoksun bulundu umuz için bienalin a rl k noktas n tarihsel ya da geleneksel mekânlar ve çevrelerin olu turdu unu söylemektedir. Tarihsel ya da geleneksel mekânlarda ça da eser uygulamalar n n stanbul Bienali’nin ç k noktas n belirleyen bir konumu olmad n vurgulayan Tansu , çe itli ülkelerde düzenlenen bienallerin kendilerine ait olanaklar n n oldu unu ve bu nedenle tarihsel an t ve çevre kullan lmas zorunlulu unun do mad söyler. Tansu ’a göre, “Gerçekte tarihsel an t ve çevreler, içlerine zaman zaman ça da uygulamalar kabul etseler de asl nda kendi kendilerine yetiyorlar da art yorlar bile” (Cumhuriyet, 29 Eylül 1989, s. 13).

Prof. Dr. smail Tunal ise sergilerin Ayasofya, Aya rini, Yerebatan Saray , Süleymaniye Kültür Merkezi gibi tarihsel – an tsal mekânlarda aç lan sergileri içine ald n ancak u noktaya i aret etmek gerekti ini, bu ad geçen yap lar n geleneksel de il, tarihi yap lar oldu unu, bienal düzenleme kurulunun anlad anlamda bunlara ‘geleneksel yap ’ denemeyece ini, sanat tarihinde, mimarl k tarihinde “geleneksel yap ” kavram n n tamamen ba ka bir anlam oldu unu söylemektedir (Cumhuriyet, 17 Ekim 1989, s. 5).

Sezer Tansu ise kendi ülkelerinin kültür ve sanat realitesi içinde evrensel a rl klar kazanmay ba ard klar varsay lan yabanc sanatç lar n stanbul’un uluslararas ortamda salt turistik bir çe ni olarak kavranan ça da kaderini de i tiremediklerini söylemektedir. Bu konu ma öyledir:

> “Bienalde tarihsel mekânlarda ça da yap t düzenlemelerinin, turizme yönelik tan t mda, tarihsel an tlar n vurguland çok s radan bir yakla mla ilintisini dü ünmemek de elimden gelmiyor. Gerçi önümüzde tarihsel an t mekânlar n n yüksek bir alg lanma düzeyinde kavranmas ve de erlenmesi gibi savlar bulunuyor, ama bunlar n gerçekle ebilece ine dair kan tlar n hiç bir ekilde olu turulmad da görülüyor. Bu mekânlar n özellikle Bat l lar indinde egzotik bir çevre mant d nda alg land n gösteren güçlü belirtilerden de yoksun kalabiliyoruz. (…) Bu tür giri imlerden beklenen tan t ma belli bir katk sa lasa da, as l sorun ve de erlerin su yüzüne

ç kamad , diyalektik içeriklerin giderek daha çok ihmale u rad s radan sonuçlara ula t r yor" (Tansu , 1989, s. 2).

3.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar

stanbul Kültür ve Sanat Vakf 'n n 25 Eylül - 31 Ekim tarihleri aras nda gerçekle tirdi i II. Uluslararas stanbul Bienali Bienal Seçici Kurulu'na kar özellikle bienale ça r l olmayan, ya da ça r l oldu u halde sonradan kat lmaktan vazgeçen sanatç lardan ve galerilerden çe itli konularda ele tiriler gelmi tir. Sanatç seçiminin sa l ks z yap ld dü üncesinde olan sanatç lar, adam kay rma politikas güdüldü ünü ifade etmektedirler. Baz sanatç lar "Say n Ayd n Gün, bu bienali o lu Mehmet Gün için düzenliyor" eklinde görü belirtirken, bir di er bölümü de çifte standart uygulamas iddias içerisindedir (Tansu , 1989, s. 4).

II. Uluslararas stanbul Bienali'nden çekildiklerini aç klayan baz Türk sanatç lar n isimleri unlard r: Askeri Müze'deki 'Ça da Türk Resminden Kesitler'de anlat mc resimde Balkan Naci slimyeli, Nur Koçak, Ekspresyonist kökenli ressamlardan Mustafa Ata, X soyut figür birle iminde Tomur Atagök, As m ler, Hüsamettin Koçan, Zekai Ormanc , Yusuf Taktak, soyut resimde Özdemir Altan, Bubi, Güngör Taner, Aya rini'deki 'Geleneksel Çevrede Ça da Sanatlar' sergisinden Alaattin Aksoy ve son olarak da Handan Börüteçene, stanbul Bienali'nden ayr lm t r (Milliyet, 14 Eylül 1989, s. 8).

Sanatç Nur Koçak, seçici kurulun sanatç lar n seçimi ile ilgili olan tavr ndan dolay bienalden çekildi ini söylemektedir; 'Ben iki etkinli e davet edildim. Biri "80'li Y llar Türk Resmi" di eri de özel galeriler bölümünde. Mine Sanat Galerisinde ki isel sergim var. Ben birincisinden çekildim. Askeri müzenin mekan olarak elveri li olmad kanaatindeyim. Seçici kurulun sanatç lar s n fland r rken ortaya koydu u tav r ve yetersizlik beni bu karara yöneltti.(…) Ben bienal fikrine kar de ilim ancak o organizasyonun içinde yer almak istemedi im için 80'li Y llar Türk Resmi bölümünden çekildim.' sözleri ile seçici kurulu yetersiz buldu unu vurgulamaktad r (Galeri Rehber, Ekim'89, s. 19).

Sanatç Balkan Naci slimyeli ise kimi ressamlar n yok say ld ve adam kay rma politikas güdüldü ü ve bu sebepten bienale kat lmama karar ald n u sözler ile ifade eder; "Birinci stanbul Bienalinde de kas tl ve de er bilmez bir tutumla kimi

ressamlar yok sayma e ilimi içindeydiler. O zaman sab rla kar lad m bu tutumun tesadüf olmad ortaya ç km t r. Uluslararas bienaller, tan nm sanatç lar ki isel saplant lar yüzünden harcama arenas olarak kullan lamaz. Bunun d nda, inatla adam kay rma politikalar n n sürdürülmesi, sergilerdeki kimi grupland rmalar n hem tan m, hem de yan yana getirilen ki iler aç s ndan tutars zl , a r say da sanatç davetiyle niteli in suland r lmas , bienale kat lmamam n di er nedenleridir" demi tir (Milliyet, 14 Eylül 1989, s. 8).

Sezer Tansu davet edilen sanatç lar n bienale kat lmamalar ile ilgili olarak; Bienal sürecinde sanatç kesiminden gelen tepkiler de, galeri rekabetleri ve buna ili kin sorunsallara ba l bulunan içerikler ta m lar ve (…) ça r l olduklar bienale kat lmayarak kendilerini sabote etmekten ba ka bir anlam olmayan hareketler içine girmi lerdir. Aya rini an t na ça r l Adnan Çoker'in kat lmay reddetmesinin ard ndan Alâaddin Aksoy'un kat lmama yolunda tak nd tav rlarla olay n d nda kalmas bizim gözümüzde, bu sanatç lar n her ikisininde akademi çevresinden geldi i dü ünülürse, kendilerinde bu i e kat lacak yeterli güven duygusunun bulunmad izlenimine yol açm t r. Bu noktada akademik geli me ve uzant lar n n büyük üslûp etkinliklerine intibak edememe süreci an msatabilir ve bu kurumun giderek galeriler ortam nda da pay arayan ve bunun yan s ra öncülük alan nda bo una hegemonya e ilimlerini sürdürmeye niyetli ortamlar yaratma çabalar n da göz önüne alan k sa bir tarihçesine yer verilebilir." demi tir (Tansu , 1989, s. 7).

Di er bir tart ma ise I. Uluslararas stanbul Bienali'nde yer alan baz sanatç lar n II. Uluslararas stanbul Bienali'nde de yer almas ile ilgilidir. Sanatç Saim Bugay konuyla ilgili u ele tirilerde bulunmaktad r:

> "Baz arkada lar var, baz lar yok. Ben geçen bienalde vard m bu bienalde olamazd m. Seçim öyle yap lm karar al nm . Olsam da fark etmez olmasam da. Ama bir ba kalar bu y l yine var. Peki, ben niye yokum? Galeri MD bana sergi açmasayd ben bu bienalde yoktum.(…) Hangi ansiklopediyi açsan z orada benim ad m var. Bir sakatl k var. Ben bunlar una veya buna kar olarak söylemiyorum. Ama burada mutlaka bir sakatl k var. Bienalin ilgili ki ilerinin buna bir çözüm getirmesi art." (Galeri Rehber, Ekim'89, s. 17).

Bienalde sanatç say s n n fazla tutulmas ile ilgili yap lan ele tirileri Bienali de erlendirmek amac yla Plastik Sanatlar Derne i taraf ndan düzenlenen toplant da, Prof.Dr Do an Kuban yan tlam t r. Kuban, bienalin yaln zca sanatç lar ilgilendiren bir sorun olmad n tüm boyutlar yla bir estetik sorunu, bir kültürel ortam sorunu oldu unu söylemekte ve geni bir sanatç kesiti vermek endi esiyle sanatç say s n n gere inden fazla tutuldu unu kabul etti ini söyleyerek, sanatç lar n daha genç ya lardan seçilmesi gerekti i kan s nda oldu unu da belirtmektedir (Cumhuriyet, 31 Ekim 1989, s. 5).

Yine ba ka bir tart ma ba l ise seçilen yabanc sanatç lar n niteliksiz oldu una ili kindir. II. Uluslararas stanbul Bienali Koordinatörü Beral Madra yabanc sanatç lara dair ele tirilerle ilgili olarak unlar söylemi tir; "Her iki bienale davet edilen sanatç lar n yeterince ünlü ve de erli olduklar na inanmayanlar var, dahas onlar n eskimi kavram ve ak mlar temsil ettiklerini ileri sürenler, kavramsal sanat, çevre/mekân düzenlemesinin öne ç kar l p resim sanat n n gölgelenmek istendi ini dü ünenlerde var.(…) Bu dü üncelere inanmak e iliminde olanlar, bu ki ilerin y llard r s n rlad küçük dünyan n d na ç karak, sanata ussal ve gerçekçi gözlerle bakmay deneyebilirler. (…) Uluslararas sanat ortam ile ili ki kurmak gereklidir; bugüne kadar yap lan iki bienal bu yolda yararl iki ad m olu turmu tur; Türkiye'de ya ayan sanatç lar n uluslar aras sanat ortam na ç kmalar nda bu bienaller etkili olacakt r; yabanc sanatç lar n ülkemize gelmesi, genç ku a n onlar tan mas , sanatta a amalar yaratmak için gereklidir…" (Madra, 2003, s.51).

Bienal esnas nda yabanc sanatç lar n Türk sanatç larla yeterince ili ki kuramam oldu u yönünde ortaya ç kan tart malar ve Bienaldeki sanatç lar n birbiriyle yeterince ili ki kuramamalar ndan yak nmalar üzerine Paris Modern Sanat Müzesi Müdürü Suzanne Pagé öyle demi tir:

> "Bienal esnas nda yabanc sanatç lar Türk sanatç larla yeterince ili ki kuramam olabilirler. Ancak bu çok do al, çünkü gördü üm kadar yla onlar da bir hafta içinde yap tlar n haz rlamakla u ra m lar ve kenti gezmeye bile zaman bulamam lar. Öte yandan yabanc sanatç lar bir "elçi" gibi görmemek gerek. Böyle ili kiler sergi d organizasyonlarla olur. Bunun gibi, Türkiye'de sergi yap mc lar n n sürekli yabanc sergi yap mc lar yla ili kide olmas ve onlardan destek almas gereklidir" (Cumhuriyet, 24 Ekim 1989, s. 5).

Bienal Dan ma Kurulundan Sezer Tansu ise yabanc sanatç larla ileti imsizlik sorunu ya ad klar n söyleyen sanatç larla ilgili olarak bunun organizasyonun bir sorunu oldu unu söyleyerek bienalin bunu biran önce çözmesi gerekti i yorumunda bulunmu tur:

> "Bienale ça r l yabanc sanatç larla ileti imin sa lanmas organizasyonun bir ba ka problemidir. Yabanc sanatç lar, özel mekânlar n ve evlerin imkânlar kullan larak, bir üstünlük ya da imtiyaz aray na alet edilen bir tekelcili e de vesile olmaktad rlar. Buna bir çare olarak simültane çeviri imkanlar n n hemen devreye sokuldu u bir kaç seminer düzenlenerek, yabanc sanatç lar zengin evi fiyakas ndan kurtarmay amaçlayan ve dolay s yla ileti im sa layabilecek as l ki ilerle ili kiye sokabilen faaliyetler planlanm olmal d r. Bu husus dan ma kurulunda dile geldi i halde, Bienalin takdiminde bu konu üzerinde hemen hemen hiç durulmad . Bienalde birbirini izleyen ve on be günü bulan bir kokteyller dizisinin ç lg nl içinde, gelen baz yabanc lar n tekele al narak mevhum imtiyazlar n pe inde ko ulaca bir gösteri çilik rezaleti daha ya ayaca na kesin gözüyle bak labilir. Oysa yabanc sanatç larla Türk sanatç lar n kayna p ileti im kurmalar m sa layacak bir düzenleme mant Bienal organizasyonunun en çok ihtiyaç duydu u yakla mlardan bir tanesidir" (Tansu , 1989, s. 7).

II. Uluslararas stanbul Bienali'nin dan ma ve düzenleme kurulu üyesi Prof.Dr. Do an Kuban gelen ele tirileri genel olarak de erlendirmi ve bienalin nas l ele tirilmesi gerekti i yönünde yorumda bulunmu , sanatç lar yerine seçicilerin ele tirilmesini alg layamd n söylemi tir; "Kan mca, bienalin ele tirisi iki düzeyde olur. Birincisi örgütlenme, ikincisi kat lanlar n seçimi. Örgütlenme konusundaki güçlüklerin temelinde toplum kültürünün sanata kar yayg n duyars zl yat yor. Bienaller sadece sanatç lar için de il halk için, sanatsever, sanat izleyen kamuoyu için yap l yor. Fakat ele tirilerde as l dile getirilen, kat lanlar n seçimi sürecine ili kin olanlar… Kan mca dan manlar için söylenecek yarg lar, seçilen sanatç lar n de erlendirilmesinden ba ka alana kayd r ld kça ku kulu bir nitelik ta r. Çünkü seçicinin yeterlili i seçtiklerinin do ru olup olmamas na bak larak yap labilir. Oysa ileri sürülen yarg lar a a da örneklendirdi im gibi olsayd dan manlar dü ündürebilirdi:

> “Yerebatan saray gibi ola anüstü bir mekân Mehmet Güleryüz’e vermi ler. Gerçi Güleryüz sahne düzenlemekte deneyimli ve kalburüstü bir sanatç ise de, böyle bir “happening” için bu mekân kullanacak yetenekten yoksundur. Onun yerine X,Y,Z gibi ustalar var.” Ya da; Hipodrom gibi uluslararas bir vitrini Metin Deniz’e teslim etmi ler. Gerçi Deniz’in orada gerçekle tirdi i ilginç kompozisyon yontusal nitelikleri, figürlerindeki ba ar l ifade, dinamizmi ve dengeyi içeren karma k yap s ve tümel albenisi ile sanatç n n ba ndan bu yana vurgulad tarihi mekâna kat lma amac na uygun, gözlemciyi kendine davet eden bir yap t. Fakat A,B,C gibi sanatç lar daha do ru bir seçim olurdu (…) gibi ve di er sanatç lar için de, ku kusuz daha ayr nt l yanl seçim nedenleri belirtilebilirdi. Ça r lan sanatç lar n böyle bir bienal için tutars z bir seçim oldu u saptanabilirdi. Mehmet Gün’ün Ayd n Gün’ün o lu olmas n vurgulayacaklar na, ressam olarak hangi nitelikleriyle seçildi ini anlayamad klar n , onun yerine soyut d avurumculu u daha iyi temsil eden ba ka bir sanatç gösterebilirlerdi. (…) sanatç lar bir tür dayan ma duygusuyla sanatç lar ele tirmek yerine seçicileri ele tirerek dolayl bir ele tiri yöneltiyor olabilirler. E er öyle ise bu Nasrettin Hoca’n n karanl kta kaybetti i bir eyi ayd nl kta aramas na benziyor. (…) insanlardan önce obje ve olgular konu alan ele tiriye eve Bizansl arabeske hay r!” sözleri ile tepkisini dile getirmektedir” (Cumhuriyet, 24 Ekim 1989, s. 5).

3.3. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar

II. Uluslararas stanbul Bienali’nde sergi mekânlar ile ilgili olarak en çok tart lan ba l klar tarihsel mekânlar n sergi yeri olarak kullan lm olmas , sergi mekânlar n n birbirinden çok uzak yerlere da t lm olmas ve galerilerdeki sergilerin yeterince koordine edilememi olmas gibi konular olu turmu tur.

1987’de kullan lan mekânlara ek olarak II. Uluslararas stanbul Bienali’nde Süleymaniye mareti, Yerebatan Saray , Ayasofya Hazine Binas gibi tarihi mekânlarda sergi yeri olarak kullan lm t r.

Beral Madra; tarihsel mekanlar n kullan m n n sergi yeri yoksunlu undan kaynakland n , stanbul’da bu çapta bir sergiyi gerçekle tirecek haz r bir yerin

olmad n , sergi yap lacak yap lar n say lar n n k s tl oldu unu, öncelikle bir sergi yeri yarat lmas n n önemini bu bienalde de vurgulam t r (Madra, 2003, s. 37).

Sergi mekanlar n n birbirine uzak olu unun Bienal etkinli inin da lm olmas na sebep oldu unu söyleyen Prof. Dr. smail Tunal , ele tirilerini u sözlerle dile getirmi tir:

> "Bienal sergileri, stanbul gibi ula m sorunu olan bir kentte birbirinden çok uzak mekânlara da t lm . Bu da t lman n iki negatif sonucu do uyor: Birincisi, bienal organik bütünlü ünü yitiriyor. kincisi de bu birbirinden çok uzak ana mekânlara gidebilmenin seyirci için do urdu u güçlük. Oysa bienalin bir e itsel amac n n olmas ve bunun da her gösteriyi çok say da insan n kolayca izlemesini sa lamak olmas gerekir" (Tunal , 1989, s.5).

Nur Koçak bienalin de i ik mekanlarda düzenlenmesi üzerine; Askeri Müze d ndaki geleneksel mekanlar n ve buralarda "ça da sanat" sunma fikrinin çok iyi oldu u ve iyi sonuçlar elde edildi ini ancak Mimar Simam Hamam 'n n biraz zor bir mekan oldu unu söylemektedir. Geçen bienalde de sanatç lar n bu mekan çok iyi de erlendirme imkan bulamad klar kan s nda olan Koçak ele tirilerini u sözlerle dile getirmektedir:

> "Geçen bienalde ben galeriler bölümünde yer ald m ve yap tlar m z panolar üzerinde kald . ç içe as ld lar. Geriye çekilip de yap t inceleme imkan tan nmad . Bu y l yine ayn mekana ça r ld m "80'li Y llar Resim Sergisi" bölümünde. Dedi im gibi ayn hatalar bu y lda tekrarlan yor. Bu nedenle kat lmad m. Bunun d ndaki mekanlar çok iyi fakat çevre düzenlemesi üzerinde çal an sanatç lar aç s ndan verimli oluyor. Ça da sanat n boyutlar malum bu nedenle tuval çal mas yapan sanatç lar için bir daha ki y la çok daha iyi mekanlar bulunmas laz m. Büyük duvarlar, yüksek tavanlar vs.." (Galeri Rehber, Ekim'89, s. 19).

Sanatç Tomur Atagök ise, mekân konusunun hep geri planda kendini hissettirdi ini söylemektedir. Geleneksel mekân- ça da sanat derken Aya rini'nin bienalden geriye kalan tek muhte em eser oldu unu belirten Atagök, "bienalin stanbul'a ve gelecek stanbul Bienallerine acele taraf ndan Ça da Müze mekânlar n n

kazand r lma gereklili ini bir kez daha ortaya koydu unu" söylemektedir (Güne , 5 Kas m 1989, s. 6).

Bienal Seçici Kurul Üyesi Beral Madra, mekân düzenlemelerinin ku kusuz sanatç ve izleyici aç s ndan zorlay c oldu unu, izleyicinin son on be y ldaki yo un etkinlikler dolay s yla ancak normal resim sergilerine al t n , ama sanat n son h zda ilerlerdi ini, mekân düzenlemelerine de al lmas gerekti ini söylemektedir. Ayn ekilde bu olay n ressamlar da zorlayabilece ini belirten Madra, tarihsel bir yap içinde ya da herhangi önceden verilmi bir mekânda bir yap t yaratman n bir tez yaz p görselle tirmek gibi bir çal ma oldu unu, bunun resimle de ba ka malzemelerle de yap labilece ini ama önemli olan n bu mekânla uyumlu ya da kar t bir söyle iye girebilinmesi oldu unu belirtmektedir (Güne , 5 Kas m 1989, s. 6).

Tarihsel mekanlar n tekrar sergi yeri olarak belirlenmesi ile ilgili olarak gelen ele tirilere kar l k Sezer Tansu ; Aya rini ve Ayasofya Hamam an t yap lar nda sergilenen Ça da Plastik Sanat yap tlar n n, öncü nitelikte biçim yaratma dinamiklerine yeni ve özgün bir boyut daha kazand rmak amac yla gerçekle mekte oldu unu söylemi tir.

Tansu , tarihsel yap lar içinde yer almakta olan ça da sanat yap tlar na böylece özel bir mekan atmosferi sa lanm olmakta oldu unu, sanatç n n mekan sorunlar yla yak n ili kisi bulunan yorum çabalar n destekleyip zenginle tirmek dü üncesnini bu uygulamada bir di er etken oldu unu söylemektedir. Bat dünyas nda da örneklerine rastlanan bu tür uygulamalar n "transandantal mekan duyarl l yönünden çok daha zengin niteliklerle donanm Bizans ve Osmanl mekanlar nda gerçekle mesinin, ça da plastik yorum olgusunun evrensel kapsam n geni letecek bir katk de eri ta makta oldu unu" belirtmektedir (Çal ko lu, 2003) (http://www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0100.htm).

Mekânlar konusunda birçok kaynakta ayr nt l aç klamalar yapan Beral Madra, bunun nedeninin bir yokluk ve yoksullu u ortaya koymak için oldu unu söylemektedir. stanbul'da her türlü tüketim, e lence ve spor mekân oldu unu ancak gerçek sanat için kullan lacak bir mekân olmad n yineleyen Madra, dolay s yla Uluslararas stanbul Bienali'nin öncelikle bu büyük yoklu a kar n gerçekle tirildi ini; mekânlar n yetersizli i, birbirine uzakl vb. konularda ikâyetçi olanlar n konuya bir kezde bu aç dan bakmalar n önerdi ini söyler ve ekler:

> “Eldeki mekânlara göre sergi etkinlikleri düzenlemek gibi bir sorunla kar kar ya kal nca, birtak m olaylara, s n rl olanaklara, zorlamalara boyun e mek gerekir. Sergi mekânlar de i ik resmî kurulu lar n elindeyse, bu kurulu lar n yöneticilerinden geni bir ho görü bekleyemezsiniz; onlar n yetki ve sorumluluklar yönetmeliklerle, yasalarla s n rland r lm t r. Siz de ister istemez o s n rlar n içine giriverirsiniz. Tüm kurallara uymak zorunda kalmak ile sanatç n n tasar m , istekleri ve son dakika esinlenmeleri aras nda kalmak, sergi düzenleyicisinin en zor i idir. Pazarl klar, aç klamalar, inand - rmaya çal malarla günleriniz geçebilir; dosyalar yaz malarla dolar, bu arada siz küçük ama o kurulu için önemli bir noktay unutmu san z, bürokrasinin ezici çark i lemeye ba lar. Yine de son derece anlay l , elinden geleni yapan, her yönden yard mc olmaya çal an birçok yönetici olmasayd , bu sergiler yap lamazd . Ülkemizde bu tür sergiler ve kültür etkinlikleri görülmeyen, ad geçmeyen ama an lmas gereken bir i birlikleri sonucunda olu ur” (Madra, 1989, s.122-123).

Öte yandan Özel Galerilerin durumu ile ilgili ortaya ç kan çe itli tart malarda, baz galerilerin dahil edilmemesi ele tirilmi ; bundan sonraki bienallere galerilerin dahil edilmemesi fikri ortaya ç km t r.

Prof. Dr. smail Tunal ’ya göre, galerilerle bienal düzenleme kurulu aras ndaki ilgiler koordine edilemedi i gibi, bienalin amaçlar yönünden de galeriler aras nda birlik ve uyum sa lanamam t r. Ayr ca, düzenleme kurulu ile olan bu ilgi kopuklu u galeriler aras nda ho nutsuzluklara neden oldu u gibi galerilerin büyük emek, para ve zaman harcayarak yapm olduklar düzenlemelerin heba olup gitmekte oldu unu dü ünmektedir. Bu nedenle de gelecek bienallerde kapsam d nda tutulmas n n hem Bienal yönetimi hem de Özel Galeriler için çok daha hay rl olaca n söylemektedir (Tunal , 1989, s. 5).

15 A ustos’ta yap lan bas n toplant s nda, galeri tercihlerinde özgür olunamayan ko ullar sürdü ü takdirde hiç bir galerinin Bienal kapsam na al nmamas gibi dü ünceler belirdi ini ve bu dü üncelerin Ayd n Gün taraf ndan, galerilerle Bienal organizasyonlar aras nda zaten yayg n bir ili ki bulunmad , dünyadaki öbür bienallerde galerilerin bienal kapsam na al nmad klar belirtilerek desteklendi ini söylemekte olan Sezer Tansu , yap lan ele tirilere u sözlerle aç kl k getirir:

> “ stanbul Bienali kapsam nda düzenlenmesi öngörülen ve benimsenen etkinliklerin, ehrin çe itli yerlerine da lm bulunan çok say da galerinin kat l m n gerektirmeyece i konusu aç k bir tart ma düzlemindedir. (…) Esasen tüm Bienal sergilerinin ça da kentin kültürel bütünle me simgesini olu turabilecek büyük ve modern bir ça da kültür yap s kompleksi içinde sunulamad , bu yoksunluktan do an bir ihtiyaçla tarihsel çevre ve geleneksel mekânlara yay lma e ilimine yol açt , di er baz mekân ko ullar n n gene ayn yoksunluk nedeniyle zorland ko ullarda, sanat galerilerinin mekân olanaklar ndan yararlanmak da pek itiraz götürür olmamaktad r. üphesiz sanat galerilerinin gerek özel mekân donan mlar , gerekse kurulduklar ndan bu yana gerçekle tirdikleri etkinliklerin nitelik düzeyleri aras nda farklar bulundu u ileri sürülerek, Bienal kapsam na al nma hakk n n sadece bir kaç na verilmesi gerekti i üzerinde srar edenler de bulunabilir. Ancak Bienalin bir pazar sorunuyla birle mekten çok sanatta yeni at l mlar n, yeni üslûp ve içerik aray lar n n arenas olarak, her sanat galerisinin kaç n lmaz olarak benimsedi i ticari hedef ve amaçlar ötesinde gerçekle tirdi i dü ünülürse, asl nda hiç bir galerinin Bienal kapsam na girmemesi gerekir” (Tansu , 1989, s. 4).

Mekanlarla ilgili di er bir nokta ise geleneksel mekanlar n bienal ile fark edili i sonras bir turizm malzemesi haline nas l dönü türüldü ü konusu olmu tur. Beral Madra bu konuda u aç klamalar ile dikkat çekmi tir:

> “Bienal etkinliklerinin yap ld yap lardan Aya rini, Kültür Bakanl taraf ndan konser, sergi ve çe itli kokteyl ve yemeklere kiraland . Sergi haz rl klar s ras na bu yap da sabaha kadar pop müzikle dans edildi ini görerek oldukça a rd k, ama sonradan bu yap n n da turizm gelirine kurban edilmesinin hiç de yad rganacak bir durum olmad na inand rmaya çal t k kendimizi.(…) Yak nda Aya Irini’nin zemini sökülecek, alt na s tma tesisat dö enecek, daha sonra sabit s ralar yapt r larak, buras sonsuza de in bir gelir kayna olacak. Arabesk konserleri bile yap labilir yak n bir gelecekte! (…)Yabanc sanatç lar ve sanat ele tirmenlerinin, “bu yap y böylece koruyun, ileride kuraca n z bir ça da sanat müzesi için iyi bir ba lang ç olur” dedikleri Süleymaniye mareti’nin yazg s çoktan

belirlenmi . Daha sergi bitmeden içinde yo un yap etkinli i ba lam t bile. Modern mutfa n yap m n n bir gün daha gecikmesi, yüzlerce insan n son günlerde sergiyi daha yo un gezmesinden çok daha önemliydi, buray kullanma hakk n elde etmi Vak f yöneticileri için. Sol Lewit'in belki 1 milyon dolarl k resminin bulundu u (san r m ilk olanakta silinecek) salon 1 -2 milyona isteyene ziyafet için kiraya verilebiliyor. Bu yap da "para kazanma" u runa çoktan yitirilmi say l r. Burada, geçen y l kullan lan Mimar Sinan' n Haseki Hamam 'n n Kültür Bakanl taraf ndan Döner Sermaye için hal sat yerine dönü türüldü ünü, erkek-kad n hamamlar aras na da bir kap aç ld n an msayal m.-Ne yaz k ki, burada oldukça zevksiz hal lar sat l yor, hiç olmazsa bir eski hal sat yeri yap labilirdi. Sarkis'in avizesinin yer ald , Bienal dolay s yla bütün stanbul'un varl ndan haberdar oldu u Ayasofya Hazine Binas , Ayasofya bahçesi içinde yer almakla birlikte, yine her nedense Döner Sermaye Müdürlü ü emrine verilmi . Tam sergi aç l s ras nda onlarda iki gözlü, biçimsiz bir tuvalet kulübesini tam bu yap n n kap s önüne dikiverdiler. Durumun ne denli "vahim" oldu unu anlat nca, çevresini suntayla örtmek sa duyusunu gösterdiler. E er gelecek Bienal'lerde, kimi çevreler izin verir de tarihî mekânlar kullan lacak olursa, düzenleyicilerin yer bulmakta çok zorluk çekecekleri daha imdiden anla l yor. ki Bienal'de de kullan lan Askeri Müze salonlar , bir kez daha kullan lmayacak, çünkü bu salonlar art k kendi i levlerini doldurmak üzere vitrinlerle donat lmaya ba land (Madra, 1989, s.122-123).

3.4. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar

II. Uluslararas stanbul Bienali'nde Bienal Seçici Kurul Üyelerini Prof. Do an Kuban, Prof. Bülent Özer, Prof. Belk s Mutlu, Sezer Tansu olu turmakta iken; Bienal Koordinatörlü ü'ne geçen bienalde oldu u gibi burada da Beral Madra getirilmi tir. Bienal seçici kurulununun yetersizli i yönündeki ele tiriler bu bienalde de devam etmi , Bienalin koordinatörü Beral Madra o dönemde "Küratörlük Mesle i"nin çok yeni bir kavram olmas sebebiyle çok say da ele tirilere maruz kalm t r.

Seçici Kurula yönelik tart malara bak ld nda düzenleme kurulunun ayn zamanda seçicilik yapmas Prof. Dr. smail Tunal taraf ndan ele tirilmi tir. Bienalin yap s nda bir yanl l n varl na i aret etmek istedi ini söyleyen Tunal , " öyle ki, düzenleme kurulu ayn zamanda seçici kurul olarak görev yap yor. Ba ka türlü söylersek, birbirinden ayr olarak olu turulmas gereken bu kurullar, bienalde ayn la t r lm bulunuyor. Oysa bunlar n ayr lmas , daha do rusu, mevcut düzenleme kurulunun d nda, onlardan ba ms z bir seçici kurulun olu mas gerekir. Çünkü düzenleme kurulunun görevleri ba kad r, seçici kurulun görevleri ba kad r." demi tir (Tunal , 1989, s. 5).

Sanatç lar n Bienal Seçici Kurul Üyelerinin bu i in erbab olmad klar ve "adam kay rma" politikas güttükleri görü ünü savunmakta oldu unu belirten Hamit K naytürk ise Beral Madra ile ilgili olarak sert ele tirilerde bulunmaktan kaç nmam t r:

> "Hele Seçici Kurul Üyelerinden Sanat Yazar Ele tirmen Say n Beral Madra'n n kendi kendine "Ça da Sanat Uzman " payesini yak t rmas ise, bu çevreler taraf ndan "kendini bilmezlik" ve "komiklik" tan m ile kar l k bulmaktad r. Bienal'deki çal kanl asla göz ard edilemeyecek olan arka-da m z Say n Beral Madra, Galeri seçme i ine kar may p, "Sanat Yazar Ele tirmen" unvan ile yetinseydi imdiki gibi sert ele tirilere hedef olmaz, aksine daha etkin bir sayg nl k kazanabilirdi. "*Ça da Sanat* Uzman " s fat n kendine yak t ran bu arkada m z, "Uzmanl k" payesinin herhangi bir ki iye kurum ya da kurulu larca verebilece ini dü ünseydi çok ak ll ca davranm olacakt . Ne diyelim ki bu mesele onun kendi bilece i bir sorunudur. Öte yandan Galeri seçiminde aktif rol oynamas da tarafs zl k ilkeleriyle ba da mas asla mümkün olmayan somut bir durumu adeta belgelemi tir. Bienal mutlaka iyi niyetlerle yap l yor. Ancak bu gibi "Adam kay rma ve e -dost-hat r" gibi psikolojik etkenler de bienale koyu bir gölge dü ürüyor" (K naytürk, 1989, s. 4).

Bienali de erlendirmek amac yla Plastik Sanatlar Derne i taraf ndan düzenlenen toplant da, Düzenleme Kurulu'nun sanatç lara tak nd tav r ve organizasyon eksiklikleri üzerinde durularak, bienalin temelde olumlu bir i levi yerine getirdi i ancak henüz yap s n ve amac n net olarak belirlememi oldu u dile getirilmi tir. Ba kanl n H fz Topuz'un yapt toplant n n konu mac lar n bienal düzenleyicilerinden Prof. Dr.

Do an Kuban, Plastik Sanatlar Derne i Ba kan Mehmet Güleryüz ve Bienal sanatç lar ndan Mehmet Aksoy olu turmaktad r (Cumhuriyet, 31 Ekim 1989, s. 5). Do an Kuban özellikle sanatç lar n seçimi konusunu ele alm ve seçici kurulun birçok sanatç dan olu mas n n art olmad n , seçicilerin say s n n de il niteli inin önemli oldu unu belirtmi tir

Sanatç Bedri Baykam ise, Bienalde kendisini hayal k r kl na u ratan hiç beklemedi i tav rlar oldu unu, "be enmeyen ba ka bienale gider", "biz sanatç lara güvenmiyoruz" "ele tirmenler kendilerinden söz ettirmeye çal an sanatç lar" gibi sözlerin üzücü oldu unu söylerken (Cumhuriyet, 31 Ekim 1989, s. 5), sanatç Balkan Naci slimyeli ise u sözler ile tart maya kat l r:

> "Sanatç lar n yapt klar ele tirileri bienal yönetiminin kar lama üslubu, be enmezseniz ç kar gidersiniz tavr gelecek bienal için de fazla bir ey beklenemeyece ini gösteriyor. Ne var ki göz ve bilinci keskinle mi izleyiciler önünde kimsenin kimseyi zorla bir yere getiremeyece i görülmü , sanatç lar n da en az organizatörler kadar bilinçli bir güç olduklar ortaya ç km t r. Bu y l bienal a r yüklü ve suland r lm program yla ciddiyetinden çok ey yitirdi. Çok önemli sergi ve ürünlerse, bu toz duman içinde savruldu gitti. Organizasyon hatalar d nda yarat lan genel k rg nl k ise bienalin en büyük yanl oldu" (Cumhuriyet, 31 Ekim 1989, s. 5).

Sanatç Hüsamettin Koçan da bienal organizasyonunun pek ba ar l oldu unu söyleyemeyece ini, bienali organize edenlerin pozitif katk getirmek isteyenleri kendilerine kar gibi gördüklerini, oysa organizasyon komitesinde olanlar ile bienale katk da bulunmak isteyenlerin bütünle mesi gerekti ini söylemektedir. Organizasyon komitesinin kendisini iktidar olarak görmesinin bu sonucu do urdu unu zannetti ini belirten Koçan, Bienalin sonuç olarak iki yarar oldu unu, "birincisi yabanc ve yerli sanatç lar aras ndaki al veri , ikincisi ise Türkiye'de henüz olumlu bir tart ma al kanl edinilmedi ini görmek" demi tir (Güne , 5 Kas m 1989, s. 6).

Yah i Baraz, stanbul'da bir bienalin yap lmas n n çok olumlu bir etkinlik oldu unu ancak bienal sözcü ünün, ülkeler aras güçlü organizasyonlar , otoritesine sayg duyulan bir seçici kurulu akla getirdi ini ama stanbul bienalinin hem bu

uluslararas i birli ini gerçekle tiremedi ini hem de seçici kuruluna bir sayg nl k beslenmesini sa layamad n söylemektedir.

Baraz; bienal organizasyonlar nda kar la t m z hata ve yanl de erlendirmelerin bu konuda kendimizi yeterince e itemedi imizi ortaya koydu unu; böylesi bir durumda, sürekli olarak yanl yapmak yerine konuya vak f elemanlarla çal mak daha da mant kl oldu unu; e er uluslararas bir bienali düzenleyecek elemanlara sahip de ilsek bu konunun e itimini veren yerlere gençleri göndermeli onlar n yurda geri dönme sürecine kadar da, konuyu tüm detaylar yla bilen yabanc uzmanlarla çal lmas gerekti ini; bu çal man n bir ekip çal mas oldu unu ve yanl n yapmak yerine hiç yapmamay tercih etti ini belirtmek zorunda oldu unu belirtmektedir. Bienal yönetimi ile ilgili olarak ele tirilerine öyle devam eder:

> "Avrupa ve Amerika'da izledi imiz bienaller yaln zca bir ki inin yönetimi alt nda gerçekle ir ama o ki i hem her alanda kendini ispatlam hem de konusuyla ilgili olarak uluslararas alanda tan nm t r, buna ek olarak kendisiyle ayn de ere sahip yard mc lar yla birlikte çal r. stanbul Bienali bilindi i gibi Beral Madra'n n yöneticili i alt nda gerçekle tirilmektedir. Öncelikle Madra'n n yapt bu i i ne kadar iyi bildi ini tart mam z gerekir. Madra'n n ald e itim, imdiye kadar yapt çal malar kendisinin henüz bir bienal yönetecek kadar bilgi ve tecrübeye sahip olmad n büyük bir aç kl kla ortaya ç karmaktad r. Madra kendisini "ça da sanat uzman " olarak ilan etmi ve bu do rultuda yanl bir tak m çal malar gerçekle tirmi hatta kendisinin tüm çal malar n bile bir ç rp da silebilecek beyanatlar vermi tir. Kendisine büyük sayg duydu um Ayd n Gün'ün böylesi önemli bir etkinlikte Madra ile birlikte çal mas gerçekten dü ündürücüdür. (…) Konservatuar e itimi de il de edebiyat e itimi yapm (…) böyle bir ki i nas l stanbul Festivaline müzik dan manl yapamayaca çok aç k ortadaysa Beral Madra'n n da uluslararas olma iddias ta yan böyle bir bienali yönetemeyece i ortadad r. Tecrübesiz olmak örtülemeyecek bir kusur de ildir ama tecrübesizli in sonuçlar n görmek gittikçe katlan lmas zor bir olay halini al yorsa, öncelikle ve kurumu sorgulamak gerekir. Madra'n n yan s ra jüri üyeli i yapan Bülent Özer ve Do an Kuban kendi alanlar nda çok iyi i ler ba arm kültür adamlar m zdand r. Ama Kuban ve Özer resim sanat n mimari kadar

yeterince irdeleyememi lerdir ve bu yüzden mimari alanda çal may tercih etmi lerdir. Kendilerinin ku kusuz ki de erli fikirleri vard r ama bienal üyeli i yapabilecek kadar konuya vakii olmad klar n hepimiz hissedebiliyoruz. Kendi yazd klar yla sürekli olarak çat maya dü en Sezer Tansu 'un konumu, bir bienalin seçici kurul üyeli ine di erlerine göre daha yak nd r. Müze müdürü Belk s Mutlu'nun böyle bir yetkinli e sahip olmad n söyleme gereklili ini hissetmiyorum bile" (Baraz, 1989, s. 44-45).

Sanatç Nur Koçak ise ele tirilerinde yine seçici kurulu ele alm , jüride sanatç lar n bulunmay s n yurtd ile mukayese yaparak tart maya kat lm t r:

"Bir jüri var ve sanatç lar bu jüri belirliyor. Tabii bu seçime itiraz olan sanatç lar çok. Ben de bunlardan biriyim. Jüride sanatç lar n bulunmamas n ele tiriyorum. Türkiye'nin ko ullar farkl . Bu nedenle yurtd ile kar la t r lmamas gerekir. Yurtd nda yap lan bienallerde jüride sanatç n n bulunmay do rudur, fakat burada ko ullar farkl . imdi hali haz rda sanatç y sanatç ya seçtirme durumundas n z. Bu nedenle de ele tirilerin ba l ca kayna bu oluyor" (Galeri Rehber, Ekim'89, s. 19).

Beral Madra, tüm bu ele tirilerin yap c olmad klar n , sanatç lar ve düzenleyiciler aras nda bir güven ortam eksikli i bulundu unu, kendi ç karlar na uymad için olaya müdahil olduklar n söyleyerek konu ile ilgili öyle görü belirtmektedir:

"Bienalin eksiklikleri ülkemizde ki ça da sanat ortam n n altyap s nda ki bo luklardan kaynaklan yor. Mekânlar haz r de il, ba ka ba ka kurulu lara ait, teknik olanaklar k s tl , ça da sanat etkinliklerinin gerektirdi i profesyonel birimler yok, bas n ve izleyici ça da sanat konusunda bilgili de il, sanatç lar m z n uluslararas sanat etkinliklerinin gerektirdi i disiplini eksik diyebilirim. Bütün ba lang çlarda eksiklikler olur ve bunlar zamanla giderilir. Önümüzdeki y l 44.sü yap lacak olan Venedik Bienali'nin eksikliklerini ara t rmaya kalk n, bakal m neler bulacaks n z?

Ba lang çta haz rlanan program çok az bir aksamayla uygulanm t r, geni bir 80'li y llar panaromas gösterilip güncellik getirilmi , Buren, Lewitt, Kounellis, Long, Pourier'ler gibi sanatç lar stanbul için yap tlar yaratm lar, Suzanne Pagé (Paris Modern Sanat Müzesi Müdürü), Pontus Hulten (palazzo Grassi'nin ba dan man), Daniel Abadie (Fransa D i leri Bk. Kültür leri G. Sekreteri), ArtPress, ArtFlash, Contemporenae, Opus nternational ve çe itli Avrupa gazetelerinin sanat yazarlar na ça da sanat ortam tan t lm t r; bunlar n yaz lar n izlemek gerekiyor. Bütün bunlar bana düzenlemede bir eksiklik olmad n gösteriyor.

Ancak çok önemli bir eksiklik var: bu tür etkinliklerde sanatç lar ile düzenleyiciler aras nda olmas gereken belirli bir sayg nl k ve güven ortam ! Düzenleyicilerin çal ma ko ullar ile sanatç lar n çal ma ko ullar aras nda bir anla mazl k söz konusudur. Her iki çal man n da belirli bir zamanlamas ve disiplini vard r, her iki taraf nda buna sayg duymas beklenir. Kan mca bu Bienal'de bir grup sanatç n n düzenleyicilere güven ve sayg s yoktu. Bunu sürekli dile getirdiler, ama yine de Bienal'e kat ld lar ve zaman zaman i imizin ak n engellediler, çok aç k söyleyeyim öteki sanatç lara bu aç dan zarar vermi oldular. Özellikle grup sergilerinde sanatç lar n önceden yap lm olan programa uymalar gerekir, her sanatç istedi ini yapmaya kalkarsa, böyle bir sergiden çok bir ey beklememek gerekir, Aya rini sergisi buna bir örnek, ba lang çtaki düzen uygulanmam t r.

Bienal için özellikle organizasyon aç s ndan birçok ele tiri yap ld ? Ben bunlar ele tiri olarak de il, de i ik konumlardaki ki i ve kurulu lar n kendi ç karlar ya da ç kmazlar aç s ndan olaya "müdahale" etmek ya da olay ele geçirmek istemeleri olarak görüyorum. Oysa Bienal'in kendisi ça da sanat ortam na bir "müdahale"dir. Bu ortam n eskimi de er ölçütlerini de i tirip güncelle tirmek, sanatç n n konumuna yap lan dü ünsel alt yap s n n ortaya ç kmas n ve tolumu etkilemesini sa lamak için yerinde ve zaman nda bir müdahaledir. Ben 1980 y l ndan bu yana hep yap c ele tiri yapt m ve bu hem beni hem de benim dü üncelerime güven duyan sanatç lar ve okuyucular olumlu yönde etkiledi, bu yolda devam edece im ve yap c ele tiriye her zaman kulak verece im" (Güne , 5 Kas m 1989, s. 6).

Beral Madra'n n Genel koordinatörlü e getirilmesi ile ilgili olarak ç kan tart ma ortam na II. Uluslararas stanbul Bienali Seçici Kurul üyelerinden Sezer Tansu ise, u sözlerle aç kl k getirir;

> "Bienalin haz rl k sürecinde en erken a ama 83, 84 ve 85 y llar d r. lk görü meler Ayd n Gün, Mehmet Gün ve benim aramda yap lm , önerdi im birçok dan ma isimleri aras nda belli bir ilgi ve yatk nl oldu u için Do an Kuban, Bülent Özer, Belk s Mutlu, Ferit Edgü gibi isimlerin yan s ra Rabia Çapa, Beral Madra ve benzeri isimler yer alm t r. 1986'da ya- banc ele tirmen ve müzecilerle yap lan toplant larda Ferit Edgü önerisi, bu ki inin tek curator'lük iddias nda bulunmas yüzünden gerçekle memi , Rabia Çapa ve benzeri isimlere ise bu isimler galerileri temsil ettikleri için itiraz edilmi tir. Beral Madra ise o s ralarde pek bir galerici etkinli i bulunmad için benimsenmi , önerilen Füreya Koral ve ükrü Aysan gibi isimlerse, kendileri kat lmama yolunu seçmi lerdir. kinci Bienal haz rl , önceleri kurula girmeyen Bülent Özer'in de Vak f ilkelerine göre kurula al nmas ndan sonra, ba kanl n do al olarak Ayd n Gün'ün yapt , Belk s Mutlu, Do an Kuban, Bülent Özer, Beral Madra ve benden olu an dan manlar toplulu u çal malar n sürdürmü tür. Bienal organizasyonunun sekreterlik görevi, ilk Bienalde her eyini bu i e seferber eden Beral Madra'n n çal kan tutumu göz önüne al narak ona verilmi tir" (Güne , 5 Kas m 1989, s. 6).

3.5. II. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri

3.5.1. Alberto Abate

(Ek 2- Resim 44)

1946 y l nda Roma'da do an sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1976 Galleria "la Salita" Roma, 1978 Galleria Ambragi Milan, 1978 Ausoni Roma.

Grup sergileri; 1979 Resmin Çevresinde Messine, 1979 6 talyan Ressam Roma, 1984 41. Venedik Bienali, 1987 Ki i, An , stek Perth (2.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1989, s.292).

3.5.2. Erda Aksel

(Ek 2- Resim 28)

1953 y l nda zmir'de dünyaya gelen sanatç e itimini Güzel Sanatlar Lisans , West Virginia Üniversitesi (ABD), 1977; Heykel Yüksek Lisans , West Virginia Üniversitesi (ABD), 1979; Resim Doktoras , Dokuz Eylül Üniversitesi 1985'de tamamlam t r.

Ald ödüller; 1997 Sedat Simavi Görsel Sanatlar, 1994 Grant for Working Artist - Delphina Studios Trust Londra, 1993 Fulbright Grant for Advanced Research - San Jose, CA, ABD, 1989 Avusturya Sanat Müzeleri ve çevreleri, 1988 Sanat kurumu Ödülü, Heykel dal nda y l n sanatç ödülleridir. Grup sergileri, 1987 Öncü Türk sanat ndan bir kesit stanbul, 1988 2. Asya-Avrupa Bienali Ankara, 1989 Galeri BM stanbul, 1989 Akdeniz Ülkeleri Ça da sanat sergisi talya'd r (A.g.e.).

3.5.3. Erol Akyava

(Ek 2- Resim 23)

1932 Istanbul do umlu sanatç , 1950-52 y llar aras nda Bedri Rahmi Eyüboglu ile çal m , 1952-53 aras nda ise A. Lhote ve F. Leger ile Paris'te çalismalar yapm t r. 1954-60 y llar aras nda IIT Chicago Mimarlik Egitimi alm ve 1967'de NewYork'a yerle mi tir. Halen New York'ta ya amaktad r.

Erken y llar nda leke ve kaligrafik imgelere, soyut biçimlere ilgi duyan sanatç ; daha sonralar figürü ve mimari ö eleri yo unlukla kullanm , ancak düzenlemelerdeki irrasyonel yanyana geli lerle sürrealizme yak nla m t r. Leke, i aret, yaz , figür ve soyut biçimleri bir arada kullanarak kendine özgü bir kompozisyon anlay sergileyen Akyava ' n resmi, son y llarda giderek imgelerden ar nm , renk ve a yönelmi tir.

Sanatç n n eserlerinin yer ald müzeler: Modern Sanatlar Müzesi (Museum of Modern Art), NewYork- ABD; Istanbul Resim ve Heykel Müzesi, Istanbul; Ankara Devlet Resim Heykel Müzesi, Ankara; Berlin Sanat Müzesi Koleksiyonu, Berlin-Almanya; Stuttgart Sanat Müzesi Koleksiyonu, Stuttgart- Almanya (http://www. sanalmuze.org/sanatci/Erol%5EAkyavas.htm).

Sanatç 1. ve 2. Uluslararas stanbul Bienallerinde yer alm t r.

3.5.4. Alfonso Albacete

(Ek 2- Resim 73)

1950 y l nda Malaga'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1982 Levante Galeria Egam, 1983 Ça da Sanat Madrid, 1986 ART 17, 86 Basel, 1988 Alfonso Albacete 50 Yap t Madrid.

Grup sergileri; 1980 Madrid D.F. Belediye Müzesi Madrid, 1982 Be Ressam ve Bir Heykelt ra Madrid, 1982 Be Ressam ve Bir Heykelt ra Sevilla, 1984 Ça da spanyol Resmi Berlin, 1986 Ça da spanyol Resmi Lisbon, 1987 80 Ku a : Resim Sanat San Sebastian, 1988 spanyol Resmi spanyol – Amerikan (2.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1989, s.296).

3.5.5. Carlos Alcolea

(Ek 2- Resim 74)

1949 y l nda La Couna'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1980 Modern Sanat Müzesi Sevilla, 1981 Dikkat! Dikkat! Sevilla, 1983 Galleria Buades Madrid, 1986 Galleria Cupula Madrid.

Grup sergileri: 1981 Madridli 4 Ressam Almagro, 1982 ARCO 82., Sergi Saray Sevilla, 1985 Kentler Madrid, 1986 Galeria Oliva Mara Madrid, 1988 spanyol Resmi spanyol-Amerikan (A.g.e.).

3.5.6. Luca Alinari

(Ek 2- Resim 45)

1943 y l nda Floransa'da do an sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1972 Galleria Michaud Flörence, 1974 Galleria Etrusco Ludens Roma, 1982 Galleria De Amicis Floransa'd r.

Grup sergileri: 1979 Kar k Sanat Bologna, 1979 Metne Uygun Milan, 1980 Kutlama Odas Floransa (A.g.e).

3.5.7. Dimitri Alithinos

(Ek 2- Resim 135)

1945 y l nda Atina'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1982 Galleria Centrosel Bari, 1986 Diaspro Art Center Lefko a, 1988 Diaspro Art Center Lefko a.

Grup sergileri: 1981 Sanatç n n Portresi ve Sosyal Çevresi Atina, 1985 De i im aretleri Atina, 1988 Tak lma Lefko a, 1989 Akdeniz Ülkeleri Ça da Sanat Sergileri Bari (A.g.e. s. 306).

3.5.8. Gustavo Adolfo Almarcha

(Ek 2- Resim 75)

1953 y l nda Miranda de Ebro'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1981 Foronda Havaalan Salonu Vitoria, 1986 Asi Pinta Vitoria.

Grup sergileri: 1978 – 82 5. Plastik Sanatlar Bienali Alava, 1985 Galeria Novart Madrid, 1987 Galeria Moriarty Madrid (A.g.e. s.296).

3.5.9. Mustafa Alt nta

(Ek 2- Resim 30)

Mustafa Alt nta 15 Haziran 1946`da Ak ehir`de dünyaya gelen sanatç ilk sanat e itimini Gazi E itim Enstitüsü Resim Bölümü`nde alm t r. 1970 y l nda kazand Fransa bursuyla Paris`e gitmeden bir çok sergi gerçekle tiren Alt nta , Paris`e var nda uluslararas sanatç lar sitesinde "CITE INTERNATIONALE DES ARTS`da bir atölyeye yerle ir ve Paris Güzel Sanatlar Yüksek Okulu`na "E.N.S.B.A" kay t olarak, özellikle Gustave Singier ve Jean Bertholle atölyelerinde resim ve an tsal resim çal malar yapm t r. 1973 y l nda Yüksek Plastik Sanatlar diplomas yla mezun olur.

1974-76 y llar aras nda ise TRT Ankara T.V. de kameraman olarak çal an sanatç , 1976-80 aras nda Sorbonne Üniversitesi Sinema Fakültesi`nde master çal mas yapar. Ünlü sinema tarihçisi Jean Mitry, Eric Rohmer, Jean Rouch ve Michel Ciment gibi ünlü sinemac lar n ö rencisi olmu , birçok belgesel ve deneyimsel film

gerçekle tirmi tir. Bu filmlerin baz lar uluslararas festivallere kat lm t r. Çok disiplinli çal malar n uluslararas bienallerde, festivallerde, 1970-95 y llar nda Fransa ve Avrupa`n n çe itli ülkelerinde bir çok ki isel ve karma sergide sergilemi , 1985-90 y llar nda Paris`de özel bir Güzel Sanatlar Okulu`nda resim dersleri de vermi tir.

Sanatç n n Fransa, A.B.D., sviçre ve Finlandiya ve Türkiye`de özel ve resmi koleksiyonlarda eserleri bulunmaktad r. stanbul, Bodrum, Paris aras nda ya ay p çal maktad r (A,g,e.).

3.5.10. Cesar Fernandez Arias

(Ek 2- Resim 83)

1952 y l nda Caracas'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1981 Galeria Seiquer Madrid, 1983 Galeria Agustin Vigo, 1984 Galeria Buades Madrid, 1987 Galeria Piek-Fein Berlin.

Grup sergileri: 1981 enlik çin Taslaklar Galeria Oviedo, 1983 Ay Madrid, 1985 ARCO 85 Madrid, 1986 ARCO 86 Madrid, 1988 spanyol Resmi: 80 Ku a spanyol – Amerikan (A.g.e. s.298).

3.5.11. Santiago Arranz

(Ek 2- Resim 77)

1959 y l nda Sabinanigo'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1982 – 83 Belediye Sanat Salonu Sabinanigo, 1985 Galeria Seiquer Madrid, 1987 Sastagho Saray Zaragoza, 1988 Galeria Windsor Kulturgintza Bilbao.

Grup sergileri: 1984 4. Oviedo Ulusal Bienali, 1985 Alava Güzel Sanatlar Müzesi Vitoria, 1986 Sanat Ve Aktüalite Nantes, 1987 ARCO 87 Madrid, 1988 spanyol Resmi: 80 Ku a spanyol – Amerikan (A.g.e. s.296).

3.5.12. Atterse

(Ek 2- Resim 10)

1943 y l nda Pressburg, Avusturya'da dünyaya gelen sanatç , 1957-63 y llar aras nda Uygulamal Sanatlar Yüksekokulu'nda e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri;1980 Galerie Klewan Münih, 1981 Galerie Heike Viyana, 1982 Museum des 20. Jahrhunderts Viyana, 1983 Frankfurter Kunstverein Frankfurt, 1984 Venedik Bienali, 1986 Nationalgalerie, Berlin, Stedelijk Van Abbe Museum Hollanda, 1987 ICC/International Culturel Centrum Belçika, 1988 Galerie Stahli Zürih, 1989 Galerie Ak Frankfurt.

Grup Sergileri: 1985 Runway/Yar Yolu, Madrid, 1988 Avusturya'da Resim ve Desen Avusturya, Güzel Sanatlar Bölge Müzesi Lozan (A.g.e. s. 286).

3.5.13. Aulo

(Ek 2- Resim 46)

Tarcento do umlu sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1975 Galleria Plurima, 1986 Yeni Metafizik Rüyas New York, 1987 Yeni Klasisizm Roma, 1989 Ausoni Kültür Merkezi Roma.

Grup sergileri: 1983 II Centro Culturale Planetario, 1984 Galleria Giuliana De Crescenzo Roma, 1984 Yeni konografi Paris (A.g.e).

3.5.14. Ina Barfuss

(Ek 2- Resim 1)

1949 y l nda Lüneburg Almanya'da do an sanatç 1968 – 74 y llar aras nda Hamburg Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda e itimini tamamlam t r.Ya am n Berlin'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 1980 Galleria D'arta, Silvio R. BAviera, Cavigliano talya, 1982 Madem nsan Berlin, 1988 Galerie Silvio R. Zürih.

Grup sergileri: 1985 Galerie Munro Hamburg, 1987 ICA Londra, 1989 Cinslerin li kisi Bonn (A.g.e. s. 287).

3.5.15. Luciano Bartolini

(Ek 2- Resim 47)

1948 y l nda Firenze'de dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1975 Galleria Françoise Milan, 1978 Galleria Schema Floransa, 1980 Venedik Bienali, 1985 Andre Emmerich Gallery Zürih'tir.

Grup sergileri; 1974 Ça da Sanat Müzesi Sao Paulo, 1979 Bas lm Sanat New York, 1980 Yeniler, Yeniler Bologna, 1980 Ça da Sanat Merkezi Cenevre (A.g.e).

3.5.16. Dis Berlin

(Ek 2- Resim 78)

1959 y l nda Ciria'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1982 Avrupa çin Bir ark Madrid, 1983 Avrupa çin Yeni ark lar Madrid, 1984 Galeria Palace Granada, 1987 Galeria Columela Madrid.

Grup sergileri: 1981 Genç Resim Madrid, 1984 Sanat Bienali Cordoba, 1985 ARCO 85 Galeria Buades Madrid, 1987 2. Resim Bienali Murcia, 1988 spanyol Resmi: 80 Ku a spanyol – Amerikan (A.g.e. s.297).

3.5.17. Carlo Bertocci

(Ek 2- Resim 48)

1946 y l nda Castel'Azzara'da do an sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri 1974 Galleria Schema, 1983 Galleria Vivita Floransa, 1984 Galleria D'artra Milan, 1989 Arc-en-ciel Roma.

Grup sergileri; 1982 Tuhaf ve Yozla m Resim mgeleri Floransa, 1985 Lirizmin Geometrisi Madrid, 1987 Ki i, An , stek Perth (A.g.e. s.293).

3.5.18. Werner Boesch

(Ek 2- Resim 19)

1958 y l nda Lustenau Avusturya'da dünyaya gelen sanatç 1980-88 y llar aras nda Viyana Uygulamal Sanatlar Okulu'nda e itimini tamamlam t r.

Seçilmi Sergileri: 1983 Galerie Hollenstein Lustenau Avusturya- 1984 Orwell ve Bugünün Zaman 20. yy Müzesi Viyana, 1988 Galerie Thurn und Taxis, Bregenz Avusturya, 1989 Uzaktan Urart Sanat Galerisi stanbul (A.g.e).

3.5.19. Maurizio Bonato

(Ek 2- Resim 15)

1953 y l nda Ala/Trento talya'da dünyaya gelen sanatç sanat tarihihi e itimi görmü tür. lerleyen y llarda Avusturya vatanda l na geçi yapm t r.

Seçilmi Sergileri: 1985 Meditation 85 Graz, 1987 HGAlerie Arrigo Zürih, 1988 Galerie Angerer Innsbruck (A.g.e. s. 287).

3.5.20. Lorenzo Bonechi

(Ek 2- Resim 49)

1955 y l nda Figline Valdarno'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1984 Galleria Carlsson sveç, 1989 Galleria Carini Floransa.

Grup sergileri: 1983 Seçkin Resim Sanat Roma, 1983 An lar n Ressamlar skenderiye, 1984 Metafor ve/veya Sembol (A.g.e).

3.5.21. Jose Manuel Broto

(Ek 2- Resim 79)

1949 y l nda Zaragoza'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1980 Galeria 4 Gats Mallorca, 1982 Galeria Pepe Rebollo Zaragoza, 1984 Galeria Palau Valencia, 1985 Galeria Adrien Maeght Paris, 1988 Galeria Soledad Lorenz Madrid.

Grup sergileri: 1980 Cadiz'de Murcia, 1982 ARCO 8 Madrid, 1984 Spanks Egen-Art Stockholm, 1985-86 ikago Fuar Lisbon, 1987 spanyol Resminde Be As r, Yeni Hayal Gücü Paris (A.g.e. s.297).

3.5.22. Daniel Buren

(Ek 2- Resim 40)

1938 y l nda Baulogne Billancourt, Fransa'da do an sanatç yine Fransa'da bulunan "Ecole des métiers de l'art" sanat meslek okulunda dekorasyon ve resim e itimi alm t r. 1972'den bu yana Kassel Documenta'ya dört kez kat lm t r. Venedik

Bienali'ne ise on kez davet edilmi tir. 1986'da Venedik Bienali The Golden Lion ödülünü alm t r.

Seçilmi Sergileri: 2003/2005 La Cabane Élatée aux 4 Salles, travail in situ pour Giuliano Gori, Fattoria di Celle, Province de Pistoia, talya; 2000-2005 "Prospettive" travail in situ, Palazzo BSI avec l'assistance de Giampiero Camponovo architecte, Lugano, Tessin, Suisse; Travail in situ, 2004-2005 Bin Jiang Junior High School, Taipei, Taïwan; 2005 Douai; Monter / Descendre, travail in situ, Bahnhof, Wolfsburg; 2005 Partitions colorées, travaux in situ et permanents, Pavillon hémodialyse, Hospital, Pistoia; 2006 La Portée, Entrée du Musée Fabre, Montpellier, France; 2006, La Cafeteria, EAAC Musée de la Ville de Castellon, Spagne; 2004-2006 Tram/Trame,Tramway de Mulhouse, avec l'assistance de Jean-Christophe Denise architecte, Mulhouse, France; 1996-2006 Cabane Rouge aux Miroirs, Musée de la Chartreuse (http://www.suecrockford.com/artists/biography.asp?aid=43).

3.5.23. Patricio Cabrera

(Ek 2- Resim 80)

1958 y l nda Gines'te dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1983 Galeria Melchor Sevilla, 1985 Galeria la Maquina Espanola Sevilla, 1986 Galeria Montenegro Marid, 1988 Galeria la Maquina Espanola Madrid.

Grup sergileri: 1982 6 Genç Ressam Sevilla, 1984 Sevil Ressamlar , 1986 Aperto 86 spanyol resimleri Paris, 1988 spanyol resmi 80 Ku a spanyol-Amerikan (2.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1989, s. 297).

3.5.24. Luigi Campanelli

(Ek 2- Resim 50)

1943 y l nda Acqualagna'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1971 Galleria Ferro Cavallo, 1979 karus'un Uçu u Cavallo, 1987 Jack Shainman Gallery New York, 1988 Galleria Mar Estrada Madrid.

Grup sergileri: 1973 Galleria Condotti Roma, 1982 Sinopie Ferrara, 1987 Ausoni Kültür Merkezi Roma, 1988 Ki i, An , stek Perth (A.g.e).

3.5.25. Miguel Angel Campano

(Ek 2- Resim 81)

Ya am n spanya'da sürdüren sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1980 Galeria Carmen Durango Valladolid, 1981 Grup Onbe Madrid, 1984 Galeria Palace Granada, 1986 Galeria Fernando Vijande Madrid, 1987 Galeria Dau Al Set Barcelona.

Grup sergileri: 1981 Madrid'de Sekiz Ressam Pamplona, 1983 Pontevedra Bienali Pontevedra, 1984 Günümüzde spanyol Sanat Nice, 1985 Be spanyol Sanatç s (A.g.e).

3.5.26. Piero Pizzi Cannella

(Ek 2- Resim 68)

1955 y l nda Roma'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r. 1985 Paris Bienali'nde ülkesi talya'y temsil etmi tir.

Ki isel sergileri; 1980 Galleria Tartaruga Roma, 1984 Galleria L'Attico Roma, 1985 Anmina Nosei Gallery New York, 1987 Studio Di Cannaviella Milan (A.g.e).

3.5.27. Peter Chevalier

(Ek 2- Resim 2)

1953 y l nda Karlsruhe Almanya'da do du. 1976 – 80 Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Resim bölümünde e itimini tamamlad . Hermann Albert ve Alfred Winter Rust atölyelerinde çal malar yapt .1985 Bernhard Sprengel ödülüne lay k görüldü.

Ki isel sergileri; 1981 Resimler ve Desenler Berlin, 1983 Galerie Buchmann sviçre, 1988 Yeni Resimler Ve Desenler Münih, 1989 Gimpel Weitzenhoffer Gallery New York'tur.

Grup sergileri:1985 WA. Mozart Yeni Resimler, Salzburg'tur (A.g.e. s. 284).

3.5.28. Bruno Ceccobelli

(Ek 2- Resim 51)

1952 y l nda Monte Castello'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1977 Galleria la Stanza di Roma, 1983 Salvatore Ala New York, 1987 Galleria Totem Venedik, 1988 Galleria Mar Estrada Madrid.

Grup sergileri: 1980 Paris Gençlik Bienali, 1980 Bienal New York, 1984 Aperto Venedik Bienali (A.g.e).

3.5.29. Victoria Civera

(Ek 2- Resim 82)

1955 y l nda Port de Sagunt'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1980 Mavi'de Santander, 1982 Resimler Madrid, 1985 Galeria Montenegro Madrid, 1986 Resimler ve Çizimler Oviedo.

Grup sergileri: 1980 Resimler Ça da Sanat Müzesi Madrid, 1982 5 Kad n Madrid, 1983 1. Ulusal Plastik Sanalat Bienali Barselona, 1984 ARCO 84 Madrid, 1988 spanyol Resmi: 80 Ku a spanyol-Amerikan (A.g.e. s.297).

3.5.30. Danil

(Ek 2- Resim 138)

1924 y l nda Pire'de do an sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1964 Galleria J Paris, 1967 Ateneo de Madrid, 1971 Goethe nstitue Atina, 1972 Grabowsky Gallery Londra, 1975 Galerie L. Francois Paris, 1984 Frans z Enstitüsü Selanik, 1987 Draspro Sanat Merkezi Lefko a.

Grup sergileri: 1956 Uluslararas Sergi Paris, 1961 Paris Yeni Ekolü Bochum, 1963 S r n Kulaklar Paris, 1967 Modern Do a Paris, 1970 Avrupa Sanat Kavramlar New York, 1977 Uluslararas Sergi, 1981 Çevreler ve Hareketler Atina (A.g.e).

3.5.31. Metin Deniz

(Ek 2- Resim 31)

1940 y l nda stanbul'da dünyaya geldi. 1965 DGSA Resim bölümünde e itimini tamamlad . Sergileri; 1981 Retrospektif Sergi ve Happening stanbul, 1989 Kukla Heykel Grup Sergisi stanbul'dur (A.g.e).

3.5.32. Gianni Dessi

(Ek 2- Resim 52)

1955 y l nda Roma'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1979 Sanatlar fuar Bologna, 1980-84 Galleria Ugo Ferranti Roma.

Grup sergileri: 1982 Gençlik Bienali Paris, 1983 Trigon 83, 1985 – 87 Galleria Gian Enzo Sperone Roma (A.g.e).

3.5.33. Ne e Erdok

(Ek 2- Resim 24)

1940 y l nda stanbul'da dünyaya gelen ressam, iDGSA Resim Bölümü Ne et Günal Atölyesi`nden mezun olmu tur. 1965- 66 y llar nda Madrid`de Escuela Eutral de dromas`ta ve Eseuela Diplomética`da spanyol Dili, Edabiyat , Uygarl ve Sanat Tarihi üzerine çal malar yapan sanatç , 1967-1972 - Milli E itim Bakanl hesab na Devlet Güzel Sanatlar Akademisine Ö retim Üyesi yeti tirilmek üzere Fransa`ya gönderilmi tir. Paris`te Ecole Nationale Supérieure des Beawx-Arts'da Prof. Chaplain Midy ve Prof. Pierre Matthey de Etang yan nda resim çal malar yapt ktan sonra 1972'de yurda dönmü tür.

Yurda dönü üyle beraber iDGSA'da Asistan adayl na atanm ve Ne et Günal Atölyesi`nde görevlendirilmi tir. 1981'de Profesör ünvan n alm ve 1990'da Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'e Profesör olarak atanm t r. Halen MSÜ Resim Atölyesi'nde ö retim üyesi olarak çal maktad r. Aralar nda; Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi stanbul Devlet Resim Heykel Müzesi, stanbul Modern Sanat Müzesi, Norton Simon Müzesi' nin de bulundu u, yurtiçi ve yurtd nda çe itli müze ve özel koleksiyonlarda resimleri bulunan sanatç , bugüne dek 100' ü a k n karma sergide yer alm t r.

Ödülleri; 2006 16. Artist stanbul Sanat Fuar , Onur Ödülü; 1998, NTV 1997 Ödülü; 1986, Sedat Simavi Vakf Görsel Sanatlar Ödülü (Füreya Koral ile birlikte); 1981, "Yurtta Sulh Cihanda Sulh 1981" Vakko Resim Yar mas Büyük Ödülü, 1980, 14. DYO Resim Sergisi, Mansiyon; 1979, "Yeni E ilimler Sergisi", Ba ar Ödülü, iDGSA Osman Hamdi Sal (http://lebriz.com/pages/artist.aspx?artistID=395&section=120&lang=TR&periodID=&pageNo=0&exhID=0).

Seçilmi sergileri: 1965Quetrieme Biennale de Paris; 1983, Galeriler 83, AKM; 1984, “1950’den günümüze Türk Resim Sanat ’ndan bir kesit” stanbul; 1992, “Je-Turc-Ils”, Mulhouse, Fransa; 2000, Tüyap 5. zmir Sanat Fuar ; 2002-2003, Tüyap Artist Sanat Fuar / Kar Sanat Çal malar ; 2005, 15. stanbul Sanat Fuar ; 2006, Ne e Erdok ART- ST 2006 Onur Sanatç s Sergisi, Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi; 7.-8. ve 9. stanbul Sanat Fuar (A.g.e).

3.5.34. Ay e Erkmen

(Ek 2- Resim 33)

II ve IV . stanbul Bienali’ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 5.5.30’da yer almaktad r.

3.5.35. Erol Eti

(Ek 2- Resim 32)

1936 y l nda stanbul’da dünyaya geldi. Ki isel sergisi;1966 Türk – Alman kültür merkezi galerisi stanbul’dur (A.g.e).

3.5.36. Mario Fallani

(Ek 2- Resim 59)

1934 y l nda Floransa’da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1959 Galleria Strozzina Floransa, 1974 Galleria Michaud Floransa, 1980 Galleria Schema Floransa, 1980 Galleria Forni Amsterdam, 1986 Galleria Prom Münih, 1989 Machiavelli’nin Evi Floransa.

Grup sergileri: 1962 Genç talyan Ressamlar n n Sergisi Kopenhag, 1976 Kutsal Sanat Roma, 1982 Tuhaf ve Yozla m Resmin mgeleri Floransa (A.g.e).

3.5.37. Jose Freixanes

(Ek 2- Resim 84)

1953 y l nda Pontevedra’da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1981 Pub Albatros Pontevedra, 1982 Galeria Ovidio Madrid, 1984 ARCO 84 Madrid, 1986 Galeria Juana Mordo Madrid, 1988 Galeria Abel Lepina Vigo.

Grup sergileri: 1980 Altantica 80 Vigo, 1982 Be Madrid, 1984 Nokta: Madrid'deki Genç Sanatç lar Madrid, 1986 Vilonova de Cerveira Sanat Bienali Portekiz, 1988 spanyol Resmi: 80 Ku a spanyol – Amerikan (A.g.e. s.298).

3.5.38. Lino Frongia

(Ek 2- Resim 54)

1958 y l njda Montecchio'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1984 Unimedia ve Chisel Gallery Cenevre, 1988 Galleria Tartaruga Roma.

Grup sergileri: 1986 S n rl Alan ve Ölü Do a Mesola, 1988 Saray'da Galericiler Ausoni (A.g.e).

3.5.39. Patricia Gadea

(Ek 2- Resim 85)

1960 y l nda Madrid'de dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1983 Galeria Grupo Quince, Madrid, 1984 Galeria Montenegro Madrid, 1985 Malaga sergi salonu Malaga, 1986 Galeria La Cupula Madrid.

Grup sergileri: 1981 Sekiz ressam Madrid, 1983 Galeri Ressamlar Madrid, 1985 ARCO 85 Madrid, 1987 80 Ku a : Resim San Sebastain, 1988 spanyol resmi: 80 ku a spanyol – Amerikan (A.g.e. s.298).

3.5.40 Miguel Galanda

(Ek 2- Resim 86)

1951 y l nda Caspe'de dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1982 Galeria la Rambla Tarragona- 1983 Galeria Ovidio Madrid, 1984 Galeria Ovidio Madrid, 1986 Sastago Saray Zaragoza, 1988 Art Basel 88 Zürih.

Grup sergileri: 1983 Galeria Claigrama Zaragoza, 1984 4. 16'lar n salonu spanyol – Amerikan, 1985 ARCO 85 Madrid, 1987 da yolculu u Zaragoza (A.g.e. s.298).

3.5.41. Giuseppe Gallo

(Ek 2- Resim 55)

1954 y l nda Rogliaro'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1977 La Stanza Gallery Roma, 1988 Galleria Sperone Roma.

Grup sergileri: 1979 Europa 79 Stockholm, 1980 Groninger Gallery Groninger, 1985 Akira keda Gallery Tokyo, 1988 Galleria Sperone Roma (A.g.e).

3.5.42. Paola Gandolfi

(Ek 2- Resim 56)

1949 y l nda Roma'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1983, 1985 Galleria Pio Monti, 1988 Ausoni Kültür Merkezi Roma'd r.

Grup sergileri: 1983 Görüntü Zaman Spello, 1985 Yeni Romantizm: talya'dan 16 Sanatç Washington, 1987 Ki i, An , stek Perth (A.g.e. s.294).

3.5.43. Walter Gatti

(Ek 2- Resim 72)

1950 y l nda Birindisi'de dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1984 Yeni ikonografi, 1988 Jack Shainman Gallery Washington.

Grup sergileri: 1986 A k sanat , 1986 Ki i, An , stek Washington, 1986 Yeni Metafizik Rüyas Washington, 1987 Ausoni Kültür Merkezi Roma (A.g.e).

3.5.44. Ulrich Gorlich

(Ek 2- Resim 3)

1952 y l nda Alfeld'te do du. 1978 – 82 y llar aras nda Krezuberg'de foto raf bölümü ba kanl n yapt . 1982 – 83 Californiya Sanat Enstitüsü'nde görev ald .

Ki isel sergileri; 1979 Werkstatt für Photographie Berlin, 1983 Id-Gallery Valenciya, 1989 Galerie Fahnemann Berlin.

Grup sergileri: 1979 Rheinicshes Landes Museumm, Bonn, Almanya, 1985 Y l nda Berlin'den Foto raflar California Foto raf Müzesi, 1987 Documenta 8, Kassel (A.g.e).

3.5.45. Alejandro Gornemann

(Ek 2- Resim 88)

1964 y l nda Madrid'te dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergisi: 1987 Galeria Juana Mordo

Grup sergileri: 1985 Galeria Gamarra Garrigues Madrid, 1986 Contraparada Madrid, 1987 80 Ku a : Resim San Sebastian, 1988 spanyol Resmi: 80 Ku a spanyol – Amerikan (A.g.e. s.299).

3.5.46. Alfonso Gortazar

(Ek 2- Resim 89)

1955 y l nda Bilbao'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1980 Galeria Egam Madrid, 1981 Galeria Aritza Bilbao, 1983 Arteder 83 Bilbao, 1984 Ondarroa Kültür salonu Vizcaya, 1985 Galeria 16 Donostia, 1986 Galeria Sebastia Petit Lerida, 1987 Galeria Continental Logrono.

Grup sergileri: 1980 6 Ressam Bilbao, 1982 26 Ressam, 13 Ele tirmen spanya, 1983 Otoportre Pamplona, 1984 Galeria Aritza Bilbao, 1985 1. Bask Sanatç lar Salonu Bilbao, 1986 ARCO 86, 1987 ARCO 87, 1988 spanyol Resim: 80 Ku a spanyol – Amerikan (A.g.e).

3.5.47. Xavier Grau

(Ek 2- Resim 90)

1951 y l nda Barcelona'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1980 Galeria 491 Barcelona, 1982 Galeria Maeght Barcelona, 1983 Galeria Adrien Maeght Paris, 1985 Galeria Maeght Barcelona, 1986 Galeria Miguel Marcos Zaragoza, 1987 Galeria Charpa Valencia, 1988 Galeria Adrien Maeght Paris.

Grup sergileri: 1980 Cadiz'de Cadiz, 1982 6 Resim (A.g.e.)

3.5.48. Sebastiano Guerrera

(Ek 2- Resim 57)

1964 y l nda Katanya'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Grup sergileri: 1986 Korkunç çocuklar Syracuse, 1987 Anlat mlar Pesaro, 1987 Eden Ausoni Kültür Merkezi Roma (A.g.e).

3.5.49. Mehmet Güleryüz

(Ek 2- Resim 34)

1938 stanbul do umlu olan sanatç Orta ö renimini Saint Joseph ve Saint Benoit'da tamamlam , 1958'de girdi i stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (MSGSÜ) Resim Bölümü'nü 1966'da birincilikle bitirmi tir. Desen a rl kl ilk ki isel sergisini 1963 y l nda açan sanatç ; 1970-1975 y llar aras nda devlet bursu ile gitti i Paris'de Yüksek Resim ve Litographie ihtisas yapm t r. 1975-1980 aras nda stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde ders vermi , 1980 y l nda bu görevinden istifa ederek 1980-1984 y llar aras nda New York'a yerle mi tir. Brüksel'de 1984 süresince gerçekle tirdi i heykel ve gravürlerini Galeri 2016'da sergileyen sanatç , 1985'de stanbul'a dönmü ve 1985'ten 2000'e kadar B LSAK'da kendi ad n ta yan atölyede sanat e itimi vermi tir. 1986'da "Kal n" adl sanat dergisini yay mlamaya ba lam t r.

1988'de Galeri Nev taraf ndan organize edilen 25 y l içeren retrospektif sergisini, Nan Freman' n metnini yazd kitap e li inde stanbul'da açtm , 1989-1992

y llar aras nda Uluslararas Plastik Sanatlar Derne i Kurucu Ba kanl 'n üstlenmi tir. 1991'de Ankara Shearaton Oteli Atrium Mekan 'nda kal c olarak sergilenmek üzere 14 resimden olu an "Kar Rüzgar" serisini gerçekle tiren sanatç , 1992'de Polat Rönesans Oteli Lobisi için 7 parçadan olu an "Çöp Masallar Dizisi" resim serisini gerçekle tirmi tir.

2000 y l nda tekrar ba kanl a seçildi i Türkiye Uluslararas Plastik Sanatlar Derne i'nin 2001 y l nda Do u Avrupa Ba kanl 'na, 2002 y l nda birle en IAA Avrupa 2. ba kanl na ve IAA Dünya Yönetim Kurulu üyeli ine seçilir. Kendi özel sanat atölyesi dersleri yan s ra, 1999'dan bu yana da Bilgi Üniversitesi Tasar m Kültürü ve Yönetimi Sertifika Program 'nda ders vermektedir.

2004 y l nda "Güldü üme Bakma" adl ya am öyküsü, Ay egül Sönmezay derlemesi ile yay nlanm t r. 2005'de Beijing'de gerçekle en 16. IAA Dünya Genel Kurulu'na ve 2. Beijing Bienali'ne IAA Türkiye temsilcisi olarak kat lan, elli dört ki isel, otuz alt karma sergisi ve alt sanat ödülü bulunan, yedi bienalde eserleri sergilenen sanatç n n eserleri stanbul ve Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzeleri'nde, Istanbul Modern Müzesi'nde, Sak p Sabanc , Merkez Bankas , Fransa Kültür Bakanl , T.C. Kültür Bakanl , Eczac ba , Karl Hermann Klock (Duisbourg) ve New York Üniversitesi koleksiyonlar nda bulunmaktad r.

Hong Kong 2011'de özel bir desen seçkisiyle sanatseverlerle bulu mu tur. 26 - 29 May s, 2011 tarihleri aras nda Hong Kong Kongre ve Sergi Merkezi'nde gerçekle en fuarda x-ist'in temsil edece i sanatç n n, "Beyaz Kaplan" adl yap t ve "Çizgi-Roman" serisinden bir seçki yer alm t r. Bu fuar Güleryüz'ün, davetli olarak kat ld 2. Uluslararas Pekin Bienali (2005) ve ShContemporary'09 (angay Asya Pasifik Ça da Sanat Fuar)un ard ndan, Asya sanat platformundaki üçüncü yer al d r (http://www.mehmetguleryuz.com/).

3.5.50. Mehmet Gün

(Ek 2- Resim 14)

1956 y l nda Ankara'da do mu tur. 1977 – 83 Viyana Güzel Sanatlar Akademisi Viyana'da e itimini tamamlam t r. 1978'de Avusturya Viyana Güzel Sanatlar Akademisi, 'Gold Füger' ödülünü kazanm t r.

Yap tlar nda kavramsal anlay temel alan Gün, beyaz zemin üzerinde leke ve kaligrafi kullanarak eserlerini yorumlam , bir dönem; Sigmound Freud, bio-kimya,

astronomi ve astrofizik üzerine yapt ara t rmalar sonucunda, eserlerinde gerçeküstücülükten soyut-d avurumculu a uzanan bir yol izlemi tir. Evrensel nitelikteki soyut resimlerinin yan s ra video ile tini enstelasyonu alan nda çal malar yapm t r.

Ki isel sergileri;1981, Infeld Gallery, Viyana, Avusturya; 1981, Atatürk 100. Y l Sergisi, Viyana, Avusturya; 1982, Birle mi Milletler Merkezi, Viyana, Avusturya;1982, Urart Galerisi, stanbul; 1983, 'Infield Gallery', Viyana, Avusturya; 1984, 'Albatione Gallery', Trieste, talya; 1984, Spaarkasse Galleries, Salzburg, Avusturya; 1985, Atatürk Kültür Merkezi, stanbul; 1985, Uluslararas Kültür Merkezi, Roma, talya; 1985, Aquila Müzesi, Aquila, talya; 1986, 'Neve Shalom Sinagog'unda ölenler an s na Sergi', Maçka Sanat Galerisi, stanbul; 1989, Gallery Alvore, Porto, Portekiz; 1989, Güzel Sanatlar Akademisi, Lizbon; 1992, Aya rini, stanbul; 1996, 'Un Hommage a Heiner Müller', 'Sonambiente Festival für Hören und Sehen ', Akademie der künste, die SFB- Klanggalerie, Berlin; 2005, Garage Of Art, stanbul.

3.5.51. Paolo Iacchetti

(Ek 2- Resim 58)

1953 y l nda Milan'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1983 Cesare Manzo Studio, 1987 Galleria Morone 6 Roma, 1988 Galleria La Chiociola Bologna.

Grup sergileri: 1984 29. Milano Bienali, 1985 Yeni Tart ma Milan, 1985 Art 85 Basel (2.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1989, s. 286).

3.5.52. Gülsün Karamustafa

(Ek 2- Resim 35)

II. III. ve V. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 5.5.52'de yer almaktad r.

3.5.53. Serhat Kiraz

(Ek 2- Resim 25)

Serhat Kiraz 1954, stanbul: 1973-79 y llar aras nda stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (MSGSÜ) Yüksek Resim Bölümü'nde e itim gördü. 1996-99 Marmara Üniversitesi'nde Sanatta Yeterlik çal mas n yapt . 1977 y l ndan bugüne kadar birçok sergiye kat ld . Ayr ca, 1984 -2007 y llar aras nda ki isel sergiler açt ve özel mekanlarda enstelasyonlar yapt .

Yap tlar 1980 Paris Bienali, 1989 stanbul Bienali, 1990 Osaka Trienali ve 1993 Venedik Bienali'nde yer ald . Almanya'da IFA Galeri, (Stuttgart), Künstlerhaus Bethanien (Berlin), Landes Museum, (Darmstadt), Kunstpalast (Dusseldorf), Neue Musik 50. y l kutlamalar (Darmstadt), Galerie Inge Baecker (Köln), Kunst Museum (Bonn), Kulturwissenschaftliches Institut (Essen) ve Bayer, Leverkusen'de sergilendi. 1977 ve 1979 tarihlerinde "Yeni E ilimler Sergisi"nde ödül ald . Ki isel karar gere i 1979'dan sonra ödüllü sergiye kat lmad . Halen stanbul'da ya amakta ve çal maktad r (A.g.e.)

3.5.54. Peter Kogler

(Ek 2- Resim 11)

1959 y l nda Inssbruck Avusturya'da dünyaya gelen sanatç , 1986-87 y llar aras nda Staedel Okulu'nda ö retim görevlisi olarak görev yapm t r.

Ki isel sergileri;1984 Galerie Krinzinger Innsbruck, 1985 Galerie Anna Freiebe Köln, 1986 Galerie Krinzinger Innsbruck, 1988 Galerie Krinzinger Viyana.

Grup Sergileri: 1983 Supermix Köln, 1984 Galerie N. St. Stephan Viyana, 1985 Viyana'ya bir bak Orangerie 1986 Venedik bienali Frankurt, 1987 Avusturya'dan 8 sanatç Almanya, 1988 Ba ka bir iklim Almanya, 1989 Aç k Dü ünce Belçika (A.g.e).

3.5.55. Azade Köker

(Ek 2- Resim 36)

1949 stanbul do umludur. 1968'den 1972'ye kadar stanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde ö renim gören Köker daha sonra e itimine Berlin Güzel Sanatlar Akademisi'nde (HdK) endüstriyel tasar m dal nda devam etmi tir. 1976'da yine Berlin Güzel Sanatlar Akademisi'nde heykelt ra l k e itimine ba lad ve 1979 y l nda okulunun usta ö renciler s n f na al n r. 1978'de beri Berlin'de kendi atölyesini kuran sanatç 1985'te Darmstadt ehri Sanat Ödülüne, 1996'da Görsel Sanatlar Ele tirmenler Ödülüne, 1988'de Düsseldorf Büyük Sanat Ödülüne ve 1992'de Ankara Heykeltra l k

Sanat Ödülüne lay k görülmü ; Berlin Güzel Sanatlar Akademisi'nde (1992-93) ve Salzburg Yaz Akademisi'nde (1994) e itim görevlisi olarak çal t ktan sonra 1994/95'te Bremen Güzel Sanatlar Akademisi'nde konuk profesör olarak, 1995'ten 2003'e kadar da Burg Giebichenstein'da Halle Güzel Sanatlar ve Dizayn Akademisi'nde profesör olarak çal m t r.

2003'ten beri Braunschweig Teknik Üniversitesi'nde profesörlük ve Mimarl k Bölümü, Plastik Sanatlar Anasanat Dal Ba kanl yapmaktad r. Eserleri 1989 stanbul Bienali'nde sergilenen sanatç çok say da heykeltra l k sempozyumuna ve sanat etkinliklerine kat lm t r (Ayan, 2003)

3.5.56. Jannis Kounellis

(Ek 2- Resim 43)

II. ve IV. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 5.5.59'te yer almaktad r.

3.5.57. Raimund Kummer

(Ek 2- Resim 4)

1954 y l nda Mengeringhausen'de dünyaya geldi. 1972 – 78 Berlin Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda e itimini tamamlad . 1978 Odalar Berlin, 1987 Büro Berlin gibi ortak çal ma projelerine kat lan sanatç 1988 Venedik Bienali'nde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1979 Kleiner Ausstellunsraum Hamburg, 1985 Galerie Fahnemann Berlin, 1987 Galerie Magers Bonn, 1989 Kicken-Pauseback Köln.

Grup sergileri: 1981 bugünkü Almanya Köln, 1984 Ayr lma New York, 1987 sipari Essen, 1988 Dorothea van Stetten Sanat Ödülü Bonn (2.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1989, s. 286).

3.5.58. Menchu Lamas

(Ek 2- Resim 91)

1954 y l nda Vigo'da dünyaya dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1982 Galeria Buades Madrid, 1984 Galeria Buades Madrid, 1985 Mimarl k Yüksek Okulu Malaga, 1986 Galeria Trinta Santiago, 1987 Galeria Dau Al Set Barcelona, 1988 Galeria Miguel Marcos Madrid (A.g.e. s.299).

3.5.59. Anton Lamazares

(Ek 2- Resim 92)

1954 y l nda Lalin'de dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1981 Galeria Oviedo Madrid, 1982 Elisabeth Franck Gallery Belçike, 1984 ARCO 84 Madrid, 1985 Galerie Müller sviçre, 1986 Galeria Miguel Marcos Zaragoza, 1987 Val Trenta Valencia'd r. Grup Sergileri; Atlantica 80 Buenos Aires, 1982 enlik çin Çal malar Madrid, 1984 Son sidro Fair Fransa, 1986 3. Uluslararas Sanat Fuar Londra, 1987 Galeria Elisabeth Franck Paris, 1988 ARCO 88 spanya – Amerikan (A.g.e).

3.5.60. Niki Liodaki

(Ek 2- Resim 137)

Ya am n ve çal malar Atina'da sürdürmektedir (A.g.e).

3.5.61. Massimo Livdiotti

(Ek 2- Resim 60)

1959 y l nda Zavia'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1985 Galleria Margareth Taormina, 1987 Ausoni Kültür Merkezi Roma.

Grup sergileri 1986 Sicilya'dan Kim Korkar Gibellina, 1986 Ya ama Sevinci Santa Maria A Vico, 1987 Ki i, An , stek Perth (A.g.e).

3.5.62. Xavier Franquesa Llopart

(Ek 2- Resim 140)

1947 y l nda Barselona'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1981 Galeria Ciento Barcelona, 1983 Galeria Maeght Barcelona, 1985 Galeria Egan Madrid, 1986 Galeria Fernando Vijande Madrid.

Grup sergileri: 1980 Küçük Biçim Barcelona, 1982 ARCO 82 Galeria Ciento, 1983 1. Plastik Sanatlar Bienali Barcelona, 1984 Sanat Bienali Oviedo, 1985 16'lar n Salonu Madrid (A.g.e. s.298).

3.5.63. Jose Maldonado

(Ek 2- Resim 93)

1962 y l nda Madrid'de dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; Galeria Villalar Madrid, 1985 ARCO 85 Madrid, 1987 ARCO 87 Madrid.

Grup sergileri: 1983 Pornografi Madrid, 1984 Madrid Kültür Merkezi Madrid, 1987 2 Genç spanyol Ressam Berlin (A.g.e. s.300).

3.5.64. Rainer Mang

(Ek 2- Resim 5)

1943 y l nda Offenbach'ta dünyaya gelen sanatç 1976 Berlin Güzel Sanatlar YüksekOkulu Heykel Bölümü'nden mezun olmu tur. 1985 y llar n aras nda Dusseldorf Güzel Sanatlar Fakultesinde konuk profesör olarak yer alan sanatç n n ald baz ödüller öyledir; 1985-1986 Villa-Romana Ödülü Floransa, 1985 Berlin Senatosu Kültür Bursu Berlin, 1986 Kunstforum Bonn Ödülü.

Ki isel sergileri; 1979 1/61 Berlin, 1984 Schaffhausen Galerie, 1987 Galerie Fahnemann Berlin.

Grup sergileri: 1979 1/61 Aç l sergisi Berlin, 1982 Duygular ve sertlik Berlinli sanatç lar Berlin, 1984 PS/1 Bursu New York, 1984 Goethe enstitüsü, 1986 Sidney bienali Avusturya, 1988 Üç kö eli apka Hamburg (A.g.e).

3.5.65. Nicola Maria Martino

(Ek 2- Resim 61)

1946 y l nda Lesina'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1983 Gallerihuset Kopenhag, 1984 II Ponte Roma.

Grup sergileri: 1984 Yeni talyan e ilimleri Paris, 1984 Delmenhors Stadtische Galerie, 1984 Eve Tatl Dönü Bologna (A.g.e).

3.5.66. Tommaso Massimi

(Ek 2- Resim 62)

Sanatç hakk nda yeterli bir bilgiye ula lamam t r.

3.5.67. Din Matamoro

(Ek 2- Resim 95)

1958 y l nda Vigo'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1984 Vigo Tasarruf Sand Odas Pontevedra, 1985 Atlantik Utku Pontevedra, 1986 Galeria Abel Lepina Vigo, 1987 Galeria Oliva Mara Madrid.

Grup sergileri: 1981 Gravür Bellosillo Saray , 1982 Complutense Üniversitesi Sergi Salonu Madrid, 1984 Genç Resim Salonu Madrid, 1986 Pub KGB Barcelona, 1987 Genç spanyol Resmi Madrid, 1988 ARCO 88 spanyol –Amerikan (A.g.e. s.300).

3.5.68. Olaf Metzel

(Ek 2- Resim 6)

II. ve III. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 5.5.71'de yer almaktad r.

3.5.69. Wolf Peter Miksch

(Ek 2- Resim 21)

1957 y l nda Viyana'da do mu , e itimini Avusturya'da Viyana Uygulamal Sanatlar Yüksekokulunda tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1981 Galerie an schatterfield Viyana, 1981 Kleine Galerie, 1984 Tabar Sanat Galerisi, 1985 Kleine Galerie Viyana, 1986 BB Daratheag 9 Viyana'd r (A.g.e).

3.5.70. Victor Mira

(Ek 2- Resim 96)

1949 y l nda Zaragoza'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1980 Galeria Artema Barcelona, 1981 Fred Jahn Galeria Münih, 1982 Tanit Gallery Münih, 1984 Staemfili Gallery New York, 1985 Galeria Joan Prats Barcelona, 1987 Eric Frank Galeria Cenevre, 1988 ARCO 88 Madrid'dir. (A.g.e. s.300).

3.5.71. Sabina Mirri

(Ek 2- Resim 62)

1957 y l nda Roma'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1976 Galleria La Margherita Roma, 1980 Galleria Giulia Roma.

Grup sergileri: 1982 Avant-Garde and Trans Spazio Aperto, 1983 sterik Görüntü Roma, 1986 11. Roma Sanat Quardrienali Roma, 1987 Çerçeve çinde Roma, 1988 1920-87 Resim Sanat n n Ça r s ndan Geri Dönü Roma, 1988 Galleria Pio Monti Roma (A.g.e).

3.5.72. Elisa Montessori

(Ek 2- Resim 63)

1931 y l nda Genova'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1957 Galleria La Strozzino Floransa, 1974 Galleria Centrosei Bari, 1975 Galleria Secanda Scala Roma, 1983 Galleria II Segno Roma, 1986 Galleria Arco D'Aubert Roma, 1988 Marina Urbach New York.

Grup sergileri: 1981 Sanat ve Sanatç Kitaplar Paris, 1982 40. Venedik Bienali, 1983 Büyük Desenler Fiesole, 1984 Yeni konografi Serramonacesco (A.g.e).

3.5.73. Felicidad Moreno

(Ek 2- Resim 97)

1959 y l nda Toledo'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1983 Soto Mesa Madrid, 1985 Soto Mesa Madrid, 1987 Galeria Seiquer Madrid.

Grup sergileri: 1981 1. Sevilla Bahar Festivali Madrid, 1982 Arteder 82, 1984 3. Sevilla Bahar Festivali, 1986 2. Genç Sanat Gösterisi Madrid, 1987 ARCO 87 Madrid, 1988 Alberto Sanchez Kültür Merkezi Madrid (A.g.e. s.300).

3.5.74. Josef Adam Moser

(Ek 2- Resim 16)

1952 y l nda Innsbruck'ta dünyaya gelen sanatç 1976-81 y llar aras nda Güzel Sanatlar Akademisi heykel bölümünde e itimini tamamlam , Viyana'da ya am n sürdürmektedir.

Seçilmi Sergileri: 1985 Atelier 10 Viyana, 1986 Galerie Heldemann Sempozyum sergisi sviçre, 1989 Galerie im Trudelhaus sviçre (A.g.e).

3.5.75. Gianfranco Notargiacomo

(Ek 2- Resim 64)

1945 y l nda Roma'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1969 Galleria Arco D'Alibert Roma, 1971 Galleria La Tartaruga Roma, 1981 Galleria D'Arta Milan, 1985 Galleria Unimedia Genova, 1987 Galleria Peccolo Livorno, 1987 Galleria Salita Roma.

Grup sergileri; 1980 lk Sihir Ferrara, 1982 Yedinci Gök Torino, 1982 Sanat ve Ele tirmenler ikago, 1984 Geçi ler Perugia, 1985 talyan Sanat Sao Paolo, 1986 Venedik Bienali (A.g.e).

3.5.76. Nunzio

(Ek 2- Resim 65)

II ve III . stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 4.5.40'da yer almaktad r.

3.5.77. Guillermo Paneque

(Ek 2- Resim 98)

1963 y l nda Sevilla'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1986 Galeria La Maquina Sevilla, 1987 Galeria Marga Plaza Madrid, 1988 Galeria Carlos Tache Barcelona.

Grup sergileri: 1985 stila Edilmi ehir Sevilla, 1986 Sevilla'dan 4 Sanatç Amsterdam, 1988 Galeria Temple Valencia (A.g.e. s.300).

3.5.78. Luca Maria Patella

(Ek 2- Resim 66)

Ya am n talya'da sürdüren sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r. 1966, 1972, 1978, 1980 ve 1986 Venedik Bienali, 1982 Yeni Delhi Bienal, 1985 4. Avrupa Grafik Bienali Baden'e kat lm t r.

Ki isel sergileri; 1968 Galleria L'Attico Roma, 1977 Friederich Gallery Bern, 1979 Galleria Arco D'Alibert Roma, 1981 Pan Gallery Roma, 1988 Ausoni Kültür Merkezi Roma (A.g.e).

3.5.79. Anton Patino

(Ek 2- Resim 99)

1957 y l nda Monforte'de dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; Galeria Buades Madrid, 1982 Galeria Buades Madrid, 1986 Galeria Trinta, Santiago de Compostela Madrid, 1988 Galeria Abel Lepina Vigo.

Grup sergileri: 1980 Güzel Sanatlar n 15 Sanatç s Madrid, 1981 Günümüz Resminde Çizgi Buenos Aires Madrid, 1983 7. Pontevedra Bienali Madrid, 1984 ARCO 84 (A.g.e. s.301).

3.5.80. Maurizio Pelegrin

(Ek 2- Resim 67)

1956 y l nda Venedik'te dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1982 Galleria Capricorno Venedik, 1984 Feldman Gallery Bern, 1988 American Academy Roma.

Grup sergileri; 1982 Venedik Sanat Venedik, 1983 Büyük, K rm z , Ya l , Beyaz Keçiyle Kar la t San Gimignano Museo, 1984 Camera Base nternational Lyon, 1986 11. Roma Sanat Quadrienali Roma, 1987 5 talyan Ressam New York, 1988 Aperto 88 Milan (A.g.e).

3.5.81. Jesus Mari Lazkano Perez

(Ek 2- Resim 94)

1960 y l nda Bergara'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1983 Arteder 83 Bilbao, 1984 Gran Via 21. Salonu Bilbao, 1985 Eskurdi Salonu San Sebastian, 1986 Herrikasarte Munguia, 1988 CAV Salonu San Sebastian.

Grup sergileri: 1981 Minimalizm ve yeni biçimler Bilbao, 1982 Arteder 82 Bilbao, 1984 Bilbao, 1986 Çizimler Bilbao, 1987 Genç spanyol resmi Madrid, 1988 ARCO 88 Madrid (A.g.e. s.300).

3.5.82. Anne & Patrick Poirier

(Ek 2- Resim 26)

Sanatç çift 1970 – 89 aras nda Paris Bienali, Monte Carlo Bienali, Venedik Bienali, Documenta Kassel Viyana Festivali gibi birçok uluslaraas grup sergisine kat lm t r.

Ki isel sergileri; 1980 Studio G7 Bologna, 1980 Carpenter Center for The Visual Arts, 1981 Studio G7 Bologna, 1983 Sonbahar Festivali Paris, 1985 Matson de Culture Grenoble, 1987 Galeria Area Barselona, 1988 Galeria Ginevra Bologna, 1989 Amfi Tiyatro çin Bir Tak m n Gerçekle tirilmesi Floransa (A.g.e. s. 288).

3.5.83. Alfredo Alvarez Plagaro

(Ek 2- Resim 76)

3.5.84. Rudy Pijpers

(Ek 2- Resim 133)

1943 y l nda Rotterdam'da do an sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1981 Galerie Bateau Lavoir, 1984 Galerie 9a Liege, 1987 Galerie d'Art Actuel Liege, 1989 Galerie Francis Van Hoof Anvers.

Grup sergileri; 1983 Ramada Gallery Liege, 1985 Lineart Gent Ki isel Gösteri Lozan, 1986 Yüzle tirme 7, Knokke, Arte Fiera, 1987 Yüzle tirme 8, 1988 Forum Hamburg (A.g.e. s.306).

3.5.85. Hermann Pitz

(Ek 2- Resim 7)

II. ve IV. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 5.5.89'de yer almaktad r.

3.5.86. Norbert Pümpel

(Ek 2- Resim 17)

1956 y l nda Innsbruck'da dünyaya gelen sanatç , 1976-78 Pedagoji Akademisinde e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1980 Expo-Arte talya, 1983 Galerie Elefant Viyana, 1988 Galerie Lindner Viyana.

Grup sergileri: 1980 Art II'80 sviçre, 1983 Galerie Elefant Viyana, 1985 Galerie F. Marier Kitzbühel, 1987 Viyana Newyork (A.g.e).

3.5.87. Marco Del Re

1956 y l nda Roma'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1978 Galleria Ambrogi Milan, 1981 Galleria Cesarea Bari, 1984 Galleria AAM Roma, 1985 Annina Nosei Gallery New York, 1988 L'Attico Gallery.

Grup sergileri: 1979 Yeni talyan Görüntüsü Ravenna, 1982 Venedik Bienali, 1985 Dört talyan Sanatç s ikago, 1985 Koloseum, Dünya, Gök; Roma'daki Metafizik Roma, 1986 Çerçeve çindeki Roma (A.g.e. s.305).

3.5.88. Giuseppe Salvatori

(Ek 2- Resim 69)

1955 y l nda Roma'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1978 Galleria S. Agata De' Goti Roma, 1979 Studio Cannaviello Milan, 1981 Galleria Minini Milan, 1984 Galleria La Nuova Pesa Roma, 1987 Galleria II Milione Milan.

Grup sergileri: 1980 talyan: Yeni Görünüm Ravenna, 1983 Emily Dickinson'a Sayg Torino, 1983 talyan Sanat Venedik, 1986 nançlar n Manzaras Roma, 1986 Ça da talyan Sanatç lar Venedik (A.g.e).

3.5.89. Sarkis

(Ek 2- Resim 38)

I. ve II. ve IV. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 5.5.96'da yer almaktad r.

3.5.90. Berthold Schepers

(Ek 2- Resim 8)

1952 y l nda Rheine'de dünyaya gelen sanatç 1974 – 80 y llar aras nda Berlin Sanat Yüksek Okulu'nda e itimin alm , 1986 y l nda Berlin Bursu'nu kazanm t r.

Ki isel sergileri; 1977 Galerie Am Moritzplatz Berlin, 1978 Galerie Nordstadt Wuppertal Almanya, 1981 Galerie am Moritzplatz Berlin, 1988 Galerie Raab Berlin.

Grup sergileri: 1977 Bugün Yirmili Y llar Berlin, 1979 Y ll k Sergi Stuttgart, 1985 Moritzplatz Hamburg (A.g.e).

3.5.91. Hubert Scmalix

(Ek 2- Resim 13)

1952 y l nda Graz Avusturya'da dünyaya gelen sanatç , 1971-76 y llar aras nda Güzel sanatlar akademisi Viyana'da e itim alm t r.

Ki isel sergileri; 1980 Galerie Krinzinger Innsbruck, 1983 Fischer Fine Art Londra, 1986 Holly Solomon Gallery NewYork, 1989 Galerie Pfefferle Münih.

Grup Sergileri: 1980 Venedik Bienali, 1983 Yeni sanat Londra, 1984 Sidney Bienali, 1987 Sanat fuar , 1989 20. yy'da Avusturya Sanat Budape te (A.g.e. s. 286).

3.5.92. Ferran Garcia Sevilla

(Ek 2- Resim 87)

1959 y l nda Ciudad de Mollarca'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1981 Galeria Central Madrid, 1982 Galeria Clento Barcelona, 1984 mparatorluklar Lund, 1985 Galeria Altnoder Salzburg, 1987 Resimler Köln'dür.

Grup sergileri: 1980 Cadiz'de Cadiz, 1981 Grafikler Zürih, 1982 6 Resim Barcelona (A.g.e. s.298).

3.5.93. Jose Maria Sicilla

(Ek 2- Resim 100)

1954 y l nda Madrid'de dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1982 Galeria Trans Paris, 1985 Galeria La Maquina Espanola, 1987 Blum Heliman Gallery New York, 1988 Blum Hellman Gallery New York.

Grup sergileri: 1982 12. Paris Bienali, 1983 Madrid'de 6 spanyol, 1984 Uluslararas Sanat Sergisi Chicago, 1985 5 spanyol Sanatç s New York (A.g.e. s.301).

3.5.94. Marios Spiliopoulos

(Ek 2- Resim 136)

Sanatç 1989 y l nda Atina Artio Gallersinde ki isel sergi açm t r.

Grup sergileri: 1984 AICA Convention, 1987 Polyedddro Gallery Patra, 1989 Akdeniz Ülkelerinde Ça da Sanat Sergisi Bari, 1989 Artio Gallery Atina (A.g.e).

3.5.95. Ewald Spiss

(Ek 2- Resim 18)

1954 y l nda Arlberg Tirol Avusturya'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Seçilmi Sergileri: 1982 Forart galerie thum und Taxis Avusturya, 1985 Sanat-mekan-salon Avusturya, 1986 Meditation 86 Steirischer Herbst Avusturya, 1987 Ya ama sevinci Graz Avusturya, 1988 Galerie Lindner Viyana (A.g.e. s. 287).

3.5.96. Stefano Di Stasio

(Ek 2- Resim 53)

1948 y l nda Napoli'de dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1977-78 La Stanza Di Roma, 1982 Casa del Mantegna Mantua, 1984 Galleria Monti Roma, 1989 Ausoni Kültür Merkezi Roma.

Grup sergileri: 1982 Anachronisma Roma, 1985 Yeni Romantizm: talya'dan 16 Sanatç Washington, 1987 Ki i, An , stek Perth (A.g.e).

3.5.97. Marco Tirelli

(Ek 2- Resim 70)

1956 y l nda Roma'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1978 Galleria Ambrogi Milan, 1981 Galleria Cesarea Bari, 1984 Galleria AAM Roma, 1987 Galleria Planita Roma, 1988 L'Attico Gallery.

Grup sergileri: 1979 Yeni talyan Görüntüsü Ravenna, 1982 Venedik Bienali, 1985 Dört talyan Sanatç s ikago, 1986 Touring Museums in Spain, 1986 Çerçeve çindeki Roma (A.g.e).

3.5.98. Zurab Tzereteli

(Ek 2- Resim 39)

1934 y l nda Tiflis'te do an sanatç 1952 – 1958 y llar nda Tiflis Sanat Akademisi Resim Bölümü'nde e itimini tamamlam t r.

Seçilmi Sergileri: 1980 Restrospektif Sergisi Güzel Sanatlar Akademisi Moskova, 1982 Ressamlar Birli i, Tüm Ressam Birlikleri Sergisi Moskova, 1985 Tretiakov Gallery Akademililer Sergisi Sanatlar Akademisi Moskova, 1987 Pi kiniana Moskova (A.g.e. s. 291).

3.5.99. Alessandro Twombly

(Ek 2- Resim 71)

1959 y l nda Roma'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1986 Galleria Bonomo Milan, 1988 Galleria Asbaek Kopenhag.

Grup sergileri: Perspektif Basel, 1986 Arzu Edilenler Bergamo, 1987 Europa – America Roma, 1988 Saraydaki galericiler Roma (A.g.e).

3.5.100. Juan Ugalde

(Ek 2- Resim 101)

1958 y l nda Bilbao'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1984 Galeria Buades Madrid, 1986 Galeria Miguel Marcos Zaragoza, 1988 Galeria Buades Madrid, 1988 Pontevedra Bienali New York (A.g.e. s.301).

3.5.101. Ömer Uluç

I. ve II. ve VI. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 7.5.50'de yer almaktad r.

3.5.102. Dario Urzay

(Ek 2- Resim 102)

1958 y l nda Bilbao'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1981 Arteder 81, 1983 CAM Bilbao, 1986 Sanat Ve Tarih Müzesi Durango, 1987 Vizcaina Tasarruf Sand Bilbao, 1988 Galeria Gamarra Madrid.

Grup sergileri: 1980 6 Ressam Bilbao, 1981 Galeria Paris, 1983 Pontevedra Bienali, 1985 1. Resim Bienali San Sebastian, 1986 ARCO 86 Madrid, 1987 ARCO 87 Madrid (A.g.e. s.301).

3.5.103. Juan Usle

(Ek 2- Resim 103)

II. ve III. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 4.5.61'de yer almaktad r.

3.5.104. Lourdes Vincente

(Ek 2- Resim 104)

1959 y l nda Salamanca'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1983 Rua Mayor Salonu Salamanca.

Grup sergileri; 1983 1. Complutense Üniversitesi Resim ve Heykel Bienali Madrid, 1984 Estetik Grup Madrid, 1985 2. Resim Bienali San Sebastian, 1987 Jestler III Vitoria, 1988 spanyol Resmi: 80 Ku a spanyol – Amerikan (A.g.e).

3.5.105. Thomas Wachweger

(Ek 2- Resim 9)

1943 y l nda Breslau'da do an sanatç 1963 – 70 aras Hamburg Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda e itim alm t r.

Ki isel sergileri; 1981 Galerie petersen Berlin, 1985 Monika Sprüth Galerie Köln, 1989 Galerie Springer Berlin.

Grup sergileri: 1985-86 Desenler Berlinli 12 Sanatç Saraybosna, 1987 ICA Londra, 1988 Tarihte te Tarih Hamburg (A.g.e).

3.5.106. Martin Walde

(Ek 2- Resim 12)

1957 y l nda Inssbruck Avusturya'da dünyaya gelen sanatç çe itli ülkelerde karma ve ki isel sergilerde yer alm t r.

Ki isel sergileri;1982 Uluslararas Sanat Pazar Düsseldorf; 1982, 1983, 1984, 1986, 1988 Galerie Krinzinger Viyana; 1984 Galerie Camomille Brüksel, 1988 Galerie Columela Madrid'tir.

Grup Sergileri: 1981 Thurn und Taxis Saray Bregenz, 1985 Viyana'ya Bir Bak , Strassburg, 1987 Museum van Hedendaagse Kunst Gent, 1989 21. yy Müzesi Viyana (A.g.e).

3.6. II. Uluslararas stanbul Bienali'nin Bas ndaki Görünümü

3.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü

- "Bienalde Çatlak" Milliyet. 14 A ustos 1989: 10
- " stanbul Renklenecek" Milliyet. 17 A ustos 1989: 10
- AT KO LU, Ayça. "Önyarg s z leti im" Milliyet. 29 A ustos 1989: 10
- "Sanatç , Sanatç y seçmez" Milliyet. 16 Eylül 1989: 10
- "Bienalde ddialar" Milliyet. 21 Eylül 1989: 12
- OKTAY, Ahmet. " stanbul Bienali Dolay s yla" Milliyet. 23 Eylül 1989: 10
- "2. Uluslararas stanbul Bienali Bugün Ba l yor" Milliyet. 25 Eylül 1989: 12
- "Fareden Gösteri" Milliyet. 26 Eylül 1989: 10
- "Bienalde 'Öncü Sanat'" Milliyet. 26 Eylül 1989: 12
- "Bienal Ba lad Ama Kavga Bitmedi" Milliyet. 27 Eylül 1989: 10
- "Dünyan n Dört Ucundan Sanatç lar" Milliyet. 27 Eylül 1989: 10
- "Söz Bienal Yetkililerinde" Milliyet. 28 Eylül 1989: 10
- "Geleneksel Çevrede Sanat" Milliyet. 30 Eylül 1989: 10
- "Vakko'da Ekim Sergileri" Milliyet. 03Ekim 1989: 10
- "Üç lginç Heykel Sergisi" Milliyet. 03Ekim 1989: 10
- "John Miro'nun son Bask lar Sergileniyor" Milliyet. 06 Ekim 1989: 10
- "Tomur Atagök'ten Plastik Cennet" Milliyet. 08 Ekim 1989: 12
- OKTAY, Ahmet. "Bienal ile Panay r" Milliyet. 13 Ekim 1989: 12
- Kültür Servisi. "Sanat n Göçebeleri" Cumhuriyet. 28 Eylül 1989: 13
- Kültür Servisi. "Genç Türklerden Ça da Sanat" Cumhuriyet. 30 Eylül 1989: 15
- Kültür Servisi. "Sanat n Kenti ve Etkinli i" Cumhuriyet. 27 Eylül 1989: 14
- Kültür Servisi. "Askeri Müzede Akdeniz Esintisi" Cumhuriyet. 29 Eylül 1989: 13
- Bienal Kulisi. "Yanl lar ve do rular" Cumhuriyet. 30 Eylül 1989: 15

- F LO LU, Lale. “Haliç’te Sanat Kokusu” Cumhuriyet. 04 Ekim 1989: 9
- “Kafese Giren Sanat” Cumhuriyet. 05 Ekim 1989: 7
- F LO LU, Lale. “Önce Ka t Vard Sonra da Heykel” Cumhuriyet. 05 Ekim 1989: 15
- “En Üstte Kad n Var” Cumhuriyet. 06 Ekim 1989: 7
- DEN Z, Senem “Uçurtma Uçuran Ressam” Cumhuriyet. 14 Ekim 1989: 5
- BÖRÜTEÇENE, Handan “Sanat S n rlar Çoktan Kald rd ” Cumhuriyet. 15 Ekim 1989: 18
- Kültür Servisi. “Ya ayan Gelenekten Resme” Cumhuriyet. 17 Ekim 1989: 5
- AK, Behiç “Feshane’den Rüzgar Gibi Geçen Sanat” Cumhuriyet. 17 Ekim 1989: 18
- TUNALI, smail “Ça da Kültürle Bütünle irken” Cumhuriyet. 17 Ekim 1989: 5
- Kültür Servisi. “Geçmi e Bir Tören” Cumhuriyet. 24 Ekim 1989: 5
- DEN Z, Senem “Yerle Gök Aras nda” Cumhuriyet. 28 Ekim 1989: 5
- Sanat Kulisi. “Bienal Ameliyat Masas nda” Cumhuriyet. 28 Ekim 1989: 5
- BÖRÜTEÇENE, Handan “Aya rini’nin Belle i Var” Cumhuriyet. 28 Ekim 1989: 5
- Kültür Servisi. “Tepeden Bakan Heykel Korkutur” Cumhuriyet. 29 Ekim 1989: 5
- F LO LU, Lale. “Teknolojinin Önlenemez Yükseli i” Cumhuriyet. 29 Ekim 1989: 5
- Kültür Servisi. “Bienal Masaya Yat r ld ” Cumhuriyet. 31 Ekim 1989: 5
- KUBAN, Do an. “Ele tiriye evet, Arabeske Hay r” Cumhuriyet. 24 Ekim 1989: 5
- N RVEN, Nur. “Dünya Sanat stanbul’da” Güne . 23 Eylül 1989: 6
- N RVEN, Nur. “Rengarenk Bir Sergi” Güne . 27 Eylül 1989: 6
- N RVEN, Nur. “Sarkis’in lginç Avizesi” Güne . 30 Eylül 1989: 6
- “Dünya Sanat stanbul’dayd ” Güne . 5 Kas m 1989: 6
- “Halk n Kat l m Beklenen Düzeyde” Güne . 5 Kas m 1989: 6

3.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü

- LEMAIRE, Gerard-Georges; “Une Biennale Sous Les Minarets” Opus, 1989
- Radio zlozba,1990

- “Deuxieme Bienalle D’ stanbul” Art Press, 11/ 1989
- “Östliche Wurzeln, Westliche Orientierung” Gesspiegel/ Feuilleton, 4/ 10/ 1989
- STEPKEN, Angelika; “2.Biennale stanbul” Kuntsforum, Say :105, Ocak-ubat/1989
- SCHULZ, Bernhard; “Aufeinander Zu Oder Aneinander Vorbei” Gesspiegel/ Feuilleton, 5/ 10/ 1989
- “ stanbul’s Ottoman Past Provides The Setting For Biennial Exhibits” Dateline, 9/ 09/ 1989

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

16 Ekim-31 Kas m 1992 tarihleri aras nda, Körfez Sava sebebiyle bir y l gecikme ile gerçekle tirilen III. Uluslararas stanbul Bienali, ilk ikisinden farkl olarak, bütün sergiyi tek bir mekâna, o zamanlar Ça da Sanatlar Müzesi haline getirilmek üzere Eczac ba deste iyle restore edilen Feshane binas na toplar. Eserler, her ülkenin kendi küratörü taraf ndan tasarlanan ulusal pavyonlar biçiminde te hir edilir.

Önceden tahmin edilemeyecek boyutlarda bir krize ahit olan 1980'lerle birlikte Avrupa'da 1989'da geli en dönü ümler, bir anlamda büyük bir de i imin olgunla mas n göstermektedir. Yazar Thomas McEvilley, "Bat kültürü 1990'lara girerken, henüz çok yeni de olsa, yeni bir tan m ar yor. Bu tarih tan m hiyerar ik olmayacak, merkez ve periferi fikirleri do rultusunda dü ünmeyecek. Modernizmin özünde yatan çizgisel Avrupa merkezci modeli ortadan kald rarak onu dünyasal bir uygarl kta de i tirecek." sözleri ile de i imin habercisi olmaktad r (Arredamento Dekorasyon, Eylül'92, s.42).

te, stanbul Kültür ve Sanat Vakf 'n n düzenledi i III. Uluslararas stanbul Bienali'nin kapsay c temas , bu de i imden yola ç k larak "kültürel farkl l k" olarak benimsenmi tir (Milliyet, 26 Eylül 1992, s. 16). Dan ma kurulu Jale Erzen, Günel Renda, Nilgün Özayten, Oya Eczac ba ve Ayd n Gün'den olu maktad r ve bienalin bu y l ki seçicisi, yöneticisi Vas f Kortun'dur.

Dan ma Kurulu üyesi Jale Erzen, "Post-endüstriyel kültürlerin birle mesi, Türk sanat n n sa l kl geli mesi ve yerinin belirlenebilmesi için e zamanl bir döneme girilmesi gerekiyor. Kurallar önceden belirlenmi bir bienal modeli, uzun deneyimlerden geçmeden, özellikle de yerle mi uluslararas sergilerin bile kat sunu politikalar ndan vazgeçti i bir dönemde hedefine ula mada engel olu turabilir. Hedefimiz gençleri destekleyip, yüreklendirecek giri imde bulunmakt r." sözleri ile, Do u ile bat aras nda her zaman bir köprü i levi gören stanbul'un, tarihi, kültürleri ve konumuyla dünya kültürünün ba kenti olma olana na sahip oldu unu söyler (Cumhuriyet, 17 Ekim 1992, s. 14).

stanbul Kültür ve Sanat Vakf taraf ndan düzenlenen III. Uluslararas stanbul Bienali'nin amaçlar n yine di er bienallerle paralel olarak; " Öncelikle ülkemizdeki

ça da sanat Türkiye izleyicisine ve uluslararas sanat ortam na tan tmak, sanat ak mlar n , güncel sanat yap tlar n izleyiciye göstermek, uluslararas ili kileri güçlendirmek, Ça da Sanat Müzesi'ne yeni kavu acak ülkemizde bir kitle ve sanat birikimi i levini üstlenmek ve Türkiye için bir tan t m ve sayg nl k kayna olu turmak" eklinde özetleyebiliriz.

III. Uluslararas stanbul Bienali'nin on be ülkeden olu an kat l mc sanatç lar n n isimleri unlard r:

a) ABD/ Küratör; Patricio Chavez (Centra Cultural de la Raza, San Diego)

Sanatç lar: David Avalos- Deborah Small, Richard A. Lou-Robert Sanchez, Amelia Mesa Bains, Hulleah Tsinhajinnie

b) Avusturya/ Küratör; Rainer Fuchs (Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig, Viyana)

Sanatç lar: Matta Wagnest, Richard Höck, Manfred Erjautz, Heimo Zobernig

c) Belçika/ Küratör; Willy Van der Bussche

Sanatç lar: Jan Fabre

d) Bulgaristan/ Küratör; Luchezar Boyadjiev

Sanatç lar: Lyuben Kostov, Nedko Solakov, Georgi Rouzhev

e) Fransa/ Küratör; Guy Tosatto (Musée d'Art Contemporain, Nimes)

Sanatç lar: Christian Boltanski, Jean Michel Othoniel, Absalon

f) Hollanda/ Küratör; Paul Donker Duvyis

Sanatç lar: Seymour Likely, Willem Sanders, Sonja Oudendijk, Joseph Semah

g) ngiltere/ Küratör; Brett Rogers (British Council Visual Arts Department, London)

Sanatç lar: Hannah Collins, Damien Hirst

) spanya/ Küratör; Maria José Salazar (Centro de Arte de Reina Sofia, Madrid)

Sanatç lar: Dario Alvarez Basso, Darya von Berner, Juan Usle, Sergi Aguilar, Txomin Badiola, Francisco L.Quintanilla

h) srail/ Küratör; Galia Bar Or (Mishkan Le'Omanut Museum of Art, Ein Harod)

Sanatç lar: Daniel Sack, Neta Ziv, Zvika Kantor, Atsmon Ganor, Pinhas Cohen-Gan

) talya/ Küratör; Pier Giovanni Castagnoli

Sanatç lar: Alberto Garutti, Franco Guerzoni, Nunzio, Domenico Bianchi, Stefano Arienti, Sergio Fermariello

i) Kanada/ Küratör; Burce Ferguson

Sanatç lar: Jana Sterbak, Joanne Tod, Jin-me Yoon, Catherine Coolins

j) Polonya/ Küratör; Anda Rottenberg

Sanatç lar: Mikolaj Smoczynski, Zuzanna Baranowska, Mariusz Kruk

k) Romanya/ Küratör; Calin Dan

Sanatç lar: Grup Sub REAL

l) Rusya/ Küratör; Victor Misiano (Contemporary Art Center, Moskova)

Sanatç lar: Jurii Albert, BOLI (Farid Bogalov, Georgi Litichevskii), Andrei Filippov, Dimitri Dutoff, Vladimir Kuprianov, Jurii Leiderman, Revolutionary Carrier (Anatoli Osmolovski, Nikolai Khalesin, Dimitri Pimenov, Vasili Shugalei), Georgi Ostritzov, Sergei Shutov & Juri Avvakumov, Konstantin Zvezdochetov, Igor Kaminnik & Vadim Fishkin & Andei Shiolokov

m) Türkiye/ Küratör; Vas f Kortun

Sanatç lar: Selim Birsel, Gülsün Karamustafa, Hale Tenger, Hakan Onur, Canan Tolon

III. Uluslararas stanbul Bienali ile beraber, bienal için olu turulan konseptin ba ar l olup olmad , Bienal'e kat lan sanatç lar n seçiminde kullan lan k staslar, haz rl k a amas nda effafl k sorunu, küratörlük kurumunun Türkiye'deki ve Bat 'daki anlam , Dan ma kurulunun ve küratörün yetkinli i ve yetkileri, Akademi'nin d lanmas ve galerilerle i birli i gibi bir çok tart ma konusu olmu tur.

4.1. Bienallerin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar

"Geleneksel Yap larda ve Çevrede Ça da Sanat" temas üzerine da n k mekânlarda gerçekle tirilen 1987, 1989 bienallerinden sonra tek çat alt nda toplanan III. Uluslararas stanbul Bienali'nde "Kültürel Farkl l k" temas ad alt nda, 15 ülkeden yetmi i a k n sanatç yap tlar n sunmu lard r.

Bienalin Sergi Yöneticisi Vas f Kortun, 'Kültürel Farkl l k'la anla lan n co rafi, etnik ve cinsel kökenler, cinsel seçim ve benzer kriterlerin ayr kl oldu u kadar, belli bir sanat eserinin üretebildi i farkl l klar oldu unu; bir di er deyi le, kültürel farkl la man n iyiden iyiye ortaya ç kart lmas n n bu serginin tek ilgi alan olmad n söylemi tir. stanbul'un günümüze dek gelen tarihi örgüsüyle, farkl kültür ve

yap lanmalara her zaman ev sahipli i etti ini ve co rafi konumuyla da, do u ve bat , kuzey ile güney aras nda bir 'ara', bir 'e ik' olma konumunda oldu unu söyleyen Kortun tema ile ilgili olarak u aç klamay yapm t r:

> **"**Dünya üzerinde ve Türkiye'de kültürel farkl l klar bugün ortaya at lm bir dü ünce de il. Modernizmin dünyas nda Avrupa ve özellikle de ABD'de sanatç lar n beyaz, Anglo-sakson, erkek olmas n öngören bir mekanizma vard r. Bunlar n d nda kalanlara, örne in siyahlarla kad nlara biraz da d layarak bak l r. Ancak her eyin altüst oldu u bir dünyada ya ad m zda bir gerçek. Kimse ar bir dünya da de il. Art k Avrupa kalmad . Ben, Avrupa deyince talya'da Kuzey Afrikal lar , Fransa'da Cezayirlileri Almanya'da Türkleri an ms yorum. Çevre, merkezi i gal etmi durumda biraz. Müzikte de ayn . Moda dünyas na bakarsak Londra'da ya ayan R fat Özbek Afrika kökenli tak lar giysiler tasar ml yor. Art k dünya bir bile ime gidiyor. Farkl l n üretimi felsefi bazda da gündemde. (…) Bizde kültürel farkl l klar her zaman yan yana ya am , ho görü göstermi tir birbirine. (…) bu nedenle bienalin temas öyle yeni, radikal bir konuyu ele alm yor. Tersine stanbul'da örneklerine çok rastlanan geleneksel bir felsefe ve ya ama biçiminden yola ç k yor. Bu arada unu da söyleyeyim: stanbul farkl l klar n istatistiklere vurulup kuramsalla t r ld bir yer de de il. Ba ka ülkelerdeki uygulamalar n tersine bugün stanbul'da aç lan bir sergiye kaç kad n sanatç n n, kaç erkek sanatç n n kat ld istatistiklerle belirlenmez. Böyle bir eyin sözü bile edilmez. Türkiye'de ve gene Avrupaya'da ABD'nin tersine güzel sanatlarda kad nlar gerek galerici gerek sanatç olarak motor görevi bile üstlenmi lerdir. Bu Türkiye'deki ho görüden kaynaklan yor. Çünkü Türkiye'de kad n erkek ayr m yap lmad gibi kim Türk, kim Laz, kim Kürt diye de bak lmaz. Böylesine kültürel farkl l klar bünyesinde ho görü ile toplam bir ülkede bu teman n i lenmesi bence çok do al. Yeni ke fedilmi bir konu de il kültürel farkl l klar. Bienalde sanatç lar bu konuyu kendilerine göre, farkl aç lardan ele al yorlar" (Nirven, 1992. s.38-39).

Sanatç Erol Akyava , 'kültürel farkl l klar' konusunun ba lay c bir tema oldu unu, gayet tabii her sanat n bu konuya girdi ini; arabeskten kavramsala kadar her

ey bir farkl kültürü temsil etti ine göre hiçbir sanat eserinin genel parametrelerinin d na ç kmas imkans z oldu unu ve bu olgunun bir de er yarg s meselesi olmad n , her sanat eserinin iyi ama kötü kültürel dünya görü ünü aksettirdi ini söylemektedir (Türkiye'de Sanat, 1992. s.31)

Bedri Baykam tema ile ilgili olarak, kültürel farkl l klar n art k ortadan kalkmakta oldu unu ve art k Bat l olmayan kültürlerde de ça da sanat n var oldu u fikrinin son birkaç y lda kabul edildi ini söylemektedir:

> "Ben dünya sanat nda art k kültürel farkl l klar n ortadan kalkmakta oldu una inan yorum. Bir ressam n Türk, Fasl veya Bolivyal oldu unu ender olarak baz ipuçlar ndan anlayabilirsiniz ama bu hiçbir zaman bir mecburiyet de il. Geçmi dünya kültürlerinin her noktas herkese ait. Bir tür Zen felsefesinden, bir Amerikal M s r piramitlerinden, bir Frans z Afrika kabilelerinin ya am tarz ndan veya Atilla'dan etkilenebilir. Postmodern dünyan n kültürel potansiyeli her eyin içinde yüzdü ü dev bir sepet ve kullan m aç k. Bat l lar ise bu anlatt klar m ya amaya hala haz r de iller. Onlar de i ik ve Bat l olmayan kültürlerinde ça da sanatlar n n var oldu unu nihayet son birkaç y lda kabul ettiler. Ama onda da hala stanbul'a kilim almaya geldikleri zaman arad klar hediyelik de i ik e ya zihniyeti ta y p bulamad klar zaman da "bunlar enteresan de il, bizim gibi" diyorlar. Ama gerçek evrensellik zaman içinde bunlar n üstesinden gelecek." (Türkiye'de Sanat, 1992. s.32-33).

'Kültürel Farkl l klar' temas ile ilgili olarak yap lan ele tiriler kavram n ne ifade etti i ile ne ifade etmesi gerekti i ve teman n sergi ile ne kadar do ru yans t ld yönünde olmu tur.

Beral Madra, Bienalin ba ar s 'n n kültürel farkl l klar ba l ile gelen yap tlar aras ndaki ili kide saptanmas ile ortaya ç kabilece ini söyler. Genel bir de erlendirme yapan Madra, yap tlar 'içerdikleri dü ünce ve kavram (siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel, çevresel) do rudan do ruya ve kolay anla labilen çözümler ve biçimlerle ifade edenler' ve 'içerdikleri dü ünce ve kavram ifrelenmi ve iç içe geçmi metaforlarla ifade edenler' olarak ikiye ay rm t r. Bu ayr m u ekilde aç klam t r:

> Bu ba lamda, özellikle siyasal-ekonomik ele tiri ve yorum içeren yap tlarda, biçim, estetik ve sanatsal dönü ümün yenilgiye u ramas olas l n n yükseldi ini izliyoruz. Bu sergi, dünyada kültürel farkl l klar vard r ve bunlar sanat yap tlar nda gözlemlenebilir sav n ileri sürüyorsa, bu farkl l k ne içerikte, ne dü üncede, ne nitelikte, ne de malzemede görülmektedir; küresel ve uyum içinde bir sanat dilinin varl aç kça belirgindir. Farkl l k ça n ilerleyen dü üncesine ve bu dü ünceyle birlikte birbiri üstüne binen ça da sanat a amalar na kat lma özellikleri ve oranlar nda. Bu oranlar n yüksek olmas n , sanatç n n içinde bulundu u çevre ve ortam n bütün olanaklar n kullanabilmesi sa l yor. Sanatç lar n kültür kökenlerindeki farkl l klardan çok, ça n siyasal ve ekonomik ideolojilerinin yaratt kültürel farkl l klarla, Do u – Bat , ilerlemi - geri kalm , az nl k-ço unluk, liberal-totaliter, demokrasi- komünizm gibi kar tl klarla kar la yoruz. Sanat düzeyinde bile, üstünde çok konu ulan- belki gere inden çok konu ulup uygulanamayan- "küresel e itlik ve diyalog" denilen durumun yerle medi i çok aç kt r. Siyasal ve ekonomik ortamlar bunal ml , sorunlu ülkelerin sanatç lar "sorun" üretirken, en az ndan ekonomik aç dan rahat ülkelerin sanatç lar "felsefe" yapabiliyor. Bu sergi kültürel farkl l k de il, "olanak" farkl l göstermi tir." (Cumhuriyet, 29 Kas m 1992, s. 4).

Sanatç Özdemir Altan ise teman n bir Ça da Sanat Sergisi konsepti ile ba da mad ve sanatç lar n bu sebepten dolay temadan ba ms z i ler ç kard klar ele tirisinde bulunur:

> "'Kültürel farkl l klar' ba l alt nda bir ça da sanat sergisi olmaz. Olursa da zaten amatör düzeydeki kat l mc i te böyle etkilenerek ucuz i ler yapar. Hiçbir sanatç böyle bir temay göz önüne alarak, "aman ülkemin özelliklerini belirteyim" eklinde bir çal maya giri mez. Bu durumu müzi i çok iyi kavram olan Ayd n Gün'de iyi bilir. Bu i lerin zorlamaya gelmeyece ini… ancak belki sergi aç l konu mas nda, "biz burada ülkeler aras ndaki farkl l klar da sergilemi oluyoruz," diye bir ifade kullan labilir. Hepsi bu kadar. Sanatç ya konu bile verilebilir, ama ulusalc yönlendirmeyi her düzeyli sanatç reddeder. Baz ülkelerin sanatç lar bizim

küratörümüzden epeyce ileride olmal ki, böyle abuk subuk bir temaya kulak asmay p, bildiklerini okumu lard r." (Anons, Ekim '92. s.32).

Sanatç Kemal skender ise Özdemir Altan'dan farkl olarak teman n uygun oldu u dü üncesindedir. 'Farkl Kültürler' kavram n savunan bir kimse oldu unu ve bu kavram kapsam na girmeyecek herhangi bir eyin ya da sanatsal üretimin olabilece ine ihtimal vermedi ini söyleyen sanatç , "ancak bu ülkede baz sanatç lar n Bat sanat n n son derece düzeysiz taklitleriyle 'farkl kültürler' kavram kapsam na girmeyen eyler yaratmay da becerdiklerini" söylemektedir (Türkiye'de Sanat, 1992, s.34).

Tomur Atagök ise, "'kültür farkl l klar ' ya da 'kültür farkl l klar n n üretilmesi' temalar her ne kadar kültür gibi geni bir kavram n çok farkl yorumlamalara aç labilmesine olanak tan sa da, sergi düzeninin kurgusunun kurulmas nda bütünle tirici bir yer bulunmas yla biçimleyici oldu u" dü üncesini savunmaktad r. Bu geni ama ba lay c teman n, ya ad m z kent ve dönem nedeniyle gerçekçi bir seçim olarak de erlendirilebilece ini, ancak 'kültür farkl l klar ' temas n n "dü ünürler için cinsel, yerel, etnik, milliyetçi görü lerden evrenselli e uzanan bir ba lamda pek de yeni olmayan baz alg lamalar ve tart malar bir kez daha dikkatlere getirmekte oldu unu söylemi tir (Anons, Ekim '92, s.33).

Sanatç Adnan Çoker ise; "Kültürel farkl l klar, farkl sentezler her aç dan bu ülkeye kulak vermekle de olur. in en güç taraf yaln z en mükemmel ve en avangart, en öncü sanat yapmak de il bu memleketi de dü ünsel olarak kazmak ve bundan sonuç ç karmakt r. Ben as l sanat n bu mükemmel sentez ülkesinden ç kaca na inan yorum. Bienali de bu sentezler ülkesinin Bienal'i olarak dü ünüyorum." ifadeleri ile teman n Bienal ile uygunlu unu ifade etmektedir (Türkiye'de Sanat, 1992, s.34)

4.2. Bienal Sergi Mekânlar na li kin Tart malar

III. Uluslararas stanbul Bienali, ilk iki bienalden farkl olarak, bütün sergiyi tek bir mekâna, o zamanlar Ça da Sanatlar Müzesi haline getirilmek üzere Eczac ba deste iyle restore edilen Feshane binas na toplar. Eserler, her ülkenin kendi küratörü taraf ndan tasarlanan ulusal pavyonlar biçiminde te hir edilir.

1989 y l n n Ekim ay nda düzenlenen "Seretonin I" adl sergi ile gündeme gelen Feshane binas Haliç ve çevresinin stanbul'un yak n tarihindeki yerine i aret eden erken bir sanayi yap s d r. "Seretonin I" sergisi sanat ortam n n Feshane'yi ke fetmesine

yol açm ve bu binan n ça da sanat müzesine dönü türülmesi fikri bu etkinlik sonucunda do mu tur.

150 y l boyunca üretim yapan ve modern Türk sanayiinde okul görevi üstlenmi bir fabrika olan bina, 1835'de Osmanl Devleti için çok önemli olan çuha ve fes üretimi için kurulmu ve uzun y llar askeri ve sivil giyim endüstrisine damgas n vuran Feshane, 1939'da Sümerbank'a devredilerek 'Defterdar Fabrikas ' ad n alm t r. 1985'de Haliç'teki sanayi kurulu lar n n kald r lmas s ras nda bir bölümü y k lan binan n atölye bölümü, müze olarak kullan lmas amac yla korunmu tur.

stanbul Büyük ehir Belediyesi Dr. Nejat Eczac ba Sanat Müzesi'nin aç laca Feshane binas n n proje sorumlulu unu üstlenen talyan mimar Gae Aulenti Ça da müzecilik mimarisi konusunda uzmanla m , Paris'teki d'Orsay Müzesi ve Pompidou Sanat Merkezi, Venedik'teki Palazzo Grassi ve Barselona'daki Katalonya Sanat Müzesi'nin mimarl n yapm t r.

"Günümüzde, Feshane Uluslararas Fuar Kongre ve Kültür merkezi ad ile an lan yap , restorasyon çal malar sonucu çok amaçl bir tesis olarak stanbullular' n hizmetindedir. Özellikle Ramazan aylar nda panay ra dönen merkezde kültür-sanat aktiviteleri yap lmakta, büyük fuarlar ve özel etkinlikler gerçekle tirilmektedir" (Yard m, 2003, s.12).

Sergi mekan n n Fehane olarak belirlenmesi ile ilgili belirgin bir tart maya rastlanmam t r.

4.3. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar

III. Uluslararas stanbul Bienali aralar nda Fransa, Rusya, Bulgaristan, Romanya, talya, spanya, Hollanda, Belçika, ABD, Kanada, Polonya, Türkiye, srail ve ngiltere'ninde bulundu u 15 ülkenin sanatç lar n n kat l mlar yla gerçekle mi tir. Bienalin yöneticisi Vas f Kortun, III. Uluslararas stanbul Bienali'ne kat lacak sanatç lar n seçiminde belirledikleri yöntemi u sözlerle ifade etmi tir:

> "Bienal'e kat lacak ülkelerin sergilerini düzenlemekle görevli küratörler (sergi düzenleyicileri) her ülkenin Kültür Bakanl 'nca ya da bunun e leni i bir kurulu un bünyesinde yer alan profesyonel bir kurul taraf ndan atanmakta. Seçilen düzenleyici, sergisini ülkesinde Bienal'in konusu

çerçevesinde çal makta olan sanatç lar n yap tlar ndan olu turmaktad r. Atama sürecindeki ölçüt, düzenleyicisinin daha önce uluslararas sergi düzenlemi olmas ve stanbul Bienali'nin konusu çerçevesinde çal m olmas . (…) Bienal yönetmenli ini ba kalar ba ka tarzda anlayabilirler, ama benim için yönetmenlik i in ad n ve s n rlar m koymak, kavramlar olu turmak, dirili ini yani tazeli ini sa lamak. Bu tazelik benim için çok önemli, çünkü 1992 y l nda bir bienal yap yorsunuz, 1950'nin i lerini koyamazs n z. Hedefim, 'Genç müzede, genç bienal'. Gençlik, ya a ba l de il. Çok genç sanatç lar tan yoruz, imdiden ya lanm , hocalar n n kopyas i ler yapan... Bu sergiyi geçmi ile gelecek aras nda bir köprü, bir pencere olarak dü ünüyorum" (Özgür Gündem, 26 Ekim 1992, s. 14).

III. Uluslararas stanbul Bienali sanatç lar n n belirlenmesine ili kin konulardaki ele tirilerden en belirgin olan ba l klar; 'Türkiye'den ça r lan sanatç lar n ülkemizin sanat potansiyelini yans t p yans tamayaca ', 'Bu sanatç lar n üretimleri ve seçimleri aras nda ortak bir kriter olup olmad ', 'Yap lan seçimlerde galerilerin etkisinin oldu u üphesi' ve 'Sanatç lara f rsat e itli i tan n p tan nmad 'd r. Bunlar n d nda KSV yönetimini ele tiren aç klamalarda göze çarpmaktad r.

Türkiye'den ça r lan sanatç lar n ülkemizin sanat potansiyelini yans t p yans tamayaca konusu ile ilgili olarak Bubi, "Belirlenen konu çerçevesinde bu seçimin ülke potansiyelini yans tt söylenemez.(Seçilen sanatç lar n sanatsal niteliklerinden söz alm yorum). Yap lan seçim (ayet varsa) ya çok dar bir çerçevede yap lm ya da belirlenen konu yeterince (seçici aç s ndan) anla lmad ndan yap lacak seçim için konu harcanm ." aç klamas nda bulunmu tur (Türkiye'de Sanat, 1992, s.33).

Sanatç Bedri Baykam ise Türkiye'den ça r lan sanatç lar ile ilgili olarak Vas f Kortun'un belirledi i seçimlerde, bir kriter hatas yapt dü üncesindedir. Sanatç ele tirilerini u sözlerle dile getirmektedir:

"Türkiye'den ça r lan sanatç lar , Kortun genellikle genç ve tan nmam isimlerden seçmi tir. Böyle bir seçim tavr na ben sayg duyar m. Seçti i genç sanatç lar kabiliyetli, yetenekli genç arkada lard r.

Asl nda Vas f Kortun'un seçimlerde ki kriter hatas u olmu gibi: Kortun yaln z tan nmam isimlere yönelip, ünlü isimleri sanki ba tan bu kararla ekarte etmi e benziyor. Halbuki bir sanatç n n ünlü olup olmamas böyle

> seçimlerde bir kriter te kil etmez. Yani Kortun haz r isimler de il, kamuoyuna kendi pi irdi i isimleri sunup, küratör olarak daha çok öne ç kma seçimini yapm t r. (…) Ayr ca Vas f Kortun bienalde süre gelen Ayd n Gün teröründen soyutlayabilip soyutlayamad ndan hiç mi hiç emin de ilim. Ayd n Gün yar n gerekçe göstermeden Kortun'u aynen Beral Madra gibi ekarte edebilir" (Türkiye'de Sanat, 1992, s.32-33).

Bedri Baykam, ayr ca baz galerilerin söz konusu sanatç lar n seçiminde etkili olduklar ku kusunu payla mad n , galericilerin bünyelerinde önemli sanatç lar bar nd rd klar n ve sonuçta bu sanatç lar n önemli sanatsal aktivitelere de seçilebilece ini, bunun arkas nda illa bir küratör-galerici klikle mesi araman n gerekmedi ini, olsa olsa o küratörün sanatsal zevklerinin u veya bu galericiyle uyu tu unu göstermekte oldu unu söylemekte ve Vas f Kortun'un u veya bu ki iden hemen etkilenecek biri olmad görü ünü belirtmektedir.

Sanatç Kemal skender ise Türkiye'den kat lan sanatç lar n seçimi ile ilgili olarak; "Bence bu seçim yanl de ilse bile, eksik. Bu listede mutlaka Bedri Baykam ve Mehmet Gün de olmal yd ! Ve hatta u her zaman her yerde haz r ve naz r bir iki akademik ileri gelen de olmal yd ! imdiye de in sürdürülegelen "istikrar"l yoldan niye sap ld ki!" yorumunda bulunmu tur (Türkiye'de Sanat, 1992, s.34).

Sanatç lara f rsat e itli i tan n p tan nmad konusu ise ba ka bir tart ma ortam yaratm t r. Sanatç Bedri Baykam sanatç lara f rsat e itli i tan n p tan nmad na ili kin; "Dünya'da her bienalde küratör'ün tercihleri vard r. Ve seçimleri kendi görü lerinin birikimleri do rultusunda yapar. Dünyada ki bienallerde f rsat e itli i vard r ve bende bundan çok yak nm md r. Ama bu da bienallerin kaç n lmaz bir hatal sonucudur, bunu engellemek imkans z derecede zordur. Bir küratör 750 sanatç n n atölyesini ne yaz k ki ziyaret edemez ve olay biraz ans, biraz tesadüfler, biraz rüzgarlarla oynar. " demi tir (Türkiye'de Sanat, 1992. s.35). Adnan Çoker ise, böyle bir konuda f rsat e itli i söz konusu olamayaca n , bir yetene in di er bir yetenekten çok daha iyi bir durumda olabilece ini ve göz doldurabilece ini, bu yetenekleri ak ll ca kullanabilece ini söylemektedir. (Türkiye'de Sanat, 1992, s.33)

Sanatç lar n anti demokratik yöntemle seçildi ine ili kin ele tirilere kar Kortun, kendisine do rudan ele tiriler ula masa da ele tirinin gerekli ve istenen bir ey oldu unu söylemekte ve kinci bienalden ba layarak Türkiye'deki ele tiri ortam n u sözlerle de erlendirmektedir:

> “Bizde y llarca kapal olan sistem sanat ortam n da olumsuz etkiledi inden insanlarda i ten çok isime önem veriliyor. 2. bienalde bas nda ç kan yaz lar n düzeyi çok dü üktü, oysa ortada koca bir sergi vard . Dünyan n hiçbir bienalinde ‘ben niye yokum’ diye ele tiri gelmez. Biz burada milli tak m seçmiyoruz, belli bir konu kapsam nda, uygun ki ilerce, … Günsel Renda, Nilgün Özayten, Oya Eczac ba ’ndan olu an Dan ma Kurulu ve ben, yap lm i leri görerek, bienale uygunlu una göre de erlendirip seçiyoruz. Bu her yerde böyledir. Proje ve dosya üzerinden seçim yapan 91 Sao Paolo bienali çok a r ele tiriler alm t r. Zaten ben isimlere tak lmay n, önce görün sonra konu un diyorum ve bienalin yap c bir tart ma ortam sa layaca n ümit ediyorum. Amaçlar m zdan biri de adalet içindeki sanat dünyam za yeni ili kiler ve d tan t mla aç l m ve canl l k getirmek. Sanatç ele tirmen ve yazarlar bulu up tan acaklar, ayr ca bienal süresince alternatif etkinlikler düzenlenmesini, sergiler aç lmas n diliyorum” (Günyüz, 1992) (www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0303.htm).

Beral Madra’ya göre ise Bienal sergilerine genel olarak bak ld nda, u özellikler dikkati çekmektedir:

> “Sergiler ülkelere göre ayr lm , sanatç lar aras nda hiyerar i gözetilmemi , de erlendirmenin yap tlar üzerine yo unla mas sa lanm t r; yaln z Belçikal Jan Fabre’ n yap t , belki mekan n bir zorlamas olarak bunun d nda kalm ve geleneksel müze ba yap t özelli ini korumu tur.
> Yap tlar bir bütünlük göstermektedir. Küresel bir anlat m dili belirgindir. Bu küresel anlat m dilinde, 60’l ve 70’li y llarda özellikle Fluxus ve Pop Art kapsam ndaki biçimler, yöntemler, teknikler izleniyor. (…)
> Yap tlar genel olarak üç s n fa ay rabiliriz; talya ve spanya sergisinde oldu u gibi modernist yap tlar; Kanada, ABD, Bulgaristan, srail, Rusya sergilerinde oldu u gibi, siyasal, toplumsal, kültürel içeriklerin do rudan do ruya ifade edildi i yap tlar; ngiltere, Fransa, Hollanda, Romanya, Polonya sergilerinde oldu u gibi, felsefelerin bir metafora dönü türüldü ü yap tlar.

> Bu sanatç lar ve yap tlar aras nda kültür farkl l klar ndan çok, ülkelerin sanatç lar na sa lad klar olanak farkl l klar ve sanatç lar ça n sanat bilincine kat lma farkl l klar belirgindir" (Madra, 2003, s.73-74).

Madra, stanbul Bienali'nin bütün Türkiye'nin ça da sanat kimli ine sahip ç kma konumunda oldu unu ve u anda ba ka bir alternatifinin olmad n söylemekte ve bienalle ilgili olarak kendisini çeli kide b rakan temel konular üç ba l kla özetlemektedir:

> "Birinci çeli ki: stanbul Bienali özel bir vak f taraf ndan düzenlenmektedir. Her ne kadar bu vakf n kurucular aras nda tüzel ve resmi ki iler varsa da, bu vakf n "özerk" olma durumunu de i tirmez, çünkü kültür sermayesini kendisi sa lamaktad r. Ayr ca vak f, kapitalist sistemin de bir parças d r. Dolay s yla, herhangi bir karar verirken, türkiyedeki kapitalist anlay n kültüre nas l yakla t n da belirlemek gerekir, ki bu konuya burada giremeyiz. Vakf n, özerk, ba ms z ve kapitalist siteme ba l bir kurulu olmas , onun bienali istedi i biçimde düzenleyece i anlam na gelir. Bienalin niteli i ve niceli i, vakf yöneten ki ilerin tasarrufundad r. Bu ki iler " kültür endüstrisi" gerçe inin fark nda de illerse, bu endüstriyi " Makine ve Kimya endüstrisi" ile bile e de erde tutam yorsa zaten yap lacak fazla bir ey yoktur. Bu ki iler istiyorlarsa, en deneyimsiz insan bu bienalin ba na getirip, istedikleri sanat ve sanatç y seçip bu bienali yaparlar. Kald ki bunlar n dayand örnek vard r: dünya bienalleri tek seçici ile yap l r, herkes bekler, sonucu görür, ele tirisini yapar. Ku kusuz bu örnek, e er bir ülkede ele tiri kurumu varsa ve bu etkiliyse geçerlidir, ancak bu "önemli" gerçek nedense unutulmaktad r.
>
> Türkiye'de sanat ve kültür konusunda " iyile tirici" sonuçlar yaratma gücüne sahip bir ele tiri kurumu yoktur. Kamuoyuda bilimsel ele tirinin yarg lar na kulak asmaz. Parayla sat n al nm medyalar n ve tan t m araçlar n n kendisine sundu u "güzel manzaralar n" etkisinde kal r. Dolay s yla, herhangi bir kültür etkinli i hangi kalitede olursa olsun bu ülkede gerçek de er yarg lar n n ölçe inde tart lmad için düzenleyicilerin yarar na i ler. Bienal düzenleyicileri bu çeli kiyi kendi yararlar na kullanmaktad r.

kinci çeli ki: stanbul bienali, bütün Türkiye'nin ça da sanat kimli ine sahip ç kma konumundad r. imdilik ba ka alternatif yoktur; 1987'ye de in uluslar aras ili kiye girmemi bir sanat ortam n n hemen hemen tek umut kap s d r, bu bienal. Ayn zamanda uluslar aras sanat ortam n n Türkiye'ye tek bak olana d r. Bienalin Türkiye sanat ortam , sanatç s ve kültür kimli i için ya amsal önemi vard r. Hatta konuyu daha da ciddi boyutta ele al rsak, bu bienaller, Türkiye'nin 21.yy. kimli i ve konumu aç s ndan altyap olu turucu bir anlam ta d aç kt r. KONU A IRDIR! Dolay s yla, görünürde "özerk" olan vak f, bu sorumluluk aç s ndan "özerk" de ildir. Yap land sanat ortam n n olu umlar na, ölçütlerine ve gereksinimlerine ba ml d r. Dolay s yla, vak f yöneticilerinin tasarrufu k s tl d r; istediklerini yapma olanaklar son derece s n rl d r. Sorular n zda dile getirdi iniz, deneyimsiz ve kendini kan tlamam genç küratör ve sanatç lara olanak tan mak gibi, geli igüzel bir bienal konsepti gibi uluslararas sanat ortam yla gev ek ili kiler gibi, sanat ortam n n gerçeklerini hiçe saymak gibi, klikler olu turmak gibi, birikimleri göz ard etmek gibi lükslere kaçamazlar. Bu güne kadar olu mu bütün birikimlere, deneyimlere ve bilgilere de er vermek zorundad r. Ayn anda özerk olma ve özerk olmama ikilemi dir bu. Bu ikilemin üstesinden gelinmedikçe sa l kl bir sonuca var lamaz.

Üçüncü çeli ki: vak f bu "A IR KONU"yu üstlenmi tir ve buna göre bir altyap olu turmak zorundad r. Bu altyap , konunun uzaman olmayan ki ilerin olu turaca cinsten bir altyap de ildir. Dünya bienalleri bugün 'kültür endüstrisi' dedi imiz sistemin içinde yer al r. Ve bu sistemin yasalar ve kurallar na göre yap l r. Bu sistemin en önemli özelli i 'kurumla m uzmanl k sistemi'dir. Dünya bienalleri aras nda 'gerçek' bir yer alabilmek için ayn uzmanl k sistemini kurmak ve i letmek zorundad r vak f. Oysa vak f, konunun ciddiyetini yeterince anlamad , konuya derinle medi i ve bienali, düzenledi i öteki kitle etkinlikleri kapsam nda ele ald ve pek benimsedi i 'geçici kadrolar' al kanl n sürdürdü ü için bu temel gereksinimden yoksun kalmaktad r. Bu konunun a rl na kar l k verecek bir 'yöntem' de ildir, hafif kalmaktad r. A IR KONU'ya 'HAF F S STEM' uygulamak gibi bir çeli ki ya anmaktad r. Ba ar l olmas n umutla bekledi im 3. Bienal öncesinde beni "rahats z" eden temel konular bunlard r" (Türkiye'de Sanat, 1992, s.37-38).

Sanatç lar seçerken ülkelerini temsil etmelerine yönelik de il, ülkelerindeki farkl varolu lar vurgulamalar n göze ald klar n , sanatç say s n sergi alan na göre belirlediklerini, her ülkeden ne kadar sanatç kat lm sa Türkiye'den de o say da sanatç n n bienale dahil edildi ini söyleyen Vas f Kortun, Bienal'e kat lacak olan sanatç lar n belirlenmesi konusundaki spekülatif yorumlara yönelik olarak u sözlerle yan t verir:

> "Sanatç lar de il, sergileri düzenleyebilecek olan insanlar seçtik. Burada üç grup var: 1) Genel olarak anla abilece imiz kurumla m ülkelerin düzgün kültür bakanl klar var: srail, spanya gibi. 2) Bu i leri ba ms z, özerk kurumlara devretmi ülkeler var: ngiltere'nin British Council'i gibi. 3) Bir de kurumlar yerine dolays z olarak sergi düzenleyenlerle ba lant kurdu umuz oldu: Romanya, Polonya gibi. Aslen her seçene in eksi ve 'art lar var, amaçlad m z en kapsaml ve ses getirici i i en ekonomik tarzda örgütlemek. Yurtd ndan gelen sanatç lar bir ülkeyi temsil etmiyor. Daha do rusu bir sergi bir ülkenin sanat n n tümünü temsil edemez. Onlar öncelikle kendilerini temsil ediyor. Biz de sanatç lar seçerken ülkelerini temsil etme de il, ülkelerindeki farkl varolu lar vurgulamalar n öne ald k. Türkiye için de böyle oldu. Bir sergi düzenleyicisinin; benim, seçtiklerimden Dan ma Kurulu'nda yap lan tart malar n nda bir seçim yapt k. Alan m z belli, sanatç say m z da bu alana göre belli oldu. Her ülkeden ne kadar sanatç geliyorsa Türkiye'den de o kadar. Serginin temas 'Megalopol', manevi anlamda a k n ehirdi. Bu temaya uyan sanatç lar belirledik" (Kortun, 1992, s.16).

4.4. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar

III. stanbul Bienali ilk kez tek seçicinin (küratör) sanatç lar belirledi i bir yap ya sahiptir. lk kez bu sistemin kullan lmas çok say da ele tiriyi beraberinde getirmi tir. Vas f Kortun'a yönelik ele tirilerden en belirgin olan ba l klar "Tek seçicinin Türkiye için erken oldu u", "Bu konuda hiçbir tecrübesi olmayan ve Türk sanat ortam nda ancak bir iki y ll k bir deneyimi oldu unu beyan eden bir ki inin tek seçici olarak yetkili k l nmas n n yanl olu u" ile ilgilidir.

Ayr ca, ilk iki bienalin seçicisi olan Beral Madra, bu bienalin Türkiye'de yap lan ilk küratörlü sergi oldu unun söylenmesini yanl buldu unu söylemi tir: "1. ve 2. Bienalin kavram "tarihsel yap larda ve mekânlarda ça da sanat"t . Sanatç lar bu yap lar ve mekanlar için yap t ürettiler. Erzen, bas n toplant s n n aç l konu mas nda, bu bienalin Türkiye'de yap lan ilk küratörlü sergi oldu unu söyleyerek, bir gerçe i göz ard etmi tir; ilk iki bienalde yap lan sergiler, ad konmasa bile yap sal olarak bir küratörlük i lemi içermekteydi" (Madra, 2003, s.72).

Beral Madra, KSV'nin bienal etkinli ini bünyesindeki di er etkinliklerle bir tuttu unu ve dört y l boyunca uluslararas ölçütlerde bir kuramsal, bilimsel ve ileti imsel tabana oturtamad n söylemektedir. Tart lan bütün bu konular n yanl bir alt yap sorunundan kaynakl oldu una dikkat çeken Madra unlar söyler:

> "Bienal yakla rken tart malar da alevlendi; oysa 3.Uluslararas stanbul Bienali'nin yazg s , daha 1989'da ikincisi gerçekle tirilmi ken çizilmi ti. 1986'da ba layan bienal etkinli i ne yaz k ki, dört y l boyunca uluslararas ölçütlerde bir kuramsal, bilimsel ve ileti imsel tabana oturtulmam t , çünkü KSV ülkenin ça da kültür kimli ini belirleyecek bir etkinlik olan 'bienal' olgusunu, bünyesindeki öteki etkinliklerle ayn düzeyde tuttu ve bilincinin ve sisteminin gerekti i gibi anla lmamas yap tlar n n kitlelere gösterildi i bir sergi de il, ça da sanat alan nda yap lan kuramsal, bilimsel ve ileti imsel bir çal mad r, bir doktora tezi gibidir! Uzmanl k, süreklilik, inceleme, ara t rma, kuramsal çal ma, dünya ça da sanat uzmanlar yla ve dünya sanatç lar yla köklü bve birebir ölçüde ili ki gerektirir; bienalde kitlelere gösterilen olgunun arkas nda sab rl , derin, uzun ve ciddi bir çal ma olmas gerekiyor. Bunu aysberge benzetebiliriz. KSV bünyesinde aysbergin su alt nda kalan bölümü kurulmam t r, aysbergin alt bo tur. Olaya bu aç dan bak ld nda, bugün üstünde tart lan konular yaln zca, yanl bir altyap n n olu turdu u sorunlar ve sonuçlar olarak de erlendirilir; örne in dan manlar n, seçicilerin, sanatç lar n do ru ya da yanl , iyi ya da kötü olduklar , gibi… Sanat ortam bu ayr nt lar üstünde tart arak, temel sorunun gündeme gelmesini engelliyor; ku kusuz bu çözümü geciktirecek" (Köksal, 1992, s.16).

KSV'ye yönelik yap lan di er bir ele tiri ise Oya Eczac ba 'n n Dan ma Kurulu'nda yer almas ile ilgiliydi. Oya Eczac ba , Dan ma Kurulu'nda yer almas ile ilgili olarak yap lan ele tirilere kar l k olarak; Ayd n Gün ve Nilgün Özayten'le birlikte dan ma kurulunda de il, icra kurulunda yer ald n belirtmi ve "benim sorumlulu um organizasyona yönelik ve özellikle müze ile ilgileniyorum. Bienalden sonra bu konudaki ele tirileri kabul etmeye haz r m. Sanatç seçimiyle hiçbir ilgim yok olamazda. Bu y l tek küratör sistemine gidildi, dolay s yla seçimleri Vas f Kortun yap yor" sözleri ile konuya aç kl k getirmi tir (Köksal, 1992, s.16).

Özdemir Altan, tecrübesiz ve Türk sanat ortam nda denyimsiz oldu unu beyan eden bir ki inin tek seçici olarak yetkili k l nmas üzerine yap lan tart malara u sözlerle kat lm t r: " in bu taraf n çok iyi anl yorum. Çünkü bu benim uzmanl k dal md r. Türkler bir i in do rusu varken mutlaka yanl n yapmay tercih ederler. K sa bir süre önce bir yaz mda ayn konuda 'do ru yolda araba sürmek dururken s k s k bariyerlere çarp ld n ' örnek olarak göstermi tim" (Anons, Ekim '92, s.32).

Tomur Atagök ise Türkiye'de çok say da küratör bulunmad için KSV'nin genç bir küratör seçmi olmas n n yanl olmad n söylemektedir. Sanatç n n yorumu öyledir:

> "Türkiye'de bol miktarda curatör bulunup tecrübesinin az oldu unu söyleyen en az ndan çal kan beklide yetenekli tek seçiciyi hemen ilk f rsatta yok etmek için u ra masayd k.
>
> Bir ki iyi alçak gönüllü ve ahlakl sözlerinden dolay yarg larken di er ülkelerdeki ça da sanatla ilgilenen curatörlerin ya ortalamalar n n 30-35 oldu unu bilebilseydik.
>
> Birbirini tan yan k s tl bir ortam yerine gerçekten sanatç lar n atölyelerinde gizli kalm güçleri ke fedecek kadar zengin bir sanat ortam na sahip olabilseydik.
>
> Bienale seçilme yöntemlerinin sanatç lardan gelen projelere dayanmad n bilebilseydik.
>
> Gerçekten sanatsal nedenlerle bu sorular sorup, yan tlayabilsek ve basabilseydik. Bienaller ça da sanatta bir görü ü sergileyen uluslararas bir düzeyde toplu düzenlemelerdir. Bu bienal sergilemenin kurgusuna göre farkl kültürlerin ayr cal n ya da bile kesini gösterecek.

> Çoğunlukla tek bir curatör tarafından düzenlenen onbeş ülkeden gelecek olan sergiler kapsamında yine doğal olarak tek seçimi yapan kişi tarafından düzenlenmiş bir türk sergisini izleyeceğiz. İki bienalden sonra ekim 1992 de çoğulcu bir yaklaşımdan ufak bir gruba indirgenmiş türk sanatçılarının bütün ve tek bir bienal ortamında değerlendirecegiz. Bu bir aşamadır; cesur bir davranıştır. Bu ortamın sağlanması yorucu bir çalışma sonucu olmuştur. Takdir edilecek bir çalışma yapılmaktadır. Sonuç ancak birkaç ay sonra belli olacaktır. Seçilen sanatçıların yaş ortalaması bir tek sanatçı dışında genç bir kesimin yeğlendiğini göstermektedir. Bu türş sınırlı seçimin olumsuz eleştiri almaması dogaldır. Sanırım bunu seçici görevinde olan arkadaşımız da biliyor. Ben bir kez daha, geçen bienal sonunda güneş gazetesinde çıkan bir görüşümü burada tekrarlamak isterim: "sanatçı seçimi her zaman her yerde tartışmaya açıktır" (Anons, Ekim '92, s.32-33).

Sanatçıların 3. Uluslararası İstanbul Bienali'ne gereğince katılabilmeleri için Bienal'in konusunu bildirilen bir duyuru alıp almadıkları ise ayrıca bir tartışma konusu olmuştur. Sanatçı Kemal İskender İstanbul Bienaline katılımı için bir duyuru almadığını ayrıca çevresindeki yada tanıdığı sanatçıların da herhangi bir duyuru almadığını söyler. "Elbette herkesin mutlaka haberdar edilmesi gibi bir zorunluluk yok. Ancak her şeyin de kapalı kapıların ardında saklı-gizli bir şekilde geçiştirildiğine dair bir izlenim var. Her nedense böyle olması gerekiyor" (Türkiye'de Sanat, 1992, s.34).

Sanatçı Bubi ise tüm tartışmaların sebebinin genel sanat ortamının görüşleri dikkate alınmadan bu sergilemenin düzenlemesinin yapılması ile ilgili olduğunu düşündüğünü söylemektedir:

> "Problemi kişilikler üzerinde yoğunlaştırarak asıl hedefin, yani Bienal'in uygulanış biçiminin gözden kaçırılmasına taraftar değilim. Bence sorunun temelinde, 3. Dünya ülkelerinde sıkça gördüğümüz, kültürel kökenli bir buyrukçuluk istemi yatmaktadır. Sanat ortamında sık sık kullandığımız " Ben yaptım oldu" mantığının bir izdüşümü olarak da görebileceğimiz bu yaklaşım genel anlamda sanat ortamının onayı alınmadan, yine aynı ortamın maddi ve manevi üretimlerini fütursuzca kullanma hakkının kendinde görme istencidir. Açıkça söylemek gerekirse her üç Bienal'inde sanatçıyı yıkıcı davranışı ve haklı tepkisine neden olan da bu yaklaşımdır. Üstüne üstlük, geçen iki

bienal s ras nda yap lan onca tart ma, al nan boykot karar ve verilen sözlere ra men bu mant n hala sürmesi problemin temelinde etik baz sorunlar yatt izlemini b rakmaktad r. Evet, haf zam z canland rmak zorunday z. Ba ta PSD'i olmak üzere. Ça r lan sanatç lar n ve sanat ortam n n ilk iki bienal s ras nda tepkilerinin nedenleri ne idi? Bir k s m sanatç ça r ld klar halde II. Bienali neden boykot ettiler? Bu arada kar l kl görü meler, yaz malar yap lan aç k oturum sonucunda nas l bir anla maya var ld ? San r m ne söylemek istedi imi yetkili ki iler biliyorlar. Biliyorlar ki, yang ndan mal kaç r rcas na bu bienalde de son dakikada kamuoyuna aç klama yapmay seçtiler. Acaba di er iki bienalde oldu u gibi kamuoyu ele tirisine f rsat tan madan i i oldu bittiye getirip, "4. Bienalde sorunu hallederiz" demek için mi?

imdilerde bu bienalin uygulan biçiminden mutlu olan bir k s m çevrelerin a zlar na sak z ettikleri bir genelleme mant var. Bat daki örnekler vs. Evet güzelde, Bat 'n n hangi artlar n n ülkemizde olu tu unu hiç hesaba kat yorlar m ?" (Türkiye'de Sanat, 1992, s.33).

Adnan Çoker, Vas f Kortun'un tek seçici olarak yetkili k l nmas n ele tirmi ve Kortun'un kendini kan tlam bir ki i olmad n ileri sürmü tür:

"Önce bu ki iyi, seçici zat- , Türk Plastik Sanatlar nda gelecekte nerelere koyaca z. Bu ki ilerin bizim konumuzla eski tabirle icazetleri var m ? Nerelerden alm lar bunlar . Kuratör denen bu ki i daha kendini kan tlam bir ki i de ildir. Bundan birkaç y l önce özel bir te ebbüsün tayin etti i mekan nda yapt Osman Hamdi sergisinde ne kadar hatalar yapt n gözlerimizle gördük. Geçen y l da Taksim Sanat Galerisinde yapt klar n buna ekleyebiliriz. Birincisinde geçmi Türk sanat n tan mad na, ikincisinde de sanat tan mad na tan k olduk. Dünyan n uras nda buras nda yap lan resimlerin, kitaplarda örneklerini bol gördü ümüz yap tlar n benzerlerini seçip sergilemenin marifet oldu unu sanm yoruz. Maalesef seçilenler de Türkiye'de tasvip görmü ki iler de illerdir. Hatta onlar hakk nda yaz yazanlar da, yeterli de iller. Biz dünyaya gözü aç k ama burada da ya anan olguyu savunuruz. Her rüzgara deneyimlerimiz ve mesle imiz gere i kalkanlar m z var. Ama onlar bu kalkanlar hangi

deneyleriyle bulacaklar, kitabi bak aç lar yla sanatlar çözümlenemeyece i gibi, kitabi Bat hayranl n da bizi ayn sonuca vard r r. Bizim kültürden anlad m z, yaln zca New York Soho'sunda olup bitenler de illerdir" (Türkiye'de Sanat, 1992, s.33-34).

Sanatç Kemal skender tek seçicinin yetkili k n mas n anlayamad n ve tekbenci bir ortamla ve ki isel amaçalrla serginin yürütüldü ünü söylemekte ve tart maya u sözlerle kat lmaktad r:

"Nas l olup da deneyimsiz bir ki inin bienalin düzenlenmesinde tek seçici olarak yetkili k l nd n anlamak çok güç. Ancak geçmi te deneyimli ki iler grup halinde yetkili k l nd klar nda sonuç daha m olumlu oldu sanki? Genede bu kez en kötüsü. Üstelik burada as l üstünde durulmas gereken ey deneyimli-deneyimsiz olmak de il, yetkili k l nan ki inin kendince kesin ve ba lay c angajmanlar içine girmi olmas d r. Bu angajmanlar sadece söz konusu ki inin ço u kavramsal sanat, sanat nesnesi vb. gibi 60/70 li y llarda kalm anlay lar n promosyonuyla s n rl da de il. Ayr ca, bu angajman ki isel amaçlarla hareket edi in göstergelerini de sergiliyor. Daha da kötüsü, tüm entelektüel gözükme çabalar na kar n bu kimsenin " imdiye kadar ben seni tan yorsam sen vars n yok e er tan m yorsam yoksun" gibisinden son derece "tekbenci" bir davran biçimi sergilemi olmas d r" (Türkiye'de Sanat, 1992, s.34).

Yah i Baraz, Vas f Kortun'un küratör olarak belirlenmesi ile ilgili olarak, Türkiye'deki sanat ortam n n ve sanatç say s n n azl ile ilgili bir ba lant kurmu ve hem sergi aç p hem de seçim yapmaya çal an ve yard mc personeller bile yeti medi i bir ortamda, s rf bat da oldu u için bienal yapmay veya "curator"lü e soyunmay yorumlayamad n söylemi tir:

" imdi ülkemizdeki sanat ortam n dü ünelim. 50 ki i dahi olmayan sanat ortam nda hangi seçimi yap p hangi müzeye ve kuruma bu sanatç lar sunacaks n z. De il ya ayan, yitirdi imiz sanatç lar hakk nda bile bir döküm, bir s n fland rma yap lmam … Her ey kar k. Bir organizatör hem mihmandarl k yap yor, hem sergi aç yor, hem de seçim yapmaya

> çal yor. Yaln zca birinci de il, ikinci üçüncü adamlar, yard mc personeller bile yeti memi . imdi böyle bir ortamda, s rf bat da oldu u için bienal yapmaya veya "curator"lü e soyunmaya ne denir? Venedik bienali 1895'te ba lam t r. Arkas nda 500 y ll k bir birikim vard r. Fransa Bienali birkaç y l denemi ve b rakm t r. Almanya ise neredeyse her kasabada müzeleri olmas na ra men bienal tertiplememektedir" (Anons, Ekim '92, s.33).

Vas f kortun ise tek seçicinin Türkiye için erken oldu una yönelik suçlamalara u sözlerle yan tlam t r:

> "5bin500 milimetrekareyi ve on be ülkeyi kapsayan uluslararas bir sergi hakk nda sorunuzun bu serginin sadece %7sini kapsayan Türkiye sergisine odaklanmas n anlayam yorum. Tek seçicilik bilinen uluslararas modellerden biridir. Bu seçimleri yapabilecek niteliklere sahip olup olmad m konusunda da bu ülkede bu i in profesyonel olarak e itimini doktora düzeyinde, dünyan n en önde gelen be sanat tarihi okulundan birinde, on dokuzuncu ve yirminci yüzy l üzerine e itim gören tek insan oldu umu ve okulumdan ç kanlar n örne in, Museum of Art, National Gallery Washington gibi çok çe itli sanat kurumlar n n ba nda olduklar n da hat rlatay m. Dünyan n çe itli yerlerinden e er bu faaliyete özel bir ilgi varsa bu laflarla kaybedilecek vakit olmad n n da görülmesi gerekir."

Kortun, 'Ben yapt m da oldu'cu mant kl suçlanmalar na dair ise: "Yapt m oldu ne demektir? ki y l boyunca yap lan ciddi bir çal ma, d seyahatler, ciddi s namalar geçen sergi önerileri, d ar da kat ld m konferanslar, formasyonum, böyle bir serginin gerektirdi i, birer birer sanatç lara, küratörlere ve ülkelere kar sorumluluklar n bu tarz sorular geçersiz k lar" yan t n vermi tir.

Sanatç Bedri Baykam tek seçici ile ilgili olarak u sözlerle tarty maya kat lmaktad r:

> "Seçici kim olursa olsun, nas l olsa o isim etraf nda polemik olacakt . Beral Madra'n n ismi üstünde de polemik yarat lm t . Mesela Ankara Bienali sözde Türk sanat n çok iyi tan yan isimler taraf ndan haz rlan yor, ancak o

da ba ar l olam yor, sayg nl k kazanam yor ve daha da çok ele tiriliyor, hatta daha da kötüsü ele tirilmiyor bile. Vas f Kortun hiç olmazsa Türk sanat n n yan s ra Avrupa ve Amerikan ça da sanatlar n da yak ndan takip eden genç bir entelektüel ve ilerisi için umut veriyor. Benim bienal ile ilgili gördü üm sorun esas nda bir Ayd n Gün sorunu ve bunu 1989'da oldu u gibi aç kça ifade etmekten çekinmiyorum. Sn. Ayd n Gün'ün bir sanat kariyeri yok, bir müzik kariyeri var ve zaten bu konuda çok yetkili görevleri kontrolünde tutuyor. Plastik Sanat Festivalinin de onda dü ümlenmesi çok yanl . Ayr ca Sn. Ayd n Gün otoritesini kullanmay ve gizli tavr n koymay çok iyi bilen biri. Örne in kendisini veya o lunu ele tirdim diye bana takm t r. Beral Madra'ya takm t r. Ve bu hislerine hep yenik dü er ve objektif davranamaz, nötr olamaz. Burada detaylara girmek istemiyorum. Ancak bunlar kesin kanaatlerdir. Dolay s yla sorun bir Vas f Kortun sorunu de il, bir Ayd n Gün sorunudur" (Türkiye'de Sanat, 1992. s.32).

3. Bienal'in ard ndan bir de erlendirme yapan Sanat Tarihçisi ve ele tirmen Sezer Tansu : "Bienaller uluslararas , farkl kültürler aras bir vizyon rekabetinin alan d r. E er seçimlerinizi do ru yapmazsan z, hem kültür fark n n önemini ortaya koyamazs n z, hem de yerel kültürü, farkl di er kültürler kar s nda küçük dü ürmü , hegemonyalara ezdirmi olursunuz. Bienal seçicili i, deneyimli, kentin olu um ko ullar n bilen, müzecili in gerçeklerinden haberdar sanat tarihçilerinin i idir. Feshane binas nda bienal düzeni bizim bir önerimizdir. Buna bir diyece imiz yok. Feshane'nin bir modern sanatlar müzesi olmas na da bir diyece imiz yok, ancak trilyonlar de erinde bir yap ya 15-20 milyon onar m masraf yap larak Eczac ba isminin konulmas na her zaman diyece imiz - yar. Tarihe, kültüre ve kültürün ta y c s olan insan gerçe ine de sayg s zl kt r (Çetin, Sipahi, 1992, s. 114)." sözleri ile bienal seçicisinin sanat tarihi ve müzecilik deneyiminde bulunmu bir ki i olmas n n önemli oldu unu vurgulamaktad r.

Yine Bienal'e dair di er bir de erlendirmede bulunan sanatç ve ö retim üyesi Hüsamettin Koçan, Dan ma Kurulunun isabetli seçimler yapmad n savunmakta ve sanatç lar nda dan ma kurulunda yer almas n n gereklili inden sözetmektedir:

"Dan ma Kurulu'nun yap s tart lmal . Yetkinliklerini uygun bulmad m z bildirmi tik. Önemli olan bienalin daha üst düzeyde devam

> edebilmesi için ne yap lmal sorusudur. Dan ma Kurulu için isabetli seçimler yap lm yor. Bienal sürerken ve sonras nda tart lmal ve unlar sorulmal d r: Seçimler do ru mu? Uluslararas düzey tutturulmu mu? Konsepti ba ar l m ? Dan ma Kurulu, dünyay yak ndan izleyen konsepte uygun, yetkin insarlardan olu mal . imdi kurulu isimlere indirgemeyelim (…) Ki isel bak a al m, sistemi tart al m. Küratörlük kurumu art k uygulanmal , performans sergiden sonra tart lmal . Tüm dünya bu sistemi uyguluyor. Küratörlü ün amac sanatç lar söz sahibi k lmamakt r, oysa bizde bu i i en iyi bilen sanatç lard r. Kurulda sanatç lar n olmas bizde gereklidir" (Cumhuriyet, 23 Eylül 1992, s. 11).

Sanatç Mehmet Güleryüz ise u de erlendirmeyi yapm t r: "Spekülasyon yapmak istemiyorum. Genç kadro ve temay ilginç buluyorum.(…) Her seçime ele tiri gelir, bu normaldir. Kortun'u küratör olarak kim seçti bu önemli. Dan ma Kurulu ise gözden geçirilmeli, bu konuda ciddi endi elerim var. Oya Eczac ba 'mn orada olmas çok garibime gidiyor, gelecekle ilgili ku kular olu turuyor. E er küratör tek seçici ise tüm sorumluluk onundur ve bienalin sorumlulu u da çok a rd r. Sanat çevresinin 'bienal en üst noktad r' yakla m yanl , bu sadece bir ekiptir. E er genç sanatç lar seçilmi ise Gülsün Karamustafa ne oluyor? Önce ne yap lm onu görelim. Ben büyük ele tirilere kar y m, önce biraz müsaade edelim" (Çetin, Sipahi, 1992, s. 114).

Belçikal Küratörler Bart de Baere ve Emiel Boorne ise, Bienalin hava, kara, deniz ve tarihin birle ti i stanbul'da olmas n n sanat ortam için çok kamç lay c oldu unu, ne kadar çok ele tiri al yorsa o kadar uzla mayan, konvansiyel olmayan, yani al lm a göre yeni ve devrimci bir i oldu unu gösterdi ini söylemi lerdir. ki küratör de, böylesi organizasyonlar n bas nca olan kimselerin tüm dünyada çok sald r ya u rad n , ele tirildi ini ancak sonujun iz b rakaca n ve Bienal'in y prat lmamas ve korunmas gerekti ini, daha imdiden stanbul Bienali'nin dünyan n sayg n bienalleri aras nda yer ald n ve. buraya kat lman n bir prestij oldu unu sözlerine eklerken, "Bienaliniz art k kendini kan tlam t r, ispat da birçok ülkenin kat lmak için sübvansiyon bulabilmesi ve baz hükümetlerin kat lacaklara maddi katk da bulunmaktan kaç nmamas d r" fadelerini kullanm lard r" (Behramo lu, 1992. s.73).

Vas f Kortun, tek seçicinin Türkiye için erken oldu una ve kendisinin tek seçici olabilecek niteliklere sahip olmad na yönelik yap lan ele tirilere u yan t vermi tir:

“Tek seçicilik bilinen uluslararas modellerden biridir. Bu seçimleri yapabilecek niteliklere sahip olup olmad m konusunda da bu ülkede, bu i in profesyonel olarak e itimini doktora düzeyinde, dünyan n en Önde gelen be sanat tarihi okulundan birinde, on dokuzuncu ve yirminci yüzy l üzerine e itim gören tek insan oldu umu ve bu laflarla kaybedilecek vakit olmad n n da okulumdan ç kanlar n örne in, Museum of Modem Art, Metropolitan Museum of Art, Natinol Gallery Washington gibi çok çe itli sanat kurumlar n n ba nda olduklar n da hat rlatay m. Dünyan n çe itli yerlerinden e er bu faaliyete ola anüstü bir ilgi varsa bu laflarla kaybedilecek vakit olmad n n da görülmesi gerekir (1992, 26 Eylül), Milliyet, s. 16. Küratörlük müessesesi, ad konulmasa da, çok uzun zamand r var. Medyat k de erlendirmede sanatç lar var, küratörler de il, ele tirel de erlendirmeden ise do all kla paylar n al yorlar. Sergilerden sadece bir k sm küratörleri ile an l yor ki, bu da onlar n ortak telifi, alman sorumlulukla gelen bir ey, ba ka türlü dü ünmek olas de il. San r m, kimilerinin anlamakta zorland , sanatç ve sanat i i olmadan olmayan, yani özünde ba ml bir faaliyetin neden böyle önem kazand . Küratörlük (pek de böyle bir ‘meslek’ yok asl nda) bildi imiz anlamda kavramsal sanatla birlikte yerle iyor, bugünün küratörleri de, kavramsal sanat n getirdi i yakla mlara dayan yorlar, yani sergilemenin kendisi de bir o kadar önem kazan yor. 1993 y l ndan beri ABD ve ngiltere’de, 1994’den beri de Orta Avrupa’da küratörlük e itimi veren yüksek okullar var. Bunlarda teori, felsefe, pratik ve sergi tarihinin tarihi ara t rmalar yap l yor. Klasik müze ve sanat tarihi e itiminin aras ndaki alana hitap ediyorlar. Bu anlamda kurumsalla rken, yani okullu küratörler ortaya ç karken, bir yandan da alan kendini amatörle tiriyor. Sergi yapmak herkesin hakk , sanat yapmak herkesin hakk oldu u gibi. Bir söz söyleme, kar la ma biçimi bu. E itim gerekli ama illa okul e itimi de il. Okul e itimi, tarihini bilmek için gerekli. Yan t, vizyonla becerinin beraberli inde. Bu i in reçetesi yok. Prati i bilmek gerekiyor, yapaca n z duvara resim asmak, sanatç ya ölüymü gibi yakla mak de il. Sanatç ya git sor, onu yak ndan izie, sanatç n n arkas nda dur, ne yapt na bak, fizibiliteni iyi yap, kafanda serginin resmini önceden çek, seni etkileyeni, ate leyeni takip et, ba kalar hakk mda ne dü ünür deme, kendini ayd nlat ki izleyici de kendini ayd nlatabilesin. Ama en

önemlisi ÖNSEZ LER N E T!.. ” (http://www.oocities.org/guncelsanat /vk. htm).

3. Bienal dan ma kurulu üyelerinden sanatç Prof. Jale N. Erzen: “Türkiye’de bu gibi sanatsal olaylar hala her derde deva gibi görmek ve sanata, geli mekte olan bir ülke psikolojisi ile yakla mak do ru olmayacakt r. Üstelik bu tür büyük toplu sergilerin çok az say da oldu u bir ortamda, hiç de ilse bunlar kat bir biçimcilikle ele almamak ve zaman içinde olabildi ince yeni sergileme deneyimlerine girmek sa l kl bir tutum olacakt r. Bugün sanat n estetik ya ant yanmda bir dü ünme, yeni alg ve tart ma ortam n sa lamak gerekir; bunun için de be eniler ötesinde deneyimlere girmek sa l kl d r.” de erlendirmesinde bulunmu tur (Çetin, Sipahi, 1992, s. 114).

4.5. III. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri

4.5.1. Absalon

(Ek 3- Resim 10)

1964 y l nda srail’de do mu tur..

Ki isel sergileri; 1990 Yerle me birimi önerisi Kudüs, 1991 Bölümler Stuttgart, 1992 Kaj Forsblom galerisi Helsinki.

Karma sergileri; 1987 Alesia villas Paris, 1988 Ekim sanat enli i Lyon, 1989 Tam güne alt nda Nice, 1990 Sainte-Croix müzesi Poitiers, 1991 Capc müzesi koleksiyonu Bordeaux, 1992 Documenta 9 (3.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1992, s. 222).

4.5.2. Sergi Aguilar

(Ek 3- Resim 19)

1946 y l nda spanya’da dünyaya gelen sanatç , 1962 Massana Okulu Barcelona’da e itim görmü tür.

Ki isel sergileri; 1974 Galeri Adria Barselona, 1976 White Galerisi Lozan, 1984 spanyol Ça da Sanat Müzesi Madrid, 1988 Galeri Soledad Lorenzo Madrid, 1992 Anton Candas Müzesi Asturias.

Karma sergileri; 1980 spanya’dan Yeni mgeler Sabadell, 1987 Galeri Joan Prats New York, 1991 Miro Vakf Barcelona, 1992 Joan Prats New York (A.g.e. s.226).

4.5.3. Jurii Albert

(Ek 3- Resim 46)

1959 y l nda Rusya'da dünyaya gelmi tir. 1974 – 77 K. Arnold Atölyesi ve 1977 – 80 Moskova Pedagoji Enstitüsünde e itimini tamamlam t r.

Sergileri; 1983 Aptart Moskova, 1986 17. Gençlik sergisi Moskova, 1987 Ticarete kar sanat Moskova, 1989 Sanat yerine sanat, Moskova'dan 7 Sanatç Budape te, 1989 – 90 10 + 10: Ça da Sovyet ve Amerikan sanat (A.g.e. s. 225).

4.5.4. Stefano Arienti

(Ek 3- Resim 29)

1961 y l nda talya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 1986 Studio Corrado Levi Milan, 1987 Galeri Guido Carbona Torino, 1989 Studio Guenzani Milano, 1991 Studio Guenzani Milano, 1992 Galeri ONE FIVE Anvers.

Karma sergileri; 1986 Protokeller Milano, 1987 Mucizelerin Rengi Bologna, 1989 Yeni talyan Sanat Londra, 1992 Uyumlar: 90'larda talyan Sanat nda Önemli Ki iler Bologna (A.g.e. s. 223).

4.5.5. Sergei Shutov & Juri Avvakumov

(Ek 3- Resim 47-48)

Sergei Shutov, 1955 y l nda Almanya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 1986 Danill Kharms'a Sayg Moskova, 1990 Helen Drutt Galerisi New York, 1992 S v Olmayanlar Moskova.

Karma sergileri; 1986 17. Genç Sanatç lar Sergisi Moskova, 1988 Labirent Gençlik Saray Moskova, 1989 Moskova Londra, 1990 Ça da Sovyet Sanatç lar Londra (A.g.e. s. 248).

4.5.6. Txomin Badiola

(Ek 3- Resim 7)

III. ve VIII. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 9.5.7'de yer almaktad r.

4.5.7. Amelia Mesa-Bains

(Ek 3- Resim 2)

1943 y l nda Santa Clarar ABD'de dünyaya gelen sanatç 1963 – 66 y llar aras nda California San Jose Eyalet Üniversitesinde lisans e itimi, 1969 – 71 y llar aras nda San Francisco eyalet üniversitesinde lisansüstü e itimi görmü ve 1978 – 83 y llar aras nda Berkeley'de Wright enstitütüsünde psikoloji doktoras n tamamlam t r.

Ki isel sergisi; Bakireler Ma aras New York.

Karma sergileri; 1967 Phelan Ödülü Sergisi San Francisco, 1980 Posada San Francisco, 1986 Öteki Tanr lar: nanç Ta y c lar New York, 1990 On Y l Sergisi New York (A.g.e. s. 241).

4.5.8. Zuzanna Baranowska

(Ek 3- Resim 42)

1961 y l nda Polonya'da dünyaya gelen sanatç , 1980 – 87 y llar aras nda Var ova Güzel Sanatlar Akademisinde e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1988 Szmatolarstro Llov, 1990 Galeri Zderzak Krakov, 1991 ler Lodz, 1992 ler Lublin.

Karma sergisi; 1990 Her Zaman Kad n Var ova (A.g.e. s. 225).

4.5.9. Dario Alvarez Basso

(Ek 3- Resim 20)

1966 y l nda Venezuela'da dünyaya gelen sanatç , 1985 y l nda Madrid Güzel Sanatlar Kurumu Ça da Sanat Atölyesinde çal m t r.

Ki isel sergileri; 1988 Galeri Antonio Machon Madrid, 1990 Galeri Triebold Basel, 1991 Galeri Antoine Machon Madrid.

Karma sergileri; 1986 Albecete Kenti Resim Bienali, 1987 Yeni De erler Madrid, 1989 Öneri 89 Madrid, 1990 Amaç 89 Roma, 1992 Galeri Studio Milano (A.g.e. s. 223).

4.5.10. Darya von Berner

(Ek 3- Resim 21)

1959 y l nda Meksika'da gelen sanatç , 1984 Madrid Güzel Sanatlar Kurumu Ça da Sanat Atölyesinde e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1988 Galeri Decaro Madrid, 1991 Romilia Roma, 1992 Galeri Sprovieri Roma.

Karma sergileri; 1984 Ça da Sanat Müzesi Vitoria, 1986 Güzel Sanatlar Kurumu Ça da Sanat Atölyesi Madrid, 1988 Albecete Kenti Resim Bienali Madrid, 1990 ARCO 90 Madrid, 1991 Sanat Frankfurt, 1992 Galeri Saro Leon Kanarya Adalar (A.g.e. s. 226).

4.5.11. Selim Birsel

(Ek 3- Resim 58)

III. ve IV. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 5.5.12'de yer almaktad r.

4.5.12. BOLI

(Ek 3- Resim 49)

Proje ve gösterileri; 1990 "Beyaz Eylem" Moskova, 1991 "Kübik Bask " Milano, 1992 "Moskova'n n Öncüsü Bal k" Moskova (A.g.e. s. 228).

4.5.13. Christian Boltanski

(Ek 3- Resim 11)

1944 y l nda Fransa'da do mu tur.

Ki isel sergileri; 1998 Ça da sanat sanat müzesi, 1998 Ça da sanat yeni müzesi New York.

Karma sergileri; 1988 Golem! Tehlike, Kurtulu ve Sanat Montreal, 1989 Yer büyücüleri Paris, 1990 Yeniden Yönelim Glasgow, 1991 Ki isellikler: Fransa'dan 14 Ça da Sanatç Toronto(A.g.e. s. 228).

4.5.14. Eleanor Bond

(Ek 3- Resim 35)

Sanatç 1972 – 76 y llar aras nda Winnipeg Manitoba Üniversitesinde e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1985 Plug in galerisi Winnipeg, 1986 Off centre merkezi Calgary, 1988 YYZ Toronto, 1990 Winnipeg sanat galerisi New York.

Karma sergileri; 1986 Seslerin çoklu u Winnipeg, 1988 Yeni Kanada Londra, 1991 Do al olmayan izler Londra (A.g.e. s. 229).

4.5.15. Colin Campbell

(Ek 3- Resim 36)

1942 y l nda Kanada'da do an sanatç , 1963 – 66 Manitoba Üniversitesi Winnipeg Güzel Sanatlar bölümünde lisans ve 1967 – 69 Claremont yüksek lisans okulunda yüksek lisans n tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1987 California Sanat Enstitüsü Valencia, 1988 Kara ve I k Toronto 1990 Colin Campbell-Medya leri.

Karma sergileri; 1986 Video dizisi 86/87 New York, 1988 Aç l Sergisi Ottawa, 1990 Kötü Zaman Arkada lar Toronto (A.g.e. s. 229).

4.5.16. Revolutionary Carrier

(Ek 3- Resim 55)

Hakk nda detayl bilgiye ula lamam t r.

4.5.17. Hannah Collins

(Ek 3- Resim 17)

1956 y l nda ngiltere'de dünyaya gelen sanatç 1974 – 78 y llar aras nda Londra Slade Güzel Sanatlar Okulunda e itim görmü ve 1978 – 79 y llar nda ABD Fulbright Hays Bursunu kazanm t r.

Ki isel sergileri; 1988 Büyük Boyutlu Foto rafi leri Rotterdam, 1989 Bak Aç lar Minneapolis, 1990 Arlogos Galerisi Nantes, 1992 Galeri Joan Prats Barcelona.

Karma sergileri; 1986 Delili e Panzehir Londra, 1988 Sidney Bienali, 1989 Bir Ba ka Nesnellik Paris, 1990 Olmak Ya Da Olmamak Barselona (3.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1992, s. 231).

4.5.18. Catherine Coolins

(Ek 3- Resim 37)

1954 y l nda Kanada'da dünyaya gelen sanatç 1975 – 79 Queen's Üniversitesinde Lisansüstü e itimini tamamlar ve 1985 – 91 y llar aras Winnipeg'de Manitoba Üniversitesi Sanat Okulunda e itim alm t r.

Ki isel sergisi 1990 kiz Ya amlar.

Karma sergileri; 1990 Galeri 454 Winnipeg, 1990-92 Galeri on the Avenue Winnipeg (3.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1992, s. 230).

4.5.19. Shawna Dempsey

(Ek 3- Resim 38)

1963 y l nda Kanada'da dünyaya gelen sanatç , 1982 – 86 y llar aras nda York Üniversitesi Güzel Sanatlar fakültesinde Lisans e itimini tamamlam t r. 1984 – 85 y llar aras nda ise New York'ta Meredith Monk, Ping Chong, Jessica Hagerdorn ve Blondell Cummins'le çal malarda bulunmu tur.

Ki isel sergileri; 1990 Ulusal sanat merkezi Ottawa, 1992 Sanat bantlar merkezi Halifax (A.g.e. s. 231).

4.5.20. Domenico

(Ek 3- Resim 30)

1955 y l nda talya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 1977 Galeri Ugo Ferranti Roma, 1978 Galeri Françoise Lambert Milano, 1983 Galeri Salvatore Ala Milano, 1986 Sperone Westwater New York, 1991 Sperone Westwater Galerisi New York, 1992 Galeri Sperone Roma.

Karma sergisi: Görünmez adam Milano (A.g.e. s. 226).

4.5.21. Dimitri Dutoff

(Ek 3- Resim 51)

1960 y l nda Rusya'da dünya gelen sanatç , 1986 – 92 St. Petersburg Sanat, heykel ve mimarl k enstitüsünde e itim alm t r.

Ki isel sergi; 1991 Ya am m zdaki Küçük Hiçlikler Moskova.

Karma sergileri; 1988 18. Gençlik sergisi Merkezi Sergi Salonu Moskova, 1989 Ucuz Sanat Moskova, 1990 ZEN Moskova, 1992 Sanat Sorunlar Moskova (A.g.e).

4.5.22. Manfred Erjautz

(Ek 3- Resim 4)

1966 y l nda Avusturya do umlu sanatç , 1985 – 90 y llar aras nda Viyana Güzel Sanatlar akademisinde e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1991 SBR70FRME91, Hainburg; 1992 Gözden kaybetmek Viyana.

Karma sergileri; 1986 Adriya Alpleri'nde Heykel; 1988 Heykelin de i imleri, Graz; 1989 21. Yüzy l müzesi'nin 60 günü, Viyana; 1990 Mekana kat lmak III: Çizmek, Viyana; 1991 Gezgin Müze, Lyon (A.g.e. s. 231).

4.5.23. Jan Fabre

(Ek 3- Resim 7)

III. ve VII. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 8.5.21'de yer almaktad r.

4.5.24. Sergio Fermariello

(Ek 3- Resim 31)

1961 y l nda talya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 1989 Galeri Protirion Spalato, 1990 Galeri II Capricorno Venedik, 1992 Galeri Yvon Lambert Paris.

Karma sergileri; 1985 Ecume Marsilya, 1989 Sala I Roma, 1991 Ola anüstü Ba lang ç: Bir Gözden Geçirme Bologna, 1992 Uyumlar: 90'larda talyan Sanat nda Önemli Ki iler Bogota (A.g.e. s. 233).

4.5.25. Andrei Filippov

(Ek 3- Resim 50)

1959 y l nda Rusya'da dünyaya gelen sanatç , 1976 – 82 y llar aras nda Moskova sanatsal tiyatro enstitüsünde e itimini tamamlam t r.

Seçilmi Sergileri; 1983 Aptart Moskova, 1984 Uzak Ülkeler Moskova, 1988 2. Avantgardist Kulüp Moskova, 1989 – 90 Bugün Sscb: Ludwig Koleksiyonu'ndan Sovyet Sanat Saint-Etienne, 1991 Mani Müzesi Frankfurt (A.g.e. s. 233).

4.5.26. Igor Kaminnik & Vadim Fishkin

(Ek 3- Resim 54)

Igor Kaminnik

1963 y l nda Rusya'da dünyaya gelmi tir.

Sergileri; 1989 First galeri Moskova, 1990 Orada burada Moskova, 1991 Duran galerisi Madrid (A.g.e. s. 237).

Vadim Fishkin

1965 y l nda Rusya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 1991 Galeri Polaris Paris, 1992 Redzhina Galerisi Moskova.

Karma sergileri; 1987 Sanatta Geometri Moskova, 1988 Labirent Moskova, 1989 Pahal Sanat Moskova, 1990 Ye il Sergi New York (A.g.e. s. 234).

4.5.27. Pinhas Cohen-Gan

(Ek 3, Resim 24)

1942 y l nda Fas'ta dünyaya gelen sanatç , 1967 – 70 y llar nda Kudüs Bezalel sanat akademisinde lise e itimini tamamlam t r. Daha sonra 1970 – 71 Londra Merkez Sanat Okulunda ve 1967 – 73 y llar aras Kudüs brani Üniversitesinde lisans e itimini, 1975 – 77 y llar nda daNew York Columbia Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde yüksek lisans e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1972 Çizimler Tel Aviv, 1975 Modern Sanat Müzesi Paris, 1987 Resimler Tel Aviv, 1990 Resimler Hat rlar Tel Aviv, 1992 Ka t Üzerine ler.

Karma sergileri; 1972 Manzaradan Soyutlamaya Ve Soyulamadan Do aya Kudüs, 1974 Çizim Ötesinde Kudüs, 1977 10 srailli Sanatç Danimarka, 1982 San Francisco Sanat Enstitüsü, 1985 Büyük Saray Ulusal Galerisi Paris, 1986 Maddenin Eksikli i: srail Sanat nda Bir Nitelik Kudüs (A.g.e. s. 230).

4.5.28. Atsmon Ganor

(Ek 3- Resim 25)

1960 y l nda srail'de dünyaya gelen sanatç , 1983 – 86 Ramat HaSharon Midrasha Sanat Seminerinde e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergisi; 1992 Givon Sanat Galerisinde

Karma sergileri; 1987 Rega 24 Tel Aviv, 1988 ki Sanatç Sergisi Tel Aviv, 1991 Üç Sanatç Sergisi Tel Aviv, 1992 Küratörün Sergisi Yafa (A.g.e. s. 234).

4.5.29. Alberto Garutti

(Ek 3- Resim 32)

1948 y l nda talya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 1975 Hat rlad m San yorum Milano, 1976 Galeri Banço Brescia, 1978 Galeri Françoise Lambert Milano, 1981 Dekorasyon Brescia, 1984 Galeri Massimo Mini Brescia, 1987 Resmin çindeki Ölüdo a Milano, 1991 Galeri Massimo Minini Brescia, 1992 Studio Marconi Milano.

Karma sergileri; 1984 antiye 70'lerin Malzemeleri Milano, 1987 K sa Süren Bir Soyutlama çin Milano, 1990 Tümüyle Yeni Palermo, 1992 Uyumlar: 90'larda talyan Sanat nda Önemli Ki iler Cansas (A.g.e. s. 234).

4.5.30. Franco Guerzoni

(Ek 3- Resim 33)

1948 y l nda talya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 1973 Studio G7 Bologna, 1976 Studio G7 Bologna, 1982 Galeri Primo Piano Roma, 1984 Studio G7, 1987 Galeri Stevens Padova, 1991 Studio G7 Bologna'd r.

Karma sergileri; 1983 Eski toprak Frasso Telesino, 1985 Bulu ma f rsat I Milano, 1986 Günümüzde sanat Bologna, 1987 Edinimler 1986 – 87 Belediye Resim koleksiyonu Salo'dur. (A.g.e. s. 235).

4.5.31. Damien Hirst

(Ek 3- Resim 18)

1965 y l nda ngiltere'de dünyaya gelen sanatç 1983 – 84 y llar nda Leeds Jacob Kramer Sanat Yüksekokulunda ve 1986 – 1989 Londra Goldsmith Sanat Yüksekokulunda e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1991 A k ve A k de il Londra.

Karma sergileri; 1988 Donma Londra, 1990 Modern T p Londra, 1992 Genç ngiliz sanatç lar Londra (A.g.e. s. 237).

4.5.32. Richard Höck

(Ek 3- Resim 5)

II ve IV . stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 6.5.35'te yer almaktad r.

4.5.33. Zvika Kantor

(Ek 3- Resim 26)

1955 y l nda srail'de dünyaya gelen sanatç , 1978 – 80 Ramar HaSharon Sanat Ö retmen Okulunda, 1980 – 81 Floransa Güzel Sanatlar Akademisinde ve 1982 – 85 Hamburg Sanat Akademisinde e itim görmü tür.

Ki isel sergileri; 1984 Süt ve bal ülkesi Hamburg, 1987 Sat lm bir oyun Hamburg, 1989 So an bahçesi tozunun son ans Tel Aviv, 1992 Duygu paketleri Ramat Gan.

Karma sergileri; 1986 Sahip olmak ve elinde tutmak Hamburg, 1989 Venedik bienali Aperto 90 için srail önerisi Ramat Gan, 1992 Kotaj nesneler Tel Aviv (A.g.e. s. 237).

4.5.34. Gülsün Karamustafa

(Ek 3- Resim 59)

II. III. ve V. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 5.5.52'de yer almaktad r.

4.5.35. Lyuben Kostov

(Ek 3- Resim 65)

1952 y l nda Bulgaristan'da do du. 1974 – 79 y llar aras nda Kyrillos ve Methodios üniversitesinde e itimini e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1988 boyama makinesi Sofya, 1990 resimler Sofya, 1992 resimler Sofya.

Karma sergileri; 1988 Uluslararas genç ressamlar sergisi Moskova, 1990 Uluslararas resim enli i Fransa, 1991 kaymak sanat Sofya (A.g.e. s. 239).

4.5.36. Mariusz Kruk

(Ek 3- Resim 43)

1952 y l nda Polonya'da dünyaya gelen sanatç , 1977 – 82 Poznan Güzel Sanatlar Akademisinde e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1984 Akumulatory 2 Galerisi Poznan, 1990 Desa Galerisi Poznan, 1992 Galeri Schröder Mönchengladbach.

Karma sergileri; 1983 Genç Resim Genç Anlat m Paris, 1987 Ne Oluyor Var ova, 1990 Ba ms z Galeriler Var ova, 1991 Büyücüler Ve Mistikler Var ova, 1992 Documenta 9 Kassel (A.g.e. s. 225).

4.5.37. Vladimir Kuprianov

(Ek 3- Resim 52)

1954 y l nda Rusya'da dünyaya gelmi tir. 1972 – 76 Moskova Kültür Enstitüsünde e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1990 Orta Rusya Manzaras Berlin, 1991 Forum Stadtpark Graz, 1992 Okul Galerisi Moskova.

Karma sergileri; 1980 Be Genç Foto rafç Moskova, 1985 Portre Moskova, 1988 Ça da Sovyet Foto raf Lozan, 1990 Paradoksun Mant Moskova, 1991 Vatan Berlin (A.g.e. s. 240).

4.5.38. Jurii Leiderman

(Ek 3- Resim 53)

1963 y l nda Rusya'da dünyaya gelmi tir. 1987 – 90 Medical Hermeneutics grubunda Sergei Anutfriev ve Pavel Pepperstein ile çal m t r.

Ki isel sergileri; 1989 Müze ASP Var ova, 1990 Mladyh Galerisi Prag, 1992 Hayvans Projeler Moskova.

Karma sergileri; 1983 Aptart Çit Arkas nda Moskova, 1989 Pahal Sanat Moskova, 1990 Ça da Rus Sanatç lar talya (A.g.e. s. 240).

4.5.39. Seymour Likely

(Ek 3- Resim 15)

1948 y l nda ABD'de do mu tur.

Ki isel sergileri; 1988 Zanaat elkitab Amsterdam, 1989 Blinky Palermo'nun tropiklerden beklenmedik dönü ü Amsterdam, 1991 Yüzler ve Adlar Roma, 1992 1 May s Hollanda

Karma sergileri; 1988 Haydi bakal m yazmaya ba layal m Amsterdam- 1989 Direnme göstergeleri Amsterdam, 1990 Hareket eden hareketsizler Londra, 1991 Sonra Amsterdam (A.g.e. s. 247).

4.5.40. Nunzio

(Ek 3- Resim 34)

1954 y l nda Abruzzo'da dünyaya gelen sanatç çok say da ki isel ve karma sergide yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1981 Galeri Spatia Bolzano, 1984 Galeri L'Attico Roma, 1987 Annina Nosel Galerisi New York, 1989 Galeri Triebold Basel, 1990 Studio Canaviello Milano, 1992 Studio Canaviello Milano.

Karma sergileri; 1984 Zaman D Roma, 1985 Dört talyan Sanatç Chicago, 1986 talyan Sanat ndan Görüntüler Avusturya, 1987 Forum Zürih, 1987 Sanatç lar ve Yazarlar Milan, 1988 Uni Minor Roma, 1988 D'Annunziana Pescara (A.g.e. s. 242).

4.5.41. Hakan Onur

(Ek 3- Resim 60)

1965 y l nda Türkiye'de dünyaya gelen sanatç 1982 – 86 y llar aras nda stanbul Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim bölümünde lisans e itimini, 1986 – 89 stanbul Mimar Sinan Üniversitesi Resim bölümünde lisansüstü e itimini tamamlam t r. Sanatç ya am n ve çal malar n stanbul'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 1990 Zebra Sanat Galerisi stanbul, 1992 Atatürk Kültür Merkezi stanbul.

Karma sergileri; 1989 Genç Ressamlar Ku a stanbul, 1990 Eski Ve Yeni Gençlerin Bahar Sergisi stanbul, 1991 Ça da Türk Resimden 2 stanbul (3.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1992, s. 243).

4.5.42. Jean Michel Othoniel

(Ek 3- Resim 12)

1964 y l nda Fransa’da do mu tur.

Ki isel sergileri; 1989 Galeri Antoine Candau Paris, 1990 Frans z enstitüsü Napoli, 1991 Cenevre ça da gravür merkezi sviçre, 1992 Nimes kenti ça da sanat müzesi New York.

Karma sergileri; 1987 Genç heykel salonu Paris, 1988 Filizlenme IV Londra, 1989 Uluslararas CIMAL spanya, 1990 arküteriden geliyorum Paris, 1991 Paul boyer salonu Sete, 1992 Çe itli bak lar Paris (A.g.e. s. 244).

4.5.43. Sonja Oudendijk

(Ek 3- Resim 13)

1958 y l nda Hollanda’da do mu tur.1976 – 82 y llar aras nda Amsterdam d’Witte Lelie’de lisans ve 1982 – 84 y llar aras Amsterdam Gerrit Rietveld Akademisinde yüksek lisans e itimini tamamlar. 1988 – 89 y llar aras nda ise New York PS. 1’de çal malar n sergilemi tir.

Ki isel sergileri; 1984 Ola anl n Doru una Do ru Amsterdam, 1986 D Oda Amsterdam, 1987 Belediye Müzesi Arnhem, 1989 W 139 Amsterdam, 1991 Galeri Espace Amsterdam.

Karma sergileri; 1982 Aorta galerisi Amsterdam, 1984 Ratherstrasse Düsseldorf, 1985 ARC Toronto, 1986 Galeri hans gieles Amsterdam, 1989 PS 1 New York, 1992 Tepeler ve de irmenler Bratislava (A.g.e. s. 244).

4.5.44. Georgi Ostritzov

(Ek 3- Resim 56)

1967 y l nda Rusya’da dünyaya gelmi tir. Sanatsal Tiyatro Enstitüsü Moskova’da e itim görmü tür.

Karma sergileri; 1986 17. Genç Sanatç lar Sergisi Moskova, 1988 Labirent Moskova, 1989 Ça da Sovyet Resmi Paris, 1990 Kutsal Sanat Rouen (A.g.e. s. 244).

4.5.45. Francisco L.Quintanilla

(Ek 3- Resim 22)

1963 y l nda spanya'da dünyaya gelen sanatç 1979 – 80 Madrid Roca Akademisinde e itim görmü , 1980 – 85 y llar aras nda Madrid Seramik Yüksekokulunda e itimini tamamlam t r (www.-franciscoquintan-illa.-com/-about/-).

4.5.46. Georgi Rouzhev

(Ek 3- Resim 8)

1964 Bulgaristan do umlu sanatç , 1984 - 87 y llar aras nda Sofya'da foto raf ve poligrafi okulunda e itim alm t r.

Karma sergileri; 1989 Ulusal foto raf bienali Sofya, 1990 10x10x10 Sofya, 1991 Mutlu Son Sofya (A.g.e. s. 245).

4.5.47. Daniel Sack

(Ek 3- Resim 27)

1961 y l nda srail'de dünyaya gelen sanatç , 1983 – 86 y llar aras nda Bezalet Sanat akademisinde e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1987 Bograshov Galerisi Tel Aviv, 1988 Fisher Hall Kudüs, 1990 srail Sanat Müzesi Ramat Gan, 1991 Artist's Studio Galerisi Tel Aviv.

Karma sergileri; 1988 Taze Boya Kudüs, 1990 Venedik Bienali, 1992 Eklentiler Tel Aviv Üniversitesi Sanat Galerisi (3.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1992, s. 245).

4.5.48. Willem Sanders

(Ek 3- Resim 16)

1954 y l nda Hollanda'da do mu tur. 1974 – 80 y llar aras nda Tilburg Sanat akademisinde e itimini tamamlayan sanatç , 1981 – 82 y llar aras nda New York Whitney Amerikan sanat müzesinde özel çal malarda bulunmu tur. 1985 – 86 New York P.S. 1'de çal malar n sergiler.

Ki isel sergileri; 1983 Fodor müzesi Amsterdam, 1984 Living room galerisi Amsterdam, 1986 t'Venster galerisi Rotterdam, 1989 Galeri Arnesen Kopenhag, 1990 Galeri Geert Schriever Amsterdam (A.g.e. s. 246).

Karma sergileri; 1983 lahi Komedya Rotterdam, 1987 Büyük etkinlik Amsterdam, 1988 Grafik i leri Amsterdam, 1990 Kuzey Brabant müzesi Den Bosch, 1991 Onuncu y l sergisi Amsterdam'd r.

4.5.49. Richard Lou & Robert Sanchez

(Ek 3- Resim 63)

Robert Sanchez, 1952 y l nda Texas ABD'de dünyaya gelmi ve 1970 – 74 y llar aras Tennessee Memphis Sanat Yüksekokulu Güzel Sanatlar Fakültesinde lisans e itimi alm t r. 1974 – 76 y llar aras Albuquerque New Mexico Üniversitesinde güzel sanatlar lisansüstü e itimi gören snaatç 1976 – 77 New York Cornell Üniversitesinde lisansüstü ara t rmas n tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1985 Raza Kültür Merkezi California, 1989 Encinitas Bahçeleri II California, 1991 Soyk r m n 500 Y l Barselona.

Karma sergileri; 1989 – 90 Meleklerin eytan Fransa, 1990 Dünyalar n Birle mesi Finlandiya, 1991 5 Çevre: S n rlar Kemi e Dayand Meksika, 1991 – 92 Tarihleri Haritalama: Giri , Kabul Edilmek De ildir California (A.g.e. s. 246).

4.5.50. Joseph Semah

(Ek 3- Resim 14)

1948 Ba dat, Irak, do umlu sanatç ; 1950 y l ndan itibaren Tel Aviv, srail'de ya am , Tel Aviv Üniversitesi'nde Elektronik ve Felsefe okumu tur. 1970'lerin ortalar nda srailden ayr lan sanatç Londra, Berlin ve Pariste ya am t r. 1980'li y llarda Amsterdam'da bulunmu , disiplinleraras sanat çal malar na dayanan projelerin organize edildi i Makkom Vakf 'nda yer alm t r. Eserleri Victoria ve Albert Müzesi, Londra; Museen Preussischer Kulturbesitz (Kupferstichkabinet), Berlin; Berliner Senat Galerisi, Berlin; Albertina Müzesi, Viyana; Jewish Museum, New York; srail Müzesi, Kudüs; Reekum Müzesi, Apeldoorn; Gerhard Marcks Haus, Bremen; Müze Bommel van Dam, Venlo; Jan Cunen Müzesi, Oss; Güzel Sanatlar Hollanda Ofisi (National PA), Lahey; Stedelijk Müzesi Schiedam; Rijksmuseum Twenthe, Enschede; Dini Sanat Müzesi, Uden ve Stedelijk Müzesi, Amsterdam'da yer almaktad r.

Ki isel sergileri; 2007 Autobiographical Memory 8-12-2007 Kunstwerk op locatie (in lift) in Felix Meritis, Amsterdam (work in progress); 2007 Next Year in Jerusalem, Een project in 12 kerken in 12 steden in Niedersachsen, Duitsland (zie

publicaties); 2007 Thou Shalt Love thy Neighbour as Thyself (An introduction to the Principle of Relative Expression) Vier jaars project: Museumpark Orientalis, Heilige Landstichting (bij Nijmegen) en Dossier 1; 2007 Tentoonstelling Galerie Nouvelles Images, Den Haag; 2008 Performance Breathing in reverse en presentatie Next Year in Jerusalem – Hannover; 2008 The Doubling of the House, Galerie Ferdinand van Dieten, Amsterdam; 2009 Ich bin, der ich bin (Ehyeh Asher Ehyeh), Gerhard-Marcks-Haus Gerhard Marcks Haus / Bremen; 2009 Martin Gropius Bau Berlijn Pictorial Mappings of Islam; 2009-2010: Martin-Gropius-Bau, Berlin. Taswir – Pictorial Mappings of Islam and Modernity; 2010 After Paul Celan, Tango and Fugue - Goethe-Institut, Rotterdam, Maison Descartes, Amsterdam.

Grup Sergileri: 2006 Jubileumexpositie Kunstvereniging Diepenheim. Zes kunstwerken op locatie; 2007 Brieven uit Arcadia: Een keuze uit de NOG Collectie. Centraal Museum Utrecht; 2007 Drawing Typologies – Voorstel tot Gemeentelijke Kunstaankopen. Stedelijk Museum, Amsterdam; 2007 Aan de hand (3) Nieuwe aanwinsten Museum Bommel van Dam, Venlo; 2008 Dessins contemporains des Pays-Bas. Signifiants mourants: Joseph Semah, Hadassah Emmerich, Ni Haifeng. Parijs, Institut Neerlandais; 2010 Geloven in Beeld Joseph Semah, Bert Nijenhuis, Tineke Smith, Kees Hoogendam en Roel Teeuwen - Museum Elburg (http://www.joseph semah.nl).

4.5.51. Andei Shiolokov

1958 y l nda Estonya'da dünyaya gelen sanatç , 1982 – 87 y llar aras nda Moskova Sanatsal tiyatro enstitüsünde e itimini tamamlam t r.

Seçilmi sergileri; 1991 19. Yüzy l Sanatç lar Merkez Evi Moskova, 1992 Odalarda Bratislava Sanat Müzesi (A.g.e. s. 247).

4.5.52. David Avalos & Deborah Small

(Ek 3- Resim 1)

Deborah Small

1948 y l nda ABD'de dünyaya gelen sanatç 1980 – 83 California Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde lisansüstü e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1988 nsan Vücudunda 206 Konuk Kemik Vard r San Diego, 1989 Yenidünya San Diego, 1990 1492 Denver, 1991 Bedenimizi Saran Giydi Kendimiz California.

Karma sergileri; 1988 mge ve Metin Los Angeles, 1989 Bilinmeyen Gizler: Rosenberg Dönemi Sanat New York, 1990 Uydu stihbarat : Boston Ve San Diego'dan Yeni Sanat California, 1991 1992: Fetih Yaln zca Geçmi e Ait De ildir New York, 1992 Özel Bir Kentte Kamu Sanat New York (A.g.e. s. 224).

David Avalos

1947 y l nda San Diego ABD'de dünyaya gelen sanatç 1978 – 88 y llar aras San Diego Raza Kültür Merkezinde lisans ve 1988 – 1991 y llar aras nda da San Diego California Güzel Sanatlar üniversitesinde lisansüstü e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1989 Bütün Zaman E Zamanl d r New York, 1990 Ayaklanma: Bir Ülkenin Do u u New York.

Karma sergileri; 1989 – 90 Meleklerin eytan – Los Angeles Çevresinden 16 Chicano Sanatç s Fransa, 1990 – 93 CARA Chicano Sanat : Direni Ve Do rulama 1965-1985, 1991 – 93 Kanayan Kalp Meksika (A.g.e. s. 224).

4.5.53. Mikolaj Smoczynski

(Ek 3- Resim 38)

1955 y l nda Polonya'da dünyaya gelmi tir. 1974 – 75 y llar aras nda Polonya Devlet sanat yüksekokulunda e itimini tamamlayan sanatç , 1975 – 79 y llar aras Maria Curie Skolodowska Üniversitesi Lublin'de e itimine devam etmi tir.

Ki isel sergileri; 1988 Gizli Gösteri Lyon, 1990 Duvardan ndirilmi Var ova, 1991 Yukar Çekmek California, 1992 Paralel Eylem Var ova.

Karma sergileri; 1985 Polonya'dan Ça da Sanat Kanada, 1989 Ekler ngiltere, 1990 Süren n aat Lodz, 1992 Lodz-Lyon (A.g.e. s. 249).

4.5.54. Nedko Solakov

(Ek 3- Resim 9)

III. IV. ve IX. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 10.5.48'de yer almaktad r.

4.5.55. Jana Sterbak

(Ek 3- Resim 39)

III ve V . stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 6.5.75'te yer almaktad r.

4.5.56. SubREAL (Cãlin Dan, Josif Király)

(Ek 3- Resim 45)

1990 y l nda Cãlin Dan ve Josif Király taraf ndan Romanya'da kurulan SubREAL'in merkezi Amsterdam Bükre 'tedir.

Ki isel sergileri; 1994 Ça da Sanat Merkezi, Ujazdowski Kalesi, Var ova; 1995 Künstlerhaus Bethanien, Berlin; 1996 Neuer Berliner Kunstverein; 1997 Waschhaus Potsdam; 1998 Akademie Schloss Solitude, Stuttgart.

Grup Sergileri: 1992 stanbul Bienali, Feshane, Istanbul; 1993 Venedik Bienali - Aperto, Corderie dell'Arsenale, Venedik; 1994 "Naturart", Ernszt Museum, Budape te; 1995 "Beyond Belief", Ça da Sanat Müzesi, Chicago; 1995 OSTranenie, Das Internationale Video Forum an der Stiftung Bauhaus Dessau; 1996 "Manifesta 1", Kunsthal, Rotterdam; 1996 "Beyond Belief", Ça da Enstitüsü, Philadelphia; 1997 Ludwig Forum für Internationale Kunst, Aachen; 1997 SITE Santa Fe, Santa Fe; "2000 3.ArtSpace + Interface", Neue Galerie am Johaneum, Graz; 1998 Berlin Bienali, Postführamt, Berlin; 1999 - Venedik Bienali, Romanya pavyonu (http://www. plueschow.de /fellows/subreal/index.htm).

4.5.57. Hale Tenger

(Ek 3- Resim 61)

III. ve IV. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 5.5.102'de yer almaktad r.

4.5.58. Joanne Tod

(Ek 3- Resim 40)

1953 y l nda Kanada'da dünyaya gelen sanatç 1970 – 74 Toronto Ontario Sanat Yüksekokulunda e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1982 – 91 Carmen Lamanna galerisi Toronto, 1991 Ça da sanat galerisi Toronto.

Karma sergileri; 1984 Toronto resmi Toronto, 1985 Geç kapitalizm Toronto, 1987 Ahlak öyküleri: Seksenlerde tarih resmi New York, 1990 Kurtulu Paradigmas Toronto (A.g.e. s. 251).

4.5.59. Canan Tolon

(Ek 3- Resim 62)

1955 y l nda Türkiye'ye do du. 1975 – 80 Londra Middlesex Politeknik Okulu ç Mimarl k bölümünde lisans e itimi, 1980 – 83 Berkeley California Üniversitesi Mimarl k Bölümünde lisansüstü e itimini tamamlam t r. Sanatç stanbulda ya am n ve çal malar n sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 1984 Yerel mimarl k Berkeley, 1987 Birle tirmeler San Francisco, 1990 Ölüdo alar Berkeley, 1992 Ba lang çlar San Francisco.

Karma sergileri; 1987 Y ll k Noel sergisi San Francisco, 1988 Aç k Hava skemle sergisi New York, 1990 Ba lang çlar Omaha, 1991 Duvardan kopuk Lincoln, 1992 Canland rmak California (3.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1992, s. 225).

4.5.60. Hulleah Tsinhajinnie

(Ek 3- Resim 3)

1954 y l nda Phoenix ABD'de dünyaya gelen sanatç , 1975 – 78 y llar aras Mexico Amerikan Yerli Sanatlar Enstitüsünde e itim görmü ve 1978 – 91 y llar aras nda da Oakland California Uygulamal sanatlar yüksekokulunda e itimini tamamlam t r (A.g.e. s. 251).

4.5.61. Juan Usle

(Ek 3- Resim 23)

1954 Santander, spanya do umlu sanatç , 1973-1977 y lar ars nda Valensiya'da San Carlos Güzel Sanatlar Fakültesi'nde sanat e itimi alm t r. Usle, Saro (Cantabria) ve New York aras nda ya am n ve çal malar n sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2004 Coágulo y Trama, Galeri Soledad Lorenzo, Madrid; 2005 Alegre (Victoria Civera ile birlikte), Tim Van Laere Galerisi, Antwerp, Belçika; 2006

Juan Uslé, Zoom Fotografia, Santander, spanya; 2006 En Otros Ojos, Galeria Soledad Lorenzo, Madrid; Frith Street Gallery, Londra, ngiltere; Pieles y Miradas (Victoria Civera ile birlikte), Galeria Siboney, Santander, spanya; 2007 Juan Uslé, Switch on/ Switch of, Malaga Ça da Sanat Merkezi, spanya; 2007 Galerie Thomas Schulte, Berlin; 2008 Ojo-nido, LA Panjur, Los Angeles; Valencia Bancaja Genel Müdürlük, Valencia; 2008 Brezales, Cheim & Read, New York; 2009 MO-HI-NA, Frith Street Gallery, Londra; 2009 La novia de Belchite, Tim Van Laere Galerisi, Antwerp; 2009 Malatadas, Galeria Soledad Lorenzo, Madrid. 2010 Garabamanthis, Galerie Thomas Schulte, Berlin; 2010 Nudos y rizomas, Es Baluard, Museu d'Art Modern I Conemporani de; 2010 Palma, Palma de Mallorca, spanya.

Grup Sergileri: 1983 1. Ulusal Görsel Sanatlar Bienali, Zaragoza ehir Müzesi, Santander Belediyesi Güzel Sanatlar Müzesi, Palau Beca, Barselona; 1984 IV Bienal Nacional de Arte de Oviedo, Museo de Bellas Artes, Oviedo; 1985 XXIII São Paulo Bienali, Brezilya; 1985 3. Uluslararas Desen/ Çizim Bienali (Tercera Bienal Internacional de Dibujo) Nurenberg, Almanya, Linz, Avusturya; 1989 Primera Trienal de Dibujo Joan Miró, Foundació Miró, Barcelona; 1992 Documenta IX, Kassell; 1992 III. Uluslararas stanbul Bienali; 1992 Pasajes, EXPO'92, Pabellón de España, Seville; 1999 Liverpool Ça da Sanat Bienali; 2001 Drawings, Frith Street Gallery, Londra; 2003 New Abstract Painting–Painting Abstract Now, Morsbroich Müzesi, Leverkusen, Almanya; 2006 Salvador Dalí and a century of Art from Spain, Salvador Dalí Museum; 2008 Kanarya Adalar Bienali; 2009 Highlights of the Collection Fundació La Caixa, Kusthalle Emden, Germany; 2010 Palm Paintings, Buchmann Galerie Berlin, Berlin (www.cheimread.com/artists/juan-usle/).

4.5.62. Matta Wagnest

(Ek 3- Resim 64)

1964 Graz, Avusturya do umlu sanatç , Viyana Uygulamal Sanatlar Üniversitesi'nde e itim görmü tür. 1995 y l nda Venedik bienalinde ülkesini temsil eden Wagnest, ya am n ve sanatsal çal malar n halen Viyana'da sürdürmektedir (http://www.museum-joanneum.at/en/sculpture_park/biographies/wagnest-matta-1).

Ödülleri: Görsel Sanatlar Devlet Bursu, Styria Devlet Resim Ödülü, Graz Sanat Ödülü, Josef-Krainer-Ödülü ve Tokyo Bursu (http://www.mattawagnest.com/).

4.5.63. Jin-me Yoon

(Ek 3- Resim 41)

Simon Fraser Üniversitesi Ça da Sanatlar Okulu'nda ö renim gören sanatç , Vancouver'da ya am n ve çal malar n sürdürmektedir. Yoon, Catriona Jeffries Galerisi taraf ndan temsil edilmektedir (http://jin-meyoon.ca/bio).

Seçilmi Sergileri: 2010 Open Studio Visit and Artist Talk at Centre A, Vancouver, British Columbia; 2010 Slow: Relations and Practices at Centre A, Vancouver, British Columbia; 2011 The Untrue North at the Yukon Art Centre, Whitehorse, Yukon; 2011 Grange Prize 2009 at Centro de la Imagen, Mexico City, Mexico (http://jin-meyoon.ca/current).

4.5.64. Neta Ziv

(Ek 3- Resim 28)

1954 y l nda srail'de dünyaya gelen sanatç , 1982 – 85 y llar aras nda Kudüs Bezalel sanat akademisinde e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1989 Aika Brown Galerisi Kudüs, 1990 Bograshov Galerisi Tel Aviv.

Karma sergileri; 1987 Aike Brown Galerisi Kudüs, 1989 Venedik Bienali Ramat Gan, 1991 Perspektif srail'de 80'lerin Sanat nda Yeni Estetik Kavramlar, 1992 Zeytin Ye ili Tel Aviv (A.g.e. s. 254).

4.5.65. Heimo Zobernig

(Ek 3- Resim 6)

1958 y l nda Avusturya do umlu sanatç , 1977 – 80 Viyana Güzel Sanatlar Akademisinde e itimini tamamlam t r. 1980 – 83 y llar aras nda Viyana uygulamal sanatlar yüksekokulunda yüksek e itimini tamamlar.

Ki isel sergileri; 1983 Villach Müzik Galerisi, 1985 Galeri Peter Pakesch Viyana, 1986 Galeri CC Graz, 1987 Galeri Ralf Wernicke Stuttgart, 1988 Galeri Borgmann Köln, 1989 Galeri Sylvana Lorens Paris, 1991 Arson Villas Paris (A.g.e. s. 254).

4.5.66. Konstantin Zvezdochetov

(Ek 3- Resim 57)

1958 y l nda Rusya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 1983 Aptart Galerisi Moskova, 1991 Kanayan Sanatç Floransa, 1992 Modern Sanat Müzesi Cenevre.

4.6. III. Uluslararas stanbul Bienali'nin Bas ndaki Görünümü

4.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü

- "Yeni Aray lar Yeni Yorumlar" Cumhuriyet Gazetesi 17 Ekim 1992
- "Ça da Sanat Müzesi çin lk Ad m" Cumhuriyet Gazetesi 26 Kas m 1991
- "Genç Sanatç lara Devlet Sansürü" Sanat Gazetesi Say :19, 22 Eylül 1992 Sal
- BANU, Nur; "Feshaneye talyan Mimar", Günayd n Gazetesi
- AT KO LU, Ayça; "Bienal Kavgas " MilliyetGazetesi 26 Eylül 1992 Cumartesi
- "Megalo Muhallebicilerin S rça Kö kü" Cumhuriyet Gazetesi 23 Eylül 1992 Çar amba
- " stanbul Bienali'nde Hale Tenger'in Sergisi lgi Çekti" Yeni stanbul Gazetesi 14 Kas m 1992
- "Amerikal Sanatç lardan K nama: Sesimiz Kimin Kontrolünde" Cumhuriyet Gazetesi 17 Ekim 1992
- MADRA, Beral;"Fark Göremiyorum Ya Siz?" Cumhuriyet Gazetesi 29 Kas m 1992 s.11
- GEV , H d r; " nsandan Uzakla an Sanat ve Sermayenin Bienali" Özgür Gündem Gazetesi 31 Ekim 1992
- "Ça da Kültürel Farkl l klar" Cumhuriyet Gazetesi 15 Ekim 1992
- "Bereket Tanr s ndan Türk Bayra Yap l nca Mahkemeye Verildi" Meydan Gazetesi 19 Kas m 1992
- "Feshane, Ça da Kültürün simgesi Olacak" Cumhuriyet Gazetesi 30 A ustos 1992 Pazar
- "Farkl Kültür Ürünlerinin Bulu mas " Özgür Gündem Gazetesi
- " stanbul'da Bienalli Günler" Cumhuriyet Gazetesi
- "3. Uluslararas stanbul Bienali'ne Kimler Kat l yor" Yeni stanbul Gazetesi 22 Ekim 1992

- HIZLAN, Do an; “ ki Mekan ki Olay” Cumhuriyet Gazetesi 18 Ekim 1992
- AYVAZO LU, Be ir; “ Seretonin’e ve Bienal’e dair” Türkiye Gazetesi 25 Ekim 1992
- CALAN, Göknur; “Genç Sanatç lardan Sorgulayan Yap tlar” Özgür Gündem Gazetesi
- “Feshane’de Ça da Sanat” Önce nsan Gazetesi 31 Ekim 1992
- ULUBAY, Mert; “Dopdolu Bir Hafta” Hürriyet Gazetesi
- ATLAMAZ, Bahar; “Feshane’yi Görünce Sak n a rma” Cumhuriyet Gazetesi
- KÖKSAL, Ahmet; “Bienal’den zlenimler” Milliyet Gazetesi 26 Ekim 1992
- “An - Bellek Dokunulmazl Onay Bekliyor” Cumhuriyet Gazetesi 23 May s 1993 Pazar
- “45 Gün Plastik Sanatlar n Ba kentiyiz” Dünya Gazetesi 27 Haziran 1992
- “Feshane’den Modern Sanat Müzesine” Hürriyet 30 A ustos Pazar 1992
- MENGÜ, Nazan; “Bu Bienal Gençlerin” Sanat Gazetesi Say : 19

4.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü

- “1993 Biennale: New Museum”, 1992
- KRAVAGNA, Christian; “3. stanbul Biennale”, 1992
- “ Miedzyn”, 1992
- FALKMAN, Sigrid; “ Keramik Som Visar Skiilnader”, 1992
- ANDREESCU, Gabriel; “Miza Saracie”, 22, 6-12/11/1992
- “Dracvlaland”, 22, 22-28/10/1992
- “A3-A Biennale International De Arta”, Art, 6/1992
- STEIN, Judith S., “The Third International stanbul Biannial”, Ajart 24’93, 1993
- WALLIS, Brian, “Usia Censors stanbul Show”, Art In America, Dec.1992
- “Biennial Bonanza: Venice, Cairo, Etc.”, Art In America, Sept.1992
- MCFADDEN, Sarah, “Report From stanbul Bosporus Dialogues”, Art In America, 1992
- “ lan”, Arta (Romanya)”, Spring,1992
- MCEVILLEY, Thomas, “ The Third World Biennials”, Artforum, 11/1993
- “Thyssen-Bornemisza Collection Unveiled”Artworld Europe Vol:III, No:1, Nov.-Dec. 1992
- DORMENT, Richard, “Noah’s Ark On The Golden Horn”, Cornucopia, 1992-93

- “ stanbul Biennial And Sanart’92: Complementary Or Competitive?”, Daily News, 1992
- “ lan”, De Witte Raaf, Sept. 1992
- “Troisieme Biennale nternationale D’ stanbul “Sanart 92” A Ankara”, Environnemental, Dec.92/Janv.93
- Falter No.42, 16-22.10.92
- DANNATT, “Turkish Biennial”, Flash Art Vol. XXVI, No:168, Jan.-Feb. 1993
- -”La Terza Biennale Internationale”, Flash Art, 1992
- “Third International Biennial”, Flash Art Vol:XXV No:165, Summer 1992
- H.G., “Unterschiede”, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 19/10/1992
- “Lebendigkeit Vertreibt Die Schatten”, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 14/11/1992
- VOGEL, Sabine, “Nippes, Alltagshorror, Martyrerposen”, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 09.11.1992
- -”Biennales”, Galeries Magazine, Summer, 1992
- “Biennales”, Galeries Magazine, 1992
- -”Istanbuler Biennale:Moderne Am Bosporus”, Graz, 01.11.1992
- -”Terza Edizione A stanbul”, Il Giornale Dell’Arte No:104, Oct.1992
- -”Aulenti’s Biennial”, Journal of Art, Sept.1992
- -”Verschlusselte Codes”, Kleine Zeitung, 31.10.1992
- -KUIJKEN, Ilse, “Een Wereld Van Verschil (ng. Çev. Var) (A World of Difference)”, Knack, 18.11.1992

BE NC BÖLÜM

DÖRDÜNCÜ ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

stanbul Kültür ve Sanat Vakf taraf ndan 10 Kas m - 10 Aral k 1995 tarihleri aras nda gerçekle tirilen 4. stanbul Bienali'ne 5 k tadan 110 sanatç kat lm ve Bienalin sanat yönetmenli i KSV taraf ndan, 8. Sidney Bienali'ne imza atm olan Rene Block'a verilmi tir. Bienalin temas Rene Block taraf ndan "Paradoksal Bir Dünyada Sanat n Görünümü-Orientation" olarak belirlenmi tir.

Bienalin aç l konu mas nda stanbul Kültür Sanat Vakf Ba kan akir Eczac ba , vakf n en önemli amac n n stanbul'u bir dünya ba kenti durumuna getirmek ve tarihsel geli imine uygun olarak her kültürün kayna t bir atmosfer yaratmak oldu una dikkat çekmi tir. Eczac ba , bienale ili kin, yaz l bas nda, "Bienal bir yar ma ya da hangi sanatç lar n daha üstün oldu unu gösteren bir seçim de ildir. Bienali, Orientation' (Yeni Yönelimler) temas çerçevesinde, ortak bir paydada bulu an sanatç lar n bir araya geldi i bir ortam yaratmay amaçlamaktad r" aç klamas nda bulunmu tur (Cumhuriyet, 14 Eylül 1995, s. 14).

Sanatç lar n ulusal kökenlerine göre ay rman n anlams zl na dikkat çeken Eczac ba , bienalde hiçbir ulusal yakla m n söz konusu olmad n da belirtmektedir. Bienalin bu y lki yöneticisi Rene Block'un stanbul Bienali'ne büyük önem verdi ini söyleyen Eczac ba , "Block'a göre, Venedik gibi bienaller eskimi , stanbul gibi daha farkl yakla mlar getiren bienaller önem kazanm t r. Bizler de stanbul Kültür ve Sanat Vakf olarak stanbul Bienali'ni dünya çap nda yank lar uyand racak bir etkinlik olmas n umut ediyoruz" demi tir (Cumhuriyet, 14 Eylül 1995, s. 14).

4. Uluslararas stanbul Bienali'nde u sergiler ve sanatç lar yer almaktad r:

a) ANA SERG ; Antrepo I (Sal pazar -Tophane'de eski gümrük deposu): Hakan Akçura, Fatma Binnaz Akman, Hüseyin Alptekin, Ghada Amer, Tiong Ang, Gilles Barbier, Barbara Bloom, Luchezar Boyadilev, Mont en Boonma, Jean Baptiste Bruant, Mikala Dvvyer, Esra Ersen, Osman Dinç, Arzu Çak r, Mohammed El Baz, Ay e Erkmen, Euroatist Bucharest, Reza Farkhondeh, Zaha Hadid, Zvi Goldstein, Fernanda Gomes, Yusuf Hadzifejzovic, Raymound Hains, Fariba Hajamadi, Romuald Hazoume, Murat I k, Alfredo Jaar, Sanjin Jukic, Gülsün Karamustafa, William Kentrldge, Suchan Kinoshita, Per Kirkeby, Job Koeievvijn, Komar&Meiamid, igor

Kopistiansky, Svetiana Kopistiansky, Jarosiaw Kozlovvski, Rosemary Laing, Abigaii Lane, Maria Lassnîg, El Loko, Stephane Magnin, Milovan De Stil Markovic, Diego Medina, Sn eguoie Michelkeviciute, Tatsuo M yajima, Carlos Montes De Oca, Aydan Mürtezao lu, Anna Myca, Shirin Neshat, Bjorn Norgaard, Kir ten Ortwed, Kemal Önsoy, Ivanov Pravdoliub, Sarkis, Markus Raetz, Ulf Rollof, Karin Sander, Carles Santos, Anne Schneider, Jyrki Siukonen, Nedko Solakov, Pierrick Sorin, Hale Tenger, Rosemarie Trockeî, Bjorn-Sigurd Tufta, Micha Ullman, Zaneta Vangeli, Roy Villevoye, Adem Y lmaz, Jinshi Zhu, Richard Wentworth

b) ÖZEL PROJELER;

Yerebatan Sarn c : Marina Abramovic, Rolf Julius, Maaria VVirkkala, skender Yediler

Aya rini Müzesi: Füsun Onur, Rachel VVhiteread, Serge Spitzer, Yufen Qin, Finbogi Petursson, Goran Petercol, Nusret Pasic, Tony Oursler, Henrietta Lehtonen, Shigeko Kubota, Shirazeh Houshiary, Mona Hatoum, Mat Coiüshavv, Tom Claassen, Duck-Hyun Cho, Sophie Caüe, Marcel Broodthaers, Handan Börütüçene, Joze Barsi

c) ÖZEL FLUXUS SERG S ; Atatürk Kültür Merkezi Sanat Galerisi: John Cage, Gerhard Rühm, Endre Tot, Ben Patterson,Robert Rehfeidt, Takako Saito, Henning Christiansen, George Brecht, Joseph Beuys, Nam June Paik, Emmet Williams, Joe Jones, Al Hansen, George Maciunas, Ben Vautier, Dick Higgins, Wolf Vostell, Tomas Schmît, Daniel Spoerri, Arthur Köpcke, Robert Filüou, Miian Knizak.

5.1. Bienallerin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar

4. Uluslararas stanbul Bienali'nin ana konusu, Rene Block taraf ndan 'Orient/ation' olarak belirlenmi tir. Sözlük anlam yla: "'Orient', do u, ark; 'Orientation' ise, yönelme, yöneltme" olarak belirtilmi tir (Redhouse, 1978, s.681). Ana konu denmesinin nedeni, Rene Block'un Bienalle ilgili kendisiyle yap lan bir röportajda unlar dile getirmesinden kaynaklanmaktad r:

> "'Orient/ation' elbette tema de il, 'leitmotiv' anlam nda söylenmi tir. 'Oryantasyon' sözcü ünde benim ilgimi çeken sözcü ün co rafi ba lam d r. 'Oriente olmak - yönelmek' sözünün pek çok Avrupa dilinde Orient' kökünden türemi olmas bir raslant de ildir. Böylelikle ben Bat l oldu unu sand m z kültürün kökeninin ne kadar n n 'Orient - Do u'dan

> gelmi oldu una dikkati çekmekten ba ka bir ey amaçlamad m. skenderiye, Kudüs, Bizans, hala 'oriente oldu umuz', bizi yönlendiren üst düzey kültürler. Dolay s yla 'Orient/ation' dinamik bir kavram olarak ele al nm t r" (Block, 1995, s. 20).

Block'a göre, yöntem olarak, bir tema ya da konu belirlenmesi bir önceki stanbul Bienali'nde de izlenen bir yoldur. Ancak iki Bienalin aras ndaki en büyük fark, bu bienalin küratörünün bir yabanc olmas ndan daha önemli olan, uygulama farkl l d r. Rene Block'un, düzenlenmi oldu u stanbul Bienali'nde, sergileri, ülkeler alt ba l üzerinden yola ç karak ele almam t r. Küratör bu seçimiyle ve sergileri uluslar üzerinden organize etme yöntemiyle ilgili u noktalara de inmi tir:

> " imdi bir yüzy l doldurmu olan Venedik Bienali'nin temsil etti i klasik bienal modeli ulusall k ilkesi üzerine kuruludur. T pk bir dünya fuar nda oldu u gibi her ülkenin kendi pavyonu vard r ve sorumlulu u kendisi üstlenerek bu pavyonda ne göstermek istedi ine kendisi karar verir. Bu kendisine dönük, yüzy l m z n dünyaya getirdi i politik ve kültürel kaymalara hemen hiç yer veremeyecek olan bir 19.yüzy l modelidir. Yeni bienallerin Venedik'e göre periferi olarak nitelendirilebilecek Sao Paulo, Sidney, stanbul ve imdi de Johannesburg ile Kore'de yer alan Kvvangju gibi kentlerde ortaya ç kmas tesadüf de ildir. Tüm bu yerler farkl kültürel gelenekleri temsil ederler. Bu farkl l bienalleri ile k rmak istemi lerdir. Ülkelerinin genç sanatç lar di er ülkelerinkilerle kar la mazd r. Bu daha çok bir sempozyum ya da bir atölye karakterindeki yeni bienal modelidir. Ve bu da 20.yüzy l n sonundan beni ulusal sunumlardan daha çok ilgilendirmektedir" (Block,1995, s.23).

Burcu Ayan'a göre Block dolay s yla 4. Uluslararas stanbul Bienali'nde yer alan 'Fluxus' sergisi gibi bir ak m sergisi d nda; asl nda co rafi konumlar yla, birbirlerine göre sanatsal ve/veya politik durumlar yla konumlanmalar üzerine tüm uluslar ilgilendiren bir konuyu, herhangi bir belirli ülkenin sanat n göstererek anlatmama karar alm t r. Bu karar da, tüm ülkelerin sanatsal aç dan, birbirlerine göre ne derece 'do u'da ya da 'bat 'da olduklar n göstermek için al nm mant kl bir karar oldu u gözlenmektedir (Ayan, 2006, s.100).

Rene Block Do u/Bat ili kisine ve kar l kl yönelime dikkat çekmek istemi ve sergileri olu tururken, ülke ya da ya l /genç sanatç gibi ayr mlar d ar da b rakmaya çal m t r. Venedik Bienali'ndeki geleneksel bak k rmak iste i ile ilgili olarak tak nd bu tav r daha sonraki bienallere de yans m t r.

Poshyananda'ya göre bienal ba l "Orientation", bulu lar n Avrupa-merkezliden Afrika-merkezli, slam-merkezli, Asya-merkezliye kaymas , Bat l olmayan geleneklerle ilgili sorunlar yaratmas ve bu paradoksal dünyada yönelimlerin (orientation) ve uyarlamalar n tam bir karma a, kaos, düzensizlik, yönelimsiziik yaratabilece i sorunsallar n inceler (Poshyananda, 1995).

Köksal'a göre ana kavram olan Orient/ation' n, hem ba lam (stanbul'u) do rudan kavrar, hem de Bat 'dan yola ç kan yönelimin Do u'yu gösterdi ini söyler. Bu kavram Bat 'n n yitirdi i bütünselli ini korumu ve Do u'ya do ru ilerlerken stanbul bir giri , geçi ve bekleme noktas konumunda olmu tur (Koksal, 2002) (www. arkitera.com/diyalog/aykutkoksal/makale21.htm).

Yusufo lu ise, stanbul'u "Orient/ation" temas yla Do u-Bat aras nda bir "köprü", kültürlerin kesi me/da ilma/yönelme noktas olarak ele alan bienalin içinde gizli bir "disorientation" (yön yitirme, çözülme) kavram gizli olabilir mi sorusunun ak llara gelmekte oldu unu söylemekte ve bunu, stanbul'un kaotik, çok yönlü bir yap da olu una ba lamaktad r (Yusufo lu, 2006, s.117).

Bienalin temas ile ilgili olarak bir çok ele tiri yöneltilmi tir. Necmi Sönmez teman n yeterince anla lamad n söylemektedir. Bu konu ma öyledir:

> " stanbul Bienali kuruldu undan beri ilk kez yabanc bir sergi yap mc s taraf nca ve yeterince anla lamayan, "Orient/ation" ba l alt nda gerçekle tirildi. "Paradoksal bir Dünyada Sanat n Görünümü" alt ba l yla izleyicilere sunulan üç de i ik mekandaki sergi, Block'un stanbul'a özgü bir dü ünce ekseni içinde, Dogu'dan Bat 'ya, gelenekselden ça da a, imdiden düne, oradan da geçmi e uzanan farkl eksenler çizmek iste inin göstergesi olarak okunabilir" (Sönmez, 1995, s.106).

Sanat ele tirmeni Sezer Tansu ise tema ile ilgili olarak, Türk Plastik Sanatlar n n bu uyduruk kavram alt nda ilelebet k s tlanmak istedi ini söylemektedir. Bu konu ma öyledir:

> “ stanbul Bienalinde kullan lacak zorlama sergi mekanlar n n ne Venedik’teki Giardini ile a k atacak hali var, ne de kat lacak sanatç lar n. Adam buradaki kompleksin iyi fark na varm olacak ki, kendi içten pazarl kl i levine ba ml bir Bienali pohpohlamak suretiyle ç kar n garantiye almak istiyor. Bir de New Orientation diye sözüm ona Bienali toparlay c bir kavram uydurmu . Bunu “Yeni Yönelimler” diye çevirmi ler. Yeni Yönlendirmeler demek daha uygun. Türk Plastik Sanatlar bu uyduruk kavram alt nda ilelebet k st r lmak isteniyor gibi.
>
> stanbul Festivalinin bu y l stanbul’la ilgili bir slogan var: “Bu stanbul Bizim-Festivaller Hepimizin” Genç bir gazeteci arkada bu slogan n pankart n asan bir festival ilgilisini, stanbul Hepimizin-Festivaller Sizin diye düzeltmi . imdi biz bu slogan Bienal ba lam nda biraz daha düzeltelim: stanbul öyle hepimizin filan de il, hele bu yavan zihniyeti yans tt kça festivalci Bienalcilerin de stanbul’la bir ilgisi oldu unu sanm yoruz. K sacas : “Bu stanbul Bizim karde im, Bienalse tümüyle Sizin” (Paksoy, 1995, s.3).

Beral Madra ise tema ile ilgili olarak yap lan tart malara ‘Orient-ation’ kelimesinin, Bat ’dan gelen bir süreklili i ta d n ve bunun çok bilindik bir mesaj aktard n , ve Türkçe’ye çevrildi inde teman n ya ad anlam kaymas n ifade eden u sözlerle kat l r:

> “Bienalin kavram “oryantasyon”du; bu sözcü ü Türkçe’ye çevirince hedeflenen anlam yitiriliyor, çünkü “yön vermek” sözcü ü hiçbir biçimde “Orient” ça r m yapmad için, bir bienal ba l olarak oldukça yavan kaç yor. Orient, emperyalizm do du undan bu yana bütün Do u ile birlikte stanbul’u tan mlamak için kullan l yordu ve Edward Said’in Orientalism’inden sonra herkes Orient’le olan ili kisine bir çekidüzen verdi. 90’larda ise Bryan S. Turner ve Aijaz Ahmad’ n Said’i ele tiren savlar gündeme geldi. stanbul, içinde ya ayan 1960 sonras kentsoylular ve k r soylular için çoktan tarihe kar m bir kimli in alan yd , d ar dan gelenler içinse Blue Mosque ve Kapal çar ’y gördükten sonra gizemini yitiriyordu. Bu mesele, bienalle ve tam da Türkiye’nin yüzünün Do u’ya m yoksa Bat ’ya m dönece ini belirlemesi beklenen seçim yap l rken, bir kez daha

gündeme geldi. Seçim sonuçlar gibi, bienal de bu soruya hiçbir yan t veremedi.

Buna sözcük oyunuyla ba lanan "oryantasyon" ise, yine stanbul var oldu undan bu yana, onu çözümlemek için kullan lan, "kültürlerin kesi me/da lma/yönlenme noktas ", "köprü", "Do u - Bat ikilemi", "kar tl klar n kar la t yer" gibi, oldukça bayatlam kavramlara gönderme yapma amac n güdüyor olmal yd , ya da stanbul bu küreselle me masal içinde nas l bir i lev yükleniyor sorusunu soruyordu? Bunun içinde bir de gizli olarak "disorientation" (yön yitirme/çözülme) var ki, günümüz stanbul'unda ayyuka ç km bir durumu kusursuz bir biçimde tan ml yor ve kan mca bienalin gerçekle örtü en tek yan n olu turuyordu.

Orient diye bir eyin yaln z tarihte ve yeni romantiklerin dü lerinde kald n varsayarak, geriye bu "oryantasyon" durumunun bir eyden sonra gelen (post-orient) bir durum mu, yoksa yeni (neo-orient) bir durum muoldu u tart mas kal yor.

Ba lang çta oryantasyonun ba na getirilen "yeni" tak s durum belirleyici olacakt , ama nedense sonradan kald r ld . Aç klama ve saptamalar sanatç lara b rak ld !

(…)ve genel anlamda "oryantasyon" olarak ne yaz k ki yine u çok bilinen mesaj veriyordu; Oryantasyon Bat 'dan gelmektedir; kökenleri Fluxus'a dayanmaktad r; bugünkü üretim Bat 'dan gelen, bir süreklili i göstermektedir, stanbul da geçmi i ve bugünüyle bu süreklili e katk da bulunmaktad r." (Madra, 2003, s.88-90)

Ele tirmen ve sanat tarihçisi Kaya Özsezgin ise tema ile ilgili olarak; "Bienale tema olarak seçilen ve arkas nda, kültür emperyalizminin kal nt lar n sakl tutan 'Orient-ation' gibi, hem öyle hem böyle bir yak t rmaya çanak tutacak bir yaftan n yer almas , Bat kar s ndaki geleneksel aczimizin, gene bir Bat l ya onaylat lm ifadesinden ba ka bir ey olmasa gerek" ele tirisinde bulunmu tur (Milliyet Sanat, Ekim'95 s. 13).

5.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar

Uzun bir haz rl k a amas ndan sonra gerçekle en 4. Uluslararas stanbul Bienali'nde sanatç lar n seçimini üstlenen Rene Block, sanatç lar davet ederken izledi i seçme kriterlerini u ekilde belirtmektedir:

> "Serginin yan tlar vermek yerine daha çok sorular ortaya ataca ndan yola ç k yorum. Sorulardan biri de, sanatç lar n son y llar n politik çalkalanmalar n ne aç dan ele ald klar d r; yeni aç l mlarla birlikte, yeni büzülmeler de söz konusudur. Özellikle bu de i imler aç s ndan stanbul ay rt edici bir önem kazanacakt r. stanbul bütünüyle, bir yer ve kavram olarak bir sanatç atölyesine dönü ecektir. Venedik gibi bir bienal dünya kamuoyu için düzenlenir, orada Venedik yaln zca ho bir kulis niteli indedir. stanbul'da bir bienal ise öncelikle stanbul için yap l r, Türkiye için yap l r, s n r kom usu ülkeler için yap l r, ama öncelikle stanbul için yap l r bu nedenle stanbul'da ya ayan sanatç lar da serginin merkezini olu turacaklard r. Sergiye kat lan toplam 19 (Türk) sanatç dan iki er tanesi Paris'te (Sarkis, Osman), Köln'de (skender Yediler, Adem Y lmaz), zmir'de (Arzu Çak r, Cengiz Çekil) ve Selim Birsel de Ankara'da ya amaktad r. stanbul'da ya ayan 12 sanatç dan sekizi kad n dördü ise erkektir. Orta ve genç ku akta köktenci pozisyonlar temsil eden çal malar yla resim a rl kl çal an erkek meslekta lar na göre can al c ç k lar yapan kad n sanatç lar n varl dikkat çekicidir.
>
> Ben zengin ülkelerin kültürel diktatörlü ünün a lmas n talep ediyorum. Ayn zamanda bu Bienal'de bu yönde ilk i aretin verilece ine inan yorum. Çünkü Fransa, ngiltere ve Almanya Federal Cumhuriyeti gibi ülkeler yüklüce miktarlarda finansman sa lamay , ancak ayn zamanda kendi ülkelerinde ya ayan yabanc larla kendi sanatç lar n n say s n ayn tutarak ulusal prezantasyondan vazgeçmeyi kabul etmi bulunmaktad r. Ayn zamanda kendi ülkelerinden destek almayan üç Bosnal , iki Çinli, dört ranl ve birer Meksikal , Beninli, S rp, Lübnanl , Fasl , Taylandl ya da Endonezyal y davet etmek istiyorum" (Block, 1995, s. 24-25).

Rene Block, sanatç lar n seçiminde onun için önemli olan n farkl ku aklar n ve farkl co rafi kökenlerin dikkate al nmas oldu unu söylemektedir: Japonya, Kore, Avustralya, ili, Rusya, Danimarka, talya, ngiltere, Finlandiya, Almanya ya da Türkiye gibi. Weiner, Kirkeby, Kounellis ya da Horn gibi sanatç lar deneyimli iken, Spitzer, Jaar, Miyajima, Erkmen, Wirkkala ya da Murtezao lu gibi sanatç lar n bu ortamla yeni kar kar ya gelmekte oldu unu ve ülkelerin genç sanatç lar , di er ülkelerinkilerle kar la malar gerekti ini, bunun daha çok bir sempozyum ya da bir atölye karakterindeki yeni bir bienal modeli oldu unu vurgulamaktad r.

Bienale Türkiye'den 19 sanatç davet eden Block, bu konuyla ilgili yapt bas n aç klamas nda ç kan tart malara da yan t vermi tir. Türk sanatç lar n seçiminde büyük zorluklarla kar la t n belirten Block "Zaman m n büyük bir k sm n bienale Türkiye'den kat lacak sanatç lar n seçimne harcad m. Bu seçimi en iyi ekilde yapabilmek ve stanbul'daki sanat ortam n daha da yak ndan incelemek için buraya geldim. stanbul'da kar la t m kimi deneyimli sanatç lar arac l yla daha genç isimlere ula ma ans m oldu" demi tir. Kimi kat l mc ülkelerin ise Türkiye'den sonra belirlendi ini vurgulayan Block, mekan seçimin de karar verme a amas n uzatan bir faktör oldu una dikkat çeker: "Örne in, eski Gümrük Binas n (Antrepo) kullanma imkan m z oldu unu ancak may s ay nda haber ald k. Bu mekanda yap tlar n sergileyecek sanatç lar n seçimide do al olarak gecikti" (Cumhuriyet, 14 Eylül 1995, s. 14).

Türk sanatç lar için " stanbul, Türkiye'nin sanat merkezidir. Çe itli kültürlerin bir arada eriyip bir mozaik olu turdu u uzun bir geçmi e sahip bu kentte önemli say da sanatç ya amakta ve çal maktad r" diyen Rene Block, bu sanatç lar n toplumdan yal t lm olduklar n ve büyük bir yarat c l k potansiyeli ta d klar n belirtmi tir (Cumhuriyet, 14 Eylül 1995, s. 14).

Block, Bienal'e kanlan 110 sanatç dan 39'unun -yani neredeyse yüzde 40 oran nda- kad n oldu unu; kat lan sanatç lar içinde eski ku a n k smen erkek a rl kl , ya lan 25 ile 30 aras nda de i en genç ku a n ise kad n a rl kl oldu unu söylemektedir. 60' a k n yüksek nitelikte ba vuru yap ld n belirten Block, Bienal çal ma ekibi Fulya Erdemci, Emre Baykal ve Sabine Vogel'le birlikte birçok atölye, koleksiyon ve galeri gezdi ini ancak, sergiye 19 Türk sanatç dan olu an küçük bir grubu davet edebildi ini ifade etmektedir (Milliyet Sanat, Ekim '95, s.6).

Önemli olan n sanatç n n ismi de il yap tlar oldu unu vurgulayarak, sergiye sanatç davet etmenin temayla ili kili özsel bir karar n sonucu oldu una dikkat çeken

Block “temas diyelim ki, ‘Sanat ve Teknoloji’ olan bir sergi için bamba ka sanatç lar seçerdim. Di er bütün sergiler gibi bienaller de yar ma ya da kalitenin ölçülmesi de ildir. Bu seçimler, benim, bienal mekanlar ndaki sergilerin görünümüyle ilgili olarak hayalimde ya att klar m n, çe itli ülkelerden sanatç larla nas l bulu tu umun ortaya konulmas d r” aç klamas nda bulunmu tur (Cumhuriyet, 14 Eylül 1995, s. 14).

Dördüncü Bienalde sanatç lar n seçiminin neye dayan larak yap ldu yine en çok tart lan nokta olmakta iken, Bienal’in seçicisinin yabanc bir küratör olmas ve geçen düzenlemelerin tersine bir kurulca de il de, tek seçici taraf ndan yap lmas tart ma ve ele tirileri üzerine çekmi tir. Yine daha önceki bienallerde de kurullarca yap lan seçimlerin herkesi memnun etmedi i ve yine tart ma konusu oldu unu görmekteyiz. Ancak bu bienalde farkl olarak bir teman n seçime yol gösterici olmas n ileriye do ru at lm bir ad m olarak tan mlamak da mümkün görülmektedir.

Sanat ele tirmeni ve Sergi yap mc s Necmi Sönmez, Rene Block taraf ndan seçilen yabanc sanatç larla ilgili olarak stanbul’a davet edilen standartlar zorlayan sanatç lar n oldu unu ve bunlar n önemli bir diyalog sürecini ba latt n ancak stanbul için özel bir çal ma üretmekten çok güncel sanat sorunlar na e ildiklerini söylemektedir. Bu konu ma öyledir:

> “Bienallerde genellikle davet edilen ülkelerin sergi yap mc lar n n seçti i sanatç lar belli ülkeleri temsil eder. Bu durum stanbul’da da ilk üç bienalde böyle olmu tu. Block yapt seçimle önce bu ülke baz nda temsil edilmeyi ortadan kald rarak, sanki büyük bir sergi haz rl yormu cas na kendisinin seçti i sanatç lar n kat l m n sa lama yoluna gitti. Bu yönelim, Bienal’in ele almak istedi i önemli kavramlardan biri olan “göçmen sanatç ” olgusuna da gönderme yap yordu. Günümüzde sanatlar n kendi ülkelerinde ba ms z olarak sürdüremeyen sanatç lar n Bat l sanat merkezlerine göç ettikleri, böylece yeni bir etkile im sürecini ba latt klar bilinen bir gerçektir. Block, Türkiye’nin kom usu olan ülkelerden, Orta Do u’dan göç etmi olan sanatç lara öncelik tan yan bir yakla mla, Mona Hatoum’dan Shirazeh Houshiary’a, Fariba Hajamadi’den Mohammed El Baz’*a* dek uzanan çizgide, hiçbir zaman (Zaha Hadid ve Shirin Neshat gibi) popüler olmam , ama güçlü i leriyle standartlar zorlayan sanatç lar stanbul’a davet ederek önemli bir diyalog sürecini ba latm t r. Ancak belirtmek gerekir ki, Orta Do ulu sanatç lar aras nda Reza Farkhondeh, Ghada Amerin çal malar

epeyce zay ft . Bat l sanat merkezlerine, Uzak Do u ve Asya'dan (Nam JunePaik, YufenQin, AnishKapoor, TiongAng), Latin Amerika'dan (Alf-redoJaar), eski Sovyetler Birli imden (Komar & Me-lamid. Uya Kabakov, Igor&SvetlanaKopistiansky) göç eden sanatç larla birlikte al nd nda, Bienal hedeflerinden birine ula arak, "yerli" ile "öteki" aras ndaki diyalogu, stanbul'a ta y p, paradokslar ve buna paralel olarak önemli paradigmalar tart maya aç yordu. Bat Avrupal , Kuzey Amerikal ve Avustralyal sanatç lar belli genel ba l klar alt nda toparlamak mümkün görünmüyor. 1970'li y llardan itibaren sürdürdükleri etkinliklerle uluslararas sanatç kimli ine sahip olan Barbara Bloom, Per Kirkeby, Raymond Hains, Olaf Metzel, Jannis Kounellis, Bruce Naurnan, Sigmar Polke, Hermann Pitz, Ben Vautier, Lawrence VVeiner, Joseph Beuys, Mauricio Nannucci gibi sanatç lar farkl e ilimlerin temsilcileri -olarak güncelli ini hala koruyan sorunlar üzerinde yo unla m lard r. Yukar da isimlerini s ralad m uluslararas sanatç lar n ne yaz k ki pek az Bienal nedeniyle stanbul için özel bir çal ma üretmi tir. Enstalasyon karakterini ta yan bu çal malar n di erlerine göre ayr bir ölçütle de erlendirilmesinden yanay m. Çünkü stanbul'un görsel, co rafi, tarihsel özelliklerinin önemli bir dinamik olu turdu u bu çal malar, Luchezar Boyadjiev, Komar &Melam d, Olaf Metzel, Nam June Paik, Ulf Rollof, Micha Ullman, Joze Barsi, Karin Sander, Rolf Julius, Mauricio Nannucci, Uya Kabakov ba ta olmak üzere bir avuç sanatç taraf ndan gerçekle tirilmi , böylece bir tür "kar la ma" gerçekle tirilmi tir" (Sönmez, 1995, s.106).

Yine sanat ele tirmeni ve sergi yap mc s Necmi Sönmez, seçilen Türk sanatç larla ilgili olarak yap lan yorumlarda dedikodunun önüne geçilemedi ini, ele tirilerin sanatç lar n e ilimleri ve Bienal'de yer alan çal malar n n de erlendirilmesine yönelik bir yakla m sergilenmesi gerekti ini söylemektedir:

"Türk sanatç lar n n kat l m hakk nda imdiye dek birçok çevrede farkl konu malar, tart malar yap ld ; ancak dedikoduyu, seçilmemi olman n verdi i üzüntüyü, h rs a amayan bu çeki meleri bir tarafa b rak rsak, sanatç lar n e ililimlerini ve Bienal'de sergiledikleri çal malar de erlendiren bir yakla m ne yaz k ki geli tirilememi tir. Block'un seçti i

> Türk sanatç lar bence son 20 y ll k süreç içinde etkinlik göstermi üç farkl ku a bir araya getiren ve genç, tan nmam sanatç lara da destek veren "ki isel" bir nitelik ta maktad r. Sanatç lar n gerçekle tirdikleri çal malarda ortaya koyduklar yetkinliklerine göre de erlendirilmesi do ru olacakt r. Bu çerçevede 19 Türk sanatç s n n genel özelli i, enstalasyon tekni ini kullanan ilk ku ak olan Sarkis, Füsun Onur, Cengiz Çekil'den, bu e ilimi ki isel çabalar yla sürdüren orta ku ak sanatç lar Gülsün Karamustafa, Ay e Erkmen, Hüseyin Alptekin, Mandan Börüteçene'ye ve Selim Birsel, Aydan Murtezao lu, Hale Tenger, Esra Ersen, Fatma Binnaz Akman, Arzu Çak r ba ta olmak üzere genç sanatç lar aras nda bu e ilimi devam ettirenler üzerinde yo unla m olmas d r. Yurt d nda ya ayan skender Yediler, Osman, Adem Y lmaz' n da e ilimleri bu çerçevede incelenebilirken, Hakan Akçura, Murak I k, Kemal Önsoy ise tuval resmini tercih edenler aras nda yer almaktad r. Enstalasyonu seven biri olman n d nda getirmek istedi im ilk ele tiri, ba ta Önsoy olmak üzere tuval resminin son derece "vasat" olarak temsil edildi idir. Akçura ve I k hakk nda yeterli bilgiye sahip olmad m için bu sanatç lar hakk nda yorum yapmam do ru olmayacakt r, ancak Önsoy'un en zay f ve en donan ms z Türk kat l mc oldu unu belirtmek zorunday m. Ülkemizde çok daha yetkin "ressamlar" oldu u bilinen bir gerçekliktir" (Sönmez, 1995, s. 106).

Seçilen sanatç larla teman n birbiri ile bütünle medi i konusunda ele tirilerde bulunan Beral Madra, Sanatç lar n yeterince stanbul'u tan yamad klar n ve üretilen i lerin bir show gösterisinden öteye geçemedi ini söylemektedir:

> Ku kusuz yap tlar birbirinden farkl oryantasyonlar içeriyordu ve sanatç lar n bir bölümü "oryantasyon" vermek için de çaba harcam t . Gerçekte, oryantasyon vermeyen yap t var m ?
> Sanatç lar n büyük bir bölümünün, ba ka yerde, ba ka bir sergi kavram için üretilmi yap tlarla temsil edilmesi ve dolay s yla stanbul için dü ünülmü bir oryantasyon içermemesi, ister istemez, insan n akl na bunlar n her bienalin kavram na oturtulabilirli ini getiriyordu. Bunlar aras nda, Hermann Pitz'inSokak Lambalar , Nam June Paik'in dev video duvar , Tatsuo Miyajiman n Belirsizlik Arabas , Svedana Kopystiansky'nin kitapl ,

Sigmar Polke'nin Patates Evi, Pachel Whiteread'in polyester küpleri, Sophie Calle'in Mezarlar , Ulf Rollof un Dü en Çam A açlan ve Bruce Nauman'm videosu kavrama hizmet etmekten çok ve kaç n lmaz bir biçimde serginin uluslararas "show" karakterini öne ç kar yordu. Bu sanatç lar n hangi gerçeklere dayanarak bu yap tlarla bienale kat ld klar n ö renmek isterdim; gazetelerde ç kan söyle ilerde buna de inildi ine rastlamad m, stanbul'da ve stanbul için i yapan birkaç sanatç kentin yumu ak karn na, kitlelerin kaynayan damarlar na dal p, onun varl n yüceltmeye çal rken, zaman darl ndan ve stanbul'u derinlemesine tan yamamaktan olacak, metaforlar de il de, ancak görsel özdeyi ler (aforizma) yaratabildiler. stanbul Deposu adl yap t yla Jusuf Hadzifejzovic sokaklarda sat lan tablolar toplay p, onlara kad n giysileri giydirdi. Olaf Metzel futbol fanatizmini bir Be ikta kulübesi kurarak saptad . Sarkis, her gün bir kazan pilav pi irterek da tt rd ve çevresinde insanlar n toplanmas n amaçlad . Jaroslaw Kozlowski, belki Çukurcuma'y talan ederek göçebe e yalarla bir heykel dikti. Yerli sanatç lar da bu i i çabuk anla l r görsellikle özetleme kolayl na kendilerini kapt r verdiler. Murat I k, bir Ten Ten dizisinin içine Türkiye'ye özgü geleneksel motif ve simgeleri, güncel sorunlar oturttu. Hüseyin Alptekin - Michael Morris balon yüklü kamyonete Turk-Truk ad n verdi. Gülsün Karamustafa, yitik genç k zlar , suni rüzgârla uçu an pembe kurdelelere dönü türdü. Bunlar çok zeki, çok yönlü, çok parlak nitelendirilebilir, izleyiciyi fazla yormadan i in Özüne ve zevkine çabucak varmas n sa l yor; kimi sanatç için bu yeterli bir erek."

Ele tirmen Kaya Özsezgin ise sanatç seçimi ile ilgili olarak: "Bienale kat lmas uygun görülen Türk sanatç lar aç kland nda, küratöre, dan ma kurulundan çok, baz 'akl evvel'lerin dan manl k yapt n dü ündüren isimlere tan k olduk." ele tirisinde bulunmu tur (Milliyet Sanat, Ekim'95, s.13).

5.3. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar

4. Uluslararas stanbul Bienali'nin ana sergi mekân n , Sal pazar -Tophane'deki Denizcilik letmelerine ba l 4 no.'lu Antrepo olu turmaktad r. Avrupa yakas nda yer

alan Antrepo, bir yandan eski stanbul'u, öte yandan Asya'y gören bir konumdad r. Mekâna özel tasarlanan yap tlar n sergilenece i di er alanlar ise Aya rini Müzesi ve Yerebatan Sarn c olarak belirlenmi tir.

Bugün (yine Eczac ba yönetiminde) stanbul Modern'e dönü türülmü olan, Sal Pazar 'ndaki Antrepo No 4 binas n Bienal küratörü Rene Block öyle tarif etmektedir:

> "Üst kattaki eski yükleme rampas ndan Galata Köprüsü'nün di er taraf ndaki tarihi stanbul'da yer alan Aya Sofya'ya aç lan bir manzara görünmektedir. Manzara ayn zamanda Marmara Denizi'ndeki hareketli gemi trafi ini, Bo az' n kar yakas nda kentin Asya'daki bölümü Üsküdar' ve Karadeniz'e do ru uzanan canl Bo aziçi'ni de kapsamaktad r. Dört büyük yükleme lombar n n pencerelere dönü türülmesiyle tüm bunlar sergi mekân n n ta içine kadar girebilmekte, d ar daki ya am serginin bir parças olmaktad r" (Block, 1995, s.25).

Yusufo lu'na göre burada Block, sanki sanattan ziyade stanbul'un manzaras na vurgu yapmaktad r. Bienalin, kentin ya ant s ndan çok görüntüsüne gönderme yapt izlenimini uyand rd n söyleyen Yusufo lu; Block'un, Bienal'e katt n dü ündü ü bu panoraman n kentin bütünüyle k yasland nda çok s n rl kald n , belki de k smen bu durumu telafi etmek için, Dördüncü Bienal, bir önceki Bienal'in tamamen terk etmi oldu u tarihi yar madaya geri döndü ünü, Aya rini ile Yerebatan Saray 'n n da sergi mahali olarak kullan ld n belirtmektedir (Yusufo lu, 2006, 117).

Köksal'a göre ise, bu bienal öncekilerden farkl olarak sergi mekanlar nda ulusal bölümlerin olmay ile, stanbul'un ta d "uluslararas " s fat n n gerçeklik kazand bir bienal olmu tur.

Seçilen mekanlarla ilgili olarak ele tirilerde bulunan Beral Madra, daha önceki bienallerde de yinelenen stanbul'daki büyük bir sergi mekan n n eksikli i ile ilgili konunun üzerinde durmaktad r. Bu konu ile ilgili ele tirileri öyledir:

> " stanbul'daki sergi salonu eksikli i her bienalde yeni yerlerin ke fedilmesine ve yan t n bildi imiz "neden bu kentte büyük bir sergi merkezi yoktur" sorusunu yinelemeye neden oluyor. Bu kez, mekân olarak son derece elveri li olan Sal Pazar antrepolar ndan birisi kullan ld ; hemen

ard ndan buras bir ça da sanat sergi merkezi olur mu olmaz m , konusu ç kt ! Gereksinim oldu u halde, bo duran / kullan lmayan, kullan lamayan / kullanmak için payla lamayan/kapan n elinde kalan binalar konusu da ba l ba na bir beceriksizlik, geri kalm l k, savurganl k örne i.

Feshane, Mezbaha, Tophane, Gaz Fabrikas , Akaretler, S raevleri ve daha birço u kültür ve/veya sanat merkezi yap lmak üzere gündeme geldi. Birileri dü lediklerini yapmak için bu yap lara el koydu, ama i in sonunu getiremeden b rakt . (…) Bu Bienalde de Aya rini ve Yerebatan Sarn c klasik sergi yerleri olarak kullan ld . Ne ki, bu yap lar ciddi bir ça da sanat sergisinin gereksinimlerine yan t veremeyecek durumda; turizm ve kâr h rs bu mekânlar n biçimini ve ruhunu de i tirmi tir. Aya rini'nin ortas na kadar uzanan o hantal sahne, en yetkin sanat yap t n n bile mezar m kazacak kadar çirkin. Örne in, Yufen Qin'in*Ye im Salonunda lkbahar* ba l kl yap t bir sahne dekoru gibi duruyor, Maurizio Nannucci'nin Yerebatan sütunlar üstündeki mavi neon yaz lar ile gazino dekoru gibi köprülerin alt na yerle tirilmi ye il/k rm z ampuller birbirine kar yordu. lya Kabakov, bu iki mekânda yapt kara mizah i iyle bu gerçe e kibarca parmak bast ! Kabakov, gerçekte dev enstalasyonlar n adam . stanbul'da bu denli gösteri siz i ler yapmas n n bir nedeni olmak, kan mca tarihin dizginsiz kapitalizme kurban edilmesine geriye çekilerek gösterilen bir tepki! Özgün biçimiyle göremedi i Aya rini'deki yer mozai inin üstünü açmas ve buras n n gerçekte bir müze oldu unu vurgulamas çarp k korumac l a bir göndermeydi, ne ki bir önceki bienal s ras nda bu binada tek ba na sergi açan Mehmet Gün'ün bu i i daha önce yapt n kula na f s ldayacak bir ki i yoktu!" (Madra, 2003, s.84-85).

Ele tirmen Özkan Ero lu ise, dördüncü bienalin sergi mekanlar ile ilgili olarak geni bir de erlendirmede bulunmaktad r:

"Temas , Orient-ation veya Paradoksal bir dünyada Sanat n Görünümü olan, 4. Uluslararas stanbul Bienali'nin öncelikle ana mekan Sal Pazar 'ndaki Antrepo olmak üzere, yan mekanlar ise, Aya rini Müzesi ve Yerebatan Saray idi. Bienal iki y lda bir yap lan ve ça da sanat destekleyen bir olu um olarak tan nmaktad r. Sanatsal ba lamda, bugün dünyada, sanat n

tarihi kapsam nda, bilinen formlar n hem biran unutuldu u, hem de hepsinin bir arada senteze gitti i yerler olarak da dikkati çekebilir, bienal ve mekanlar . Her eyden öte, "esinlenme" faktörünün-ayr cal n n bienaldeki ço unluk sanat yap tlar ve düzenlemelerinin ortaya ç kar lmas nda büyük yarar ve önemi vard r. Bunun için de sanat n geçirdi i tüm tarihsel evrelerden haberdar olmak gereklidir. Enstalasyon kavram alt nda de erlendirilen bienaldeki ço u eser, hem biçimsel, hem de içeriksel katmanlar bir arada ta r. Biçimselin ön plana geçti i yerde bile, dü ünsel olanlar için pe ini asla b rakmamaktad r. Böyle bir pe e dü me, günümüzde, sanat n toplumlar ilgilendiren yönleriyle de belirginlik kazand rd n bienal ortaya koyuyor. Biçimsel olu umlar sayesinde bienaldeki her sanat ürünü, geçmi teki bir tak m formlarla ve tan mlamalarla ili ki kuruyor. Meydana getirilen sanat ürünlerinin içinde biçimsel olarak kolayca bulgulanan kadar, tam tersi ekilde de dikkati çekenler yok de il. Örne in Aya rini'de bulunan 1995 y l na ait Kenunsworth'un "Ev ve Ötesi" isimli düzenlemesindeki saman y n üç boyutlu olmu , ayn tür bir Monet resmini ak llara getiriyor ve izleyicinin ça r m mekanizmas n da i letmeye ba l yorsa, bu i leyen mekanizma gere i, durum, sanatç n n dü ününe ters olabilecek bir durum dahi olsa, sanat tarihsel bir dürtü yans t m olarak da de er kazanabilmektedir. Modern, ama ça farkl solumay , ça da m z olan bir sanatç n n, ürününde, bize hat rlatmas önemli olsa gerek" (Ero lu, 1995, s. 40).

5.4. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar

4. Uluslararas stanbul Bienalin'de, sergiye kat lacak olan sanatç lar belirleme hakk , farkl ülkelerden küratörlere de il; tek bir küratöre, René Block'a verilmi ti. Bir ba ka deyi le, ilk üç bienalde ad n and m z ki iler, genel koordinatör vazifesi görürken René Block ile birlikte Bienal, tek bir küratör ile ve pavyonsuz olarak uygulama de i ikli ine gitmi tir. Block ile birlikte ilk kez yabanc bir küratör tek seçici olarak kar m za ç kmaktad r. lk kez yabanc bir küratör ile serginin yürütülmesi büyük çapta olumlu olumsuz tart malar da beraberinde getirmi tir.

Sanatç Alpaslan Balo lu yabanc bir küratörün tek seçici olarak tercih edilmesine ili kin öyle görü bildirmi tir:

> “4. Uluslararas stanbul Bienali, Türkiye’nin plastik sanatlar alan nda dünya sanat pazar içinde bulunmas gereken noktada yer almas ad na yap lmas mutlak olan organizasyonlardan biridir. Bienale yabanc sanatç lar n kat lmas ne kadar do alsa, küratörün yabanc olmas da o kadar do ald r. Üstelik bu isim, Rene Block gibi bir isimse, ayr ca büyük bir sayg yla kar lanmal d r. Haz ms z spekülasyonlardan kaç n lmal d r. Unutmamak gerekir ki, bu bizim dördüncü bienalimiz ve eminim ki k rk nc bienalde küratörün kim oldu u yerine bu bienalin bu bienale kat lacak sanatç lar hakk nda olu turulacak gündem bizi daha çok me gul edecektir. Önemli olan küratörün i i ne denli do ru yapt ve bienal izleyicisine ne denli katk da bulundu udur” (Negatif Dergi, Ekim’95, s.102).

Ele tirmen Kaya Özsezgin ise stanbul Kültür - Sanat Vakf ’n n, stanbul’da ‘uluslararas ’ bir sanat bienalinin düzenlenmesi i ini, tek seçiciyle ba ml görmü olmas n n, kendimize kar duydu umuz ku kunun, bir kez daha d avurumu oldu u ele tirisinde bulunmaktad r. Önemli olan n, söz konusu bienalin uluslararas planda tan t m n n ve süreklili inin sa lanmas ve bienal üzerinde ilgileri yo unla t racak ciddi önlemlerin al nmas oldu unu belirten Özsezgin, tarih ve kültür kenti stanbul’da, Sidney Bienali’ni aratmayacak bir sanat öleni düzenlemek için, mutlaka “ecnebi” bir küratörün seçicili inden medet ummak, o kentin an yla pek ba da m yor, ele tirisinde bulunmu tur.

Koçan, stanbul Bienali’nin son y llarda küratör arac l ile düzenleni inin genç bienali do ru bir zemine yerle tirdi ini söylemektedir. Ancak bu tür organizasyonlar n geni karma sergiler gibi alg lan dolay s yla, küratörün yapt i e do rudan kar ç k olu tu unu ve bu kar ç k n da ço unlukla Bienale seçilen sanatç lar eksenine dü ümlendi ini ifade eder. Halbuki belirlenmi bir konseptin oldu u etkinliklerde, sanatç ile konsept aras ndaki ili kinin ancak sergi s ras nda kendini ortaya koydu unu söyleyen Koçan, bu nedenle sanatç n n sergi içindeki varl k nedeni ve seçicinin tutarl l ancak o a amada aç a ç kar, sözleri ile görü lerini bildirmi tir.

Haldun Dosto lu ise yabanc bir küratör tercih edili i ile ilgili yap lan ele tirileri anlams z buldu unu söylemektedir. Bu konu ma öyledir:

> “4, Uluslararas stanbul Bienali’nin küratörünün bir yabanc olmas üzerine yükselen tirazlar çok anlaml bulmuyorum, Ayr ca Türk küratörlerle

gerçekle tirilen ilk üç bienale yap lan a r ele tirileri hat rlad mda, ayn odaklardan yükselen bu itirazlar anlamam iyice zorla yor. Dünyada birçok küratör, vatanda olmad ülkelerde sergiler düzenlemi müzeler için seçicilik yapm lard r. Kassel Documente sergilerinin kaç tanesi Alman küratör taraf ndan düzenlenmi tir? Ya da Stockholm Modern Sanat Müzesi'ni olu turan Pos tus Hulten'in Pompidou Modern Sanat Müzesi'ni kurdu unu ard ndan Agnelli ailesinin davetiyle Venedik Paiazzo Grassi'nin yöneticili ini yapt n hat rlayal m.

4, Uluslararas stanbul Bienali'nin küratörünün Türk mü yabanc m olmas yerine bu ki inin Bienal'e neler katabilece ini, nas l bir sergiyle uluslararas sanat tart malar nda Bienal'den söz ettirebilece ini tart mak daha faydal olur"

Beral Marda ise 'tek seçicili bienallere neden bütün dünya sanatç lar n n itiraz olmad halde bizim sanat ortam m z n itiraz var' sözleri ile yabanc küratöre verdi i deste i vurgulam t r. Sanatç seçiminde Block'un bask alt nda b rak ld n dü ündü ünü söyleyen Madra'n n bu konu mas öyledir:

"Tek seçici neden baz çevreleri rahats z ediyor? Bir insan bienalin tek seçicisi olunca inan lmaz bir "iktidar" sahibi mi oluyor? Yoksa çok para kazan p kö eyi mi dönüyor? Tek seçicili bienallere neden bütün dünya sanatç - lar itiraz etmiyor da, bizim sanat ortam m z itiraz ediyor? stanbul'da tek ki i taraf ndan seçilemeyecek kadar önemli sanat m var yoksa? Çok seçici olunca çok "adil" ve çok "demokratik" bir seçim mi oluyor? Bütün bunlara yan t vermek zor ve anlams z; çünkü bütün bunlar günümüz sanat gündeminde olmayan küçük politikalar.

Rene Block tan nm ve ba ar l bir uzmand r. stanbul sanat ortam n n yank uyand rmas için bir kazançt r ve tek seçici olmas do ald r; san r m kendine güvendi i için yard mc küratörler davet etmedi; nitekim 20 Türk sanatç s n seçip bienale ça rd na göre bu i i iyi biliyor. Do rusu, uluslararas bir sergide bir ülkenin 20 sanatç le temsil edilmesi ola an d d r. Bu noktada Block'un bask alt nda kald n dü ünüyorum."

5.5. IV. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri

5.5.1. Marina Abramovic

(Ek 4-Resim 1)

1946 y l nda Belgrad'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Cleaning the house Londra, 1993 Abramovic Almanya, 1991 Enrico vanarra galerisi Paris, 1990 Pompidou merkezi Paris, 1989 Amsterdam, 1985 Van Abbe Belediye Müzesi'dir. 1990 Pompidou merkezi Paris, 1985 Van Abbe Belediye Müzesi Eindhoven'dir (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994).

5.5.2. Hakan Akçura

(Ek 4-Resim 2)

1962 y l nda Ankara Türkiye'de dünyaya gelmi tir (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994).

5.5.3. Fatma Binnaz Akman

(Ek 4-Resim 3)

1967 y l nda Düzce Türkiye'de dünyaya gelmi tir. Ki isel sergisi 1995 Ali Akay Ret sergisinin yans tt klar d r (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994).

5.5.4. Hüseyin B. Alptekin

(Ek 4-Resim 4)

1957 y l nda Ankara Türkiye'de dünyaya gelmi tir (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994).

5.5.5. Ghada Amer

(Ek 4-Resim 5)

1963 y l nda Kahire M s r'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Le Monde de I'Art, 1995 Friedenstein atosu Gotha, 1994 Bretigny-sur Orge, 1993 Galerie Meteo Paris, 1990 Ghada Amer (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994).

5.5.6. Tiong Ang

(Ek 4-Resim 6)

Hakk nda detayl bilgiye ula lamam t r.

5.5.7. Gilles Barbier

(Ek 4-Resim 7)

1965 y l nda Marsilya Yeni Hebridler'de Fransa do umludur. Ki isel sergileri; 1995 46. Venedik bienali, 1993 Budape te galerisi Bratislava (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994).

5.5.8. Joze Barsi

(Ek 4-Resim 8)

1955 y l nda Ljubljana Slovenya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Zdenka Badovinac, 1993 Mala galerisi Ljubljana, 1992 Mitja Visocnik, 1990 Ars Vivendi, 1988 Problemi 9 (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994).

5.5.9. Mohammed El Baz

(Ek 4-Resim 27)

1967 y l nda El Ksiba Fas'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 1. Uluslararas Johannesburg bienali, 1994 Meymac ça da sanat merkezi Döle, 1994 Albi ça da sanat mekan , 1993 Villeneuve d'Ascq modern sanat Müzesi, 1993 Bricoler I'incurable Dunkerque (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994).

5.5.10. Joseph Beuys

1921 y l nda Krefeld Almanya'da dünyaya gelmi tir. 1986 y l nda ise Düsseldorf Almanya'da hayat n kaybetti. Ki isel sergileri; 1990 Sidney bienali, 1988 Ojbekte Düsseldorf (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994).

5.5.11. Balazs Beöthy

(Ek 4-Resim 9)

1965 y l nda Budape te Macaristan'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Kunsthaus sanat evi, 1994 Budape t Hungary, 1993 Randolph caddesi galerisi Chicago, 1991 Kennesaw eyalet yüksekokulu Atlanta (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994).

5.5.12. Selim Birsel

(Ek 4-Resim 11)

1963 y l nda Belçika'da dünyaya gelmi tir. 1985 – 92 Grenoble güzel sanatlar yüksekokulunda e itim gördü. 1989 – 90 y llar aras nda ise Paris Plastik sanatlar yüksek ö retim enstitüsünde e itim ald .

Ki isel sergileri; 1991 Göremeyen Görülmeyen BM Ça da Sanat Merkezi, 1995 Gar Ankara, 1994 fa Galerie Berlin, 1993 Future Lies Ahead Kore, 1992 Resim Ve Heykel Müzesi stanbul, 1991 Sztuki Saray Krakov, 1990 Rus Devlet Müzesi St. Petersburg, 1990, 1992, 1993 Atatürk Kültür Merkezi; Maçka Sanat Galerisi: Koleksiyon Furniture Koleksiyon Mobilya stanbul.

Karma sergileri; 1990 Laboratuvar St. Ptersburg, 1991 Bilinmeyen Avrupa Krakov, 1992 Sanat – Tecnh stanbul (A.g.e).

5.5.13. Barbara Bloom

(Ek 4- Resim 12)

1951 y l nda Los Angeles Colifornia ABD'de dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 The New York Times, 1993 Grand Street Sonbahar, 1991 Electa Milano, 1990 srail Kudüs, 1990 Uluslararas foto rafç l k merkezi New York, 1990 Wright Eyalet üniversitesi Ohio (A.g.e).

5.5.14. Montien Boonma

(Ek 4-Resim 13)

1953 y l nda Bangkok Tayland'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1990 8. Sidney Bienali, 1989 Ulusal galeri Bangkok, 1989 USIS Galerisi Chiangmai Ulusal galerisi Bangkok, 1982 ngiliz kültür heyeti galerisi Bangkok (A.g.e).

5.5.15. Luchezar Boyadjiev

(Ek 4-Resim 14)

1957 y l nda Sofya Bulgaristan'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 1. Uluslararas Güney Kore Bienali, 1995 Ça da Sanat Müze Chicago, 1995 Yabanc Sanat Ulusal Galerisi Sofya, 1994 Soros Ça da Sanat Merkezi Sofya, 1994 Sofya Frans z Enstitüsü, 1992 Plymouth Eyalet Yüksekokulu New Hampshire, 1992 fa Galerisi (A.g.e).

5.5.16. Handan Börüteçene

(Ek 4- Resim 15)

1957 y l nda stanbul Türkiye'de dünyaya gelmi tir. 1975-81 y llar aras stanbul Devlet Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde, 1982-84 y llar aras nda ise Ecole Nat onale Super euere Des Beaux-Arts – Paris'te e itim görmü tür. Heykel ve seramik sanatç s olan Börüteçene, halen Paris ve stanbul'da ya amaktad r.

Seçilmi sergileri; 1982-1983, Büyük Saray, Paris; 1987, 1. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri; 1989, Bari Sanat Fuar ; 1991, Aya rini, stanbul; 1993, Bulu ma Sanat Resim ve Heykel Müzesi stanbul; 1994, fa Galerisi Berlin; 1995, Yeryüzünün Belle i, Ankara (http://www.handan.borutecene.com/biography); 2002 "Bar çin Ayr lm t r", Venedik; 2003, " ki Oda Bir Salon: Huzur!" stanbul; 2004 "Kimdim Buralarda Yar n Kim Olaca m?"; 2011, "Sessizlik Bozulmas n Diye Çiçekler Kokular n Salmad ", stanbul (http://www.haberler.com/yapi-kredi-kultur-merkezi-nd-8203-e-handan-2653325-haberi/).

5.5.17. Marcel Broodthaers

(Ek 4-Resim 10)

1924 y l nda Brüksel Belçika'da dünyaya gelmi tir. 1976 y l nda ise Köln Almanya'da hayat n kaybetti. Ki isel sergileri; 1989 Brussels güzel sanatlar saray Brüksel, 1988 Strasbourg Kent Müzesi, 1980 Cambridge Londra, 1980 Tate Galerisi Londra (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994).

5.5.18. Jean-Baptiste Bruant

(Ek 4-Resim 17)

1961 y l nda Paris Fransa'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 46. Venedik bienali, 1993 Arnhem (A.g.e).

5.5.19. Euroartisti Bucharest

(Ek 4-Resim 30)

Hakk nda detayl bilgiye ula lamam t r.

5.5.20. Sophie Calle

(Ek 4-Resim 18)

1953 y l nda Paris Fransa'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 Een Amsterdam, 1994 Boymans-van Beuningen Müzesi Rotterdam, 1993 Whitney Amerikan sanat Müzesi New York, 1991 Paris kenti modern sanat Müzesi, 1987 Flaines sanat merkezi Cluses, 1984 de I'Etoile Paris (A.g.e).

5.5.21. Duck-Hyun Cho

(Ek 4-Resim 19)

1957 y l nda Seul Kore'de dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 22. Sao Paolu bienali Brezilya, 1993 Quennsland Müzesi Brisbane, 1992 Begegnung mit den Anderen Kassel, 1992 Ulusal Ça da Sanat Müze Seul (A.g.e).

5.5.22. Tom Claassen

(Ek 4-Resim 20)

1964 y l nda Herleen Hollanda'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 de Beyerd Breda, 1994 The Hague Lahey, 1992 Fodor Müzesi Amsterdam (A.g.e).

5.5.23. Mat Collishaw

(Ek 4- Resim 21)

1966 y l nda Nottingham ngiltere'de dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Walker Sanat Merkezi Minneapolis, 1995 Günel Londra Galerisi, 1995 Sanat Kurumu Kopenhag, 1993 Aperto 45. Venedik Bienali (A.g.e).

5.5.24. Arzu Çak r

(Ek 4- Resim 22)

1970 y l nda zmir Türkiye'de dünyaya gelmi tir (A.g.e).

5.5.25. Cengiz Çekil

(Ek 4- Resim 23)

IV . ve XI. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 12.5.17'de yer almaktad r.

5.5.26. Osman Dinç

(Ek 4-Resim 24)

1948 y l nda Denizli Türkiye'de dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 La vesse et I'art contemporain Asie – Europe Paris, 1994 Sabine Vogel, 1994 Atatürk kültür merkezi stanbul, 1993 Atatürk kültür merkezi Ankara, 1992 St. Irene Aya Irini stanbul, 1990 Fernand Leger Galerisi, 1984 Genç Heykel, 1987 Artel birli i Strasbourg (A.g.e).

5.5.27. Mikala Dwyer

(Ek 4-Resim 105)

1959 y l nda Sidney Avusturalya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1993 Modern Sanat Enstitüsü Brisbane, 1993 Purl The Fifth Melbourne Sculpture Triennial Melbourne, 1992 Ça da Sanat Müze Sidney, 1991 200 Soka Melbourne, 1991 Sanat Mekan Sidney (A.g.e).

5.5.28. Maria Eichhorn

(Ek 4-Resim 26)

IV. ve IX. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 10.5.14'te yer almaktad r.

5.5.29. Esra Ersen

(Ek 4- Resim 29)

IV . ve VIII. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 9.5.24'de yer almaktad r.

5.5.30. Ay e Erkmen

(Ek 4- Resim 28)

1949 y l nda stanbul'da dünyaya en sanatç 1977 DGSA yüksek heykel bölümünde e itimini tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1987 Amerikan Kültür Merkezi zmir, 1988 Maçka Sanat Galerisi Maçka, 1995 Daad Galerisi Berlin, 1995 Mekan Kavram Üzerine Maçka Sanat Galerisi stanbul, 1994 fa Galerisi Bonn, 1991 Recklinghausen Sanat Salonu.

Grup sergileri; 1969 – 70 Ahmet Andiçen Sergileri, 1970 – 72 Devlet Resim Heykel Sergileri, 1972 – 73 Uluslararas Sanat Bienali spanya, 1977 – 79 – 81 – 83 – 85 – 87 Yeni E ilimler stanbul, 1985 – 86 – 87 – 88 Öncü Türk Sanat ndan Bir Kesit Sergileri stanbul, 1987 – 88 Toplu Sergi zmir (A.G.E).

5.5.31. Reza Farkhondeh

(Ek 4- Resim 31)

1961 y l nda Paris Fransa'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergisi 1995 Reza Farkhondeh Philippe Rizzo Galerisinde sunuldu (A.g.e).

5.5.32.Finnbogi

(Ek 4- Resim 86)

1959 y l nda Reykjavik zlanda'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 La Hora del Norte Madrid, 1993 Siksi: The nordic art review, 1993 zlanda ulusal galerisi Reykjavik (A.g.e).

5.5.33. Ceal Floyer

(Ek 4- Resim 32)

1968 y l nda Kara i Pakistan'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Home and Away, 1995 46. Venedik bienali, 1995 The city of dreadful night Atlantis, 1994 Time out, 1993 Time out (A.g.e).

5.5.34. Zvi Goldstein

(Ek 4- Resim 33)

1947 y l nda Transilvanya Romanya'da dünyaya gelmi tir.nKi isel sergileri; 1992 Zvi goldstein, 1992 Molteplici Cultura, 1992 Krefeld sanat Müzesi Krefeld, 1989 Belediye sanat salonu Düsseldorf, 1988 43. Venedik bienali, 1986 Esters evi Müzesi Krefeld (A.g.e).

5.5.35. Fernanda Gomes

(Ek 4- Resim 34)

1960 y l nda Rio de Janerio Brezilya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Dünya Kültür evi Berlin, 1994 22. Sao Paolu Bienali, 1994 Modern sanat Müzesi Rio de Janerio, 1994 Luiza Strina galerisi Sao Paolu (A.g.e).

5.5.36. Joy Gregory

(Ek 4- Resim 35)

1959 y l nda Bicester ngiltere'de dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Bus Load of Faith, 1995 Farewell to Shadowland Londra, 1994 Fury, Fate and Grace Paris, 1992-93 Modern Sanat Enstitüsü, 1993 Seeing the Light, 1992 Critical Decade Birmingham, 1990 zlenimler Galerisi (A.g.e).

5.5.37. Zaha Hadid

(Ek 4- Resim 36)

1950 y l nda Ba dat Irak'ta dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Artforum international, 1994 Blueprint magazine Sonbahar, 1991 Monograph, 1990 Daidalos, 1985 GA Document (A.g.e).

5.5.38. Jusuf Hadzifejzovic

(Ek 4- Resim 37)

1956 y l nda Prijepolje Bosna'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Marina Grzinic Ljubljana depot, 1995 1. Uluslararas Johannesburg bienali, 1994 Dunja

Blazevic Art Press, 1993 Lime Light 24, 1993 Bojana Pejic Reviews, 1993 Johan Pas Artefactum 49, 1991 Uggo Vlais Moment, 1990 Flash art 155 (A.g.e).

5.5.39. Fariba Hajamadi

(Ek 4- Resim 39)

1957 y l nda sfahan ran'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1944 Fariba Hajamadi: Galerie Laage-Solomon, 1990 Fariba Hajamadi: Christine Burgin, 1990 Fariba Hajamadi: The invisible mirror of memory, 1987 Yeni Ça da Sanat Müze New York (A.g.e).

5.5.40. Raymond Hains

(Ek 4- Resim 38)

1926 y l nda Saint-Brieuc Fransa'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 Raymond Hains, 1986-87 1960 Le Nouveaux Realistes, 1976 La Biennale di Venezia, 1976 Ulusal modern sanat Müzesi Paris (A.g.e).

5.5.41. Mona Hatoum

(Ek 4- Resim 40)

1952 y l nda Beyrut Lübnan'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Venedik bienali, 1995 Tate galerisi Londra, 1994 Museum of Modern Art Modern Sanat Müzesi New York, 1994 Ulusal Modern Sanat Müzesi Paris, 1992 Dissected Space, 1990 South bank merkezi Londra (A.g.e).

5.5.42. Romuald Hazoumé

(Ek 4- Resim 96)

1962 y l nda Porto Novo Benin'de dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 1. Uluslararas Johannesburg Bienali, 1994 Porto Novo Müzesi Benin, 1993 Güzel Sanatlar Müze Nantes, 1992 Saatchi koleksiyonu Londra (A.g.e).

5.5.43. Noritoshi Hirakawa

(Ek 4- Resim 42)

1960 y l nda Fukuoka Japonya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 Wako sanat yap tlar Tokyo, 1993 Ham galerisi Nagoya, 1993 Sonbahar, 1991 Seikyu-sha Tokyo, 1991 To become Dharma Middelburg, 1990 Coh-ich Tao Tokyo (A.g.e).

5.5.44. Shirazeh Houshiary

(Ek 4- Resim 43)

1955 y l nda iraz ran'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 – 96 Stuck villas Müzesi Münih, 1993 Douglas Hyde galerisi Dublin, 1988 Ça da sanat merkezi Modern sanat Müzesi, 1986 Louisiana Müzesi Danimarka, 1985 Dublin, 1984 ngiltere sanat konseyi Londra (A.g.e).

5.5.45. Pravdoliub Ivanov

(Ek 4- Resim 89)

1964 y l nda Filibe Bulgaristan'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Iara Boubnova, 1995 Iara Boubnova, 1994 Elisaveta Mousokova, 1994 Ruen Rouenov, 1993 Iara Boubnova (A.g.e).

5.5.46. Murat I k

(Ek 4- Resim 44)

1967 y l nda stanbul Türkiye'de dünyaya geldi.

5.5.73. Alfredo Jaar

(Ek 4- Resim 45)

1956 y l nda Santiago de Chile ili'de dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 D ili kiler Enstitüsü 1994 Modern Müze foto raf Müzesi Stockholm, 1992 Yeni Ça da Sanat Müze New York, 1992 Witechapel sanat galerisi Londra, 1991 Virginia Güzel Sanatlar Müze, 1990 La Jolla ça da sanat Müzesi, 1987 Documenta 8 Kassel New York (A.g.e).

5.5.48. Sanjin Jukic

(Ek 4- Resim 46)

1957 y l nda Saraybosna Bosna'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 Johanneum Eyalet Müzesi Yeni Galeri Graz, 1995 Obala Sanat Merkezi Saraybosna, 1994 Art n America, 1994 The Village Voice (A.g.e).

5.5.49. Rolf Julius

(Ek 4- Resim 47)

1939 y l nda Wilhemlshaven Almanya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Bremen Weserburg yeni Müzesi, 1993 Performance, ritual, prozess handbuch der Aktionskunst in Europa, 1991 Kent Modern sanat galerisi: Neue Pinakothek Münih, 1982 Heidelberg Sanat birli i (A.g.e).

5.5.50. Ilya Kabakov

(Ek 4- Resim 48)

1933 y l nda Dnepropetrovsk Ukrayna'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Ulusal Modern Sanat Müzesi, 1995 Art n America, 1994 Ça da Sanat Müze Helsinki, 1994 Barbara Weiss Galerisi Berlin, 1994 Barbara Weiss Galerisi Berlin, 1993 45. Venedik Bienali (A.g.e).

5.5.51. Anish Kapoor

(Ek 4- Resim 49)

1954 y l nda Bombay Hindistan'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 Modern Galeri Ljubljana, 1992 – 94 Ça da Sanat Müze San Diego, 1991 Tate Galerisi Londra, 1990 Tate Galerisi Londra, 1986 Sanatç lar Evi Oslo, 1984 Modern Sanat Müzesi New York (A.g.e).

5.5.52. Gülsün Karamustafa

(Ek 4- Resim 50)

1946 y l nda Ankara Türkiye'de dünyaya gelen sanatç , 1969 y l nda stanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümü, Bedri Rahmi Eyübo lu atölyesinden mezun olan sanatç , DGSA'da ö retim üyeli i yapm t r. 1984 y l nda ye ilçama sanat yönetmenli i yaparak giren Karamustafa, At f Y lmaz yönetmenli indeki Bir Yudum Sevgi filmiyle beyazperdede yerini alm t r.

Yönetmen olarak çevirdi i tek filmle ulusal festivaller d nda Fransa, Kanada, M s r, ran, ABD, Japonya, Almanya, Belçika ve Hindistan'da birçok festivale kat lm , ödüller alm t r. Sanat yönetmenli i çal malar n da bir yerde noktalayan Karamustafa, yurtiçi ve d nda bir çok ki isel ve karma sergiler açar. Uçan Süpürge Uluslararas Kad n Filmleri Festivali'nde de yer alan sanatç , video çekimleri de yapmaktad r.

Ki isel sergileri; 1995 Soudain Les Turcs Spadem galerisi Paris, 1995 Outburst of signs Sanatç lar atölyesi Münih, 1993 stanbul sergisi Atatürk kültür merkezi stanbul, 1990 Büyük sergi 2 stanbul resim ve heykel Müzesi, 1979 Taksim sanat galerisi stanbul, 1982 Beyo lu ehir galeri Ankara, 1985 Bilsak stanbul, 1986 Galeri bedesten Ankara, 1988 OTDI Medyatek Grenoble'dir. Karma sergileri; 1985 Öncü Türk sanat ndan bir kesit stanbul, 1988 stanbul sanat bayram stanbul, 1990 2. Büyük sergi AKM, 1991 An Bellek I stanbul'dur.

Sanatç II. III. ve V. stanbul Bienallerinde yer alm t r (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994).

5.5.53. William Kentridge

(Ek 4-Resim 51)

IV. ve VI. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 7.5.21'de yer almaktad r.

5.5.54. Suchan Kinoshita

(Ek 4- Resim 52)

1960 y l nda Tokyo Japonya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 46. Venedik bienali, 1994 Gent, 1993 Amsterdam, 1992 Grenshuis I, II Amsterdam (A.g.e).

5.5.55. Per Kirkeby

(Ek 4-Resim 53)

1938 y l nda Kopenhag Danimarka'da dünyaya gelmi tir. 1992 Grenoble Ça da Sanat Merkezi, 1990 Modern Müze Stockholm, 1990 Louisiana Müzesi Humblebaek, 1992 Kassel, 1981 Venedik Bienali (A.g.e).

5.5.56. Job Koelewijn

(Ek 4- Resim 54)

1962 y l nda Spakenburg Hollanda'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Shift, 1995 46. Venedik Bienali, 1995 Festival A/D Werf, 1994 Yeni mgeler Galerisi Lahey (A.g.e).

5.5.57. Igor Kopystiansky

(Ek 4- Resim 56)

1954 y l nda Lvov Ukrayna'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 Düsseldorf Sanat Salonu Müze, 1994 Ulusal Müze Reina Sofya Sanat Merkezi Madrid, 1992 9. Sidney Bienali, 1991 Belediye Modern Sanat Galerisi Bologna, 1988 43. Venedik Bienali (A.g.e).

5.5.58. Svetlana Kopystiansky

(Ek 4- Resim 57)

1950 y l nda Woronecsh Rusya'da do du. Ki isel sergileri; 1994 Düsseldorf Sanat Salonu, 1994 Balt k Bienali Finlandiya, 1994 Ulusal Müze Reina Sofia Sanat Merkezi Madrid, 1994 Viyana Uygulamal Sanatlar Yüksekokulu Viyana, 1991 DAAD Galerie Berlin (A.g.e).

5.5.59. Jannis Kounellis

(Ek 4- Resim 58)

1936 y l nda Pire'de do an sanatç 1956-60 y llar aras nda Roma Güzel Sanatlar Akademisinde e itimini tamamlam t r. 1988 y l nda 43. Venedik Bienalinde yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1985 Jean Bernier Gallery Atina, 1986 Galerie Kondrad Fisher Düsseldorf, 1987 Galleria Sprovieri Roma, 1988 Galleria Chirstian Stein Milan,1993 Recklinghausen Sanat Salonu, 1990 DAAD Galerie Berlin, 1990 Belediye Müzesi Amsterdam.

Grup sergileri: 1987 Ça da Sanat Müze Montreal, 1981 Kraliyet Sanat Akademisi Londra, 1967 Paris Kenti Modern Sanat Müzesi,1985 Mekan, Zaman, Sessizlik Köln, 1985 Carnegie nternational Museum Of Art Pittsburgh, 1985 Nouveau

Musee'de Van Abbeme, 1988 Avrupa Bugün, 1988 Kounellis Serra Atina (2.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1989, s. 306).

5.5.60. Jaroslaw Kozlowski

(Ek 4- Resim 59)

1945 y l nda Srem Polonya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Jaroslaw Kozlowski Wroclaw, 1994 Sztuki Müzesi, 1992 Polnische Avantgarde 1980 – 1990 Berlin, 1989 Van reekum Müzesi Apeldoorn, 1985 DAAD Galerie Berlin (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994).

5.5.61. Shigeko Kubota

(Ek 4- Resim 60)

1937 y l nda Nilgata Japonya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 46. Venedik Bienali, 1993 Mediale Hamburg, 1989 Köln Sanat Birli i Ve Dumont Salonu Köln, 1983 Whitney Amerikan Sanat Müzesi New York, 1979 Whitney Amerikan Sanat Müzesi New York, 1977 Long Beach Sanat Müzesi California (A.g.e).

5.5.62. Rosemary Laing

1959 y l nda Brisbane Avustralya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Melbourne Üniversitesi Sanat Müzesi, 1993 Seoul Ulusal Ça da Sanatlar Müzesi Seul, 1993 Catharina Lumby Avustralya (A.g.e).

5.5.63. Abigail Lane

(Ek 4- Resim 62)

1967 y l nda Penzance ngiltere'de dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Brilliant Walker Sanat Merkezi Minneapolis, 1995 46. Venedik Bienali, 1995 Sanat Kurumu Kopenhag, 1994 Rivoli atosu Torino, 1990 Builng One Londra (A.g.e).

5.5.64. Maria Lassnig

(Ek 4- Resim 63)

1919 y l nda Kappel Avusturya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Venedik bienali, 1994 Stedeljik Belediye Müzesi, 1993 Künstler Kritisches lexilcon der Gegenwartskunst, 1992 Grafik 1949-1986 Münih, 1990 Maria Lassing, 1949 – 1987 Werkverzelichnis der druckgraphik, 1988 Münih (A.g.e).

5.5.65. Henrietta Lehtonen

(Ek 4- Resim 64)

IV. ve VII. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 8.5.39'te yer almaktad r.

5.5.66. El Loko

(Ek 4- Resim 65)

1950 y l nda Pedakondji Togo'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Duisburg, 1988 Oberhausen Okulu Belediye Galerisi, 1987 Über Grenzen Münih, 1986 Erzahlung, 1985 Wolfburg Belediye Galerisi (A.g.e).

5.5.67. Stéphane Magnin

(Ek 4- Resim 66)

1965 y l nda Paris Fransa'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 Modern Sanat Ve Ça da Sanat Müze Nice, 1993 Frejus Ça da Sanat Merkezi Fransa, 1992 A Bout Portant Nice, 1992 Galerie La Tete D' bsidienne Fransa, 1991 Arson Villas Fransa (A.g.e).

5.5.68. Milovan De Stil Markovic

(Ek 4- Resim 67)

1957 y l nda Cacak S rbistan'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 Malmö, 1990 La Poetica Materiale, 1988 Blickwechsel Berlin, 1986 42. Venedik Bienali (A.g.e).

5.5.69. Diego Medina

(Ek 4- Resim 68)

1969 y l nda Guadalajara Meksika'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 1. Uluslararas Johannesburg Bienali, 1994 Wilfredo Lam Merkezi Havanna Küba (A.g.e).

5.5.70. Komar & Melamid

(Ek 4- Resim 55)

Vitaly Komar 1943 y l nda, Alexander Melamid ise 1945 y l nda Moskova Rusya'da dünyaya gelmi tir.

Karma sergileri; 1995 Ludwig Müzesi Köln, 1993 Ludwig Müzesi Köln, 1989 Whitney Amerikan Sanat Müzesi New York, 1988 Komar & Melamid New York, 1986 Los Angeles li Sanat Müzesi, 1986 San Francisco Modern Sanat Müzesi, 1979 Güney llinois Üniversitesi Bas mevi Carbondale (A.g.e).

5.5.71. Olaf Metzel

(Ek 4- Resim 6)

1952 y l nda Berlin Almanya'da do an sanatç 1971 – 77 New York Güzel Sanatlar Akademisi'nde e itim görmü ve 1986 y l nda Hamburg Güzel Sanatlar Akademisinde konuk profesör olarak yer alm t r.

Ki isel sergileri; 1981 Skulptur Böckhstrasse 7, 1984 Daadgalerie Berlin, 1989 Galerie Rudolf Zwirner Köln, Galerie Fahnemann Berlin, 1995 DAAD Galerie Berlin, 1992 Belediye Sanat Salonu Baden, 1992 Hamburg Sanat Salonu, 1990 In Between And Beyond Toronto.

Grup sergileri: 1985 Magirus 117 Berlin, 1986 Bugünkü Berlin, 1988 Olympia Park Seul 1984 5. Sidney Bienali (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994).

5.5.72. Snieguole Michelkeviciute

(Ek 4- Resim 70)

1953 y l nda Kaunas Litvanya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 Duona ir druska Lictuvoje Berlin, 1992 Litvanya Foto Kütüphanesi, 1992 Nudes, 1990 Starptautiska Fotomakslas zstade (A.g.e).

5.5.73. Tatsuo Miyajima

(Ek 4- Resim 71)

1957 y l nda Tokyo Japonya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Ulusal Müze Reina Sofia Sanat Merkezi Madrid, 1994 Geçici Müze Lizbon, 1993 Zürih Sanat Salonu, 1992 Tatsuo Miyajima, 1991 Tate Galerisi Liverpol, 1990 Hiro ima Kenti Ça da Sanat Müzesi, 1989 Ulusal Modern Sanat Müzesi Paris (A.g.e).

5.5.74. Michael D. Morris

(Ek 4- Resim 4)

1950 y l nda Oregon ABD'de dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 zmir'de antiye Sergileri, 1994 Kavram Zanaat , 1992 Kömür/Süt/Kömür, 1992 A Traveller Schiedam Belediye Müzesi (A.g.e).

5.5.75. Aydan Murtezao lu

(Ek 4- Resim 73)

II ve IV . stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 12.5.63'te yer almaktad r.

5.5.76. Anna Myca

(Ek 4- Resim 74)

1966 y l nda Swidwin Polonya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 De beyerd Gallery Breda, 1995 San Fernando Güzel Sanatlar Akademisi Madrid (A.g.e).

5.5.77. Maurizio Nannucci

(Ek 4- Resim 75)

1939 y l nda Floransa talya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Weiner Sezession, 1994 Startlight, 1993 Kassel Sanat Birli i Kassel, 1992 Ulusal Ça da Sanat Merkezi Nice, 1991 Lenbach Evi Belediye Galerisi Münih (A.g.e).

5.5.78. Shirin Neshat

(Ek 4- Resim 77)

IV. ve V. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 6.5.59'da yer almaktad r.

5.5.79. Björn Norgaard

(Ek 4- Resim 78)

1946 y l nda Kopenhag Danimarka'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 lkeborg Sanat Müzesi Forlag, 1987 DAAD Galerie, 1986 Devlet Sanat Müzesi Kopenhag, 1985 Duisburg Kenti Wilhelm Lehmbruck Müzesi, 1982 Guggenheim Museum New York, 1978 Roskilde Danimarka (A.g.e).

5.5.80. Bruce Nauman

(Ek 4- Resim 76)

1941 y l nda Fort Wayne ndiana ABD'de dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 Walker Sanat Merkezi Minneapolis, 1988 Rizzoli New York, 1987 Bruce Nauman, Susan Rothenberg New York, 1986 Kunstmuseum Basel (A.g.e).

5.5.81. Carlos Montes de Oca

(Ek 4- Resim 72)

1960 y l nda Conception ili'de do du. Ki isel sergileri; 1995 I. Uluslararas Johannesburg Bienali, 1994 Valparaiso ili, 1191 Kazuyoshi Takeishi, 1988 Carlos montes de Oca ile, 1983 Carlos Montes de oca (A.g.e).

5.5.82. Füsun Onur

(Ek 4- Resim 79)

I. IV. ve VI. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 7.5.33'de yer almaktad r.

5.5.83. Kirsten Ortwed

(Ek 4- Resim 80)

1948 y l nda Kopenhag Danimarka'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Penelope Curtis, 1994 Per Jonas Storsve (A.g.e).

5.5.84. Tony Oursler

(Ek 4- Resim 81)

IV. ve VI. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 7.5.34'te yer almaktad r.

5.5.85. Kemal Önsoy

(Ek 4- Resim 82)

IV. ve VII. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 8.5.47'de yer almaktad r.

5.5.86. Nam June Paik

(Ek 4- Resim 83)

IV. ve XI. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 12.5.54'te yer almaktad r.

5.5.87. Nusret Pasic

(Ek 4- Resim 96)

1951 y l nda Saraybosna Bosna'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 Le Nouveaue Quotidien, 1994 Sarajevo: Art Under Siege, 1994 Art out of war, 1994 Warcabulary, 1993 Witnesses of existence Saraybosna, 1995 New York (A.g.e).

5.5.88. Goran Petercol

(Ek 4- Resim 85)

1949 y l nda Pula H rvatistan'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 22. Sao Paolu Bienali, 1993 Dante Galerisi, 1992 Enrico Comi, 1989 Graz Sanatç lar Evi, 1989 Ça da Sanat Galerisi Zagreb (A.g.e).

5.5.89. Hermann Pitz

(Ek 4- Resim 87)

1956 y l nda Almanya Oldenburg'da dünyaya gelen sanatç Berlin Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nde e itim görmü ür.

Ki isel sergileri; 1982 Kabinett Für Aktüelle, 1985 Galerie Fahnemann Berlin, 1988 De Vlesshal Middelburg, 1989 Galerie Fahnemann Berlin, 1995 Brussels Güzel Sanatlar Saray Brüksel, 1994 Modern Sanat Enstitüsü Valenciya, 1992 Rivara atosu, 1991 Witte De With Ça da Sanat Galerisi.

Grup sergileri: 1980 Bin Mil Hamburg, 1984 Ayr lma Montreal, 1984 Dach Dach, 1985 Jenisch-Park Hamburg, 1988 Sanatlar Saray Var ova, 1989 Canavarl k New York, 1989 Kap c Sevilla (2.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1989, s. 284).

5.5.90. Sigmar Polke

(Ek 4- Resim 88)

1941 y l nda Oels Almanya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1990 Modern sanat Müzesi San Francisco, 1988 Paris kenti modern sanat Müzesi, 1984 Sigmar Polke sanat evi, 1975 Biennale de Sao Paolu Brezilya (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1995).

5.5.91. Yufen Qin

(Ek 4- Resim 90)

1954 y l nda Shandong Çin Halk Cumhuriyetinde dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Berlin Ulusal Galeri, 1994 Mecklenburg Sanatç lar Evi , 1993 Dünya Kültür Evi Berlin, 1992 Sanat Ve Kültür Kurumu Bonn, 1990 Bündner Sanat Müzesi Chur (A.g.e).

5.5.92. Markus Raetz

(Ek 4- Resim 91)

1941 y l nda Büren an der Aare sviçre'de dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1991 Ulusal Müze Reina Sofia Sanat Merkezi, 1981 Zürih Sanat Evi Zürih, 1988 Yeni Ça da Sanat Müze New York, 1986 Collaboration Markus Raetz Zürih (A.g.e).

5.5.93. Ulf Rollof

(Ek 4- Resim 92)

1961 y l nda Karlskrona sveç'te dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Ça da Sanat Merkezi, 1993 zlanda Ulusal Galerisi Reykjavik, 1991 Biennale De Sao

Paolu Brezilya, 1991 Modern Sanat Müzesi Japonya, 1990 Kuzey Sanat Merkezi Helsinki, 1989 Stefan Andersson Galerisi sveç (A.g.e).

5.5.94. Karin Sander

(Ek 4-Resim 93)

1957 y l nda Benberg Almanya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1995 Aarau Sanat Evi sviçre, 1995 Johanneum Eyalet Müzesi Yeni Galeri Graz, 1995 Berlin Ulusal Galeri, 1994 Siegen Kenti Kültür Ofisi (A.g.e).

5.5.95. Carles Santos

(Ek 4- Resim 94)

1940 y l nda Viranos spanya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 Plusmusic Barselona, 1993 Promenade Concert Barselona, 1990 Belmonte, 1988 Carles Santos Piano, 1979 La Re Mi La 8, 1967 L'apat 30 (A.g.e).

5.5.96. Sarkis

(Ek 4- Resim 95)

1938 y l nda stanbul Türkiye'de dünyaya gelen Ermeni kökenli kavramsal sanatç , 1964'ten beri Fransada ya am n sürdürmektedir.

Ki isel sergileri;1966, Salon de la Jeune Peinture, Modern Sanat Müzesi, Paris; 1969, Paris Bienali; 1978, Aspects de l'Art en France, ART 9'78, Basel; 1980, Esperienza a Bordeaux, CAPC Venedik Bienali; 1985, São Paulo Bienali; 1986, Bar Bienali, Hamburg; 1987, 1. Uluslararas stanbul Bienali; 1990, The Readymade Boomerang, 8. Sidney Bienali, 1993, Venedik Bienali; 1994, Leon Dierx Müzesi; 1994, Adelina von Fürstenberg; 1995, 4. Uluslararas stanbul Bienali; 2007, 10. Uluslararas stanbul Bienali; 2009, Lyon Bienali (http://www.sarkis.fr/en/exhibitions-full-index).

5.5.97. Anne Schneider

(Ek 4- Resim 96)

1965 y l nda Enns Avusturya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 Anne Schneider Viyana, 1993 11 Wochen Klausur Viyana (4.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1995).

5.5.98. Jyrki Siukonen

(Ek 4- Resim 97)

1959 y l nda Tampere Finlandiya'da dünyaya gelmi tir. Ki isel sergileri; 1994 Ça da Sanat Müze Sao Paolu, 1994 Jyrki siukonen, 1992 Finlandiya 92 Stockholm, 1991 Entrance to exit, 1990 Kuzey sanat merkezi, 1986 Ça da sanat merkezi Tampere (A.g.e).

5.5.99. Nedko Solakov

(Ek 4- Resim 98)

III. IV.ve IX. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 10.5.48'de yer almaktad r.

5.5.100. Pierrick Sorin

(Ek 4- Resim 99)

Hakk nda detayl bilgiye ula lamam t r.

5.5.101. Serge Spitzer

(Ek 4- Resim 100)

Ki isel sergisi,1995, Dokuma hal , 1995, 4. stanbul bienali için proje (A.g.e).

5.5.102. Hale Tenger

(Ek 4- Resim 101)

1960 y l nda Türkiye'de dünyaya gelen sanatç , 1979 – 81 y llar aras nda stanbul Bo aziçi Üniversitesi Ön Lisans Yüksekokulu Bilgisayar Programc l nda e itim görmü tür. 1981 – 86 stanbul Mimar Sinan Üniversitesi Seramik bölümünde Lisansüstü e itimi s ras nda 1987 – 88 Cardiff South Glamorgan yüksekö renim enstitüsünde lisansüstü çal mas n tamamlam t r.

Ki isel sergileri; 1990 Galeri Nev stanbul, 1992 Galeri Nev Ankara Ve stanbul'dur. Karma sergileri; 1986 Günümüz Sanatç lar 7. stanbul Sergisi, 1988 Howard Bahçeleri Galerisi Cardiff, 1991 Bilinmeyen Avrupa Krakov, 1995 D ar

Ç kmad k, Çünkü Hep D ardayd k çeri Girmedik, Çünkü Hep çerdeydik (3.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1992, s.250)

5.5.103. Rosemarie Trockel

(Ek 4- Resim 102)

IV. ve VI. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 7.5.47'de yer almaktad r.

5.5.104. Björn Sigurd Tufta

(Ek 4- Resim 103)

Ki isel sergileri; 1990 Bjorn – S gurd Tufta, 1989 Buzulta n kendisi, alt ufuk asansörü, 1993 rkilmek (.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1994)

5.5.105. Micha Ullman

(Ek 4- Resim 104)

Ki isel sergileri; 1995 Kum lambas , 4. stanbul bienali için proje (A.g.e).

5.5.106. Ken Unsworth

(Ek 4- Resim 105)

Ki isel sergileri; 1995 Ev ve Ötesi, 1995, 4. stanbul Bienali için proje (A.g.e).

5.5.107. Ben Vautier

(Ek 4- Resim 107)

Ki isel sergileri; 1982 Bitkileri Broodthaers'ten Önce Ben mzalad m, 1972 Sanat Yaln zca Bir mza ve Tarih Sorunudur, 1982 Dumchamp'tan Beri, 1990 E er Ya am Sanatsa Neden Asmal (A.g.e).

5.5.108. Zaneta Vangeli

(Ek 4- Resim 106)

Ki isel sergisi 1995 Andrey Rublyev'e Sayg (A.g.e).

5.5.109. Roy Villevoye

(Ek 4- Resim 108)

Ki isel sergileri; 1994 Tjampur, 1993 Raf, 1993 Deri Transplantasyonu çin Öneri (A.g.e).

5.5.110. Lawrence Weiner

(Ek 4- Resim 109)

Hakk nda yeterli bilgiye ula lamam t r.

5.5.111. Richard Wentworth

(Ek 4- Resim 110)

Ki isel sergileri; 1995 Antredepo Kordon, 1995 Yay lma, 4. Uluslararas stanbul Bienali için proje (A.g.e).

5.5.112. Rachel Whiteread

(Ek 4- Resim 111)

5.5.113. Maaria Wirkkala

(Ek 4- Resim 112)

IV. ve V. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 6.5.84'te yer almaktad r.

5.5.114. skender Yediler

(Ek 4- Resim 113)

Ki isel sergileri; 1995 Köln 4. stanbul Bienali çin Proje Ve St. Florian Beyaz Boyal Ah ap (A.g.e).

5.5.115. Adem Y lmaz

(Ek 4- Resim 114)

Hakk nda yeterli bilgiye ula lamam t r.

5.5.116. Jinshi Zhu

(Ek 4- Resim 115)

Ki isel sergileri; 1994 Eski mimarl k, 1994 Ayd nlanma (A.g.e).

5.6. IV. Uluslararas stanbul Bienali'nin Bas ndaki Görünümü

5.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü

- "Süprizlerle Dolu Bir Bienal" Milliyet, 16 Eylül 1995:21
- KAYA , Nilüfer. "Çok Dü ümlü Bir Hikaye!" Milliyet, 18 Ekim 1995:21
- "500 Tabak 100 Adet Televizyon Ekran " Milliyet, 29 Ekim 1995:25
- "Video Sanat n n Çarp c Örnekleri" Milliyet, 9 Kas m 1995:21
- "…ve Bienal" Milliyet, 10 Kas m 1995:21
- "Hal " Milliyet, 10 Kas m 1995:5
- KAHRAMAN, Hasan Bülent. "Do u'yu Bat Tan m yor" Milliyet, 11 Kas m 1995:20
- "Türklerin Görmek stedi i Tablo" Milliyet, 14 Kas m 1995:21
- "Gümü suyu stanbul Bienalinde" Milliyet, 19 Kas m 1995:11
- ORAL, Zeynep. "Yarat c l n Sonsuzlu u" Milliyet, 19 Kas m 1995:23
- "Fluxusla ki Gece" Milliyet, 21 Kas m 1995:23
- AKAY, Ali. "Hem Güncel Hem Kal c " Milliyet, 23 Kas m 1995:21
- ULAGAY, Osman. "Bienali Kaç rmay n" Milliyet, 3 Aral k 1995:9
- ASENA, Duygu. "Hepsini Eve Götürdüm" Milliyet/ Ve Pazar, 3 Aral k 1995:5
- AT KO LU, Ayça. " te Bienal" Milliyet, 4 Aral k 1995:5
- KUYA , Nilüfer. "Ça da Sanatta Güncelle tik Amaa.!" Milliyet, 15 Aral k 1995:22
- "Ça da Sanat Müzesi art" Milliyet, 29 Aral k 1995:20
- KUYA , Nilüfer. "Sanat Dünyas stanbul'u Konu uyor" Milliyet, 29 Aral k 1995:20
- "Ça da Sanat Müzesi art" Milliyet, 29 Aral k 1995:20

5.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü

- ANTONOVA, Ave. “Avangardisti Ste Stryaskat Istanbul” 24 Chasa, 4 Kas m 1995:5
- PETKOVA, Stranislava. “ stanbul Nagosti Avangardisti S Pilaf” 24 Chasa, 16 Kas m 1995:9-11
- stanbul Biennale ’95” Aktuel Kunst, 11 Kas m 1995:91-92
- VOLK, Gregory. “Between East and West” Art in America, 1996: 83-84
- “Who Owns Content?, Part Two: Starting from stanbul and Kinshasa”, Art Papers, Vol:21, No:3, May s/Haziran, 1997:108-109
- HEARTNEY, Elenor. “ 4th Biennial”, Art Press, 1995:56-57
- FRICKE, Herald. “4th International Istanbul Biennial” Art Forum, May s, 1996:85-86
- HOFFMANN, Justin. “Migration Fundemantalismus Feminismus” Artis, ubat/ Mart, 1996:73-76
- SÖNMEZ, Necmi. “The Editing Room&The Vision of Art in a Paradoxical World” Balkan Media Vol IV/4, 1995:53-55
- DETTERER, Gabriele. “Viele Nahtstsellen Und Einige Bruckkenschlage” Basler Zeitung, 2 Aral k 1995:58-59
- Crangate, 14 Kas m 1995:8
- POLYAKOV, Stepan. “Y Istanbul Sega e Avangarno” Demokratia, 19 Kas m 1995:12-14
- “Der Westen Geht m Osten Auf” Die Tageszeitung, 20 Kas m 1995:15-19
- R EDLE, Gabriele. “Blick Über Den Scheibenrand” Diewoche, 24 Kas m 1995:37-40
- MADRA, Beral. “Fourth Istanbul Biennial Orients the Metropolis” Flash Art, Ocak/ ubat 1996:71
- “Ach Wie Flüchtig” Frankfurter Allgemanie Zeitung, 25 Kas m 1995:41-42
- Geijutsu Shincho Say :2, 1996:93
- “Följ Din nre Kompass” Göteborgs Posten, 23 Kas m 1995:20-24
- “Manlig Bil Med Manga Bollar” Göteborgs Posten, 30 Kas m 1995:46-49
- CHA, Ki-Tae. “Istanbul International Biennale on the Peak” Hankyeorae Shimun, 13 Kas m 1995: 6-7

- KYANDER, Pontus. “Istanbulin Kansainvalinen Biennaali Naytti…” Hankyeorae Shinun, 13 Kas m 1995:6-7
- KYANDER, Pontus. “Biennaal Mellan OSt Och Vast” Konsttidningen 1-2, Mart 1996:77-79
- Kultura, 24 Kas m 1995:25-36
- Kunst Bulletin 3/96, 1996:80-82
- KYANDER, Pontus. “Tyrkisk Kunst Med Politiske Undertoner” Morgenposten, 11 Aral k 1995:50-52
- “Normaden Am Bosphorus” Neu Bildende Kunst, Eylül/Kas m 1995:3-4
- MADRA, Beral. “Kollisionan Vor Ort” Neu Bildende Kunst, Eylül/Kas m 1995:95-98
- KYANDER, Pontus. “Biennial Mellan Öst Och Vast” Norrköpings Tidningar, 6 Aral k 1995:60-63
- KYANDER, Pontus. “Konst Med Hetta Och Engagemang” Norrköpings Tidningar, 11 Aral k 1996:67-68
- SANTING, Froukje “Op de Biennale Van stanbul Maakt Het Leven Deel Uit Van De Exposite” NRC Hardelsblad: 88-90
- KORTUN, Vas f. “ stanbul” Poliester, Vol:5#16, 1996:110-113
- D M TROVSKI, Valentino. “Orientation, The Vision of Art in a PAradoxical World” Ropemoto Ctakpo (The LArge Glass) No:3, 1996:99-105
- KYANDER, Pontus. “Konst Med Engagemang Och Politiska Undertoner” Sydsvenskan, 6 Aral k 1995:64-65
- KYANDER, Pontus. “Icke-Exploaterade Konstnarers Biennal” Sydsvenskan, 12 Aral k 1995:69-70
- KYANDER, Pontus. “Biennali dan Ja Lannen Valilla” Taide/No:1, 1996:44-45
- “Leaving Home” The Economist, ubat 1996:72
- “Byzantine Biennial” The European, 29 Kas m 1995:43
- KARAKU , Gökhan. “ stanbul Biennial” World Art No:2, 1996:106-107

ALTINCI BÖLÜM

BE NC ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

4 Ekim-9 Kas m 1995 tarihleri aras nda gerçekle tirilen 5. Uluslararas stanbul Bienali, stanbul Kültür ve Sanat Vakf taraf ndan, spanyol Rosa Martinez'in küratörlü ünde gerçekle tirilmi tir. Rene Block'un ilk yabanc küratör furyas n ba latt 1995 senesinden bu yana sanat ortam ndaki de i iklikleri, k rk be ülkeden seksen alt sanatç n n kat ld stanbul Bienali'nde izleyiciye sunan Martinez, Bienal'in ba l n , 'Ya am, Güzellik, Çeviriler ve Di er Güçlükler Üstüne' olarak belirlemi tir.

Ana sergi mekan Darphane -i Amirane olmak üzere Aya rini Müzesi, Yerebatan Sarn c , Kad n Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi, Sirkeci Gar , Haydarpa a Gar , K z Kulesi, Atatürk Havaalan , The Marmara Oteli, Pera Palas Oteli, Karanfilköy, Akatlar, Taksim Meydan ve Sultanahmet Meydan'd r.

5. Uluslararas stanbul Bienali'nde u sergiler ve sanatç lar yer almaktad r:

a) Darphane-i Amirane: Irit Hemmo, Roberto Obregon, Rivane Neuenschvvander, Symrin Gill, Leszek Golec&Tatiana Czekalska, Jimmie Durham, Bedi brahim, Haii! Altmdere, Türkan Erdem, Oscar Bony, Kutiu Ataman, Semiha Berksoy, Lin Tian-Miao, Meta Isaus-Berlin, Oleg Kulik, ükran Aziz, Eija L isa Ahtiia, Jana Sterbak, Grazia Toder , Ana Laura Alaez, Ann Lislegaard, Pipilotti Rist, Federico Guzman, Joseph Griegely, Eva Eszter Bodnar, Sense:less, Sam Tayior-VVood, Sophia Kosmaoglou, Anna Lindai, Elahe Massumi, Ebru Özseçen, IRVVIN, Flavia Ribeiro, Michel Francois, Rebecca Bournigault, Daniele Buetti, Marta Maria Perez Bravo, Martin VVeber, Vahap Av ar& Lexy Funk, Cristina Mateus, Mark VVallinger, Ann Veronica Janssens, Antoni Miraîda

b) Aya rini Kat l mc Sanatç lar: Liza May Post, Shirin Neshat, ükran Moral, Yae! Davids, Semiha Berksoy, Helena Almeida, Egie Rakauskaite, Anna Mendieta, Janine Antoni, Louise Bourgeois, Beverly Semmes, Dorothy Cross, Laura Vickerson, Soo-Ja Kim, Lani Maestro, Leonilson, Juan Femando Herran, Cai Guo-Qiang, Carsten Holler, Patrickvan Caeckenbergh, Maurizio Cattelan

c) Yerebatan Sarn c : Johan Creten, Yolanda Gutierrez, Eulaiia Valldosera, Matthevv McCaslin, Moshekwa Langa, Olafur Eliasson, Nikos Navridis

ç) Hotel Pera Palas: Tracey Emin

d) Atatürk Havaalan : Diller& Scofidio

e) Karanfilköy: KÜLTÜR

f) Kad n Eserleri Kütüphanesi: Chohreh Feyzdjou, Türkan Erdem, Lotty Rosenfield.

g) K z Kulesi: Maaria Wirkkala

) Sultanahmet Meydan : Lotty Rosenfeld

h) Taksim Meydan : Mariko Mori

) Billboardlar: Feiix Gonzales, Manuel Pina

i) Haydarpa a ve Sirkeci Garlar : C.N. von Hausswolff, Antal Lakner, Eve Sussman, Tracey Emin

A rl n kad n sanatç larda oldu u bu Bienal'le birlikte düzenlenecek paneller ve bir de proje söz konusudur. "5. Uluslararas stanbul Bienali'nin sanatç lar i lerini sahnelemenin yan s ra, stanbul'daki ready - made'ler' adl bir projeye de kat lmaya ça r lm lard r. Bu proje, ehir içindeki an, durum ya da nesneleri yakalayan enstantane foto raflardan olu maktad r; amaç, sanat n nas l hayat ba ka bir biçimde alg lamay ö retti ini, güzelli in nas l en s radan, en basit gündelik olaylarda ortaya ç kt n ya da ça da bir metropolisin kaotik çak malar ndan nas l ak kanl a ula abilece ini göstermektir" (Martinez, 1997, s.30).

Galeri yöneticisi ve küratör Haldun Dosto lu, "Arada geçen on y ll k sürede onlarca isim ve yap t stanbul'da a rlamak ans na sahip olduk. Bir müze gelene i olmayan, uluslararas sanat pazar olmayan bir ehirde asl nda bienal yaparak bir mucize gerçekle tiriyoruz. Büyük ölçüde ekonomik ve politik karalarla olu turulan bienallerden farkl bir insiyakla ba lam t r stanbul Bienali. Bu tür organizasyonlar sadece sergi ve panel organize etmekten baret de ildir. in birde sosyal yan vard r. Sosyalle menin gerçekle ebilece i zemin ve f rsatlar da organize etmek laz m." yorumunda bulunmu tur (Türkiye'de Sanat, Kas m/Aral k '97, s.29).

6.1. Bienallerin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar

5. Uluslararas stanbul Bienali'nde küratör Rosa Martinez taraf ndan belirlenen 'Ya am, Güzellik, Çeviriler ve Di er Güçlükler Üstüne' ba l n n içeri i öyle ifade edilmektedir:

> “Sanat, insan n bilim, teknoloji, kitle ileti im, politika, cinsel kimlik gibi di er bilgi ve deneyim alanlar ndan türemi i aretlerle oynayabilece i ‘öteki’ile ili kimizi de erlendirmenin ve dönü türmenin mümkün oldu u bir uzam olarak da görülebilir. Bu bak aç s yla edilgen bir ‘ayna esteti i’nden de i im halinde, çok yüzeyli ve etkin bir ‘prizma esteti i’ne yönelebiliriz ki orada bak çok yönlü ve kapsay c olacakt r. (…) Güzellik zaman d ve evrensel de ildir; güzellik seyredende uyanan hazla ba nt l öznel bir deyimdir. Estetik de erler be eni anlay n n tarihsel ve kültürel çe itlemelerine ba l d r ve bütüncü bir bak aç s yla, güzellikten içeriye ula abilir, zihinle bedeni, düünceyle duygulan m , retorikle felsefeyi, hazla bilgiyi kayna t rabilir, böylece yeni bir ya am anlay na varabiliriz” (Martinez, 1997) (http://www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0504. htm).

Ba l belirlerken dünyada gerçekle tirilen sergilerde yinelenen kli elerden kaç nmaya çal t n söyleyen Martinez, önemli sosyal - kültürel sorunlara i aret etse de “kimlik ve ötekilik”, “içd ” ya da “çokkültürlülük” gibi kavramlar çok s k kullan ld n , seçti i ba l kla, ça da dü ünce ve yarat n n bugün kar kar ya kald baz önemli sorunlar n tart lmas n istedi ini belirtmektedir

5. Uluslararas stanbul Bienali, bu tema alt nda, ça da estetik dü üncesinin baz önemli tart ma noktalar n ortaya koymay amaçlam t r. Bienalde, ya amla sanat birbirinden ay ran s n rlar, ‘güzel’ kavram nda yeni anlam aray lar , çevirinin üretti i anlam kaymalar na kar n ileti im kurabilmek için dilere duyulan gereksinim gibi konular gündeme gelmi , tart maya aç lm t r.

Bienalin gündeme getirece i konulardan birisi de ‘çeviri’dir. Martinez, çevirinin, yaratman n her biçiminde üstü örtülü olarak varl na i aret ederken ‘yaratma’y bir ‘yer de i tirme edimi, bir alandan (ya amdan, kültür, deneyim) ötekine do ru (görsel ya da iirsel diller) bir hareket’ olarak görmektedir.

Yine bienalin kavramsal çerçevesi içinde yer alan bir di er altba l k, ‘di er güçlükler’ ise Rosa Martinez taraf ndan “Farkl alanlar (kültürel, cinsel, dilbilimsel…) aras nda yolculuk etmek çe itli risk ve güçlükler bar nd ran maceral bir seyahattir. Bu güçlükleri inceleme ve onlar n üstesinden gelme süreci, tercüme, ya am ve güzellikle ili kili konular n do as nda vard r.” sözleri ile ifade edilmektedir (www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0503.htm).

Sanat Ele tirmeni Yalç n Sadak, bienalin konusunun "çok belirsiz"oldu u ele tirisinde bulunmu , bunun d nda 5. Uluslararas stanbul Bienali kavramsal çerçevesi ile ilgili olarak belirgin bir tart maya rastlanmam t r (Radikal ki, 5 Ekim'97, s. 28).

6.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar

Sanat n geleneksel s n rlar n sorgulayan, al lagelmi ifade biçimlerine yeni aray larla yan t veren sanatç lar arac l yla farkl sanatsal yakla mlar ortaya koymay amaçlayan 5. Uluslararas stanbul Bienali'nde, ça da sanat ortam n n baz usta isimleri ve di er uluslararas bienallerde y ld z parlayan genç sanatç lar n yan s ra, dana önce geni boyutlu etkinliklere kat lmam sanatç larda yer almaktad r. Bu çerçevede, genç ku aklara esin kayna olmay sürdüren Louise Bpurgeois, birbirinden ilginç performanslar yla ad ndan söz ettiren Oleg Kulik ve Cai/Guo Qiang, Felin Gonzales-Torres, Orlan, Jana Sterbak, Carsten Holler gibi isimlerin yan s ra ça da sanat ortam n n parlayan genç y ld zlar Pipilotti Rist, Sam Taylor-Wood, Tracey Emin, Soo-Ja Kim, Dorothy Cross, Lira May Post ve niceleri, stanbul'da yap tlar n sergilemi lerdir.

stanbul Bienali'nde, ükran Moral ve ükran Aziz gibi uluslararas ortamda tan nan Türk sanatç lar n yan nda Ebru Özseçen, Bülent angar ve Halil Alt ndere gibi genç sanatç lar n yap tlar na da yer verilmi tir (Cumhuriyet, 9 Eylül 1997, s. 14).

Sanat ele tirmeni Ahu Antmen, bienalde öne ç kan genç sanatç lardan özellikle Halil Alt ndere ile Bülent angar' n bugüne dek çe itli sergilerde yap tlar n sergilediklerini ancak fark edilmelerinin bienalle oldu unu söylemektedir (Antmen, 1997, s.14).

Martinez, Bienal'e Türkiye'den davet edilen sanatç lar dosya yöntemiyle belirlemi tir. Bienal'e kat lmak isteyenlerden temaya uygun çal malar n içeren bir dosya haz rlamalar istenmi , gelen ba vurular aras ndan belirlenenler de Bienal'e kat lmaya hak kazanm t r. Fakat bu yöntem sanat çevrelerinde tepkiyle kar lanm t r. 'Neden yabanc lar de il de Türkiye'den kat lanlar dosya yöntemiyle seçilmi tir?' sorusu tart malar n temelini olu turmaktad r. Ayr ca Martinez, ele tirilerde üstü kapal da olsa Türkiye'deki sanat ortam n fazla ara t rmamakla itham edilmektedir.

Martinez sanatç seçimi ile ilgili olarak: "Türk sanatç lar n seçiminde ayr kriterlerim yok, sanatç lar milliyetlerine göre de erlendirmiyorum. Ortaya koyduklar yap tlar n gücüne, sorunlar ifade etmekteki ba ar lar na ve tabii ki dü üncelerini kli elere ba vurmadan ortaya koyup koymad klar na bak yorum. Sanatç lar n sanat çizgilerinde gösterdikleri tutarl l k, yeni sorunlar irdeleme cesareti ve ça da düünceye ili kin sorunlara yakla mlar beni ilgilendiriyor." aç klamas nda bulunmu tur" (www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0503.htm).

Galeri Yöneticisi Yah i Baraz; " stanbul Bienalinin yabanc küratörü Türk sanatç lar n sadece bir dosya ile seçmeye kalksa yan labilir. Küratör yabanc olsa bile, onun ciddi bir Türk jürisi olmal d r. Tabii bir tarafta bunlar tart rken as l Türkiye'nin ça da bir müzeye ihtiyac oldu u sürekli es geçilmektedir" eklinde görü lerini dile getirmi tir.

Art in America dergisi editörü Eleanor Heartney ise "5. Uluslararas stanbul Bienali'nin özellikle genç sanatç lar ve fiziksel, sezgisel ve kad n bak aç s na sahip sanatç lar üzerinde yo unla t n söylemektedir. Bu yo unla man n onu s ra d ,çok ilginç ve özgün k ld n söyleyen Heartney, senenin di er bienalleriyle k yasland nda özellikle Aya rini Kilisesi ve Yerebatan Sam c 'ndaki i lerin mekanlar n güzelli ini yans tt n ve içindeki i lerin getirdi i ba ka aç daki güzelliklerinde buna eklendi ini söylemektedir. Dünyada çok fazla bienalin yap ld n ve yap lanlar n da birbirine ne kadar benzedi inin tart ld bir dönemde stanbul Bienali'nin, çok özgün ve hassas seçimler sonucu bir araya getirilmi i lerle, bu tart malara yeni bir boyut getirdi ini eklinde de erlendirmi tir (Radikal ki, 5 Ekim '97, s. 28).

6.3. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar

5. Uluslararas stanbul Bienali'nin ana mekan , Topkap Saray 'n n birinci avlusunda konumlanan eski darphane binalar d r. Aya rini Müzesi, Yerebatan Sarn c ve Darphane-i Amire üçgeni kat l mc sanatç lar n en yo un oldu u bölge olmu tur. Yusufo lu'na göre mekanlar n, merkezde tarihsel çekirde i ve ona eklemlenerek bütüne giden çevresel noktalar olarak ilk bak ta belirli bir anlam do rudan ifade eden bir yap gösterdi ini söylemi tir (Yusufo lu, 2006, s.118).

Bu yo un bölgelerin d nda dinamik ve hareketli mekanlar n da sergi yeri olarak kullan ld görülmektedir. Rosa Martinez, kentin nabz n tutan ve onu hem kavramsal hem de gerçek anlamda ba ka yerlere ba layan yönleri ile hareket içindeki

mekanlar (örne in havaalan , tren istasyonlar) kullanarak bu yönleri dile getirmeyi hedefledi ini söylemektedir.

Kentin karakteri için geleneksel olarak kullan lan metaforlardan biri olan Do u ile Bat aras nda bir kap , Asya ile Avrupa'y birbirine ba layan sembolik bir köprü olma yolundaki i levini uç noktas na götürdü ünü söyleyen Martinez; Atatürk Havaalan , Haydarpa a ve Sirkeci Garlar 'n n kentin kap lar ve kimlikler için birer podyum olarak kullanma karar n n ard nda yatan nedenin bu oldu unu söylemektedir. Söz konusu bölgelerin sadece birer bina olmad n , binlerce yolcu taraf ndan kat edilen, rastlant sal kar la malar n ve çok katmanl al veri lerin yer ald küçük virtüel kentler olarak ele ald n ve havaalan , tren istasyonlar , Asya ve Avrupa yakalar aras nda gidip gelen vapurlar, farkl l klar aras nda ba lant kurmak aç s ndan birer metafor olabilir dü üncesinden yola ç kt n vurgulamaktad r (Martinez, 1997).

Bu geçi yerlerinin yan s ra, K z Kulesi ve Kad n Eserleri Kütüphanesi gibi noktalar sanatsal projelere ev sahipli i yapm t r. Martinez, bu iki yerin seçili inin kad nlar n kent imgesinde kaplad klar önemli yere verilmi bir cevap oldu u kadar, kad n n denetim alt nda tutulmas ve boyun e i e zorlanmas na da bir tepki olarak vurguland n belirtmektedir (Martinez, 1997, s.28).

Sanatç Cihat Aral seçilen mekanlarla ilgili olarak u sözlerle görü bildirmi tir:

> "Mekanlar n tarihselli ini ve kimli ini çok fazla zorlamamak gerekiyor. Mekanlara denk dü meyen özellikle tarihsel kimli i bozan garip yakla mlar var. Bienal'e seçilen i lerin daha dikkatli de erlendirilmesi gerekirdi diye dü ünüyorum. Aç k hava esprisi Bienal'de az kullan lm . Darphane'de geçmi ten kalma, mekana has kimi objeler dikkatimi çok çekti, hatta sergilenen kimi i leri de geride b rakt bence" (Hürriyet Gösteri, Ekim/Kas m'97, s. 53).

Be inci bienal mekanlar ile ilgili olarak belirgin bir tart ma konusuna rastlanmam t r.

6.4. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar

stanbul Kültür ve Sanat Vakf taraf ndan stanbul Bienali sergi yöneticili ine-küratörlü üne Rosa Martinez getirilmi tir. Rosa Martinez 1979 y l nda Barcelona'da

sanat tarihi alan nda e itimini tamamlam t r. 1988-1992 y llan aras nda, Akdeniz ülkelerinin kentleri aras nda bir sanat etkinli i olan Barcelona Bienali'nin sanat yönetmenli ini üstlenmi ; 1996 y l nda ise Rotterdam'da düzenlenen Manifesta 1. Avrupa Bienali'nin be ki iden olu an küratör ekibi içinde yer alm t r. Avrupa'n n pek çok kentinde düzenlenen sergilere küratör ve koordinatör olarak katk da bulunan Martinez, La Caixa'da 'Ça da Sanatta Tutku ve S k nt ' isimli dünyaca ünlü küratör, sanat tarihçisi ve ele tirmenin verdi i seminerlerden olu an küratörler için geli tirme program n yönetmi tir.

Martinez 5. stanbul Bienali'nin küratörü olmay neden kabul etti ine ili kin olarak u aç klamada bulunmu tur:

> "Bienalin stanbul'da gerçekle tiriliyor olmas , ama ayn zamanda giderek güçlenen bir etkinlik olmas ... Ayr ca do rusunu isterseniz, önceden çal t m bu tür büyük etkinliklerde sürekli kar la lan bütçe, organizasyon sorunlar ndan, ayr ca co rafi-politik-estetik de erlerle seçim yaparken verilen ödünlerden epeyce yorulmu tum da. Yine de stanbul'a hay r diyemedim. Bunun bir nedeni, kendimi Akdeniz olgusuna yak n saymam. Burada yo un bir enerji var" (http://www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0504.htm).

Be inci bienalde küratöre ve küratörlük kurumuna ili kin olarak yap lan tart malar genellikle yabanc ülkeden bir küratör tercih edilmesinin yanl l , küratörün bilgi eksikli inin olmas , bienalin amac na uygun bir sergi düzenlememesi gibi ba l klardan olu maktad r.

Sosyolog, küratör ve sanat ele tirmeni Prof. Ali Akay' n yabanc küratörlere yer verilmesi ile ilgili olarak dü ünceleri öyledir:

> "Müzelerin olmad bir ortamda, sanata ayr lan paran n azl oran nda sanata olan ilginin dü tü ünü varsayd m zda, özellikle genç izleyiciler için ilginç bir tecrübe alan olarak duruyor stanbul Bienali. Ancak; tek gördükleri uluslararas i lerin sergilendi i sergi olmas durumunda da belirli 'Tehlikeleri' de ta yor. Gençler aras nda tart ma ortam yaratmas , gençlerin baz orijinal i ler ve çal malar görmesi bak m ndan önemli bir yere sahip oldu unu dü ünüyorum. Bu aç dan da Bienallerin kendine özgü

> genç bir kitleyi çekti ini gözlemliyorum. Küratörlerle sanatç lar aras ndaki ili kiler sorgulanmal . Yoksa Türk mü yabanc m de il. Günümüzdeki büyük sergilerde küratörler uluslararas alanda bir hakimiyet olu turmaktalar. Baz sanatç lar, bu bak mdan küratörlerden bezgin vaziyette. Özellikle ultra-kapitalîst bir h z içinde, ko u turmalarla küratörlerin seçimleri sanatç larla direkt ili kiden çok di er ülkelerin küratörleriyle ili kilerinden geçti inde sanatç lar üzerinde bir küratör hakimiyetinden bahsetmek mümkün gibi duruyor. Ama, burada da küratörün konumundan çok tavr tart lmal gibi geliyor bana. Küratörlük kelimesinin içinde yatan 'iyile tiricilik' niteli inin sa ile ili kisi yeniden güncelle tirilebilir. Kendisini feda eden bir küratör Antropolog Pierre Clastres'in gözlemleyip anlatt ilkel kabile efinin iktidars zl na sahip oldu unda, sanatç ile küratörün ili kisinin daha do ru olaca n zannediyorum. Küratörün Türk mü yabanc m oldu u sorunu da biraz do u-bat tart malar n n Tanzimat'tan beri yap ld ekliyle, bizim gibi ülkelerde sorunsalla t r ld n san yorum. Bienal'in eksilerinden çok art lar n n oldu unu dü ünüyorum" (Türkiye'de Sanat, Kas m/Aral k'97, s.29).

Sanatç Yusuf Taktak, Rosa Martinez ile ilgili olarak u ele tiride bulunmu tur: "Ülkemizi ve sanat n , hatta dünya sanat n tan d ndan ku ku duydu um birinin, bizim için çok önemli olan bienalin düzenleyicisi olmas talihsizliktir. Bu nedenle, tek ki ilik küratörlük ve stanbul Bienali kimli i nin ne olmas gerekti i tart lmal d r. Yeter ki iyi niyetine inand m KSV'n n özverili giri imlerine engel olmayal m" (Hürriyet Gösteri, Ekim/Kas m'97, s. 52).

Sanatç Cihat Aral ise: "Tek seçici yerine, farkl ki ilerin de küratörün etraf nda bulunmas gerekirdi. Pentürel de erlere de az yer verildi i kan s nday m" sözleriyle bienali de erlendirmi tir (Hürriyet Gösteri, Ekim/Kas m'97, s. 53).

Ça r lan küratörlere büyük bir sorumluluk yüklendi ini söyleyen Beral Madra bu konu ile ilgili görü lerini u sözlerle bildirmi tir:

> "Ku kusuz bütün dünya ile ileti im içinde olmam z gerekir. Oradaki deneyimli insanlar ça rarak 'gelin bize bienal düzenleyin' diyoruz. Peki talebimiz ne bu insanlardan: ' stanbul Bienalini di er bienaller kadar önemli

> bir duruma getir. Dünya bas n na tan t. Sanatç lar m z n uluslararas sanat ortam na tan t m n sa la'. Tabii bunlar bienalin olmazsa olmaz i levleri. Fakat biz yine de tam z tt olarak ça rd m z küratöre 'Bu çeli kileri bir yana b rak ve Bat 'da nas l bir ey yap l yorsa ayn n yap' diyoruz. Bunun sonucunda stanbul sadece Avrupa-Amerikan kültür sanayinin bir bayili ini alm oluyor. Burada 'Neden biz Bat 'yla olan bu ili kimizi sürdürürken kendi söylemimizi de ortaya koymuyoruz' sorusunu sormak gerekir" (Çal ko lu, 1997).

Sanat ele tirmeni Kaya Özsezgin, Bienalin Türk sanat ortam na olumlu eyler kazand rd n n ku ku götürmeyece ini anca uluslararas bir bienali kucaklayacak de erlerin göz ard edilmemesi gerekti ini söylemektedir. Bu konu ma öyledir:

> "Uluslararas nitelikte bir bienalin, Türkiye'de be inci kez düzenleniyor olmas , ku kusuz sevindiricidir. Bienal için Türkiye'den seçilen sanatç lar, her zaman tart man n oda n olu turmaktad rlar. Görevlendirilen küratörün, bu seçimde ne derece nesnel olabildi i yeni sanatç lar n tümünü ya da önemli bölümünü tan ma olana na sahip olup olmad , ku kular yaratan ba l ca nedendir. Bu sorun çözümlenmedikçe, hiç de ilse yo unla arak sürecektir. Bienalin Türk sanat ortam na, olumlu eyler kazand rd ku ku götürmez. Bienal düzenleyen bir Türkiye imaj, bienallere yabanc bir Türkiye imaj ndan elbet daha olumludur. stanbul Bienali'nin, düzenlenmesinde amaçlanan öncelikli kriterler iyi saptanmal , kültürlerin kesi ti i bu yörede uluslararas bir bienali, kucaklayacak de erler gözden uzak tutulmamal d r. Uluslararas stanbul Sanat Bienali, bir prestij kavgas na alet edilmemeli, bu isimle dengeli bir a rl k göstergesine dönü türülmelidir" (Türkiye'de Sanat, Kas m/Aral k'97, s.24).

Beral Marda, on y ll k bir geçmi i olan stanbul Bienali'nin art k genç bir bienal say lmad n , dolay s yla hedefini ve yönünü iyi çizmi , dünya sanat ortam nda yank uyand racak bir karakter kazanm olmas gerekt ini söylemektedir. stanbul Bienali'nin henüz belirgin bir karakteri oldu u söylenemeyece ini dü ünen Madra, küratörlerin i levlerini yerine getiremedi ini u sözlerle vurgulamaktad r:

> “Bienaller, uzun süredir ideoloji üretim merkezleridir ama stanbul Bienali’nin belirgin bir ideolojisi yok. Daha do rusu, Bat bienallerinin ideolojilerini “ thal” ediyor! Bienaller bulunduklar co rafyan n, sosyo - politik konumun sözcülü ünü yaparlar, bizim bienal bunu yapam yor. Bunlar yapam yor çünkü bienali düzenleyen vakf n, bunlar yapacak güçte ve uzmanl kta bir kadrosu yok ve bienaller aras ndaki çal malar yeterli de il! i davet etti i küratörlerle çözmek istiyor. Davetli küratörlerin stanbul gibi bir megapolle ba a ç kmalar ise, çok güç, bir: yeterince zaman ay rm yorlar, iki: zaman ay rsalar bile belli bir deneyim ve birikim olmadan yabanc bir ülke için ideoloji üretmek hemen hemen olanaks z! Önümüzdeki bienalin sanatç listesi, Bat merkezlerine kapa atm sanatç lardan olu uyor {bir - iki stisna genel durumu etkilemez), bu da bize, stanbul Bienali’nin Kuzey - Güney - Do u yönlerindeki stanbul’dan ilgi bekleyen ça da sanat odaklar yla ilgilenmemekte srar etti ini gösteriyor. Özellikle bu ilgisizlik bizi Bat kar s nda zay f, güçsüz ve edilgen duruma dü ürüyor!” (Milliyet Sanat, Ekim’97, s.49-50).

Bienallerin uluslararas sanat pazar n n etkinlik alanlar oldu unu ama Türkiye’ye bienaller dolay s yla herhangi bir koleksiyoncu gelmedi ini, bunu sa lamak için de i e uluslararas ili kileri sa lam bir sanat pazarlamac s n n eli de mesi gerekti ini ya da küratörün pazar n da birlikte getirmesini sa lamak gerekti ini söyleyen Madra; bienallerin sanatç lar n ve sanat uzmanlar n n kar la p dostluklar, i - birlikleri ve yeni projeler kurduklar yerler oldu unu belirtmektedir. Ancak be inci bienalin sadece Bat sanat n n anlam ve önemini vurgulad ve yerel sanatç lara ve izleyicilere Bat sanat n n “iyi” örneklerini gösterdi ini; Türkiye sanatç lar n da uluslararas ortama tan t yor dersek, bu bir söylem de il, i levlerden birisi ve stanbul Bienali’nin bundan ba ka i levi yok gibi göründü ünü söyler. “Bizim bienalde gelenler “turist” muamelesi görüyor ve ancak Kumkap ve Bal kpazar meyhanecileri ile tan yorlar!” yorumunda bulunur (Milliyet Sanat, Ekim’97, s.49-50).

Ha im Nur Gürel ise küratörlerin seçimi ile ilgili olarak yapt de erlendirmede di erlerinden farkl olarak, stanbul Bienali’nin ba na getirilen ikinci ve üçüncü s n f küratörlerin kendi ve ülkelerinin ç karlar için bu f rsat kulland klar n söylemektedir. Bu konu ma öyledir:

“Bu y l be incisi düzenlenen Uluslararas stanbul Bienali, ne yaz k ki, plastik sanatlar alan ndaki küçük dükal klar n çeki me alan olmaktan kurtulamamaktad r. Bienalin temel kararlar n olu turan kimselerin bu nedenle 4. ve 5. bienalleri etkileyebilecekleri ikinci s n f yabanc küratörler arac l ile gerçekle tirerek, d lad klar kesimlerin ele tirilerinden s yr lmay amaçlad klar n dü ünmekteyim. Ne var ki, bu yabanc küratörler de ellerine geçen bu f rsatlar , kendi ki isel ve ülkesel ç karlar do rultusunda kullanabilmektedirler. 16 Eylül 1997 tarihli Cumhuriyet gazetesindeki bir röportaj nda 4. Bienal’in küratörü Rene Block, “haz r nesnelere, enstalasyonlara ve video enstalasyonlar na a rl k vermi olmas n n” genç Türk sanatç lar n n son iki y lda bu alanlarda üretmeye ba lamalar m sa lad n övünerek dile getirmektedir, ama gizlemedikleri as l amaçlar, ‘Berlin’in Paris’e alternatif bir sanat merkezi olabilmesi’ için etki alan n n geni letilebilmesidir. Sanat ülkelerinin politik ve ekonomik ç karlar n n bir koçba olarak kullanan ama Türkiye’nin özelliklerine, duyarl l klar na ve ça da sanat n n çok parçal yap s ndan habersiz olan bu yabanc küratörlere iyi niyetli sponsorlar n kaynaklar n teslim edenlerin ça da sanat m za ve ça da sanat e itimi alanlar m za kötülük ettiklerini dü ünmekteyim. Ele tiriler ve do rular n görülebilmesi çin yaz lanlar , toplumumuzdaki kopukluklar, ilgisizlik ve bienal lobisinin yayg n medya çevresindeki etkinli i nedeniyle, toplumun lgili bireylerine ula amad için, kar görü lerden habersiz bienal izleyicisi eksik bilgilenmektedir. Yoksa iki y lda bir düzenlenen Uluslararas stanbul Bienali, ona çe itli çevrelerden getirilen ele tiriler ile birlikte, Ça da Türk Sanat ortam n n - o y l için - iyi kötü bir foto raf n belki de vermektedir. Ne var ki, bu perspektifi de ancak ço u sanat yay nlar n da izleyen çok s n rl say daki bilinçli sanatseverin görebildi ini söylemek yerinde olacakt r. Bienale verilen bu tek yönlü medya deste i ile özellikle yeni yeti en sanatç ku aklar yanl yönlendirilmekte veya en az ndan eksik bilgilendirilmektedirler.

Yabanc bir tek küratörün iki y ll k bienali haz rl k sürecinde “full -time” genç Türk sanatç ve ele tirmen ku aklar n n (farkl kesimlerini de kapsayan) bir ekiple çal arak ve i in bir parças olarak da genç Türk küratörlerini yeti tirip bienalin bir bölümünde onlar n seçimleri

do rultusunda gerçekle tirilmesine olanak sa lamas ko uluyla yararl olabilece ini dü ünmekteyim. Bugüne kadar bienalin uluslararas platformda çok s n rl etkisi oldu unu dü ünmekteyim. ‘ ok ve ok’ yerine, ‘e itim, ar iv, müze ve kadrola ma’ gerçekle tirildikten sonra dünyadaki benzer olgularla kesintisiz kurulacak ili kilerin sonuç verebilece ine inanmaktay m” (Milliyet Sanat, Ekim’97, s.50).

6.5. V. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri

6.5.1. Eija-Liisa Ahtila

(Ek 5-- Resim 6)

1959 y l nda Hameenlinna Finlandiya’da dünyaya geldi. Helsinki’de ya yor.

6.5.2. Ana Laura Alaez

(Ek 5-- Resim 7)

1964 y l nda Bilbao spanya’da dünyaya geldi. Madrid’de ya yor.

6.5.3. Helena Almeida

(Ek 5-- Resim 8)

1934 y l nda Lizbon Portekiz’de dünyaya geldi. Lizbon’da ya yor.

6.5.4. Halil Alt ndere

(Ek 5- Resim 9)

V ve IX . stanbul Bienali’ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 10.5.3’te yer almaktad r.

6.5.5. Janine Antoni

(Ek 5- Resim 10)

1964 y l nda Freepor Bahama Adalar nda dünyaya geldi. New york’ta ya am n sürdürüyor.

6.5.6. Kutlu Ataman

(Ek 5- Resim 11)

V. VIII. Ve X. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 11.5.8'de yer almaktad r.

6.5.7. Vahap Av ar

(Ek 5- Resim 12)

1965 y l Arpayaz 'da dünyaya geldi. New York'da ya yor.

6.5.8. ükran Aziz

(Ek 5- Resim 13)

1949 y l Urfa'da dünyaya geldi. New York'da ya yor.

6.5.9. Semiha Berksoy

(Ek 5- Resim 14)

1910 y l Çengelköy ilçesi stanbul'da dünyaya geldi. stanbul'da ya yor.

6.5.10. Meta Isaeus Berlin

(Ek 5- Resim 15)

1963 y l nda Stockholm sveç'te dünyaya geldi. Stockholm'de ya yor.

6.5.11. Oscar Bony

(Ek 5- Resim 17)

1941 y l Posadas Arjantin'de dünyaya geldi. Buenos Aires'de ya yor.

6.5.12. Eva Eszter Bodnar

(Ek 5- Resim 16)

1952 y l Budape te Macaristan'da dünyaya geldi. Viyana'da ya yor.

6.5.13. Louise Bourgeois

(Ek 5- Resim 18)

1911 y l nda Paris Fransa'da dünyaya geldi. New York'da ya yor.

6.5.14. Rebecca Bournigault

(Ek 5- Resim 19)

1970 y l nda Colmar Fransa'da dünyaya geldi. Paris'te ya yor.

6.5.15. Daniele Buetti

(Ek 5- Resim 20)

1956 y l nda Fribourg sviçre'de dünyaya geldi. Zürih ve Berlin'de ya yor.

6.5.16. Patrick Van Caeckenbergh

(Ek 5- Resim 21)

1960 y l Aalst Belçika'da dünyaya geldi. Sint – Komelis – Horebeke'de ya yor.

6.5.17. Maurizio Cattelan

(Ek 5- Resim 22)

1960 y l Padova talya'da dünyaya geldi. Milano ve New York'da ya yor.

6.5.18. Johan Creten

(Ek 5- Resim 23)

1963 y l Sint – Truiden Belçika'da dünyaya geldi. Paris ve New York'ta ya yor.

6.5.19. Dorothy Cross

(Ek 5- Resim 24)

1956 y l nda Cork rlanda'da dünyaya geldi. Dublin'de ya yor.

6.5.20. Leszek Golec & Tatiana Czekalska

(Ek 5- Resim 34)

Leszek Golec

1959 y l Swiebodzice Polonya'da dünyaya geldi. Topolowa Polonya'da ya yor.

Tatiana Czekalska

1966 y l Todz Polonya'da dünyaya geldi. Topolowa Polonya'da ya yor.

6.5.21. Yael Davids

(Ek 5- Resim 25)

1968 y l Kudüs srail'de dünyaya geldi. Amsterdam Hollanda'da ya yor.

6.5.22. Jimmie Durham

(Ek 5- Resim 27)

1940 y l Arkansas Washington ABD'de dünyaya geldi. Marsilya'da ya yor.

6.5.23. Olafur Eliasson

(Ek 5- Resim 28)

1967 y l Kopenhag Danimarka'da dünyaya geldi. Berlin Almanya'da ya yor.

6.5.24. Tracey Emin

(Ek 5- Resim 29)

1963 y l Londra ngiltere'de dünyaya geldi. Londra'da ya yor.

6.5.25. Türkan Erdem

(Ek 5- Resim 30)

1960 y l Cürek Türkiye'de dünyaya geldi. Ankara'da ya yor.

6.5.26. Chohreh Feyzdjou

(Ek 5- Resim 31)

1955 y l nda Tahran ran'da dünyaya geldi. 1966'da Paris'te ya am n yitirdi.

6.5.27. Michel François

(Ek 5- Resim 32)

Belçika'da dünyaya geldi. Brüksel'de ya am n sürdürüyor.

6.5.28. Symrin Gill

1959 y l nda Singapur'da dünyaya geldi. Avustralya Sidney'de ya yor.

6.5.29. Joseph Grigely

(Ek 5- Resim 36)

1956 y l Massachussetts ABD'de dünyaya geldi. New Jersey ve Michigan'da ya yor.

6.5.30. Yolanda Gutierrez

(Ek 5- Resim 37)

1970 y l Mexico City'de dünyaya geldi. Meksika'da Quintana Roo'da ya yor.

6.5.31. Federico Guzman

(Ek 5- Resim 38)

1964 y l nda Sevilla spanya'da dünyaya geldi. Sevilla'da ya yor.

6.5.32. Michael von Hausswolff

(Ek 5- Resim 39)

1966 y l Linkoping sveç'te dünyaya geldi. Stockholm'da ya yor.

6.5.33. Irit Hemmo

(Ek 5- Resim 40)

1961 y l Kudüs srail'de dünyaya geldi. Tel Aviv'de ya yor.

6.5.34. Juan Fernando Herrán

(Ek 5- Resim 41)

1963 y l Bogota Kolombiya'da dünyaya geldi. Bogota'da ya yor.

6.5.35. Richard Höck

(Ek 5- Resim 42)

1965 y l nda Tirol'da do umlu sanatç , 1983 – 90 y llar aras nda Viyana Uygulamal Sanatlar Yüksekokulu'nda e itimini tamamlam t r. Viyana ve New York'da ya am n sürdürmektedir.

Karma sergileri; 1987 Uygulamal Sanatlar Yüksek Okulu, Viyana; 1988 Galeri Krinzingen Innsbruck;1989 Galeri CC; 1990 Galeri Esther Schipper, Köln; 1991 Sanat, Avrupa, Avusturya'dan Genç Sanat, Hamburg (3.Uluslararas stanbul Bienali Katalo u, 1992, s. 237).

6.5.36. Carsten Höller

(Ek 5- Resim 43)

IV ve VI . stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 7.5.18'te yer almaktad r.

6.5.37. Bedi Ibrahim

(Ek 5- Resim 45)

1959 y l Üsküp Makedonya'da dünyaya geldi. Üsküp'te ya yor.

6.5.38. IRWIN

(Ek 5- Resim 72)

V. ve IX. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 10.5.26'da yer almaktad r.

6.5.39. Ann Veronica Janssens

(Ek 5- Resim 46)

1956 y l nda Folkstone ngiltere'de dünyaya geldi. Brüksel Belçika'da ya yor.

6.5.40. Soo-Ja Kim

(Ek 5- Resim 47)

1957 y l Taegu Kore'de dünyaya geldi. Seul'de ya yor.

6.5.41. Sophia Kosmaoglou

(Ek 5- Resim 48)

1970 y l Johannesburg Güney Afrika'da dünyaya geldi. Atina Yunanistan'da ya yor.

6.5.42. Oleg Kulik

(Ek 5- Resim 49)

1961 y l Kiev SSCB'de dünyaya geldi. Moskova Rus Federasyonu'nda ya yor.

6.5.43. Kültür

(Ek 5- Resim 72)

Ursula Biemam 1955 y l Zürich'de dünyaya geldi. Yasemin Baydar Demir 1972 y l stanbul'da dünyaya geldi. eyma Reiso lu 1959 y l stanbul'da dünyaya geldi. Meral Özbek 1954 y l Malatya'da dünyaya geldi. Z. Tüt Akbal Sualp 1960 y l stanbul'da geldi.

6.5.44. Antal Lakner

(Ek 5- Resim 51)

1966 y l Budape te Macaristan'da dünyaya geldi. Macaristan'da ya yor.

6.5.45. Moshekwa Langa

(Ek 5- Resim 52)

1975 y l Bakenberg Güney Afrika'da dünyaya geldi. Amsterdam'da ya yor.

6.5.46. Leonilson

(Ek 5- Resim 53)

1957’de y l Fortelaza Brezilya’da dünyaya geldi. 1993’te Sao Paulo’da ya am n bitirdi.

6.5.47. Anna Lindal

(Ek 5- Resim 54)

1957 y l Vioidal zlanda’da dünyaya geldi. zlanda’da ya yor.

6.5.48. Ann Lislegaard

(Ek 5- Resim 55)

New York ve Kopenhag’da ya yor.

6.5.49. Lani Maestro

(Ek 5- Resim 56)

1957 y l Manila Filipinler’de dünyaya geldi. Montreal Kanada’da ya yor.

6.5.50. Elahe Massumi

(Ek 5- Resim 57)

1961 y l sfahan ran’da dünyaya geldi. Brooklyn New York’da ya yor.

6.5.51. Cristina Mateus

(Ek 5- Resim 58)

1968 y l Oporto Portekiz’de dünyaya geldi. Oporto’da ya yor.

6.5.52. Ana Mendieta

(Ek 5- Resim 60)

1948’de Havana Küba’da dünyaya geldi. 1985’de New York’ta ya am n yitirdi.

6.5.53. Matthew McCaslin

(Ek 5- Resim 59)

1957 y l nda New York ABD’de dünyaya geldi. Brooklyn New York’da ya yor.

6.5.54. Lin Tian Miao

(Ek 5- Resim 85)

1961 y l Taiyuan Çin Halk Cumhuriyetinde dünyaya geldi. Pekin ve New York'da ya yor.

6.5.55. Antoni Miralda

(Ek 5- Resim 61)

1942 y l nda Barselona spanya'da dünyaya geldi. Miami, ABD ve Barselona'da ya yor.

6.5.56. ükran Moral

(Ek 5- Resim 62)

1962 y l nda Samsun'da dünyaya geldi. talya Roma'da ya yor.

6.5.57. Mariko Mori

(Ek 5- Resim 63)

1967 y l Tokyo Japonya'da dünyaya geldi. New York'ta ya yor.

6.5.58. Nikos Navridis

(Ek 5- Resim 64)

1958 y l Atina Yunanistan'da dünyaya geldi. Atina'da ya yor.

6.5.59. Shirin Neshat

(Ek 5-- Resim 65)

1957 y l Kazvin ran'da dünyaya geldi. New York'da ya yor.

Ki isel sergileri; 1995 46. Venedik bienali, 1994 Fowler Kültür ve Tarih Müzesi Los Angeles, 1994 Bronx sanat Müzesi New York, 1994 Sonbahar, 1994 The New York Magazine, 1994 New York Daily News'tir.

6.5.60. Rivane Neuenschwander

(Ek 5- Resim 66)

1967 y l Belo Harizonte Brezilya'da dünyaya geldi. ngiltere Londra'da ya yor.

6.5.61. Roberto Obregon

(Ek 5- Resim 67)

1946 y l Baranquilla Kolombiya'da dünyaya geldi. Venezuela'da ya yor.

6.5.62. Orlan

(Ek 5- Resim 68)

1947 y l Saint – Etienne Fransa'da dünyaya geldi. Paris'te ya yor.

6.5.63. Ebru Özseçen

(Ek 5- Resim 69)

V. ve VI . stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 7.5.35'de yer almaktad r.

6.5.64. Marta Maria Perez

(Ek 5- Resim 70)

1959 y l Havana Küba'da dünyaya geldi. Meksika'da ya yor.

6.5.65. Manuel Pina

(Ek 5- Resim 71)

1958 y l Havana Küba'da dünyaya geldi. Havana'da ya yor.

6.5.66. Liza May Post

(Ek 5- Resim 72)

1965 y l Amsterdam Hollanda'da dünyaya geldi. New York'ta ya yor.

6.5.67. Cai Guo Qiang

(Ek 5- Resim 73)

1957 y l Fujian – Quanihzou Çin'de dünyaya geldi. New York'da ya yor.

6.5.68. Eglé Rakauskaite

(Ek 5- Resim 74)

1967 y l Vinius Litvanya'da dünyaya geldi. Vinius'da ya yor.

6.5.69. Flavia Ribeiro

(Ek 5- Resim 75)

1954 y l Sao Paolu Brezilya'da dünyaya geldi. Sao Paolu'da ya yor.

6.5.70. Pipilotti Rist

(Ek 5- Resim 76)

V ve VI . stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 7.5.38'da yer almaktad r.

6.5.71. Chryssa Romanos

(Ek 5- Resim 77)

1931 y l Atina Yunanistan'da dünyaya geldi. Atina'da ya yor.

6.5.72. Lotty Rosenfeld

(Ek 5- Resim 78)

1943 y l Santiago ili'de dünyaya geldi. Santiago'da ya yor.

6.5.73. Diller & Scofidio

(Ek 5- Resim 77)

Diller

1954 y l Lodz Polonya'da dünyaya geldi. New York'da ya yor.

Scofidio

1935 y l New York'da dünyaya geldi. New York'da ya yor.

6.5.74. Beverly Semmes

Washington ABD'de dünyaya geldi. New York'ta ya yor.

6.5.75. Jana Sterbak

(Ek 5- - Resim 81)

1955 y l nda Çekoslovakya'da dünyaya gelen sanatç 1973 – 74 Vancouver sanat okulunda, 1974 – 75 Vancouver ngiliz Kolumbiyas üniversitesinde ve 1975 – 77 y llar aras nda da Concordia üniversitesinde sanat e itimi alm t r. Montreal'de ya am n ve çal malar n sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 1988 Power house Toronto, 1990 Ça da sanat yeni müzesi New York, 1991 Varl k durumlar Ottawa.

Karma sergileri; 1989 Karanl k odalar New York, 1990 Vücudu biçimlendirmek Newcastle, 1991 Cisim bulan izleyici Calgary (3.Uluslararas stanbul Bienali Katalo u, 1992, s. 250).

6.5.76. Eve Sussman

(Ek 5- Resim 82)

1961 y l Londra ngiltere'de dünyaya geldi. New York'da ya yor.

6.5.77. Bülent angar

(Ek 5- Resim 83)

1965 y l Eski ehir'de dünyaya geldi. stanbul'da ya yor.

6.5.78. Grazia Toderi

(Ek 5- Resim 86)

1963 y l Padova talya'da dünyaya geldi. Milano'da ya yor.

6.5.79. Felix Gonzalez-Torres

(Ek 5- Resim 35)

1957 y l nda Küba'da dünyaya geldi. 1995'te ya am n yitirdi.

6.5.80. Eulalia Valldosera

(Ek 5- Resim 87)

1963 y l Barselona spanya'da dünyaya geldi. Barselona'da ya yor.

6.5.81. Laura Vickerson

(Ek 5- Resim 88)

1959 y l Alberta Kanada'da dünyaya geldi. Alberta'da Calgary'de ya yor.

6.5.82. Mark Wallinger

(Ek 5- Resim 89)

1959 y l Chigwell ngiltere'de dünyaya geldi. Londra'da ya yor.

6.5.83. Martin Weber

(Ek 5- Resim 90)

1968 y l Santiago ili'de dünyaya geldi. Buenos Aires'de ya yor.

6.5.84. Maaria Wirkkala

(Ek 5- Resim 91)

1954 y l nda Helsinki Finlandiya'da dünyaya geldi. Finlandiya Espoo'da ya yor.

Ki isel sergileri; 1995 Terkedilmi bagaj, 4. stanbul bienali için projedir.

6.5.85. Sam Taylor-Wood

(Ek 5- Resim 84)

1967 y l Londra ngiltere'de dünyaya geldi. Londra'da ya yor.

6.6. V. Uluslararas stanbul Bienali'nin Bas ndaki Görünümü

6.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü

- ANTMEN, Ahu."Bohçalar n Toplay p Giden Kad n" Cumhuriyet, 9 Ekim 1997:10
- ANTMEN, Ahu."Teknoloji Sonunda Y lan da Kovdu" Cumhuriyet, 7 Ekim 1997:13
- ANTMEN, Ahu."Ya amda Kurban, Sanatta Katil" Cumhuriyet, 27 Eylül 1997 Cumartesi
- ANTMEN, Ahu."Gizlisi Sakl s Olmayan Bir Sanatç " Cumhuriyet, 6 Ekim 1997 Pazartesi
- ANTMEN, Ahu." stanbul'da Zaman n Ruhu…" Cumhuriyet, 22 Eylül 1997 Pazartesi
- ANTMEN, Ahu."Ya amla Sanat Aras bir Yerde" Cumhuriyet, 16 Kas m 1997 Pazar
- ANTMEN, Ahu."Gül Yapraklar ndan Duvak" Cumhuriyet, 20 Ekim 1997 Pazartesi
- ANTMEN, Ahu."Sessiz Bir Muhabbet" Cumhuriyet, 28 Ekim 1997:10
- ANTMEN, Ahu."Bir Ötekinin içinde Erimek" Cumhuriyet, 13 Ekim 1997 Pazartesi
- ANTMEN, Ahu."Teknolojik Perinin Kanatlar nda Gelece e" Cumhuriyet, 5 Kas m 1997 Çar amba
- ANTMEN, Ahu."Dünyay Yeniden Yaratmak çin Sanat" Cumhuriyet, Sayfa: 14
- ANON M. "Bienal Sanatç lar na Stres Hap " Hürriyet, 28 Eylül 1997:23
- ANON M. " stanbul'da Ya am 'Güzel'le iyor" Cumhuriyet, 4 Ekim 1997 Cumartesi
- ANON M. "Müthi Bir Kad n" Radikal ki Pazar Dergisi 5 Ekim 1997 Say : 52 Sayfa: 26-27
- ANON M. "Bienal çin Geri Say m Ba lad " 9 Eylül 1997 Sal
- ÇALIKO LU, Levent. "Karars z Bir Bienal" Milliyet, 9 Kas m 1997 Pazar
- ELKAT P, Demet. "Tart malarla Bienal" Milliyet, 9 Ekim 1997 Per embe
- KOYUNCUO LU, Emre."Ac Bana, Gel Sevgilim, Ac Bana…" Cumhuriyet, 28 Eylül 1997:12

- BERKMAN, Bülent. “Bienal, Kat l m n z Bekliyor” Milliyet, 4 Ekim 1997:27
- AL ÇAVU O LU, Esra. “Türk nsan n n Kimlik Sorunsal ” Cumhuriyet, 6 Kas m 1997 Per embe
- ERO LU, Özkan. “Bienal Tart mas ” Radikal ki Pazar Dergisi 5 Ekim 1997 Say : 52 Sayfa: 28

6.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü

- LOZANO, Amparo. “Bienales En La Periferia” Ajoblanjo, Temmuz 1999:179
- STEFAN DES, Manos. “Nikos Navridis At The 5th Biennale Of Istanbul” Anti Magazine No:655, ubat 1998:158
- ZAYA, Antonio. “Personal Vievpoint An nterview With Rosa Martinez” Arco No:11, May s 1998:135-137
- KORTUN, Vas f. “Between Here And There/ The Fifth Istanbul Biennial” Art Asiapasific No:19, 1998:159
- HEARTHNEY, Elenor. “Report From stanbul n The Realm Of The Senses” Art in America, 1998:124-126
- “Site Santa Fe 1999 Biennial” Art in America, May s 1999:176
- MADRA, Beral. “Letters/ Is Flobalism Good An stanbul Protest” Art in America Vol:86 No:9, Eylül 1998:156
- PLATT, Susan. “Tensions Confronting Today’s Turkish Artists” Art Papers, Kas m/aral k 1998:166
- HEARTHNEY, Elenor. “Deux Jeunnes Bienales” Art Press, Ocak 1998:43-45
- “Barcelona- stanbul” Art Press No: 219, 1997:155
- “Site In A Land Of Exiles” Arte Contemporary, Summer/1999:181
- BASUALDO, Carlos. “Launching Site” ArtForum, Summer/1999:180
- HORNE, Stephen. “ stanbul Biennial” Canadian Art, Vol:15, No:1, Haziran 1997:146
- “The News Of The Month: The 5th stanbul Biennial” Ciac’s Electronic Art Magazine, 14 Kas m 1997:148-153
- “ stanbul Biennial” De Witte Raaf, Haziran 1997:146

- KL NGGRAFF, Fritz Von. “Das Verschwinden Des Barbies” 17 Kas m 1997:18-19
- SERRA, Catalina. “Cumbre De Los Grandes ‘Senores’ Del Arte” El Pais, 14 ubat 1999:168

YED NC BÖLÜM

ALTINCI ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

17 Eylül - 30 Ekim 1999 tarihleri aras nda düzenlenmi olan 6. Uluslararas stanbul Bienali'nin küratörü bu defa Paolo Colombo'dur. 1989 y l ndan bu yana Cenevre'deki Centre d'Art Contemporian' n yöneticili ini üstlenen Colombo'nun, 6. Uluslararas stanbul Bienali için seçti i isimleri ço unlukla genç sanatç lar olu turmu tur. Etkinli e kat lacak olan 56 sanatç n n i leri, ana mekân Dolmabahçe Kültür Merkezi olmak üzere Aya rini Müzesi ile Yerebatan Sarn c 'nda, ayr ca Taksim Meydan ve bilboardlar gibi geçen Bienalde de kullan lan d mekânlarda sergilenmi tir.

Colombo bu Bienal için 'Tutku ve Dalga' temas n belirlemi tir. 6. Uluslararas stanbul Bienali'ndeki sanatç lar n say s n n önceki Bienallere göre az; kat l mc ya ortalamas n n daha dü ük olmas n n; konu ba l n kom u ülke Yunanistan'la ortak de erimiz olan bir sanatç dan almas n n ve resimle video ve enstalasyon sanatlar yla dengeli bir ekilde yer almas n n yan s ra en büyük fark ne yaz k ki 17 A ustos ve onu izleyen depremler sonras nda zor artlar alt nda gerçekle tirilmesidir.

6. Uluslararas stanbul Bienali'nde u sergiler ve sanatç lar yer almaktad r:

a) D Mekanlar: Francis Alys, Ugo Rondinone, Yelena Vorobyeva, Viktor Vorobyev, Christopher Wool

b) Dolmabahçe Kültür Merkezi: Haluk Akakçe, Pedro Alvarez, Miriam Backstrom, Sami Baydar, Ehna Brotherus, Mutlu Çerkez, Christina Dimitriadas, A. K. Dolven, Lukas Duvvenhögger, Iran Do Espirito Santo, Arturo Herrera, Carsten Holler, Dorris Haron Kasco, Emma Kay, Yuki Kimura, Margherita Manzelii, Gregory J. Markopoulos, Aydan Murtazeo lu, Oliver Musov k, Csaba Nemes, Chris Ofili, Füsun Onur, Manisha Parekh, Neriman Polat, Michaei Raedecker, Pipilotti Rist, Sefa Sa lam, Yehudit Sasportas, Liang Shaoji, Malick Sidibe, Murat ahinler, Fatimah Tuggar, Ömer Uluç, Kara Walker, Gilüan Wearing, Lisa Yuskavage.

c) Aya rini Kat l mc Sanatç lar: Francis Alys, Nadia Berkani, Candice Breitz, Janet Cardiff&George Bures Miller, Nicolas, Fernandez, Angela Ferreira, Vidya Gastaidon&Jean-Michel Wicker, Avish Khebrezadeh, Eva Marisaldi, Juan viunoz, Füsun Onur, Tony Oursier, Ebru Özseçen, Ugo Rondinone, Rosemarie Trockei, Gavin Türk, Francesco Vezzoli, Christopher Wooi.

d) Yerebatan Sarn c : A.K. Dolven, William Kentridge, Eva Marisaldi, Aydan Murtezao lu, Tony Oursier, Güne Sava .

Paolo Colombo'nun 6. Uluslararas stanbul Bienali modeli ile ilgili olarak dü üncelerini u sözlerle ifade etmi tir:

> "Bienal ne ulusal kat l m ön plana ç kar yor, ne sanatç seçiminin ülke küratörlerine b rak ld bir modeli ne de do rudan finans sa layan ülkelerin kendi sanatç lar n belirledi i modeli zliyor. Serginin kavramsal çerçevesi ve sanatç seçiminden sorumlu tek bir sanat yönetmeniyle, kat l mc ülkelerin parasal deste ini sa lamay esas alan bir sistem izliyor. Sanatç lar n seçiminde kendi uluslar n temsil için konan kotalar de il, serginin temas na uygunluklar esas al nacak" (Cumhuriyet, 16 Ocak 1999).

6. Uluslararas stanbul Bienali'nin farkl bir özelli i de kat lan sanatç lar n bienal kapsam nda depremzedeler yarar na bir müzayede düzenlenmesine olanak sa lanm olmas d r. Böylece elde edilen gelir, depremzedelerin konut ve e itim sorunlar na aktar lm t r (Hürriyet, 19 Eylül 1999, s. 5). stanbul Kültür ve Sanat Vakf Genel Müdürü Melih Fereli, Aya rini'de gerçekle tirilen aç k artt rma sonucu bienal sanatç lar taraf ndan ba lanan 20 yap t n uluslararas koleksiyonculara sat ndan elde edilen 186.400 USD'nin yan s ra stanbul Kültür Sanat Vakf na yap lan çe itli ba lar n toplam ndan olu an 34.000 USD'lik fonun, hem sanatç lar n hem de al c lar n öne sürdü ü ko ullar do rultusunda depremzedelerin konut gereksinimlerini kar layacak projelerde de erlendirilece ini belirtmi tir (Aliçavu o lu, 1999, s.7).

7.1. Bienalin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar

Paulo Colombo 'Tutku ve Dalga" temas n bu bienalin konu ba l olarak belirlemi tir. "Tutku ve Dalga" ismi, "Dalgas" lakapl Antonis Diamantidis adl bir sanatç dan yola ç k larak tespit edilmi bir ba l kt r. Antonis Diamantidis, stanbul'da do an ve ya am boyunca Türkiye ve Yunanistan'da ark c l k mesle inde kariyer yapan bir sanatç d r. Opera repertuar geni olan ve ayn zamanda uzun hava tarz nda ezgiler de seslendiren 'Dalgas' n anlam , Rumca 'tutku' anlam na gelmektedir. 'Dalgas', - Türkçemizdeki deniz dalgas - anlam ndaki 'Dalga' olarak da kullan lm t r. Colombo bu ismi seçmesinin nedenini, ba ka hiçbir ismin müzi inin yo unlu unu,

sesinin co kulu ak n , devrald çok dilli miras yans tamayaca n dü ündü ü için oldu unu söylemi ve ayn zamanda da belli bir yerle - bo az k y s ndaki bu ehirle - ilgili bir duyguyu iletmek istedi ini belirtmi tir (Colombo, 1999, s.14).

Colombo bienalin temas ile ilgli olarak unalr söylemi tir:

> "Sanatç lara yak n çal ma ili kisi içinde vurgulamak istedi im, sergide yer alan her i in mizac n okunabilir k lmak ve her ki isel verimin kö eta lar olan duygusal özellikler ve duygusal yo unluk derecesi üzerinde odakla m t r. Ba l k, hem sanatç yla seyirci aras nda bir akrabal , hem de stanbul kentini meydana getiren farkl din ve dilden insanlar yans taca n umdu um bir topluluk ruhunu öngörmektedir" (Colombo, 1999, s.14).

Bu do rultuda olu turulan "Tutku ve Dalga" konulu bienalin kavramsal çerçevesi ile ilgili bienal süresince çe itli tart malar gündeme gelmi tir.

Sanatç Ferhat Özgür tema ile ilgili olarak kavram n s radanl n ötesine gidemedi i yorumunda bulunmu tur. Bu konu ma öyledir:

> "Paulo Colombo'nun "Tutku ve Dalga" ba l nda sorumlulu unu üstlendi i 6. Uluslararas stanbul Bienali bizleri yeniden ça da sanat n bugünkü durumu üzerine dü ünmeye zorluyor. Yak n geçmi te Duchamp ve ard llar "nesne" ve "ba lam"a yönelik y nlarca tan m yapt lar; Beuys, herkesin sanatç ve her eyin sanat olabilece ini söyledi; Kaprow, i i, ya am n kendisinin sanat oldu una kadar vard rd ; Kosuth, nesne yerine metni, biçim yerine dü ünceyi denedi. Tim bu olup bitenlerden sonra yenilikle malzeme hiyerar isine dayanan tutucu yakla mlar böylece çokgenlerde kald . Fakat özellikle kinci Dünya Sava sonras nda Bat 'daki avand-garde hareketlerden bu yana her eyi ve özgürlü ü as n dozda kullanan sanal, Baudrillard' n deyi iyle, bugün kendisine en çok. "peki imdi ne yapaca m" sorusunu soruyor.
>
> Bu sergi kavram/lar/ n bir tasar m ysa e er, Colombo'nun "Tutku ve Dalga" gibi sanatç lara rahatlat c kavramlar sipari etmesi ve bienal öncesinde de video, CD Rom, video-animasyon, foto raf vb. gibi boya d yakla mlar gerçekte bir tür yüzey esteti i ba lam nda de erlendirmesi, bienali bu çerçevede kurmaya çal mas yerinde bir yakla md elbet. Ne var ki bu

> rahatlat c kavram, ciddiyetsizli in ve keyfiyetin kol gezdi i bir sergi modeli ortaya ç kar yor. Colombo'nun izleyiciyle aras na yüksek setler çeken bu önerilerinin gerçek hedefi neresi?
> (…) Sanatç lar n politik ve toplumsal sorunlara yararc çözümler getirmesi yerine, iirsel katarsislerin öne ç kar lmaya çal ld bienaldeki ço u i , birçok obje, deneyim temsillerini a p do al deneyim dünyas na ula amad ndan bir iz b rakm yor, gerçekte de iç dünyam zla bir uyum içine giremiyor. Colombo'nun bir tan ms zl k açmaz nda, "ki isel tarih" ad alt nda entelektüel bir zemine oturtmaya çal t "Tutku ve Dalga"s ne yaz k ki s radan bir serginin ötesine gidemiyor. (…) Orientation(Yönelme) ile k yasland nda Colombo'nun rahatlat c ama bir o kadar'da kaygan bir zeminde duran 'tutku ve Dalga's nda, ne tür bir tutkunun hangi aç dan görselle tirilmeye çal ld aç kl k kazanam yor" (Özgür, 1999, s.14).

Paolo Colombo'nun, bir 19. yüzy l hikayesinden yola ç karak bienalin gövdesini olu turma çabas , ele tiri alm t r. Bu yakla m, ilginç ancak hedefine ula amam bir deney olarak görülmü tür. Colombo'nun bienal için belirledi i Tutku ve Dalga' kavram , stanbul'a gelen her yabanc gibi, kentin etkisi alt nda kalarak duygular n d a vurulmas biçiminde de erlendirilmi tir. Bir taraftan da, bienalin ad duyulmam sanatç lardan, zay f i lerden olu tu unu, bu anlamda, bir bienal olmaktan çok, uluslararas bir grup sergisi oldu u belirtilmi tir (Sönmez, 1999, s.118).

Ali Akay 'tutku' sözcü ünü boyutlar yla irdeleyerek, Colombo'nun temas n n mant kl olabilece inin söylenebilece ini vurgulam t r:

> "6. Uluslararas stanbul Bienali "Tutku ve Dalga" kavram yla birlikte yeni bir temay stanbullu sanatseverlere sunuyor: K r lganl n tutkusal boyutunun alg lanmaktan çok görüldü ü bir dünyan n ça da sanat . Tutku kelimesinin kendisi hem Latin dillerinde hem de Türkçede tuhaf bir ayr ks l a ra men benzer bir duruma i aret ediyor: Tutku; hem sa'n n ölüme do ru giderken ta d çarm h sahnesi (passion), hem ac hem de özgüveni anlat yor. Türkçede ise tutku tutmaktan gelen bir kelime olsa gerek. Tutan sa'n n ellen' olmaktan ba ka, ayr ca bir de tutulma ve yap ma eylemini ifade ediyor.

> Tutkular m z bizi hayatta tutan ve hayata ba larken de ayn zaman da hayattan uzakla t ran, k r lganl m z , biçimsizli imizi, engelli bir dünyan n ac lar n veriyor. Bu anlamda da, k nlan dünyan n ifadesi olarak görmenin do ru olaca n dü ünmekteyim, bu bienalin. Paolo Colombo kavramsaldan çok iirselli in verildi i estetik bir boyutta sanat eserlerini göstermeyi tercih etmi gözüküyor. Yapt seçkinin de bu anlamda bir mant olabilece ini söyleyebiliriz" (Akay, 1999, s.14).

Antmen'e göre 6. Uluslararas stanbul Bienali'nde önerilen Tutku ve Dalga' kavram , çok yönlü irdelenmemekle birlikte, kavram, daha çok sergilenen yap tlarla ili kilendirilmi tir. Kimi de erlendirmeler, bienalde yer alan yap tlar n, Paolo Colombo'nun ortaya koymaya çal t gibi, 'ki isel dünya' lar n kap lar n n aralad yönündedir. Colombo[1]nun 'ki isel katharsis' diye adland rd durum, 'yüre inin sesini' dinleyen herkesin yap tlarla kar l kl bir ili ki kurabilece i eklinde tan mlanm t r (Antmen, 1999, s.12).

6. Uluslararas stanbul Bienali'nin 21. yüzy la girmenin e i inde 'içe bak ' zorunlu k lan bir bak aç s yla, alternatif bir yakla m ortaya koydu unu söyleyen Antmen, içe bak savunan bir bienalde, ya am öyküsel yap tlara geni yer verildi ini ancak, her ya am öyküsünün gerçekte bir bak aç s derinli i sunup sunmad na bak lmas gerekti inin de vurguland n belirtmi tir. Bienalde yer alan yap tlar n, ki isel öyküler aktarmas n n yan s ra, izleyene 'ya am n ortak duygulan, tutkular , ac lan, korkular yla", ortak bir ya anm l k boyutuyla seslenen yönü oldu u ve yap tlarda, sanatsal ba lamda 'ba ka bir ey' bulma güçlü ü yarat lmamas gerekti ini, bu takdirde, yap t n, bir edebiyat eserinden farkl olmayaca ifade etmi tir (Antmen, 1999, s. 14).

Bir ba ka görü e göre, 6. Uluslararas stanbul Bienali, suya sabuna dokunmayan, düzenlendi i co rafyan n sorunlar na göz gezdirmeyen ve seçilen kavrama ters dü en bir bienal olmu tur. Kavram n, sürekli bir tatminsizlik halini ifade eden, ele geçirilenle yetinmeyen narsist bir özelli e sahip olu u vurgulan rken, bienalde Tutku'yu ça r t racak bir çal man n olmad belirtilmi tir (Çal ko lu, 1999, s.44).

Paolo Colombo'nun stanbul'u vurgulayan 'Asya ve Avrupa' n n kesi ti i yerde, yüzy llar boyunca çok dilli bir merkez olma özelli ini korumaktad r' sözlerinin, bienalde herhangi bir ekilde yans ma bulmad da di er görü ler aras ndad r (Çal ko lu, 1999, s.45).

Bir ba ka görü e göre ise bienal, stanbul' un çokuluslu karakterini yans tm t r. Tutku ve dalga kavram , duygusal bir durumu ça r t ran, ayn zamanda stanbul' u hem bölen hem de birle tiren denizin alt n çizen bir kavram olarak de erlendirilmi tir. Kavram n içeri inin, yap tlar n da ki isel tarihlere dayanan, duygusal yo unlu u öne ç karan i ler olmas na olanak sa lad belirtilmi tir.

Öte yandan, kavram tart mayan, ancak anlama / anlamland rma sürecine sokan bienalin yöneticisi Fulya Erdemci, bienali radikal bir mütevaz l k olarak tan mlam t r. Erdemci, bienalin, kavram ve yap tlar yla insan ezmeyen *bir* yap da oldu unu, yap tlar n ise, resimden, foto rafa, karakalemden suluboyaya, yerle tirmeden, videoya çok geni bir yelpaze sundu unu, serginin, farkl ifade olanaklar m ara t ran bir sergi niteli i ta d n belirtmi tir (Erdemci, 1999, s.122).

7.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar

Paolo Colombo bienale kat lacak olan Türk sanatç lar belirlerken Marmara ve Mimar Sinan üniversitelerinin güzel sanatlar bölümlerini dola arak buradaki genç sanatç larla tan ma olana buldu unu söylemi tir. Türkiye'de sanatç larla i lerini toplu halde görebilmenin zor oldu undan söz eden Colombo, sanatç seçim s ras nda stanbul Kültür ve Sanat Vakf 'n n ar ivinden de yararland n belirtmi tir:

> "Bienale kat lacak olan Türk sanatç lar belirirken bize ba vuranlar n d ndaki sanatç lar tan mak galerileri dola t m. Türkiye'de birçok sanatç n n atölyesi olmad için bu sanatç larla ço unlukla evlerinde ya da cafelerde görü mek zorundayd k. Yurtd nda sergi açm olan Türk sanatç lar n i lerini ise d ar daki galerilerde görme imkân m oldu. Türkiye'de bulundu um s rada özellikle burada ne tür etkinlikler ve sergiler oldu una dikkat ettim. K saca, bienale kat lacak Türk sanatç lar en iyi biçimde belirlemek için yap labilecek her eyi yapt m."

Esra Aliçavu o lu'nun aktard na göre; Cenevre Ça da Sanatlar Müzesi'nde Gillian Wearing, Sue Williams, Pipilotti Rist, Nan Golding gibi sanatç lar için sergiler düzenleyen Colombo, bienale kat lacak olan yabanc sanatç lar seçerken, farkl kentlerde aç lan sergileri dola arak sanatç lar baklanda bilgi sahibi olmaya çal m t r.

Son y llarda sanatç lar n ki isel bak aç lar n ifade etmek için küreselle meden ve geleneksel sanat yöntemlerinden yararland klar na da de inen Colombo, medyan n bask n hale gelmesiyle sanatç n n yeniden imgeye döndü ünü söylemekte ve 21. yüzy la girece imiz u günlerde gerek stanbul Bienali'nin gerekse di er büyük sergilerin yeni yüzy l n sanat na k tutaca n belirtmektedir (Çavu o lu, 1999, s. 14).

Bu do rultuda olu turulan Tutku ve Dalga konulu 6. Uluslararas stanbul Bienali'ndeki yap tlar aras nda Paolo Colombo'ya enstalasyondan çok resim olmas n n sebebi soruldu unda, küratör bu durumun kendisinin resmi sevmesinden kaynakland n söylemektedir. Colombo, bu dü üncesini de u sözleriyle belirtmektedir: "Geçmi ve gelecek aras nda duran sanatç için iyi bir köprü. Onlara istedikleri dili yaratma olana veriyor. Pek çok yeni yakla mlarla çal an, resim yapan sanatç lar var. Elbette tüm türleri seviyorum, ama resmin özellikle önemli oldu unu dü ünüyorum" (http://www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0603.htm**).**

Fulya Erdemci bu durum için: "Paolo Colombo bu çok dillili i, sergide farkl sanatsal araçlar ve ifadeleri, heterojen bir mekansal kurgu içinde biraraya getirerek üçüncü boyutta yeniden kurmu tur. Karakalemden suluboya ve ya l boya resmin de i ik uygulamalar na, foto raftan videoya ve filme, heykelden, yerle tirmelere (…) sergi bu anlamda, araçlar aras ndaki hiyerar inin ortadan kalkt çok dilli heterojen bir yap sunmu tur" demektedir (7. Uluslararas stanbul Bienali, 2001, s. 21-22).

Uluslararas stanbul Bienali Yönetmeni Fulya Erdemci Colombo'nun sanatç seçimi ile ilgili olarak u de erlendirmeyi yapm t r:

> "Bu al nt da, dile, çeviriye dair bir yanl anlama söz konusu olabilir. Burada, Paolo Colombo'nun "büyük teorik yap tlar"la anlatmak istedi inin, yap t n olu ma sürecindeki teorik yakla mdan çok, yap t n siyasal ve toplumsal sorunlara getirdi i pragmatik ve teorik çözümler oldu unu sa-n yorum. Çünkü sanat, tarihsel bir aç dan bak ld nda, herhangi bir yap t n teorik bir temele dayanmama olas l yok gibi. Bir yap t n teorik bir temel üzerine oturmas yla anlat m tarz aras nda do rudan bir ba lant yoktur. Yani yap t n teorik bir yap üzerine kurulmas yla, yap t n "ki isel ve iirsel bir anlat m" ta mas ya da daha küresel standart bir dille, politik ve toplumsal konular i leyen daha do rudan bir anlat m ta mas aras nda birebir bir ili ki kurmak zor. Bienalde yer alan birçok yap t n iirsel ve ki isel bir anlat m sunmas na kar n teorik bir yap üzerine kurgulanm

> oldu unu görüyoruz. Bu ba lamda, Paolo Colombo'nun seçti i yap tlar n çok hassas bir dengede durdu unu dü ünüyorum; bu yap tlar bir yandan yerel, ki isel ve öznel ifadeler ta rken, öte yandan da, olu turulduklar araçlar n (medium) getirdi i farkl olanaklar ara t r yor. Yani sergideki birçok yap t için hem teorik hem de iirsel demek mümkün. Kendi ad ma, seçimleri çok tutarl buluyorum" (Radikal, 29 Ekim 1997, s. 14).

Vakf n sanatç lar n seçimi konusunda küratörlere birkaç kural getirdi ini söyleyen Erdemci, örne in Irak, ran, Yunanistan gibi kom u ülkelerden sanatç ça r lmas ya da Türk sanatç lar n seçiminde yeni sanatç lara da f rsat tan nmas amac yla mümkün oldu u kadar tekrardan kaç n lmas gibi kurallar n oldu unu ancak bu kurallar n bir yapt r mdan çok bir öneri oldu unu söylemektedir. Erdemci, Bienalde 4 sanatç ; Füsun Onur, Ömer Uluç, Ebru Özseçen ve Aydan Murtezao lu'nun tekrar edildi ini belirttir. Yap tlar uluslararas sergilerde yer alm , ya amalar ndaki marjinalite vizyonunu yap tlar na ta m , 30-40 ya lar nda orta ku ak, yurtd nda serüvenlerine devam eden ya da üniversiteden henüz mezun olmu çok genç sanatç lardan olu an üç ayr ku a n de i ik araçlarla farkl anlat mlar n sunan yap tlar ndan olu an, zengin bir Türk sanatç kat l m n n görüldü ünü ve bienal gibi büyük, uluslararas iddias olan sergilerde, uluslararas sanat çevrelerinde az tan nm ya da tan nm sanatç lar aras ndaki dengenin çok önemli oldu unu da vurgulamaktad r (Radikal, 29 Ekim 1997, s. 14).

6 Uluslararas stanbul Bienali'nin ele tirilen yanlar ndan biri de 'deneyimli' sanatç lara çok yer verilmemesine ve bienalde Türk sanatç lar n n yeterince temsil edilmemesine yöneliktir.

Bu konu ile ilgili olarak KSV Ba kan Metin Fereli u aç klamay yapm t r:

> " stanbul Bienali dünya sanat ortam na yeni sanatç lar kazand rabilmekten gurur duymaktad r. Bu ba ar s yla-da Övgü almakta ve di er bienallerden kendini cesaretle farkl la t rmaktad r. 'Önemli sanatç ' tan m e er ' stanbul sanat çevrelerince bilinen' anlam nda kullan l yorsa, yine k s r bir noktadan hareket edilmi oluyor. 6; bienalde yer alan pek çok sanatç (ki say lan 30'u bulur) ça da sanatla ilgilendi ini iddia eden çevrelerce kolayl kla 'ünlü ve 'deneyimli' s fat nda alg lanabilmelidir; böyle alg lanmam olmas o

> sanatç lardan ve Colombo'dan çok, alg lama güçlü ü içindeki ki ileri/çevreleri ba lar.
>
> (…) Türk sanatç lar n seçimine gelince, bienal küratörünün amac Türk sanat ortam n n bir kesitini sunmak de ildir. Dolay s yla seçilen sanatç larla Türk sanat ortam n n yeterince temsil edilip edilmedi i sorusunu özünde anlams z buluyorum. Burada önemli olan bienalin temas na uyum sa layan 10 Türk sanatç s n n sergide yer alarak, bu uluslararas platformdan dünyaya seslenmi olmas d r" (Çavu o lu, 1999, s. 14).

Depremin izlerine Ömer Uluç d nda hiçbir sanatç n n yer vermemi olmas üzerine getirilen ele tirilere kar ise Fereli u aç klamay yapm t r:

> "Depremin izlerini bienaldeki yap tlarda aramak yanl bir beklenti. Yap tlar n tümü depremden çok önce tasarlanm , hatta bitirilmi ti. Depremden sonra tamamlanan tek yap t Dolmabahçe Kültür Merkezi'nde Ömer Uluç'a aitti; bu yap t n sanatç , depremle son derece ili kili ve en sosyal içerikli yap t olarak nitelendirmektedir.
>
> Depremin bienaldeki en olumsuz izi daha önce tasarlanm olan afi imizle ilgili oldu u kadar ehir hatlar vapurlar için tasarlanan yap tlar n, çe itli performanslar n ve 'e lendirici' olarak alg lanabilecek unsurlar n iptalinin kaç n lmazl olarak belirdi. D bas n konuklar m z n büyük ço unlu u geleceklerini zaten 17 A ustos'tan önce teyit etmi lerdi. Dünya bas n n n bir k sm ise deprem nedeniyle stanbul'dan uzak durdu. Guggenhetm Friends(15ki i),Bordeaux Ça da Sanat Müzesi Dostlar (20ki i), De Appel Küratörlük Grubu (10 Ki i), PBS-TV Washington' n düzenledi i tur, Roberto Bosco (11 Giornale Dell'Arte Sanat Ele tirmeni), RobertaS mith(NY Times), Milton Esterow (Art News), Jerry Saltz (Village Voice), Okwui Enwezor (XI. Documenta küratörü) ve daha niceleri deprem korkusuna yenik dü tüler.
>
> Deprem sonras bienale kat lma karan alan çe itli ele tirmen ve bas n mensuplar n n gerekçesi de son derece anlaml yd ; zira onlar en zor günlerde dünya TV ekranlar nda bilmeksizin gösterilen kaos ortam n n içinden olu an bienale destek vererek Türkiye'nin yan nda durduklar n ,

> evrensel de erleri savunabilecek kadar zorluklara gö üs germek kararl l n gösteren Türk insan na inançlar m belirtmek için buradayd lar.
> Bu deste i ve dayan may anlams zla t rma çabalar na kap lmaktan kendini al koyamayan bir ele tirmen ise d bas nda olumlu ele tirilerin yap lmas olas l na kar pozisyon alma tela ya ad gibi, kendini 'beslenen karga' konumuna indirgemenin ötesine geçemedi" (Çavu o lu, 1999, s. 14).

Sanatç Haldun Dosto lu, Colombo'nun sanatç seçimleri nedeniyle bu co rafyada ya ayanlar çok kolay yakalayabilecek bir teman n skaland n dü ündü ünü belirtmi tir. Bu konu ma öyledir:

> "Paolo colombo bienal Katalogunun öncüsünde duyguyla imgenin evlili inden yana olduklar n dü ündükleri sanatç lara yer verdi ini kendi söylüyor. Gerçi bu evlili in d nda bir sanat eserini dü ünmek çok kolay de il, ama bence bu bienalde söz edilen evlili i sa lam temellere oturtmu çok say da sanatç göremedi imi de belirtmek san r m çok zor de il. Janet Cardiff, Tony Oursler, Francesso Vezzoli, Francis Alys'in yap tlar , gerçekten hem bienal temas n n arzulad duygu yo unlu unu ta yor, hem de Colombo'nun arzulad evlili in iyi örnekleri olarak gözüküyor. Biraz kendimizi zorlarsak bunlara Pipilotti Rissi ve Elina Brotherus'u eklemek mümkün. Oysa iirsel anlat ma sahip ve gene Colombo'nun tarifi ile duyguyla duyarl l harç eden sanatç lara s kça rastlamad m söylemek san r m abart olmaz. Dolay s yla özellikle sanatç seçimleri nedeniyle, bizleri, bu co rafyada ya ayanalr çok kolay yakalayabilecek bir teman n skaland n dü ünüyorum.
> Yüzy l n son bienali, temas n n zenginli ine, engin potansiyeline kar n prematüre do mu bir bienal olarak ne yaz k ki önemli bir f rsat kaç r yor. Oysa 17 a ustos sonras geli en konjonktürle, yüzy la bir ba ka damga vurmak çok kolay olabilir" (Çavu o lu, 1999, s. 14).

Felsefeci Ahmet Soysal sanatç seçimi ile ilgili gelen ele tirilerin k skançl k ve kompleksli tipler taraf ndan ortaya at ld n söylemektedir:

> “Sanatç seçimine ne demeli? ‘Do ru seçimin’ tan m yap lmal . Colombo’nun kendisine göre bir tutarl l var. Bence bu bir medya refleksi. Kaprisli ve ahkam kesen- asl nda k skanç ve kompleksli- tiplere dikkat etmek gerekir. Bienal nas l olmal ? Bence mucizeler beklememek gerekir. Plastik sanatlar bir kriz ya yor. ‘A z ile ku tutan bir bienal modeli’ bile bunlar çözemez” (Çavu o lu, 1999, s. 14).

7.3. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar

Bienal, ana mekan Dolmabahçe Kültür Merkezi olan, birbirinden farkl üç ana mekanda gerçekle mi tir. Mekanlar n kullan m nda, mimari özellikleri ve lokasyonlar göz önüne al narak farkl uygulamalar denenmi tir: Be ikta ’taki Dolmabahçe Kültür Merkezi daha önce bir restorasyon geçirerek sergi mekan na dönü türülmü tür. Colombo, bu mekân kentin günlük ritmine ve morfolojisine uyarlayarak, sergi alan nda iç mekanlar olu turulmu tur. Sergi plan nda mekan; caddeler, meydanlar, ara sokaklar biçiminde tasarlanm t r. Yerebatan Sarn c ’nda daha çok içe dönük, bilinç alt n irdeleyen projeksiyon i leri sergilemi tir.

Colombo, 6. Uluslararas stanbul Bienali’nin ana mekânlar d nda ehrin ba ka bölgelerine de yay lmas n , sergiyi tek bir merkezde toplamayarak daha çok say da izleyicinin görmesini sa lamak amac yla yapt klar n belirtmektedir (Çavu o lu, 8 A ustos 1999, s. 14).

6. Uluslararas stanbul Bienali’nde izlenen, kapal mekanlar d nda da sergileme yap lmas fikri, her ne kadar 3. stanbul Bienali’nde Sultanahmet Meydan ’nda uçurtma uçurulsa da asl nda 5. Uluslararas stanbul Bienali’nde meydan, sokak ve billboardlar n kullan m yla hayata geçmi tir.

Bienal mekanlar ile ilgili olarak di er çe itli ele tiriler göze çarpmaktad r. Bunlardan öne ç kan zay f düzenlemeler ve seçimlerle mekanlar n do ru kullan lamam oldu u fikridir.

Sanat ele tirmeni Ferhat Özgür’ün mekanlarla ilgili olan de erlendirmesi rojeksiyon kullan m n n mekan ile bütünle emedi i noktas nda belirginle mi tir. Bu konu ma öyledir:

> “(…)kendisinin “mekânla birlikte alg lan p varolabilece ini iddia eden video sanat , yerle tirildi i mekân n sürprizleri kar s nda çok çabuk yenil-

giye u ruyor, Yerebatan Sarn c 'nda zemindeki suda dolanan bal klar suya yans t lm video görüntüsünün üstünde dola yorlar, projektör suya at lm bozuk paralar parlat yor ve Önceden belirli konseptlere dayand r larak kurgulanm görüntü, bu sürprizlere boyun e iyor ve son derecede öznel temalarla sonuçta sadece kendine yönelik bir biçim kazan yor.

Aya rini'nin hem büyüklü ü hem de dokusu Tony Oursler'in kubbeye yans tt projeksiyonu yalay p bitiriyor. Iran Do Espirito Santo'n n koskoca duvara monte etti i bir parmak büyüklü ündeki heykel-objesi "mekânla ili ki kurmak" yerine do rudan do ruya bir "mekân sömürüsüne" dönü ürken, Csaba Nemes'in suluboyalar acemili e bile yakla am yor. Norman Mc Larecn'in yakla k yar m as r kadar önce gerçekle tirdi i deneysel animasyonlarla k yasland nda Francis Alys'in video animasyonu bugüne göre son derece yüzeysel kal yor" (Cumhuriyet, 24 Ekim 1999, s. 14).

Ferhat Özgür ile benzer olarak, Vas f Kortun da mekan ve i lerin bütünle emedi i konusunda ele tirlerde bulunmu tur. Bu ele tiri öyledir:

"Colombo maalesef stanbul'u turistik bir alg lan ma mahkum ederek, turistik mekanlarda, aleni bir ekilde zay f bir düzenleme ve seçimlerle (Dolmabahçe); sanatç lar n i lerini yok ederek (Yerebatan); birbirinin etkisini s f rlayan benzer i lerle (Aya rini) ve bugünün dünyas n n nabz na kar ç kan bir nostaljiyle, ruhu ustan srarla ay rmaya çal arak çok kötü bir sergi yapt . Sergi salt stanbul'da ve deprem sonras yap ld diye uluslararas ele tirileri törpülenmi olacakt r ama meselenin asl herkesçe malum" (Cumhuriyet, 24 Ekim 1999, s. 14).

Sergi mekanlar ile ilgili sorunlar n sadece bu bienalde de il daha öncekilerde de söz konusu oldu unu söyleyen Haldun Dosto lu, özellikle Aya rini'nin, Tony Oursler'in kubbe içindeki yap t d nda anlaml kullan ld n söylemenin zor oldu unu belirtmi tir. Yerebatan Sarn c 'n n karanl k oldu u için video ve projeksiyon çal malar n n orada çokça yer ald sorusunun akla geldi ini söyleyen Dosto lu, Dolmabahçe Kültür Merkezi'nin tarihsel atmosferinin kaybolmas na neden olacak bir müdahale oldu unu; daha sakin, daha geride duran bir mühale ile sergilenen yap tlar n

tümünü göstermenin mümkün olabilece i yorumunda bulunmu tur (Cumhuriyet, 20 Ekim 1999, s. 14).

Felsefeci Ahmet soysal ise mekanlar ile ilgili olarak u yorumda bulunmu tur; "Mekan konusu ayr bir konu. "Tarihsel mekanda ça da sanat sergisi düzenlenir mi ya da nas l düzenlenmeli" sorusunun genel kapsam nda ele al nmal . Mekan n büyüsünün yeni yap ta de er kataca dü üncesi – e er varsa- naif bir dü ünce. Yap tlar n mekana tecavüz etti i hissine kap labilinir" (Cumhuriyet, 20 Ekim 1999, s. 14).

Sanatç - ele timen Canan Beykal ise mekanlar n seçimi yönünde olumlu ele tiriler getirmi tir. Bu konu ma udur:

> "Mekanlara gelince, stanbul mekanlar harikayd . stanbul'un binbir gerçe ini hiçbir küratörün kavramas olas de il. Otoyollar tehlikeli, ara sokaklar tekin de il. stanbul Bienale; 'DALGA(S) n ' geçti. Ben bienali art k, bizde önemsenen, Bat 'da pek önemsenmeyen Eurovision yar mas na benzetiyorum. Bir yeni bienal modeli için ise gerekiyorsa elbette- sanatç lar, yazarlar, vak f ve küratörlere yalakal k yapmaktan vazgeçip ki isel kazan mlar as na inanmad klar bir eyi yapmamal lar, kazanamay nca da küfretmekten vazgeçmeliler. Buras stanbul, bu sanat bizim sanat m z. Bienal için hep birlikte dü ünüp karar vermeyi ve ak ll ca davranmay ö renmeliyiz" (Cumhuriyet, 20 Ekim 1999, s. 14).

7.4. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar

6. Uluslararas stanbul Bienali'nin küratörü stanbul Kültür Sanat Vakf Bienal yönetimi taraf ndan Paolo Colombo olarak belirlenmi tir.

Uluslararas stanbul Bienali Yönetmeni Fulya Erdemci küratör seçiminde Colombo'nun tercih edili iyle ile ilgili olarak u aç klamay yapm t r:

> "Küratör seçiminde, nicelikten çok niteliksel Özellikler göz önüne al nd . Colombo'nun seçiminde, edebiyattan müzi e de in uzanan taze ve özgün sanatsal yakla m , sanatç geçmi i, engin deneyimi ve ça da sanat dünyas ndaki sayg n yeri ölçüt olarak al nd . Yaln zca 'Üçüncü Dünya Ülkesi vatanda olma kompleksi ta yan egolar tatmin etmek için di er bienallerin büyük göz al c isimlerinden birini bienalin küratörü yapmak

istemedik. Kendi ad ma, bu konuda çok do ru bir seçim yap lm oldu unu ve Paolo Colombo'nun çok ba ar l bir sergi ortaya koydu unu dü ünüyorum. Colombo'nun en küçük detaya bile büyük bir titizlikle yakla mas n n gerisinde hem ki ilik özelliklerinin ve isine gösterdi i özenin, hem de çok sakatle detaylar n i lenmesi çok ola an de il. Bu anlamda, Colombo'nun bu deneyiminin dezavantaj de il, avantaj olu turdu u kan s nday m" (Radikal, 29 Ekim 1999, s. 14).

Küratör ile ilgili olarak yap lan tart malar Colombo'nun 'yetersizli i' yönünde odaklanm t r.

stanbul Kültür ve Sanat Vakf Genel Müdürü Melih Fereli küratör Paolo Colombo'nun 'yetersiz oldu u' türünden ele tiriler almas n öyle de erlendirmektedir:

"Paolo Colombo'nun yeterli veya yetersizli i üzerine tart ma aç lm olmas n yanl buluyorum. 'Yetersizlik' ddias nda bulunanlar n 'yeterlilik' tan m n yapmalar gerekir." Bienallerde genelde sansasyonel, çarp c yap tlar n yer almas gerekti i beklentisi belki de olumsuz ele tirilere yol aç- t . Kan mca Colombo'nun dürüst, alçakgönüllü, ak nt ya ters dü en söylemi do rultusunda bienalde yer alan yap tlar n kolayc l ktan uzak bir okuma gerektirmesinin yan s ra bienalin ço ulculu u ve aç ld sonucu baz ki ilerde (çevrelerde) rahats zl k olu tu. Her bienalde sadece olumsuzluk arayan ve bu defa iyice sald rganla an bir anlay n kayna n n de i - medi ini gözlemliyorum. 'Ben yoksan z iyi de ildir' savlar daha ziyade bir kapris, k skançl k ve aczin kan t gibi görünüyor. Benzer tepkilerle Rene Block ve Rosa Martinez'in küratörlüklerinde de kar la m t k.

stanbul Bienali kendini dünya sanat çevreleri önünde kan tlam , stanbul'u ça da sanat ba lam nda gündemin ilk s ralar na yerle tirmi tir. Tan d k, bildik çatlak seslerin ve hatta küçük galeri ve ele tirmen hesaplar n n yaygaras na terk edilmeyecek bir ciddiyet içinde ele al nan bienal, i levini yürütmeyi sürdürecektir (Cumhuriyet, 20 Kas m 1999, s. 14).

Sanatç Murat Morova, Colombo'nun yeterlili i veya yetersizli ini tart ma d buldu unu söylemektedir. Morova sözlerine öyle devam eder:

> “Siz; tüm bir sanat ortam olarak kendi belirleyece iniz kaliteyi, özgüveni, kurumsalla may beceremeden sahici bir proje üretemiyorsan z, bunun çok ehli veya de il birinin tesliminin lehinize olmayaca aç k bir sonuçtur. ‘Ben bilirim’ci tavr yla KSV, plastik sanatlar alan na sadece bienallerde ilgi gösteren sahte bir genel entelijansiya, plastik sanatlar bienallerde hat rlayan ‘bir k s m medya’, ‘yabanc küratör’ ve yabanc bas n n pe inde ‘beni de görün’ etiksizli i gösteren ‘bir k s m sanatç ’, sanatç lar n sadece sergi zamanlar nda yar m yamalak destekleyen galeri düzeni oldukça bu co rafyada ba ka bir sonuç almak mümkün mü?” (Çavu o lu, 24 Ekim 1999, s. 14).

Sanatç - Ele timen Canan Beykal ise bienalin Türk sanat ortam n izlemedi ini, sanat ortam na kat lmad n ve uluslararas durum hakk nda bilgi sahibi olmad n söylemektedir. Bienalin yerle ikle mesiyle birlikte çok daha olumlu, sevecen ve destekleyici bir kurum haline gelmesini beklerken, tam tersine tehditkar, sansürcü bir monopole dönü tü ünü gördü ünü söyleyen Beykal; herkesin, her kurumun bienale eklemlenmesi söz konusu de il ancak daha dostane, daha kapsay c ve ele tiri kald rma olgunlu una eri mi , de i ik zihniyetli bir kurum istedi ini belirtmektedir. Beykal sözlerine öyle devam eder; “Bienal yönetiminin ve dan manlar n n küratör seçimlerini yeniden in a etmeleri gerekti i kadar yönetmen ve küratör aras nda hem destekleyici hem de yumu ak bir denetim mekanizmas n n da kurulmas aciliyet te kil etmekte. Bir hata stanbul Bienali’ni yok etmez ancak, stanbul izleyicisine daha özenli davranmay ön plana ç karan ve sanat dünyas n stanbul’a bir m knat s gibi çeken bir yeniden tahayyül art” (Çavu o lu, 24 Ekim 1999, s. 14).

Ele tirmen Robert Morgan, Colombo’nun seçimlerini ve etkinli i ba ar l buldu unu ve ticari kayg lardan uzak bir bienal oldu unu dü ündü ünü belirtmi tir. Bu konu ma öyledir:

> “Paolo Colombo, her ne kadar birçok ki i taraf ndan, seçimleri nedeniyle ele tiriliyor olsa da sergiye kat lan sanatç lar ve yap tlar son derece nitelikli kararlar olarak görüyorum. 200 sanatç n n kat ld bir bienaldense, daha az say da kat l m n oldu u etkinlikler bana daha cazip geliyor aç kças .(…) Paolo Colombo’yu ahsen tan m yorum ama edindi im izlenim, son derece net bir bak aç s oldu u. 6. bienali gerçekle tirirken

kaotik olmaktan ve birtak m ticari kayg lardan uzak durdu unu gözlemledim. Söylenebilecek tek ey etkinli in son derece net ve ba ar l oldu u.” yorumunda bulunmu tur” (Çavu o lu, 2 Kas m 1999, s. 14).

7.5. VI. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri

7.5.1. Haluk Akakçe

(Ek 6-- Resim 1)

1970 y l nda Ankara’da dünyaya geldi. New York’da ya yor.

7.5.2. Pedro Alvarez

(Ek 6- Resim 2)

1967 y l nda La Kabana Küba’da dünyaya geldi. Küba La Habana’da ya yor.

7.5.3. Francis Alÿs

(Ek 6-- Resim 3)

VII. ve VIII. stanbul Bienali’ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 8.5.3’te yer almaktad r.

7.5.4. Miriam Bäckström

(Ek 6-- Resim 56)

1967 y l nda sveç’te dünyaya geldi. sveç Stockholm’de ya yor.

7.5.5. Sami Baydar

(Ek 6- Resim 4)

1962 y l nda Merzifon Türkiye’de dünyaya geldi. Türkiye Merfizon’da ya yor.

7.5.6. Nadia Berkani

(Ek 6- Resim 5)

1961 y l nda Clermont Fransa’da dünyaya geldi. Paris’te ya yor.

7.5.7. Candice Breitz

(Ek 6- Resim 6)

1972 y l nda Johannesburg Güney Afrika'da dünyaya geldi. New York'da ya yor.

7.5.8. Elina Brotherus

(Ek 6- Resim 7)

1972 y l nda Helsinki Finlandiya'da dünyaya geldi. Helsinki'de ya yor.

7.5.9. Janet Cardiff

(Ek 6- Resim 8)

1957 y l nda Wingham Ontorio Kanada'da dünyaya geldi. Kanada Lethbride Alberta'da ya yor.

7.5.10. Mutlu Çerkez

(Ek 6- Resim 9)

1964 y l nda Londra ngiltere'de dünyaya geldi. Melbourne'de ya yor.

7.5.11. Christina Dimitriadis

(Ek 6- Resim 10)

1967 y l nda Selanik Yunanistan'da dünyaya geldi. New York'da ya yor.

7.5.12. K. Dolven

(Ek 6- Resim 11)

1953 y l nda Oslo Norveç'te dünyaya geldi. Londra'da ya yor.

7.5.13. Lukas Duwenhögger

(Ek 6- Resim 12)

VI. ve IX. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 10.5.13'te yer almaktad r.

7.5.14. Nicolás Fernández

(Ek 6- Resim 14)

1968 y l nda Cenevre'de dünyaya geldi. Berlin'de ya yor.

7.5.15. Angela Ferreira

(Ek 6- Resim 15)

1958 y l nda Maputo Mozambik'de dünyaya geldi. Lizbon'da ya yor.

7.5.16. Vidya Gastaldon

(Ek 6- Resim 16)

1974 y l nda Besançon Fransa'da dünyaya geldi. Cenevre'de ya yor.

7.5.17. Arturo Herrera

(Ek 6- Resim 17)

1959 y l nda Karaka Venezuela'da dünyaya geldi. New York'da ya yor.

7.5.18. Carsten Höller

(Ek 6- Resim 18)

1961 y l nda Brüksel Belçika'da dünyaya geldi. Köln'de ya yor.

7.5.19. Dorris Haron Kasco

(Ek 6- Resim 19)

1966 y l nda Daloa Fil Di i Sahili'nde dünyaya geldi. Abidjan'da ya yor.

7.5.20. Emma Kay

(Ek 6- Resim 20)

1961 y l nda Londra'da dünyaya geldi. Londra'da ya yor.

7.5.21. William Kentridge

(Ek 6- Resim 21)

1955 y l nda Johannesburg Güney Afrika'da dünyaya geldi.

Ki isel sergileri; 1995 Afika: 1. Uluslararas Johannesburg Beianli, 1994 ngilizce Dili Ve Edebiyat Ara t rmalar Merkezi Nice Üniversitesi, 1992 Goodman Galerisi Johannesburg, 1990 With Watersrand Üniversitesi Bas mevi Johannesburg, 1988 Landcape n A Stage Of Siege Johannesburg.

7.5.22. Avish Khebrezadeh

(Ek 6- Resim 22)

1969 y l nda Tahran ran'da dünyaya geldi. Roma ve Washington D.C.'de ya yor.

7.5.23. Yuki Kimura

(Ek 6- Resim 23)

1971 y l nda Kyoto Japonya'da dünyaya geldi. Kyoto'da ya yor.

7.5.24. Margherita Manzelli

(Ek 6- Resim 24)

1968 y l nda Ravenna talya'da dünyaya geldi. Milano'da ya yor.

7.5.25. Eva Marisaldi

(Ek 6- Resim 25)

1966 y l nda Bolonya talya'da dünyaya geldi. Bolonya'da ya yor.

7.5.26. Gregory Markopoulos

(Ek 6- Resim 26)

1928 y l nda Ohio ABD'de dünyaya geldi. 1992'de hayat n kaybetti.

7.5.27. George Bures Miller

(Ek 6- Resim 8)

1960 y l nda Vegreville Alberta Kanada'da dünyaya geldi. Kanada'da ya yor.

7.5.28. Juan Munoz

(Ek 6- Resim 27)

1953 y l nda Madrid spanya'da dünyaya geldi. Madrid'de ya yor.

7.5.29. Aydan Murtezao lu

(Ek 6-- Resim 28)

II ve IV . stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 12.5.63'te yer almaktad r.

7.5.30. Oliver Musovik

(Ek 6- Resim 29)

1971 y l nda Üsküp Makedonya'da dünyaya geldi. Üsküp'te ya yor.

7.5.31. Csaba Nemes

(Ek 6- Resim 30)

1966 y l nda Kisvarda Macaristan'da dünyaya geldi. Budape te'de ya yor.

7.5.32. Chris Ofili

(Ek 6- Resim 31)

1968 y l nda Manchester ngiltere'de dünyaya geldi. Londra'da ya yor.

7.5.33. Füsun Onur

(Ek 6- Resim 32)

1938 y l nda stanbul Türkiye'de dünyaya gelen sanatç , 1956 y l nda Üsküdar Amerikan K z Lisesi'nden mezun olmu , 1956-60 y llar aras nda stanbul Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Heykel Bölümü'nde Ali Hadi Bara Atölyesi'nde e itim görmü tür. 1962 y l nda Fulbright bursuyla Amerika'ya gitmi ve Washington D.C.'deki Amerikan Üniversitesi'nde lisansüstü e itimine ba lam t r. 1963 y l nda Maryland Enstitüsü'ne kabul edilir ve 1967 y l na dek Maryland Enstitüsü'nde yüksek lisans e itimi görür. Türkiye'ye döndükten sonra kurumlardan ba ms z çal may tercih eden Füsun Onur, çal malar n Kuzguncuk'ta ki atölyesinde sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 1970, Taksim Sanat Galerisi, ilk ki isel sergi; 1971, 7. Biennale International des Jeune Artistes, Paris; 1995, Kadans Maçka Sanat Galerisi, stanbul; 1994, skele, Berlin; 1993, stanbul Sergisi, Atatürk Kültür Merkezi, stanbul; 1992, Sanat Resim ve Heykel Müzesi stanbul, stanbul; 1986, I. Uluslararas Asya-Avrupa Sanat Bienali, Ankara; 1987, I. Uluslararas stanbul Bienali; 1992; 9. Uluslararas Prilep Bienali, Makedonya; 1995, 4. Uluslararas stanbul Bienali; 1999, 6. Uluslararas stanbul Bienali; 2000, The Song of the Earth Exhibition, Museum Fridericianum, Kassel; 2001, Opus II-Fantasia, Staatliche Kunsthalle Baden Baden, ki isel sergi.

Ödülleri: 1981, Yeni E ilimler Sergisi, "Resimde Üçüncü Boyut çeri Gel" adl yerle tirmeyle kazand kincilik Ödülü, stanbul; 2004, AICA TR, Onur Sanatç s Ödülü, 8 Aral k, stanbul (http://www.turkish-media.com/forum/topic/182816-fusun-onur-1938-istanbul/).

7.5.34. Tony Oursler

(Ek 6- Resim 33)

1957 y l nda New York'da dünyaya geldi. New York'da ya yor.

Ki isel sergileri; 1995 Modern sanat Müzesi New York, 1995 Parrish sanat Müzesi New York, 1995 Van Abbe belediye Müzesi Eindhoven, 1994 Portikus Frankfurt, 1993 Ça da sanat merkezi Cenevre, 1993 Birmingham Bluecoat Gallery Liverpol'dur.

7.5.35. Ebru Özseçen

(Ek 6- Resim 34)

1971 y l nda zmir Türkiye'de dünyaya geldi. Amsterdam'da ya yor.

7.5.36. Michael Raedecker

(Ek 6- Resim 37)

1963 y l nda Amsterdam Hollanda'da dünyaya geldi. Londra'da ya yor.

7.5.37. Neriman Polat

(Ek 6- Resim 36)

1968 y l nda stanbul Türkiye'de dünyaya geldi. stanbul'da ya yor.

7.5.38. Pipilotti Rist

(Ek 6- Resim 38)

1962 y l nda Ren Vadisi sviçre'de dünyaya geldi. Zürih sviçre'de ya yor.

7.5.39. Ugo Rondinone

(Ek 6- Resim 39)

1963 y l nda Brunnen sviçre'de dünyaya geldi. Zürih ve New York'da ya yor.

7.5.40. Sefa Sa lam

(Ek 6- Resim 40)

1970 y l nda Akhisar Türkiye'de dünyaya geldi. New York'da ya yor.

7.5.41. Iran Do Espírito Santo

(Ek 6- Resim 13)

1963 y l nda Mokoka Sao Paulo Brezilya'da dünyaya geldi. Sao Paulo'da ya yor.

7.5.42. Yehudit Sasportas

(Ek 6- Resim 41)

1967 y l nda Ashood srail'de dünyaya geldi. Tel – Aviv'de ya yor.

7.5.43. Güne Sava

(Ek 6- Resim 42)

1975 y l stanbul Türkiye'de dünyaya geldi. stanbul'da ya yor.

7.5.44. Liang Shaoji

(Ek 6- Resim 43)

1945 y l nda angay Çin Halk Cumhuriyeti'nde dünyaya geldi. Çin'de ya yor.

7.5.45. Malick Sidibe

(Ek 6- Resim 44)

1936 y l nda Soloba Mali'de dünyaya geldi. Bamako'da ya yor.

7.5.46. Murat ahinler

(Ek 6- Resim 45)

VI ve VII. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 8.5.53'te yer almaktad r.

7.5.47. Rosemarie Trockel

(Ek 4 Resim 46)

1952 y l nda Schwetrte Almanya'da dünyaya geldi. Köln'de ya yor.

Ki isel sergileri; 1989 Lütfen Can m Ac tma, Ama Çabuk, 1990 E er Olabilseydi, 1988 Dü ünüyorum Öyleyse Var m, 1988 3 Foto raf Dizisi.

7.5.48. Fatimah Tuggar

(Ek 4 Resim 47)

1967 y l nda Kaduma Nijerya'da dünyaya geldi. New York'da ya yor.

7.5.49. Gavin Turk

(Ek 4 Resim 48)

1967 y l nda Guildorf ngiltere'de dünyaya geldi. Londra'da ya yor.

7.5.50. Ömer Uluç

(Ek 4 Resim 49)

1931 stanbul do umlu olan sanatç 1949-53 aras nda Robert Kolej'de mühendislik e itimi alm t r. Resim e itimine 1950 y l nda Nuri yem'in atölyesinde ba lam , 1953-1957 y llar aras nda Mühendislik ö renimi gördü ü ABD'de resim çal malar na Soyut-D avurumcu tarzda devam etmi tir. 1965-1977 y llar nda s ras yla Londra'da, ABD'de, Meksika'da ve Nijerya'da ya ayan sanatç 1984'te Paris'te atölye kurar.

Ömer Uluç ‘alayl ’ ressamlar n önde gelenlerindendir. 1950’lerin sonundan itibaren Türk resim sanat nda öne ç kan Uluç, resimde akademik çal malar kabul etmemi ve bu nedenle ‘kimseye benzememek’ için özgün çal malara yönelmi tir. ‘Benim meselem hareketle’ diyen sanatç , kendine özgü bir figür geli tirmi tir. Sanatç 2010 y l nda akci er kanseri sebebiyle hayata gözlerini yumar (http://www.omeruluc.com/bir_usta_daha_gitti).

Sanatç n n bugüne kadar gerçekle tirdi i, ki isel ve karma sergiler ile bienallerin dahil oldu u altm tan fazla etkinli e, Sao Paolo Bienali (1969), stanbul Bienali (1987/1989), Berlin Lebendige Museum-Ki isel Sergi (1992), Berlin Çal malar Sergisi - Kunstwerke Sanat Merkezi (1993), stanbul AKM Galerisi - Ki isel sergi (1994), FIAC Paris (1997/1998/2001), New York Trans Hudson Gallery - Ki isel sergi (2001), Brussels Art Fair (2002/2004), Basel Art Fair (2003), Contemporary Art stanbul (2006/2007) örnek gösterilebilir (1.Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri Katalogu, 1987, s. 254).

7.5.51. Francesco Vezzoli

(Ek 4 Resim 50)

1971 y l nda Brescia talya’da dünyaya geldi. Milano’da ya yor.

7.5.52. Yelena Vorobyeva & Viktor Vorobyev

(Ek 4 Resim 51)

Yelena Vorobyeva

1959 y l nda Nebit Da Türkmenistan’da dünyaya geldi. Alma Ata’da ya yor.

Viktor Vorobyev

1959 y l nda Pavlodar Kazakistan’da dünyaya geldi. Alma Ata’da ya yor.

7.5.53. Kara Walker

(Ek 4 Resim 52)

1969 y l nda Stockton’da dünyaya geldi. Rhode sland’da ya yor.

7.5.54. Gillian Wearing

(Ek 4 Resim 53)

1963 y l nda Birmingham ngiltere'de dünyaya geldi. Londra'da ya yor.

7.5.55. Jean-Micheal Wicker

(Ek 6- Resim 16)

1970 Mulhouse Fransa'da dünyaya geldi. Londra'da ya yor.

7.5.56. Christopher Wool

(Ek 4 Resim 54)

1955 y l nda Boston ABD'de dünyaya geldi. New York'ta ya yor.

7.5.57. Lisa Yuskavage

(Ek 4 Resim 55)

1962 y l nda Philadelphia ABD'de dünyaya geldi. New York'da ya yor.

7.6. VI. Uluslararas stanbul Bienalinin Bas ndaki Görünümü

7.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü

- AL ÇAVU O LU, Esra. "An ve Duyguyu Saptamak" Cumhuriyet, 7 Eylül 1999 Sal
- AL ÇAVU O LU, Esra. "Gelece imiz çin 'Egokaç'" Cumhuriyet, 6 Ekim 2000:14
- AL ÇAVU O LU, Esra. "Anlamak çin çimize Bakmal y z" Cumhuriyet, 18 Eylül 1999 Cumartesi
- AL ÇAVU O LU, Esra. "Heykelin Dilini Sorguluyorum" Cumhuriyet, 28 A ustos 1999 Cumartesi
- AL ÇAVU O LU, Esra. "Ne Yapaca n Bilememe Hali" Cumhuriyet, 19 Ekim 1999 Sal
- AL ÇAVU O LU, Esra. "'Etnik Duyarl l k' ve Teknoloji" Cumhuriyet, 15 Ekim 1999 Cuma
- AL ÇAVU O LU, Esra. "Büyü ün vurdu u Yerde Gül Biter" Cumhuriyet, 3 Ekim 1999 Pazar
- AL ÇAVU O LU, Esra. "Dünyan n Tüm Farkl Dilleri" Cumhuriyet, 10 Ekim 1999:14

- AL ÇAVU O LU, Esra. “Her Sergi Farkl Bir Penceredir” Cumhuriyet, 8 A ustos 1999 Pazar
- AL ÇAVU O LU, Esra. “Ne Yapaca n Bilememe Hali” Cumhuriyet, 19 Ekim 1999 Sal
- AL ÇAVU O LU, Esra. “Milleniumu Kar layan Resimler” Cumhuriyet, 21 A ustos 1999 Cumartesi
- AL ÇAVU O LU, Esra. “Ya am ve a k Üzerine Replikler” Cumhuriyet, 23 Eylül 1999 Per embe
- AL ÇAVU O LU, Esra. “Bu Kez Çokuluslu Katk Sanattan” Cumhuriyet, 17 Eylül 1999:14
- AL ÇAVU O LU, Esra. “Genç Ku aktan Bienale Katk ” Cumhuriyet, 7 Ekim 1999:14
- AL ÇAVU O LU, Esra. “‘Tutku’lar mla ‘Dalga’ Geçen stanbul Bienali” Cumhuriyet, 24 Ekim 1999:14
- AL ÇAVU O LU, Esra. “Bienal levini Sürdürecek” Cumhuriyet, 7 Kas m 1999 Pazar
- AL ÇAVU O LU, Esra. “Radikal Mütevaz l k Sunuyor” Cumhuriyet, 29 Ekim 1999:14
- ANON M. “Philip Morris’den Bienale Destek” Cumhuriyet, 25 Eylül 1999:13
- ANON M. “Hüzün Yaln zl k ve Ki isel Durumlar” 9 Ekim 1999 Cumartesi
- ANON M. “Kenti ‘Tutku ve Dalga’ Ku atacak” Cumhuriyet, 16 Ocak 1999 Cumartesi
- ANON M. “Bienal Taze Bir Hava Estirdi” 2 Kas m 1999 Sal
- ANON M. “Panel ve Konferanslar” Cumhuriyet, 19 Eylül 1999 Pazar
- ANON M. “Bienal’de bugün” Hürriyet, 20 Eylül 1999 Pazartesi
- ANON M. “Bienal Depremzede Yarar na” Hürriyet, 19 Eylül 1999:5
- ÖZGÜR, Ferhat. “Keyfiyetin Kol Gezdi i Bir Sergi” Cumhuriyet, 20 Ekim 1999:14
- AKAY, Ali. “K r lgan Dünyan n fadesi” Cumhuriyet, 1 Ekim 1999:14
- SÖNMEZ, Ay egül. “Gavin ‘The’ Turk” Milliyet, 25 Eylül 1999:23

7.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü

- CAMPETT , Loris, Christina Perrella. “Biennale Sul Bosforo” Alias Vol:2 No:37, 18 Eylül 1999:41
- STEFAN DH, Manou. “Biennial World” Anti, 1999:18
- W LL AMS, Gilda. “Rewievs/ 6th stanbul Biennial” Art Monthly, No:232, 1999.
- MILLET, Catherine. “Sixtieme Biennale” Art Press, No:252, 1999.
- CIOS, rina. “Hale Tenger- Everyday Life Snapsh ts” Artelier, 1999.
- KREUGER, Anders. “6th stanbul Biennial” Artelier, 1999.
- “Visual Arts/Craft” Artforce, K /bahar 1999:15
- MOSER, Reks. “ stanbul Biennial To Benefit Quake Victims” Artnet News, 3 Eylül 1999:45
- “People” Art World, Ocak 1999.
- BADER, Jörg. “Die Biennale Und Das Beben” Berner Zeitung Ber, 1 Ekim 1999.
- 6. International Biennale in stanbul” Camera Austria, No:65, Haziran 1999.
- PEDROSA, Adriano. “ stanbul E Santa Fe” Casa Vogue, Vol:23 No:5, Haziran 1999.
- “Metropolis: Tutku ve Dalga” El Pais, 31 Ekim 1999:25
- BOSCO, Roberta. “Colombo, Director De La Bienal De Estambul” El Perionico Del Arte No:18, Ocak 1999:32
- BOSCO, Roberta. “Solidaridad En La Bienal De Estambul” El Perionico Del Arte No:26, Ocak 1999:31
- BOSCO, Roberta. “La Pssion Segun Colombo” El Perionico Del Arte, ubat 1999:1
- PACKER, William. “Cornucopia Fort The Eyes” Financial Times, 9 Ocak 1999:9
- MACRITCHIE, Lynn “Cutting Edge Loses Its Sharpness” Financial Times, 10 Ocak 1999:2
- “Earthquake Rocks Biennial” Flash Art Vol:32 No: 208, Ekim 1999
- ANTMEN, Ahu. “Public Passions” Flash Art Vol:32 No: 208, Ekim 1999
- BADER, Joerg. “Aktuelle Eintrangungen n Ein Tagebuch Des Zweifels” Frankfurter Allgemenie Zeitung, 9 Ekim 1999:34

- “Questa Biennale Profuma d’Oriente” Gulliver No:9, Eylül 1999:27
- VERG NE, Lila. “Passioni d’Arte Sul Bosforo” Il Manifesto, 20 Ekim 1999:14

SEK Z NC BÖLÜM

YED NC ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

7. Uluslararas stanbul Bienali, 22 Eylül -17 Kas m 2001 tarihleri aras nda düzenlenmi tir. 6. Uluslararas stanbul Bienali öncesinde ya anan stanbul depremi gibi bir felaket olan, Amerika'daki ikiz kulelerin terör sald r s yla y k lmas sonras nda düzenlenen bu Bienal de, sosyo-ekonomik ko ullardan maddi ve manevi olarak etkilenmi tir. Ancak tüm bu olumsuzluklara ra men sanat her türlü pozitif ve negatif etkilenimlerle soluk al p vermeye, ya am n sürdürmeye devam etmektedir.

Uluslararas stanbul Bienali'nin görece olarak k sa say labilecek geçmi inde daha önceki bölümlerde belirtti imiz gibi baz yabanc küratörler görev alm t r ancak, ilk defa bu bienalle birlikte, Bat da ya ayan ve Bat sanat görü ünün etkin oldu u merkezlerle ba daha fazla olan Do u'lu bir küratör, Tokyo Üniversitesi ö retim üyesi ve Kanazawa Ça da Sanatlar Müzesi ba küratörü, Japon Yuko Hasegâwa Bienal küratörlü üne seçilmi tir.

Hasegâwa, bir demecinde u sözlere yer verir: "1960 ve 1970'lerin avangart sanatç lar sanatlar n toplumla ili kilendirmeye çal m lard r. Sanat ve toplumun bölünemez biçimde içice girdi i 1990'larda ise, sanki biri onlara ça r da bulunmu ças na, bir tür etik yakla mla, günlük malzemeler ve ele tirel bir dil kullanarak leti im önerisinde bulunmaya ba lam lard r "(Hasegavva, 2001). Bu de i imlerin ya and sanat ortam nda Hasegâwa, 20 yüzy ldaki erkek egemen toplum, monetarizm ve materyalizm gibi kavram ve tutumlar yerini 21. Yüzy lda birlikte varolu ', 'kolektif zeka' ve 'koiektif bilinç' gibi sorunsallara b rakaca dü üncesi ile yeni bir öneri getirme gereksinimi duydu unu belirtmektedir.

7. Uluslararas stanbul Bienali, 'EGOKAÇ: Gelecek Olu um için Egodan Kaç ' ba l alt nda, dört ana mekan ve kentin çe itli yerlerine da t lm yedi uydu mekanda gerçekle tirilmi tir ve toplam 63 sanatç n n eserlerinden olu maktad r. Ana mekanlardan üçünü Sultanahmet bölgesinde yer alan Aya rini Müzesi, Darphane - i Amire ve Yerebatan Sarn c olu tururken, dördüncüsü stanbul'un Asya yakas ndaki Beylerbeyi Saray 'd r.

Yuko Hasegâwa kendisiyle yap lan bir röportajda tema ve mekanlar haz rlamak için geçirdi i haz rl k sürecinden u sözlerle bahseder:

> “Geçen eylülde yapt m z bas n toplant s n n ard ndan, bir ön çal ma haz rlayarak sanatç larla görü meye ba lad m. Ama o s ralarda; patlak veren ekonomik kriz bienali yap p yapamayaca m konusunda soru i aretleri do urdu. Nihayet Nisan ay nda bienalin yap laca na karar verildi. Bunun üzerine sanatç lar stanbul’a gelip, gitmeye ba lad . Mekânlar görüp mekânlara özel projeler yaratmak üzere fikir ürettiler. Hatta stanbul onlar için özel bir proje mekân olarak ilgi çeken bir kent olmaya ba lad ” (Cumhuriyet, 26 A ustos 2001, s. 15).

7. Uluslararas stanbul Bienali’nde u sergiler ve sanatç lar yer almaktad r:

a. Aya rini: Philippe Parreno, Michael Lin, Fernando Romero, Ana Maria Tavares, Fabian Marcaccio, Mathieu Briand, Pierre Huyghe, Cem Ar k, Kemal Onsoy, Magnus Wallin, Rafaei Lozano-Hemmer, Kazuhiko Hachiya, Ernesto Leal, Hussein Chalayan, Simone Berti, Frederic Bruiy Bouabre, sa Genzken, Guillermo Kuitca, Tomma Abtz, Jan Fabre, Carsten Nikolai, Sanaa, Hideo Baba, Michael Elmgreen & Ingar Dragset.

b. Darphane-i Amire: Matt Suuronen, Cambalache Coliective, Sascha Haghighian, Leandro Erüch, Lygia Clark, Francis Aiys, Stan Douglas, Weng-Sig Du, Yutaka Sone, Ömer Ali Kazma, Mukadder im ek, Philippe Parreno, Leyla Gediz, Anya Gallaccio, David Noonan & Simon Trevaks, Rodney Graham, Exonemo, Yang Fu-Dong, Mothiko Odani, Sanaa, Maja Bajavîc, Jane & Louise VVilson, Kim Young Jin, Rachel Berwick, Apichatpong VVeerasethakul, Dominique Gonzales-Foerster, Chris Cunningham, Mika Taanila, Lu Hao, Ma Liuming, Fuat ahinler, Murat ahinler, Ahmet Soysal, Chris Burden.

c. Yerebatan Sarn c : Lee Bul, Guillermo Suitca, Joyce Hinterding, Ömer Ali Kazma.

d. Beylerbeyi Saray : Evgen Bavcar, Leyla Gediz, Okisato Nagata, Henrietta Lehtonen.

e. Platform Osmanl Bankas Güncel Sanat Merkezi: Carsten Nikolai.

f. D Mekanlar: On Kavvara, R krit Trivanija, Sislej Xhafa, Maja Bajevic, Ma Liuming, Gabriel Orozco, Alberto Garutti.

8.1. Bienallerin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar

Yuko Hasegâwa "Dünyan n yans bu kadar vars l iken, neden mevcut kaynaklar e it olarak da tam yoruz?" sorusunun ana sorun oldu u fikrinden ç karak, 7. Uluslararas stanbul Bienali'nin ana ba l n 'Egofugal' olarak belirledi ini söylemektedir. "Egofugal'daki 'ego', felsefi anlamdaki ben, yani benli in merkezidir. Bu kapsamda, birbirini izleyen çe itli felsefi ak mlar n temelinde yatan kartezyen egoya i aret etmektedir. 'Fugal' merkezden yay larak uzakla may ifade eden Latince bir sözcüktür. Merkezde toplanma anlam na gelen 'petal'in kar t d r.

Birbirinden sürekli kaç p duran soru ve yan t n bu hafif ve ritmik ili kisi, son derece güçlü ve köklü ego sözcü ü ile uçar füg sözcü ü aras nda garip ama incelikli dengelenmi bir bile im yaratmaktad r. Egokaç: Birey ve kolektif bütün aras nda tamamen yeni bir ili kiye i aret eden bir kavramd r. Egofugallik bir yandan bireylerin farkl l klar n korurken, bir makro-düzen kurmak amac yla, bireyin di erleriyle manyetik bir alan sürekli olarak payla t pozitif ve zeki bir tavr savunmaktad r. Egofugallik, benle di erleri, bireyselle kolektif ve bireyle mekan aras ndaki ili kiye yönelik yeni bir model kavramd r" (Hasegâwa, 2001, s.18)

7. Uluslararas stanbul Bienali'nin temas olan 'Egofugal' kapsam nda panel ve konferanslar düzenlenmi tir. Yap lan konferanslar Hasegâwa'n n 'birlikte varolu ', 'kolektif zeka' ve 'kolektif bilinç' gibi ço ul bir tutumu ça r t ran konular , yeni bir dünya görü ü ve evrim tasar s olarak önerdi i 'egofugal'le de ilintilidir.

"Egokaç" n tan m , ak lc ara t rmalar ve sorgulamalar zincirinden ç km t r: " nsan nas l egodan uzakla arak var olabilir? Payla lan zeka ve bilgi ne tür bir birlikte varolu bilimi üretir? Bu konuda sanatsal ve görsel formlar nas l etkili olabilirler? Yeni i birli i olanaklar n ve yeniden kendini düzenleme becerisini nereden bulur? Yusufo luna göre 7. Uluslararas stanbul Bienali'nin "Egokaç" kavram ndaki amac , kentle ve kent insanlar yla birlikte i ler üzerinden kolektif bilinç alanlar açmakt r (Yusufo lu, 2006, s.123)

Yusufo lu, stanbul Bienali, yabanc küratörler taraf ndan yap lal beri, ilk kez kavram/konu kentin Do u-Bat aras nda köprü olmas na, tarih yüklü çekicili ine ve heterojen (hibrid) kültürleri bar nd ran iklimlerine kilitlenmemi ; do rudan do ruya tüm insanl ilgilendiren, küresel kapitalist sistemin, postmodern söylemin yüceltti i ve yüreklendirdi i "ben-cilik/bencillik" sorununu gündeme getirmi oldu unu söyler ve bu

kavram nedeniyle yerel bak aç s ndan bir ilgi ve co ku görülmü tür (Yusufo lu, 2006, s.127)

Yuko Hasegâwa kendisiyle yap lan bir röportajda kavramsal çerçeve ile ilgili olarak unlar söyler:

> "Bu temayla Do u'dan gelen bir manifesto yaratmay dü ünmü tüm, bu kentle tema daha da güçlenmi oldu. Çünkü stanbul Do u'yla Bat 'y bir araya getiren bir kent. Yeni anlamlar, yeni fikirler, yeni imajlar do abilir bu birle meden.
> 'Egofugal' kavram yla bir bütünlükten bahsetmek istiyorum. Do u'da benli imizi kaybetmeden benli imizin d na ta may istemek yard r. Bat l filozoflarsa kendilerine yöneldiklerinde kendi çlerini sorgulam lard r. stanbul bu fikirlerin bulu aca bir saha olacak. Do u ve Bat 'n n bulu mas gibi egonun kendi d na ç kma ve kendi içine dönük olana bakma fi iti deri bir araya gelecek. Bu bir anlamda Do u ile Bat 'n n bir araya geli ini temsil edecek. Dolay s yla bütünü ifade eden ve bugünün gerçe ini dile getiren bir tema' oldu unu dü ünüyorum" (Cumhuriyet, 26 A ustos 2001, s. 15).

Özkan Ero lu temayla ilgili olarak, Hasegawa'n n kavram ile ilgili aç klamalar ile konsept aras nda bir parallelik olmad n ve kavram n yerine oturmad durumlarda ikilemlerin olmas n n kaç n lmaz oldu u yönünde görü bildirmi tir. Bu konu ma öyledir:

> "Manifestoya bak nca, Uzakdo u le Bat sanat felsefelerinin bir senteze götürülece i ifade ediliyor ve bunun da "metamorfoz" ile sa lanaca vurgulan yordu. Türkiye'de metamorfoza dayal yakla mlar ise ne yaz k ki özellikle plastik sanatlarda gere i gibi alg lanamam durumda. Hasegawa'nm bu kavram ülkemiz sanat ortam na sunarken epeyce zorlanaca n da söylemi tim. Nitekim bienalin neredeyse tüm a rl m ta- yan iki ana mekân n gördükten sonra bu dü üncemin çok do ru oldu u görülüyordu.(…)
> Bienal ve trienal gibi olu umlarda, söyleme direkt gidilmelidir. Bu konuda Hasegawa da bence bir yanl içine dü tü. Bas n toplant s n hat rl yorum

da, konu tuklar ve gösterdikleri ile konsepti aras nda en ufak bir paralellik yoktu. Gösterdiklerine kendisi de bir küçük çocuk gibi sadede gülerek ve e lenerek kar l k vermekteydi. Genel boyutuyla egoya yönelik derin bir kavramsall k m yoksa gülmek, ne elenmek gibi olas ve do al kavramlar m yd bienalini belirleyen. te bütün bunlar ciddi ikilemlerdir. Onun için küratörler istedikleri kadar kavram veredursun, kavram vermenin yerine oturtmad nda komik durdu u ve ikilemler yaratt kesindir" (Ero lu, 2001).

Hasan Bülent Kahraman, temay olumlu kar lad n ancak kavramsal olarak tam anla lamad yönünde görü bildirmi tir:

"Bu bienalin temas 'egokaç.' Böyle bir kavram olumlu kar lamamak için bir neden yok. Nitekim, Gösteri dergisinin eylül say s nda yay mland m yaz da ben de onu böyle bir tav rla ve anlam s n rlar n zorlayarak, yeni bir kurgu ve okumayla ele alm t m.

Ne var ki bienali dola nca birkaç sorun daha ilk ad mda insan n surat na çarp yor. Ona Türkçe kar l k bulanlardan, hiç de ilse arayanlardan birisi olarak daha yak ndan biliyorum, bu kavram n önemli yan 'fugal' yani, 'kaç'. T pk 'merkezkaç' sözcü ündeki 'kaç'la örtü en bir sonek bu. i ilginç yapan da o. Ego, nihayet orada duruyor ve üstüne çok ey yaz ld . Oysa yap tlar n çok büyük bir bölümü bu kavramla uzaktan yak ndan ilgili de il; ilgili görünenler de 'kaçla, savrulmayla de il, yak nla mayla ilintili. Birço u otobiyografik ö eler ta yan eyler bunlar. Daha çok 'ego' k sm i in önemsenmi görünüyor ama o da çok do al. Sanat yap t son kertede zaten odur. Buradaki 'kaç' kavram toplumsaldan kimli e kadar her alan kapsayabilirdi. Oysa öyle bir ey yok. O bir yana, herhangi bir ba lam kayg s güden yap t bulmak bile neredeyse çok güç" (Kahraman, 2001).

Beral Madra tema ile ilgili olarak geni bir de erlenirmede bulunmu ve ilk kez kavram n do u/bat ikilemine kilitlenmemesinin sevindirici oldu unu belirtmi tir. Bu konu ma öyledir:

"Bienalin kavram ve düzeni KSV ba kam ile küratör Yuko Hasegawa taraf ndan, küresel felakete fazla de inilmeden aç kland . Mevcut bas ndan ve dinleyicilerden de herhangi bir tepki gelmedi. Oysa bu, uluslararas sanat odaklan l n sesini duyurmas için iyi bir olanakt . Bienale kat lanlar da stanbul'un haz verici havas na ve ser verip s r vermeyen görüntüsüne kap l p, günlerinin tad n ç karmaya haz rland lar.

Oysa, insanl k için trajik bir an, sanat için de keskin bir dönemeç olu turabilir.

Neyse ki, Hasegawa'n n, katalog metninde "çe itlilik, kolektiflik, sonsuz etkile imli ili ki biçimleri, hayatta kalmak için yeni bir düzen..." olarak tan mlad *Egofugal* sanat dünyas n bir tür tinsel/zihinsel bir de i ime ça r yor, dünyan n ekonomik dengesizlikler, medya manipülasyonlu kültürel deformasyonlar ve toplumsal bunal mlar yüzünden ço almakta olan dertlerine yan t verecek bir özveriyi ve payla mc l öneriyor. stanbul Bienali yabanc küratörler taraf ndan yap lal beri ilk kez kavram/konu kentin Do u - Bat aras nda köprü olmas na, tarih yüklü çekicili ine ve heterojen//hybrid kültürleri bar nd ran ikilemlerine kilitlenmiyor, do rudan do ruya tüm insanl ilgilendiren, küresel kapitalist sistemin, postmodern söylemin yüceltti i ve yüreklendirdi i "ben-cilik/bencillik" sorununu gündeme getiriyor. Tam da bu nedenle, özellikle yerel bak aç s ndan, kavram irdelemesi ve yans tmas beklenen yap tlar görmek için bir ilgi/co ku oldu u söylenebilir..." (Madra, 2003, s. 115-116).

8.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar

Küratör Yuko Hasegava, çe itli ülkelerden ve Türkiye'den kat lacak sanatç lar belirlerken göz önünde bulundurdu u kriterleri öyle ifade etmektedir:

"Uzun bir ara t rmadan sonra kat lmas n istedi im sanatç lar n, ülkelerine giderek sergilerini ve yap tlar n görmeye çal t m. Yap tlar n yer alaca mekânlar da ben belirlerdim. çerikle örtü en ve sanatç lar n daha önceden tan d m yap tlar n mekana davet ettim Baz sanatç lar ise yeni do an fikirlerle olu an ve bu bienale özel çal malar haz rlad lar. Türkiye'ye her

geldi imde bir çok Türk sanatç s n n yap t n gördüm. Yakla k yüzün üzerinde ba vuru oldu. Hepsini inceledim. Özellikle uluslararas alanda ad n duyurmam ve Türkiye de ya ayan Türk sanatç lar seçmeye çal t m" (Altunok, 2001, s. 15).

Özkan Ero lu, yapt de erlendirmede seçilen Türk sanatç lar n seçimi ile ilgili baz saptamalarda bulunmu tur. Bienalde yer alan Türk sanatç lar n say s n n çok az oldu unu vurgulayan Ero lu, bunu Türkiye'deki sanatç say s n n azl na ba lamakta ve küratörün zorlama bir seçi yapt n , di er bir söyleyi le duygusal davranmak zorunda kald n söylemektedir. Bu konu ma udur:

" stanbul Bienali'nin bugüne kadarki üç yabanc küratörü de, özellikle Türk sanatç lar n seçiminde, pek do ruya yönelmemi lerdi. Bu durum biraz Block'ta pozitifti. Hasegavva'dan önceki son üç bienale bak nca s ras yla iyi (R.Block), orta (R. Martinez) ve kötü, hatta çok kötü (P. Colombo) bir bienalden geçti imizi söyleyebilirim. Son üç bienalde de alternatif e ilim ve kavramsal sanatç lara a rl k verilmi ti ki, bunu ciddi biçimde yine bir tek Block a m t , Colombo 'da ise tuval ve boya resmine ans tan nm t , fakat bunlar çok kötü örneklerdi. Kan mca küratör Hasegawa'ya ait bu son bienaldeki Türk sanatç seçimi yine vasat n üstüne ç kamazken, geneldeki görüntüsüyle de, ancak küratör Colombo'nun bienalini a maya çal r durumdayd .

Türkiye'de sanatç o kadar az ki... Yabanc küratörlerin elinde neden oyunca a dönülüyor? te bu sorunun cevab n aramak en do rusu olacakt r: Öncelikle Türkiye'de bienale küratör olabilecek yeti mi eleman n olmad bilinen bir gerçek. Sanat geli meyince, yazan ve ele tirmeni de geli miyor. Ayr ca, Türkiye'de ne yaz k ki sanat tarihçisi de yeti miyor. Nedeni ise "sanat orada, tarihi burada". Yabanc küratörün iyisini bulmam z mümkün de il. Çünkü i ler "al gülüm ver gülüm" ili kileriyle geli iyor, Bir Türk sanat yap mc s bir Afrika ülkesine gitti inde nas l rahat davran rsa, "ne yapsam do rudur" diye yüksekten atarsa, Türkiye'ye gelen küratörler de ayn s n yap yor. Yabanc küratör en k sa sürede bize benziyor; yani kim ngilizceyi iyi biliyorsa ve küratöre yak n duruyorsa, onu tavl yor. Aksi halde küratöre ula mak olas bile de il.

> Oysa küratörün çok ciddi biçimde sanatç ayr m yap p atölye gezmesi gerekmekte, S n rl olarak yap lan atölye gezileri kesinlikle yetersiz kalmakta. unu belirtmeliyim ki, Ülkemize gelen küratörler kesinlikle etki alt nda. Bir de u var; gelen küratör de haks z de il. Türkiye'de sanatç o kadar az ki. Onun için de küratör seçti ini zorlama seçiyor. Bir ba ka söyleyi le duygusal davranmak zorunda kal yor. Ayr ca küratörler hep izlemeye yönelik i leri seçiyorlar, hatta uluslararas platformlarda birbirlerine hava att klar da kesin. Bütün bunlar n olabilmesi için. dekoratif, sempatik ve sevimli gözükmeye çal yorlar" (Ero lu, 2001).

Necmi Sönmez ise Yedinci Bienal'de sunulan çal malar n önemli bir bölümünün daha önce ba ka sergilerde, farkl etkinliklerde gösterilmi i lerden olu mas n n ve ka t üzerinde planalrla çal m olmas n n duyumsama yetisinden yoksun bir bienal ortaya ç karaca ele tirisinde bulunmu tur:

> "Davet etti i sanatç lara stanbul için yeni i ler yapt rmaktan kaç nan Hagesawa böylece hemen hemen hiçbir rizikoya girmeden yorumlayaca i leri gösterebilece i bir atmosferi haz rlam oluyor kendisine. Her büyük boyutlu serginin bir kâ t üzerinde bir de sergi mekânlar nda içinde kendilerini konumland ran özellikleri vard r. Hagesawa'n n sadece kâ t üzerinde, planlara bakarak çal t belli. stanbul Bienali'nin zorlu u ve ayr cal mekânlar n n do ru olarak kavranabilmesinde, sanat yap tlar n n kendi s n rlar n a arak ne kadar derin soluk al p verdiklerinde yatar. Ama ka t üzerinde çal arak anlayamaz; duyumsayamazs n z bunu" (Sönmez, 2001, s.14).

8.3. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar

stanbul Kütür ve Sanat Vakf taraf ndan 2001 sonbahar nda düzenlenen 7. Uluslararas stanbul Bienali'nin küratörlü üne New York'un ba l ca ça da sanat müzelerinden New Museum'un sanat yönetmenli ini de yapan Yuko Hasegawa, getirilmi tir.

Yuko Hasegava'n n seçilmesi ile ilgili olarak önceki bienallerde de oldu u gibi yabanc küratörlerin tercih edilmesi tart ma konusu olarak göze çarpmaktad r. Bunun d nda küratörlük kurumu ile ilgili belirgin bir tart maya rastlanmam t r.

8.4. Sergi Mekanlar na li kin Tart malar

Bienal a rl kl olarak önceki bienallerin konumland mekanlara da lm ancak sergi mekanlar yla kurdu u ili ki farkl i lemi tir. Yusufo luna göre sergi, hem önceki bienallerin olu turdu u mekan haf zas ndan yararlanmakta, hem de mekanlar n tarihsel ve kültürel özelliklerini kullanmaktad r. Konumland mekanlar n kimliklerini saklamay p, onlar dönü türmeye çal mam t r. Ya ad m z dönemi tamamen ku atan, h zla geli en teknolojilerin üretti i kültürün yap s n , dilini, dinamiklerini, geli im ve dönü üm süreçleriyle birlikte sergilemi tir (Yusufo lu, 2006, s.123).

Sergi mekanlar seçimiyle ilgili olarak Hasegava; "Farkl mekânlar seçerken stanbul'a özel, stanbul'u simgeleyen yerleri tercih etmeye çal t k. Bo az Köprüsü, K z Kulesi bu kent için önemli karakterler. Asyal oldu um için Beylerbeyi Saray 'n da projeye dahil etmek istedim. Baz yap tlar; zleyicinin yap ta kat lmas yla gerçek anlam n bulur. Seyirciyle birebir bütünle en yap tlar seçmeyi de özellikle tercih ettim." demi tir (Cumhuriyet, 26 A ustos 2001, s. 15).

Bu serginin özelliklerinden birisi de "öteki tarafta", stanbul'un Asya yakas nda da bir sergi mekan n n kullan lm olmas d r. Hasegawa, Beylerbeyi Saray 'n seçme nedenini, Bo az Köprüsü'nün aya n n hemen dibinde konumlanmas oldu unu söyler. Böylece iki k ta aras nda dinamik bir ba olu turmay hedeflenmi tir. Bir ba ka sebep ise, stanbul Bo az 'na bak yor olu udur; Hasegawa, ebedi bir sükunet ve ar nmaya dair temalar önermek istedi ini belirtmektedir.

enova, Bu bienalde Darphane-i Amire binas n n anlam farkl oldu unu söyler. Bunu ise öyle aç klar:

> "Farkl boyutlardaki çe itli odalar n bir labirent olarak tan mlanabilece i bu mekanda, öncelikli olarak video eserleri sergilenmi tir. Baz lar n n içinde hala büyük makinelerin durdu u her biri farkl büyüklükte odalardan olu an mekanlarda gezerken bir labirentteymi gibi kar k bir rota izlenmi tir. Bu kez Darphane, kolektif inançlar n izini sürmü tür: 60'lar n sonu, 70'lerin ba nda hakim olan "Yeni Ça Fütürizmi"nden, bu inanc kabusa

> dönü türebilecek felaket teorilerine; ütopyalar n distopyaya dönü mesini öngören bilim-kurgu anlat lar ndan, makine-insan birlikteli inin biçimlendi i siber-punk anlat lara, gerilim, korku, pornografi, kara mizah türlerinin harmanland çizgi-roman kültüründen, ileti im teknolojisi kültürüne kadar teknolojinin ve küresel dünyay yöneten para politikalar n n ürünlerini i ler üzerinden sergilemi tir" (enova, 2001, s.18-21).

Yerebatan Sarn c 'nda küratör Hasegavva, yeralt ndan d ar do ru f k ran do um ve güç mitlerini kullanarak dinamik bir olu um hissi yaratmak istedi ini belirtmi tir. Bu anlat lar n ço u, a r yüklü/kontrolsüz bilgi ak gibi hiç kesilmeden ya an yo un bir ya mur alt ndaki kasvetli ve çok katmanl kentlerde geçer. Sarn çta a rl kl olarak sanatç Lee Bul'un yerle tirmeleri, uzaktan bile kendini belli eden hayaleti ve mekan n bir çok yerine yerle tirilmi dev ekranlarda oynayan "Kabuktaki Hayalet" (Ghost in the Shell) filminden sahneler mekan kaplam t r

Bienalde resim, heykel, interaktif teknoloji, video yerle tirmeleri, mimari ve tasar m projeleri gibi farkl ifade araçlar kullan lm t r.

Bu dört ana mekan n d nda kentin çe itli yerlerinde de bienal görülmü tür. Alberto Garutti'nin "Sokak Lambalar " adl projesi, Bo az Köprüsü'nün iki taraf na yerle tirilen on iki lambay , Zeynep Kamil Hastanesi'nin do um klini indeki bir dü meye ba lam t r. Her bebek do du unda, bebe in babas dü meye basarak lambalar n yanmas n ve köprünün ayd nlanmas n sa lamaktad r. Gautti'nin projesi, köprü üzerinden veya yak nlar ndan geçen herkesi bienal izleyicisine / kat l mc s na dönü türmü tür (Yusufo lu, 2006, s.125-126).

Özkan Ero lu, sergi mekanlar ile ilgili olarak u ele tirilerde bulunmu tur:

> "Tercih edilen Türk ve yabanc sanatç lar n, mekânlarla do ru bulu amad , aynca mekânla¬r n n genelde ve özelde da n k oldu u bir bienal izlemekteyiz. Küratör Hasegawa'n n bienalindeki baz mekânlar görünce, örne in Aya rini'deki yap t meselesinin abart ld n hemen söyleyebilirim. rini'nin orta mekan ndaki Michael Lin'in ve yan ba ndaki Marcaccio'nun, apsisteki Tavam'in aynal çal malar mekân n de erlendirilmesi aç s ndan kötü yerle tirmelerdi ne yaz k ki.
>
> Öylesine mistik bir mekân n bu kadar kalabal kla t r lmas na anlam veremedim. Darp-hane'de ise tam tersi, müthi bir da n kl k g¬ze

çarpmaktayd . Bu da n kl k içinde birkaç olumlu kimlik; Erlich, Douglas, Jin ve Berwick'in çal malar dikkat çekiyordu. Özellikle Aya irini ve Darphane'deki Türk isimlere gelince, onlar son derece acemice ve bienal konseptine uymayan çal malarla, di er bienallerde oldu u gibi dü k r kl yaratmaya devam etmekteydiler" (Ero lu, 2001).

8.5. VII. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri

8.5.1. Tomma Abts

(Ek 7-- Resim 1)

1967 Kiel, Almanya do umlu. Londra, ngiltere'de ya yor. Ki isel sergileri; 2001 Galerie Giti Nourbakhsch, Berlin, Almanya, 1999 greengrassi, Londra, 1998 habitat, Kings Road, Londra'd r. Karma sergileri; 1999 Limit Less, Galerie Krinzinger, Viyana, Avusturya, 1999 Etcetera, Spacex Gallery, Exeter, 1998 The Origin of Parties, greengrassi, Londra, 1998 The Vauxhall Gardens, Norwich Art Gallery, Norveç, 1996 Fast, 520 King Street West, Toronto, Kanada'd r.

8.5.2. Cem Ar k

(Ek 7- Resim 3)

1965 stanbul, do umlu sanatç çal malar n halen stanbul'da sürdürmektedir (www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/artistshtml/arik.htm).

8.5.3. Francis Alÿs

(Ek 7- Resim 2)

1959 Antwerp, Belçika do umlu sanatç Mexico City, Meksika'da ya yor.

Ki isel sergileri; 2001 Peter Kilchmann, Zurich, sviçre, 2001 The Last Clown, Lisson Gallery Londra, 2001 Musée Picasso, Antibes Fransa, 2000 The Last Clown, Galerie d'Art de l'Université du Québec, Montreal Kanada, 2000 Plug In, Winnipeg Kanada.

Karma sergileri; 2001 Francis Alÿs, Pierre Huyghe, Beat Streuli and Gillian Wearing, Ikon Gallery ngiltere, 2001 Da adver sidade viviem os, Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris Fransa, 2001 Monitor: Volume 1, Gagosian Gallery ABD, 2001 Black Box: The Dark Room in Art, Museum of Fine Arts, Berne sviçre, 2001 The

Whitechapel Centenary, Whitechapel Gallery Londra (http://www.iksftp.com/bienal archive/bienal7/7index.htm).

8.5.4. Maja Bajevic

(Ek 7- Resim 4)

1967 Saraybosna, Bosna do umlu sanatç , Saraybosna, Bosna'da ya yor.

Ki isel sergileri; 2001 Life is Beautiful, Sarajevska Zima, Sarajevo, B&H, 2000 Women at Work, Chateau Voltaire, Ferney Voltaire, Fransa, 1999 Employees must wash hands before returning to work, Mobius, Boston, MA, ABD, 1999 Black on White, text installation, Obala Art Centre-Meeting Point, Sarajevo, B&H, 1998 The Speaker, video action, Sarajevska Zima, Sarajevo, B&H'dir. Karma sergileri; 2000 Central, Museums Quartier, Vienna, Avusturya, 2000 Milano Europa 2000, Milan, talya, 2000 Biennial de Valencia, Valencia, spanya, 2000 Le Tribu dell'Arte, Galeria Comunale d'Arte Moderna e Contemporanea, Rome, talya, 2000 Manifesta 3, Ljubljana, Slovenya (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.5. Evgen Bavcar

(Ek 7- Resim 5)

1946 Lokavec, Slovenya do umlu sanatç çal malar n Paris, Fransa'da sürdürmektedir

Ki isel sergileri; 2000, El Espejo de los Suenos / The Mirror of Dreams, Esquina Balderas, Mexico City, Meksika; 1997, Evgen Bavcar, Retrospective, Institut Français, Naples, talya; 1996, Un voyage dans le temps, Galerie Esther Woerdehoff, Paris, Fransa; 1994, Fotos de Evgen Bavcar, Museu da Republica, Rio de Janeiro, Brezilya; 1991, Licht ohne Schatten, Museum für Fotografie, Braunschweig, Almanya.

Karma sergileri; 1996, D'une main...l'autre, Galerie Municipale du Chateau d'eau, Toulouse, Fransa; 1997, La Biennale d'Issy, Palais des Arts et des Congres, Issy-les-Molineaux, Fransa; 1997, Paris Photo, Carrousel du Louvre, Paris, Fransa; 1998, Die Römische Spur / The Roman Track, Haus am Waldsee, Berlin, Almanya; 1999, The Tragedy of Central Europe, L.I.P.A, ABD (http://www.iksftp.com/bienalarchive/ bienal7/artistshtml/bavcar.htm).

8.5.6. Simone Berti

(Ek 7- Resim 6)

1966 Adria, talya do umlu sanatç Milano, talya'da ya yor.

Ki isel sergileri; 2000 Massimo De Carlo Gallery, Milan, talya, 1999 Galleria Sales (with P. Pivi), curated by L. Cherubini, Rome, talya, 1999 Centro Arte Contemporanea Spazio Umano, curated by E. Comi, Milan, talya, 1998 Massimo De Carlo Gallery, Milan, 1996 Saletta Comunale, Castel S. Pietro, curated by G. Molinari, Bologna, talya.

Karma sergileri; 2001 Dinamiche della vita dell'arte, G.A.M.C., curated by G. Di Pietrantonio, Bergamo, talya, 2000 Over the Edges, curated by J. Hoet and G. Di Petrantonio, Gent, Belçika, 2000 Manifesta 3, Ljubljana, Slovenya, 2000 Zeitwenden / Outlook, Kunstmuseum, Bonn, Germany / Kunst Stiftung Ludwig, Vienna, Avusturya, 1999 Examining Pictures curated by F. Bonami & J. Nesbitt, Whitechapel Gallery, London, UK / MoCA, Chicago, IL, ABD.

8.5.7. Rachel Berwick

(Ek 7- Resim 7)

1962 y l nda Somers Point, NJ, ABD do umlu sanatç Hamden, CT, ABD'de ya yor.

Ki isel sergileri; 2000 Hovering Close To Zero, Brent Sikkema Gallery, New York, NY, ABD, 1998 may-por-e', Woster Gardens, New York, NY, ABD, 1997 may-por-e', Real Art Ways, Hartford, CT, ABD, 1995 Two Fold Silence Nordanstad Gallery, New York, NY, ABD, 1993 Sounding Measures, Nordanstad Gallery, New York, NY, ABD.

Karma sergileri; 2000 Greenhouse Effect, Serpentine Gallery, Londra ngiltere, 1996 A Scattering Matrix, Richard Heller Gallery, Los Angeles, CA, ABD, 1995 La Belle et la Bete: Art Contemporain Americain, Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris, Fransa, 1994 Promising Suspects, The Aldrich Museum, Ridgefield, CT, ABD, 1992 In Through the Out Door, Nordanstad-Skarstedt, New York , NY, ABD (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.8. Mathieu Briand

(Ek 7- Resim 8)

Ki isel sergileri; 2001 SYS*017.ReE.06/PiG-EqN\5*8, Ateliers d'artistes de la ville de Marseille, Fransa, 1999 SYS*07.ReE*02/DeN ThE*01, Musée Fesch, Ajaccio, Fransa, 1999 SYS*06.RefN*02/Gre*02\Ros-3, ARCO, galerie Roger Pailhas, Madrid, spanya, 1998 CYC.01/M-02/SYS.E/R-23, galerie Roger Pailhas, Paris, Fransa, 1997 L.E.P.3, Caisse des Dépôt et Consignations, Paris, Fransa.

Karma sergileri; 2001 Connivence, 6e Biennale d'art contemporaine de Lyon, Lyon, Fransa, 2000 Vision Machine, Musée de Beaux Arts, Nantes, Fransa, 2000 Less Aesthetics, More Ethics, the 7th International Architecture Exhibition, Venice, talya, 2000 Au-délà du spectacle, Centre Pompidon, Paris, Fransa, 2000 Let's entertain, Walker Art Cenre, Minneapolis, MN, ABD (http://www.iksftp.com/bienalarchive/ bienal7/ 7index.htm).

8.5.9. Frédéric Bruly Bouabré

(Ek 7- Resim 9)

1921 Zéprégühé, Fildi i Sahili do umlu sanatç Abidjan, Fildi i Sahili'nde ya yor.

Ki isel sergileri; 1995 World Envisioned (with Alighiero e Boetti), Dia Center for the Arts, New York, NY, USA / American Center, Paris Fransa, 1994 Frédéric Bruly Bouabré, Ginza Art Space, Shiseido Co. Ltd., Tokyo Japonya, 1993 Frédéric Bruly Bouabré, Portikus, Frankfurt a. M., Almanya / Kunsthalle, Berne, sviçre /Haus der Kulturen der Welt, Berlin, Almanya / Museum Ludwig, Aachen, Almanya.

Karma sergileri; 1994 Recontres Africaines, Institut du monde arabe, Paris Fransa, 1993 Grapholies, Biennale d'Abidjan, Abidjan Fil Di i Sahilleri, 1993 La grande vérité, les astres africains, Musée de beaux-arts, Nantes Fransa, 1992 À visage découvert, Fondation Cartier pour l'art contemporain, Jouy-en-Josas Fransa, 1992 Africa Hoy / Africa Now, Centro Atlantico de Arte Moderno, Las Palmas, spanya / Groninger, Museum, Groningen, The Netherlands / Centro Cultural de Arte Contemporaneo, Mexico City, Meksika (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/ 7index.htm).

8.5.10. Lee Bul

(Ek 7- Resim 10)

VII ve X. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 11.5.56'da yer almaktad r.

8.5.11. Chris Burden

(Ek 7- Resim 11)

1946 Boston, MA, ABD do umlu sanatç , Topanga, CA, ABD'de çal malar n sürdürmektedir.

Seçilmi Sergileri: 1991, Dislocations, Museum of Modern Art, ABD; 1992, Helter Skelter: L.A. Art of the 1990s, Museum of Contemporary Art, ABD; 1997, 1993, 1989, 1977, Whitney Biennial, Whitney Museum of Modern Art, ABD; 1997, Sunshine & Noir, Louisana Museum of Modern Art, Danimarka; 1999, The 48th Venice Biennale, Venice talya, 1999, Magasin 3 Stockholm Konsthall, sveç; 1996 Austrian Musium of Applied Arts (MAK) Avusturya; 1988, New Harbour Art Museum, Newport Beach ABD; 2000, 1996, 1994, 1993, Gagosian Gallery, New York, NY, Beverly Hills, CA, USA ve ngiltere; 1999, Tate Gallery, ngiltere (http://www.iksftp.com/bienal archive/ bienal7/artistshtml/burden.htm).

8.5.12. Hussein Chalayan

(Ek 7- Resim 12)

Lefko e, K br s do umlu sanatç Londra, ngiltere'de ya yor.

Ki isel sergileri; 2001 Mapreading, Autumn/Winter 2001-2, 2001 Century City - After Words Installation, Tate Modern, ngiltere, 2000 Ventriloquy Spring, Summer 2001, 2000 La Beauté - After Words Installation, Avignon Fransa, 2000 After Words, Autumn / Winter 2000-2001, 2000 TSE New York-Countries, Winter 2000-2001, 1999 Handel's Messiah, Costume Design, Millenial Arts Prod, John Jay College Theatre, NY ABD, 1999 Airmail Clothing, Musée de la Mode, Palais du Louvre, Paris Fransa, 1999 Before Minus Now, Spring/Summer 2000, 1999 TSE New York-Shadows, Spring/Summer 2001. Havayolu ile elbise, %100 tyvek, 2. Sandalye Elbiseleri 2000 %100 Pamuk (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.13. Lygia Clark

(Ek 7- Resim 14)

Lygia Clark Rio de Janeiro'da resim e itimi görmü ve 1950 y l nda Paris'e gitmi , Sovyet Konstrüktivizm'i, Bauhaus ve Neo-plastisizm etkisiyle, figüratif stili b rakarak, geometrik soyut resme geçmi tir. 1954'de, Rio de Janerio'ya dönü üyle, Frente grubuna kat lan sanatç 1954 ve1958 aras nda Modulated Surfaces/Yüzeyler ve Counter-Reliefs/Kar -Rölyefler adl iki radikal seri eserini tamamlar.

Bunlar n ard ndan 1961 y l nda, izleyicinin gönlünce yeniden düzenleyebildi i Animals/Hayvanlar serisi gelir. 1968'de Venedik Bienali'ndeki retrospektifinde The House is the Body/Ev, Bedendir yerle tirmesi sergilenmi tir. 1970-75 aras nda Sorbonne, Paris'te ders veren sanatç eserlerinde engelsiz mekan düz sat h yerine kullanarak bu yolla izleyiciyi fiziksel kat l ma davet etmekte ve onu beden ve davran n sanata yans mas n ke fetmeye yönlendirmektedir (http://www.iksftp.com/ bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.14. Cambalache Collective (Federico Guzman, Carolina Caycedo, Raimond Chaves, Adriana Garcia)

(Ek 7- Resim 12)

Carolina Caycedo 1978 Londra, Raimond Chaves 1963 Bogotá, Adriana García 1977 Neiva ve Federico Guzmán 1964 Sevil do umlu sanatç lar n kurdu u grubun düzenlemi olduklar sergilerden baz lar unlard r:

1999, III Biennal di Venecia, Salón Comunal Barrio Venecia, Bogotá Kolombiya; 1999, Worthless: Invaluable Moderna Galerija, Ljubljana, Slovenya; 2000, Da Adversidade Vivemos, ARC-Museè d'Art Moderne de la Ville de Paris, Fransa; 2000, Museo De La Calle, Museo de Arte de la Universidad Nacional de Colombia, Bogotá, Kolombiya; 2001, Capital Confort, Muestra de Arte Público Contemporáneo. Alcorcón, spanya (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/artistshtml/collective. htm).

8.5.15. Chris Cunningham

(Ek 7- Resim 15)

1970 Reading, ngiltere do umlu sanatç , Londra, ngiltere'de çal malar n sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2000, Chris Cunningham, Anthony d'Offay Gallery, Londra; 2001, flex, De Vleesal Kunsthalle, Hollanda.

Karma sergileri; 2001, Tokyo Opera City, Japonya; 2001, Chris Cunningham, Steve McQueen, Liza May Post, curated by Karin Post, Groninger Museum, Hollanda; 2001, The Edinbourgh International Festival, Edinbourgh College of Art, Edinbourgh, ngiltere; 2001, 49. Venedik Bienali, Venedik, talya; 2001, Sur-Face, curated by Pontus Kyander, Lunds Kunsthalee, sveç (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/ artistshtml/ cunnigham.htm).

8.5.16. Yang Fu Dong

(Ek 7- Resim 21)

1971 Pekin, Çin do umlu sanatç angay, Çin' de ya yor.

Ki isel sergileri; 2001 Virtual Future, Art Contemporary Çin, Guang Zhou, Çin, 2001 Manic Ecstasy, New Photography and Video, Hang Zhou, Çin, 2000 Useful Life, Shanghai, Çin, 2000 FUCK OFF Art Exhibition, Shanghai, Çin, 2000 Multimedia Art Asia Pacific (MAAP) Festival, Avusturya, 2000 INERTIA & MASK, Paper Art Exhibition, Shanghai, Çin, 2000 CITYZOOM, Hannover, Almanya, 2000 <home> Art Exhibition, Shanghai, Çin, 2000 "EXIT", Chisenhale Gallery, ngiltere (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm)

8.5.17. Stan Douglas

(Ek 7- Resim 16)

Ki isel sergileri; 1996 Musee d'Art contemporain Montreal, Montreal, Kanada, 1995 Stan Douglas. David Zwirner Gallery, New York, NY, ABD, 1995 Stan Douglas. Marstall, DAAD, Berlin, Almanya, 1995 Stan Douglas, Monodramas, Neuer Aachenerkunstverein, Aachen, Almanya, 1995 The Renaissance Society at the University of Chicago, Chicago, IL, ABD.

Karma sergileri; 1996 Whitney Biennial, Statens Museum for Kunst, Copenhagen, Danimarka, 1995 Carnegie International, Carnegie Museum of Art, Rusya, 1995 Video Spaces, Museum of Modern Art, New York, NY, ABD, 1995 Public Information: Desire, Disaster, Document, Museum of Modern Art, an Francisco, CA,

ABD / Museum of Contemporary Art, Los Angeles, CA, ABD, 1995 Trust, Tramway, Glasgow (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.18. Michael Elmgreen & Ingar Dragset

(Ek 7- Resim 18)

Michael Elmgreen Kopenhag, Danimarka'da dünyaya geldi. Ingar Dragset Trondheim, Norveç'te dünyaya geldi. Her ikisi de Berlin, Almanya'da ya yor.

Ki isel sergileri; 2001 Powerless Structures, Fig 111, Portikus, Frankfurt a.M., Germany /Kunsthalle Zürich, Zurich, sviçre, 2001 Linienstrasse 160, Klosterfelde, Berlin Almanya, 2000 Zwischen anderen Ereignissen, Galerie für Zeitgenössische Kunst, Leipzig, Almanya, 1999 Galleri Nicolai Wallner, Copenhagen, Danimarka.

Karma sergileri; 2001 Inside Space, MIT List Visual Art Center, Boston, MA, ABD, 2000 Manifesta 3, Ljubljana, Slovenya, 2000 What If..., Moderna Museet, Stockholm, sveç, 1999 Signs of Life, Melbourne Biennial, Melbourne, Avusturya, 1998 Berlin/Berlin, Berlin Biennial, Berlin, Almanya (http://www.iksftp.com/bienal archive/bienal7/7index.htm)

8.5.19. Leandro Erlich

(Ek 7- Resim 24)

1973 Buenos Aires, Arjantin do umlu. New York, NY, ABD'de ya yor.

Ki isel sergileri; 2001 Neighbours the installation, El Museo del Barrio, New York, NY, ABD, 2000 Ruth Benzacar Gallery, Buenos Aires, Arjantin, 1999 El Living, Kent Gallery, New Yok, NY, ABD, 1999 Rain, Moody Gallery, Houston, TX, ABD, 1997 Inner City, Consulado Argentino, New York, NY, ABD.

Karma sergileri; 2001 The Swimming Pool, the 49th Venice Biennial, Venice, talya, 2000 TOURISM (collaboration with Judi Werthein), the 7th Bienal de La Habana, Küba, 2000 Whitney Biennial, Whitney Museum of Art, New York, NY, ABD, 2000 Natural Deceits: Ten Texas Artists, Modern Art Museum, Fort Worth, TX, ABD; 1997 First Mercosur Biennial Art Show, Porto Alegre, Brezilya (http://www.iksftp. com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.20. EXONEMO (Yae Akaiwa, Kensuke Sembo)

(Ek 7- Resim 19)

Kensuke Sembo 1972, Yae Akaiwa ise 1973 Japonya do umlu olan sanatç lar, çal malar n halen Japonya'da sürdürmektedirler.

Seçilmi Sergileri: 1999, Kodçözücü / D scoder; 2000, Kodçözücü-yerle tirme / D scoder- installation; 2000, FMS (FragMental Storm)-yerle tirme / installation; 2001, EXPO Kobe 2001, Kobe Port Island, Kobe, Japonya; 2003, Solo Exhibition "new FUNKtion" Hiro ima ehri Ça da Sanat Müzesi, Japonya; 2008, Yuda Art Project, YCAM, Yamagochi, Japonya; 2009, Diorama of the city: Between Site& Space, ARTSPACE, Sidney, Avustralya; 2010, Random Access, Seul, Kore (http://www.exonemo.com/).

8.5.21. Jan Fabre

(Ek 7--Resim 20)

1958 Antwerp, Belçika do umlu sanatç Antwerp, Belçika'da ya yor.

Ki isel sergileri; 1995 Wolt jemandt mir dasselb verkeren, Stedelijk Museum, Amsterdam Hollanda, 1994 Mauer der aufsteigenden Engel, Galerie Bernd Klüser, Munich, Almanya, 1994 Silenzio nella tempesta, Galeria Massimo Minini, Brescia, talya, 1994 Graf voor de onbekende computer, Kunstvereniging, Diepenheim, Belgium / Galerie Beaumont, Lüksemburg, 1993 Tekening-Skulptuur-Tekening, Galerie Ronny Van de Velde, Antwerp, Belçika.

Karma sergileri; 1995 Het Model, Paleis voor Schone Kunsten, Brussels, Belçika, 1995 Ripple Across the Water, The Watarium Museum of Contemporary Art, Tokyo, Japonya, 1994 Zapatos de artistas, Fundacio Pilar i Joan Miro, Mallorca, Barcelona, spanya, 1994 Tekeningen, Galerie Bloom, Amsterdam, Hollanda, 1993 Art in Belgium, Museum van Hedendaagste Kunst, Gent, Belgium / Hong Kong Art Center, Hong Kong (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.22. Dominique Gonzalez-Foerster

(Ek 7- Resim 26)

1965, Strazburg-Fransa do umlu sanatç çal malar n Paris, Fransa'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 1997, “Moment” Koyanagi Galerisi, Tokyo Japonya; 1998, “88:88” Kunstmuseum, Krefeld, Almanya; 1999, “Galerie Shipper + Krome” Berlin, Almanya; 1999, “Interiorisme” Jennifer Flay Galerisi, Paris, Fransa; 2001, “Ann Lee in anzen zone” Jennifer Flay Galeri, Paris, Fransa.

Karma sergileri; 1999, “Dominique Gonzalez-Foerster, Pierre Huyghe, Philippe Parreno” Musée d’Art Moderne de la Ville de Paris Fransa; 2000, “Brave New World” Jennifer Flay Galerisi, Paris, Fransa; 2001, MAMCO, Geneva, sviçre; 2001, “Double Life” Generali Foundation, Vienna, Avusturya; 2001, “Consortium” Dijon, Fransa (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/artistshtml/foerster.htm).

8.5.23. Anya Gallaccio

(Ek 7- Resim 22)

1963 Paisley, skoçya do umlu sanatç çal malar n Londra, ngiltere’de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 1996, Intensities and Surfaces, Wapping Pupmping Station, Londra; 1997, Keep off the Grass, Serpentine Gallery Lawn, Londra; 1998, Chasing Rainbows, Delfina, Londra; 1999, Glaschu, Tramway@Lanchasire House, Glasgow; 2001, Lehman Maupin, New York, ABD.

Karma sergileri; 2001, Arte y Naturaleza, Montemedio Arte Contemporaneo, NMAC, Jerez, spanya; 2001, Natur & Architektur, artline5, curated by Jan Hoet, Borken, Almanya; 1999, Releasing Senses, Tokyo Opera City, curated by Mami Kataoka, Tokyo, Japonya; 1998, Freeze, Londra; 1995, Brilliant! New Art from London, Walker Arts Center ABD (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7 /artistshtml/gallacio.htm).

8.5.24. Alberto Garutti

(Ek 7- Resim 23)

1948 y l nda Galbiate di Lecco, talya’da do an sanatç Milano, talya’da ya am n ve çal malar n sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 1997, Teatro di Fabbrica, public work in Peccioli, Pisa, talya; 1997, Palazzo Cordati, Fondazione Teseco, Barga, Lucca, talya; 1998, Art work destined for a piazza in Bergamo, talya; 2000, Arte all’Arte, public work, Colle di Val d’Elsa, Siena, talya; 2001, Public work for the city of Bolzano, talya.

Karma sergileri; 1999, Serendipiteit, S.M.A.K., Watou Belçika; 2000, Over the Edges, Stedelijk Museum voor Actuale Kunst, Gent, Belçika; 2000, Verso Sud Zerythia, Palazzo Doria Pamphili, Valmontone, Roma talya; 2001, Wir sind die Anderen, S.M.A.K., Herford, Almanya; 2001, Camera Italia, Vistamare Association, Pescara, talya (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/artistshtml/garutti.htm).

8.5.25. Leyla Gediz

(Ek 7- Resim 25)

1974 stanbul do umlu sanatç stanbul'da ya yor.

Karma sergileri; 2001 Chaos and Communication, 10th Biennial of Young Artists from Europe and the Mediterranean, Sarajevo, B&H, 2001 Winds to the Future, Sabanc University Kasa Gallery, Istanbul, Türkiye, 1999 Cool, Coordinated by Giacomo Picca, Londra (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.26. Isa Genzken

(Ek 7- Resim 62)

Ki isel sergileri; 2000 Fuck The Bauhaus: New Buildings for New York, AC Project Room, New York, NY ABD, 2000 Urlaub, Frankfurter Kunstverein, Frankfurt Almanya, 2000 Sie sind mein Glück, Kunstverein Braunschweig, Braunschweig Almanya, 1999 Liebe als Wesen, Fries Museum, Leeuwarden Hollanda, 1998 Galerie Daniel Buchholz, Cologne Almanya.

Karma sergileri; 2001 Zero Gravity, Kunsverein für Rheinlande und Westfalen, Düsseldorf Almanya, 2001 F, Produzentengalerie, Hamburg Almanya, 2001 Schaufenster mit Licht, Galerie Kienzle & Gmeiner, Berlin Almanya, 2000 Galerie Daniel Buchholz, Cologne, Almanya, 1999 Zoom, Städtisches Museum Abteiberg Mönchengladbach Almanya (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.27. Rodney Graham

(Ek 7- Resim 27)

1949 Vancouver, Kanada do umlu sanatç Vancouver, Kanada'da ya yor.

Ki isel sergileri; 2000 City Self / Country Self, Lisson Gallery, ngiltere, 1999 Two Generations (Deux génerateurs) / Oeuvres de la collection Frac Rhône-Alpes,

Angle Art Contemporain, Saint-Paul-Trois-Châteaux, Fransa, 1999 How I became a ramblin' man, Donald Young Gallery, Chicago, IL / Christine Burgin, New York, NY, ABD, 1999 Rodney Graham - Cinema Music Video, Kunsthalle Wien, Vienna, Avusturya, 1998 Wexner Center for the Arts, Colombus, OH, ABD.

Karma sergileri; 2000 Making Time: Considering Time as a Material in Contemporary Video & Film, Palm Beach Institute of Contemporary Art, Palm Beach, FL, ABD, 2000 Sound Video Film, Donald Young Gallery, Chicago ,IL, ABD, 2000 Dream Machines, curated by Susan Hiller, Dundee Contemporary Arts, Scotland /Mappin Art Gallery, Sheffield and Camden Arts Centre, UK, 2000 Time Traced, Dia Centre for the Arts, New York, NY, ABD, 1999 Regarding Beauty - A view of the late Twentieth Century, Hirshorn Museum and Sculpture Garden, Washington, DC, ABD (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.28. Kazuhiko Hachiya

(Ek 7- Resim 28)

1966 Saga, Japonya do umlu sanatç Tokyo, Japonya'da ya yor.

Ki isel sergileri; 1999 Air Board Beta for the Jet Generation, Gallery Art Soko, Tokyo, Japonya, 1996 Seeing is Believing, Hiroshima City Museum of Contemporary Art, Hiroshima, Japonya, 1995 World System, Spiral Garden, Tokyo, Japonya, 1994 Over the Rainbow, P3 Art Environment, Tokyo, Japonya, 1993 Inter Dis-communication, One-Night Exhibition, Roentgen Kunst Institut, Tokyo, Japonya.

Karma sergileri; 2000 The Gift of Hope, Museum of Contemporary Art, Tokyo, Japonya, 1999 ZeitWenden, Kunstmuseum Bonn, Bonn, Almanya, 1999 Fancy Dance, Sonje Museum of Contemporary Art, Sonje, Korea, 1997 Media and Human Body, Fukui Biennale 7, Fukui Art Museum, Fukui, Japonya, 1996 De-Genderism, Setegaya Art Museum, Segataya, Japonya (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7 index.htm).

8.5.29. Sascha Haghighian

(Ek 7- Resim 29)

1967 Erivan, Ermenistan do umlu. Berlin, Almanya'da ya yor.

8.5.30. Lu Hao

(Ek 7- Resim 30)

1969 Pekin, Çin do umlu. Pekin, Çin'de ya yor.

Ki isel sergileri; 1996 Wang Fung Art Gallery, Çin, 1995 The International Art Gallery Holiday Inn Crown Plaza, Beijing, Çin, 1993 The September Gallery, Beijing, Çin.

Karma sergileri; 2000 Documentation of Chinese Avant-Garde Art in 90's, Fukuoka Asian Art Museum, Fukuoka, Japonya, 2000 The 5th Lyon Biennale, Lyon, Fransa, 1999 Our Chinese Friends Modern Art Exhibition, Bauhaus Universität Museum, Weimar, Almanya, 1999 The 48th Venice Biennale, Venice, talya, 1999 Beijing - London, Modern Art Exhibition, ICA Londra (http://www.iksftp.com/ bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.31. Rafael Lozano-Hemmer

(Ek 7- Resim 41)

1967 y l nda Mexico City, Meksika'da do an sanatç Madrid, spanya'da ya yor.

Karma sergileri; 2001 ARCO Art Fair, Madrid, spanya, 2001 Foto/Grafik, Galerie Kaethe Kollwitz, Berlin, Almanya, 2001 The Cultural Capital of Europe Festival, Rotterdam, Hollanda, 2000 Bienal de la Habana, Havana, Küba, 2000 The Ars Electronica Festival, OK Centre, Linz, Avusturya, 2000 The Millennium Celebrations at Zócalo Square, Mexico City, Meksika (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7 /7index.htm).

8.5.32. Joyce Hinterding

(Ek 7- Resim 31)

1958 Melbourne, Avusturalya do umlu. Melbourne, Avusturalya'da ya yor.

Ki isel sergileri; 1998 Aeriology, V2 Institute for Unstable Media, Rotterdam, Hollanda, 1995 Aeriology, Artspace, Auckland, Yeni Zelanda, 1993 Siphon and Active Neutral Earth, Australian Sound and Meridan, Xebec Hall, Kobe, Japonya, 1993 Joyce Hinterding: Recent Works, Experimental Art Foundation, Adelaide, Avusturya.

Karma sergileri; 2001 The Blinds and The Shutters, Space Odysseys and Sensation (collaboration with David Haines), Art Gallery of NSW, Avusturya, 2000 The Levitation Grounds (collaboration with David Haines), Artspace, Sydney, Avusturya, 1996 Koronatron: The twenty four winds of sparkling globe, Gasometer, Oberhausen, Almanya, 1995 The Oscillators, Sound in Space: Australian Sound Art, MCA, Sydney, Avusurya, 1994 Cloud, Experimental 94, Earwitness: Excursions in Sound, Australian Centre for Contemporary Art, Melbourne, Avusturya (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.33. Pierre Huyghe

(Ek 7- Resim 32)

1962 Paris, Fransa do umlu. Paris, Fransa'da ya yor.

Ki isel sergileri; 1999 l'Ellipse, Aarhus Kunstmuseum, Aarhus, 1998 ARC, Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris, Paris, Fransa, 1997 Storytellers, Le Consortium, Dijon, Fransa, 1996 Dubbing, Galerie Roger Pailhas, Paris, Fransa, 1995 L'usage de l'interpréte, FRAC Languedoc Roussillon, Montpellier, Fransa.

Karma sergileri; 1998 Vertical Times, Barbara Gladstone Gallery, New York, NY, ABD, 1998 Fast Forward, Kunstverein Hamburg, Hamburg, Almanya, 1998 Musique en Scéne, Oeuvres Sonores, Musée d'Art Contemporain, Lyon, Fransa, 1998 Narrative Urge, Uppsala Kunstmuseum, Uppsala, sveç, 1998 When Worlds Collide, Center of Contemporary Art, Glasgow (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.34. Kim Young Jin

(Ek 7- Resim 33)

1961 Pusan, Kore do umlu sanatç Kore'de ya yor.

Ki isel sergileri; 1996 No more tears, PYO Gallery, Seoul, Korea, 1996 FLUIDS, The Korean Art & Culture Foundation, Seoul, Korea, 1995 Asian Artist Today - Fukuoka Annual IX, Fukuoka Art Museum, Fukuoka, Japonya, 1994 The Exhibition of Suk-Nam Art Prize, Park Ryu Sook Gallery, Seoul, Korea, 1991 A time montage by 12 projectors, Gallery Sagak, Seoul, Kore.

Karma Sergilerden Seçmeler; 2001 Sonsbeek 9, Arnhem Hollanda, 2001 Translated Acts, Haus der Kultulen der Welt, Berlin, Almanya, 2000 Wings of Artists in

Residency 2000, Fukuoka Asian Art Museum, Fukuoka, Japonya, 2000 Waterfront, Helsingborg, sveç, 2000 Media City Seoul 2000, Seoul City Museum, Seoul, Korea, 2000 The Song of the Earth, Museum Fridericanum, Kassel, Almanya, 2000 Directions of new millenium, National Museum of Contemporary Art, Korea K z Evlatlar çin Sal ncak Swing- For Daughters (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7 index.htm)

8.5.35. On Kawara

(Ek 7- Resim 34)

Hakk nda yeterli bilgiye ula lamam t r.

8.5.36. Ömer Ali Kazma

(Ek 7- Resim 35)

VII ve X . stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 11.5.48'de yer almaktad r.

8.5.37. Guillermo Kuitca

(Ek 7- Resim 36)

1961 Buenos Aires, Arjantin do umlu. Buenos Aires, Arjantin'de ya yor.

Ki isel sergileri; 2000 Guillermo Kuitca: Ouvres Récentes, Foundation Cartier pour l'Art Contemporain, Paris Fransa, 1999 Guillermo Kuitca: Beds, Theatres and Drawings, The Art Club of Chicago, Chicago, IL, ABD, 1999 Guillermo Kuitca, Centro de Arte Hélio Oiticica, Rio de Janeiro Brezilya, 1998 Guillermo Kuitca en Caracas, Museo Alejandro Otero, Caracas, Venezüelya, 1995 Guillermo Kuitca, The Douglas Hyde Gallery, Trinity College, Dublin, rlanda.

Karma sergileri; 1998 XXIV Bienal de São Paulo, Pavilhão Ciccilo Matarazzo, Parque Ibirapuera, São Paulo, Brezilya, 1998 Wounds: Between Democracy and Redemption in Contemporary Art, Moderna Museet, Stockholm, sviçre, 1997 4e Biennale de Lyon d'Art Contemporain, Halle Tony Garnier, Lyon, Fransa, 1996 Painting: The Extended Field, Magasin 3, Stockholm, sviçre, 1996 Distemper: Dissonant Themes in the Art of the 1990's, Hirshhorn Museum and Sculpture Garden, Washington, DC, ABD (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.38. Ernesto Leal

(Ek 7- Resim 37)

1971 Havana, Küba do umlu sanatç , çal maklar n halen Küba'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 1997, La Piedra Cae, Sicardi-Sanders Gallery, Houston, TX ABD; 1998, Diez días sin hablar, Proyecto "Obsesiones", Cenro Wifredo Lam, Havana, Küba; 1998, Pantallas Químicas, Sicardi-Sanders Gallery, Houston, TX ABD; 1999, Con silenciador, Fototeca de Cuba, Havana, Küba; 2001, Civiles en shock (with Manuel Piña), Galería Habana, Havana, Küba.

Karma sergileri; 2000, El último dibujo del milenio, Habana Biennial, Teatro Nacional, Havana, Küba; 2000, Art Cologne 2000, Cologne, Almanya; 2000, From The Negative, Parts Gallery, Minneapolis, MN, ABD; 2000, EV+A 2000, Friends and Neighbours, Limerick City Gallery of Art rlanda; 2001, Shifting Tides, Los Angeles County Museum of Arts, Los Angeles, CA ABD (http://www.iksftp.com/ bienalarchive/bienal7/artistshtml/leal.htm).

8.5.39. Henrietta Lehtonen

(Ek 7- Resim 38)

1965 y l nda Tampere Finlandiya'da dünyaya geldi.

Ki isel sergileri; 1995 46. Venedik Bienali, 1995 This Girl s Wanted Viyana, 1994 Amos Anderson Sanat Müzesi, 1003 Timo Valjakka, 1993 Tampere Sanat Müzesi (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.40. Michael Lin

(Ek 7- Resim 39)

Ki isel sergileri; 2000 Private Collection, Artstyl.com, Paris, Fransa, 1999 Here-It, Park Gallery, Taipei, Tayvan, 1998 Complementary, Dimensions Endowment of Art, Taipei, Tayvan, 1996 Interior-It, Park Gallery, Taipei, Tayvan, 1994 Huh-It, Park Gallery, Taipei, Tayvan.

Karma sergileri; 2001 The Gravity of the Immaterial, Institute of Contemporary Art, Taipei, Tayvan, 2001 The 49th Biennial of Venice, Taiwan Pavilion, Venice,

talya, 2000 The Sky is the limit, 2000 Taipei Binnial, Taipei Fine Arts Museum, Tayvan, 1999 Fukuoka Triennale, Fukuoka Asian Art Museum, Fukuoka, Japonya, 1998 Tu pales/j'ecoute, La Ferme du Buisson, Paris, Fransa (http://www.iksftp.com/ bienal archive /bienal7/7index.htm).

8.5.41. Ma Liuming

(Ek 7- Resim 40)

Ki isel sergileri; 2001 Ma Liuming, Tensta Konsthall, sveç, 1999 Ma Liuming, Jack Tilton Gallery, New York, NY, ABD, 1998 Fen-Ma Liuming Walks the Great Wall, performance in Simatai, Beijing, Çin, 1998 Chaos & Birth / Ma Liuming '98, Gallery Q. Tokyo, Japonya, 1996 Ma Liuming, Chinese Contemporary Gallery, ngiltere.

Karma sergileri; 2001 Translated Acts, Haus der Kulturen der Welt, Berlin, Germany / Queens Museum of Art, New York, NY, ABD, 2000 Man and Place, Kwangju Biennial 2000, Korea, 1999 Aperto over all, The 48th Biennale di Venezia, Venice, talya, 1998 Inside Out: New Chinese Art, P.S.1 Contemporary Art Center, New York, NY, ABD, 1997 De-genderism, Setagaya Art Museum, Tokyo, Japonya (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.42. Fabian Marcaccio

(Ek 7- Resim 42)

1963 Rosario de Santa Fe, Arjantin'do umlu sanatç halen New York, NY, ABD'de çal malar n sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 1999, Fabian Marcaccio: Time Paintants, Gorney Bravin + Lee Gallery, New York, NY, ABD; 1999, Greg Lynn/Fabian Marcaccio: The Tingler, Secession, Vienna, Avusturya; 2000, Fabio Marcaccio: Paintant Stories, Kölnischer Kuntsverein, Cologne, Almanya/ Stuttgart Kunstverein, Stuttgart, Almanya; 2001, Greg Lynn/Fabian Marcaccio: Predator, Wexner Center for the Arts, ABD.

Karma sergileri; 1998, The Forty-Fifth Biennial, curated by Terrie Sultan, Corcoran Gallery of Art, Washington, DC, ABD; 1999, Abstract Painting once Removed, curated by Dana Friis-Hansen, Contemporary Arts Museum, Houston, TX, / Kemper Museum of Contemporary Art, Kansas City, MO, ABD; 1999, Unprivilaged Space, curated by Elisabeth Haglund, Boras Konstmuseum, Bildmuseet, Umew and

Edsvik Konst och Kultur Sollentuna, sveç; 1999, Abstract: Eine Defition Abstrakter Kunst und der Schwelle des Milleniums, Galerie Thaddaeus Ropac, Salzburg, Avusturya; 2001, Hybrids, Liverpool Tate, ngiltere (http://www.iksftp.com/bienal archive/ bienal7/artistshtml/marcaccio.htm).

8.5.43. Okisato Nagata

(Ek 7- Resim 43)

Hakk nda yeterli bilgiye ula lamam t r.

8.5.44. Carsten Nicolai

(Ek 7- Resim 44)

1965 Karl-Marx-Stadt, Almanya do umlu sanatç Berlin, Almanya'da ya am n sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2001 Galerie EIGEN + ART, Almanya, 2000 polar, Canon Artlab 10 (in collaboration with Marko Peljan) Japonya, 1998 polyfoto, Galerie für Zeitgenössische Kunst, Leipzig Almanya, 1997 Städtisches Kunstmuseum, Spendhaus, Reutlingen Almanya, 1996 The New York Kunsthalle ABD'dir.

Karma sergileri; 1997, Documenta X, Kassel, Almanya; 1999, Volume, PS 1 ABD; 1999, Empty Garden, Watari-Um Museum, Japonya; 2000, Audible Light, The Museum of Modern Art, ngiltere; 2001, The 49th Venice Biennial, Venice talya (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/artistshtml/nicholai.htm).

8.5.45. Motohiko Odani

(Ek 7- Resim 46)

1972 Kyoto, Japonya do umlu. Tokyo, Japonya'da ya yor.

Ki isel sergileri; 1998 Transfiguration, Roentgen House, Tokyo, Japonya, 1997 Phantom- Limb, P-House, Tokyo, Japonya.

Karma sergileri; 2001 Sonsbeek 9: Locus /Focus, Curated by Jan Hoet, Arnhem, Hollanda, 2000 5e Biennale de Lyon Art Contemporain, Halle Tony Garnier, Lyon, Fransa, 1999 VOCA, The Ueno Royal Museum, Tokyo, Japonya, 1999 Fancy Dance, Art Sonje Museum, Sonje Art Centre, Seoul, Korea, 1999 Guarene Arte '99,

Fondazione Sandretto Rebaudengo per L'arte, Turin, talya (http://www.iksftp.com /bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.46. Gabriel Orozco

(Ek 7- Resim 47)

1962 Jalapa, Veracruz, Meksika do umlu. New York, NY, ABD'de ya yor.

Ki isel sergileri; 2001 Places in the Mind: Modern Photographs from the Collection, The Metropolitan Museum of Art, New York, NY ABD, 2001 Gabriel Orozco, The Museum of Contemporary Art, Los Angeles, CA, USA; Museo Internacional Rufino Tamayo, Mexico City; Museo de Arte Contemporaneo de Monterey, Monterey, Meksika, 1999 Gabriel Orozco: Photogravity, Philadelphia Museum of Art, Philadelphia, PA, ABD, 1998 Centro Fotográfico Alvarez Bravo, Oaxaca, Meksika, 1998 ARC/Musée Nationale d'Art Moderne de la Ville de Paris, Paris, Fransa (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.47. Kemal Önsoy

(Ek 4 Resim 82)

1954 E ridir, Türkiye do umlu. stanbul, Türkiye'de ya yor.

8.5.48. Philippe Parreno

(Ek 7- Resim 49)

1964 Oran, Cezayir do umlu. Paris, Fransa'da ya yor.

Ki isel sergileri; 2001 One Thousand Pictures Falling From One Thousand Walls, Fredrich Petzel Gallery, New York, NY, ABD, 2001 Anywhere Out of the World, Institute of Visual Culture, ngiltere, 2000 Philippe Parreno: One Thousand Pictures Falling From One Thousand Walls, MAMCO, Geneva, sviçre, 2000 No Ghost Just A Shell: Anywhere Out of the World, Air de Paris, Paris, Fransa, 2000 No Ghost Just A Shell: Anywhere Out of the World, Schipper und Krome, Berlin, Almanya.

Karma sergileri; 2001 Neue Welt, Frankfurter Kunsverein, Frankfurt a.M., Almanya, 2001 double life, Generali Foundation Vienna, Avusturya, 2001 Let's Entertain, Kunstverein Wolfsburg, Ludwigsburg, Almanya, 2000 What If... Art on the Verge of Architecture and Design, Moderna Museet, Stockholm, sveç, 2000 Let's

Entertain, Walker Art Center, Minneapolis, MN, USA / Portland Art Museum, Portland, OR, USA / Museo Rufino Tamayo, Mexico / Miami Art Museum, FL, ABD (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm)

8.5.49. Fernando Romero

(Ek 7- Resim 50)

1971 Mexico City, Meksika do umlu. Mexico City, Meksika'da ya yor.

Ki isel sergileri; 2000 LCM 016, Museo Carillo Gil, Mexico City, Meksika, 2000 Exhibition in Ades, Berlin, Almanya.

Karma sergileri; 1999 City Editings, Buenos Aires Arjantin, 2000 LCM/ Fernando Romero at the 7th International Architecture Exhibition: Less Aesthetics more Ethics, The 49th Venice Biennial, Venice, talya, 2001 Storefront for Art and Architecture: Urban Cities, Metropolitan Zone of the Valley of Mexico, Meksika, 2001 Archilab 2001, Orleans Fransa, 2001 Vanishing City, MOI, Programa in Mexico City Meksika (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.50. SANAA (Kazuya Sejima & Ryue Nishizawa)

(Ek 7- Resim 51)

Ki isel sergileri; 2001 Kazuyo Sesima + Ryue Nishizawa 6 project, Aedes Gallery Berlin / Nai Rotterdam / Ministerio de Fomento, Madrid, 2000 City of G rls - Japanese Pavillion, The venice Biennial: the 7th Architecture Exhibition, Venice / Project Stadstheater, Almere, Hollanda, 2000 The Museum of Contemporary Art, Kanazawa, Japonya, 1999 The Un-private House, The Museum of Modern Art, ABD (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.51. Du Weng-Sig

(Ek 7- Resim 17)

1941 A-Li Da lar , Taiwan do umlu.sanatç çal malar n halen Taiwan'da sürdürmektedir.

Seçilmi Sergileri; 1973, "The Start of His Life of Creating Art"; 1994, "The Exhibition of Works at a National Contest for Taiwanese Aboriginal Sculptors" The Taiwan Aboriginal Museum, Tayvan; 1998, Joint exhibition" Pingtung Cultural Center;

2000, Joint exhibition, Taipei Biennial, Taiwan (http://www.iksftp.com/bienalarchive /bienal7 /artistshtml/sig.htm).

8.5.52. Yutaka Sone

(Ek 7- Resim 52)

1965 Shizuoka, Japonya do umlu. Tokyo, Japonya'da ya yor.

Ki isel sergileri; 1999 David Zwirner, New York, NY, ABD, 1999 Alpine Attack, Sogetsu Art Museum, Tokyo, Japonya, 1997 At the End of All the Journeys, Hiroshima City Contemporary Art Museum, Hiroshima, Japonya, 1994 Space Luxury Art, Hosomi Gallery, Tokyo, Japonya, 1993 Her 19th Foot, Contemporary Art Center, Art Tower Mito, Mito, Japonya.

Karma sergileri; 2001 Public Offerings, The Museum of Contemporary Art, Los Angeles, CA, ABD, 2000 In Between. The Art Project of Expo 2000, Expo 2000, Hannover, Almanya, 1999 Unfinished History, Museum of Contemporary Art, Chicago, IL / Walker Art Center, Minneapolis, MN, ABD, 1997 Skulpturen Projekte, Münster, Almanya, 1994 Ripple Across the Water, curated by Jan Hoet, The Watari Museum of Contemporary Art, Watari-um, Tokyo, Japonya (http://www.iksftp.com/bienalarchive /bienal7/7index.htm)

8.5.53. Fuat ahinler & Murat ahinler & Ahmet Soysal

(Ek 8- Resim 63)

Fuat ahinler 1959, Murat ahinler 1961, Ahmet Soysal 1957 stanbul, Türkiye do umlu. Her üçü de stanbul, Türkiye'de ya yor. R ht m Proje Grubu'nun i birli i, y llard r devam eden yak n arkada l kla devam etmektedir. Ya am ve estetik dü künü Fuat ahinler projeyi bir mimar olarak irdelemekte, Murat ahinler bir sanatç ve kentsel iç mekan tasar mc s olarak katk da bulunmaktad r. Ahmet Soysay ise, bir felsefeci, iir ve görsel sanatlar ele tirmeni olarak kamusal alan söyleminin felsefi aç l mlar üzerinde çal maktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index .htm)

8.5.54. Mika Taanila & Matti Suuronen

(Ek 7- Resim 54)

Projeler; Hankkija, Silo and storage centre, Seinäjoki, 1963, Architect's Studio and dwelling, Westend, Espoo, 1963, Kauppa-Tammer, Store and office building, Tampere, 1964, Two-Family House, Marjaniemenranta 24, Helsinki, 1965, Sigma Oy, Office and storage, Vantaa, 1965, Valmet Oy, Instrument factory, Tampere, 1968, Futuro, 1968, CF-system, Casa Finlandia, plastic element system, since 1968, Gulf, Service station, Lempäälä, 1969, Starckjohann, Storage centre, Lahti, 1969, Apartment Houses, Aulangontie 26 and 30, Hämeenlinna, 1971, Venturo, Two-family houses, Kannellmäki, Helsinki, 1972, Mäntykero, Industrial building, Mäntyharju, 1975Mäntykero-sauna, Mäntyharju, 1980 Matti Suuronen's projects selected by E.Vanhakoski (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.55. Mukadder im ek

(Ek 4 Resim 53)

1978 Istanbul do umlu sanatç halen Istanbul'da ya am n ve çal malar n sürdürmektedir.

Karma sergileri; 2001 Chaos, Karg-Art Gallery, 2000 Galerie Dürer, Deutsche Kulturzentrum, Istanbul, Türkiye, 2000 New Proposition / New Suggestions, Borusan Art Gallery, Istanbul, Türkiye, 2000 The 2nd Student Triennial, Istanbul, Türkiye, 2000 The 2nd Turkcell Painting Competion, Istanbul, Türkiye, 2001 O zaman ve Orada, 2002 Time and There, 2001, 2003 Foto raf Performans, 2004 Foto raf performans, 2005 Artist's Collection (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.56. Ana Maria Tavares

(Ek 7- Resim 55)

1958 y l nda Belo Horizonte, Brezilya'da do an sanatç ya am n São Paulo, Brezilya'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 1996, Rotatórias, Galeria Milan, São Paulo, Brezilya; 1997, Porto Pampulha, Museu de Arte da Pampulha, Belo Horizonte, Brezilya; 1998, Relax'o'visions, Museu Brasileiro da Escultura, São Paulo, Brezilya; 2000, Estação II, Centro Universitario Maria Antonia, São Paulo, Brezilya; 2000, Projeto Zona Instável, Pavilhão das Cavalariças, Parque Lage, Rio de Janeiro, Brezilya.

Karma sergileri; 2001, Bienal 50 Anos, Pavilhão Bienal, São Paulo, Brezilya; 2001, Recortes, Galeria Brito Cimino, São Paulo, Brezilya; 2001, Politicas de la

Diferencia, Arte Iberoamericano fin de Siglo, Pinacoteca do Estado de Sao Pãulo, Brezilya; 2001, Mostra de Arte Contemporânea Brasileira, Museu de Arte Moderna de Buenos Aires, Arjantin; 2001, Em Busca da Identidade, Galeria Comunale d'Arte Moderna, Bologna, talya (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/artistshtml/ tavares. htm).

8.5.57. Rirkrit Tiravanija

(Ek 7- Resim 56)

1961 Buenos Aires, Arjantin do umlu sanatç ya am n Berlin, Almanya'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2001 with Lincoln Tobier, Los Angeles County Museum of Art, Los Angeles, CA, ABD, 2001 DemoStation, Portikus, Frankfurt am Main, Almanya, 2001 Rirkrit Tiravanija, Kunstverein Wolfsburg, Almanya, 2000 Magazine Station no. 2, Galeria Emi Fontana, Milan, talya, 2000 Gallery Side 2, Tokyo, Japonya.

Karma sergileri; 2001 il dono- offerta ospitalità insidia, Palazzo delle Papesse, Centro Arte Contemporanea, Siena, talya, 2001 Heimaten, Galerie für Zeitgenössische Kunst, Leipzig, Almanya, 2001 cushy job, Swiss Institute - Contemporary Art, New York, NY, ABD, 2001 public offerings, Museum of Contemporary Art, Los Angeles, CA, ABD, 2001 plug in - Einheit und Mobilität, Westfällisches Landesmuseum, Münster, Almanya (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.5.58. David Noonan & Simon Trevaks

(Ek 7- Resim 45)

David Noonan, 1969 y l nda Ballarak-Avusturalya'da; Simon Trevaks ise 1964 y l nda Melbourne-Avustralya'da do mu tur. Noonan ve Trevaks sanat çal malar n Melbourne'de sürdürmektedirler..

Seçilmi Sergileri: 1999, "SIGNS OF LIFE" Uluslararas Melbourne Bienali, Küratör: Juliana Enberg, Avusturya; 1999, "SPACE" Roland Gronenboom, Witte de With, Center for Contemporary Art, Hollanda; 1999, "99" David Noonan & Simon Trevaks, Project Space, RMIT Avusturya; 1997, "head on" David Noonan, Karyn Lovegrove Gallery Avusturya; 2000, "Sporting Life" Ça da Sanat Müzesi, Küratör: Rachel Kent, Avusturya; 2000, "Passing Time" Moet & Chandon Commission, Küratör: Victoria Lynn, NSW Sanat Galerisi Avusturya; 2001, "the likening" David Noonan &

Simon Trevaks, 200 Gertrude St., Melbourne Avusturya; 2001, “100mph” David Noonan & Simon Trevaks, ARCO, project space, Madrid spanya; 2000, “more apt to be lost than got” David Noonan & Simon Trevaks, Roselyn Oxley Gallery Avusturya; 2001, “Scenes: David Noonan, Knut Asdam Mauro Restiffe, Dean Sameshia” Küratörler: Jeffrey, Walkowiak, Henry Urbach Architecture ABD (http://www.iksftp. com /bienalarchive/bienal7/artistshtml/david_simon.htm).

8.5.59. James Turrell

(Ek 7- Resim 57)

1943 Los Angeles, CA, ABD do umlu sanatç ya am n Flagstaff, AZ, ABD’de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2001 Scottsdale Museum of Contemporary Art, Scottsdale, AZ ABD, 2000 Pont du Gard, Nimes Fransa, 2000 Espace Electra, Paris Fransa, 1999 Hi Test, Gallery Almine Rech, Paris Fransa, 1999 Zumtobel Staff, Zurich sviçre.

Karma sergileri; 2001 On the Sublime: Mark Rothko, Yves Klein, James Turrell, The R. Solomon Guggenheim Foundation, Berlin, Almanya, 2001 Peter Knübuhler: Gut zum Druck, Helmhaus, sviçre, 2001 Collaborations with Parkett: 1984 to Now, Museum of Modern Art, ABD, 2000 Fables du Lieu, Le Fresnoy National des Arts Contemporains, Fresnoy Fransa, 2000 Changing Perceptions: The Panza Collection at the Guggenheim, Guggenheim Museum, Bilbao spanya (http://www.iksftp.com/bienal archive/bienal7/7index.htm)

8.5.60. Magnus Wallin

(Ek 7- Resim 58)

Ki isel sergileri; 2001 Physical Sightseeing, Borås Konstmuseum, Borås, sveç, 2000 Physical Sightseeing, Upsala Konstmuseum, Uppsala, sveç, 1999 Noriska Klassiko, Bergens Kunstforening, Bergen, Norveç, 1998 Non-Stop, ArtSpace 1%, Copenhagen, Danimarka, 1998 Exit / Non-Stop, Akershus, Kunstnersenter, Lillestrøm, Norveç.

Karma sergileri; 2001 c/o-existence, Opera City Art Gallery, Tokyo, Japonya, 2001 L.A. International, Los Angeles, CA, ABD, 2001 Plateau of Humankind, The 49th Venice Biennial, Venice, talya, 2000 La Bienal de la Habana, Havana, Küba, 2000 Exit

& Limbo, Prize Guarene Arte 2000, Turin, talya (http://www.iksftp.com/bienalarchive /bienal7/7index.htm).

8.5.61. Joe Apichatpong Weerasethakul

(Ek 7- Resim 59)

1970 Bangkok, Tayland do umlu sanatç halen çal malar n Bangkok'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2000, Rencontres International de Cinema a Paris, Fransa; 2000, Rotterdam International Film Festival Hollanda; 2001, Anthology Film Archives ABD; 2001, Walker Art Center ABD; 2001, Singapore International Film Festival, A Retrospective, Singapur.

Karma sergileri; 2000, Video Worms, Kinetic Plastic Worms, Singapur; 2000, Euro-Vision, Silpakorn University, Tayland; 2000, Made in Thailand, MAP (Maulden Art Project), Darwin, Avusturya; 2000, Alien (gener)ation, Chulalongkorn University, Bangkok, Tayland; 1999, Cities on the Move, Film Cities, curated by Dominique Gonzalez-Foerster, Tayland. (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/artistshtml/ weerasethakul.htm).

8.5.62. Jane and Louise Wilson

(Ek 7- Resim 60)

1967 y l nda Newcastle, ngiltere do umlu sanatç lar ya am n Londra, ngiltere'de sürdürmektedirler.

Ki isel sergileri; 2000 Star City, 303 Gallery, New York, NY, ABD, 2000 Bernier/Eliades, Athens, Yunanistan, 2000 Stasi City & Crawl Space, MIT List Visual Arts Center, Cambridge, MA, ABD, 1999 Turner Prize, Tate Gallery, ngiltere, 1999 Gamma, Lisson Gallery ngiltere.

Karma sergileri; 2001 Public Offerings, MoCA, Los Angeles, CA, ABD, 2001 Zero Gravity: Art, Technology and New Spaces of Identity, Palazzo della Esposizioni, 2001 Hypermental, Hamburger Kunsthalle, Hamburg, Almanya, 2001 Magasin 3 Stockholm, Konsthall, Stockholm, sviçre, 2000 Das Gedächtnis der Kunst, Historisches Museum, Frankfurt am Main, Almanya (http://www.iksftp.com/bienal archive /bienal7/7index.htm)

8.5.63. Sislej Xhafa

(Ek 7- Resim 61)

1970 Peja, Kosova do umlu sanatç ya am n Bronx, NY, ABD ve talya'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 Fondazione Teseco for Art, Pisa, talya, 2001 Hooligans in Heaven, Gallery Laura Pecci, Milan, talya, 2001 Arhus Kunstmuseum, Arhus, Danimarka, 2001 Future of Old, Kunsthalle, Bern, sviçre, 2001 I Gigli della Bocconi, University of Economics, Milan, talya.

Karma sergileri; 2001 Casino 2001, S.M.A.K., Gent, Belçika, 2001 Artline 5, curated by Jan Hoet, Borken, Almanya, 2001 Uniform, PS1, New York, NY, ABD, 2001 The Overexcited Body, curated by Adelina von Fürstenberg and Yorgos Tzirtzilakis, Velodromo Vigorelli, Milan, Italy / SESC, Sao Paolo, Brazil / Queens Museum, New York,NY, ABD, 2000 Manifesta III, Ljubljana, Slovenya (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal7/7index.htm).

8.6. VII. Uluslararas stanbul Bienalinin Bas ndaki Görünümü

8.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü

- ALTUNOK, Özlem. " stanbul'da 'Ego'dan Kaçmak" Cumhuriyet, 23 Kas m 2001:12
- ALTUNOK, Özlem. "Bienal, Do u ve Bat 'y Bulu turacak" Cumhuriyet, 27 A ustos 2001(26 A ustos 2001:15) tarihi kontrol et
- ALTUNOK, Özlem. "Dünyay dola an Sokak Müzesi" Cumhuriyet, 3 Ekim 2001 Çar amba
- ALTUNOK, Özlem. " leti imin K r lma Noktalar " Cumhuriyet, 6 Ekim 2001 Cumartesi
- ALTUNOK, Özlem. " leti imin K r lma noktalar " Cumhuriyet, 6 Ekim 2001 Cumartesi
- ALTUNOK, Özlem. "Mekan, Zaman ve Beden" Cumhuriyet, 1 Kas m 2001:12
- ALTUNOK, Özlem. "Yak n Tarihin Naif Arkeolojisi" Cumhuriyet, 28 Ekim 2001 Pazar
- ANON M. " çeride Papa an Var (m ?)" 4 Ekim 2001 Per embe
- ANON M. "Bir Nefis Muhasebesi" Radikal, 15 A ustos 2001 Çar amba

- ANON M. “Köprü Ya am Müjdeleyecek” Radikal, 29 A ustos 2001 Çar amba
- ANON M. “Bienal Program ekilleniyor” Radikal, 3 A ustos 2001 Cuma
- ANON M. “Kolektif Bilinç, Zekâ, Var Olu ” Cumhuriyet, 23 A ustos 2001:14
- ANON M. “ stanbul’da Egodan Kaçmak” Cumhuriyet, 23 Eylül 2001 Pazar
- ANON M. “Japonya’da ‘Egokaç’ Esintisi 15 Ekim 2001 Pazartesi
- OKTAY, Ahmet. “Anar ist Bir Öneri” Radikal ki, 7 Ekim 2001:15
- MADRA, Beral. “Kentini Arayan Bienal” 16 Ekim 2001 Sal
- SÖNMEZ, Necmi. “Yakla m birlikteli i mi? Ki isel Bir Tav r m ?” Cumhuriyet, 25 Ekim 2001:14
- KAHRAMAN, Hasan Bülent. “Benim Bienalim yidir” Radikal, 11 Ekim 2001 Per embe
- ERO LU, Özkan. “Küratör Sanatç li kisi Aç s ndan Bienal” 18 Ekim 2001 Per embe

8.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü

- “Hasegawa Power” Flash Art, May s/Haziran 2000
- Yumiuri Newspaper, 2000
- “Si E Orientata La Biennale Del Medio Oriente” Il Giornale Dell Arte, 2000.
- “The 7th International Istanbul Biennial” Artivents, 25 Ocak 2001.
- “The Heretic Kanazawa” Artnews, Mart, 2001.
- “International Istanbul Biennale , 22 September To 17 Novermber 2001” Tema Celeste Contemporary Art, May s/Haziran 2001.
- “Egofugal: The Next Emergence” Flash Art, Temmuz/Eylül 2001.
- “Istanbul ‘Egofugal’” Informationsdienst Kunts, 2001.
- JANA, Reena. “Hasegawa Chooses Artists For Istanbul Biennial” Art Forum, 8 A ustos 2001.
- VINE, Richard. “The Istanbul Biennial and Beyond” Art n America, Eylül 2001.
- VAHLAND, Kia. “Flucht Vor Dem Ich” Art, Ekim 2001.
- “Egofugal At The Istanbul Biennale” Tema Celeste Contemporary, Ekim 2001.

- “Istanbul Biennial” Art Forum, Eylül 2001.
- PEINI Beatrice, Gysen Hsieh. “More Recognized Overseas, Less Appreciated nland On Yuko Hasegawa, The Curator Of The 7th International Istanbul Biennial” Chinese Art News, 2001.
- “7. Bienale Konstantinopoli” High Lights, Eylül 2001.
- “Turkey Istanbul 7. Istanbul Biennale” Arth Monthly, Ekim 2001.
- “7. International Biennale Von stanbul-Egofugal” Art, Kas m 2001.
- Vlahou, Maria. “Istanbul Biennial” Ozon, 2001.

DOKUZUNCU BÖLÜM

SEK Z NC ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

20 Eylül - 16 Kas m 2003 tarihlerinde stanbul Kültür ve Sanat Vakf taraf ndan JTI Türkiye sponsorlu unda düzenlenen, küratörlü ünü, New York'un en önemli ça da sanat müzelerinden New Museum of Contemporary Art' n ba küratörü olan Dan Cameron'un üstlendi i 8.Uluslararas stanbul Bienali, " iirsel Adalet" ba l alt nda 42 ülkeden toplam 85 sanatç y bir araya getirmi tir.

Dört resmi mekana yay lan bienal, "geleneksel" mekanlar aras ndaki Yerebatan Sarn c d nda Karaköy'deki 4 no'lu Antrepo, MSU Tophane-i Amire Kültür ve Sanat Merkezi ve Ayasofya Müzesi ile sergiye ev sahipli i yapm t r. Bienalin "outdoor" mekânlar denebilecek "kamusal" olan d mekanlar n aras nda ise sokaklar, hamamlar ba çekmi tir. 8. Uluslararas stanbul Bienali'nde, Dan Cameron'un izle inde genç ku ak Türk sanatç lar na, özellikle de sanatç gruplar n n kat l mlar na özel yer verilmi tir (http://www.etmk.org.tr/news/haberler/8-uluslararasi-istanbul-bienali-ne-katilacak-sanat/).

8. Uluslararas stanbul Bienali'nde u sergiler ve sanatç lar yer almaktad r:

a. Antrepo: Knut Asdam, Uri Tzaig/Avi Shaham, Aernout Mik, Willie Doherty, Liisa Lounila, xurban.net, Fiona Tan, Shahram Karimi, Monica Bonvicini, Song Dong, Runa slam, Stephen Dean, Lina Theodorou, Jun Nguyen-Hatsushiba, Fikret Atay, Hassan Khan, Yoshua Okon, Annika Larsson, Esra Ersen, Jasmila Zbanic, Anri Sala, Kytlu Ataman, Milica Tomic, Jung Yeondoo, Marcel Odenbach, Efrat Shvily, Cevdet Erek/Emre Erkal, Oda Projesi, Jufie Mehretu, Suh Doho, Andreja Kuluncic, Can Altay, Zvvelethu Mthethvva, Fernando Bryce, Jorge Macchi, Surasi Kusolwong, Seifollah Samadian, Gerard Byrne, Txomin Badiola, Raquel Ormella, Taner Ceylan, Marjetica Potrc, Tania Bruguera, Kim Beom, Paul Noble, Jockum Nordstrom, Walter Obhoizer, Alexander Apostoi, Monika Sosnovvska, Zarina Bhimji, Michael Riley, Trenton Doyle Hancock, Ann Hamilton, David Altmejd, Marlene McCarty, Jose Legaspi, Bjorn Melthus, Nikki S. Lee, Dora Garcia.

b. MSÜ. Tophane-i Amire Binas : Michael Riiey, Alberto Casado, Emily Jacir, Peter Sarkisian, Csörgo Attila, Sugito Hiroshi, Pascale Marthine Tayou, Danica Dakic, DeAnna Maganias.

c. Yerebatan Sarn c : Nalini Malani, Bruno Peinado, Fiona Tan, Jennifer Steinkamp, Filipa Cesar.

d. D Mekânlar: Bruna Esposito, Lucia Koch, Rogeilo Lopez Cuenca, Cildo Meireles, Oda Projesi, Mike Nelson, Doris Salcedo.

e. Platform Garanti Güncel Sanat Merkezi: Shahzia Sikander.

9.1. Bienallerin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar

8. Uluslararas stanbul Bienali, 20 Eylül-16 Kas m 2003 tarihleri aras nda küratör Dan Cameron' n belirledi i " iirsel Adalet" ba l ' alt nda gerçekle mi tir. iirsel Adalet kavram n ça da sanatta son dönem geli melere dair bir ara t rma zemini olarak önerirken, görünü te çeli iyormu gibi duran iir ve adalet kavramlar n birbirleriyle ili kilendirecek bir yarat c eylem alan olu turmay hedeflemi tir. Sergi "Adalet nedir?", "Neden günümüzde acil bir mesele halini alm t r?", "Bugünün küreselle mi dünyas nda adalet mümkün olabilir mi?" gibi sorulan yeniden tart maya açarken, edebiyattan ödünç ald " iirsel Adalet" terimini bile enlerine ay r p, iir ve adalet kavramlar n daha yo un bir ili ki içinde yeniden bulu turmay amaçlam t r (Yusufo lu, 2006).

Dan Cameron " iirsel Adalet" ba l ile ilgili olarak unlar söylemi tir:

> " iirsel Adalet'i seçmemin ard nda yatan öncelikli neden, giri imin temeline küresel yurtta l k fikrini alarak, adaleti sanatla ili kilendiren bir konular silsilesini ara t rmak içindir (8 stanbul Bienali Katalogu, 2003, s. 20). ' iirsel Adalet' ba l , ayn ad ta yan edebiyat yönteminden esinlenerek ortaya ç km t r. Bu yöntemde, bir karakterin veya grubun ba na gelenler, ayn karakter veya grubun daha önce yapt klar yla belirgin bir ronik benzerlik ta maktad r. Buradaki kullan mda ise, " iirsel Adalet" kavram ndaki iki sözcü ün tekrar birbirlerinden yal t lmas , ard ndan da daha yo un bir ili ki içinde yeniden birle tirilmesi amaçlanm t r.
>
> iirle adaleti ili kilendirmeyi en zorunlu k lan dürtü, manevi unsurun tüm potansiyel tezahürleriyle birlikte de er kayb na u rat lmas na duyulan tepkidir. Bu de ersizle tirme ça da Bat toplumunun öylesine çarp c bir özelli i ki, günümüz sanat maddi ve manevi alanlar n her ikisinin de, e it derecede ya amsal ve son tahlilde ayr lmaz olduklar nda srar eden bir

> tutumu benimsemektedir. Sonuçta, ça da sanat üretiminde genel bir duygulan m s l n n hakim oldu u, bir tür materyalist araçsall n, kültürel otorite konumlar n de i tirmek ya da güçlendirmek yönünde at lan en iyi niyetli ad mlara bile hükmetti i izlenimini ediniyoruz" (http://www.ntvmsnbc.com/news/244097.asp).

Dan Cameron, bienal temas n , küreselle meye alternatif bir izah getirilebilece i fikri ile aç klamaktad r: "Bugün hepimizin bildi i üzere, küreselle menin as l müsebbibi olarak her gün ayn manifesto / reçete kar m za ç kar l yor: ktidars zl k. Ben bunun kar s nda mücadele etmekten yanay m" (http://www.milliyet.com.tr/bienal-doguya-da-uzaniyor/yasam/haber detayarsiv/07.10.2003/20445/default.htm).

Küratör Beral Madra, tema ile ilgili olarak b kt r c bir kavram olmad n ancak s radanl n söz da arc ndaki ilahi adaleti ça r t rmas bak m ndan zay f buldu u yorumunda bulunmu tur:

> "' iirsel Adalet' çerdi i bütün iyi niyetlerle içinde ya ad m z çeli kilerin, ayd nl k kap s olarak görülebilir. AICA Türkiye'nin aç k oturumunda belirtildi i gibi ilk kez bir küratör stanbul'u hedef almad ve 'Do u-bat aras nda bir köprüdür' falan gibi b kt r c bir kavramla ç kmad kar m za. Cameron'un kavram yap t n este i ile insan n temel tinsel gereksinimi aras ndaki uyuma de iniyor.
>
> Ku kusuz bunlar " iirsel adalet" kavram n n "sava sonras " aç s ndan ele tirel bir süzgeçten geçirilmesine engel olmuyor; ve sanatç lar n i lerinde yer yer ele tiri ve k naman n izi sürülüyor.(…)
>
> iirsellik, yine de kula a biraz 'kitsch' -geliyor; hele adalet sözcü ü ile birle ince, s radanl n söz da arc ndaki 'ilahi adalet'i ça r t r yor. Gerçi bienalde kimi i lerde adaletin siyasal boyutuna dolayl metaforlarla de iniliyor (Çavu o lu, xurban, Sharam Karimi, Jasmila Sbanic gibi), ama genelde bölgenin gündemindeki ABD, adaletsizli ini görselle tirmekte sanat yetersiz kalabilir" (Madra, Radikal, 2003).

Ahmet Oktay, tema ile ilgili sert ele tirilerde bulunmu ' iirsel Adalet' temas n seçmenin anlams z buldu unu u sözlerle dile getirmi tir:

> “Irak’ n Amerika taraf ndan istila edildi i bir s rada ‘ iirsel Adalet’ diye bir tema seçmek, hem etik, hem politik ba lamda bir körlü ün ifadesidir. Asl nda son kertede küratörlere b rak lan her bienal, son kertede, sadece küratörün ‘kendisinin’ te hir edildi i bir gösteriye dönü mektedir.
> Bir önceki bienal s ras nda (…) yay mlad m bir yaz da bienal yerine ‘panay r’ önerisinde bulunmu , dileyenin yapt n koltuk alt na al p kentin aç k alanlar na ça r lmas n ve i lerini halka sunmas n önermi tim.
> Böylesi bence çok daha ‘demokratik’ ve ‘ço ulcu’ bir yakla m olurdu. Türkiye’de, gelir da l m n n ancak ‘facia’ sözcü üyle ifade edilebilece i bir ülkede hangi ‘ iirsel adalet’ten söz edildi ini anlamak mümkün de ildir” (Sönmez, Cumhuriyet, 2003, s. 15).

Irak’ n ABD taraf ndan i gal edildi i bir dünyada ‘ iirsel Adalet’in yerini sorgulayan Ahmet Oktay’ n bu ele tirisi üzerine Dan Cameron verdi i bir röportajda unlar söylemi tir:

> “Tüm adalet biçimleri ciddi biçimde dü ünülmeye muhtaç ve ‘ iirsel Adalet’i dü ünmek için bundan iyi bir zamanlama olamazd . leri dü ündü ünüz zaman bienalde siyasetin göz ard edilmeyecek oranda oldu una inan yorum. Okudu unuzu varsayd m katalog metinleri ve eserlere bakt n zda, ortaya ç tk r ld m bir çaba m ç k yor? zleyiciyi kendilerini ve dünyay ciddiye almaya davet eden, kendileri de ciddiyet arz eden i lerdi onlar.
> Her seferinde özveriyle gerçekle tirilen bienalin, bütçesinde ‘cepten’ harcayarak bu y l da zararla kar kar ya oldu unu biliyor olmal s n z. Bu maddi zararda herhangi bir sorumluluk duyuyor musunuz? Bunun benim sorumlulu umda oldu unu dü ünmüyorum. Bienal uluslararas camiada olumlu kar land . lle bir problem söz konusu ise bienalin vizyonundaki anla l rl k ele al nmal . Bienalin hâlâ birçok ki iyi ilgilendirmedi i ortada! E er KSV tüm çabalar na kar n hâlâ bienalin ne oldu unu insanlara anlatamayacak kadar s k nt içinde ise bu durum, Türkiye’de faaliyet gösteren, di er sivil toplum örgütleri ve kurumlar n sorumlulu una girmi tir. Güncel sanat, kendi izleyicisi için sava vermek durumunda. Burada izleyici öyle ‘garanti’ filan de il. Güncel sanat ortam nda bir pop

> y ld z ndan söz etmiyoruz. Elde etti imiz her izleyici bizim için zafer niteli inde. Çünkü izleyici say lar de il, insanlar n ki isel tecrübeleri beni daha fazla ilgilendiriyor" (Altu , 2003, s.19).

Bunlara ek olarak Dan Cameron, 11 Eylül Olaylar 'n n Bienal'in " iirsel Adalet" olan temas n tabii ki etkiledi ini, 11 Eylül olaylar s ras nda pek çok New Yorklu gibi kendini yetersiz hissetti ini söylemi tir. Cameron, " stanbul Bienali için beni arad klar nda, Türkiye'nin Müslüman bir toplum olarak bir Amerikal y davet etmesini anlaml buldum. Bir Amerikal olarak, devletimin bu olaylardan sonra gösterdi i tepki ve daha sonra ya anan siyasi olaylar uygun bulmuyorum" demi tir (Karaermi , 2003) (http://www.evrensel.net/03/09/20/kultur.html).

Sanatç Bedri Baykam tema ile ilgili olarak; Dan Cameron'un yazd ' iirsel Adalet' ba l kl giri yaz s n n birçok bölümünde sanki bir Türk solcusunun kaleminin izlerinin ve renginin ta nd n , Amerikan emperyalizmine ve kapitalin globalizasyon merak na bir ba kald r havas ta yan makale oldu unu ve ABD'nin tüm suçlar na kar bir nevi 'günah ç karma' i levi de görmekte oldu unu söylemi tir. Öte yandan tüm bu detayl ve bol içerikli 'ABD kar t manifesto' havas ndaki bütünsellik ayn metin ve katalogun içinde çe itli çeli kiler ya amakta oldu unu belirten Baykam; "Bir yandan herkesi birbirine ba layan tek kimli in 'insan olmak' oldu unu okuruz ve gerçek insan haklan savunucular n n 'tek rk., insan' slogan yla bulu tu umuzu dü ünebiliriz, öte yandan küresel yurtta l k kavram n n Öne at l nda, 'ulus-devletler' ve onlar n tüm savunucular na kar bir net tav r ve 'böl-parçala-yönet' felsefesinin izdü ümlerini görebiliriz. Bu s n r tan maz sermaye ak zaten stanbul'dan Venedik'e, Buenos Aires'den anghay'a kadar bienalleri de içinde ta y p finanse eden atardamard r" demi tir (Baykam, 2003, s.15).

Mehmet Zaman Saçl o lu ise tart maya u sözlerle kat lm t r:

> "Küratörün temay aç klayan sa lam metnini okudu umda ve sergiyi gezdi imde ilkin, bu metni küratörün de il de ba ka birilerinin haz rlam oldu u dü üncesi belirdi, çünkü sergi bütün olarak bu metnin gücünü kar lam yordu. Birçok yap t n temayla ili kisini kurmak çin imgelem gücümü zorlad m.- Sonra, böylesi büyük bir sergide teman n yaln zca bir bahane oldu unu, teman n anlam n n ve yans mas n n ki iden ki iye de i ebilece ini, belki de yap tta benim bak aç mdan bulunamayabilece i

> fti, bu yüzden beni yanl dü ünmeye zorlayan temay atamadan yap t tan man n daha do ru olaca n dü ündüm.
>
> Küratör, temayla do rudan ili kili olan vasat bir i ile temadan ba ms z gibi duran iyi bir i aras nda nas l seçim yapt bilmiyorum. (Vasat ile iyi tan mlan aç s ndan da küratörle her bir izleyici aras nda bir ko utluk bulunaca n sanm yorum.)Türk sanatç lar n n yap tlar , çizilmi s n r n içinde, ötekilerden a a kalmayacak düzeydeydi kan mca" (Altunok, 2003, s.15).

Necmi Zeka'ya göre ise; Cameron'un sergi yap mc olarak duru unda, kendisine konu olarak belirledi i tema ve bunlar n etraf nda olu turdu u görsel çerçeveler birbiri içine girmemekte, birbirinden uzaklarda durmakta, bu yüzden de (ustaca) farkl ilgi odaklar na iletiler göndermektedir. Cameron'un gündeme getirdi i kavramsal çerçevenin, sergilenen i lerin tamam için ku at c olmad n da belirten Zeka; "Bir bienalin kavram çerçevesini herkesin be enece i 'ho sözcüklerden' çok, daha donan ml bir sorgulama, ara t rma bütünlü üyle belirlemek gerekti i bienalin temel sorunu olarak gündemdeki yerini almaktad r" demi tir (Sönmez, 2003, s.21).

Ziya Gürel ise bienalde saplant l ekilde sponsorlar n sipari lerile k s tlanm bir tema kullan m oldu unu söylemektedir. Bu konu ma öyledir:

> " stanbul Bienali'nde y llard r izledi imiz 'tema' saplant s , bir dü ünceyi payla may sa layan ortam olu turmak yerine, sponsorlar n sipari leriyle k s tlanm ; gelecek kurgusu ve umudunu yitirmi bir ba ml l k imgesini yayg nla t r yor. 'Egodan kaçmak'la; ' iirsel Adalet'e s nmakla, yeryüzü sorunlar m irdeleyen yakla mlarda bulunamayaca m z anlam olmal y z" (Gürel, 2003, s.14).

Ziya Gürel ayr ca; "8. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç lar n ço unlu unun, Dan Cameron'un seçti i çerçeveye ba l kalmad klar n izledim. Bu görünümde, son on y ld r sergilenen ya da Bat ülkelerinde ça da sanat müzelerince edinilmi bulunan yap tlar n stanbul'a ta nm olmas n n da etkisi var. Ama bunun yan nda ' iirsel Adalet' temas , kat lan birçok sanatç ya da densizlik olarak gelmi olacak ki dü üncelerini ba ms zca yans tan kurgularla öne ç kabilenleri izleyebildik." yorumunda bulunmu tur (Gürel, 2003, s.14).

Bienalin ana temas olan ‘ iirsel Adalet’ kavram n tart maya gerek bile görmedi ini söylemekte olan brahim Çiftçio lu’na göre Dan Cameron’un aç klamalar tutars zd r:

> “Dan Comeron’un aç klamalar ndaki tutars zl klar na holding kalem örleri gibi “iyi” niyetlerle aklama aç klamalar yapmak akl m zdan dahi geçmez. “Ya bizden yanas n zd r, ya da dü mandan” diyen ABD emperyalistlerinin terör bahanesi ile Afganistan’a, Irak’a girerken, sava lar ç kar rken, dünyan n dört bir yan nda karma alar, huzursuzluklar yarat p terör estirirken kulland klar sloganlar hat rlad n zda “ iirsel adalet” gibi bir kavramla bienal temas olu turmay dü ünmek, ileri sürmek “talihsizlik” ötesinde i renç bir bulant ya neden oluyor” (Çiftçio lu, 2003) (http://www.evrensel.net/03/11/29/kultur.html#1).

Sanatç Bedri Baykam ‘ iirsel Adalet’ kavram ile ilgili olarak Cameron’un yazd giri yaz s n irdeleyen bir yorumda bulunmu tur:

> “Son stanbul Bienali’nde Dan Cameron’un yazd ‘ iirsel Adalet’ ba l kl giri yaz s , birçok bölümünde sanki bir Türk solcusunun kaleminin izlerini ve rengini ta yor. Amerikan emperyalizmine ve kapitalin globalizasyon merak na bir ba kald r havas ta yan makale, ABD’nin tüm suçlar na kar bir nevi ‘günah ç karma’ i levi de görmektedir. Öte yandan tüm bu detayl ve bol içerikli’ABD kar t manifesto’ hava-smdaki bütünsellik ayn metin ve katalogun içinde çe itli çeli kiler ya amaklad r. Bir yandan herkesi birbirine ba layan tek kimli in ‘insan olmak’ oldu unu okuruz ve gerçek insan haklan savunucular n n ‘tek rk, insan’ slogan yla bulu tu umuzu dü ünebiliriz, öte yandan küreselyurtta l k kavram n n öne at l nda, ‘ulus devletler’ ve onlar n tüm savunucular na kar bir net tav r ve ‘böl-parçala-yönet’ felsefesinin izdü ümlerini görebiliriz. Bu s n r tan maz sermaye ak zaten stanbul’dan Venedik’e, Buenos Aires’den anghay’a kadar bienalleri de içinde ta y p finanse eden atardamard r” (Baykam, 2003, s.15).

Amerikal Dan Cameron’la yap lan bir röportajda, Dan Cameron’un srarla üzerinde durdu u ey bu Bienal temas n n ça r t rd romantizmin asl nda hiç

olmad ve böyle bir beklentisinin de olmad , kendisinin de romantik biri olmad olmu tur.

Bununla ilgili olarak Haldun Dosto lu, teman n romantik bir ça r ma neden oldu unu ve Türkçe'ye çevrildi inde bir kavram karma as ya and na dü ündü üne dair baz saptamalarda bulunmu tur:

> "Bu temay duydu umuzda, ngilizce'sini de duysak, 'Poetical Justice' ya da Türkçe'de kullan ld ekliyle ' iirsel Adalet'i duydu umuzda ister istemez akl m za böyle romantik bir ça r m geliyor.
> Dan Cameron da bu lirizmden uzak durmaya çal t n belirtiyordu. Tam günümüzde, insanl n bugün geldi i noktada, bir aray içinde oldu u üzerine, adaletsizli in üzerine giden, daha politik ça r ml i leri seçti ini ve onlar sergide izleyece imizi söylüyor, ki bu da ilginç (Dosto lu, 4 Eylül 2003) (http://www.acikradyo.com.tr/default.aspx?_mv =a&aid=5228).
> 'poetic justice'i ' iirsel adalet' diye mi çevirmek laz m, yoksa 'ilahi adalet' mi? Hani hepimizin ngilizce'ye ö renmeye çal rken bize söylendi i gibi 'ilahi adalet'tir o, iirsel adalet, oradaki iir aire gelen sestir, bütün dünyevi olaylar n üstündeki sesin içinde olan bir adalettir, onun için de ilahi bir adalettir gibi ö renmi tik (…)
> 'Poetic Justice'deki 'poetic' kelimesi ka t üzerindeki iirden ziyade, air gelen iiri daha çok söyleyen bir kelime (…) Belki daha iyi olabilirdi, ama emin de ilim, fakat kula a ' iirsel adalet' daha iyi geliyor. Onu da itiraf etmeliyim" (Dosto lu, 28 A ustos 2003) (http://www.acikradyo.com.tr /default.aspx?_mv=a&aid=5180).

Cameron temadaki bu edebi içerik ile ilgili olarak, izleyicilerin, bienal temas n olabildi ince aç k bir yakla mla ele almas ndan yana oldu u belirtmi tir. Sadece tek bir referans n, ' iirsel Adalet' kavram n n edebi içeri ine gerçekten uymayabilece ini söyleyen Cameron, öte yandan yeni bir tür insanc l davran n gelecekte mümkün olabilece i dü üncesi, üzerinde çal t m bu kavramsal çerçevenin özünde yatmaktad r demi tir. Bu fikrin tohumlar n n, do rudan sanatç lardan gelen eserler do rultusunda att n söylemekte olan Cameron, özellikle, çal malar n ahlak n, iirin ve politikan n karma k içeri i üzerine in a eden sanatç lar n yap tlar ve birbirinden farkl duru lar

üzerine e ildi ini ve dü ünce prati inin do rudan bir ideolojiye gönderme yapt kan s nda olmad n söylemi tir.

Ancak bu noktada öne ç karabilece im eyin: Küreselle meye alternatif bir izah oldu unu söyleyen küratör, en az ndan izleyicinin hayal gücüyle birlikte bunun mümkün gibi oldu unu ve bugün hepimizin bildi i üzere, küreselle menin as l 'müsebbibi' olarak her gün ayn manifesto ya da reçetenin kar m za ç kar ld n belirtmektedir: ktidars zl k. Cameron; " te ben bunun kar s nda mücadele etmekten yanay m" demi tir (Milliyet Sanat, Eylül 2003, s. 9-10).

Ele tirmen Necmi Zeka'da iirsel Adalet kavram ile ilgili olarak bir çözümlemeye giri mi tir. Bu konu ma öyledir:

> "Tan m dar, buna kar n beklentisi çok geni bir kavram diyebilirim. Ama bu beklentinin geni li ini, biraz da küratörlük prati i dayatm olabilir. Çünkü e er iiri, airanelik gibi, dar bir perspektiften ele ald m z zaman ne bu Bienal'de ne de bir ba kas nda sonuç alman n pek de mümkün olaca n zannetmiyorum.
> ' iirsel adalet; Adaletin yerini bulmas , muhataplar n, bir asgari mü terekte tatmin olmalar ... Bu, faziletli olan n kazanmas eklinde yorumlanmamal . Klasik anlamda bu kavram n ayr ca ister istemez kaderci bir yan da var. Ama bunun ötesinde, kaderi, gerçe e aç k olmak anlam nda kabul etti iniz zaman, Friedreich Nietzsche de, 'kaderini sevme' meselesi (Amor fati) var: '...Kaderini sev, ondan kaçma, sana ne getirece ini gör, onu gözle, ondan kaçma, gerçek olan n üzerine git,' gibi.." (Milliyet Sanat, Eylül 2003, s. 16-17).

Cameron, ' iirsel Adalet' gibi bir kavramla, bugünün ac mas z ve normsuz dünyas n n kar s na ç kman n bir tür romantizm olup olmad ; nsanl k, bugün prati e oldukça zor, hatta imkans z oranda geçirildi i a ikar olan 'adalet'in ' airane' yönüyle nas l olur da ilgilenebildi i eklinde gelen ele tirileri ise u sözlerle yan tlam t r:

> "Konumumu ille de romantik olarak nitelemeyi uygun bulmuyorum. Sanat n ne kadar önemli oldu unu bir dü ünün; tarihsel perspektifte, birçok kültürün ticaret ve sava lardan geri kalanlar bize verdi ini ve sanat n bu kültürleri gelecek ku aklar ad na korumak ve kollamak üzere kitlelere neleri

b rakt n görürsünüz. Bugün aslolan, güncel sanata kar yabanc la m kitlelerin yaratt hüzün. Ama bu, güncel sanat prati inin o kitleler ad na sözcülük yapmayaca anlam n ta maz. Çünkü öyle bir zamanda ya yoruz ki, kurumsalla m pek az gerçek var ve insanlar n pek az bu olgulara kar güven besliyor. Bu noktada, dayan ma içindeki sanatç lar n ta d yarat c vizyonun, hala hayati ve toplumu dönü türücü bir güce sahip oldu unu dü ünüyorum.

(…) iir ve adaletin günümüzde birbirinden ne denli uzakta durdu unun bilincinde de iliz. Bu yüzden ikisini bir arada akla getirebilmek yönünde çaba sarfetmemiz gerekiyor. Ancak kendimi tekrar etme riskini göze alarak unu söyleyebilirim ki, sanatç lar tam da bu yüzden ön safta tutmak gerekiyor. Onlar bugünün gerçekli inin ötesinde duruyorlar ve hazm , anla lmas zor konular üzerine hayal kurmam za, dü ünmemize olanak tan yorlar. Kuvvetle inand m bir di er olgu da, sanatsal ifadenin yarat c dü ünce ad na bir model oldu u ve bunun gündelik hayata uyarlanabilirli i. Sanatç lardan birçok ey ö renebiliriz. Ama bunu onlar taklit ederek de il, dünyan n insan frenleyen gidi at na raz olmayan, yeni ke iflere olanak yaratan ve mevcut gerçekli in ötesine ta an tav rlar n özümseyerek yapabiliriz" (Milliyet Sanat, Eylül 2003, s. 9-10).

9.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar

Bienale haz rlan rken Osmanl mparatorlu unun geçmi iyle özel olarak ilgilendi ini söyleyen Cameron, Osmanl s n rlar içinde kalm topraklardan gelen sanatç lar , bu etkinli e dahil etmeyi tasarlad n ; ran, M s r, Bosna ve S rbistan, özellikle sanatsal duru lar ve politik konumlar yla ilgilendi i ülkeler aras nda yerlerini ald n söylemi tir. Di er taraftan Ankara ve Diyarbak r gibi farkl kentlerde ya ayan ve üreten sanatç lar n da Bienale kat lmas n n kendisi için önemli oldu unu belirtmi tir.

Kat l mc sanatç lar n kariyer ve ya ortalamas dü ünüldü ünde, stanbul Bienali görece daha genç bir etkinlik oldu unu söyleyen Cameron, "Bienalde 20li ve 30lu ya lardaki sanatç lar n a rl var. Birço u bu tür bir etkinli e ilk kez ça r l yor. Bu seçimleri yaparken olabildi ince taze bir perspektif sunabilmenin üphecili iyle hareket ettim. Bunda 'yerel' bir izleyiciyle kar kar ya gelmemin de etkisi büyüktü.

Zira onlar n da uluslararas izleyici gibi 'daha önce görmedikleri' eylerle kar la maya haklar var." demi tir (http://www.milliyet.com.tr/bienal--diyarbakira-uzaniyor/pazar/haberdetayarsiv/14.09.2003/18346/default.htm).

Necmi Zeka, Cameron'un seçmi oldu u sanatç lar ile ilgili olarak u ele tirilerde bulunmu tur:

> "(…) sonuçta bütün büyük sergilerde gördü ümüz, bildi imiz isimlerle kar la yoruz. 'Herkesin sevgilisi olan cici sanatç lar n' tamam stanbul'da bulu mu lar sanki. 8. Bienalin kazan m ve açmaz olarak de erlendirilecek bu özellik Cameron'un en rahat okunan görsel çerçevesi durumunda. Programl büyük sergilerde kar la lan akl ba ndaki edeplilik bir noktadan sonra progresiv güncel sanat n nabz n izleyicilere duyumsatam yor. Günümüzde, sergi yap mc lar n n üzerinde durduklar yol ayr m da bu: Ya Cameron gibi pürüzsüz bir sergi ya da bunun tam tersi. Sanatç lara yeni i ler için olanaklar haz rlayarak, riskleri göze almakla yükümlü sergi yap mc lar . Cameron stanbul'a 'iyi eyler' göstermeyi hedeflemi , onlarla diyalog kurmay de il" (Sönmez, 2003, s.21).

Sanatç brahim Çiftçio lu ise seçilen sanatç lar n nitelikleri ile ilgili olarak geni bir de erlendirmede bulunmu tur:

> " stanbul Bienali tek merkezlidir. Seçilen sanatç lar n u kadar ülkeden u kadar sanatç olmas hiçbir eyi de i tirmemektedir. Bir Türk sanat müzi inin çok say da müzik aleti ile seslendirilmesinin onun çok sesli bir müzik olmas na yetmedi i gibi...
> 3. Dünya ülkelerinden seçilen sanatç lara bile bakt m zda bunu görürsünüz. En az ndan ya ABD, ngiltere gibi ülkelerde e itim tezgah ndan geçmi lerdir. Geçmi lerdir ya da orda ya amaktad rlar. Bienalin, kat lan ülkelerin sanatlar ndaki son e ilimleri yans tan bir ço ullu u, çok seslili i içerdi i iddialar palavradan öteye geçmez. B rak n z di er ülkeleri siz 8. stanbul Bienali'nin (en az ndan bienalin ilk y llar nda oldu u kadar ile) Türkiye'yi ve Türkiye'de sanat gördünüz mü?
> Bienal, sanat tek boyutlu hale getirmektedir. Günümüzde sanat n ve öncü sanat yapman n yeni araç gereçlerden, yeni teknolojilerden yararlanarak

> yap labilece i bir palavrad r. Bunu sanata bula an izleyicisinden sanatç s na kadar herkes bilir, bilmesi gerekir. “Resim-heykel vd öldü” ya da “yeni okumalar, yeni olu um süreçleri gerekir” gibi bayat tart malara girmenin hiç bir anlam yoktur. Kald ki geleneksel malzeme hâlâ günümüz sorunlar na ve önermelerine yeteri kadar ve yeterli yetkinlikte cevap vermektedir. Sanatç n n hangi ko ullarda hangi malzemeyi, hangi araç-gereci, hangi teknolojiyi kullanaca na ancak kendisi karar verir ve belirler. Burada önemli olan sanatç n n duru u, ideolojisi, felsefesi, önermeleri yani söyleyecek sözünün olmas d r. Dilidir.
>
> Dan Comeron söyle ilerde bunu inkar etmiyor. (Bkz. Scala, May s 2003 say s , Sibel Baykam’la söyle i) Ancak sonuçta kar m za tek dilli bienal ç k yor. Video, fotograf bienali. Di erleri çerezdir. Sanat n soylu gelene i emperyalist postmodernite mant içerisinde görmezlikten geliniyor, yok say l yor. Sanat n tek boyuta indirgenmesi öneriliyor. Bu da tehlikeli bir durumdur” (Çiftçio lu, 2003) (http://www.evrensel.net/03/ 11/29/kultur. html#1).

Kaya Özsezgin, Bienallerde sanatç seçiminin, küratörün bu tekeli nas l ve hangi yöntemlerle gerçekle tirdi i sorunuyla ilgili oldu unu ancak i in bu yönünün genellikle perde arkas nda kald n ve birkaç toparlak sözle geçi tirildi ini söylemektedir. ‘Sanatç nitelikleri’nin ve hele saptanan ana tema ile sanatç n n i i aras nda, ayr ca mekânla örtü ümü ba lam nda ne tür öngörülerin söz konusu oldu unun, bo lukta as l duran sorular oldu unu söyleyen Özsezgin; 8. Bienal, bu sorulara aç kl k getirmedi i gibi, Türkiye ‘den kat l mlar konusunda da birtak m ku kular bir kez daha gündeme ta yor demi tir (Özsezgin, 2003, s.14).

Gülsün Erbil, kat lan bütün sanatç lar n ahbap çavu ili kisiyle seçildi ine emin oldu unu; hatta Dan Cameron’un aç l konu mas nda sanki tema yokmu (ayr ca temal olu u stanbul Bienali’ni ikinci s n f bienal kapsam na sokmaktad r) gibi seçmi oldu u sanat yap tlar na “ iirsel adalet” ba l n verdi ini söylemi tir (Sönmez, 2003, s.15).

Heykeltra Mehmet Aksoy, sanatç lar n seçiminin neye dayan alrak yap ld n n belirsizli ini korudu unu ve sonucun komediye dönü tü ünü söylemektedir:

> “Sanatç lar nas l seçiliyior? Bir de ba m za son zamanlarda ‘küratörlük’ gibi bir meslek ç kt . Kim bunlar? Sanatç m ? Hay r! Kim? Sanat tarihçisi, ele tirmen yani sanatç lar n tarihte ve imdilerde yapt klar n ara t ran ve bunlar kronolojik bir s raya sokan, ço u zaman yanl yorumlayan insanlar. imdilerde ne yap yorlar? ‘Sanat yap yorlar,’ Nas l? Sanatç üzerinden ortaya bir konu at yorlar ve sanatç seçiyorlar. Hatta, konuyla ilgili i ler istiyorlar. Sanatç lar, tesadüf, ayn konuyla ayn zamanda ilgileniyormu ! Küratör geliyor ve bu i leri seçiyor. Sonuç, komedi.(…)” (Aksoy, 2003, s.15).

Bedri Baykam ise Türk sanatç lar n bu bienalde kullan l p daha sonra kendini yok edecek türden seçildi ini görmenin mümkün oldu unu söylemektedir:

> Küratör ortaya kavram n at p, sonra da özenle piyasadan hasbelkader bu söylemine ‘uyumlu’ buldu u önceden var olan i leri seçme yoluna gittiyse, bu sefer de sonsuz alternatifli dünya lotosunda ‘kendi alt l s n ’ tutturdu unu iddia etmek söz konusu olur. Türk sanatç lar ise, son y llardaki bienallerin ço unda oldu u gibi, uluslararas rüzgâr n pupayelken i irece i bir yörüngeyi aray p ‘karamelize’ olmak isteyenlerin ço unlukta oldu u bir sepetten seçilmi tir. Son 4-5 bi-euale göz atarsan z, Türk sanatç lar n önemli k sm n n ilginç ekilde yaln z o bienalde’kullan l p’ sonra kendili inden yok olan bir türden seçildi ini görürsünüz. Taner Ceylan’ n i leri, bu ele tirilerime istisnad r” (Baykam, 2003, s.15).

Necmi Sönmez ise Türk sanatç lar n bienale kat l m n n çok zay f oldu u ve genç sanatç lara destek verilmesi gerekti i yorumunda bulunmu tur:

> “Türkiyeli sanatç lar n bienal kat l m maalesef çok zay f, beklenenin alt nda oldu. Güney Avrupa’n n en aktif sanat merkezlerinden biri olarak de erlendirilen stanbul’da yerel sanat ortam n n daha iyi büyüteç alt na al nmas ve genç sanatç lara destek verilmesi gerekiyordu. Unutmamak gerekir ki ülkemizde ayn zamanda ‘yeni bir izleyici ku a n ’ olu turma, gençleri ça da sanat hakk nda bilgilendirme mecburiyeti var” (Sönmez, 2003, s.15).

Bienal'de 'd mekan' kaynakl (outdoor) özel projelerin a rl n n göze çarpmakta oldu u ve iç mekan sanatç lar ile d mekan sanatç lar aras nda bir de er ayr m olup olmad üzerine gelen ele tirileri Cameron, u sözler ile yan tlam t r:

> "Bu tür sanat eserlerinin di erlerinden daha öncelikli ya da önemli oldu u kan s nda de ilim. Bu çal malar iç mekanlarda sergilenen yap tlara k tutabilir bence. Benim için bir sergiyi gezmenin en ideal yolu, önce 'ana mekan'lar (venue) gezmekten geçiyor. Mekan d ve uza nda kalan projeleri ke fetmeyi daha sonraya b rakmak iyi olabilir. Sonra belki, yeniden ana mekan sergilerine dönmek ve yap tlar aras ndaki farkl l klar n tad na varmak mümkün. Örne in, Cildo Meireles'in Bienal alan d na ta rd dört daireli kav ak apartman projesi ya da Doris Salcedo'nun, kullan lm sandalyelerle kaplayaca ardiye veya Mike Nelson' n bir marketin kö esinde, gözden uzak bir yere haz rlayaca 'rehabilitasyon' projesi, izleyicilerin stanbul'u bu sanatç lar n gözlerinden daha farkl olarak görebilmelerine f rsat verebilir" (Milliyet Sanat, Eylül 2003, s. 9-10).

9.3. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar

stanbul Kütür ve Sanat Vakf taraf ndan 2003 sonbahar nda düzenlenen 8. Uluslararas stanbul Bienali'nin küratörlü üne New York'un ba l ca ça da sanat müzelerinden New Museum'un sanat yönetmenli ini de yapan Dan Cameron getirilmi tir.

Dan Cameron'un seçilmesi ile ilgili olarak önceki bienallerde de oldu u gibi yabanc küratörlerin tercih edilmesi tart ma konusu olarak göze çarpmaktad r.

brahim Çiftçio lu'nun stanbul Kültür Sanat Vakf 'n n küratörlerin belirlenmesi ile ilgili olarak tutumuna getirmi oldu u ele tiriler öyledir:

> " stanbul Bienali küratörlerini bir önceki küratörler belirliyor. Bir önceki küratör kim? Yeni seçilenin bir benzeri. Almanya'dan, Japonya'dan, ABD'den vs.. H k demi birbirlerinin burnundan dü mü ler. Bunu sa layan ve gerçekle tiren stanbul Kültür Sanat Vakf 'd r. Bu tavr n "sanatta ve kültürde küreselle me" ile ilgisi sorgulanmal d r.

> Bak n z ülkemizin anl - anl küratörlerinden Beral Madra aç k seçik "New York'tan gelen küratör... Özel sektörün yat r m yla ayakta duran New York Sanat Sistemi, küresel sanat etkinliklerinin ölçüt belirleme merkezi olmay sürdürüyor" diyor. (7 Ekim 2003, Radikal) Te bihte hata olmas n ama bunun bir anlamda ekonomiyi kurtarmak için uluslararas emperyalist kurumlardan, IMF'den medet ummaktan ne fark var? Ve halk m z n deyimi ile stanbul Kültür Sanat Vakf "el eyi ile gerde e girmeye" çal yor dersek çok mu kaba kaçar?
>
> stanbul Bienali emperyalist kültür ku atmas n n truva at d r. Küratörler gittikleri ülkeyi, daha do rusu ülkemizi ve de erlerimizi tan mamaktad r. (Diyarbak r nerededir? Mist r Dan Comeron?) Burda kendisine yard mc olan 2. s n f "küratörler" ise onlar n silik bir kopyas d r zaten. Dan Cameron'la yap lm bütün ropörtajlara bak n z, "beklenti"lere uyan cevaplar vermesine kar n bildi indende a mamaktad r. Kendi gündemini bienalin gündemi olarak dayat yor. Bunun evrensellikle, evrensel bir gündemle ili kisi oldu unu dü ünmüyorum. Olan sadece halk m z n deyimi ile "muzum h yard r, yesende bir, yemesende.." demektedir. San rs n z, ulusal gururunuzu çi neyen bir sömürge valisi.
>
> Geçmi imizi bilmez, varolan durumumuzu bilmez, gelece e bakan tavr m z ve önermelerimizi bilmez, sanatç lar m z bilmez (seçilen sanatç larda alaturka ili kilerle önerilenlerdir ve do al olarak yasak savma bab ndan kabul görür..) Ama kendi gündemlerini ve anlay lar n dayat rlar. Kültürel alanda emperyalist alandaki sald r dan soyutlayamazs n z. Soyutlamaya kalk rsan z, sa l kl bir kar duru gösteremezsiniz büyük tekellerin gazete, televizyon ve di er kurumlar ve adamlar yla size bir truva at olarak yedirirler" (Çiftçio lu, 2003) (http://www.evrensel.net/03/11/29/kultur.html#1).

Veysel Günay ise Dan Cameron'un 8. Uluslararas stanbul Bienali'nin küratörlü üne getirli i ile ilgili olarak u ele tirilerde bulunmu tur:

> "Bienaller pek çok nedenle hep uluslararas d r. stanbul Sanat Bienali de uluslararas d r. Uluslararas olman ön ko ulu -bunun anlam bat l larca be enilmektir- bat l bir küratöre yetki vermektir. Ça r lan bat l sanatç lar sergi öncesi "misafirperverli imize" yak r biçimde a rlan r. Birkaç günde

> eser yaratmalar istenir. Ya da onlar öyle ister. yi "misarfirperverli e", "iyi misafirlikle" kar l k verirler. Ve ortaya "Do u-Bat Bulu mas ", "Medeniyetler Bulu mas " gibi bulu örnekleri ç kar. 2003 stanbul Bienalinde biraz daha yol al n r. Tek seçici bir Amerikal d r? (…)
> Nedense 3. Dünya ülkelerini temsil edenlerin büyük ço unlu u Amerika ya da ngiltere'de ya yor, ya da oralarda okumu lar. (…) yi de, yine de 3. dünyal ya bir Amerikal gibi i yapt rmay becermek hiç de küçümsenemeyecek bir ba ar say lmal , alk lanacak bir ba ar " (Günay, 2003) (http://www.evrensel.net/03/11/29/kultur.html#1).

Heykelt ra Mehmet Aksoy; "Ba sanatç onlar. Hani elbirli iyle yap lan sinema gibi, tiyatro gibi bir i olsa; 'yönetmen bu, senaryo bu, oyuncular da bunlar' dersin. Sanki sanatç lar futbolcu, maça ç kar yorsun, sen de tek seçici antrenör. Antrenörler hiç olmazsa hemen hepsi futbolcu kökenli, hem de iyi futbolcu. Peki ya küratör? Sanat yap m sürecindeki problemlerle yüzle memi , bu bilgiden ve duygudan yoksun bir ki inin, tek seçicili i ne kadar do ru olur, bilemiyorum." yorumunda bulunarak bienallerin; kat lan sanatç lar yla de il, küratörleriyle an l r olu una dikkat çekmektedir (Aksoy, 2003, s.15).

9.4. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar

Dört resmi mekana yay lan 8. Uluslararas stanbul Bienali, 'geleneksel' mekanlar aras ndaki Yerebatan Sarn c d nda Karaköy'deki 4 No'lu Antrepo, MSU Tophane-i Amire Kültür ve Sanat Merkezi ve Ayasofya Müzesi ile sergiye ev sahipli i yapm t r. Bienalin "outdoor" mekanlar denebilecek "kamusal" olan d mekanlar aras nda ise sokaklar, hamamlar ba çekmi tir.

Mekânlar n mimari tasar m n yapan Marcus Corrales Lantero, dört farkl mekân; Antrepo yal nl , Ayasofya ve Yerebatan Sarn c tarihi zenginli i, Tophane –i Amire Kültür Merkezi'nin farkl yap s yla nas l bir birliktelik olu turdu u ile ilgili sorulara u yan t vermi tir:

> "Bütün mekânlarda ayn ey geçerliydi, tarihi ya da s radan... Tarihi mekânlardaki eserler kendiliklerinden oraya adapte oldular zaten, antrepodaki i ler için ise biz alanlar yaratt k. Antrepoda di er mekânlar gibi,

> sanatç larla ileti im içine girdi ve o sanatç larda i lerini burada sergilemek istediler. Antrepo'yla ileti im yap n n kendi içindeki farkl l ktan kaynakland . Alt kat karanl k, üst daha, ayd nl k, bu anlamda bir z tl k durumu ya and , dolay s yla alt katta daha çok video i lerine yer verdik. Ayasofya gibi bir mekandaysa i lerin mekan n bir parças gibi alg lanmas na izin verdik" (Altunok, 2003, s. 15)

Marcus Corrales Lantero ' iirsel Adalet' temas n n mekânlar n tasar m n ne kadar etkiledi i ile ilgili olarak unlar söylemi tir:

> "' iirsel Adalet' bu anlamda benim için bir ekipmand . Benim yapt m sanatç gereksinimleriyle paralel olarak küratörün istedi ini uygulamakt ; yer, yap tlar ve küratörle olan ili kiden ç kan üçgeni dikkate ald m.Bir yönlendirmenin var olmamas önemliydi. Ama di er yandan da bir karma kl k yaratmaya çal t m söyleyebilirim. Mesela k ve ks zl k karma kl yaratmak için önemliydi- Spiral odalar n karanl ve içerdeki videonun ..." (Altunok, 2003, s. 15)

Kendisiyle yap lan söyle ide, Bienal'in mekân seçimi konusuna aç kl k getiren Dan Cameron, mekân seçiminde sanatç lar n da isteklerine önem verdi ini u sözlerle dile getirmi tir:

> "Genel ba lam yla, mekânlar n seçimlerinde as l bask c unsur, sanatç lar n kendi tercihleriydi! Antrepo'nun Bienal'e geri dönmesi gerekiyordu çünkü 'kunsthalle' tipi bir alan n Bienal merkezinde bulunmas laz md . Ancak Tophane, Ayasofya ve Yerebatan' n da Bienal mekânlar aras nda yer almas nda da ayn durum etkili oldu: Neredeyse e it say daki bir ba ka sanatç toplulu u, stanbul'un mimari tarihi içinde yer alabilmeyi tercih etti. Büyük bir talih eseri stanbul Bienali; mimari mekanlar n bo alt larak bienallere tahsis edildi i ve bienal küratörlerinin ihtiyaçlar n n belli bir k sm na yan t verebilen sanat etkinlikleri aras ndaki bu nadir bir f rsatt r."(http://www.sanalmuze.org/paneller /bienal/0185.htm).
>
> Cameron, salt mekana odakl proje önermeyen, "soka a ta an" sanatç lar n say s n n 20yi buldu unu, neredeyse e it say daki bir ba ka sanatç

toplulu unun da stanbul'un tarihi mekanlar nda yer almak istedi ini söylemektedir. (http://www.milliyet.com.tr/bienal--diyarbakira-uzaniyor/ pazar/haberdetayarsiv/14.09.2003/18346/default.htm)

"Asl nda genel ba lam yla, mekanlar n seçimlerinde as l bask c unsur, sanatç lar n kendi tercihleriydi! Antrepo'nun Bienal'e geri dönmesi gerekiyordu çünkü 'kunsthalle' tipi bir alan n Bienal merkezinde bulunmas laz md , Ancak Tophane, Ayasofya ve Yerebatan' n da Bienal mekanlar aras nda yer almas nda da ayn durum etkili oldu: Neredeyse e it say daki bir ba ka sanatç toplulu u, stanbul'un mimari tarihi içinde yer alabilmeyi tercih etti. Büyük bir talih eseri istanbul Bienali; mimari mekanlar n bo alt larak bienallere tahsis edildi i ve bienal küratörlerinin ihtiyaçlar n n belli bir k sm na yan t verebilen sanat etkinlikleri aras nda. Ki bu nadir bir f rsatt r." (Milliyet Sanat, Eylül 2003, s. 9-10)

Beral Madra'n n mekanlarla ilgili olarak yapt de erlendirme ise öyledir:

"Yap tlar mekânlarla birlikte de erlendirmek kaç n lmaz. Bu ba lamda, bienal, döndü dola t yine antrepoya yerle ti-buras bienale yak yor; Tophane-i Amire ho bir yenilik oldu; Ayasofya bu yap tlarla kullan lmasayd daha iyi olurdu; Yerebatan yine yap tlar ba arm diyebiliriz.

Ama bir yer ***var*** ki, insana hiçbir sanatç stanbul'da bir mekân bu denli etkileyici kullanmad dedirtiyor! Çakmakç lar Yoku u 51 No'daki Valide Han' n ikinci kat ndaki bir atölye odas . Mike Nelson, bu odada günlerce çal m ; t pk han n di er odalar nda çal anlar/ya ayanlar gibi... Odada ne oldu unu, henüz gitmeyenler bulundu u için anlatmak do ru de il. Nelson, kentin genlerine i leyen, bir i üretmi . Kenti yorumlamaktan çok, genlerinden birisinin içine girmi ve çal m . Nelson, ayn zamanda 'sanatç olmak' konusunda yerinde bir sunum da yap yor. Yap t üretmenin bir süreç oldu unu imliyor. Bugün pek bulunmayan bir 'ahlak ta yor: yorumlanan ' eyi' ba tan sona ya ayabilmek" (Madra, Radikal, 2003).

Ayasofya'n n kullan m yla ilgili olarak a r ele tirilere maruz kalan Cameron bu konuyla ilgili olarak yap lan bir röportaj nda ele tirileri öyle yan tlam t r:

> “Ayasofya unsurunun fark nday m. Orada ilginç olan, mekân n kullan m ndaki ‘çifte standart’t . Tek bir mekân n farkl yorumlar oldu. Örne in bienali ele tiren kalemlerden birine göre Ayasofya’da sadece tek bir ‘ öhret’in çal mas na yer verilse daha iyi olacakt . Bir sergide demokrasi zemini yaratmak söz konusu olacaksa bunu ‘büyük’ sanatç lara Ayasofya’y tahsis ederek yapamazd n z. Bence bu aptalca olurdu. Öte yandan Ayasofya’daki tüm i lerin ba ar l oldu unu da söylemiyorum. Ama ço u i e yarad ve bundan memnunum” (Altu , 2003, s.19).

Necmi Zeka mekanlarla ilgili olarak, 8. stanbul Bienali’in tart lmas gereken yap s n n, Antrepo’daki yetkinli in neden di er mekânlarda korunamad nda yatt nda oldu unu söylemi tir. Ça da sanat n tarihi mekânlarla yanl bir rekabete zorland n Ayasofya’n n galeri kat ndaki trajedide gözlemlemek mümkün diyen Zeka sözlerine öyel devam eder; “Yerebatan Saray ’nda ça da sanat n, tarihi mekânlarda bir tür ‘çevre kirlili ine’, alg daralmas na neden oldu u o kadar aç k bir ekilde ön plana ç k yor ki a rmadan edemiyor izleyici. Acaba hangisi sergi yap mc s n n gerçek karakterini ortaya ç kar yor? Antrepo mu, Ayasofya m , yoksa stanbul’un dört bir taraf na serpi tirilmi çal malar m ?” (Sönmez, 2003, s.21).

Levent Çal ko lu’nun mekanlar ile ilgili olarak z tl klar n dengesini gözlemledi ini söyler. Çal ko lunun izlenimleri öyledir:

> “Z tl klarla örülü bir Bienal var kar m zda. Dan Cameron, kulland tüm mekânlar , birbirleriyle etkile imli, z tl klar içeren bir düzenlemeyle ele alm . Örne in karanl a aç lan Yerebatan Sarn c n n tenimize bula an nemli derinli i ile Ayasofyan n ayd nl k ikinci kat n n tercih edilmi olmas , tuhaf bir z tl ktan beslenen bir denge yarat yor. Yerebatan, yap tlarda görselli in yüceltildi i, insanl k tarihinin, medeniyetin, modernitenin ele tirildi i bir zindan, buram buram ulvilik kokan Ayasofya ise i lerin mümkün oldu unca sustu u bir e lence park na dönü türülmü ” (http://www.milliyet.com.tr/bienal-doguya-da-uzaniyor/yasam/haberdetay arsiv/07.10.2003/20445/default.htm).

Haldun Dosto lu 8. Uluslararas stanbul Bienali’nde kullan lan mekanlar ile ilgili olarak stanbul’un bir mekan cenneti oldu unu ancak organizasyon sorunalr

ya anmas n n kaç n lmaz oldu unu söylemektedir. Ayr ca Yerebatanda sunulan i lerin uygunlu una dikkat edilmesi gerekti ini ve buran n bienal mekanlar aras nda var diye illa da de erlendirilmek zorunda olmamas n n gerekti ini belirtir:

> " stanbul bir mekânlar cenneti. Her ne kadar her bienal s ras nda "Bu bienali nerede yapaca z?" diye bir sanc olu ursa da stanbul Kültür Sanat Vakf bünyesi içinde neticede bir yerler bulunuyor ve bunlar n kimi daha önce hiç kullan lmayan mekânlar olabiliyor, kimileri de art k bizim izlemeye al t m z, orada sergilerin düzenli olarak organize edilmesinden yabanc l k çekmedi imiz mekânlar olabiliyor. Bu sene mesela ilk defa bir bienal bünyesi içinde de erlendirilen mekân Tophane-i Amire binas idi. Asl nda çok muhte em bir yap , fakat do rusunu istersen –bu benim ki isel kanaatim- bugüne kadar da Mimar Sinan Üniversitesi'nin de denetimi ve kontrolü alt nda, üniversite buray düzgün kullanam yor, kulland ram yor, sanatsal faaliyetler kullanmak isteyenlere inan lmaz yüksek ücretler talep ediyorlar. Onun d ndaki birtak m aktiviteler için de kullan ld n duyuyorum ama, bienal bünyesi içinde kullan lmas n , önemli bir bina olmas nedeniyle önemli buluyorum.
>
> (…) Yerebatan Sarn c sanki bienallerin de i mez mekânlar ndan biri, kendi ba na bile o kadar büyük bir atraksiyon merkezi ki, orada bir ey yapmamak yaz k olur gibi geliyor. Fakat bu bienale münhas r Yerebatan Sarn c ile ilgili çok önemli buldu um bir ey var –herkese çok önemli gelmeyebilir- bu bienalde sanki Yerebatan Sarn c hakk yla kullan lm . Yerebatan Sarn c bienal mekânlar aras nda var diye oraya illa da bir ey koymak, orada illa da bir ey sergilemek zorunda olmamak laz m. E er oraya uygun, sarn ca uygun, rutubetle, damlayan sularla, bu mekânda e er bu atmosferle uyum içinde, ayn dili konu acak bir i veya o atmosferi zenginle tirecek bir yap t oldu unda hakikaten kalitesi çok yükseliyor, ki bu bienalde öyle iki i var orada" (Dosto lu, 2 Ekim 2003) (http://www.acikradyo.com.tr/default.aspx?_mv=a&aid=5442).

9.5. VIII. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri

9.5.1. Can Altay

(Ek 8- Resim 1)

1975 y l nda Ankara'da dünyaya gelen sanatç ya am n Türkiye'de sürdürmektedir.

Karma sergileri; 2003 Making Space Türkiye, 2003 How Latitudes Become Forms: Art in a Global Age, 2001 Yerle mek Türkiye, 2000 Ankara'da genç sanat – 3 Türkiye'dir. Kollektif projeler; 2002 Founded SASA, 2001 ABAP (As Big As Possible) (8. Uluslararas stanbul Bienali Katalo u, 2003)

9.5.2. David Altmejd

(Ek 8- Resim 2)

1974 Montreal Kanada'da dünyaya gelen sanatç ya am n New York ABD'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Sarah Altmejd Kanada, 2002 Clear Structures for a New Genetaion, 1999 Modeles d'esprit et jardins interieurs Kanada, 1998 Jennifer Kanada, 1998 Table nº2 Kanada.

Karma sergileri; 2003 LIFE/LIKE ABD, 2002 Point de chute Belçika, 2002 Demonclownmonkey ABD, 2001 nterval ABD, 2001 How I learned to stop worrying and love the recession ABD (A.g.e).

9.5.3. Alexander Apostol

(Ek 8- Resim 3)

1969 y l nda Barquisimeto Venezuela'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 Residente Pulido ABD, 2000 10 Arjantin, 1999 Obra Reciente Meksika, 1994 Gallinero Feroz Venezuela.

Karma sergileri; 2003 Prag bienali Çek Cumhuriyeti, 2003 Havana bienali Küba, 2003 Printemps de Septembre Fransa, 2002 Sao Paulo bienali Brezilya, 2002 Fotofest ABD (A.g.e).

9.5.4. Knut Asdam

(Ek 8- Resim 4)

1968 y l nda Trondheim Norveç'te dünyaya gelen sanatç ya am n New York ABD'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Irish museum of modern art rlanda, 2001 Klemens gasser & Tanja grunerts ABD, 2001 Museum of contemporary art Norveç, 1999 Venedik bienali talya.

Karma sergileri; 2003 Anything to declare Warwick, 2003 Bewitched, bothered and bewildered sviçre, 2002 Frequenzen Almanya, Norden Avusturya (A.g.e).

9.5.5. Kutlu Ataman

(Ek 8- Resim 5)

V. VIII. ve X. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 11.5.8'de yer almaktad r.

9.5.6. Fikret Atay

(Ek 8- Resim 6)

VIII. ve X. stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 11.5.9'da yer almaktad r.

9.5.7. Txomin BAdiola

(Ek 8- Resim 7)

1957 y l nda Bilbao'da dünyaya gelmi tir. Ya am n spanya'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 1981 Arteder Bilbao, 1986 Kültür Salonu Basauri, 1987 Galeri Soledad Lorenzo Madrid, 1990 Galeri Soledad Lorenzo Madrid, 2002 Malas Formas spanya, 2002 Dearest Fransa, 2001 SOS spanya, 2000 Bedsong spanya, 2000 You Better Change Avusturya.

Karma sergileri; 1987 Dinamikler ve Sorgulamalar: spanya 87, 1989 Genç spanyol Heykelcileri Brüksel, 1990 Artside Galerisi Bath, 1992 Galeri Charpa Valencia, 2003 Valencia Bienali spanya, 2001 Transvases Meksika, 2001 Gaur Hemen Orain spanya, 2000 Zeitwenden Avusturya (A.g.e).

9.5.8. Zarina Bhimji

(Ek 8- Resim 8)

1963 y l nda Mbarara'da dünyaya gelen sanatç ya am n Londra, ngiltere ve Berlin'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Matrix 150 ABD, 2003 Art Now Londra, 2001 Talwar gallery ABD, 1998 Cleaning the Garden ngiltere, 1992 I will always be here Birmingham.

Karma sergileri; 2003 Matrix 150 ABD, 2003 Art Now Londra, 2001 Talwar Gallery ABD, 1992 I will always be here Birmingham, 2003 Venice Bienalin, talya (A.g.e).

9.5.9. Monica Bonvicini

(Ek 8- Resim 9)

1965 y l nda Venedik talya'da dünyaya gelen sanatç ya am n Almanya'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Museum of Modern Art Glasgow, 2002 Black Danimarka, 2001 Scream&Shake Fransa, 2000 bad bed bud pad bet pub sviçre, 1999 Bau talya.

Karma sergileri; 2003 Living inside the Grid ABD, 2003 Bewitched, Bothered and Bewildered sviçre, 2002 Shanghai Bienali Çin, 2002 Public Affairs: da Beuys a Zittel sviçre (A.g.e).

9.5.10. Tania Bruguera

(Ek 8- Resim 11)

1968 y l nda Havana Küba'da dünyaya gelen sanatç ya am n Havana, Küba ve Chicago ABD'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 Ingeniero de Almas spanya, 2002 Tania Bruguera, Ghada Amer ABD, 2001 La isla en peso ABD (A.g.e).

9.5.11. Fernando Bryce

(Ek 8- Resim 12)

1965 y l nda Lima Peru'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 Venedik bienali talya, 2003 Raum für Aktüelle Kunst sviçre, 2002 Vision de la Pintura Occidental Almanya, 2001 Sala Luis Miro Queseda Peru, 1999 Casa Museo Jose Carlos Peru.

Karma sergileri; 2002 Manifesta 4 Almanya, 2002 Bienal lberoamericana de Lima, 2002 Busan biennial Kore, 2001 Politicas de la Diferencia. Arte lberoamericano fin de Siglo Arjantin (A.g.e).

9.5.12. Gerard Byrne

(Ek 8- Resim 13)

1969 y l nda rlanda'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 Frankfurter Kunstverein Almanya, 2002 Douglas Hyde Gallery rlanda, 2002 Limerick City Gallery rlanda, 2002 Green on Red galeri rlanda, 2000 Theater Galeri Avusturya.

Karma sergileri; 2003 The American Effect ABD, 2003 Stop and Go Fransa, 2002 Manifesta Almanya, 2002 How things turn out rlanda (A.g.e).

9.5.13. Alberto Casado

(Ek 8- Resim 14)

1970 Guanabacoa Havana Küba'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2000 Havana biennial Küba, 1996 Historias del Barrio Küba.

Karma sergileri; 2003 Sentido Comun Küba, 1999 Yuma Peligroso Küba, 1995 Mas alla de las Apariencias spanya, 1994 No valen Guayahas Verdes Küba, 1993 Las Metaforas del Templo Küba (A.g.e).

9.5.14. Filipa Cesar

(Ek 8- Resim 15)

1975 y l nda Oporto Portekiz'de dünyaya gelen sanatç ya am n Lizbon, Portekiz ve Berlin'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 Sets For Thougts Portekiz, 2002 Hotel Almanya, 2002 Slow Motion Portekiz, 1998 GOD General Observation Downstairs Portekiz (A.g.e).

9.5.15. Taner Ceylan

(Ek 8- Resim 16)

1967 y l nda Nürnberg Almanya'da dünyaya gelen sanatç ya am n Türkiye'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 1997 / 2002 Galerist Türkiye, 1997 MORE, Derimod sanat galerisi stanbul, 1995 The Monte Carlo Style stanbul, 1994 Genç Osman stanbul, 1991 Mannsbild Almanya.

Karma sergileri; 2003 Aileye mahsus stanbul, 2002 Tehlikeli eyler stanbul, 1997 Performans günleri stanbul, 1995 Genç etkinlik stanbul, 1993 An bellek stanbul (A.g.e).

9.5.16. Csörgo Attila

(Ek 8-- Resim 17)

1965 y l nda Budape te Macaristan'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2002 Peeled city ABD, 2001 Le Fresnoy studio national des arts contemporains Fransa, 2000 Galerie tür Gegenwartskunst Barbara Claassen-Schmall Almanya, 2000 L'Aqua Obliqua talya, 1999 Altered States Slovenya.

Karma sergileri; 2003 Himmelschwer Avusturya, 2002 the eye of the beholder skoçya, 1999 Venedik bienali talya, 1998 Obserwatorium Polonya, 1994 Sao Paulo bienali Brezilya (A.g.e).

9.5.17. Minerva Cuevas

1975 y l nda Meksika'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2001 MVC Blotec Avusturya, 2000 Barcode Meksika, 2000 Mejor Vida Crop Meksika, 1998 Selfdoor Kanada.

Karma sergileri; 2003 HardCore Fransa, 2002 Exchange Rates of Bodies and Values ABD, 2001 nformation – Misinformation 24. Bienal Slovenya, 2000 Democracy Londra (A.g.e).

9.5.18. Ergin Çavu o lu

(Ek 8- Resim 19)

1968 y l nda Tirgoviste Bulgaristan'da dünyaya gelen sanatç ya am n Londra ngiltere'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 Galerist stanbul, 2001 dontmiss Almanya, 2000 Transit space Londra, 2000 Gallery X ABD, 1998 Duncan Cargill galeri Londra.

Karma sergileri; 2003 Venedik bienali talya, 2002 YAYA: stanbul pedestrian exhibitions stanbul, 2002 FAIR Londra, 2002 Loon Again Türkiye, 2001 Look Away spanya (A.g.e).

9.5.19. Danica Dakic

(Ek 8- Resim 20)

VIII ve IX . stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 12.5.18'de yer almaktad r.

9.5.20. Stephen Dean

(Ek 8- Resim 21)

1968 y l nda Paris Fransa'da dünyaya gelen sanatç ya am n Brooklyn, ABD'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Henry Urbach Architecture ABD, 2002 Weatherspoon Art Museum ABD, 2001 Henry Urbach Architecture ABD, 2001 Marcek Sitcoske Gallery ABD.

Karma sergileri; 2003 El Estadio ili, 2002 Whitney bienali ABD, 2002 The Theory of Leisure Meksika, 2002 Deplacements Fransa, 2002 Nao e cinema, nao e televisioa e nem e video Brezilya (A.g.e).

9.5.21. Willie Doherty

(Ek 8- Resim 22)

1959 y l nda Derry, Kuzey rlanda'da dünyaya gelen sanatç ya am n Derry, Kuzey rlanda ngiltere'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 Willie Doherty: False Memory rlanda, 2001 Willie Doherty: How It Was rlanda, 2000 extracts from a file Almanya, 1998 Somewhere else Liverpol, 1996 Willie Doherty Fransa.

Karma sergileri; 2002 Sao Paulo Bienali Brezilya (A.g.e).

9.5.22. Cevdet Erek

(Ek 8- Resim 23)

1974 y l nda stanbul Türkiye'de dünyaya gelen sanatç ya am n stanbul'da sürdürmektedir.

Seçilmi sergileri; 2003 mmedia ABD, 2003 Neresi? Buras ? Turkish art today Japonya, 2002 YAYA: stanbul Pedestrian Exhibitions Türkiye (A.g.e).

9.5.23. Emre Erkal

(Ek 8- Resim 23)

1972 y l nda Ankara Türkiye'de dünyaya gelen sanatç ya am n Ankara ve stanbul'da sürdürmektedir.

Seçilmi sergileri; 2003 ctrl_alt_del Hollanda, 2001 Urban development: Bucharest-Tbillisi- stanbul Türkiye (A.g.e).

9.5.24. Esra Ersen

(Ek 8-- Resim 24)

1970 y l nda Ankara Türkiye'de dünyaya gelen sanatç ya am n stanbul'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 Bild Museet sveç, 2001 If You Could Speak Swedish sveç, 1999 Bettina, Susanne, Esra Almanya, 1995 Diyaloglar Yerebatan Sarn c stanbul, 14. 15. Günümüz Sanatç lar stanbul Sergisi (A.g.e).

9.5.25. Bruna Esposito

(Ek 8- Resim 25)

1960 y l nda Roma'da talya'da dünyaya gelen sanatç ya am n Roma'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Museo Laboratorio di Citta Sant'Angelo talya, 2002 Mueso d'arte Contemporanea castello di Rivoli talya, 2002 Premio Giovane Arte Italiana talya.

Karma sergileri; 2001 Sonsbeek9 Hollanda, 2000 Migrazioni, Premio per la Giovane Arte taliana talya, 1999 DAPERTutto / APERToverALL / APERTOparTOUT / APERTOüberALL talya (A.g.e).

9.5.26. Tony Feher

(Ek 8- Resim 26)

1956 y l nda New York'ta dünyaya gelen sanatç ya am n ABD'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 I'm Tired of Toast ABD, 2002 Maybe ABD, 2002 Red Room and More ABD, 2001 Red Room and More ABD, 200 ASISWAS ABD.

Karma sergileri; 2002 Provisional worlds Kanada, 2002 The Theory of Leisure Meksika, 2001 New Work: Recent Additions to the Collection ABD, 2000 Vanitas in Contemporary Art: Meditation on Life and Death ABD, 1998 Hindsight: Recent Acquisitions to the Permanent Collection ABD.

9.5.27. Dora Garcia

(Ek 8- Resim 27)

1965 y l nda Valladolid spanya'da dünyaya gelen sanatç ya am n Brüksel, Belçika'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 The Kingdom spanya, 2002 Screen Systems spanya, 2002 The Locked Room Belçika, 2001 La Pared de Cristal spanya.

Karma sergileri; 2003 International film festival Hollanda, 2002 Muesum Dhondt-Dhaenens Belçika, 2000 Pontevedra Bienali spanya, 1998 Manifesta 2 Lüksemburg.

9.5.28. Kendell Geers

(Ek 8- Resim 28)

1968 y l nda Brüksel'de dünyaya gelen sanatç ya am n Brüksel Belçika'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Migros museum sviçre, 2002 Sympathy fort he Devil Fransa, 2001 Where angels fear to tread Londra, 2001 Televisionaries Almanya, 2000 Timbuktu Avusturya (A.g.e).

9.5.29. Ann Hamilton

(Ek 8- Resim 29)

1956 y l nda Lima ABD'de dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2002 Lignum sveç, 2002 at hand rlanda, 2001 the Picture is still Japonya, 1999 Venedik bienali talya, 1997 bounden and mattering Fransa.

Karma sergileri; 1999 Carnegie international ABD, 1996 Sydney bienali Avusturya, 1993 Sonsbeek 93 Hollanda, 1991 Sao Paulo Brezilya (A.g.e).

9.5.30. Trenton Doyle Hancock

(Ek 8- Resim 30)

1974 y l nda Oklahoma City ABD'de dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 For a Floor of Flora ABD, 2003 It came from studio floor ABD, 2001 The life and death ABD, 2000 Wow That's Me ABD.

Karma sergileri; 2003 Splat Boom Pow! The Influence of Comics in Contemporary ABD, 2002 Whitney Bienal ABD, 2001 Freestyle ABD, 2000 Whitney Bienali ABD (A.g.e).

9.5.31. Runa Islam

(Ek 8- Resim 31)

1970 y l nda Dakka Banglade 'de dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 Magazin 4 Avusturya, 2003 Rapid Eye Movement ABD, 2001 Director's Cut Londra, 2000 Screen Test Londra.

Karma sergileri; 2003 Miradas complices spanya, 2002 Great theater of the World, 2002 Tele Journeys ABD, 2001 Squatters Hollanda (A.g.e).

9.5.32. Emily Jacir

(Ek 8- Resim 32)

1970 y l nda Ramallah'ta dünyaya gelen sanatç ya am n Filistin ve New York'ta sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Where we come from ABD, 2003 The Khalil Sakakini Cultural Center, 2003 Los Angeles Uluslararas Sanat Bienali ABD, 2003 artSPACE ABD.

Karma sergileri; 2003 VEIL Londra, 2003 Made in Palestine ABD, 2003 Homeland ABD (A.g.e).

9.5.33. Jung Yeondoo

(Ek 8- Resim 33)

1969 y l nda Jinju Kore'de dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2002 Tokyo Brand City Japonya, 2002 Chinese Lucky Estate Çin, 2001 Borame Dance Hall Korea.

Karma sergileri; 2003 Urban Rituals: Contemporary Art from Asia Danimarka, 2002 Shanghai Bienali Çin, 2002 Busan Bienali Kore (A.g.e).

9.5.34. Shahram Karimi

(Ek 8- Resim 34)

1957 y l nda iraz ran'da dünyaya gelen sanatç ya am n Almanya'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2001 Pumpwerk Almanya, 1998 Museum Almanya, 1987 Gallery Taehr ran, 1981 Gallery Wesal ran.

Karma sergileri; 2000 Kunstwerein Almanya, 1997 Grosse Kunstausstellung Almanya, 1994 Kunstiorum Bonn Almanya, 1976 Gallery Tachte ran (A.g.e).

9.5.35. Hassan Khan

(Ek 8- Resim 35)

1975 y l nda Kahire M s r'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 17 and in AUC M s r, 2001 Reading the Surface: 100 portraits, 6 locations and 25 Questions M s r, 1999 i am a herp M s r.

Karma sergileri; 2003 Multitude and Solitude talya, 2003 Contemporary Arab Representations: Cairo Hollanda, 2002 nter Play ABD (A.g.e).

9.5.36. Kim Beom

(Ek 8- Resim 36)

1963 y l nda Seul'de dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2002 Art Sonje Cener Kore, 2000 Flower ABD, 2000 Utility folder ABD, 1998 Utility objects ABD.

Karma sergileri; 2003 Time after Time ABD, 2002 Under Construction: New Dimensions of Asian Art Japonya (A.g.e).

9.5.37. Lucia Koch

(Ek 8- Resim 37)

1966 y l nda Porto Alegre Brezilya'da dünyaya gelen sanatç ya am n Porto Alegre'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 Galeria Casa Triangulo Brezilya, 2002 Parede RGB Project Brezilya, 2001 Remix O.A., Brezilya, 2001 Fundos Brezilya.

Karma sergileri; 2003 Futuribles Up Coming spanya, 2002 Shift ABD, 2001 Panaroma da Arte Brasileira Brezilya (A.g.e).

9.5.38. Andreja Kuluncic

(Ek 8- Resim 39)

1968 y l nda Yugoslavya'da dünyaya gelen sanatç ya am n Zagreb H rvatistan'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Extended Media Gallery H rvatistan, 2002 Artspace Visual Art Center Avusturya, 2000 Gallery Miroslav Kraljevis H rvatistan, 1996 Intermedia arts ABD.

Karma sergileri; 2002 Documenta 11 Almanya, 2002 Manifesta 4 Almanya, 2002 Big Torino Bienali of Young Art talya, 2001 Double Life Avusturya (A.g.e).

9.5.39. Surasi Kusolwong

(Ek 8- Resim 39)

1965 y l nda Tayland'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 No Conclusion sveç, 2002 Floating Air Market Almanya, 2001 1000 Lire Market talya, 2000 Air de Paris with Thai Music Fransa.

Karma sergileri; 2003 Venedik bienali talya, 2002 Shopping: A Century of Art and Consumer Culture Liverpol, 2001 Berlin bienali Almanya (A.g.e).

9.5.40. Annika Larsson

(Ek 8- Resim 40)

1972 y l nda Stockholm sveç'te dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 Museum für Gegenwartskunst sviçre, 2003 Cosmic Galeri Fransa, 2002 Andrea Rosen ABD, 2002 Institute of Contemporary Art Londra (A.g.e).

9.5.41. Nikki S. Lee

(Ek 8- Resim 41)

1970 Kye-Chang Kore'de dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 The Cleveland Museum of Art ABD, 2001 LEslie Tonkonow Artworks ABD, 2001 Yerba Buena Center fort he Arts ABD, 2001 The Museum of Contemporary Photography ABD.

Karma sergileri; 2003 Somewhere Better Than This Place ABD, 2002 The Liverpol Bienali ngiltere, 2000 Kwangju Bienali Kore (A.g.e).

9.5.42. Jose Legaspi

(Ek 8- Resim 42)

1959 y l nda Namila Filipinlerde dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2001 Phllegm ABD, 2000 Aberrations in Monochrome, 1998 Knives Filipinler, 1992 Kazushi Kawashima and Other Desolate Gods Manila.

Karma sergileri; 2002 Under Construction: New Dimensions of Asian Art Japonya, 2001 From the Sea of Trees Japonya, 1997 Diobok-Obok: Continuities and Contingencies in South East Asian Art Singapur (A.g.e).

9.5.43. Rogelio Lopez Cuenca

(Ek 8- Resim 43)

1959 Malaga spanya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2002 Sao Paulo Brezilya, 2001 El Paraiso es de los extranos spanya, 1998 No/W/Here spanya, 1990 Do Not Cross Art Scene sviçre.

Karma sergileri; 2003 Living inside the Grid ABD, 2003 En el Lado de la Television spanya, 2002 Bienal lberoamericana de Lima Peru (A.g.e).

9.5.44. Liisa Lounila

(Ek 8- Resim 44)

1976 Helsinki Finlandiya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2002 Decisive moment Finlandiya, 2000 There's Nothing to See Here Finlandiya, 1998 Evidence Finlandiya.

Karma sergileri; 2003 Venedik bienali talya, 2003 Transparente talya, 2002 Pontevedra Bienali (A.g.e).

9.5.45. Jorge Macchi

(Ek 8- Resim 46)

1963 Buenos Aires Arjantin'de dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 Luisa Strina galeri Brezilya, 2002 Fuegos de artificio Arjantin, 2001 Le 10Neuf Fransa, 1998 The Wandering Golfer Belçika.

Karma sergileri; 2002 Fortaleza bienali Brezilya, 2001 12 views ABD, 1999 Borges es spanya (A.g.e).

9.5.46. DeAnna Maganias

(Ek 8- Resim 46)

1967 Washington DC ABD'de dünyaya gelen sanatç ya am n Atina Yunanistan'da sürdürmektedir.

Seçilmi sergileri; 2003 Outlook Yunanistan, 2001 Vaguely Familiar Places Yunanistan, 1999 METRO: New Trends in Contemporary Greek Art Yunanistan (A.g.e).

9.5.47. Nalini Malani

(Ek 8- Resim 47)

1946 y l nda Karaiçi Pakistan'da dünyaya gelen sanatç ya am n Hindistan'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002/3 Hamletmachine ABD, 2002 Recent video art ndia, 2000 When Krishna Opened His Mouth, 2000 The Casred&The Profane ndia.

Karma sergileri; 2003 20th World Wide video festival, 2001 Century City Londra (A.g.e).

9.5.48. Marepe

(Ek 8- Resim 48)

1970 y l nda Santo Antonio de Jesus Brezilya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2002 Supletivo Manual e Natal Brezilya, 1995 Casco de Cavalo Brezilya, 1992 LAtein Amerika Woche Almanya.

Karma sergileri; 2003 How Latitudes Become Forms: Art in a Global Age ABD, 2002 Bahia de Todos os Santos Almanya, 2002 The Liverpool Bienal Liverpol (A.g.e).

9.5.49. Marlene McCarty

(Ek 8- Resim 49)

1960 y l nda Lexington ABD'de dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2002 Poltergeist Girls at Home ABD, 2002 Young Americans Part 2 ABD, 2001 Young Americans ABD, 1993 Metro pictures ABD.

Karma sergileri; Violence the True Way sviçre, 1998 Wahlverwandshaften sviçre (A.g.e).

9.5.50. Julie Mehretu

(Ek 8- Resim 50)

1970 Adis Ababa Etiyopya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 Julie Mehretu ABD, 2002 White Küba Londra, 2001 Art Pace ABD, 1999 Module ABD.

Karma sergileri; 2003 Prag Bienali Çek Cumhuriyeti, 2003 The Moderns talya, 2003 Outlook Yunanistan, 2003 Splat Boom Pow! The Influence of Comics in Contemporary Art ABD (A.g.e).

9.5.51. Cildo Meireles

(Ek 8- Resim 51)

1948 y l nda Rio de Janeiro Brezilya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 Musee d'Art Moderne et Contemporain de Strasbourg Fransa, 2002 Viagem ao centro do ceu e da terra talya, 1999 Klasma Museum of Contemporary Art Finlandiya (A.g.e).

9.5.52. Bjorn Melhus

(Ek 8- Resim 52)

1966 y l nda Kirchheim Almanya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2002 Bjorn Melhus Video Almanya, 2002 Primetime Almanya, 2001 Du bist nicht allein Almanya.

Karma sergileri; 2003 The American Effect ABD, 2003 Taktiken des Ego Almanya, 2003 American Dream ABD, 1998 New Visions Video ABD (A.g.e).

9.5.53. Aernout Mik

(Ek 8- Resim 53)

1962 y l nda Groningen Hollanda'da dünyaya gelen sanatç ya am n Amsterdam'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 The Project ABD, 2003 La Caixa spanya, 2002 CAC, Vilnius Litvanya, 2001 The Powerplant Contemporart Art Gallery Kanada.

Karma sergileri; 2003 Micropolitivas spanya, 2003 Outlook Yunanistan, 2001 Berlin Bienali Almanya, 2001 Yokohama Triennal Japonya (A.g.e).

9.5.54. Zwelethu Mthethwa

(Ek 8- Resim 54)

1960 y l nda Durban Güney Afrika'da dünyaya gelen sanatç ya am n Güney Afrika'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 New Works ABD, 2002 Gallery Hengevoss-Durkopp Almanya, 2002 Museum of Contemporary Art ABD, 2002 Marco Noire Contemporary Art talya.

Karma sergileri; 2003/4 The Gift: Generous Offering, Threaening Hospitality Yeni Zelanda, 2003 Sharjah International Bienal Birle ik Arap Emirlikleri, 2002 Fuori Uso talya, 2002 Dis/location Bilbao spanya (A.g.e).

9.5.55. Mike Nelson

(Ek 8- Resim 55)

1967 y l nda Loughborough ngiltere'de dünyaya gelen sanatç ya am n Londra'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2001 Nothing is True. Everything is Permitted Londra, 2001 Venedik bienali talya, 2000 The coral reef Londra, 1999 Tourist Hotel rlanda.

Karma sergileri; 2003 Capp Street Project: 20th Anniversary Exhibition ABD, 2002 Sydney Bienali Avusturya, 2001 Turner Prize, The Cosmic Legend of the Uroboros Serpent (A.g.e).

9.5.56. Jun Nguyen Hatsushiba

(Ek 8- Resim 56)

1968 y l nda Tokyo Japonya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2000 Mizuma Art Galeri Japonya, 1998 Individuals – Collections Japonya, 1997 Dream Vietnam, 1996 The Mosaic Series Exhibition ABD.

Karma sergileri; 2000 Kwangju bienal Korea, 1999 Gap Vietnam Almanya, 1996 Critic's Choice ABD, 1995 New Works ABD (A.g.e).

9.5.57. Paul Noble

(Ek 8- Resim 57)

1963 Northumberland ngiltere'de dünyaya gelen sanatç ya am n Londra'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Allbright Kmoxx Galeri ABD, 2000 Gamey Brawin ABD (A.g.e).

9.5.58. Jockum Nordström

1963 y l nda Stockholm sviçre'de dünyaya gelen sanatç Stockholm sviçre'de ya yor.

Ki isel sergileri; 2002 David Zwirner ABD, 2001 Galleri Magnus Karlsson sveç, 1999 Galleri 1. Gothenburh sveç, 1998 Galleri Magnus Karlsson sveç.

Karma sergileri; 2003 Le Songe d'une nuit d'ete Fransa, 2002 Drawing Now: Eight Propositions ABD, 2000 Liste 2000 sviçre (A.g.e).

9.5.59. Walter Obholzer

(Ek 8- Resim 59)

1953 y l nda Viyana'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 Galerie Meyer Kainer Avusturya, 2002 Secession Avusturya, 2001 Baumgartner Galeri ABD, 1997 Galerie Thaddaeus Ropac Fransa.

Karma sergileri; 2001 MUMOK Avusturya, 2000 Across the Quarterdeck Salzburg (A.g.e).

9.5.60. Oda Projesi

(Ek 8- Resim 60)

Özge Aç kkol

1976 y l nda stanbul'da dünyaya gelmi tir. stanbul, Türkiye'de ya yor.

Güne Sava

1975 y l nda stanbul'da dünyaya gelmi tir. stanbul, Türkiye'de ya yor.

Seçil Yersel

1976 y l nda stanbul'da dünyaya gelmi tir. stanbul, Türkiye'de ya yor.

9.5.61. Marcel Odenbach

(Ek 8- Resim 61)

1953 y l nda Köln Almanya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2002 Frankfurter Kunstverein Almanya, 1998 Kölnischer Kunstverein Almanya, 1987 Centre Georges Pompidou Fransa (A.g.e).

9.5.62. Yoshua Okon

(Ek 8- Resim 62)

1970 y l nda Meksika'da dünyaya gelen sanatç ya am n Meksika ve Los Angeles ABD'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 Orillese a la Orilla sviçre, 2002 Yoshua Okon Meksika, 2002 Yoshua Okon ABD, 2000 Orillese a la Orilla Meksika, 1997 A proposito Meksika.

Karma sergileri; 2002 Exchange rates of bodies and values ABD, 2002 California bienali ABD, 1998 Mexelente ABD (A.g.e).

9.5.63. Raquel Ormella

(Ek 8- Resim 63)

1969 y l nda Sdyney Avustralya'da dünyaya gelmi tir

Ki isel sergileri; 2002 Living in other peoples' houses Avusturya, 2000 while sleeping Avusturya, 2000 Rental beige Avustralya, 1998 What do you want from me? Avustralya.

Karma sergileri; 2003 Feedback Avustralya, 2002 Sao Paulo bienali, Cidades: Sidney Brezilya, 2001 New releases Avustralya, 1999 Talkback, Living Here Now, Art + Politics, Avustralya Performans Avustralya (A.g.e).

9.5.64. Tsuyoshi Ozawa

(Ek 8- Resim 64)

1965 y l nda Tokyo Japonya'da dünyaya gelen sanatç ya am n Saitama Japonya'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 Tsuyoshi Ozawa: Comparatively Recent Works Japonya, 2000 Tsuyoshi Ozawa: JIZOING 1987 – 1999 Japonya, 1998 One Man Group Show: Ichitaro Okamoto, Nitaro Okamoto, Santaro Okamoto, Tsuyoshi Ozawa Japonya.

Karma sergileri; 2003 How Latitudes Become Forms: Art in a Global Age ABD, 2002 Under Construction: New Dimensions of Asian Art Japonya, 2002 Kwangju Bienal Kore (A.g.e).

9.5.65. Bruno Peinado

(Ek 8- Resim 65)

1970 Montpellier Fransa'da dünyaya gelen sanatç ya am n ABD ve Nantes Fransa'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 After Hate Fransa, 2003 Kombinaçao Brezilya, 2002 Good Stuff 2 talya, 2001 Low Re(s)volutions Fransa.

Karma sergileri; 2003 Anti-Pure sviçre, 2003 Extra ABD, 2002 Listening to New Voices ABD, 2001 Tirana Bienali Albania (A.g.e).

9.5.66. Marjetica Potrc

(Ek 8- Resim 66)

1953 y l nda Ljubljana Yugoslavya'da dünyaya gelen sanatç ya am n Ljubljana Slovenya'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Solar Shack spanya, 2002 Extreme Conditions and Noble Designs ABD, 2002 Barefoot College: A House ABD.

Karma sergileri; 2003 GNS Fransa, 2003 Somewhere Better Than This Place ABD, 2003 PARA-SITES Almanya, 2002 Designs fort he Real World Avusturya (A.g.e).

9.5.67. Araya Rasdjarmrearnsook

(Ek 8- Resim 67)

1957 y l nda Trad Tayland'da dünyaya gelen sanatç ya am n Chiang Mai Tayland'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 Why poetry rather than awareness Tayland, 2000 At nightfall candles are lighted Tayland, 1998/9 Lament of Desire Tayland, 1994 Water is never still Tayland.

Karma sergileri; 2003 Time after time ABD, 2002 EV+A 2000, heroes + holies rlanda, 2001 ARS 01 Finlandiya, 1995 Johannesburg Bienali Güney Afrika (A.g.e).

9.5.68. Michael Riley

(Ek 8- Resim 68)

1960 Dubbo Avustralya'da dünyaya gelen sanatç ya am n Sidney Avustralya'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2000 cloud & Empire Sidney Avustralya, 1999 Fly blown Avustralya (A.g.e).

9.5.69. Anri Sala

(Ek 8- Resim 69)

1974 y l nda Tiran Arnavutluk'ta dünyaya gelen sanatç ya am n Paris Fransa'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Anri Sala Avusturya, 2003 Castello di Rivoli Torino talya, 2002 Amplified Absorbers sviçre, 2001 It has been raining here Fransa.

Karma sergileri; 2003 Remind Avusturya, 2001 Unpacking Europe Hollanda, 1999 After the Wall: Art and Culture in Post Communist Europe sveç (A.g.e).

9.5.70. Doris Salcedo

(Ek 8- Resim 70)

1958 y l nda Bogota Kolombiya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2001 Doris Salcedo Londra, 1999 Doris Salcedo: Unland Londra, 1998 Unland / Doris Salcedo: New York ABD.

Karma sergileri; 2002 Documenta 11 Almanya, 1999 The Liverpol Bienal of Contemporary Art Liverpol, 1994 Cocido y Crudo spanya (A.g.e).

9.5.71. Seifollah Samadian

(Ek 8- Resim 71)

1954 y l nda Ürimiye ran'da dünyaya gelen sanatç ya am n Tahran ran'da sürdürmektedir.

Seçilmi sergileri; 2003 Sharjah bienali Birle ik Arap Emirlikleri, 2003 Mak Viyana Avusturya, 2002 Documenta 11 Almanya, 2001 San Francisco International film festival ABD.

Filmografiden seçki 2003 The art of killing, 2001 ABD Africa, 1999 The door, 1999 The White Station, 1998 Tehran the 25th hour (A.g.e).

9.5.72. Peter Sarkisian

(Ek 8- Resim 72)

1965 y l nda Glendale ABD'de dünyaya gelen sanatç ya am n Santa Fe, NM, ABD'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 Peter Sarkisian: Dusted ABD, 2001 Peter Sarkisian ABD, 1998 Sarkisian: New Project ABD.

Karma sergileri; Attitude 2002 Japonya, 2002 Vidarte 2002, video and Electronic Arts Festival Meksika, 2001 Making time: Considering Time as a Material in Contemporary Film & Video ABD, 2000 Stanze e Segreti talya (A.g.e).

9.5.73. Avi Shaham

(Ek 8- Resim 84)

1953 y l nda Tel Aviv srail'de dünyaya gelen sanatç ya am n Tel Aviv ve Paris'te sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2001 Resonant Space – 3 srail, 1999 Resonant Space – 2 srail, 1998 Resonant Space, 1997 Man's Pre-eminence over the Machine srail, 1994 Tova Osman Gallery srail.

Karma sergileri; 2002 Paradise srail, 2002 Ein HArod Museum of Art srail (A.g.e).

9.5.74. Efrat Shvily

(Ek 8- Resim 73)

1955 y l nda Kudüs srail'de dünyaya gelen sanatç ya am n Kudüs srail'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 Centre de la Photographie sviçre, 2001 GAlerie Martine & Thibault de La Chatre Fransa, 1995 Herzlia Museum srail.

Karma sergileri; 2003 Venedik bienali talya, 2003 Nos/Otros, Identity and Otherness spanya, 2003 based upon True Stories Hollanda, 2000 L'etat des choses Almanya, 2000 The Lisson Summer Exhibition Londra (A.g.e).

9.5.75. Shahzia Sikander

(Ek 8- Resim 74)

1969 y l nda Lahor Pakistan'da dünyaya gelen sanatç ya am n New York, NY, ABD'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Divine Circles Wall ABD, 2000 Acts of Balance ABD, 1999 Shahzia Sikander ABD (A.g.e).

9.5.76. Song Dong

(Ek 8- Resim 75)

1966 y l nda Pekin Çin'de dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2002 Eyeball Çin, 2000 Song Dong in London ABD, 1997 Slap, Video Installation Art Show Almanya, 1997 LOOK, Video Installation Art Show Çin, 1994 Another Lesson: Do you Want to play with Me? Çin.

Karma sergileri; 2002 Kwangju Bienali Kore, 2001 Living in Time, Chinese Contemporary Art Exhibition Almanya, 2000 18 World Wide Video Festival Hollanda (A.g.e).

9.5.77. Monika Sosnowska

(Ek 8- Resim 76)

1972 y l nda Ryki Polonya'da dünyaya gelen sanatç ya am n Var ova Polonya'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 Foksal gallery foundation Polonya, 2001 Little Alice Polonya, 2000 Non-existent Room in a Part Hollanda.

Karma sergileri; Architectures of Gender ABD, 2003 Laura pecci gallery Milan talya, 2003 Bewitched, Bothered and Bewildered sviçre, 2002 Manifesta 4 Almanya (A.g.e).

9.5.78. Jennifer Steinkamp

(Ek 8- Resim 77)

1958 y l nda Denver ABD'de dünyaya gelen sanatç ya am n Los Angeles ABD'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 Jimmy Carter ABD, 1999 Phase = Time ABD, 1995 Smoke Screen ABD, 1989 Gender Specific ABD.

Karma sergileri; 2002 Media City Seul 2. Bienal Kore, 2001 Beau Monde: Toward a Redeemed Cosmopolitanism ABD, 2000 The 46 Bienali ABD, 2000 Wonderland ABD (A.g.e).

9.5.79. Sugito Hiroshi

(Ek 8- Resim 78)

1970 y l nda Nagoya Japonya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri 2003 Nicole Klagsbrun Galeri ABD, 2002 Ranger Japonya, 2002 Voyager Japonya, 2001 Gallery Arndt Berlin Almanya.

Karma sergileri; 2003 Evan Hollowar, Mathew Roney ABD, 2003 Interview with Painting, 2003 Antonio Carderara and Hiroshi Sugito Almanya'd r. 2001 Jap in the Box Londra ngiltere (A.g.e).

9.5.80. Suh Do-Ho

(Ek 8- Resim 79)

1962 y l nda Seul Kore'de dünyaya gelen sanatç ya am n New York ABD'de sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 The Perfect Home ABD, 2002 Do-Ho Suh Londra, 2001 Do-Ho Suh: Some/One ABD, Do-Ho Suh ABD.

Karma sergileri; 2002 Sidney bienal Avusturya, 2001 Venedik bienal talya, 2001 BodySpace ABD, 2000 Open Ends ABD sürdürmektedir.

9.5.81. Fiona Tan

(Ek 8- Resim 80)

1966 Pekan Baru Endonezya'da dünyaya gelen sanatç ya am n Amsterdam Hollanda'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Fiona Tan Akte 1 Almanya, 2003 Fiona Tan Londra, 2001 Matrix 145 ABD, 2000 Scenario Almanya, 1998 J.C. Van Lanschot Prize Belçika.

Karma sergileri; 2003 Strangers ABD, 2002 Documenta 11 Almanya, 2001 Venedik Bienali talya, 2001 Berlin Bienali Almanya (A.g.e).

9.5.82. Lina Theodorou

(Ek 8- Resim 82)

1970 y l nda Atina Yunanistan'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 Spiritual & Land Yunanistan, 2001 Hippodrome Yunanistan, 2000 Nobody called the cops Yunanistan, 2000 Helping Dr. Boom Hollanda.

Karma sergileri; 2003 M-ARS Art and War Avusturya, 2002 Fusion Cuisine Yunanistan, 2002 Big Social Game talya, 2000 The Artists of Spyropoulus Museum Yunanistan (A.g.e).

9.5.83. Milica Tomic

(Ek 8- Resim 83)

1960 y l nda Belgrad Yugoslavya'da dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2003 Venedik bienali talya, 2002 xy ungelöst the reconstruction of the crime sveç, 2000 Kunsthalle Wien Avusturya, 1999 Galerie im Taxispalais Avusturya.

Karma sergileri; ARS 01 Finlandiya, 1999 du bist die welt Viyana, 1998 Sao Paulo bienali Brezilya (A.g.e).

9.5.84. Uri Tzaig

(Ek 8- Resim 1)

1965 y l nda Kiryat Gat srail'de dünyaya gelmi tir.

Ki isel sergileri; 2002 Guinness Store house rlanda, 2001 Alla Akbar Londra, 2001 Play Amerika, 2000 Moonstruck Fransa, 1999 Migros museum Zürih sviçre.

Karma sergileri; 2001 Yokohama bienali Japonya, 2000 Let's Entertain ABD, 1995 Venedik Bienal talya, 1994 This is the Show and the show is many things Belçika (A.g.e).

9.5.85. Jasmila Zbanic

(Ek 8- Resim 86)

1974 y l nda Saraybosna Yugoslavya'da dünyaya gelen sanatç ya am n Saraybosna'da sürdürmektedir.

Filmografiden seçkileri; 2003 Images From The Corner, 2002 To & Fro, 2000 Red Rubber Boots talya, 1998 Love is, 1997 After, After Almanya (A.g.e).

9.6. VIII. Uluslararas stanbul Bienalinin Bas ndaki Görünümü

9.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü

- ALTUNOK, Özlem. "Müzi in Resmini zlemek" Cumhuriyet, 25 Kas m 2003:15
- ALTUNOK, Özlem. "Ekolojik ve Bar Dolu Bir Mesaj" Cumhuriyet, 8 Ekim 2003:14
- ALTUNOK, Özlem. "Adaletin Bu mu Dünya?" Cumhuriyet, 19 Eylül 2003:14
- ALTUNOK, Özlem. " iirsiz Adalet i nsan Is tmaz" Cumhuriyet, 16 Eylül 2003:15
- ALTU , Evrim. "ABD'nin ran'dan Fark Yok", Radikal ,29 Eylül 2003:21
- ALTU , Evrim. "'The Best Of' Serkan Özkaya", Radikal, 13 Eylül 2003:21
- ALTU , Evrim. "'Off-Bienal' Al r m yd n z?", Radikal, 23 Eylül 2003:21

- ALTU , Evrim. “Bienalin nsanl k Masalc s ”, Radikal, 15 Eylül 2003:23
- ALTU , Evrim. “Bir Küratörün tiraflar ”, Radikal, 25 Kas m 2003:19
- ANON M. “Sanatç lar n ah Mat ” Radikal, 16 Eylül 2003:21
- ANON M. “Bienal Diyarbak r’a Uzan yor” Milliyet Pazar, 14 Eylül 2003:11
- ANON M. “Lo , Nemli Yerebatan’ n Payla t S rlar” Radikal, Cumartesi
- ANON M. “Ele tirmenler Kendilerini Tart acak” Radikal, 18 Eylül 2003 Per embe
- ANON M. “Bienal Tüy Gibi Uçuracak” Hürriyet Keyif, 21 Eylül 2003 Pazar ANON M.“Bienal’de de Var Laf da” 21 Eylül 2003 Pazar ANON M. “Bienale 85 Sanatç Geliyor” 26 Haziran 2003 Per embe ANON M. “Herkesin Bienal’i Kendine” 20 Eylül 2003 Cumartesi:7
- SÖNMEZ, Necmi. “ stanbul Bienali S n f Atlad ” Cumhuriyet, 18 Kas m 2003:15
- SÖNMEZ, Necmi. “Bütün Gözler stanbul’da” Radikal, 11 Kas m 2003:21
- KAHRAMAN, Hasan Bülent. “Bienaldeki Gizli Güzellik” Radikal, 2 Ekim 2003:21
- KAHRAMAN, Hasan Bülent. “Kendimizi Seyretmek çin ‘Matrix’e Gidiyoruz” Radikal, 13 Kas m 2003:20
- AKSOY, Mehmet. “Sanat K y m na Art k Bir Son Vermeli” Cumhuriyet, 23 Kas m 2003 Pazar
- BAYKAM, Bedri. “Küreselle menin Öteki Yüzü” Cumhuriyet, 24 Kas m 2003 Pazartesi
- BAYHAN, Mehmet. “Bir Çok Garip e Sanat Denmeye Ba land ” Cumhuriyet, 20 Kas m 2003:14
- ÖZSEZG N, Kaya. “Demek ki Kehanet Tutmad ” Cumhuriyet, 20 Kas m 2003:14
- GÜREL, Ziya. “Ça m z n Bellek Kay tlar ” Cumhuriyet, 26 Kas m 2003:14
- GÜLERYÜZ, Mehmet. “Genç Sanatç lar Bienali” Cumhuriyet, 22 Kas m 2003:15
- OKTAY, Ahmet. “ iirsel Adalet?” Cumhuriyet, 18 Kas m 2003:15
- KOMET. “Sevdi im Çok Oldu” Cumhuriyet, 19 Kas m 2003:14
- ERB L, Gülsün. “Küratörler Gerçek Sanatç lardan Uzak” Cumhuriyet, 18 Kas m 2003:15

- DOSTO LU, Haldun. “Yap t n Duru u ve Niteli i Önemli” Cumhuriyet, 19 Kas m 2003:14
- MADRA, Beral. “Bienale Nazar De mesin” Radikal, 7 Ekim 2003 Sal
- YILMAZ, Kemal. “Bienal Geliyor Bienal, Uyan Ahali Bu Ne Hal” Radikal, 20 Nisan 2003
- AKAY, Ali. “8. Bienal Amac na Ula t ” Cumhuriyet, 21 Kas m 2003:14
- T MUÇ N, Af ar. “Sanatç yla Kitleleri Bulu turmak” Cumhuriyet, 21 Kas m 2003:14
- YILMAZ, hsan. “Sanat Bizi Yakalad ” Hürriyet Keyif, 21 Eylül 2003 Pazar
- GED K, Ömür. “Çocuklar Mutlaka Getirin” Hürriyet Keyif, 21 Eylül 2003 Pazar
- SARK S. “ yi Video ‘derdinden’ Belli” Radikal, 22 Ekim 2003:20

9.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü

8. Uluslararas stanbul Bienalinin Uluslararas bas ndaki görünümü ile ilgili olarak yeterli veriye ula lamam t r.

ONUNCU BÖLÜM

DOKUZUNCU ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

9. Uluslararas stanbul Bienali, 9. Uluslararas stanbul Bienali, 16 EyIül-30 Ekim 2005 tarihleri aras nda Charles Esche ve Vas f Kortun küratörlü ünde gerçekle mi tir. Etkinli in küratör asistanlar olarak November Paynter ve Esra Sar gedik görevlendirilmi tir.

28 ülkeden 53 sanatç ve sanatç grubunun kat ld Bienal, birçok ilke imza atmaktad r. Bunlardan ilk ve belki de en önemlisi Bienal mekânlar n n, tarihi yar madada konumlanm geleneksel yap lar içinde sergilenmemesi, bunun yerine stanbul y llarca hayali kurulmu olan Modern Müzesi'nin de bunlardan biri oldu u Karaköy, Beyo lu ve stiklal Caddesi yönünde bulunan binalarda izleyiciyle bulu mas d r. Bu mekânlar asl nda son derece merkezi yerler olarak görülse de birçok stanbullunun bile zaman ay r p da girmedi i ara sokaklarda bulunan merkezin uç noktalar d r. Dolay s yla ortal k ücretsiz olarak girmelerine olanak tan nm , Bienal kataloglar yla dola anlara yön gösteren Karaköylülerden geçilmemektedir. Asl nda stanbul'un göbe ine yakla t kça insan n gidece i mekandan bu kadar kopuk olmas belki de senelerce Ayasofya, Aya rini ve Yerebatan Sarn c gibi geleneksel yap lar n benimsenmi olmas ndan kaynaklanmaktad r.

Bir di er yenilik ise, Uluslararas stanbul Bienali tarihinde ilk kez iki küratörlü (e küratör) bir uygulama gerçekle tirilmi tir. Van Abbemuseum'un yöneticili ini yapan Charles Esche, 2002 y l nda da Kore'deki Gvvangju Bienali'nin e küratörlü ünüüstlenmi ti. ki küratörlü bu yöntem, Türk küratörün yabanc küratöre, gerek mekan seçiminde gerek Türk yetkili ve sanatç larla ileti imde büyük kolayl k sa lam t r.

Üçüncü yenilik ise 9. Uluslararas stanbul Bienali'nin ve sanatç lar n n tan t m na bir sene öncesinden farkl konferans ve etkinliklerle ba lanmas ve bu bir sene içerisinde Bienal'in a zlardan dü ürülmeyerek son derece farkl bir 'festivalizm' anlay na gidilmesidir (Yusufo lu, 2006, s.212-213).

Pierre Bourdieu 9. Uluslararas stanbul Bienali'nin -belki de di er Bienallerden en büyük fark olan- sergileme mekanlar n de i tirme politikas d nda etkinliklerini

Bienal öncesinde bir seneye yayma politikas ve böylece Bienali gündemde tutma ile ilgili dü üncelerini öyle dile getirmektedir:

> " çinde bulunulan alanda farkl l k yarat lmak isteniyorsa, mücadeleye beklenti yaratarak ba lamak gerekmektedir. Vas f Kortun ve Charles Esche bunun bilincindeler. Toplant lar düzenleyerek bienali çok önceden gündemde tutmak, hatta organizasyonda kar la lan sorunlar payla mak güncel sanat n seslendi i, kültürel sermayesi yüksek kesimde beklenti yaratan giri imlerdir. Bunun daha geni ça l bir benzerini Okwui Enwezor Documenta 11'i düzenlerken gerçekle tirmi tir… Taktik olarak do ru bir yakla m (...)" (Art-ist, Aral k 2005, s. 52).

9 Uluslararas stanbul Bienali'nin bir özelli i de, hem stanbul'da, hem de Hollanda'n n Eindhoven ehrindeki Van Abbemuseum'da e zamanl olarak gerçekle ecek olmas d r. stanbul Bienali'ne paralel bir proje olarak planlanan ve 1 Ekim tarihinde aç lacak olan Van Abbemuseum'daki Eindhoven stanbul Sergisi, kimi sanatç lar n 9. Uluslararas stanbul Bienali ile payla rken kimi sanatç lar n stanbul Bienali'nin tarihçesinden seçerek, 'ba ka bir yer, ba ka bir mekân', dü üncesini uluslararas bir sanat müzesi bünyesinde canland racakt r" (http://www.ntvmsnbc.com/news/336882.asp).

9. Uluslararas stanbul Bienali'nde u sergiler ve sanatç lar yer almaktad r:

a. Garanti Platform Güncel Sanat Merkezi: Gruppo A12, Otto Berchem, Hüseyin Alptekin, Yael Bartana, Hatice Güleryüz, Oda Projesi, ener Özmen

b. Garibaldi Binas : Gruppo A12, Jakup Ferri, Y.Z. Kami

c. Bilsar Binas : Gruppo A12, Dan Perjovschi, Ola Pehrson

d. Deniz Palas Apartman : Gruppo A12, Jakup Ferri, Hatice Güleryüz, Oda Projesi, ener Özmen, Phil Collins, Silke Otto-Knapp, Servet Koçyi it, Paulina Olowska, Lukas Duvvenhögger, Khalil Rabah, Nedko Solakov, Michaei Blum, Pilvi Takala, Johanna Billing, Gardar Eide E narsson

e. Garanti Binas : Gruppo A12, Otto Berchem, Axe! John VVeider-Jesko Fezer, Daniel Guzman, Hatice Güleryüz, Oda Projesi, ener Özmen, Solmaz Shahbazi, Wael Shawky, Jon Mikel Euba, David Maijkovic, Halil Alt ndere, Ruangrupa, Chris Johanson, Nedko Solakov, Gardar Eide Einarsson, Yaron Leshem, Sean Snyder, Jakup Ferri, Yochai Avrahami

f. Tütün Deposu: Gruppo A12, Luca Frei, Johanna Billing, Jakup Ferri, Hatice Güleryüz, Oda Projesi, ener Özmen, 'Flying City', Ahmet Ö üt, Alexander Ugay, Tintin Wuiia, Maria Eichhorn, Pavel Büchler

g. Antrepo No:5: Gruppo A12, Daniel Bozhkov, Smadar Dreyfus, Cerith Wyn Evans, Hala Elkoussy, Erik Göngrich, Mario Rizzi, Ahlam Shibli, RVVIN, Alexander Ugay-Roman Maskalev, Hatice Güleryüz, Oda Projesi, ener Özmen

h. Misafirperverük Alan : Event Zone, Free Kick, Hafriyat, Lost In Translation, Roll, Kiosk.

10.1. Bienalin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar

9. Uluslararas stanbul Bienali'nin temas küratörler Charles Esche ve Vas f Kortun atraf ndan ' stanbul' olarak belirlenmi tir. Esche, teman n belirleni inin alt nda yatan sebepleri u sözlerle ifade etmi tir:

> Do rusu köprüler kurmakla filan ilgilenmiyorum. stedi im, bu kentin güncel gerçekli ini, tart malar n getirdi i görünümüyle, Avrupa'daki bu nüfusu en yo un kentin halini gözler önüne serebilmek asl nda. Bu yolla, farkl yeniden dü ünme olas l klar n ortaya koyabiliriz. Ama bunu egzotik, turistik, eski bir Osmanl ba kentiyle ilgilenerek, tarihi köprüler kurarak de il, tarihsel bir fantezi alan olarak de il, varolan tansiyon, çeli ki ve farkl "husumet" durumlar n n zemini olan, gerçek bir ehir olarak stanbul biçimiyle yans tabilmek söz konusu olabilmeli. Kald ki, stanbul'u aslen besleyen, "birlikte varolu "u ya atan halin de ta kendisi bu. Burada görebildi imiz olas l klara, dünyan n pek az yerinde tan k olabiliyoruz. Buradaki insanlar, yani izleyiciler, sanat bireysel hayal güçlerine dair tetikleyici bir enstrüman olarak kullan yorlar. Bu topluluk ad na, sanat eserleri de farkl anlay ve insanlar aras nda farkl bir a yarat lmas na olanak tan yor. stanbul'da, farkl varolu biçimlerini ke fedebilece imiz umudunday m. Vatanda olal m ya da olmayal m (Altu , 2004) (http://www.acikradyo.com.tr/default.aspx? mv=a&aid =9143).

Vas f Kortun ise temayla; tamamiyla ayk r l k ve kar tl klar n, çat mada olanlar n, her ne ekilde olursa olsun bir arada ya ad bir stanbul'dan söz edilebilece ini söylemektedir.

Haldun Dosto lu, stanbul'un sanki çok dü ünülmü de zorla bulunmu bir tema gibi durmas na ra men, kavramsal alt yap s aç kland nda kendisini yakalayan taraflar oldu unu söylemektedir. Bu konu ma öyledir:

> Bugüne kadar stanbul'u kavram olarak kullanan sergilerin bir k sm nda, stanbul'a daha d ar dan bakan, oryantalist bir yakla mla stanbul'u pazarlamaya çal an yap tlar n yer ald eserlere rastlarken, bu sefer tam aksine stanbul'un içinden, Charles Esche ve Vas f Kortun'un ifadeleri ile, "kentin kendi ba lam ndan ço alan, çok katmanl yap s üzerinde yo unla an, hatta stanbul'un bir metafor, bir öngörü, ya anan bir gerçeklik ve bir esin kayna olarak anlat laca öykülerin, zengin bir tarihin, s n rs z olanaklar evreninin kap lar n aralayan" i leri bekliyorlar. Biraz daha aç yorlar ve stanbul üzerine i yapan sanatç lar stanbul'a aylar öncesinden davet etmeyi dü ünüyorlar, burada kals nlar, 3-5 günlük izlenimlerle de il de aylar süren izlenimler edinsinler, ehrin kendi "problemati ini" görsünler, o "problematik" üzerinden i ler üretsinler beklentisi içindeler" (Dosto lu, 2004) (http://www.acikradyo.com.tr/default.aspx?_mv=a&aid= 788 1).

Erden Kosova, kavram n stanbul olarak seçili i ile ilgili, "Türkiye'nin Avrupa Birli i'ne giri sürecinde bak lar n do rudan stanbul'a yöneltilmesiyle de ili kili de il miydi acaba biraz durum. Kald ki, stanbul Modern de tam bu amaca uygun olarak bir ç rp da kuruluvermemi miydi?" yorumunda bulunmu tur (Pelvano lu,2009) (http:// www.sanalmuze.org/ paneller/bienal/0185.htm).

Christina Tilmann, "So uk Kafe Avrupa'ya Nereden Gidiliyor? stanbul 9. Sanat Bienali" ba l kl yaz s nda, Vas f Kortun ve Charles Esche'nin aç klad Bienal temas ' stanbul'un, sade ve s radan oldu u ele tirisinde bulunmu tur (A.g.e.).

Burcu Ayan, " stanbul" temal bienal ile ilgili olarak yapt de erlendirmede geçmi bienallerin temaler ile dokuzuncu bienalin temas n n bir kar la t rmas n yapm t r. Bu konu ma öyledir:

> “Bilakis, “Tutku ve Dalga”, “Egofugal” ve “ iirsel Adalet” gibi temalardan sonra, düpedüz yal n, kentliyi içine çeken bir ba l vard bu y lki Bienal’in: “ stanbul”. Üstelik beylik söylemler de bir yana b rak lm t . “Egofugal” gibi bir temada bile, stanbul’un Do u-Bat aras nda bir köprü olu undan bahsedilirken!, burada stanbul’un bizzat kendisiydi konu… “Biz basit ba l klardan ho lan yoruz” diyordu di er küratör Charles Esche; ancak stanbul, asl nda tam da o dönemde seçilecek bir temayd . E deyi le, zaman, bir tema olarak stanbul’u seçmek için çok uygundu. Vas f Kortun-Erden Kosova tart mas nda (http://www.resmigorus.org) Erden (…) Kosova’n n da belirtti i gibi, Türkiye’nin Avrupa Birli i’ne giri sürecinde bak lar n do rudan stanbul’a yöneltilmesiyle de ili kili de il miydi acaba biraz durum. Kald ki, stanbul Modern de tam bu amaca uygun olarak bir ç rp da kuruluvermemi miydi?” (A.g.e.).

Burcu Pevlano lu ise bienalin ba l n n, Tutku ve Dalga, Egofugal ve iirsel Adalet gibi temalardan sonra, düpedüz yal n, kentliyi içine çeken bir tema oldu unu ve beylik söylemlerin de bu ba l kla bir yana b rak ld n belirtmektedir (A.g.e.).

10.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar

9. Uluslararas stanbul Bienali 28 ülkeden 53 sanatç ve sanatç grubununa ev sahipli i yapmaktad r. Bienalde Türkiye’den be sanatç yer almaktad r. Küratör Yuko Hasegava, çe itli ülkelerden ve Türkiye’den kat lacak sanatç lar belirlerken göz önünde bulundurdu u kriterleri öyle ifade etmektedir:

> “Uzun bir ara t rmadan sonra kat lmas n istedi im sanatç lar n, ülkelerine giderek sergilerini Ve yap tlar nI görmeye çal t m. Yap tlar n yer alaca mekânlar da ben belirlerdim. çerikle örtü en ve s natç lar no daha önceden tan d m yap tlar n mekana davet ettim Baz sanatç lar ise yeni do an fikirlerle olu an ve bu bienale özel çal malar haz rlad lar. Türkiye’ye her geldi imde bir çok Türk sanatç s n n yap t n gördüm. Yakla k yüzün üzerinde ba vuru oldu. Hepsini inceledim. Özellikle uluslararas alanda

ad n duyurmam ve Türkiye de ya ayan Türk sanatç lar seçmeye çal t m" (Alt nok, 2005).

Uluslararas stanbul Bienali'nde bu kez daha az say da sanatç oldu u gözlenmektedir. Bu konu ile ilgili olarak Esche ve Kortun öncelikle Türkiye'yi çevreleyen bölgenin sanatç lar üzerine yo unla t klar n söyler.

Ero lu; stanbul Bienali'nin bugüne kadarki üç yabanc küratörünün de, özellikle Türk sanatç lar n seçiminde, pek do ruya yönelmemedikleri ele trisinde bulunmu tur. Sözlerine öyle devam etmi tir:

> Bu durum biraz Block'ta pozitifti. Hasegavva'dan önceki son üç bienale bak nca s ras yla iyi (R.Block), orta (R. Martinez) ve kötü, hatta çok kötü (P. Colombo) bir bienalden geçti imizi söyleyebilirim. Son üç bienalde de alternatif e ilim ve kavramsal sanatç lara a rl k verilmi ti ki, bunu ciddi biçimde yine bir tek Block a m t , Colombo 'da ise tuval ve boya resmine ans tan nm t , fakat bunlar çok kötü örneklerdi. Kan mca küratör Hasegawa'ya ait bu son bienaldeki Türk sanatç seçimi yine vasat n üstüne ç kamazken, geneldeki görüntüsüyle de, ancak küratör Colombo'nun bienalini a maya çal r durumdayd .
>
> Türkiye'de sanatç o kadar az ki... Yabanc küratörlerin elinde neden oyunca a dönülüyor? te bu sorunun cevab n aramak en do rusu olacakt r: Öncelikle Türkiye'de bienale küratör olabilecek yeti mi eleman n olmad bilinen bir gerçek. Sanat geli meyince, yazan ve ele tirmeni de geli miyor. Ayr ca, Türkiye'de ne yaz k ki sanat tarihçisi de yeti miyor. Nedeni ise "sanat orada, tarihi burada". Yabanc küratörün iyisini bulmam z mümkün de il. Çünkü i ler "al gülüm ver gülüm" ili kileriyle geli iyor, Bir Türk sanat yap mc s bir Afrika ülkesine gitti inde nas l rahat davran rsa, "ne yapsam do rudur" diye yüksekten atarsa, Türkiye'ye gelen küratörler de ayn s n yap yor. Yabanc küratör en k sa sürede bize benziyor; yani kim ngilizceyi iyi biliyorsa ve küratöre yak n duruyorsa, onu tavl yor. Aksi halde küratöre ula mak olas bile de il.
>
> Oysa küratörün çok ciddi biçimde sanatç ayr m yap p atölye gezmesi gerekmekte, S n rl olarak yap lan atölye gezileri kesinlikle yetersiz kalmakta. unu belirtmeliyim ki, Ülkemize gelen küratörler kesinlikle etki

alt nda. Bir de u var; gelen küratör de haks z de il. Türkiye'de sanatç o kadar az ki. Onun için de küratör seçti ini zorlama seçiyor. Bir ba ka söyleyi le duygusal davranmak zorunda kal yor. Ayr ca küratörler hep izlemeye yönelik i leri seçiyorlar, hatta uluslararas platformlarda birbirlerine hava att klar da kesin. Bütün bunlar n olabilmesi için. dekoratif, sempatik ve sevimli gözükmeye çal yorlar" (Ero lu, 2001).

Dokuzuncu bienalde, sanatç lar ve sanatç lar n belirlenmesine ili kin belirgin bir tart ma ortam olu tu u görülmemektedir.

10.3. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar

Van Abbemuseum Direktörü Charles Esche ve Platform Garanti Güncel Sanat Merkezi Yöneticisi Vas f Kortun'un küratörlü ünü üstlendi i 9. Uluslararas stanbul Bienali'nde ilk kez iki küratörlü bir sisteme gidilmi tir. Bu konu en çok tart lan nokta olmu tur.

Ero lu, iki küratörlü sistemiyle Venedik bienali'ne benzeyen bir tutum gerçekle tirilmesinin rastlant sal say lamayaca n dü ündü ünü söylemektedir. Bu konu ma öyledir:

"Bas na verdikleri demeçler ve foto raflarla iki küratörün de, "önce bienal" mant yerine, "önce biz" mant ndan hareket ettikleri anla l yor. Kendi kamusal yanlar n ve alanlar n -kendine yak n olanlar kendine çekip, uzak olanlar d layan- dü ündükleri, her hallerinden belli, bu iki küratör, kendi reklamlar n n pe indeymi gibi geldi bana; e er durum buysa, ortada bencilce bir tutum var diyebiliriz. Küratörlük tan m n , en çok tehdit eden de bu tutumdur zaten. K saca, küratörün, bienalin üstüne ç kma, bienal olu umunu alt na alma iste i, en tehlikelisidir ve kendini 9. Bienal'de ortaya koymu gözükmektedir. Bu durum, günümüzdeki sanat dünyas nda, ilginin, hak eden sanatç dan, daha az hak eden küratöre kayd n n bir göstergesi olarak da de erlendirilebilir. ki küratörlü sistemiyle 9. stanbul Bienali'nin, ku kusuz hep özendi ini dü ündü ümüz bu y lki Venedik Bienali'nin iki küratörlü sistemine de müthi bir rastlant yla benzerli i ise, do ald r ki, çok enteresan bir durum ortaya koyuyor" (Ero lu, Yap , Say : 287, Ekim 2005).

Dokuzuncu bienalde, küratörlerin belirlenmesine ili kin belirgin bir tart ma ortam olu tu u görülmemektedir.

10.4. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar

‘ stanbul’ temas alt nda 53 uluslararas sanatç n n ve sanatç grubunun projelerinin sergilenece i 9. Uluslararas stanbul Bienali’nde bienal yöneticisi Çelenk Bafra, i lerin yan nda kent ya am n n da izlenebilece i stanbul konseptine uygun olarak sanatseverlerin günlük ya am n içine çekilmesi amaçland n ve mekanlar n bu dü ünceyle ba lant l olarak geli ti ini söylemektedir. Eski ve yeniyi içinde bar nd ran Galata Bölgesi’nde kentin kozmopolit yap s ve ko u turmacas içinde ziyaretçiler yaln zca eserleri görüp gidemeyecekler diyen Bafra, terk edilmi , depo olarak kullan lan ve tekrar var olmay bekleyen bu binalar n sanatç lara özgürlük sa lad n söylemektedir. Bafra mekanlarla ilgili olarak; “Mekânlar mümkün oldu unca az de i tirdik. Güvenlik gözeterek güçlendirme yapt k, tamirat yapt k; ama sanatç lar n boyanmas n istedi i yerler d nda hiçbir yere dokunmad k. Temiz bir sergi mekan olu turmaya çal mad k.” aç klamas nda bulunmu tur (Karahan, 2005) (http://www.arkitera.com/ arsgratiaartis.php?action=displayNewsItem&ID=3989).

Bienalin prodüksiyon amiri Bozkurt Karasu, bienal mekânlar n n sanatç lar çok etkiledi ini ve birçok i in binalar görüldükten sonra onlara uygun tasarland n söylemi tir. “Örne in Nedko Solakov, Deniz Palas’ n bir dairesinin sadece bir odas n yenileyip di er odalardaki çöplere bile el sürdürmemi . Sergilemek istedi i bizzat mekân n kendisi, vurgulamak istedi i ise odan n geçirebilece i de i im olmu .” Bienal sayesinde bu unutulmu mekânlar n gün yüzüne ç kaca n belirten Karasu, Bienalin bir i levi de onlar stanbul’a kazand rmak olacak.” demi tir ve ekler: “Di erlerinden farkl olarak bu bienal stanbul’un tarihine de il, bugününe, gerçekli ine vurgu yap yor” (A.g.e).

Bienalin en dikkat çeken ele tiri konusu tarihi yar madan n terk edilip bienalin ehrin içine ta nmas olmu tur. Vas f Kortun konu ile ilgili olarak unlar söyler; “Tarihi mekanlar stanbullular n gitmedi i veya turist olarak gitti i yerler. Ayr ca bugünün sanat o mekanlara uygulanamaz. Sanat art k mekanlara de il, insanlara do ru yap l yor. Sergiyi ne Osmanl ne de Bizans alg lamas na b rakmak istedik. Seçti imiz i ler orada i leyemezdi” (ahinba , 2005) (http://www.arkitera.com/arsgratiaartis.php? action= displayNewsItem&ID=3812).

Charles Esche ise tarihi yar m adadan uzakla lmas konusu üzerine unlar söylemi tir; “ stanbul’un derinliklerine inmek istedik. Osmanl ve Bizans miraslar fazla yüzeyde. Oysa stanbul, Avrupa’n n en büyük ehri ve tarihten çok daha fazlas var. Biraz kaz maya ba lay nca, milyonlarca insan hikayesi ve farkl ya amlarla kar la yorsunuz. Ayr ca bu sergi turistler için de il. Biz stanbullular dü ündük; ya ad klar ehri, fark nda olmad klar hikayeleri görmelerini istedik” (A.g.e).

Burcu Ayan, tarihi yar madadan uzakla lmas fikri ile ilgili olarak u yorumda bulunmu tur:

> “Öncelikli olarak amaçlanan neydi? Bienal’in, tarihi yar maday terk etmesi. Peki, bunun gerekçesi neydi? Tarihi yar madan n tamamen turistik bir bölge olu u ve y llard r Bienal izleyicisinin bu turistik mekanlara hapsolmas . Hatta küratörlerden biri olan Vas f Kortun, “ben bile art k Sultanahmet çevresine turist gibi gidiyorum” diyordu kendisiyle yap lan söyle ilerin birço unda. Tarihi yar madadan ç kmak, evet iyi bir fikirdi, ama bu tam da planlanan sonucu vermedi, asl na bakacak olursak.(…)
>
> Bienal’in, bence tongaya bast tek durum, tarihi yar madadan kaçarken, kendini “mutenala t rma” (gentrification) sürecinin ya and bir alanda bulmas oldu. Nitekim Esche ve Kortun’un da, 18 Ekim tarihli, Bienal ile hesapla t klar son 9B toplant s nda dile getirdikleri buydu. Tarihi yar madadan ç k lm ama ötesine geçilememi ti. Söz konusu toplant da çok kez ayn örnek verildi i için ben de bu örnek üzerinden gidiyorum: “Mesela Kartal, oras da ya anan bir bölge de il mi?” sorusu yöneltildi inde imdilik bu kadar na cesaret edebildiklerini dile getirmi lerdi Kortun ve Esche…” (Pelvano lu,2009) (http://www.sanalmuze. org/paneller/bienal/0185.htm).

Ulrika Stahre, 9. Uluslararas stanbul Bienalinin mekanlar ile ilgili olarak, stanbul’un hassas bir denge ayar oldu u konusunda küratörlerle hemfikir oldu unu; seçilen sergi mekânlar n n biraz romantik görünümlü olmakla birlikte stanbul metropolünün geçmi iyle olan ili kisine de inmi tir ve bu bölgenin, ne stanbul’un en önemli sembolleri olan Ayasofya, Sultanahmet Camisi veya Topkap Saray gibi yap larla donanm oldu unun; bu ehre ait sembollerin bir kald r m kenar nda veya bir sergi mekan n n at nda elektronik e ya satan bir ma azada da görülebilece inin; k sacas , günlük ya am n egzotik olmaktan uzak oldu unun alt n çizmektedir (A.g.e).

Sibel Yard mc , sergilerin farkl mekânlarda kurulmas n n, Bienal'i standart izleyiciler d ndaki kentlilere açmay ne kadar ba arabilece i tart labilice i noktas nda ele tiri getirmektedir; "Ba ka bir deyi le, Bienal'i sahneleyenler, Bienal'de sahnelenenler ve bunlar belirleyen himaye ve iktidar yap lar ayn kald sürece, seçilen mahallerin de i mesi, dengenin, ayn tahterevallinin *tarihsel* de il de *ça da* taraf nda kurulmas ndan ba ka bir ey de ildir. Bu giri imden beklenen, ancak daha geni bir kesimin onay m kazanmak olabilir ki bu da Bienal'in kente yay lmas ndan çok, içinde bulundu u yap n n daha da ku at c bir hal almas anlam na gelir" (Yard mc , 2003).

10.5. IX. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri

10.5.1. Hüseyin Alptekin

(Ek 9 Resim 1)

1957, stanbul do umlu sanatç , 2007 y l nda 52. Venedik Bienalinde Türkiye'yi temsil etmi tir. 1 Ocak 2008 de atölyesinde hayata gözlerini yuman sanatç n n eserleri CCCB - Centre de Cultura Contemporània de Barcelona'da yer almaktad r.

Seçilmi sergileri:1992 Hüseyin B. Alptekin & Michael Morris - Galeri Nev - Istanbul, 1995 4. International stanbul Biennial, 1998 24° Bienal de São Paulo, 2001 Becoming a Place - Proje4L/Elgiz Museum of Contemporary Art, Istanbul, 2003 Periferic 6 - Periferic Biennial, Iasi / Blut & Honig - Zukunft ist am Balkan - Essl Museum, Klosterneuburg /Shadows and Ghosts - Platform Garanti Contemporary Art Center, Istanbul, 2004 1 Bienal Internacionál de Arte Contemporaneo de Sevilla,/ Manifesta 5 - San Sebastian, 2006 47th October Salon - Oktobarski Salon / October Salon, Belgrade, 2005 Emergency Biennal Bolzano 2005 EindhovenIstanbul - Stedelijk Van Abbemuseum, Eindhoven, 2005 9th stanbul Biennial, 2005 3rd Tiran Bienali, 2006 5 Tage bis zum Ende der Kunst - Kunsthalle Fridericianum, Kassel, 2010 When Ideas Become Crime - Depo, Istanbul (http://www.artfacts.net/en/artist/huseyin-alptekin-34296/profile.html).

10.5.2. Pawel Althamer

(Ek 9 Resim 2)

1967, Var ova do umlu sanatç çal malar n ve ya am n halen Var ova'da sürdürmektedir.

Seçilmi Ki isel sergileri; 2004 - "Paul ve Vincent" - Bonnefantenmuseum, Maastricht, 2005 Te vik Galerisi Var ova, 2006 - "Au Centre Pompidou" - Espace 315, Centre Pompidou Paris, 2007 - "One of Many" - Fondazione Nicola Trussardi, Milan.

Seçilmi grup sergileri: 1991 - "Sihirbazlar ve mistikler" - Var ova Ça da Sanat Merkezi, 1992 - "Diyalog çal malar ve tutumlar " - Polonya Heykel Merkezi Oro sko, 1993 - "Unvollkommen" - Müze Bochum, Almanya/ Sonsbeek '93 - Uluslararas Arnhem Sanat Bienali, 1994 - "Çimlenme 8" - St Joost Akademisi Londra, 1995 - "Antikorlar" - Var ova Ça da Sanat Merkezi; 1996 - "Ben ve AIDS" - Czereja Galerisi, Var ova, 1997 - "Documenta X" – Kassel (http://www.culture.pl/baza-sztuki-pelna-tresc/-/eo_event_asset _publisher/eAN5/content/pawel-althamer#powrot5).

10.5.3. Halil Alt ndere

(Ek 9 Resim 3)

1971 y l Mardin do umlu Halil Alt ndere 1996 y l nda Çukurova Üniversitesi Resim Bölümü'nde lisans, 2000'de Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nde lisansüstü e itimini tamamlam , 2000-2001 y llar aras nda Nantes Güzel Sanatlar Okulu'nda yüksek lisans sonras e itimine devam etmi tir. 1999'dan bu yana art-ist güncel sanat dergisi'nin yay nc l n sürdürmekte olan Alt ndere, 2002 y l ndan beri küratöryel çal malar da yapmaktad r.

Halil Alt ndere, erken dönem çal malar nda ulus-devleti, iktidar simgeleyen kimlik kart , banknot, pul gibi günlük ya amdan s radan nesnelerin anlamlar n küçük müdahalelerle ters yüz ederken, 2000 sonras üretimlerinde daha çok alt kültürler, gündelik ya am içindeki s ra d ancak ola an görünen durumlar mesele edinmi tir. Politik ve ironik bir yakla mla üretti i çal malar ; 1997 Uluslararas stanbul Bienali'yle ba lay p 2007'de Documenta'ya kadar birçok önemli sergide yer almaktad r.. São Paulo Bienali (1998), Manifesta-4, Gwangju ve Setinye Bienalleri (2002) sanatç n n yer ald sergilerden sadece baz lar d r Sanatç ayr ca, Almanya, ngiltere, Fransa, Güney Kore, ABD, Brezilya, Yeni Zelanda, srail, Hollanda, Danimarka, Montenegro, Bulgaristan, Romanya, Yunanistan ve Avusturya'da pek çok uluslararas sergide yer alm t r.

Gerçekçi ol, imkans z talep et"(2007), "Freekick"(2005), "Seni öldürece im için çok üzgünüm"(2003) sergilerinin küratörlü ünü yapan Alt ndere, 2007 y l nda yay mlanan User's Manual / Kullanma K lavuzu: 1986-2006 Türkiye'de Güncel Sanat

kitab n n da Süreyyya Evren ile birlikte e -editörüdür (http://www.sanatmagazin.com /index.php?option=com_content&task=view&id=97&Itemid=2).

10.5.4. Yochai Avrahami

(Ek 9 Resim 4)

1970, Afula srail do umlu sanatç ya am n halen Tel Aviv'de sürdürmektedir. 2003 srail Genç Sanatç lar Ödülü'nü alm ve 2000 Amerika srail Kültür Vakf bursunu kazanm t r.

Seçilmi Ki isel sergileri; 1997 The Artist's Studios Gallery, Tel-Aviv, 2001 "Shablarists", Alon Segev Gallery, Tel-Aviv, 2003 Akerby sculpture park, Nora, sveç, 2004 Forthcoming, Hertzliah Museum of Art.

Seçilmi grup sergileri: 2002 "The Land of Shadow", Tel-Aviv Museum of Art, Tel-Aviv. Curator: Ellen Ginton,1994 "Bugrashov beach", "Art Focus 1994". Küratör: Sigalit Landau, 1999 "Mirages", The New Art Gallery, Rishon-Le-Zion, 2001 "Plastic Sheet", A.A.Silver Gallerisi, Tel-Aviv, 2002 "Invisible Power", Reading site, Tel-Aviv. Küratör:Galit Eilat, 2003 "why not", Haifa Üniversitesi Sanat Galerisi, Haifa. Küratör:Avishai Eyal (http://artnews.org/artist.php?i=166).

10.5.5. Yael Bartana

(Ek 9 Resim 5)

1970, Afula srail do umlu sanatç ya am n Amsterdam ve Tel Aviv'de sürdürmektedir. 1992 - 1996 y llar aras nda Bezalel Sanat ve Tasar m Akademisi, Kudüs'te lisans e itimini tamamlam t r.1999'da New York Görsel Sanatlar Okulunda e itim alm t r.

Ödülleri: 1996'da Samuel Ödülü, 2003 Anselm Kiefer Ödülü, The Wolf Vakf , srail, 2005 Prix de Rome, kincilik ödülü Amsterdam, Hollanda, 2006 srail Bilim, Kültür ve Spor Ödülü, 2007 srail Vakf Sanat Ödülü, 2009 Prix Dazibao (http://www.artnet.com/artists/yael-bartana/).

10.5.6. Otto Berchem

(Ek 9 Resim 6)

1967, Milford do umlu sanatç Amsterdam'da ya am n sürdürmektedir.1990 y l nda BFA, Parsons School of Design,1994'te MFA, Edinburgh Sanat Koleji,1995/96'da Amsterdam Rijksakademie van beeldende kunsten'de e itim alm t r.

Seçilmi Ki isel sergileri; 2000 The Dating Market, Ellen de Bruijne Projects, Amsterdam, 2001 Art Statements, ArtBasel 32, Basel, 2002 Going Public, Iff, Houston

Seçilmi grup sergileri: 2008 Nothing to declare, 4th. Triennale of Contemporary Art, Friedrichshafen, 2008 More to Love, The Art Center, Chulalongkorn Üniversitesi, Bangkok, 2008 More to Love, Chiang Mai University Art Center, Chiang Mai, 2009 The Art and Collections of Acmea, NP3, Groningen, 2009 Tipos Moviles, 2nd Poly/Gaphic Triennial., San Juan, 2010 More to Love, Casa Asia, Barselona ve Madrid, 2010 Contemporary Global, Sotheby's, Amsterdam, 2010 This is Not Our Cup of Tea, Sao Paolo Bienali, 2010 Flower Salon, Museum van Loon, Amsterdam, 2011 Material Apparatus, Cheekwood Museum of Art, Nashville, 2011 You Are Not Alone, Miró Foundation, Barcelona, 2011 Out of Storage, Timmerfabriek, Maastricht (http://www.ottoberchem.com/curriculum.html).

10.5.7. Johanna Billing

(Ek 9 Resim 7)

1973, Jönköping do umlu sanatç 1994-1999 y llar aras nda Konstfack International College of Arts, Crafts & Design, Stockholm'da e itim görmü tür. Halen Stockholm'da ya am n ve çal malar n sürdürmektedir.

Seçilmi Ki isel sergileri; 2010 I¹m Lost Without Your Rhythm, Glaasmoog, Köln, 2009 Tiny Movements, ACCA, Melbourne, 2008 This is how we walk on the Moon, Malmö Konsthall, Malmö (http://www.makeithappen.org/johannacv.html).

10.5.8. Michael Blum

(Ek 9 Resim 8)

1966 y l nda Kudüs'te do an sanatç Paris I Panthéon-Sorbonne Üniversitesi ve Ecole Nationale de la Photographie, Arles, Fransa'da e itim görmü tür. Bir sanat tarihçisi, yazar ve foto rafç d r.

Seçilmi sergileri: De Appel, Amsterdam, 2006, Cape Town - Stockholm (On Thembo Mjobo), 2007 sveç ve Güney Afrika Mobile Sanat Üretim, Stockholm, 2005

9. stanbul Bienali, 2008 A Different Lady, Diaspora Müzesi, Tel Aviv (http://artrelish.com/ 2011/03/22/michael-blum-at-art-papers-live/).

10.5.9. Dan el Bozhkov

(Ek 9 Resim 9)

1959, Aytos Bulgaristan do umlu sanatç New York'ta ya yor.

Seçilmi sergileri: 2005 9. Uluslararas stanbul Bienali, 2006 NY Performans Sanat Fuar , Roebling Hall, Brooklyn, NY, 2007 6. Mercosul Bienali, Porto Alegre, Brezilya (http://www.andrewkreps.com/artists_bio.html?aid=53).

10.5.10. Pavel Büchler

(Ek 9 Resim 10)

1952, Prag do umlu sanatç , 1970 – 1972 y llar aras nda Prag Grafik Sanatlar Fakültesi'nde ve 1973 - 1976 y llar aras nda da Prag Uygulamal Sanatlar Enstitüsü'nde e itimini tamamlam t r. Sanatç 2010 y l nda 2009 Northern Art Prize (Kuzey Sanat Ödülü 2009)' kazanm t r. Çal malar n ve ya am n Manchester'da sürdürmektedir.

Seçilmi sergileri: 2005 9. Uluslararas stanbul Bienali, 2009 Frankfurter Kunstverein, Frankfurt, Almanya, 2010 DOX, Prag, Retrospektif (http://www.artnet. com/ artists/pavel-b%C3%BCchler/).

10.5.11. Phil Collins

(Ek 9 Resim 11)

1970, Runcorn do umlu sanatç 1990 – 1994 y llar aras nda Manchester Üniversitesinde, 1998 - 2000 y llar aras nda ise Ulster Sanat ve Tasar m Okulu'nda e itim görmü tür. Çal malar n ve ya am n Brighton'da sürdürmektedir.

Ödülleri: 2001 Absolut Ödülü, 2001 Paul Hamlyn Vakf Görsel Sanatlar Ödülü, 2003 Present Futures Illy Ödülü 2005 AXA Sanat Sergisi Ödülü (http://www.artnet. com/artists/phil-collins/).

10.5.12. Smadar Dreyfus

(Ek 9 Resim 12)

Smadar Dreyfus, Tel Aviv srail'de 1963 y l nda do mu tur ve 1990 y l ndan bu yana Londra da ya am n sürdürmektedir. Bezalel Sanat ve Tasar m Akademisi mezunu olan sanatç , Kudüs Kraliyet Sanat Koleji'nde e itim görmü ve daha sonra Londra Slade School Media'da lisansüstü çal malar n sürdürmü tür. Dreyfus kurulum ba lam nda, video, foto raf ve ses üzerinde çal m t r.

Ki isel sergileri; 2006Victoria Miro Gallery Londra, 2008 Ekstra City Kunsthal Antwerpen, 2009 Magasin 3 Stockholm Konsthall, 2005 KON Galerisi stanbul

Son grup sergileri: 2006 ARTLV Museo de Arte Contemporaneo de Castilla y Leon MUSAC, spanya, 2005 9. Uluslararas stanbul Bienali, 2009 Deneme Balonlar Tel Aviv (http://www.artiscontemporary.org/artist_detail.php?id=75).

10.5.13. Lukas Duwenhögger

(Ek 9 Resim 13)

1956, Münih do umlu sanatç ya am n stanbul'da sürdürmektedir.

Son grup sergileri: 2004 Lukas Duwenhögger – Prinzenbad Hamburg, 2005 9. stanbul Bienali, 2006 Optik Schröder, Werke aus der Sammlung Alexander Schröder, 2007 Documenta 12 (http://www.art-report.com/en/artists/LukasDuwenh% C3%B6gger /2345).

10.5.14. Maria Eichhorn

(Ek 9 Resim 15)

1962, Bamberg do umlu sanatç , Berlin'de ya am n sürdürmektedir. Venedik Bienali, stanbul Bienali, Documenta 11 ve Skulptur Münster' e kat lan sanatç n n eserleri; Generali Vakf , Hamburger Bahnhof Berlin, Kunsthalle Bern, Deutsche Bank Koleksiyonu, Eichhorn Daimler Ça da Sanat Koleksiyonu'nda yer almaktad r.

Önemli Sergileri: 1993, 45. Veendik Bienali, 1997 Skulptur.Projekte Münster, 2004 Maria Eichhorn Centre d'Art Santa Mònica Barselona, 2004 3. Berlin Biennale Für Zeitgenössische Kunst Berlin, 2008 Maria Eichhorn Galerie Barbara Weiss Berlin, 2009 DIE MULTIPLES Edition Block Berlin, 2010 Freedom of Speech Kunstverein in Hamburg, 2011 unExhibit Generali Vakf Wien (http://www.art-report.com/en/ artists/Maria_ Eichhorn/555).

10.5.15. Gardar Eide Einarsson

(Ek 9 Resim 16)

1976, Oslo do umlu sanatç 1996 - 2000 y llar aras nda Bergen Ulusal Güzel Sanatlar Akademisi'nde e itim görmü tür. Ya am n ve çal malar n halen New York'ta sürdürmektedir.

Seçilmi sergileri: 2003 Macel, Christine, "Dada et Moi", Les Cahiers du Musée national d'art moderne/ Centre, 2004 Heier, Marianne, "Andre Helter", Billedkunst, #1 2004, 2006 Gallery Sora, Tokyo (with Banks Violette, forthcoming, October), 2006 Stadtische Galerie im Lenbachhaus, Münih (http://www.artnet.com/artists/gardar %20eide-einarsson/).

10.5.16. Hala Elkoussy

(Ek 9 Resim 17)

1974 y l nda Kahire'de do an sanatç Londra'daki Goldsmiths College Üniversitesi, Resim ve ileti im alan nda yüksek lisans tamamlad . 2002-2003 y llar nda foto raf dersleri verdi. 2004 y l nda "the Contemporary Image Collective – CiC"i kurdu.

Elkoussy'nin çal malar Kahire'nin karma k kentsel yap s n n içinde oynayan temel dinamiklerini samimi ve ortak ya am göz ard etmeyerek vurgulamaktad r. Sanatç Guiza. Amsterdan ve Kahire'de ya am n ve çal malar n sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2003 Sakakini Sanat Merkezi, Ramallah, PA, Magda & Nevine: M s r'dan iki kad n, 2005 Townhouse Ça da Sanat Galerisi, Kahire, EG, "Periferik", 2006 Stedelijk Museum Bureau Amsterdam, Amsterdam, NL, Periferik (and Other Stories), 2009 Goteborg Konsthall, Goteborg, sveç

Grup sergileri: 2008 PhotoCairo 4, the long short cut, Townhouse Galerisi, Kahire, 2008 Cairoscape, Foto raf Festivali, Atina, Yunanistan, 2008 Snap Judgements Stedelijk Müzesi, Amsterdam,2009 Sharjah Bienali, Sharjah, UAE, 2009 Looking Inside Out, Kunsternes Hus, Oslo, Norway, 2009 Traum und Wirklichkeit. Zeitgenössische Kunst aus dem Nahen Osten, Zentrum Paul Klee, Bern (http://www. halaelkoussy.com/bio.html).

10.5.17. Jon Mikel Euba

(Ek 9 Resim 18)

1967, Bilbao do umlu foto raf ve video sanatç s Euba ya am n ve çal malar n Bilbao'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2002 ARTIUM Centro-Museo Vasco de Arte Contemporáneo, Vitoria-Gasteiz, 2003 Gatika una doble acción final colectiva - Galeria Moises Perez de Albeniz, Pamplona, 2003 Kill'em all - Fundación Antoni Tàpies, Barselona, 2005 Some things are moving - Galería Soledad Lorenzo, Madrid, 2007 Jugando con piedras - Galeria Moises Perez de Albeniz, Pamplona, 2008 Jon Mikel Euba - Galería Soledad Lorenzo, Madrid, 2011 How to explain Re:horse to a live horse - Galería Soledad Lorenzo, Madrid.

Grup sergileri: 2007 1, 2, 3... VANGUARDIAS. El arte como arte contextual - Sala Rekalde, Bilbao, 2007 MACBA im Frankfurter Kunstverein - Frankfurter Kunstverein, Frankfurt/Main,2008 If I Can´t Dance I Don´t To Be Part Of Your Revolution - Sala Rekalde, Bilbao, 2008 Rock My Religion 1 - DA2 - Domus Artium 2002, Salamanca, 2008 If I Can't Dance, I Don't Want To Be Part Of Your Revolution Edition III - Masquerade - de Appel arts centre, Amsterdam, 2008 Mixed Emotions. Apuntes para una colección del siglo XXI - DA2 - Domus Artium 2002, Salamanca, 2009 If I Can't Dance, I Don't Want To Be Part Of Your Revolution - Project Arts Centre, Dublin, 2009 Mi Vida – From Heaven to Hell - Mucsarnok Kunsthalle, Budapest (http://www.artfacts.net/en/artist/jon-mikel-euba-15170/profile.html).

10.5.18. Cerith Wyn Evans

(Ek 9 Resim 19)

1958, Galler do umlu heykel ve video sanatç s Evans ya am n ve çal malar n Londra'da sürdürmektedir.

Seçilmi sergileri: 2007 Remote Viewing, CCA Kitakyushu Project Gallery, Kitakyushu, Japonya (solo), 2008 Leigh Bowery, Kunstverein, Hannover, Almanya, 2008 Everstill, Casa-Museo Federico Garcia Lorca, Granada, spanya.

10.5.19. Jakup Ferri

(Ek 9 Resim 20)

1971, Pri tina do umlu sanatç 2004 y l nda Pri tine, Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun olmu tur.

Grup sergileri: 2004 e-flux Video Rental, e-flux, New York, 2004 Mediterraneans Arte Contemporanea, MACRO al Mattatoio, Roma, Onufri prize, 2004 Coalesce:With all due intent, Model Arts and Nilland Gallery,Sligo, rlanda, 2004 Total Museum Of Contemporary Art, Seul, Kore, 2004 Biennale of Young Artist, National Gallery, Bükre , 2004 24 FPS Galerija Skuc, Ljubljana, Modern Art of Kosova NGMA, Colaba Hindistan, 2004 Love it or leave it, Cetinje Bienale, 2003 In den Schluchten des Balkan, Kunsthalle Fridericianum, Kassel, 2003 Cocteil Enigmatic, National Museum Pri tine, 2003 Muslim Mulliqi prize National Gallery Pri tine, 2003 Artists of tomorrow II,,National Gallery Pri tine (http://www.nifca.org/2006/gallery/Ferri_Jakup.html).

10.5.20. Flying City

(Ek 9 Resim 21)

2003'te kurulan gurup faaliyetlerine Seul'de devam etmektedirler.

Seçilmi sergileri: 2003 Video Document, Ilju Sanat Evi ARTCUBE Seul, 2004 Realing / Savina Müzesi, 2004 Yeni Bir Geçmi ? Marronnier Sanat Merkezi Uluslararas Fuar , KCAF, 2004 Past In Reverse : Contemporary Art of East Asia, San Diego Ça da Sanat Müzesi, 2004 Hermes Sanat Ödülü Sergisi, Artsonje Merkezi, 2004 Place/ Space, Heyri Festivali, Western Border - Peace Belt, Heyri Art Valley Community House/ Paju, 2004 Gwangju Biennale Site 3 'and others ? 2004 az nl k '/ 518 Özgürlük Park , 2005 Seul Charlottenborg Sergi Salonu Kopenhag,, 2005 Collective Creativity / Kunsthalle Fridericianum / Kassel, 2005 Osaka Art Kaleidoscope/ Contemporary Art Space Osaka (http://flyingcity.kr/intro-eng/intro.htm).

10.5.21. Luca Frei

(Ek 9 Resim 22)

1976, Lugano do umlu sanatç , ya am n ve çal malar n Lund'da sürdürmektedir.

Ki isel sergileri; 2004 To Imagine Action , Studio Dabbeni, Lugano, 2008 Ingleby Galerisi, Edinburgh, UK 2009 Swiss Kültür Enstitüsü, Milan, talya, 2009 Statements (with Galerie Balice Hertling), Art 40 Basel, Basel, 2010 They stared back at him with an expression of vicious, acrid boredom that trembled on the edge of

violence , Balice Hertling, Paris, 2010 The End of Summer, Museo Cantonale d'Arte, Lugano sviçre

Grup sergileri: 12. Kahire Bienali, 2010 Sergiler, Projeler Sanat Merkezi, Dublin, 2011 Aufruf zur Alternatif, Schmela Haus, Düsseldorf, Almanya, 2011 Performing the Curatorial Göteborg Üniversitesi, sveç (http://www.balicehertling.com/ lucafreibio.html).

10.5.22. Erik Göngrich

(Ek 9 Resim 23)

1966, Kirchheimbolanden do umlu Göngrich, Berlin Güzel Sanatlar Fakültesi mezunudur. Sanatç daha sonralar iç mimarl k e itimi alm t r. Ya am n ve çal malar n halen Berlin'de sürdürmektedir.

Seçilmi sergileri: 2003 Das Atmen der Stadt , Haus am Waldsee, Berlin, 2004 Made in Mexico, Hammer Museum, Los Angeles and ICA, Boston, 2005 9. stanbul Bienali, stanbul, 2006 Trial Balloons , MUSAC, Leon/Spain,2007 Praca Nueva Brasilia, Instituto SACATAR, 2007 Fieldwork Cities, Hessisches Landesmuseum, Darmstadt (http://www.megastructure-reloaded.org/390/?type=50).

10.5.23. Gruppo A12

1993'te kurulan sanat kolektifi Cenova ve Milano'da faaliyetlerini sürdürmektedir.

Seçilmi Sergileri: 2005, Platform Garanti Güncel Sanat Merkezi, stanbul, 2005 9. stanbul - Uluslararas stanbul Bienali, stanbul, 2005 Fantastik Sanat - Villa Manin, Centro d'Arte Contemporanea, Codroipo, 2005 Art-Chitecture of Change - Isola Sanat Merkezi, Milan, 2006 Grup Terapisi - MUSEION - Museum für moderne und zeitgenössische Kunst, Bolzano, 2006 the people´s choice Isola Sanat Merkezi, Milan ,2008 Rebuilding with Art - Fondazione Pierluigi e Natalina Remotti, Camogli (GE), 2008 junkbuilding - La Triennale di Milano Design Museum, 2009 Radikal Do a - De i en Dünyada Sanat ve Mimarl k 1969-2009 - Barbican, Londra, ngiltere, 2010 Il museo privato. La passione per l'arte contemporanea nelle collezioni bergamasche - GAMeC - Galleria d´Arte Moderna e Contemporanea di Bergamo, 2010 Radikal Do a - Dick Enstitüsü, Kilmarnock, Do u Ayshire skoçya (http://www.artfacts.net/en/artist /gruppo-a12-21675/profile.html).

10.5.24. Daniel Guzman

(Ek 9 Resim 24)

1964, Mexico D.F'de dünyaya gelen sanatç ya am n Mexico City'de sürdürmektedir.

10.5.25. Hatice Güleryüz

(Ek 9 Resim 25)

1968, Denizli'de dünyaya gelen sanatç ya am n Rotterdam ve stanbul'da sürdürmektedir.

10.5.26. Irwin

(Ek 9 Resim 26)

1983'te kurulan rwin Ljubljana'da çal malar n sürdürmektedir. Sanatç grubu 1984'den beri i lerini birlikte üretmektedir. imdiye kadar performanstan enstalasyona pek çok farkl ifade biçimi ve malzeme kullanm ve ayn zamanda boyanm ve kolajlanm ikon serileri üretmi lerdir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal9/turkce.asp?Page=Artists&Sub=Az&Content=IRWIN).

10.5.27. Chris Johanson

(Ek 9 Resim 27)

1968, San Fransisko. Portland, Oregon'da ya yyan Johanson'un enstalasyonlar sanatç n n ABD'nin bat k y s dolaylar na duydu u tepkisini do rudan göstermektedir.

Johanson, sanat yapmay kendi kendine ö renmi ve San Fransisco'nun Mission bölgesinde çal an bir sanat ve grafiti toplulu unda yeti mi tir. çinde ya ad toplulu u yans tt , çizgi film tarz ndaki çizimleriyle ince gözlemler üzerine kurulu görsel hikayeler anlatm t r. Böyle bir geçmi in yard m yla bu sergide gördü ümüz daha büyük enstalasyonlara geçi yapm t r. Bunlar, tipik karakterlerin soyut resimler ve ba ka unsurlarla kar t r larak zorla bir araya geldi i kaotik bir birle imdir. Bütünüyle ele al nd nda bu i , sanatç n n payla t dünyadaki hayat n bir mikrokozmosunu sunar. Bu dünyada, kendi kendine yeten çevrenin yaratt hayat, hafif bir yabanc la ma hissi vermektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal9/turkce.asp?Page=Artists&Sub=Az&Content=Chris_Johanson).

10.5.28. Y.Z. Kami

(Ek 9 Resim 28)

1956, Tahran do umludur. New York'ta ya ayan sanatç o unlukla yo un ve keskin bak l mütevaz , göze çarpmayan insan portreleriyle tan n r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal9/turkce.asp?Page=Artists&Sub=Az&Content=YZ_Kami).

10.5.29. Karl-Heinz Klopf

(Ek 9 Resim 29)

1965, Linz do umlu sanatç ya am n Viyana'da sürdürmektedir.

10.5.30. Servet Koçyi it

(Ek 9 Resim 30)

1971, Kaman do umlu sanatç ya am n stanbul ve Amsterdam'da sürdürmektedir.

10.5.31. Yaron Leshem

(Ek 9 Resim 31)

1972, Kudüs do umlu sanatç ya am n Kudüs'te sürdürmektedir.

10.5.32. David Maljkovic

(Ek 9 Resim 32)

IX ve XI . stanbul Bienali'ne kat lan sanatç n n biyografisi anlam bütünlü ü bozulmamas aç s ndan Bölüm 12.5.42'de yer almaktad r.

10.5.33. Oda Projesi

(Ek 9 Resim 33)

2000'de kurulan grup faaliyetlerini stanbul'da sürdürmektedir.

10.5.34. Paul na Olowska

(Ek 9 Resim 34)

1976, Gdansk do umlu sanatç ya am n Var ova'da sürdürmektedir.

10.5.35. Silke Otto-Knapp

(Ek 9 Resim 35)

1970, Osnabrück do umludur.. Londra'da ya ayan sanatç o unlukla tuval üzerine sulu boya ve gua gibi basit malzemeler kullanarak, kendi kendilerine koyduklar s n rlar a mak istiyormu gibi duran tuhaf, par ldayan resimler yapmaktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal9/turkce.asp?Page=Artists&Sub=Az&Content=Silke_OttoKnapp).

10.5.36. Serkan Özkaya

(Ek 9 Resim 36)

1973, stanbul do umlu sanatç ya am n stanbul'da sürdürmektedir.

10.5.37. Ahmet Ö üt

(Ek 9 Resim 37)

1981, Diyarbak r do umlu sanatç ya am n stanbul'da sürdürmektedir.

10.5.38. ener Özmen

(Ek 9 Resim 38)

1971, dil do umlu sanatç ya am n Diyarbak r'da sürdürmektedir. ener Özmen, 9. Uluslararas stanbul Bienali'ne " stanbul Guide" isimli bir rehber-kitap ile kat lm t r. Sanatç n n amac piyasadaki stanbul merkezli kent rehberlerinin bir turist için kotar lm son derece faydal pratik bilgilerle biçimlenmi içeri ini stanbul'da ancak sergiler ve ba lant l etkinlikler vesilesiyle ziyaretlerde bulunan bir sanatç n n kalemiyle yeniden olu turmakt r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal9/turkce.asp?Page=Artists&Sub=Az&Content=Sener_Ozmen).

10.5.39. Dan Perjovschi

(Ek 9 Resim 39)

1961, Sibiu do umlu sanatç ya am n Bükre 'te sürdürmektedir. Dan Perjovschi'nin i leri mümkün olan en kapsaml siyasi, ekonomik ve sanatsal konular yorumlamay ba armaktad r. Sanatç n n dünyaya bak Bükre 'e özel olman n yan s ra, küresel bilgi sistemlerinin sundu u çeli kiler, bilgelik ve anlams zl klar da ta r. Perjovschi'nin i leri mizahi, keskin ve zaman zaman insan davran lar ve k r lganl klar n aç a vurmas yla i neleyicidir. Di er bir deyi le, sanatç duvarlara resim ve metinler çizmekte ve bu çizimleri, göz aç p kapay ncaya kadar, büyük bir do all kla çal t mekânlarda gerçekle tirmektedir. Böylece, olaylar n ak i in sonlanaca noktay belirler (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal9/turkce.asp?Page=Artists&Sub=Az&Content=Dan_Perjovschi).

10.5.40. Ola Pehrson

(Ek 9 Resim 40)

1964, Stockholm do umlu sanatç ya am n Stockholm'de sürdürmektedir.

10.5.41. Khalil Rabah

(Ek 9 Resim 41)

1961, Kudüs do umlu sanatç ya am n Ramalla'da sürdürmektedir.

10.5.42. Mario Rizzi

(Ek 9 Resim 42)

1962, Barletta do umlu sanatç ya am n Torino ve Berlin'de sürdürmektedir.

10.5.43. Ruangrupa

(Ek 9 Resim 43)

2000'de kuruldu. Cakarta'da ya yorlar. RUANGRUPA, Cakarta merkezli bir sanat grubudur. Projeleri birer popüler kültür biçimi olarak ti örtlere (Endonezya dilinde kaos) odaklan yor. Cakarta'da ti örtler, propaganda arac olarak ve ayn zamanda kamusal alanda bir ideolojiyi veya kimli i teslim etme yöntemi olarak kullan l yorlar. Kentteki bir çok ti örtte Einstein, Che Guevara, Jim Morrison, Süpermen veya Usame Bin Ladin gibi dünyaca ünlü figürler, portreleri Cakarta'n n yerel kahraman Benyamin

Sueb'le de i tirilmi olarak resmediliyor (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal9/turkce.asp?Page=Artists&Sub=Az&Content=RUANGRUPA).

10.5.44. Solmaz Shahbazi

(Ek 9 Resim 44)

1971, Tahran. Tahran ve Stuttgart'da ya yor. Solmaz Shahbazi ziyaret etti i kentlerde zaman ve mekân n belirsizli ine ahitlik eden foto raflar çekiyor. Bu bölgenin farkl kentlerinde çekilen imgelerin konusu, öncelikle foto rafla kurdu umuz ortak ili kinin do as n belirlerken hem foto raflar n gerçekli i çerçevelemekteki muazzam gücünü ortaya ç kar yor hem de dahil edilen alan ve belki daha önemlisi d lanan alan , ekillendirip tan ml yor. Kent, anonim, ba lams z bir varl k olarak mevcut. nsanlar neredeyse yoklar, imgelerinin zaman ve mekânda kök salmas n sa layacak metinsel ve kültürel göndermeler de öyle. Bu imgeler zaman n ve kayna n önemsizli i ve yeniden üretilebilir imgeye dahil belirsizlikler hakk nda (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal9/turkce.asp?Page=Artists&Sub=Az&Content=Solmaz_Shahbazi).

10.5.45. Wael Shawky

(Ek 9 Resim 45)

1971, skenderiye do umlu sanatç ya am n Kahire'de sürdürmektedir.

10.5.46. Ahlam Shibli

(Ek 9 Resim 46)

1970, 'Arab el- ibli do umlu sanatç ya am n Hayfa'da sürdürmektedir.

10.5.47. Sean Snyder

(Ek 9 Resim 47)

1972,Virginia Beach do umlu sanatç ya am n Berlin'de sürdürmektedir.

10.5.48. Nedko Solakov

(Ek 9 Resim 48)

1957 y l nda Çerven Bryag Sofya Bulgaristan do umlu sanatç , 1975 – 81 y llar aras nda Sofya Güzel Sanatlar Akademisinde, 1985 – 86 y llar aras nda Anvers Hoger Ulusal Güzel Sanatlar Enstitüsünde e itim alm t r.

Ki isel sergileri; 1982 Çizimler Sofya, 1985 Resimler Varna, 1988 Resimler Filibe, 1990 Nesneler Burgaz, 1992 Yeni Nuh'un Gemisi Berlin.

Karma sergileri; 1984 Günümüz Bulgar sanat Viyana, 1986 Sarayda sanat Almanya, 1988 Kent? Sofya, 1989 Yeryüzü ve gökyüzü Sofya, 1990 Anlat mlar Glasgow, 1991 Bilinmeyen Avrupa Krakov, 1995 Münih Philip Morris Sanat Vakf Münih, 1994 Ludwig Museum Budape te, 1993 Shed Salonu Zürih, 1991 Krakov (3.Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, 1992, s. 249).

10.5.49. Superflex Jens Haaning

(Ek 9 Resim 49)

Hakk nda yeterli bilgiye ula lamam t r.

10.5.50. Pilvi Takala

(Ek 9 Resim 50)

1981, Helsinkido umlu sanatç ya am n Helsinki'de sürdürmektedir.

10.5.51. Tintin Wulia

(Ek 9 Resim 51)

1970, Denpasar do umlu sanatç ya am n Yogyakarta sürdürmektedir.

10.5.52. Alexander Ugay

(Ek 9 Resim 52)

1978, K z lorda do umlu sanatç ya am n Alma Ata'da sürdürmektedir.

10.5.53. Alexander Ugay-Roman Maskalev

(Ek 9 Resim 53)

1977, Bi kek do umlu sanatç ya am n Bi kek'te sürdürmektedir.

10.5.54. Axel John Wieder-Jesko Fezer

(Ek 9 Resim 54)

1970-1971, Stuttgart do umlu sanatç lar ya amlar n ve çal malar n Berlin'de sürdürmektedirler. Wieder ve Fezer'in çal malar Berlin kenti ile ilgili toplumsal-tarihsel ara t rmalar üzerine kuruludur (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal9/turkce.asp?Page=Artists&Sub=Az&Content=Axel_John_Wieder_Jesko_Fezer).

10.6. IX. Uluslararas stanbul Bienali'nin Bas ndaki Görünümü

10.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü

- AKTU , Erkan. "Bienal 'merkeze' yay l yor" Radikal, 28 Ekim 2004.
- "Bienal, 'tarihi yar mada'dan ç k yor" Hürriyet, 27 Ekim 2004.
- ANTMEN, Ahu. " stanbul, yine bir kartpostal" Radikal, 08 Aral k 2004.
- "Bienal çok güzel olacak!" Radikal, 3 Eylül 2005.
- "Davut heykeli paramparça" Radikal, 12 Eylül 2005.
- "Bienalden ba ka..." Radikal, 15 Eylül 2005.
- ONAT, Asl . "Bienal ba l yor" Milliyet, 16 Eylül 2005.
- " stanbul ile göz göze gelmek" Radikal, 17 Eylül 2005.
- "Bienal bin bereket getirdi" Radikal, 17 Eylül 2005.
- "Bienal BA LADI!" Radikal Hafta Sonu Rehberi, 17 Eylül 2005.
- ERC YES,Cem. "Bienal sokaklara s nd " Radikal,17 Eylül 2005.
- Kültür Sanat. "Roll stand nda Duman konseri" Radikal, 17 Eylül 2005.
- YILMAZ, Kemal. "Bienale 27bin dilim börek" Radikal, 19 Eylül 2005.
- ANTMEN, Ahu. Bir yap t olarak stanbul, 19 Eylül 2005.
- ANTMEN, Ahu. "Golsüz bir serbest vuru " Radikal, 21 Eylül 2005.
- Ç NTAY A., Nur. "Semran ma Rakip: Meral" Radikal, 26 Eylül 2005.
- AKDEN Z, Volkan. "Bienalde a k" Radikal, 2 Ekim 2005.
- Ç NTAY A., Nur. "Sen bienale gidemezsen bienal sana gelir" Radikal, 4 Ekim 2005.
- YÜKSEL, Sevgi. "Türkiye için sanat vakti" Radikal, 8 Ekim 2005.
- YILDIZ, Adnan. "Sanat y k c m , yoksa yak c m ?" Radikal, 9 Ekim 2005.
- "Bienal kab na s m yor" Radikal, 10 Ekim 2005.
- "Le Monde: Do ulu sanat n ba kenti stanbul" Radikal, 19 Ekim 2005.
- Kültür Sanat. "9'uncu Bienali nas l bilirdiniz?" Radikal, 15 Ekim 2005.

- “Bienal'de son iki gün” Radikal, 29 Ekim 2005.
- ERGÜN, Demet Bilge. “Katalog toplat ld : Bienale '301' gölgesi” Radikal, 27 Ekim 2005.
- SO ANCI, Ö. smail. “Avangard ve biz” Radikal, 30 Ekim 2005.
- “Bienal'i 51 bin ki i gezdi” Radikal, 4 Kas m 2005.

10.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü

9. Uluslararas stanbul Bienalinin Uluslararas bas ndaki görünümü ile ilgili olarak yeterli veriye ula lamam t r. Art in America (ABD), Art Forum (ABD), Art Press (Fransa) ve Frieze (ngiltere), Domus (talya), Art (Almanya), Parachute (Kanada), Parkett (sviçre/ABD), Bidoun (ABD), Art News (ngiltere) sanat dergileri 9. Uluslararas stanbul Bienali izlenimlerine yer ver vermi lerdir. Wall Street Journal 16 Eylül 2005 tarihli say s nda 9. Uluslararas stanbul Bienali’ne odaklanan ve bienalden hareketle çe itli yönleriyle stanbul’u tan tan özel bir ek ç karm t r.

Fransa’n n önde gelen günlük gazetesi Le Monde “ stanbul Bienali’nde sanat, bu sefer Avrupa’n n limitlerini sorguluyor” ba l yla stanbul Bienali’ni anlatan bir yaz ya yer vermi tir.

Ayr ca ngiltere'nin en önemli gazetelerinden olan Financial Times taraf ndan ‘Son y llar n en ak lda kal c bienali’ olarak nitelendirilmi tir. Gazete, 6 Ocak 2007 tarihli hafta sonu ekinde 9. Uluslararas stanbul Bienali'ne geni yer ay rm t r. Ben Luke, yaz s nda stanbul Bienali'ni 'geleneksel Bat sanat merkezlerinin ötesine geçebilen birkaç bienalden biri' olarak tan mlam t r.

ONB R NC BÖLÜM

ONUNCU ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

10. Uluslararas stanbul Bienali 15 Eylül-4 Kas m 2007 tarihleri aras nda düzenlenmi , bienalin küratörlü ünü daha önce Gwangju ve Venedik Bienalleri'nde küratör olarak görev yapan, 1990 y l ndan beri Paris'te ya ayan Çinli küratör Hou Hanru üstlenmi tir. 96 uluslararas sanatç ve sanatç grubunun projelerinin sergilendi i bienalin mekanlar n AKM, Antrepo No.3, MÇ, Santralistanbul ve Kad köy Halk E itim Merkezi olu turmaktad r

10. Uluslararas stanbul Bienali'nin 35 ülkeden 300'ün üzerinde yabanc bas n mensubununda takip etti i bas n aç l nda Bienal Sponsoru Koç Holding ad na bir konu ma yapan Koç Holding Yönetim Kurulu Ba kan Mustafa Koç, ça da sanat n Türkiye'deki geli imi konusunda yeni bir ç r açan ve ayr ca dünya sanat çevreleri taraf ndan en önemli kültür olaylar ndan biri olarak kabul edilen Uluslararas stanbul Bienali'nin Koç Toplulu u'nun da misyonu ile birebir örtü en bir etkinlik oldu unu belirterek, sponsor olmaktan dolay mutlu olduklar n belirtmi tir.

Koç Holding 10. Uluslararas stanbul Bienali'yle birlikte önümüzdeki on y l boyunca gerçekle ecek olan be stanbul Bienali'nin de "Bienal Sponsorlu u"nu üstlenecektir.

10. Uluslararas stanbul Bienali'nde u sergiler ve sanatç lar yer almaktad r:

a. AKM (Atatürk Kültür Merkezi) "Yakmali mi Yakmamali mi?": Vahram Aghasyan, Nancy Davenport, Daniel Faust, Didier Fiuza Faustino, Nina Fischer, Maroan el Sani, Erdem Helvacioglu, Emre Hüner, Aleksander Komarov, Markus Krottendorfer, Lee Bul, Els Opsomer, Katleen Vermeir, Ronny Heiremans, Xu Zhen, Tomoko Yoneda **.**

b. MÇ (stanbul Manifaturac lar Çar s) "Dünya Fabrikas ": Ramazan Bayrakoglu, Ege Berensel, Ursula Biemann, Cao Fei, Chen Chieh-jen, Claire Fontaine, Teddy Cruz, Nancy Davenport, Burak Delier, Vicky Funari, Sergio de la Torre, Jean-Baptiste Ganne, Sanja Ivekovic, Ömer Ali Kazma, Sora Kim, Lu Chunsheng, MAP Office, Julio Cesar Morales, Ou Ning, Cao Fei, Ferhat Özgür, Tadej Pogacar, Julien Prévieux, Raqs Media Collective, Lordy Rodriguez, Allan Sekula, Young Hae Chang Heavy Industries, Yushi Uehara / Berlage Institute, Zhou Hao, Ji Jianghong, Zhu Jia

c. Antrepo No:3 “Entre-Polis” + “Rüya Evi” :

Rüya evi; Buthayna Ali, Justin Bennett, Paul Chan, Chen Hui-Chiao, Emre Hüner, Kan Xuan, Taiyo Kimura, Gunilla Klingberg, Jewyo Rhii, Sam Samore, Taro Shinoda, Yan Lei, Young Hae Chang Heavy Industries.

Entre-Polis; Hamra Abbas, Adel Abdessemed, AES+F, Allora Calzadilla, Selçuk Artut, Fikret Atay, Jonathan Barnbrook, Ramazan Bayrakoglu, Cao Fei, Banu Cennetoglu, Lia Chaia, Democracia, Atom Egoyan, Kutlu Ataman, Extramücadele, Christoph Fink, Rainer Ganahl, Gimhongsok, Renée Green, Ivan Grubanov, Hazavuzu, Huang Yong Ping, Eleni Kamma, Ian Kiaer, Rem Koolhaas / AMO, Minouk Lim, Cristina Lucas, Ken Lum, Ramon Mateos, Multiplicity, Peng Hung-Chih, Alexandre Périgot, Radek Community, Michael Rakowitz, Porntaweesak Rimsakul, Fernando Sanchez Castillo, Sophia Tabatadze, David Ter-Oganyan, Nasan Tur, Wong Hoy-Cheong, Yan Pei Ming, Yang Jiechang.

10. stanbul Bienali’nde di er bienallerden farkl olarak özel projelere de yer verilmi tir. Bu projelerin isimleri öyledir; Apartman Projesi, ArtExperience, Fiji Bienali Pavyonlari, Isola / out / Bert Theis, K2, Çeçenistan’da Acil Durum Bienali, Masum Bir Eylem, Atelier Bow-Wow, Yüzen Araziler, Gunilla Klingberg, Hafriyat, Sarkis. Ayr ca paneller, konferanslar, paralelel etkinlikler ve ö renci/ çocuk projeleri bu bienalin die r yenilikleri aras ndad r.

Yine bir di er yenilik olan 10. Uluslararas stanbul Bienali’nin gece program nda yer alan “gecegezenler” projesinde, halk n gönderdi i videolar tüm gece boyunca stanbul sokaklar nda kurulacak olan gezici ekranlarda gösterilmi tir. Proje, Hou Hanru’nun Çin Devrimi s ras nda halk n üretti i sokak afi lerine referans vererek kulland “dazibao” kavram ndan hareketle olu turulmu ve genç küratörler Marcus Graf, Övül Durmu o lu, Adnan Y ld z, Borga Kantürk ve Pelin Uran, Hou Hanru’nun davetiyle projeyi üstlenmi lerdir. Videolar n gösterilece i düzenek ise Hollandal sanatç grubu “Bilkvanderpol” taraf ndan tasarlanm t r.

Küratörlerden Marcus Graf, “gecegezenler”in tamamen demokratik ve aç k bir video platformu olmay hedefledi ini belirtmekte ve bienale gitmeyen insanlar n da sokaklarda bu videolarla kar la abilece ini, “gecegezenler”in “herkesten herkese” bir proje oldu unu söylemektedir (Y lmaz, 2007) (http://arsiv.gazeteport.com.tr/NEWS/GP 017852).

11.1. Bienallerin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar

Bienal'in kavramsal çerçevesi, Hanru taraf ndan ' mkáns z De il, Üstelik Gerekli; Küresel Sava Ça nda yimserlik' olarak belirlenmi tir. Hou Hanru Bas n Toplant s 'nda stanbul Bienali'nin kavramsal çerçevesi üzerine yapt konu mada öyle demi tir:

> "20 y ll k geçmi iyle stanbul Bienali, ilk "Bat l olmayan" Bienallerden biri olarak imdi gerçek bir olgunlu a eri iyor. Taze kan zerketmek gerekiyor. Küresele kar yerel sorunsal konunun merkezinde; gerçeklik ile ütopya aras ndaki gerilim ise, çe itli küresel sava ve uzla mazl klardan mustarip dünyam z n iyile tirilmesi aray n n temel sürükleyici gücü. Bienali, küreselle menin meydan okumas yla yüzle en yeni yerel durumlar yaratacak ekilde yeniden harekete geçirmek son derece önemli. Sabit bir sergi düzeni arac l yla etkinli e kesin bir kavramsal çerçeve yüklemektense, Bienali bir imgelem, diyalog ve üretim platformu olarak açmaya karar veriyoruz" (http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/ 386820.asp).

P nar Ö ünç tema ile ilgili olarak yapt de erlendirmede Hou Hanru'nun bienal Katalogu için yazd yaz da, 'küresel sava 'tan anla lan n s n rlar n esnetti ini, bir yanda ABD'yle simgele en liberal kapitalist sistemin yeni bir sömürgecilik biçimi olarak, gezegenin Bat olmayan k sm na kendi dünya tasavvurunu dayat varken; bir yanda da gücünü fark ederse alternatif bir küreselle me projesi olabilecek Üçüncü Dünya'n n modernizmle güre i gibi izlenim uyand rd n söylemektedir. Ö ünç'e göre Kemalizm, küratörün özellikle zihnini kurcalam bir ideolojik sistem olmu (Ö ünç, 2007).

Tema ile ilgili oalrak ortaya ç kan en belirgin tart ma konusu Hanru'nun düzenledi i bienal metnine yönelik olmu tur. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, " mkâns z De il Üstelik Gerekli: Küresel Sava Ça nda yimserlik" ba l alt nda metne sert tepki göstermi , bunun üzerine, Bienali düzenleyen stanbul Kültür ve Sanat Vakf bir aç klama yaparak, sanat n siyasete alet edilmesinden üzüntü duyduklar n dile getirmi tir.

Güzel Sanatlar Fakültesine ba l 131 ö retim görevlisi ad na haz rlanan ve fakültenin dekan Prof. Dr. Nazan Erkmen'in imzalad "Bienal'e k nama" adl

metinde, Hanru'nun haz rlad yaz n n Bienal'e gölge dü ürdü ü iddialar na yer verilmi tir.

Hanru, Bienal Katalogundaki yaz s nda u ifadeye yer vermi tir: "Kemalist proje taraf ndan savunulan modernle me modelinin yine de sisteme dahil baz çözülemez çeli kiler ve ikilemlerle dolu 'tepeden inme bir dayatma' olmas ; reformlar n, devrimci birer araç olarak gerekli olmalar na ra men yar askeri bir ekilde dayat lmas demokrasi ilkesine ayk r yd ; milliyetçi ideoloji evrensel hümanizmin benimsenmesine aksi yönde i ledi ve toplumsal bir elit önderli indeki ekonomik ilerleme toplumsal bölünme üretti. Popülist siyasi ve dini güçler, taleplerini toplumun taban nda yeniden olu turmay ve yönlendirmeyi ve bu talepleri kendi ç karlar yönüne çevirmeyi ba ard lar" (Hanru, 2007).

Hou Hanru'nun Kemalizme dair bu sözlerine dikkat çeken Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekan Prof. Dr. Nazan Erkmen, yapt yaz l aç klamada "Kemalist projenin 'tepeden inme bir dayatma', Mustafa Kemal Atatürk'ün 'anti hümanist' olarak suçlanmas , bilgisizli i a an kas tl bir ifade olarak öne ç kmaktad r. Son derece hassas zamanlar ya ayan Türkiye'de stanbul Bienali küratörünün bu konuda daha duyarl olmas n ve Atatürk'ün 'Sanatkâr cemiyette uzun cehid ve gayretlerden sonra aln nda ilk hisseden insand r' sözündeki gibi, ancak bu duyarl l ta yanlar n 'sanatç ' demeye lay k olabilece ini hat rlat yoruz" (http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/421065.asp).

Küratör Adnan Y ld z konu ile ilgili olarak, sanat e itimi alan nda modernizmimizi, Hanru'nun özellikle mimari olarak son derece do ru saptad yerden tart acak kadar cesur ve ele tirel bir üniversite dünyam z olmad n , Ayn kadronun Hanru'ya daha derin bir ele tiri getirebilece ini ifade etmi tir.

Sanatç Gürbüz Do an Ek io lu ise, konunun iki türlü de erlendirilmesi gerekti ini söylemi tir. Birincisi, özgürle me yolundaki Türkiye'de herkesin istedi ini söyleyebilmesidir ki bu aç dan Hanru'nun söylediklerinin do al oldu unu ama ülkemizde Atatürk ilkelerine ba l l n önemli bir kavram oldu unu ve Hanru'nun Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Atatürk'ü çok iyi tan mad n dü ündü ünü söylemektedir. Ek io lu, "Bana göre yanl bir de erlendirme hatta biraz sayg s zl k." yorumunda bulunmu tur (A.g.e.).

MÜGSF Ö retim Üyesi Nilüfer Ergin; "Hanru'nun bu kadar kesin bir yarg yla, davetli oldu u ülkenin tarihine ili kin yorum yapmas beni de irkilti. Elbette sergisinin sanatsal çerçevesini kurabilmesi için ülkenin sosyal kültürel dokusuna ili kin bir

ara t rma yapacak. Ve bunu kullanacak metininde ama Cumhuriyet Projesi ve Atatürk'e dair onu idelojik taraf olmaya iten nedeni do rusu ben de merak ediyorum." yorumunda bulunmu tur (A.g.e.).

Sanatç nci Eviner ise, Nazan Erkmen'in sanat devlet ideolojisinin bir yans mas olarak gören zihniyetin temsilcisi olarak söylediklerinin bulundu u kurumu, ahs n ve meslekta lar n zor duruma dü ürdü ünü; Hanru'nun Türkiye'deki demokratikle me sürecini do ru ifade etti ini dü ündü ünü söylemi tir. Sanat e itimi veren bir kurumun görevinin özgür bireyler yeti tirmek oldu unu belirten Eviner, Erkmen'in kendini ideolojik kal plardan kurtar p özgürle tirmesini ve demoktratikle me sürecine katk da bulunmas n umdu unu ifade etmektedir.

Sanat yazar Denizhan Özer konu ile ilgili olarak sert ele tirilerde bulunmu tur:

> "Seçilen bienal küratörlerine bir yol haritas verilmeden, istediklerini yapabilecekleri, istedikleri gibi davranabilecekleri, sonsuz özgürlü e sahip oldu u söylenerek Türkiye sanat ortam n rahatça d layabilecekleri bir alan yarat lm t r. Art k durum öyle bir hal alm t r ki son küratörümüz tüm bu teknik ayr nt lar n d nda yazd konseptle Cumhuriyetimizi bile a a lama cesareti göstermi tir.(…) Nitekim KSV yazd bas n bildirisi ile Nazan Erkmen'i k nam t r. (…)siz küresel sava ça nda binlerce insan n kursuna dizildi i, bombalarla yok edildi i sakat b rak ld , sa kalanlar n da göçe zorland bir dönemde iyimserlikten bahsedeceksiniz (…) biri ç k pta söm rge valisi Hanru'nun yazd metni ele tirince de kabul etmeyeceksiniz. ster edin ister etmeyin. Bu memleketi hala seven birileri oldu unu unutmamanz da yarar oldu unu dü ünüyorum. O yüzden sizin ans l her eyi yapma hakk n z varsa, bizlerin de ayn ekilde cevap verme hakk m z oldu unu biliniz" (RH^+, Say : 44, s.61).

11.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar

Onuncu y l nda kentsel olgulara ve mimari gerçekli e odaklanan stanbul Bienali kapsam nda 96 uluslararas sanatç ve sanatç grubunun 150'yi a k n projesi sergilenmi tir. Seçilen sanatç larla ilgili olarak belirgin bir tart ma konusuna rastlanmam t r.

11.3. Sergi Mekânlar na li kin Tart malar

Geçmi bienallerin mekânlar n n Yerebatan Sarn c , Ayasofya gibi daha turistik mekânlardan geçen bienalle birlikte kentte, gündelik ya am n k y s nda de il merkezinde olan mekânlara kaymas n n bir devam olarak bu y l n bienal mekânlar Atatürk Kültür Merkezi, Unkapan 'ndaki stanbul Manifaturac lar Çar s (MÇ), Tophane'deki Antrepo No.3, santralistanbul ve Kad köy Halk E itim Merkezi olarak belirlenmi tir.

Her bir mekân farkl bir temayla ele alan Hou Hanru, bu temalar her mekân n simgesel anlam na, mimarisine, geçmi ine, i levine ve kent ya am ndaki yerine göre belirlemi tir. Bu do rultuda AKM'de politikaya, MÇ'de ekonomiye ve Antrepo No.3'te toplumsal ya ama ve kent ya am na ili kin projeler yer almaktad r.

MÇ bloklar n n güncel sanat sergi mekân olarak ilk defa kullan ld bienalde Hou Hanru, MÇ bloklar n n tarihini, mimarisini ve i levini göz önünde bulundurarak bu mekân n, "Dünya Fabrikas " temas çerçevesindeki projelere ev sahipli i yapmas na karar vermi tir. MÇ'deki sergi, küreselle me ça nda dönü en üretim biçimleri ve çal ma hayat na dair projeler içermi ve a rl kl olarak 5. Blokta yer alacak dükkânlar ile tüm bloklardaki çe itli dükkan ve ortak kullan m alanlar nda 27 proje izleyiciye sunulmu tur.

MÇ, bienal mekânlar n anlatan metinde Türk modernist mimarisinin çarp c bir ba yap t ; son derece deneysel bir 'metabolizma'y , tasar m ve göndermeleriyle, zeki bir tav rla, geleneksel stanbul çar s yla birle tiren bir mimari proje; etraf ndaki kentsel ko ullar ile aras ndaki ili ki derinden kavranarak tasarlanm bir bina olmas ve eski ehirle yeni kentsel merkez aras nda canl ve ak c bir köprü olu turmas nedeniyle 10. bienal mekânlar ndan biri oldu u belirtilmi tir.

Bienalde yer alan sergi mekanlar na ili kin bir tart ma konusuna rastlanmam t r.

11.4. Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar

10. Uluslararas stanbul Bienali küratörü Hou Hanru'nun Kemalist projeyi tepeden inme dayatma olarak gördü ü söylemi ile ilgili olarak Kemalizm odakl çok say da ele tiriye maruz kalm t r. Bu ele tirilere Bölüm 11.1'de de inilmi tir. Bunun d nda belirgin bir tart ma konusu gözlenmemi tir.

11.5. X. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri

11.5.1. Hamra Abbas

(Ek 10 Resim 1)

Hamra Abbas 1976'da Kuveyt'te do du, Hamra çal malar n Pakistan'da sürdürüyor. lk sanat e itimini Lahor Ulusal Sanat Okulu'nda heykel ve minyatür boyama alaninda gördü, Berlin Sanat Üniversitesi'nde ögretim görevlisi olarak ve Lahor Ulusal Sanat Okulu'nda konuk fakülte üyesi olarak çal t .

Video, enstalasyon ve heykel dahil çe itli yöntemler kullanarak çal an sanatç n n yerinde duramayan sanat uygulamalar kolay etiketlemelere direnir. Eskiyi yeniyle, belli bir kültüre özgü olani evrensel olanla karistiran Hamra Abbas, çal malar nda kültürel aidiyet, yabancilasma, ask ve savasin yaratici ve yok edici güçleri gibi fikirleri inceler.

Sanatç n n son dönem sergileri aras nda, "Beyond the Page/Sayfanin Ötesinde", Pakistan'dan Çagdas Sanat, Manchester Sanat Galerisi (Ingiltere, 2006); "Artist Migration/Sanatçi Göçü", Berlin-Dellbrügge & De Moll, Heidelberger Kunstverein (Almanya, 2006); 2006 Sydney Bienali; "Zeitsprünge, Raumfolgen/Zaman Siçramalar , Uzam Serileri", ifa-Galerie Berlin (2005); "Meisterschülerpreis des Präsidenten der UdK Berlin Üstün Ögrenci Ödülü"; Galerie Michael Schultz OHG (Berlin, 2005); 5. Ceintje Bienali, Karadag Ulusal Müzesi (2004) say labilir (http://www.iksftp.com/ bienalarchive/ bienal10/sanatcilar.asp?ac=sanatcilar).

11.5.2. Adel Abdessemed

(Ek 10 Resim 2)

Adel Abdessemed 1971'de Cezayir'in Constantine ehrinde do du, Paris'te yas yor ve çal yor. Abdessemed, Lyon Ulusal Güzel Sanatlar Okulu'ndan 1998'de mezun oldu, video, animasyon, performans ve heykel enstalasyonlar gerçeklestiriyor. Çal malar n n merkezinde hem sanatsal hem de siyasi konular yer alan Abdessemed, "Habibi" (2003) adli anitsal yapitinda çarpici bir sekilde ölüm konusunu ele ald , "God is Design/Tanri Tasar mdir" (2005) adli yapitinda ise tasar m ve ritmin felsefi yönlerine odakland .

Abdessemed çal malar n , Pompidou Merkezi'nde düzenlenen Airs de Paris (2007), Paris Le Palais de Tokyo'daki Notre Histoire(2006),São Paulo Bienali (2006), Sanghay Bienali (2004), Tokyo Mori Müzesi, Venedik Bienali (2003), Japonya

Yokohama Trienali, P.S.1 Güncel Sanat Merkezi (New York), Tiran Bienali (Arnavutluk, 2001), Slovenya Manifesta 3, Güney Kore Busan Bienali ve Paris Modern Sanat Müzesi'nde sergiledi. Paris'te Gallery Kamel Mennour'da (2005), Isviçre'de Cenevre'deki MAMCO'da (2004) ve FRAC Champagne Ardenne'de (2004) ki isel sergiler açt (A.g.e.).

11.5.3. AES+F

(Ek 10 Resim 3)

AES Grubu, 1987'de, Moskova do umlu üç sanatç ; Tatiana Arzamasova, Lev Evzovich ve Evgeny Svyatsky taraf ndan kuruldu. Ilk yurtdisi sergilerini 1989'da ABD'nin Boston ehrindeki Howard Yezersky Galerisi'nde açt lar. O zamandan bu yana AES'nin çal malar Rusya ve Avrupa'da festivallerde, müzelerde ve galerilerde sergilendi.

Foto rafç Vlad mir Fridkes 1995 y l nda aralar na kat ld ktan sonra grubun ismi AES+F olarak de i tirildi. AES+F, foto raf ve bilgisayar temelli sanat ve video sanati alanlar na odaklan yor ve ayni zamanda çizim, resim ve heykel gibi geleneksel yöntemlerden de faydalan yor. AES/AES+F'nin çal malar Venedik, Lyon, Sydney, Gwangju, Tiran ve Istanbul gibi birçok bienalde yer ald .

Dünya çap nda birçok önemli karma ve tek kisilik sergi düzenleyen grubun çal malar , Rusya'da önemli ulusal müzelerin ve Avrupa müzelerinin koleksiyonlar nda yer almaktad r. Tretyakov Devlet Galerisi (Moskova), Rusya Devlet Müzesi (St. Petersburg), Multimedya Sanat Merkezi (Moskova), Moderna Museet (Stockholm), MEP (Paris), Les Abattoirs (Toulouse), FNAC (Paris), Pompidou Merkezi (Paris) bu müzeler aras ndad r (A.g.e.).

11.5.4. Vahram Aghasyan

(Ek 10 Resim 4)

Vahram Aghasyan 1974'te Ermenistan'da do du, Ermenistan'in baskenti Erivan'da yas yor ve çal yor. Su anda Italya'nin Prato kentindeki Centro per l'Arte Contemporanea Luigi Pecci'de yer alan "Progressive Nostalgia" sergisine ve Heterotopias/Heterotopyalar baslikli I. Selanik Çagdas Sanat Bienali'ne katil yor. Çal malar Lyon'da bulunan Musée d'Art Contemporain'deki "Contemporary Video Art from Armenia/Ermenistan'dan Çagdas Video Sanati" ve Istanbul'daki Feshane-i

Amire'de düzenlenen "Neighbors in Dialogue/Komsulararasi Diyalog" sergilerinde yer ald .

2005'te düzenlenen 51. Venedik Bienali Ermenistan Pavyonu'ndaki "Resistance Through Art/Sanatla Direnis" karma sergisine kat ld . Son ki isel sergisi "Ghost City/Hayalet Sehir"e ACCEA-Ermeni Çagdas Deneysel Sanat Merkezi ev sahipligi yapti. Ermenistan'daki modernlik projesi yari basarisiz, yari bitmemis durumda. Aghasyan da, video enstalasyonlar ve dijital fotograflar nda bu mimari sahalar ara t r yor ve yerel modernligin toplumsal boyutlar n Sovyet mimarisinin tarihsel, figüratif ve jeopolitik boyutlar n n analizi araciligiyla gösteriyor (A.g.e.).

11.5.5. Buthayna Ali

(Ek 10 Resim 5)

Buthayna Ali 1974'te Suriye'nin Sam ehrinde do du. Sam'da güzel sanatlar ögrenimi gördükten sonra Paris Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda (ENSB-A) resim ögrenimi görmek üzere Paris'e tasindi, ard ndan Paris IV Sorbonne Üniversitesi'nde Islam Sanati Tarihi dalinda yüksek lisans e itimini tamamlad . Sam Güzel Sanatlar Fakültesi'nde resim e itimi ver yor. Akademik sorumluluklar n n yanisira kendi sanat çal malar n da gerçeklestiren Buthayna, tüm enstalasyonlar nda çevresinde karsilast çeliskilere odaklan yor ve çal malar nda topluma daha da yaklasma arzusu kuvvetle hissediliyor.

Son dönemde kat ld gi sergiler aras nda "Sexy Souks/Seksi Pazarlar", Marionette Karma Sergisi (Paris, 2007), Avrupa Karma Sanat Sergisi (Cenevre, 2006), "We/Biz", Sam Alrywak Galerisi (2006), Karma Sergi, Brunei Galerisi (Londra, 2004), "Promises/Verilmis Sözler", Atassi Galerisi (Sam, 2003) ve Sam Ulusal Müzesi'ndeki "Tent/Çadir" (2002) say labilir (A.g.e.).

11.5.6. Allora Calzadilla

(Ek 10 Resim 6)

Allora Calzadilla, Jennifer Allora (1974, Philadelphia) ve Guillermo Calzadilla'dan (1971, Havana) olusuyor. 1995'ten bu yana çal malar n Puerto Rico'nun San Juan ehrinde beraber yürüten sanatçilar, heykel, fotograf, performans, ses ve video kullan yorlar. Allora ve Calzadilla'nin hem kavramsal, hem mecazi hem de mekânsal çal malar isaret yapmak, iz birakmak ve hayatta kalmak üzerine. Maddiyat

ve mecaziligi yasamsal bir “çift” olarak düsünen ikiliye göre, bir malzeme anlam n asla apaçik ortaya koymaz. Dolayisiyla malzemenin anlami, ondan bagimsiz olarak düsünülemeyecek tarih, kültür ve siyasetlerin izlerini tasir ve her zaman kendine indirgenemez.

kilinin çal malar nda sik tekrarlanan bir diger mecaz ise, hayvanlik veya yaratiklik ile bu kavramlar n insan dünyasiyla olan dengesiz ili kisidir. Ikili son olarak, günümüzün evrensel savas halini merkeze alarak militarizmle müzik/ses aras ndaki etkilesimi konu edinen bir dizi çal ma gerçekle tirdi (A.g.e.).

11.5.7. Selçuk Artut

(Ek 10 Resim 7)

Selçuk Artut 1976’da do du, Istanbul’da yas yor ve çal yor. Lisans derecesini Koç Üniversitesi Matematik bölümünde, yüksek lisansini Middlesex Üniversitesi Isitsel Sanatlar bölümünde tamamlad . Su anda Sabanci Üniversitesi Görsel Sanatlar ve Iletisim Tasar m programinda tam zamanli ögretim görevlisi olarak ders ver yor. Sanatsal etkinlikleri, isitsel sanatlar ve etkilesim sanati gibi yeni medya alanlar nda yo unlas yor. Kat ld sergi ve konserler aras nda, Improvhelsinki (Helsinki, 2007), Bares do Porto (Portekiz, 2006), Yeni Elektronik Müzik (Istanbul, 2006) ve Aldwych London Transport (Londra, 2004) say labilir (A.g.e.).

11.5.8. Kutlu Ataman

Kutlu Ataman 1961’de Istanbul’da do du, Istanbul ve Buenos Aires’te yas yor ve çal yor. Los Angeles California Üniversitesi’nde film e itimi alan Kutlu Ataman, sinemaci ve sanatçi olarak çal malar n sürdürüyor. Sanatçi, filmlerinde uçlara itilmis bireylerin hayatlar n belgelemis, gerçek ve kurgu aras ndaki belirsiz çizgiyi ve kendimizi ifade etme biçimlerimizle kimliklerimizi nas l yaratip yeniden yazdigimizi incelemistir. 2004’te Tate Turner Ödülü’ne aday gösterilen Ataman, Pittsburgh’da düzenlenen Carnegie International’da prestijli Carnegie Ödülü’nün sahibi olmustur.

Son dönem Ki isel sergileri aras nda “Paradise/Cennet”, Orange County Sanat Müzesi (California, 2007), MuHKA (Belçika, 2006), “Kuba”, Artangel (2005), Çagdas Sanat Müzesi (Sydney, 2005), “Long Streams/Uzun Irmaklar”, Serpentine (Londra ve Nikolaj, Kopenhag, 2002) say labilir. Ataman’in kat ld son dönem grup sergileri aras nda ise, Moskova Bienali (2007), “Without Boundary/Sinirsiz”, MOMA (New

York, 2006), 8. Uluslararasi Istanbul Bienali (2003), “Testimonies: Between Fiction and Reality/Tanikliklar: Kurgu ve Gerçeklik Aras nda”, Ulusal Çagdas Sanat Müzesi (Atina, Yunanistan, 2003), “Witness/Tanik”, Barbican (Londra, 2003), “Days Like These/Böyle Günler”, Tate Trienali (Ingiltere, 2003) Documenta 11 (Kassel, Almanya, 2002) ve 48. Venedik Bienali (1999) bulunmaktad r (A.g.e.).

11.5.9. Fikret Atay

(Ek 10 Resim 8)

Fikret Atay 1976’da Batman’da do du, 2003’ten bu yana Paris’te yas yor. Yapitlar nda semboller, sembollerin kodlar , kimlik kavram n n cografya ve tarih ile ili kisi üzerinde yo unlasan sanatçi, son dönemde ki isel sorumluluk çerçevesinde zaman ve mekânin temsiliyle ilgileniyor. Kat ld gi son dönem sergiler aras nda FRAC, Ile-de-France Leplateu (Paris, 2006); San Francisco Modern Sanat Müzesi; Grand-Duc Jean Modern Sanat Müzesi (Lüksemburg); Sydney Bienali; UCLA Hammer Müzesi (Los Angeles) say labilir (A.g.e.).

11.5.10. Jonathan Barnbrook

(Ek 10 Resim 9)

Jonathan Barnbrook ve stüdyosu 1990’dan bu yana çal malar n sürdürüyor ve grafik tasar m, endüstri tasar m , harf tasar m , film ve ki isel projeler dahil geni bir disiplin yelpazesinde çal ma üretiyor. Ingiltere’nin en çok etki uyand ran ça da tasar mcilar ndan olan Barnbrook, tasar m n pazarin taleplerinden bagimsizligini sürekli vurgulayarak tasar m n gücünü toplumu yeniden ekillendirmekte kullanm t r. Ticari tasar m dünyasinda ise Barnbrook, hep karsimiza çikan “Exocet”, “Mason”, “Bastard” ve “Prozac” harf karakterlerinin tasar mcisidir.

Sanatç ayr ca Damien Hirst ile büyük be eni toplayan I Want to Spend the Rest of My Life Everywhere, with Everyone, One to One, Always, Forever, Now/Hayatimin Geri Kalanini Her Yerde, Herkesle, Bire Bir, Her Zaman, Sonsuza Dek, Simdi Geçirmek Ist yorum adli kitapta beraber çal t . Barnbook’un ki isel yapitlar dünyanin önemli galerilerinde sergilenmis ve koleksiyonlara dahil edilmi tir (A.g.e.).

11.5.11. Ramazan Bayrako lu

(Ek 10 Resim 10)

Ramazan Bayrako lu 1966'da Balikesir'de do du, Izmir'de yas yor ve çal yor. Sanat e itimine 1984 y l nda Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nde ba lad . Yeni kurulan ve kalabalik ve seçkin bir e itimci kadrosuyla deneysel içerikli bir e itim modeli uygulanan bu bölümün ilk mezunlar ndan olan sanatçi 1989 y l nda ayni bölüme asistan, 1992 y l nda ise yardimci doçent olarak atandi. Resmi merkeze alarak farkli sanat disiplinleriyle ugrasan sanatçi, resmin klasik algilanis biçimini bozmaya ve resme kavramsal bir içerik kazandirmaya yönelik çal malar yapmaktad r. Çal malar nda a rl kl olarak anlam oyunlar na açik metinler kullanan Bayrakoglu, standart bir forma ba l kalmayan ve farkli malzemelerle uygulamalara açik bir tavir gelistirmistir.

9. Uluslararasi Istanbul Bienali kapsaminda düzenlenen "Freekick" sergisine de katilan sanatç n n önemli sergileri aras nda, "Istanbul Meltemi", Genç Türk ve Alman Sanatçilar, Proje 4L, Elgiz Çagdas Sanat Müzesi (Istanbul, 2006), "Poetika/Erotika", Galerie Perpetuel (Frankfurt, Almanya, 2005), "Sesler, Geceyle Büyüyenler", Borusan Sanat Galerisi (Istanbul, 2005), 2004'te "Üstü Degil, Kendisi", K2 Sanat Merkezi (Izmir, 2004) ve "Bilginin Sifir Noktasi", Izmir Iletisim Galerisi (2002) bulunmaktad r (A.g.e.).

11.5.12. Justin Bennett

(Ek 10 Resim 11)

Justin Bennett 1964'te Ingiltere'nin Nuneaton ehrinde do du, Hollanda'da yas yor ve çal yor. Bennett, ses ve görsel medya ile çal an bir sanatçi. Kentsel çevrenin günlük sesleri tüm ayrinti düzeyleriyle çal malar n n merkezinde bulunuyor ve Bennett buradan hareketle müzik ve mimarlik, ses ve görüntü aras ndaki kar l kl ligi gelistir yor. BMB con adli performans grubunun kurucu üyelerinden olan Bennett, birçok müzik projesinde perküsyon ve elektronik müzik aletleri çald , kalici enstalasyonlar ve ses yollar tasarlad , CDler yay nlad ve canli performanslar gerçekle tirdi.

Son dönemde Viyana'daki Kunsthalle Exnergasse'de "Ear Appeal/Kulaga Çekici Gelen" adli sergiye kat ld (2006), Lahey'daki GEM Çagdas Sanat Müzesi'nde "Noise Map/Gürültü Haritasi" adli ki isel sergisini açti (2005), Ingiltere'nin

Scarborough ehrinde Sonic Arts Network/Ses Sanatlar Agi için kamusal sanat çal masi “Shelters/Siginaklar” (2005), Paris’teki Isviçre Kültür Merkezi için “Sundial – Paris/Günes Saati – Paris” adli enstalasyonu (2005) ve Roma’daki Moorroom için “Sundial – Roma/Günes Saati – Roma” (2005) adli yapitlar gerçekle tirdi (A.g.e.).

11.5.13. Ege Berensel - Serhat H. Yalç nkaya - Banu Ornat

(Ek 10 Resim 12)

Ege Berensel, 1968 Mugla do umlu videocu, Ankara’da yas yor. Angela Melitopoulos ve Maurizio Lazzarato’nun dahil oldugu Timescapes grubunun üyesi. “Panoptikon”, “Mü/hür” adli videolar ulusal ve uluslararasi festivallerde ödüllendirildi. Son olarak “orasiburasi” adli video düzenlemesi (VideA’yla) 2005’te Berlin KW, 2007 Mayisinda Fundació Antoni Tàpies, Barcelona’da sergilendi.

Serhat H. Yalçinkaya, 1968 Antalya do umlu videocu, Ankara’da yas yor. ODTÜ Elektrik ve Elektronik Mühendisli i bölümünden mezun oldu. 25. Kare sinema dergisinin kurucular ndan. Türkiye ve Kanada’da film ve TV endüstrisinde kamera ekiplerinde profesyonel olarak çal t .

Banu Onrat, 1977 Eski ehir do umlu, Istanbul’da yas yor.. 2001 y l nda ODTÜ Mimarlik Fakültesi’nden mezun oldu. 2003’te VideA medya kolektifinin üyesi olarak Timescapes projesine kat ld ve proje çerçevesinde çe itli çekim gezilerinde ve atölye çal malar nda görev ald . 2005’te Timescapes’le Berlin’de Transmediale Media Art Festivaline kat ld (A.g.e.).

11.5.14. Ursula Biemann

(Ek 10 Resim 13)

Ursula Biemann 1955’te Zürih’te do du, Zürih’te yas yor ve çal yor. Meksika ve daha sonra New York’ta SVA’da ve Whitney ISP’de (1988) ö renim gördü. Biemann, jeopolitik yerinden edilmenin ve göçmen eme in cinsiyetlendirilmesi üzerine çal an bir sanatçi, kuramc ve küratör. Istanbul’un kentsel siyaseti hakk ndaki ortak proje “Kültür”e (1997) ve “Magrip Baglantisi”na (2006) ön ayak oldu. ABD-Meksika siniri boyunca küresellesme süreçleri hakk ndaki video makalesi “Performing the Border/Siniri Gerçeklestirmek”in (1999) ard ndan “Writing Desire/Arzuyu Yazmak” (2000), “Remote Sensing/Uzaktan Hissetme” (2001), “Europlex” (2003) ve “Contained Mobility/Bastirilan Hareketlilik” (2004) projeleri geldi.

Son dönem çok kanalli video projeleri aras nda, “Black Sea Files/Karadeniz Dosyalar ” (2005) ve “Sahara Chronicle/Sahra Günlügü” (2006) yer al yor. 2007 sergileri aras nda, “This Is My Place/Burasi Benim Yerim”, Kunstverein Hamburg, “Zona-B”, Tapies Vakfi (Barcelona), Peacock Görsel Sanatlar (Aberdeen), “Port City”, Arnolfini (Bristol), Moskova Bienali, “The Maghreb Connection/Magrip Baglantisi”, Townhouse Galerisi Kahire ve Centre d’Art Contemporain (Cenevre), TEK Festivali (Roma), Selanik Bienali, FID Marsilya, “Devenir Europe/Avrupalasmak”, Centre Suisse (Paris) ve “Lines of Sight/Görüs Hatlar ”, ACCA (Las Palmas) say labilir (A.g.e.).

11.5.15. Bik Van Der Pol

Bik Van der Pol adi altinda, Liesbeth Bik ve Jos van der Pol 1995’ten bu yana beraber çal yorlar. Rotterdam’da yas yor ve çal yorlar (www.bikvanderpol.net). kili, sanat n bilgi üretme ve iletme potansiyelini ara t r yor. Çal ma biçimleri i birli ine ve durumlar çe itli ileti im eylemlerine platform yaratmak üzere nas l harekete geçirebileceklerinin yöntemlerini ara t rmak üzerine kurulu.

Son dönem projeleri ve sergileri aras nda “Plug In”, Van AbbeMuseum (Eindhoven), “Models For Tomorrow/Yarin Için Tasar mlar”, European Kunsthalle (Köln), Moskova Bienali (2007), “Fly Me To The Moon/Beni Aya Uçur”, Rijksmuseum (Amsterdam), “Naked Life/Çiplak Hayat”, MOCA (Taipei, 2006), “Secession” (Viyana), “Cork Caucus Cork” (2005), “Nomads in Residence/Göçmen Ikameti”, sanatçilar için bir çal ma alani (Utrecht, 2003, Korteknie ve Stuhlmacher mimarlar grubu ile beraber) say labilir. Çal malar aras nda kitap yay nlamak da bulunan ikilinin yay nlar na örnek olarak *Catching Some Air/Biraz Hava Almak* (2002), *With Love From The Kitchen/Mutfaktan Sevgilerle* (2005), devam eden dizi *Past Imperfect/Belirsiz Geçmis* (2005, 2007), *Fly Me To The Moon/Beni Aya Uçur* (2006) ve *The Lost Moment/Kayip An* (2007) verilebilir (A.g.e.).

11.5.16. Cao Fei

(Ek 10 Resim 14)

Cao Fei 1978’te Guangzhou’da do du, Pekin’de yas yor ve çal yor. Cao Fei, Guangzhou Güzel Sanatlar Akademisi’ne ba l liseden mezun oldu ve ayni okulda yüksek ö renimini tamamlad . Videodan tiyatroya, performanstan fotografa uzanan bir

alanda çe itli dilleri kullanarak, Çin'deki yeni gençl ku a n, h zla dönü en gerçeklikle özgürlük ve oyuna do ru ilerleyen fantastik bir dünya aras nda gidip gelen yo un hayat tarz n sergileyen çal malar yapti.

Son dönem çal malar , SIEMENS Sanat Projesi (2006), "What Are You Doing Here?/Burada Ne Yap yorsun?", Fu Shan OSRAM Fabrikasi (Guangzhou, 2006), "HIP HOP", Lombard-Freid Project (New York, 2006), "COSPlayers", Lombard-Freid Fine Arts ve CourtYard Galerisi (New York ve Pekin, 2005), "San Yuan Li", CourtYard Galerisi (Pekin, 2004) sergilerinde yer almistir. Sanatçi ayrica 52. Venedik Bienali Çin Pavyonu (2007), Lyon Bienali (2007), 15. Sydney Bienali (2006), Taipei Bienali (2006), 2. Guangzhou Trienali (2005), Tiran Bienali (Arnavutluk, 2005) ve 1. Moskova Çagdas Sanat Bienali'ne (2005) kat lm t r (A.g.e.).

11.5.17. Banu Cenneto lu

(Ek 10 Resim 15)

Banu Cenneto lu 1970'te Ankara'da do du, stanbul'da yas yor ve çal yor. Foto raf, enstalasyon ve basili malzeme kulland çal malar üretiyor. Psikoloji lisansinin ard ndan Paris'te foto raf e itimi alan sanatçi, sosyopolitik açidan ortaya çikan belirsizlik, bu belirsizli in görsel olarak "kay t edilebilirli i" ve fotograf araciligiyla belgelemenin sorunlar üzerine çal maktad r.1996-2002 y llar aras nda New York'ta ya ayan, 2002-2004 y llar aras nda Amsterdam Rijksakademie'de misafir sanatçi olarak ara t rmalar n sürdüren Cenneto lu, 2006 y l nda stanbul'a dönerek, BAS adli, sanatç kitaplar ve basili malzeme odakl üretim yapan olu umu hayata geçirdi.

Son dönem sergileri aras nda, "Brave New Worlds", Walker Art Center; "Wherever You Go", San Fransisco Art Institute ve "EurHope 1153", Villa Manin bulunmaktad r (A.g.e.).

11.5.18. Lia Cha a

(Ek 10 Resim 16)

Lia Chaia 1978'de São Paulo'da do du, çal malar n yine bu ehirde sürdürüyor. Foto raf, performans, enstalasyon ve video gibi yöntemler kullanarak çal an sanatç n n son dönem Ki isel sergileri aras nda, "Via Invertida", Galeria Vermelho (São Paulo, Brezilya, 2006), "Fauna", Paço das Artes (São Paulo, Brezilya,

2006), “Entre Vias”, Museo Laboratorio di Arte Cont. dell’Università di Roma (Roma, Italya, 2006), Lia Chaia-Centre de Creation Bazouges la Perouse (Fransa, 2005) ve “Experiências com o corpo”, Inst. Tomie Ohtake (São Paulo, Brezilya, 2002) say labilir.

Kat ld son dönem grup sergileri aras nda ise “Jardim do Poder”, CCBB (Brezilya, 2007), Geração da virada-Inst. Tomie Ohtake (São Paulo, 2006), IVAM-Institut Valencià d’Art Modern (Valencia, Ispanya, 2006), “Urban Scapes/Kentsel Uzamlar”, DNA (Berlin, Almanya, 2006), 5. Uluslararasi Liége Bienali (Belçika, 2006), “MAM (na) OCA”, Oca (São Paulo, Brezilya, 2006), “Choque”, Galeria Garash (Mexico City, 2005), “Marking Time”, LACE - Los Angeles Ça da Sergileri (ABD, 2005) bulunmaktad r (A.g.e.).

11.5.19. Paul Chan

(Ek 10 Resim 17)

Paul Chan 1973’te Hong Kong’da do du, çal malar n New York’ta sürdürüyor. 1996’da Chicago Sanat Enstitüsü’nden mezun olan Chan, 2002 y l nda Bard College’dan MFA derecesini ald ve su anda New York’ta, Greene Naftali taraf ndan temsil ediliyor.

Son dönem Ki isel sergileri aras nda Serpentine Müzesi (Londra), Stedelijk Müzesi (Amsterdam, 2007), Kuma Atölye ve Müzesi (Philadelphia, 2006-07), Portikus (2006), Galleria Massimo De Carlo (Milano, 2006), Ça da Sanat Enstitüsü (Boston, 2005), UCLA Hammer Müzesi (Los Angeles, 2005) say labilir.

Sanatç n n son dönemde kat ld toplu sergiler aras nda ise Whitney Bienali, Whitney Amerikan Sanati Müzesi (New York, 2006), “Uncertain States of America/Amerika Belirsiz Durumlar ”, Astrup Fearnley Museet for Moderne Kunst (Oslo, 2006) (gezici sergi), Seville Bienali (2006), “I Still Believe in Miracles/Hala Mucizelere Inan yorum”, Musée d’Art Moderne de la Ville de Paris (2005), “Greater New York/New York Büyüksehir”, P.S.1 Güncel Sanat Merkezi (New York, 2005), “New Work / New Acquisitions/Yeni ler / Yeni Alimlar”, Modern Sanat Müzesi (New York, 2005), 8. Lyon Çagdas Sanat Bienali (2005), Carnegie International, Carnegie Sanat Müzesi (Pittsburgh, 2004) say labilir (A.g.e.).

11.5.20. Chen Chieh-Jen

(Ek 10 Resim 18)

Chen Chieh-jen 1960'da Tayvan'in Taoyuan ehrinde do du, Taipei'de yas yor. 1980'lerdeki s k yönetim boyunca protest performanslar yla siyasi rejime karsi çikti. 1990'larda ayr mc l k uygulanan halklar n tarihiyle veya marjinal alanlar n kosullar yla "ba lant kuran" sanat projeleri gerçekle tirmeye ba lad . 1996'da bilgisayar grafik programlar ve video enstalasyonlar kullanmaya ba lad , siyah-beyaz dijital görüntü serisi "Revolt in the Soul & Body/Ruh ve Bedende Isyan" adli yapitinda ve 2002 tarihli filmi "Lingchi"de tarihsel cezalandirma imgelerini "fotografi çekilenlerin tarihi" üzerine düsünmek amac yla de i tirdi. "

Factory/Fabrika" (2003) ve "Bade Area" (2005) adli filmlerinde ise küreselle menin yerel etkisine dikkat çekti. "The Route/Yol'da (2006) limanlar n özelle tirilmesine kar liman isçilerinin dünya çapinda yürüttügü mücadeleyi yansitan hayali bir grevi canland rd . Chen'in yap tlar Venedik (2005, 1999), Sao Paolo (1998), Lyon (2000), Sydney (2006) ve Liverpool (2006) bienallerinde yer ald (A.g.e.).

11.5.21. Chen Hui-Chiao

(Ek 10 Resim 19)

Chen Hui-Chiao 1964'te Tayvan'in Tanshui ehrinde do du, bugün çal malar n Taipei'de sürdürüyor ve Taipei'deki alternatif alan IT PARK'in yöneticisi. IT PARK Taipei kent alaninda kalan birkaç alternatif alandan biri. Chen Hui-Chiao yapitlar nda törensel, tekrar eden hareketler kullanarak, ki isel anlam ve denge arayisina yardimci olacak sekilde, dis gerçeklikle iç bilinç aras ndaki kar l kl ili kiyi inceliyor. iir, psikoloji ve rüya halinden ilham alan Chen biçim arac l yla maddeyi yeniden yorumlay p tan ml yor ve hem kavramsal, hem de biçimsel aç dan ili kilerin anlam n kesfetmeye çal yor.

Son dönem çal malar aras nda Tayvan'in Taipei ehrindeki Çagdas Sanat Müzesi'nde sergilenen "Burada ve Simdi" (2006) ve Japonya'nin Nagoya ehrindeki Nagoya Sanat Müzesi'nde sergilenen "Pass: Rhythm of the space/Geç: Mekânin ritmi" (2006) adli yapitlar say labilir. skoçya'n n Aberdeen ehrindeki Glenfiddich Sanat Galerisi'nde düzenlenen "Artists at Glenfiddich 05" (2005), Kore'nin Seul ehrindeki Total Müzesi'nde düzenlenen "The Gravity of The Immaterial: Contemporary Art from Taiwan/Maddi Olmayanin Çekim Gücü: Tayvan'dan Çagdas Sanat" (2003) ve San Francisco'daki San Francisco Modern Sanat Müzesi'nde düzenlenen "Inside Out – New Chinese Art/Ters Yüz – Yeni Çin Sanati" (1999) adli sergilere kat ld (A.g.e.).

11.5.22. Claire Fontaine

(Ek 10 Resim 20)

Claire Fontaine 2004'te kurulan Paris merkezli bir kolektif. Ismini çok satan bir okul defteri markas ndan a iran Claire Fontaine kendini "haz r yap t sanatç s " ilan ettikten sonra, genellikle ba kalar n n çal malar na benzeyen bir neo-kavramsal sanat geli tirmeye ba lad . Neon, video, heykel, resim ve metinle çal an kolektifin yakla m bugün ça da sanat tan ml yormu gibi görünen siyasi iktidars zl n ve tekillik krizinin süregelen bir soru turmas .

Son dönem sergileri aras nda, "Téléphone Arabe", "Air de Paris" (Paris); "Power Play", "Artpace" (San Antonio); "How to Cook a Wolf/How to?/Bir Kurt nas l Pi irilir/Nas l?", Kunsthalle Zürih; "Someone Else With My Fingerprints/Benim Parmak Izlerime Sahip Baska Birisi", Paris Chantal Crousel Galerisi; "The History of a Decade That Has Not Yet Been Named/Henüz Ismi Konmamis Bir On Yilin Tarihi", Lyon Çagdas Sanat Bienali ve "The Irresistible Force/Karsi Konulamaz Kuvvet", Tate Modern (Londra) say labilir.

Claire Fontaine'in temsilciligini New York'ta Reena Spaulings Fine Art, Paris'te Air de Paris ile Chantal Crousel Galerisi ve Napoli'de T293 yürütmektedir. Claire Fontaine, su anda haz r yap t sanatç s ve insan grevi kavramlar çevresinde ekillenen ve Paris'te Les Editions La Fabrique taraf ndan yay nlanacak bir kitap haz rlamaktad r (A.g.e.).

11.5.23. Teddy Cruz

(Ek 10 Resim 21)

Teddy Cruz 1962 Guatemala do umlu bir mimar. Yüksek lisans ö renimini Harvard Üniversitesi'nde tasar m alan nda gerçekle tirdi ve Roma'daki Amerikan Akademisi taraf ndan Roma Mimarlik Ödülü'ne lay k görüldü. Çal malar n , California eyaletinin San Diego ehri ve Meksika'nin Tijuana ehri aras ndaki s n rda, bu çift kültürlü alandan hareketle bir eylem ve pedagoji geli tirdi i bölgede gerçekle tiriyor. Teddy Cruz, cemaat temelli, kâr amac gütmeyen örgütlerle yapt i birlikleriyle uluslararas alanda tanindi. Bunlardan Casa Familiar, konut alan nda çal malar yap yor ve toplumsal ve kültürel programlar n kent politikasina daha fazla dahil edilmesine yönelik olarak çal yor.

Çal malar uluslararas alanda sergilenen Cruz'un sergi mekânlar aras nda, Fransa Orleans'taki Archilab, Rotterdam ve Lisbon Mimarl k Bienalleri, San Francisco Sanat Enstitüsü ve San Diego Ça da Sanat Müzesi say labilir. 2004-2005'te Canadian Center of Architecture ve London School of Economics taraf ndan ortak verilen James Stirling Memorial Lecture On The City Ödülü'ne ilk lay k görülen ki i olan sanatç , halen San Diego UCSD'de Görsel Sanatlar Bölümü'nde kamusal kültür ve ehircilik alan nda doçentlik yapmaktad r (A.g.e.).

11.5.24. Nancy Davenport

(Ek 10 Resim 22)

Nancy Davenport 1965'te Kanada'nin Vancouver ehrinde do du, New York'ta yas yor ve çal yor. Davenport, Toronto'daki York Üniversitesi'nden mezun oldu ve yüksek lisansini 1991'de New York'taki School of Visual Arts'ta tamamlad . Sanatçi, simgesel mimari biçimleri, kati ideolojilerin basarisizligi ve bireyler ile kurumlar aras ndaki degisen ili kileri incelemek için fotografi kullan yor. Tüm çal malar dijital teknolojinin zamansal belirsizligini vurgular ve belirli fotografik tarihsel dönemlere gönderme yapar.

Yapitlar Nicole Klagsbrun Galerisi (New York, ABD), Gardener Sanat Merkezi (Ingiltere), 25. São Paulo Bienali (Brezilya), MIT List Sanat Merkezi (ABD), Uluslararasi Fotograf Merkezi'nde düzenlenen 1. Fotograf ve Video Trienali (New York), Singel International Kunstcentrum (Antwerp, Belçika) ve Fotograf ve Çagdas Sanat Galerisi'nde (Turin, Italya) sergilendi (A.g.e.).

11.5.25. Burak Delier

(Ek 10 Resim 23)

Burak Delier 1977'de Adapazar 'nda do du, stanbul'da ya yor. Burak Delier, 2003'te Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ni bitirdi. Burak Delier için sanat, kendine özgü ve özel kabiliyetleri olan sosyal bir güç, hayati daraltan güç politikalar n n karsisina konabilecek, ihtiyacimiz olan alani bize açabilecek bir güç... Bu gücün en temel güdüsü ise, elimizdeki kliselerden olusan dilin ve hali hazirdaki üretim ve güç ili kilerinin ötesinde, adlandirilamayana, gösteril(e)meyene, temsil edil(e)meyene karsi duyulan tutku.

Burak Delier, çal malar n “MeltemofIstanbul”, Proje 4L (Istanbul, 2006), “InforNation”, SoS, Pi-Artworks (Istanbul, 2006), “Imkân Yaratmak”, K2 (Izmir, 2005), “Free Kick”, 9. Uluslararasi Istanbul Bienali (2005), “I’m Too Sad To Kill You”, Proje 4L (Istanbul, 2003), “I’m Bad and I’m Proud”, Refika (Istanbul, 2002), “Yeni Öneriler Yeni Önermeler”, Borusan Kültür ve Sanat Merkezi (Istanbul, 2002), “Sifre:Istanbul”, WestLB (Istanbul, 2002) ve “Imaja Güven yoruz”, 21. Günümüz Sanatçilar Sergisi, Atatürk Kültür Merkezi (Basari Ödülü) (2001) kapsaminda sergiledi. Burak Delier halen Yildiz Teknik Üniversitesi Sanat Tasar m Yüksek Lisans Programi’na devam ed yor (A.g.e.).

11.5.26. Democracia

(Ek 10 Resim 24)

Democracia Madrid’de (Ispanya) kuruldu. Grubun üyeleri (Pablo España ve Iván López) 1989’da kurulan El Perro grubunun da kurucusu ve Mayis 2006’daki dagilisina kadar üyesiydiler. Grubun çal malar El Perro olarak Moderna Museet (Stockholm, Isveç), Cobra Müzesi (Amsterdam, Hollanda), P.S.1Güncel Sanat Merkezi (New York, ABD), Moskova Bienali (2007) ve Sevilla Bienali’nde (2006) sergilendi. Democracia’nin çal malar Peter Weibel’in küratörlügünü yapt Neue Galerie’deki (Graz, Avusturya) “Slums/Gecekondu Mahalleleri” sergisinde (2006), 2007 Valencia Bienali’nde ve Joa Lungberg ve Edi Mukha’nin küratörlügünü yapt 2007 Göteborg Bienali’nde sergilendi.

Democracia ayrica *Nolens Volens* dergisini yay nl yor ve küratörlük yap yor (“No Future/Gelecek Yok”, ONG, Caracas, 2007). Democracia’nin önümüzdeki sergileri aras nda Sung Jung Kim küratörlügündeki “Tomorrow/Yarin” (Seul, Kore) ve Hans Ulrich Obrist küratörlügündeki “Everstill/Hep Durgun” (Granada, Ispanya) var. Grup ayni zamanda Madrid’de düzenlenecek kamusal sanat organizasyonu Madrid Abierto 2008’in de küratörlügünü gerçekle tirecek (A.g.e.).

11.5.27. Atom Egoyan

(Ek 10 Resim 25)

Atom Egoyan Ermeni anne ve babanin çocugu olarak 1960’ta Misir’da dünyaya geldi, Kanada’da büyüdü, Toronto’da yas yor. Sinema, televizyon ve tiyatro alaninda çal malar üretti. Uluslararasi film festivallerinde kazand say siz ödül aras nda,

Cannes Film Festivali Büyük Ödülü ve Uluslararasi Elestirmenler Ödülü ile iki Akademi Ödülü adayligi da bulunuyor. Filmleri dünya çapinda büyük retrospektiflerde gösterildi ve çal malar hakkinda birçok kitap yayimlandi.

Egoyan'in enstalasyonlar Kanada'da ve Venedik Bienali dahil dünyanin birçok yerinde müze ve galerilerde sergilendi. Samuel Beckett'in do umunun yüzüncü yili kutlamalar çerçevesinde Nisan 2006'da Egoyan'in elestirmenlerden övgü alan -ve *Irish Times* gazetesinin Egoyan'i "En Iyi Yönetmen" ödülüne layik gördügü- Beckett yorumu *Eh Joe,* Dublin'de Gate Tiyatrosu'nda ve daha sonra Londra'da West End'de sahnelendi. Egoyan'in Wagner'in "Die Walküre"sinden uyarlad yapimi Nisan 2004'te Kanada Opera Kumpanyasi taraf ndan sahnelendi, Eylül 2006'da Four Seasons Centre for the Performing Arts'in açilisinda ise "Nibelungen Yüzügü Dörtlemesi"nin tamami sahneye kondu (A.g.e.).

11.5.28. dil Elveris - Zeren Göktan

Idil Elveris 1973 y l nda Istanbul'da do du. 1996 y l nda I.Ü. Hukuk Fakültesi'ni bitirdi, Tulane Üniversitesi'nde yüksek lisans yapti. Avukatlik ve hukuk danismanliginin ard ndan Istanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde ögretim üyesi oldu. Halen bu üniversitede hukuk sistemi, adalete erisim, fakirlik ve mahkemeler üzerine ders ver yor ve ara t rma yap yor. Ayni zamanda ayni üniversitede Siyaset Bilimi doktora ögrencisi. Bir yandan da seyahat yazilar yaz yor.

Zeren Göktan 1975 y l nda Ankara'da do du. 1997 y l nda Bilkent Üniversitesi'nin Grafik bölümünden, 1999 y l nda ise resim yüksek lisansindan mezun oldu. 2003 y l nda Boston Tufts Üniversitesi, Güzel Sanatlar Müzesi Okulu'ndan Medya Sanati odakli ikinci yüksek lisansini ald . Yurt içinde ve yurt disinda birçok karma sergilere kat ld . Gelecek ki isel sergisi 2008'de Akbank Kültür ve Sanat Merkezi'nde gerçeklesecek. Diger sergileri aras nda "Ekmek Kusagi", Platform Garanti Güncel Sanat Merkezi (Istanbul, 2007), "Ekmek Adina, Toprak Ugruna", Kasa Galerisi (Istanbul, 1999), "Randevu", Maçka Sanat Galerisi (Istanbul, 1997) say labilir. Disiplinlerarasi çal malar yla bilinen Zeren Göktan, çal malar nda yeni medya, video/bilgisayar animasyon ve enstalasyon üzerine odaklan yor. (A.g.e.).

11.5.29. Extramücadele / Extrastruggle

(Ek 10 Resim 26)

Extramücadele 1970'te Istanbul'da do du. 1991'de Haftalik mizah dergisi *Deli*'de hayatinin çizgiyle geçecegini anlad . 1995'te Hafriyat sanat grubunda mahalli duyguyla tanisti. 1997 Extramücadele'nin büyük bir heybetle ortaya çikisina tanik oldu. 2003'te yeni müslüman çizgi karakter "Türban Soray" birbirinden mutaassip resimleriyle do du ve Istanbul, Karsi Sanat Çal malar 'nda "Aileye Mahsustur" isimli sergiye kat ld .

Extramücadele 2004'te Rathausgalerie'de (Münih, Almanya) Lisa Erb ve Peter Pinnau'nun davetiyle Hafriyat sanat grubunun "Yalan Dünya" isimli sergisine, 2005'te ise küratör Nina ve Torsten'in davetiyle Berlin Duvari altindaki siginaklarda "The Free Will/Özgür Irade" isimli sergiye kat ld . 2006'da Phaidon'un yayimlad *Vitamin D* isimli kitapta Extramücadele'nin çal malar basildi. Ayni yil Extramücadele, Hafriyat sanat grubuyla beraber Diyarbakir'da "Lokal Cennet" isimli sergiye kat ld (A.g.e.).

11.5.30. Daniel Faust

(Ek 10 Resim 27)

Daniel Faust 1956'da New Rochelle, New York'ta do du, bugün New York'ta yas yor. Son dönemde Chicago, Cambridge, Boston, Brüksel, Paris, Varsova, San Francisco, Vancouver, Miami, Sevilla, Tanca, Fez, Dubai ve Johannesburg'da fotograf çal malar gerçekle tirdi. Çal malar kavramak ve dünyadaki herseyin fotografini çekmek odakli olan sanatç n n arsivi yirmi bes bini askin görüntüden olusuyor. Son dönemde New York Metropolitan Müzesi'ndeki "Hidden in Plain Sight/Gözler Önünde Sakli" ve 2. Sevilla Uluslararasi Güncel Sanat Bienali'nde "The Unhomely Phantom Scenes in Global Society/Küresel Toplumda Tuhaf Hayalet Görüntüleri" sergilerine kat ld .

Daha önce Viyana Secession, Kunstverein Gent (Belçika), Malmö Museer (Isveç), Frac Bretagne Rennes (Fransa), Kunstverein Elsterpark (Leipzig), Sonsbeek 93 (Arnheim, Hollanda), Boston Güncel Sanat Enstitüsü, Documenta 8 (Kassel, Almanya), American Fine Arts Co. Colin de Land (New York) ve New York'taki New Museum'da baski, projeksiyon ve enstalasyon çal malar sergilendi (A.g.e.).

11.5.31. Didier Fiuza Faustino

(Ek 10 Resim 28)

Didier Fiuza Faustino 1968'de do du, Paris ve Lizbon'da yas yor ve çal yor. "Didier Fiuza Faustino/Bureau des Mésarchitectures"ün çal malar , ehrin sosyokültürel dokusu içerisinde bir yer insa etmenin kosullar hakkinda siyasi ve ahlaki bir tavri özetleyecek sekilde, kar l kl olarak mimarideki sanati ve sanattaki mimariyi bulusturuyor. Mekânlar, binalar ve nesneler kullanimlar yla bireyin bedeni ile ortak beden kesisiminin platformlar olduklar n göster yorlar. Her proje, görmenin normalde kamusal ve özel alani ayiran çatallasmaya boyun egmenin ötesinde bir deney haline geldigi, toplumsal baglami altüst eden bir kavrami temsil ed yor. Bedeni mekânin toplumsal sonuçlar temelinde yeni bir merkeze yerlestirerek izleyiciyi bedeni, kimliginin unutulmasina katkida bulunabilecek bir temsil belirsizligine tabi tutmanin tehlikelerine karsi uyar yor (A.g.e.).

11.5.32. Christoph Fink

(Ek 10 Resim 29)

Christoph Fink 1963'te Gent'te do du, Gent ve Brüksel'de yas yor ve çal yor. Fink resim, enstalasyon, fotograf ve karisik teknik gibi yöntemlerle güzel sanatlar alaninda çal an bir sanatçi. "Hareketler Atlasi" adini verd genis projesi "aradaki"ne, yolculuga ve yolculuk deneyimine vurgu yapan bir ara t rma sürecini vurguluyor ve haritalar, notlar, çizelgeler, hesaplamalar, fotograflar, heykeller ve ses kayitlar dahil çe itli sekillerde ifade buluyor.

Son dönem sergileri aras nda, "Outdoors/Dis Mekân", Danielle Arnaud Çagdas Sanat (Londra, 2006), "15" veya "…und hier und da eine vereinzelte Schauer/...Ve Orada Burada Yalitilmis Saganaklar", S.M.A.K. (Belçika, 2004), "Christoph Fink - A Summer Show/Christoph Fink - Bir Yaz Sergisi", Nadja Vilenne Galerisi (Liège, 2004), "Mapping of Being, Selections Winter 2003/Varligin Haritalandirilmasi, Kis 2003 Seçkisi", The Drawing Center (New York, 2003), "Just Like Life/Tipki Hayat Gibi", S.M.A.K. (Belçika, 2003), "La Geografia degli artisti II Parti", Galleria Milano (Italya, 2001) say labilir (A.g.e.).

11.5.33. Nina Fischer - Maroan El Sani

(Ek 10 Resim 30)

Nina Fischer (Emden, 1965) ve Maroan el Sani (Duisburg, 1966) 1993'ten bu yana Berlin'de beraber çal yorlar, ayni zamanda Japonya'da Sapporo Sehir

Üniversitesi'nde doçent olarak görev yap yorlar. Ikilinin çal malar , film, video, enstalasyon ve fotograf gibi medyalar araciligiyla kentsel ortamda geçis mekânlar na ve bosluklar n olustugu durumlara odaklan yor. Son dönem çal malar aras nda, Berlin'de gerçekle tirdikleri "Palast der Republik" (2001-2006) ve "Radio Solar s" (2004), 2005'te Paris'te gerçekle tirdikleri, terk edilen Bibliothèque Nationale'in yer ald "Toute la mémoire du monde", komünist merkez büro hakk ndaki "Ex ovo omnia" ve Amsterdam'daki yeni ve tanimlanmamis çevreler ile ilgili beklenti ve korku aras ndaki gerilime odaklanan "The Rise" (2007) say labilir.

Beraber kat ld klar çok say da uluslararasi ki isel ve karma sergiler aras nda Gwangju Bienali (1995, 2002), Liverpool Güncel Sanat Bienali (1999), Manifesta 4 (Frankfurt, 2002), Sydney Bienali (2002), "Tokyo-Berlin" Mori Müzesi, Tokyo ve Neue Nationalgalerie (Berlin, 2006) ve Stedelijk Müzesi (Amsterdam, 2007) say labilir (A.g.e.).

11.5.34. Vicky Funari - Sergio De La Torre

(Ek 10 Resim 31)

Vicky Funari 1963'te Alexandria'da do du, Vallejo, California'da yas yor. Günümüz toplumunun ve kimliginin dinamiklerini taze bakis açilar ndan kesfeden bagimsiz bir film yapimcisi. Bazi filmleri aras nda, "Paulina", "skin.es.the.si.a/ten.es.te.z.i" ve "Live Nude Girls UNITE/Canli Çiplak Kizlar BIRLESIN" say labilir.

Sergio De La Torre 1967 Tijuana do umlu, Oakland, California ve Tijuana'da yas yor. Fotografçi, performans ve enstalasyon sanatçisi Sergio De La Torre, performans/enstalasyon grubu Los Tricksters'i 1995'te kurdu ve çal malar göç, diaspora, turizm ve kimlik politikalar etrafinda sekillendi. Funari ve De La Torre birlikte, Meksika'nin Tijuana ehrinde daha iyi çal ma kosullar , çevresel adalet ve insan haklar na saygi için savasan bir grup fabrika isçisi kadinla isbirligi yaparak "Maquilapolis" (Fabrikalar ehri) filmini gerçekle tirdi (A.g.e.).

11.5.35. Bodil Furu - Beate Petersen

Bodil Furu ve Beate Petersen Oslo'da ya yor ve çal yorlar.

Bodil Furu 1976'da Norveç'te do du, filmleri son olarak Oslo Galleri K'daki ki isel sergisinde gösterildi. Sanatçi geçen yil, aralar nda Busan Bienali (Güney Kore,

2006), Post Nora, Today Sanat Müzesi (Pekin), Dreamlands Burn/Hayal Ülkeleri Yan yor, Budapeste Sanat Merkezi ve Every Day/Her Gün, Salzburg Kunstverein'in da bulundugu birçok karma sergiye kat ld . Furu, 2007-8 boyunca Almanya, Estonya, Finlandiya, Riga ve Lüksemburg'u dolasacak olan 4. Ars Baltica Fotograf Sanati Trienali'ne de kat l yor.

Beate Petersen 1962'de Norveç'te do du, çizim ve video çal malar bulunan sanatçi ayrica sanat üzerine yaz yor. Çizimleri Oslo Ulusal Müzesi'nde, Riga'daki Letonya Devlet Müzesi'nde ve çe itli galerilerde sergilendi. Yakin dönemde Dimitry Lurie ile Iran Sii-Islam gelenegine odaklanan belgesel çal masi "Gözyasi Tiyatrosu"nda beraber çal t . Film bugüne kadar Norveç Kisa Film Festivali'nde ve Hindistan'in Kalküta ehrinde gösterildi (A.g.e.).

11.5.36. Rainer Ganahl

(Ek 10 Resim 32)

Rainer Ganahl 1967'de Avusturya'da dünyaya geldi, 1990'dan bu yana ise Avusturya ve Birlesik Devletler vatandasi olarak New York'ta yas yor. Sanatsal çal malar genellikle e itim, siyaset, ekoloji ve dilbilim konular yla ilgili. Yabanci diller üzerinde çal yor (simdiye kadar 11 dil),

Son dönem eylemleri aras nda, 2007'de Kunstmuseum Stuttgart'ta ve 2005'te Viyana Modern Sanat Müzesi'nde düzenled ki isel sergiler var. Çal malar ayrica Sevilla 2006, Bükres 2006, Moskova 2007 ve Venedik (1999, 2005, 2007) bienallerinde ve New York'taki Whitney Amerikan Sanati Müzesi'nde düzenlenen ISP Show'daki "Image Wars: Contesting Images of Political Conflict/Imge Savaslar : Siyasi Çatismanin Rakip Imgeleri" (2006) sergisinde yer ald . Çal malar http://www.ganahl.info web sitesinde sürekli sergide (A.g.e.).

11.5.37. Jean-Baptiste Ganne

(Ek 10 Resim 33)

Jean-Baptiste Ganne 1972'de Fransa'da do du, çal malar n Nice'te sürdürüyor. Nice'te, Villa Arson'da ö renim gören Ganne, 2003-2004 y llar nda Amsterdam'da Rijksakademie'de ve Nisan 2007'ye kadar Roma'da Villa Medici'de konuk sanatçi olarak bulundu. Fotograf, yazi, performans, video ve enstalasyon gibi çe itli ifade

biçimleri kullanan Jean-Baptiste Ganne'in etkinlikleri "siyasetin temsili ve temsilin siyaseti" etrafinda eklemlenir.

Marx'in Kapital'ini bölüm bölüm resimleyen (Resimli Kapital, 1998-2003) sanatçi, Rijksakademie'de açik atölyeler sirasinda alti gün greve gitti (asçilik yaparak) ("The Cookist/Asçi", 2003) ve yapim bütçesini Roma'da on sentlik bozuk paralar halinde saçmaya karar verdi ("Senza Titolo" -Parildayan Hersey Altindir- 2007). Zagreb'de WHW ile sergi açti (2001), Salzburg'da Fotohof Galerisi ile ortak bir yay n çikardi (2003), Amsterdam'da Ellen de Bruijne Project'de sergi açti (2006), Nice La Station'da "El albergue holandès"i gerçekle tirdi (2006) ve uluslararasi çapta ses getiren birçok sergiye kat ld (A.g.e.).

11.5.38. Gimhongsok

(Ek 10 Resim 34)

Gimhongsok 1964'te Seul'da do du, Seul'da yas yor ve çal yor. Seul Ulusal Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü ve Almanya'nin Düsseldorf kentindeki Kunst Akademie'den mezun oldu. Sanatç n n çal malar dil ve sosyal yapinin yerlesik kavramlar n inceler ve sorgular. Mizaha ve eglenceye yapt vurgu çal malar n n en önemli özelligidir, sanatin modern toplumda tanimlanisina ve dagitimina odaklanir, sanatin sosyal alanin farkli katmanlar nda nas l algilandigiyla ilgilenir ve çe itli müdahale yöntemleri önerir.

New York P.S.1 Güncel Sanat Merkezi'nde, Tokyo Opera Sehir Sanat Galerisi'nde, Taipei Güzel Sanatlar Müzesi'nde, 2005 Valencia Bienali'nde, Valencia'da Espai d'Art Contemporani de Castello'da, 51. Venedik Bienali'nde, Los Angeles'ta REDCAT Galerisi'nde, Tokyo'da Mori Sanat Müzesi'nde, Seul'da ArtSonje Merkezi'nde çal malar n sergileyen Gimhongsok, 2002 Gwangju Bienali, 2003 Echigo-Tsumari Trienali ve 50. Venedik Bienali'nde Sora Kim ile birlikte sergi açt (A.g.e.).

11.5.39. Renée Green

(Ek 10 Resim 35)

Renée Green 1959'da Cleveland, Ohio'da do du, New York ve San Francisco'da yas yor ve çal yor. Sanatçi, film yapimcisi ve yazar Green'in çal malar , film, makale, yazi, enstalasyon, dijital medya, mimarlik, isitsel çal malar, film dizileri

ve düzenlemeler araciligiyla zaman içerisindeki ili ki ve degis tokus zincirlerini, genel ve ki isel hafizada geriye kalmayi basaran bosluk ve degisimleri ve ayni zamanda hayal ve icat edileni ara t r yor.

Son dönem Ki isel sergileri aras nda New York Participant Inc. ve Berlin Christian Nagel Galerisi'nde eszamanli gerçeklestirilen "United Space of Conditioned Becoming/Sartli Gelisimin Birlesik Alani" (2007), "Wavelinks/Dalgabaglar ", Neuberger Sanat Müzesi (2006), "Unité d'habitation/Ikamet Birimi", Martine Aboucaya Galerisi (Paris, 2006), "Index (From Oblivion)/Dizin (Unutulustan)", Emi Fontana Galerisi (Milano, 2005) say labilir.

Çal malar n n yer ald diger sergiler aras nda Documenta XI, Kwangju Bienali, Whitney Bienali, Aperto, Georges Pompidou Merkezi, Viyana Secession Binasi, Köln Ludwig Müzesi, L.A. MoCA ve son olarak Los Angeles'da Caltrans/Morphosis için "Code: Survey/Kod: Inceleme" (2004-2006) yer al yor. Green, halen SFAI'de yükseködgrenim dekanligi ve profesörlük görevlerini yürütmektedir (A.g.e.).

11.5.40. Ivan Grubanov

(Ek 10 Resim 36)

Ivan Grubanov 1976'da Belgrad'da do du, yasam n ve çal malar n Belgrad ve Londra'da sürdürüyor. 2002-2003 y llar nda Amsterdam'da Rijksakademie'de misafir sanatçi olarak bulundugu dönemde, "Visitor/Misafir" adli çal masini gerçeklestiren sanatçi, bu çal mada sadece yakin geçmisin elestirel bir tanikligini yapmakla kalmamis, ki isel olanla tarihsel olan aras nda derin bir diyalog olusturarak sanatsal bir meydan okuma eylemi gerçeklestirmistir. 2005 y l nda Londra'da Delfina bursu kazanmistir.

Sanatç n n diger önemli çal malar aras nda, "Afterimages/Görüntü Izleri" baslikli çizim dizisi, "Stages/Evreler" ve "Non-Institutional/Kurumsal Olmayan" baslikli resim dizileri ve "Study of My Father/Babamin bir Etüdü" baslikli slayt enstalasyonu bulunuyor. Son dönem Karma sergileri aras nda, Selanik Bienali (2007), Smart Proje Mekâni (2007), South London Galerisi (2006), The Drawing Center ve Apex Art (New York, 2006); Tiran Bienali (2005), Kunsthalle Bern (2005), Extra City Antwerp (2005), son dönem Ki isel sergileri aras nda ise KCB Galerisi Belgrad (2007), Nogueras Blanchard Galerisi (2006), Stroom Den Haag ve Belgrad Güncel Sanat

Müzesi (2005) say labilir. Sanatçi, Le Grand Café, St Nazaire (Fransa, 2007) ve MUSAC, Leon'daki (Ispanya, 2008) Ki isel sergilerinin hazirliklar n sürdürmektedir. (A.g.e.).

11.5.41. Ha Za Vu Zu

(Ek 10 Resim 37)

Ha Za Vu Zu 2005'ten bu yana Istanbul'da müzik ve performans çal malar n sürdürüyor. Grubun sergi ve performanslar aras nda, 2007'de Galata Kulesi önünde Kurye Video Gösterimi ile birlikte gerçeklesen "Kopek jpeg" adli performans-video gösterimi; Tenedos, Ankara'da "Köpek jpeg" performans-video ve konseri (2007); "HA ZA VU ZU video sunar"; "Kurye Video Gösterimi" (Rumeli Han, Istanbul, 2007); "Performans Günleri" (Galata Perfom, Istanbul, 2007); "Mermin kötü kokun olsun", Studio Live (Istanbul, 2007); "Hatirlamalar-Hatirlatmalar", Galerist (Istanbul, 2007); "HA ZA VU ZU/Seslendiriliriz", Galerist (Istanbul, 2007); "Hazavuzu", Yeno Ceno Müzikarma Günleri, Galata Perform (Istanbul, 2007); "Fotokaraoke", Galata Perform (Istanbul, 2006); "Hazavuzu ve Pembe Radarlar", Transit Dogaçlama Günleri, Darpane-i Amire (Istanbul, 2006) bulunmaktad r (A.g.e.).

11.5.42. Erdem Helvac o lu

(Ek 10 Resim 38)

Erdem Helvacioglu 1975'te Bursa'da do du. Endüstri mühendisligi e itiminden sonra, ITÜ Müzik Ileri Ara t rmalar Merkezi'nde ses mühendisligi ve elektronik müzik kompozisyonu dalinda yüksek lisansini tamamlad . Halen bu kurumda doktorasina devam ediyor, sikça kat ld gi yurtdisi festivalleri disinda Istanbul'da yas yor. Helvacioglu'nun ses enstalasyonlar Los Angeles Track 16, Endonezya Soemardja, Köln Museum für Angewandte Kunst, Londra Menier Sanat Galerisi gibi önemli sanat mekânlar nda yer ald . Sonorities, CEAIT, Musica Viva, Third Practice, Nuit Bleue, Futura, Licences, Primavera en La Habana gibi festivallerde solo performanslar gerçekle tirdi.

Çal malar Locustmusic, New Albion, chmafu nocords, and/OAR gibi plak sirketleri taraf ndan yayimlandi. Eski bir 45'lik çitirtisi ve dijital prosesörün berrak sesi… Günlük yasamin kaotik sokak sesleri ve steril bir stüdyo kaydi... Geleneksel Türk enstrümanlar ve onlar n modern versiyonlar ... Bu müzikal ve tarihsel içiçelik yayilmis

olan zamani tek bir anda topluyor ve o anda dinleyici simdiyi olusturuyor. Helvacioglu'nun müziginin ve sanatinin tanimi bu (A.g.e.).

11.5.43. Huang Yong Ping

(Ek 10 Resim 39)

Huang Yong Ping Çin'in Xiamen ehrinde 1954'te do du, 1989'dan bu yana Paris'te yas yor ve hem kültürel hem de siyasal kavramlar n yeniden degerlendirilmesine yönelik provokatif bir güç tasiyan heykeller ve mekâna özgü enstalasyonlar üretiyor. Huang Zhejiang Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun oldu. 1980'lerin ortasinda Xiamen Dada grubunu kurdu. Grup, modernizmin yapitlar n ve fikirlerini Çin'de tanitarak mevcut kimlik anlay n dönüstürmeye çal t . Huang'in çal malar nda hem Duchamp, Arte Povera ve Cage'e hem de Çin gelene ine, özellikle de numerolojiye göndermeler vard r (A.g.e.).

11.5.44. Emre Hüner

(Ek 10 Resim 40)

Emre Hüner 1977 y l nda Istanbul'da do du, farkli yöntemler izleyerek degisik tekniklerle çizim, video ve mekâna özgü projeler üretiyor. Istanbul ve Milano'da yas yor ve çal yor. Çal malar n n merkezinde asiri teknolojik, endüstriyel gel meler ve buna ba l olarak risk toplumu kavrami, modern insanin mimari ve doga ile ili kisi gibi konular yer al yor. Hüner Internet, bulunmus fotograflar, kitaplar gibi çe itli kaynaklardan olusturdugu bir arsivi kullanarak çal malar aras nda ortak bir dil yarat yor.

Son olarak Tiran'da TICA Tiran Güncel Sanat Enstitüsü'nde "Fairytale/Masal" adli sergiye kat ld (2007). *Bent 003* adli sanatçi kitabi 2007 y l nda BAS taraf ndan Istanbul'da üretildi. Milano'da Via Farini'de "Video Invitational #2" (2006) ve Milano'da Palazzo della Ragione'de "Con Altri Occhi" adli sergilere kat ld (2005) (A.g.e.).

11.5.45. Sanja Ivekovic

(Ek 10 Resim 41)

Sanja Ivekovic 1949'da Zagreb'de do du, Hirvatistan'da yas yor ve çal yor. Foto-kolaj, video, performans ve enstalasyonlar n 1970'lerin ortalar nda sergilemeye ba lad . Günlük hayatin ritüellerinin popüler kültürden nas l etkilendigini ara t ran ve kendini her zaman erkek bakisin içine yerlestiren Ivekovic, cinsellik ve cinsiyeti siyasi baglamda konumlandir yor. 1990'larda, sosyalist rejimlerin çöküsü ve kapitalizmin ve pazar ekonomisinin hayat kosullar , özellikle de kadinlar n hayat kosullar karsisindaki zaferinin sonuçlar hakkinda çal malar gerçekle tirdi.

Son dönem sergileri aras nda "Documenta 12"; "General Alert/Genel Alarm", Fundacio Antoni Tapies, Gothenburg Konsthall (2007); Kölnischer Kunstverein, "Public Cuts/Kamu Harcamalar nda Kisitlamalar", Galerija P74, (Ljubljana, 2006); "Open Systems: Rethinking Art c. 1970/Açik Sistemler: 1970 Itibariyle Sanati Yeniden Düsünmek ", Tate Modern (Londra, 2005); "Die Regierung/Iktidar", Secession (2005); "Women's House/Kadinlar n Evi", Palazzo Ferreri (Cenova, 2004); Documenta 11 (Kassel, 2002); "Personal Cuts/Kisisel Harcamalarda Kisitlamalar", NGBK (2002); Galerie im Taxispalais (Innsbruck, 2001); "After the Wall/Duvardan Sonra", Moderna Muset (1999/2001); Manifesta 2 (Luxembourg, 1998) say labilir (A.g.e.).

11.5.46. Eleni Kamma

(Ek 10 Resim 42)

Eleni Kamma 1973'te Atina'da do du, ayni sehirde yas yor ve çal yor. Atina Güzel Sanatlar Okulu'nda ve Londra Chelsea Sanat Tasar m Koleji'nde ö renim gördü. "Once past the years of green emotion/Taze duygu y llar ndan sonra", Loraini Alimantiri/Gazonrouge (Atina, 2007) ve "Eleni Kamma", Vamiali's (Atina, 2005) adli Ki isel sergileri açti. Su anda Atina'da yer alan DESTE Vakfi'nin verd 5. DESTE Ödülü'ne ve Italya'daki Milano Lissone Çagdas Sanat Müzesi'nin verd Lissone 2007 Ödülü'ne aday olan

Kamma'nin kat ld karma sergiler aras nda, "Young Greek Artists/Genç Yunan Sanatçilar" (Küratörler: Daphne Vitali, Tina Pandi, Stamatis Schizakis), Ulusal Çagdas Sanat Müzesi (Atina, 2007), "Other Spaces/Diger Yerler", 1. Selanik Çagdas Sanat Bienali: Heterotopyalar (Küratör: Apostolos Kalfopoulos, Selanik, 2007), "What Remains Is Future/Geriye Kalan Gelecektir" (Küratör: Nadja Argyropoulou), Eski Arsakeio Okulu, Patras (Yunanistan, 2006), "An Outing: The Beltsios Collection: Contemporary Art in Greece in the 21st Century/Bir Gezi: Beltsios Koleksiyonu: 21.

Yüzyilda Yunanistan'da Çagdas Sanat" (Küratör: Sotirios Bahtsetzis), Matsopoulos Mill (Trikala, Yunanistan, 2006), "Other Voices, Other Rooms/Baska Sesler, Baska Odalar" (Küratör: Allessandro Riva), Modern Sanat Müzesi - Le Ciminiere (Catania, Sicilya, 2005), "Protaseis - Version IV" (Küratörler: Augustine Zenakos, Xenia Kalpaktsoglou), Action Field Codra (Selanik, 2005) say labilir (A.g.e.).

11.5.47. Kan Xuan

(Ek 10 Resim 43)

Kan Xuan 1972'de XuanCheng, An'hui, Çin'de do du, Pekin ve Amsterdam'da yas yor ve çal yor. Hangzhou'daki Çin Sanat Akademisi'nden mezun oldu ve Amsterdam'daki Rijksakademie van Beeldende Kunsten'da 2002-2003'te burslu ögrenimini tamamlad .

Video çal malar n n yer ald sergiler aras nda, 2007 Venedik Bienali Çin Pavyonu, "I Still Believe in Miracles/Hala Mucizelere Inan yorum," Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris (2005), "Prix de Rome", De Appel Foundation (Amsterdam, 2005), 9. Havana Bienali, Wilfredo Lam Merkezi (Küba, 2006) ve "Cycle Tracks Will Abound in Utopia/Ütopya'da Her Yer Bisiklet Tekerlegi Izleriyle Kapli Olacak", Avustralya Çagdas Sanat Merkezi say labilir (A.g.e.).

11.5.48. Ömer Ali Kazma

(Ek 10 Resim 44)

Ömer Ali Kazma 1971'de Istanbul'da do du, yüksek lisans ögrenimini New York New School'da tamamlad . 2000 y l nda Istanbul'a dönen video sanatçisi hala burada yas yor ve çal yor. Çal malar farkli birey ve gruplar n hayatlar nda ve yakin çevrelerinde anlam ve düzen yaratmak için basvurduklar farkli yollarla ilgili. Videolar insan etkinliklerinin ve emeginin anlam ve önemi, ayrica ekonomi, üretim ve toplumsal örgütlenmenin anlami hakkinda temel sorular ortaya koyuyor.

Sanatç n n çal malar , 7. Uluslararasi Istanbul Bienali (2001), Tokyo Opera City (2001), Platform Güncel Sanat Merkezi (Istanbul, 2003), Cetinje Bienali (2004), Istanbul Modern (2004), 2. Istanbul Yaya Sergileri (2005), 9. Havana Bienali (Küba, 2006) ve San Francisco Sanat Enstitüsü'nde (2006) sergilendi (A.g.e.).

11.5.49. Ian Kiaer

(Ek 10 Resim 45)

Ian Kiaer 1971'de Londra'da do du, Londra'da yas yor ve çal yor. Royal College of Art'tan 2000 y l nda mezun oldu. Minyatür boyuttaki karmasik ve narin enstalasyonlar yla taninan sanatçi, yapitlar nda mimari modelleri, dokunulmamis veya çok az degisiklige ugratilmis "bulunmus" nesneleri ve iki boyutlu çal malar gruplandirarak, parçalara ayrilmis siirsel anlatilar yarat yor.

Ian Kiaer yapitlar n Kunsthalle Basel (2007), 4. Berlin Bienali (2006), Witte de With Çagdas Sanat Merkezi (Rotterdam, 2006), Çagdas Sanat Müzesi (Chicago, 2005), Camden Sanat Merkezi (Londra, 2005), Watarium Çagdas Sanat Müzesi (Tokyo, 2004), Venedik Bienali (2003), Mori Sanat Müzesi (Tokyo, 2003), ICA Boston (2002), P.S.1 (New York, 2002) ve Manifesta 3 (Ljubljana, 2000) gibi mekânlarda sergiledi. Ki isel sergileri aras nda Tanya Bonakdar Galerisi (New York, 2007), Galleria Massimo De Carlo (Milano, 2006), The British School at Rome (2005), Alison Jacques Galerisi (Londra, 2004) ve "Art Now/Sanat Simdi", Tate Britain (Londra, 2003) say labilir (A.g.e.).

11.5.50. Sora Kim

(Ek 10 Resim 46)

Sora Kim 1965'te Kore'de do du, Seul'da yas yor. Sora Kim, modern yasam kosullar n resimleyen Koreli avangard sanatçilardan biri. Sanatçi, toplumsal mahrumiyete mahkum olanlarla yapt isbirliginin sonucu olan veya izleyicinin katilimiyla gerçeklesen bir çok projede yer ald . Kim, sanatina ki isel ili kilerini dahil ederek toplumumuzda mevcut örgütlenmelere ve sistemlere yeni bir model ve alternatif öner yor.

Sora Kim'in enstalasyonlar deger ve tüketim kavramlar n n kisiselliginin k k rt c ve gerekli ke iflerini sunuyor. Son on yildir beraber çal t Gimhongsok ile beraber, aralar nda Gwangju Bienali, Venedik Bienali ve Echigo-Tsumari Trienali'nin de bulundugu büyük uluslararasi organizasyonlara özel projeler hazirlad lar. Sora Kim çal malar n Mattress Factory (Pittsburgh), Tokyo Opera City Galerisi, ArtSonje Center, Rodin Galerisi (Seul), BALTIC Çagdas Sanat Merkezi, REDCAT Galerisi, (Los Angeles), 51. Venedik Bienali ve Yokohama Trienali'nde sergiledi (A.g.e.).

11.5.51. Taiyo Kimura

(Ek 10 Resim 47)

Taiyo Kimura 1970'te Japonya'nin Kamakura ehrinde do du ve 1995'te Sokei Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun oldu. Bugün ayni sehirde ya ayan Taiyo Kimura, nüfus ve kentsel yo unluk gibi konular inceleyerek birey ve kalabalik aras ndaki ili kiye mizahi bir bakisla yaklas yor. Büyük sehirlerdeki hayatin yüksek siddet düzeyi ve sikisik sartlar Taiyo Kimura'nin çal malar n n zeminini olusturuyor. Bu çal malarda bireyin kalabalik içerisindeki incinebilirligine genellikle kara mizah yüklü bir bakis söz konusu. Kimura çal malar nda günlük hayatlar mizla basa çikmamiz için zaruri bir güç olan, do ru türde bir mizah sergilemeyi basar yor. Son dönemde kat ld sergiler aras nda "All about Laughter/Gülmenin Tüm Yönleri", Mori Müzesi (Tokyo, 2007), "Real Utopia - Stories of the Unlimited/Gerçek Ütopya - Sinirsizin Hikâyeleri", 21. Yüzyil Güncel Sanat Müzesi (Kanazawa, 2006), "Global Players/Küresel Oyuncular", Ludwig Forum für Internationale Kunst (Aachen, 2006), "Taiyo Kimura, Unpleasant Spaces/Taiyo Kimura, Sevimsiz Yerler", Wurttembergischer Kunstverein (Stuttgart, 2004) say labilir (A.g.e.).

11.5.52. Gunilla Klingberg

(Ek 10 Resim 48)

Gunilla Klingberg bugün yasad ve çal malar n sürdürdügü Stockholm'de 1966'da do du. Hem sanat hem grafik tasar m e itimi ald . Klingberg'in malzemesi kozmik ve ticari maddeler. Çal malar n n çogu ses, isik, duvar kagidi ve diger nesneler içeren karisik teknik enstalasyonlar. Klingberg'in enstalasyonlar reklam, süpermarketler ve Budist ikonografi kadar çe itli alanlar n parçalar ndan hem manevi hem de siradan olani çikarmayi amaçl yor. Tanidik nesneleri her zaman dahil ett enstalasyonlar kimlik olusturma ve yerel pazarlama taktikleri içeren yeni hizli gelisimi ile tüketicilik 2.0'in çerçevesini çiz yor. Bütün bunlar Klingberg'in düsünce sistemi içerisinde mimari, heykel ve grafik sanata dönüsüyor. Yapitlar n sergiled mekânlar aras nda P.S.1 Güncel Sanat Merkezi (New York), Palais de Tokyo (Paris), Kiasma (Helsinki), Busan Bienali ve Moderna Museet (Stockholm) say labilir (A.g.e.).

11.5.53. Aleksander Komarov

(Ek 10 Resim 49)

Aleksander Komarov 1971'de Belarus'ta do du, bugün çal malar n Rotterdam'da sürdürüyor. Belarus'taki Minsk Güzel Sanatlar Lisesi, Polonya'daki Poznan Güzel Sanatlar Akademisi ve Amsterdam'daki Rijksakademie van Beeldende Kunsten'de ö renim gördü.

Son dönemde açt sergiler aras nda "Return of Memory/Hafizanin Geri Dönüsü", KUMU (Talin, Estonya, 2007), "Progressive Nostalgia", Centro per l'Arte Contemporanea Luigi Pecci (Prato, Italya, 2007), "How to do things?-In the Middle of (No)where)/Nasil yapmali? (Hiç)biryerin Ortasinda", Nikolaj, Kopenhag Çagdas Sanat Merkezi (Danimarka, 2006), "See you in Disneyland/Disneyland'de Görüsmek Üzere", Fonds BKVB Proje Stüdyosu (Berlin, 2006), "One Year After/Bir Yil Sonra", BA-CA Kunstforum (Viyana, 2006), "Project Rotterdam/Rotterdam Projesi", Museum Boijmans van Beuningen (Rotterdam, Hollanda, 2005), "The Architect/Mimar", Çagdas Sanat Müzesi (Minsk, Belarus, 2004), "Catching the Ghost/Hayaleti Yakalamak", HEDAH (Maastricht, Hollanda, 2003), "Expect Relevance/Önem Bekleyin", K3 (Zürih, Isviçre, 2002), "Lot II/II. Lot", CCA Zamek Ujazdowski (Varsova, Polonya, 2001) say labilir. Komarov'un çal malar *Art Magazine Moscow, Art Forum International, Umelez V, Metropolis M.* gibi dergilerde incelendi (A.g.e.).

11.5.54. Rem Koolhaas/Amo

(Ek 10 Resim 50)

Rem Koolhaas ve Office for Metropolitan Architecture/Büyüksehir Mimari Bürosu (OMA) birlikte 1990'lar n sonlar nda **AMO**'yu yaratti. Yaratici bir düsünce kurulusu olarak tasarlanan AMO, mimari düsünceyi baska alanlara aktarmayi hedef edinmistir. Kavramsal boyuttan uygulama boyutuna güncel kosullar n potansiyelini tam anlamiyla gerçeklestirmenin yeni yollar n tanimlayan büro, mimari düsünceyi örgütlenme, kimlik ve kültür sorunlar na uygular. AMO ve OMA'yi biraraya getiren Rem Koolhaas son y llar n en önemli düsünürlerinden biri kabul edilmektedir. AMO su anda Hermitage Müzesi ve Prada modaevi için çal makta, ayni zamanda Pekin için bir koruma çal masi hazirlamaktad r. AMO bugüne kadar Universal Stüdyolar , Avrupa Birligi, Harvard Üniversitesi ve Condé Nast için çal malar gerçekle tirdi. Geçen y ldan bu yana AMO, Çin'in Zhujiang Nehri Deltasi'nda ve Singapur'da yürüttügü

ara t rmalara benzer bir sekilde, Iran Körfezi'ndeki artan gel me hiz n incelemeye odaklandi. *Al Manakh* adli yay n bu çal manin su ana kadar gelmis oldugu durumu belgelemektedir (A.g.e.).

11.5.55. Markus Krottendorfer

(Ek 10 Resim 51)

Markus Krottendorfer 1976'da Avusturya'da do du, çal malar n Viyana'da sürdürüyor. Fotograf alaninda yo unlasan sanatç n n son dönem sergileri, "21 POSITIONS/21 POZISYON", Avusturya Kültür Forumu (New York, 2007), "Beauties of the Night/Gece Güzelleri" FLACA Galerisi (Londra, 2007), "Pool Level 175/Havuz Seviyesi 175", Diagonale (Graz, 2007), "ECB Yilin Fotografi Ödülü 2006: Bugün Avusturya", Leinwandhaus (Frankfurt a. Main, 2006) / Westlicht Galerisi (Viyana, 2007), Photowall & Videowall/Fotograf Duvari ve Video Duvari, Kunsthalle Wien (Viyana, 2006), 1. Viyana Bienali (Avusturya, 2006), "Heute kein Evidenzproblem-Junge Österreichische Positionen/Genç Avusturyali Konumlar", Westlicht Galerisi (Viyana, 2006), "Hotel Rossija/Rossija Oteli", Webster Üniversitesi Thomas K. Lang Galerisi (Viyana, 2006), Fotohof (Salzburg, 2006), "Qui Vive", NCCA Ulusal Çagdas Sanat Merkezi (Moskova, 2005), "Neue Heimat/Yeni Yurt" Charim Galerisi (Viyana, 2005), "double game/triple gain-çifte oyun/üçlü kazanç", Charim Galerisi-Sixfriedrich LisaUngar Galerisi (Salzburg, 2004), "Under[construction]/[yapim]asamasinda", Museum der Moderne Salzburg (Salzburg, 2003), "Das Drei-Schluchten-Projekt/Üç Bogaz Projesi", Güzel Sanatlar Akademisi sergi alani (Viyana, 2003), "Same Old Sun Everywhere/Her Yerde O Bildigimiz Günes", France Galerisi (Moskova, 2003), "Junge Kunst aus der Akademie/Akademiden Genç Sanat", Galerie 422 (Gmunden, 2003) (A.g.e.).

11.5.56. Lee Bul

(Ek 10 Resim 52)

Lee Bul 1964'te Kore'de do du, Seul ve New York'ta yas yor ve çal yor. 1980'lerin sonundan bu yana performans, heykel ve multimedya enstalasyon alanlar nda çal t ; teknolojinin yükselisinin maddi ve toplumsal sonuçlar yla ilgilendi. "Mon Grand Récit: weep into stones.../Büyük Hikâyem: Agla taslara..." (2005) adli yapiti, tarihin teleolojik ilerlemesine duydugumuz inancin arkasindaki çeliskili dürtüleri

sorguluyor. Ütopyaci özlem ve basarisizliklar n yaratici bir topografyasi olan bu yapit, modernitenin ilerlemeci zorunluluklar n n hayaletleri üzerine derin bir düsünceyi temsil ed yor. Lee Bul'un ki isel müze sergileri aras nda Domus Artium (Salamanca, 2007), Govett-Brewster Sanat Galerisi (New Plymouth, 2005), Çagdas Sanat Müzesi (Sydney, 2004), Çagdas Sanatlar Merkezi (Glasgow, 2003), Power Plant (Toronto, 2002), Le Consortium (Dijon, 2002) ve New Museum of Contemporary Art (New York, 2002) yer al yor (A.g.e.).

Ki isel sergileri; 2001 San Francisco Art Institute, San Francisco, CA, ABD, 2001 BAWAG Foundation, Vienna, Avusturya, 2000 Fukuoka Asian Art Museum, Japonya, 1999 Kunsthalle Bern, sviçre, 1997 Projects, Museum of Modern Art, New York, NY, ABD.

Karma sergileri; 2001 010101/Art in Technological Times, San Francisco Museum of Modern Art, San Francisco, CA, ABD, 2000 Let's Entertain, Walker Art Center, Minneapolis, MN, ABD, 1999 dAPERTutto, The 48th Venedik Bienali, Venice, talya, 1998 Hugo Boss Prize, Guggenheim Museum SoHo, New York, NY, ABD, 1997 Cities on the Move, Secession, Vienna, Avusturya (http://www.iksftp.com /bienalarchive/bienal7/7index.htm).

11.5.57. Minouk Lim

Minouk Lim 1968'te Güney Kore'de do du, Seul'da yas yor ve çal yor. Lim, Ecole Nationale Superieure des Beaux-Arts de Paris'den önce 3 yil Ewha Kadin Üniversitesi'nde güzel sanatlar e itimi ald . Baska sanatçilarla isbirligi içerisinde, farkli malzemeler kullanarak çe itli görsel üretim stratejileri belirleyen sanatçi, toplumun çe itli yüzleri ve saçma yönlerine odaklan yor ve genellikle toplumun pervasiz gelisen, para güdümlü manzarasini hicved yor.

7. Hermes Kore Sanat Ödülü'nü (2007) ve 6. Gwangju Bienali'nde Gwangju Bankasi Ödülü'nü (2006) kazanan Lim'in son sergileri aras nda, "Somewhere in Time/Zamanda Bir Yerde", Artsonje Merkezi (Seul, 2006), "Seul 9. Kadin Filmleri Festivali", Artreon Sinemasi (Seul, 2006), "Symptom of Adolescence/Gençlik Belirtisi", Rodin Galerisi (Seul, 2006), "Parallel Life/Paralel Hayat", Frankfurter Kunstverein (Almanya, 2005), "Where is My Friend's Home?/Arkadasimin Evi Nerede?", Kunstlerhaus (Mousonturm, Frankfurt, 2005), "This is Not a Love Letter/Bu

Bir Ask Mektubu Degildir" (! flyer Projesi), Marronier Galerisi (Seul, 2004) (http://www.iksftp.com/bienalarchive/ bienal10/sanatcilar.asp?ac= sanatcilar).

11.5.58. Lu Chunsheng

(Ek 10 Resim 53)

Lu Chunsheng 1968'te Changchun'da do du, Sanghay'da yas yor ve çal yor. 1993-1994 döneminde Çin Sanat Akademisi Heykel Bölümü'nde e itim gördü. Resimden fotograf ve videoya uzanan çe itli malzemeler kullanmasina ragmen, sanatç n n çal malar resimsel imge üretimi gelenegine kuvvetle ba l ama teknik yaklasimi özgürce kategoriler aras nda gidip gelmesine izin ver yor. Çal malar nda sürrealist bir tavir ortaya koyan Lu Chunsheng'in uzmanlik alani muhtesem saçmalikta topografyalar. Ince hayallere sahip sanatçi, hayali arazileri haritalandirarak paralel toplumlar yarat yor. Son dönem sergileri aras nda, 27. São Paulo Bienali (2006), "China Power Station: Part I/Çin Güç Merkezi: Birinci Bölüm", Battersea Elektrik Santrali (Londra, 2006), "Çagdas Çin Sanati, Mimarlik ve Görsel Sanat Sergisi", Boijmans van Beuningen Müzesi (Rotterdam, 2006), "The Thirteen: Chinese Video Now/On Üç: Günümüzde Çin Videosu", P.S.1 (New York, 2006), "Out of Sight/Gözden Uzak", De Appel Vakfi (Amsterdam, 2005) ve 2. Guangzhou Trienali (2005) say labilir (A.g.e.).

11.5.59. Cristina Lucas

(Ek 10 Resim 54)

Cristina Lucas 1973'te Ispanya'nin Jaén ehrinde do du, Madrid ve Amsterdam'da yas yor. Madrid Complutense Üniversitesi'ndeki güzel sanatlar e itiminin ard ndan University of California, Irvine'den yüksek lisans derecesini ald . Çagdas estetik çerçevesinde insan eylemlerinin ve ahlakinin mantiksizligina odaklanarak çal malar nda ironi ve mizahi yo un bir sekilde biraraya getiren Lucas, 2006'da düzenlenen BELIEF/INANÇ baslikli 1. Singapur Bienali'ne kat ld . Lucas'in çal malar ayrica, Madrid Galería Juana de Aizpuru'da gerçeklestird ki isel serginin yanisira, Barcelona Fundación La Caixa'da; "Witnesses/Testigos/Taniklar", Fundación MNAC (Cádiz); "Çagdas Erotik Çizimler", Aldrich Sanat Müzesi (Connecticut, ABD); "The Real Royal Trip", Valladolid Museo Patio Herreriano sergilerinde, Atlad s, Palais de Tokio'da (Paris) ve VideoZone2: 2. Uluslararasi Video Sanati Bienali'nde (Tel Aviv) yer ald (A.g.e.).

11.5.60. Ken Lum

(Ek 10 Resim 55)

Ken Lum 1956'da, bugün de yasamakta oldugu Vancouver'da do du, Kanada'nin önde gelen uluslararasi sanatçilar ndan biri. Lum'un çoklu biçimlerden olusan sanati, kentsel imge üretimi söylemlerini irdelerken asil ilgisini kimlik sorunlar na yöneltir. Son dönemde büyük boy kamusal sanat çal malar na yo unlasan sanatçi, Documenta XI'de ve birçok bienalde sergi açti. Birçok önde gelen sanat yay ni ve dergide yazilar yay nlanan Lum, 1999-2001 tarihleri aras nda LondonArt sitesi için çevrimiçi bir günlük hazirlad . 2000 y l nda *Yishu Çin Çagdas Sanati Dergisi*'nin kurucular aras nda yer ald ve 2004 yilina kadar editörlügünü yapti. Cumhuriyet döneminde kentin sanat ve kültürünü konu alan "Sanghay Modern 1919-1945" adli 2005 tarihli serginin küratörlerinden olan Lum, yine 2005'te, Orta Dogu'nun en büyük sanat bienali olan ve Birlesik Arap Emirlikleri'nde düzenlenen 7. Sharjah Bienali'nin de küratörleri aras nda yer ald (A.g.e.).

11.5.61. Map Office

(Ek 10 Resim 56)

MAP Office, günlük yasam eylemlerimizi degistirmek ve yasam alanimizi yeniden insa etmek için Laurent Gutierrez (1966, Casablanca) ve Valérie Portefaix (1969, Saint-Etienne) taraf ndan olusturulan açik bir platform. 1996'dan bu yana merkezi Hong Kong'da olan platform mimarligin toplumsal-siyasi etkinligini yeniden düsünen yeni kusak mimarlar temsil ed yor. Projeleri uzamsal ve zamansal kurald siliklar n elestirel analizi ve insanlar n kendi kullanimlar için mekânlar bozma ve uyarlama yöntemlerinin belgelenmesi hakkinda. Platformun çogu ortak çal masinda, metin, çizim, fotograf, video ve yeni iletisim platformlar n n olusturulmasini içeren eylemlerle bir oyun anlayisi sözkonusu.

Platform, 7. Venedik Mimarlik Bienali'ne, en iyi "Ilham" ödülünü kazandiklar 1. Rotterdam Mimarlik Bienali'ne ve 2. Guangzhou Trienali'ne kat ld . Ayni zamanda, aralar nda Hong Kong'da yasanan dönüsümü ayrintilar yla inceleyen *Mapping HK/Hong Kong'un Haritalandirmasi*, *HK LAB Trilogy/HK LAB Üçlemesi* ve *The Parrot's Tale/Papagan'in Hikayesi*'nin de bulundugu, Hong Kong ve Çin'deki kent olgular hakkinda bir dizi makale yay nlad lar (A.g.e.).

11.5.62. Ramón Mateos

(Ek 10 Resim 57)

Ramón Mateos 1968'de Ispanya Madrid'te do du, halen bu kentte yas yor ve çal yor. 2006'da dagilan El Perro grubunun kurucusu ve üyesi olarak Ramón Mateos'un kat ld sergilerden bazilar aras nda, 2. Moskova Bienali (2007), "Memorial", Moderna Museet (Stockholm, Isveç, 2007), "Brave New World/Cesur Yeni Dünya", Amsterdam Cobra Müzesi (2007), "Dirty Yoga/Kirli Yoga", Taipei Bienali (2006) yer al yor.

lgilendi i yeni projede, bireysel bir noktadan gel meye baslamis olsa da, fikirlerin ve eylem biçimlerinin karsi karsiya gelmesinden güç alan sanatsal bir üretim biçimine yaklasmak konusunda, sanatç n n güçlü bir ilgisi söz konusu. Diger gruplar ve bagimsiz sanatçilarla isbirligi yaratmak isteyen Mateos, sadece kendi çal malar n gerçeklestirmenin yani sira, küratöryel projelerde veya projelerin üretim ve düzenlenmesi, yay nlanmasi gibi süreçlerde de yer almak ist yor. "Proyecto Juarez", Meksika (2007) ve "Interferencia 07" Kamusal Sanat Projesi (Barcelona, 2007) sergilerinde yer alan sanatçi, "War Trade.../Savas Ticareti... Plataforma '06" (Meksika, 2006) sergisine küratör olarak kat ld ve Madrid'teki "ResidentEvil" (2007) sergisinin program n düzenledi (A.g.e.).

11.5.63. Julio César Morales

(Ek 10 Resim 58)

Julio César Morales 1966'da Meksika'nin Tijuana ehrinde do du, San Francisco'da yas yor. Sanatçi, e itimci ve küratör Julio César Morales, hem bagimsiz çal yor hem de birçok grup projesine ve halki içine alan ortak projelere katil yor. Kuzey Meksika ve Birlesik Devletler'in Bati Yakasi aras ndaki dinamik kültürel etkilesimden hareketle, grafik tasar m ve popüler müzikten etkilenen, emek, hafiza, gözetleme teknolojileri ve kimlik stratejilerini inceleyen, dijital teknolojiyi kullanan kavramsal çal malar gerçeklestir yor. Morales'in yapitlar , Singapur Bienali (2006); Frankfurter Kunstverein; ARCO Uluslararasi Sanat Fuari (Madrid, 2005); Isviçre Kültür Merkezi (Paris); Rooseum Sanat Müzesi (Malmö, Isveç); Peres Projecta (Los Angeles); San Juan Trienali (Porto Riko, 2004); Fototeca de Havana (Küba); Harris Lieberman Galerisi (New York); MUCA ROMA (Mexico City); UCLA Hammer Müzesi, Los Angeles ve Çagdas Sanat Müzesi, San Diego gibi sergi ve mekânlarda yer ald (A.g.e.).

11.5.64. Multiplicity

(Ek 10 Resim 59)

Multiplicity Milano merkezli bir saha ara t rma birimi, mimar, cografyaci, sanatçi, sehir plancisi ve sosyologlardan olusan ve sürekli degisen bir ag. Multiplicity, kentsel durumun yakin zamandaki gizli dönüsüm süreçleri üzerine müdahale stratejileri, atölye, enstalasyon ve kitaplar tasarl yor ve üretiyor.

Birim, su anda üç proje üzerinde çal yor: "USE-Uncertain States of Europe/Avrupa'nin Belirsiz Durumlar " ("Mutations/Mutasyonlar", Bordeaux 2000, Brüksel 2001, Tokyo 2001, Milano 2002, vs.), "Solid Sea/Kati Deniz", Akdeniz üzerine bir inceleme (Documenta XI, Kassel 2002; Rotterdam Film Festivali 2003; Spazio Lima, Milano 2003; "Tour-isms/Tur-izmler", Fondaciò A.Tapies, Barcelona 2004; vs.) ve "Border-Device(s)-The Road Map/Sinir Donanim(lar)i", çagdas dünyada tartismali sinirlar n çogalmasiyla ilgili bir ara t rma ("Territories/Sahalar", Berlin KunstWerke 2003; "Utopia Station/Ütopya Istasyonu", Venedik Bienali 2003; "Déplacements/Yer Degistirmeler", Modern Sanat Müzesi, Paris 2003; "Experiments with Truth/Gerçeklikle Deneyler", Philadelphia Fabric Atölyesi ve Müzesi, 2005; "Emergencies/Acil Durumlar", MUSAC, Léon 2005, vs.). *Mutations*/*Mutasyonlar* (Actar, Barcelona 2001; TNProbe, Tokyo 2000), *USE-Uncertain States of Europe/Avrupa'nin Belirsiz Durumlar* (Skira, Milano 2003) adli yay nlar hazirlayan Multiplicity, 2005 y l ndan bu yana Politecnico di Milano'da bir ara t rma laboratuvari olan Multiplicity.lab'i koordine ed yor. Laboratuvar Milano'da barinma konulu bir ara t rma hazirlad : *Milano. Cronache dell'abitare*, Bruno Mondadori, Milano, 2007 (www.multiplicity.it)

11.5.65. Els Opsomer

(Ek 10 Resim 60)

Els Opsomer 1968 do umlu, Brüksel'de yas yor ve çal yor. Video sanatçisi, fotografçi ve grafik tasar mci olarak çal an Opsomer'in sürekli genisleyen kentsel imgeler arsivi, arsive eslik eden metinlerle beraber küresellesen gerçekligimizi yeniden yorumluyor ve içerd ki isel bütünlük kavram n ortaya çikarip sorguluyor. Opsomer, Rijksakademie Amsterdam'da konuk sanatçi olarak çal t (1996-1998); Courtisane (2007) ve Belçikali Genç Ressam (1997) ödüllerini ald . Sanatçi Mondophrenetic™'in (multimedya enstalasyon) kurucular ndan biri ve *Time Suspended/Askiya Alinmis*

Zaman (2004), *Be my guest... forever/Misafirim ol... sonsuza dek* (2005) ve *Wrapped/Sarili* (2000) adli sanatçi kitaplar n n yazari.

E-flux video arsivine de dahil olan çal malar *Parachute, SiteMagazine*, *CameraAustria* ve *AS* dergilerinde yer ald . Son dönem Ki isel sergileri aras nda "Loop videoart/Döngü video sanati" (Barselona, Ispanya, 2007), "Shadows and Snow/Gölgeler ve Kar", Erna Hecey Galerisi (Brüksel, Belçika) "_imovie [1-2-3]_", MACs Grand Hornu, "Time Suspended/Askiya Alinmis Zaman", Kunsthall (Bergen, Norveç) "Witte de With" (Rotterdam, Hollanda, 2004-2005) say labilir. Opsomer, Brüksel'de ENSAV La Cambre'da ders ver yor (http:// www.iksftp.com/bienalarchive/bienal10/sanatcilar.asp?ac=sanatcilar).

11.5.66. Ou Ning

(Ek 10 Resim 61)

Ou Ning (1969, Zhangjian, Guangdong, Çin) ve Cao Fei (1978, Guangzhou, Çin) büyük Çin sehirlerinde fakirlik ve akis mekânlar n belgeleyen birer film yapimcisi ve ara t rmaci. Projeleri bugüne kadar Guangzhou, Pekin ve Shenzhen'e odaklanan ikili, 2003'te 50. Venedik Bienali için Guangzhou'da "village in the city/sehir içinde bir köy"ün video portresi olan San Yuan Li projesini üretti. 2005 y l nda Kulturstiftung des Bundes'den ald klar bursla Pekin'de Tian'anmen Meydani yakinlar nda bir kenar mahalle olan Da Zha Lan'i ara t rmak ve belgelemek üzere bir araya getirdikleri bir grup film yapimcisi, fotografçi, müzisyen ve ses sanatçisina önderlik ettiler.

Yung Ho Chang küratörlügündeki "Urbanism / Architecture/Sehircilik / Mimarlik" konulu ilk Shenzhen Bienali için Ou Ning, Çin'in özel alanlar içerisinde en verimlisi olan çagdas Shenzhen'in essiz tarihinden kaynaklanan üç ayri mekân türünün montaji olan "Borders, Illegal Zones and Urban Villages/Sinirlar, Yasak Bölgeler ve Kentsel Köyler" adli çal mayi gerçekle tirdi. Projeleri isbirligine dayali olan ve video kolektifleri, eylemciler ve yerel halkla çal an ikili, ili kiye geçtikleri topluluklara karsi son derece saygilidir. Pekin'de ya ayan ve çal an sanatçilar, çe itli kültürel eylemler için bir platform olan Alternative Archive'in de kurucular aras ndad r (A.g.e.).

11.5.67. Ferhat Özgür

(Ek 10 Resim 62)

Ferhat Özgür 1965'te Ankara'da do du, Ankara'da yas yor ve çal yor. Gazi Üniversitesi Resim Bölümü'nden mezun oldu, yüksek lisans ve doktora derecelerini Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde tamamlad . Video, fotograf, enstalasyon ve resim gibi farkli teknikler kullan yor. Sanatçi çal malar n söyle taniml yor: "Farkli kimliklerin ve kimliklerin talep ett konumlar n, birbiriyle çarpistigini ve benim bile ikamet edemedigim bir yo unluk olusturduklar n görmek zor degil.

Çal malar min odagi sadece ruhsal dünyamin derinlikleriyle degil, içinde yasadigim cografyanin siyasi, toplumsal ve kültürel gövdeleriyle de ilgili". Sanatç n n son dönem sergileri aras nda, "Video Sunumu/Video Presentation", A3 Kültür Merkezi (Rijeka, Hirvatistan, 2007), "Kisa-Hikayeler: Fotograflar 1890-2006", Macy Galerisi (New York, 2007) ve "Free Kick/Serbest Vurus", 9. Uluslararasi Istanbul Bienali Misafirperverlik Alani (2005) say labilir (A.g.e.).

11.5.68. Peng Hung-Chih

(Ek 10 Resim 62)

Peng Hung-Chih 1969'da Tayvan'da do du, Taipei ve New York'ta yas yor ve çal yor. National Taiwan Normal University'de güzel sanatlar okudu ve yüksek lisans ögrenimini San Francisco Sanat Enstitüsü'nde tamamlad . Peng Hung-Chih, genellikle köpeklerin konu edild mizahi çizimler, heykeller, interaktif enstalasyonlar, performanslar ve videolar gerçeklestir yor. Peng için köpegin ili kili oldugu bir anlamlar bütünü var. Kendisini köpek çizmekle sinirlamayarak dünyayi bir köpegin bakis açisindan sunmayi tercih ed yor. Bu yolla da toplumsal yapi, kültürel olgular ve hayvan, insan ve Tanri aras ndaki hiyerarsik ili kiyle ilgili sorular soruyor.

Son dönem Ki isel sergileri aras nda, "Beware of GOD/Dikkat TANRI var", IT Park Galerisi (Taipei, 2006), "Canine Monk/Köpek Rahip", Lower Manhattan Kültür Merkezi (2006) say labilir. Ayrica birçok karma sergiye de katilan sanatç n n çal malar simdiye dek Sanghay Güncel Sanat Müzesi (2007), Werkleitz Bienali (Almanya, 2006), Virgil deVoldere Galerisi (New York, 2006), 2. Çin Sanat Trienali, Nanjing Müzesi (2005), Yerba Buena Sanat Merkezi (2003) ve Japonya 2. Fukuoka Trienali'nde (2002) yer ald (A.g.e.).

11.5.69. Anu Pennanen

Anu Pennanen 1975'te Finlandiya'nin Kirkkonummi ehrinde do du. 2003 y l nda Helsinki Güzel Sanatlar Akademisi'nden yüksek lisans derecesiyle mezun olusundan bu yana çe itli ülkelerde çal t , bugün ise çal malar n Finlandiya'nin Helsinki ehrinde sürdürüyor. Çal malar mekânsal düzenleme, kent mimarisi ve modernlesmenin insan davranisi üzerindeki etkilerine odaklan yor. Çal malar n gerçeklestird bölgenin sakinlerini insa edilmis çevrenin aynalar ve ara t ricilar olarak görüyor ve onlarla isbirligi içerisinde mekâna özgü çal malar olusturuyor. Sesin çal malar nda temel bir önemi var ve genellikle deneysel müzisyenlerle isbirligi yap yor. Uluslararasi sergilerde ve film festivallerinde sik sik yer alan sanatçi son dönemde Frankfurter Kunstverein'a (2007), Moskova (2007), Uluslararasi Liverpool (Ingiltere, 2006), Busan (Güney Kore, 2006) Bienalleri'ne, Yeni Zelanda'nin Christchurch ehrindeki SCAPE Kamu Alani Bienali'ne (2006), Ars Baltica Fotograf Trienali'nin gezici sergisine (2007-2008), Manifesta 5'e (Ispanya, 2004), Norveç'in Moss ehrindeki Momentum'a (2004) ve Rotterdam ve Hamburg film festivallerine (2005) kat ld (A.g.e.).

11.5.70. Alexandre Périgot

(Ek 10 Resim 64)

Alexandre Périgot 1959'da Fransa'da do du, Paris'te yas yor. Périgot'nun enstalasyonlar ve videolar bir etkilesim atmosferi yaratmak adina izleyicinin katilimini talep ed yor. Alexandre Périgot ayni zamanda enstalasyon ve performanslar yla müzik ve dans dünyasini da ara t r yor.

Périgot, 2003'te Venedik Bienali'nde "Radio Popeye/Temel Reis Radyosu" isimli dev panolardan olusan çal masini sergiledi. Bundan önce, "Let's Entertain/Eglendirelim" (2000-2001) adli sergiye "Fanclubbing" adli yapitiyla kat ld ve yakin dönemde, 2002'de Cenevre'de MAMCO'da ve FRAC Languedoc Rousillon'da ki isel sergiler düzenledi.

2001'de "Maison Témoin (Maison Dalida)" adli çal masini Pompidou Merkezi'nde, 2004 yazinda Marsilya'da Friche Belle de Mai'de "Maison Témoin (Maison d'Elvis)" – Graceland'in yeni yapimini, 2006'da Rennes'de La Criée'de "Palais Popeye", Chiangmai'de Land Foundation'da da "Elvis House" adli çal malar n

sergiledi. Périgot'un son ki isel sergisi "Pipedream", Glasgow'daki Tramway galerisinde 5 Temmuz 2007'de aç ld (A.g.e.).

11.5.71. Tadej Pogacar

(Ek 10 Resim 65)

Tadej Pogacar 1960 Ljubljana, Slovenya do umlu bir performans sanatçisi, e itimci ve küratör. Ljubljana Üniversitesi'nin Etnoloji, Sanat Tarihi ve Resim bölümlerinden mezun olan sanatçi yüksek ögrenimine bu üniversitede devam etti. "Sanal" bir elestirel kurum olarak 1993'ten bu yana devam eden bir proje olan P.A.R.A.S.I.T.E. Çagdas Sanat Müzesi'nin kurucusu ve yöneticisi. Son dönem projeleri aras nda ara t rma, kentsel müdahaleler ve toplumsal azinliklarla gerçeklestirilmis ortak çal malar bulunan Pogacar, alternatif kültürel ve toplumsal bir eylem modeli olan *yeni asalakçiligin* da kuramcisi. Son dönemde yapitlar n , 49. São Paulo Bienali, San Francisco Sanat Enstitüsü, Berlin NGBK, 3. Tiran Bienali, Karlsruhe ZKM, Stedelijk Müzesi (Amsterdam), Oyo Atomico (Madrid), Museo de Arte Carillo Gil (Mexico City), Merkez Sanatçilar Evi (Moskova) ve Finlandiya'daki Jyvaeskylae Sanat Müzesi'de sergiledi. 2001'de Franklin Furnace ve 2004'te Shrinking Cities bursunu ald (A.g.e.).

11.5.72. Julien Prévieux

(Ek 10 Resim 66)

Julien Prévieux 1974'te Grenoble'da do du, çal malar n Paris'te sürdürüyor. Grenoble'da Güzel Sanatlar ögrenimi gören ve 2004'te Paris'te bir ara t rma program n yarida birakan sanatçi, "Lettres de Non-motivation/Niyetsiz Mektuplar" adli projesini 2000 y l ndan bu yana yürütüyor. Basindan toplad is ilanlar na olumsuz cevap ver yor, her gün tekrar vurgulad "motivasyon" eksikligi tam zamanli bir is haline gelmis durumda.

Sanatçi, red sebeplerinin say sini siddetle arttirmak için çe itli rollere bürünüyor. Sirketlerin gönderd cevaplar, tüm sistemin hatali oldugunu ortaya koyacak sekilde, olanaksiz bir iletisime taniklik ed yor. Son dönem çal malar nda ise kapitalizmin gird yeni süreçte deger üretimi ve emek kavramiyla ilgili sorgulamasini genisletiyor. Son olarak Paris'te Jousse Enterprise Galerisi'nde ki isel bir sergi açan Julien

Prévieux'nun yapitlar Avrupa ve Kuzey Amerika'da çe itli sanat merkezleri ve müzelerde sergilendi (A.g.e.).

11.5.73. Radek Community

(Ek 10 Resim 67)

Radek Community 1999'da Moskova'da kurulan bir sanatçi, eylemci ve yazarlar grubu. Basindan bu yana bir topluluk yapisi içerisinde, açik bir altkültür ruhuna sahip varolussal bir deney olarak degerlendirilebilecek olan Radek Community, sanatsal pratigine özgü hayat biçimiyle "birbirine akan bir grup" olarak da nitelendirilebilir. Radek Community birçok uluslararasi sergiye kat ld , bunlar aras nda, "Davai! Russian Art Now/Davai! Rus Sanati Simdi", Postfuhramt (Berlin ve Viyana), "Privatisierungen/Özellestirmeler", Kunst Werke (Berlin), "Collective Creativity/Ortak Yaraticilik", Kunsthalle Fridericianum (Kassel), Manifesta 4 (Frankfurt/Main) ile 2003 ve 2005 Prag Bienali say labilir.

Radek Community'nin özel sergileri aras nda "Radek INVASION/Radek ISTILASI", Associazione Prometeo (Lucca, 2005), "Re-Action/Tekrar Hareket", Play Galerisi (Berlin, 2006), "Lies/Yalanlar", Guelman Galerisi (Moskova, 2006) say labilir. Radek Community katilimcilar hem grubun ismi altinda çal makta hem de kendi hazirlayip imzalad klar ki isel projelerini gerçeklestirmektedirler. Kurulusundan bu yana Radek Community'nin üyesi olan sanatçilardan bazilar aras nda, Korneev, Buldakov, Ter-Oganyan, Karakulov, Bystrov, Chtak, Serguienko, Mikitenko, Galkina, Shapovalov ve Ushan say labilir (A.g.e.).

11.5.74. Michael Rakowitz

(Ek 10 Resim 68)

Michael Rakowitz 1973'te New York'ta do du, çal malar n Chicago ve New York'ta sürdürüyor. Sanatç n n çal malar simdiye dek, P.S.1, MoMA, MassMOCA, Castello di Rivoli, 8. Sharjah Bienali, Tiran Bienali, Cooper-Hewitt Ulusal Tasar m Trienali ve Transmediale 05 gibi mekânlarda sergilendi. New York'ta Lombard-Freid Projects'te, Torino'da Alberto Peola Arte Contemporanea'da ve Innsbruck'ta Stadtturmgalerie/Kunstraum'da ki isel sergiler açti.

Son halka açik projesi "Return/Dönüs", Creative Time taraf ndan New York'ta sunuldu. Sharjah Bienali Jüri Ödülü'nün, 2006 New York Sanat Vakfi Mimarlik ve

Çevre Yapilar Bursu'nun, 2003 Dena Vakfi Ödülü'nün ve 2002 UNESCO Design 21 Grand Prix'sinin de sahibi olan sanatçi, Rakowitz Northwestern Üniversitesi Sanat Kurami ve Uygulamasi dalinda doçent ve *Surface Tension: A Journal on Spatial Arts/Yüzey Gerilimi: Uzamsal Sanat Dergisi*'ne editör olarak katkida bulunuyor (A.g.e.).

11.5.75. Raqs Media Collective

(Ek 10 Resim 69)

Raqs Media Collective (Jeebesh Bagchi, Monica Narula, Shuddhabrata Sengupta), sanat, film, fotograf, ara t rma, yazi ve küratörlük alanlar nda çal an bir sanatçi kolektifi. Kolektifin üyeleri çal malar n Delhi'deki Sarai Medya Laboratuvari'nda gerçeklestir yor ve kent deneyimini yorumlad klar projeler ortaya koyuyorlar. Raqs, modernlikle ugrasirken çe itli kökenlerden mit ve tarihlerle yakin bir ili ki kurarak, küresel toplumun entelektüel akimlar n da kesfe çik yor.

Son dönem çal malar aras nda, Frankfurt Iletisim Müzesi'nde sergilenen "The KD Vyas Correspondence Vol.1/KD Vyas'in Mektuplasmalar , 1. Bölüm" (2006), "The Anthropometry of the Soul/Ruhun Antropometrisi", iniVA (Londra, 2006) ve "There has been a Change of Plan/Planda bir Degisiklik Oldu", Nature Morte Galerisi (New Delhi, 2006) say labilir. Kolektifin kat ld sergiler aras nda ise, "Art of the Possible/Olanaklinin Sanati", Lund Konsthalle (Isveç, 2007); Frankfurt Iletisim Müzesi (2006); Fondazione Sandretto (Torino, 2006); Bose Pacia Galerisi New York (2004); Taipei (2004), Liverpool (2004), Ogaki (2006) ve Venedik (2003, 2005) bienalleri ve Documenta 11, Kassel yer al yor (A.g.e.).

11.5.76. Jewyo Rhii

(Ek 10 Resim 70)

Jewyo Rhii 1971'de Seul'da do du, çal malar n ayni sehirde sürdürüyor. Son dönemde Amsterdam'daki Rijksakademie van Bildende Kunsten'e devam etti. Rhii'nin sanati beden ve zihnin zayifligini hafifletme yollar önerir. Yikici ve yapici yaklasimiyla, fiziksel rahatsizliklardan uzak durulmasini saglayan araçlar ve yerler üreten ve izleyicinin projeye katilimini saglayan Rhii'in mizahi çal malar genellikle rahat ve sicaklik ihtiyacini temsil eder. Rhii sanat kitaplar üretmeye de odaklanmistir ve *Two/Iki, Warming and Humidifying/Isitan ve Nemlendiren* ve *Once You Lie*

Down/Bir Kere Yattin mi adli yapitlar yayimlamistir. ki isel ve Karma sergileri aras nda "Korean Misulsang" (Seul, 2007), "Lie on Han River/Han Nehri'nde Yat" (Düsseldorf, 2007), "Samuso" (Seul, 2006), 51. Venedik Bienali (2005) ve "Under Construction/Insa Halinde" (Tokyo, 2003) öne çikmaktad r (A.g.e.).

11.5.77. Porntaweesak Rimsakul

(Ek 10 Resim 71)

Porntaweesak Rimsakul 1979'da Udornthani'de do du, Tayland'in Udornthani ve Bangkok sehirlerinde yas yor ve çal yor. 2002'de Bangkok Üniversitesi'nin Görsel Sanatlar Bölümü'nden mezun olan, 2005'te Silapakorn Üniversitesi'nde resim dalinda yüksek lisans e itimini tamamlayan sanatç n n çal malar birçok uluslararasi sergide yer ald .

Bunlar aras nda, 2005'te "Actes de Fe i de Generositat", Peter Baren ile performans; La bisbal d'empordà & Barcelona (Ispanya), "T1 Torino Trienali Tremusei", Castello di Rivoli Museo d'Arte Contemporanea, Rivoli Torino (Italya) ile Berlin, Avusturya ve Japonya'da sergilenen "Politics of Fun/Eglencenin Siyaseti", Haus Der Kulturen der Welt say labilir.

Çal malar Paris'te Saint-Sulpice'de SOI Project 2006'da sergilenen ve 2007 yilinin basinda Porntaweesak Tokyo Mori Sanat Müzesi'nde "All About Laughter/Kahkaha Hakkinda Her Sey" baslikli karma sergiye katilan Rimsakul, Almanya'da düzenlenen "ZKM: Thermocline of Art/Sanatin Termoklini", "Asian New Waves/Asya Yeni Dalgalar " sergilerine davet edildi ve Japonya Kumamoto'daki Güncel Sanat Müzesi'nde düzenlenen "ATTITUDE 2007/TAVIR 2007" karma sergisine kat ld (A.g.e.).

11.5.78. Lordy Rodriguez

(Ek 10 Resim 72)

Lordy Rodriguez 1976'da Filipinler'de do du, Louisiana ve Texas'ta büyüdü, San Francisco'da yas yor. New York Görsel Sanatlar Okulu Güzel Sanatlar bölümünden mezun olan sanatçi, Stanford Üniversitesi'nde yüksek lisans ögrenimini sürdürüyor. Yillardir Amerika Birlesik Devletleri'ni cografi, kentsel ve eyalet sinirlar çerçevesinde resimleyerek yorumlayan, mürekkep çizimlerden olusan bir dizi üzerinde çal yor. Ince

Technicolor ayrintilarla çizilen ve elle üretilen bu haritalar, sanatç n n gözünden ABD'nin ideal biçimde yeniden sekillendirilmesini temsil ed yor.

Lordy Rodriguez'in son dönem sergileri aras nda, "The California Biennial/California Bienali", Orange County Sanat Müzesi (Newport Beach, California, 2006); "Perspectives, 25: A Quarter Century of New Art in Houston/Perspektifler, 25: Houston'da Son 25 Yilin Yeni Sanati", Houston Çagdas Sanat Müzesi (Teksas, 2004); "Dessins et des autres/Çizimler ve Diger Seyler", Galerie Anne de Villepoix (Paris, 2004) say labilir (A.g.e.).

11.5.79. Sam Samore

(Ek 10 Resim 73)

Sam Samore 1953'te Washington D.C.'de do du, New York'ta yas yor ve çal yor. çe itli araçlarla çal an sanatçi bir otobüsün penceresinde, bir müzenin duvarinda, bir kitabin sayfalar nda veya oyuncular n performanslar nda karsimiza çikabilen hikâyeler, siirler ve sarkilar yarat yor. Sam Samore'un sanatsal ugrasinin en çarpici yönleri parçalanmis cümlelerle kurdugu bilinçakisi anlatilar ve filmsi senaryolar ndaki yabancilasmis kisilikleri resimleyisi.

Samore'un fotograf ve enstalasyon çal malar 1990'lardan bu yana uluslararasi çapta, özellikle de Avrupa'da sergilendi. Kat ld karma sergiler aras nda De Appel (Amsterdam), Foundation Cartier (Paris), Wiener Secession (Viyana), Çagdas Sanat Müzesi (Chicago), Centre Pompidou (Paris), Metropolitan Sanat Müzesi (Kore), Casino Luxembourg, Kunstverein Hamburg, P.S.1 (New York), ICA Londra, Hara Sanat Müzesi (Tokyo) say labilir. Çal malar ayrica Hou Hanru es küratörlügündeki 2005 Tiran Bienali'nde de sergilendi (A.g.e.).

11.5.80. Fernando Sanchez Castillo

(Ek 10 Resim 74)

Fernando Sánchez Castillo 1970'te Madrid'te do du ve halen burada yas yor. Hem Ispanya'da hem yurtdisinda ki isel sergiler açti. Sanatç n n önemli sergileri aras nda, La Casa Encendida Kültür Merkezi (2003), "Ieder het Zijne/Herkes Kendi Payina", Stedelijk Museum Schiedam (Rotterdam), Manu Militari, Santa Monica Sanat Merkezi (Barcelona, 2006), "Intelligence Down/Kesik Istihbarat", Musac (Ispanya,

2007), Wanas Vakfi Isveç (2007), Parti de la Peur, Güncel Sanat Merkezi (2007) say labilir.

Castillo'nun kat ld karma sergiler aras nda, "Abracadabra", Tate Modern Sanat Galerisi (Londra, 1999), "The Real Royal Trip/Gerçek Kraliyet Yolculugu" (gezici sergi), P.S.1 MOMA (New York, 2003), NMAC Vakfi (Ispanya), 26. São Paulo Bienali (2004), Mercury Retrograde De Appel Vakfi (Amsterdam, 2006) bulunuyor. Sanatç n n çal malar n n yer ald sanat koleksiyonlar aras nda FNAC, Fonds National d'Art Contemporain (Paris, Fransa), NMAC Vakfi (Montenmedio, Vejer, Cadiz), Rabobank Sanat Koleksiyonu, Bank Heritage Sanat Koleksiyonu ve MUSAC Koleksiyonu, Castile Güncel Sanat Müzesi ve León say labilir (A.g.e.).

11.5.81. Allan Sekula

(Ek 10 Resim 75)

Allan Sekula 1951'de Pennyslvania Erie'de do du, çal malar n Los Angeles'ta sürdürüyor. California San Pedro'da büyüyen sanatçi, 1985'ten bu yana California Sanat Enstitüsü'nde ders ver yor. Fotografçi, film yapimcisi, yazar ve elestirmen olan Sekula, ayni zamanda toplumsal gerçekçiligin elestirel olarak yeniden ele alinisinin da öncülerinden. Çal malar ekonomik ve siyasi mücadele veren topluluklara, özellikle de neoliberal politikalar sonucunda yerlerinden edilen veya tehdit edilen topluluklara odaklan yor. 1980'lerin ortasindan baslayarak, "küresellesme" sorunlar yla mücadeleyi, özellikle uluslararasi deniz ticaretiyle ilgili alanda üstlenen ilk sanatçilardan biri oldu.

"Toplumsal gerçekçilik"i kavrayisini etki uyandiran kitabi *Photography Against the Grain: Essays and Photoworks 1973-1983/Akintiya Karsi Fotografçilik: Makaleler ve Fotograf Çal malar 1973-1983* (Halifax: The Press of the Nova Scotia College of Art and Design, 1984) adli kitabinda tanimlad . Deniz ticareti dünyasi konusundaki büyük projesi ise, *Fish Story/Balik Hikayesi* (Duesseldorf: Richter Verlag, 1995) adiyla basildi. Sekula, son olarak 2006 y l nda "The Lottery of the Sea/Deniz Lotosu" adli filmi çekti (A.g.e.).

11.5.82. Taro Shinoda

(Ek 10 Resim 76)

Taro Shinoda 1964'te Tokyo'da do du, ayni sehirde yas yor. Çal malar genellikle bilim, uyum ve arzu konular yla ilgili. Üç ay boyunca ziyaretçi sanatçi olarak

bulundugu Los Angeles'ta Shinoda engawa'yi (mimariyi, yani ev içi alani bahçeden, yani büyülü alandan ayiran geleneksel manzara izleme sahanligi) model alan bir karavan insa etti. Evreni, insan eliyle, ideal bir alan düzenlemesi araciligiyla temsil etme denemesi olarak geleneksel Japon bahçesi Shinoda'nin çal malar nda tekrarlanan bir konu. Çal malar , gündelik hayatta genellikle fark edilmeyen bir bakis açisi dönüsümü yarat yor.

Shinoda'nin son dönemde kat ld gi sergiler aras nda "A Tale of Two Cities: Busan Biennale 2006/Iki ehrin Hikâyesi: Busan Bienali 2006" (Kore), "Buried Treasure: Taro Shinoda/Gömülü Hazine: Taro Shinoda", Roy ve Edna Disney Calarts Sahnesi (Los Angeles, 2005), "Roppongi Crossing/Roppongi Geçidi", Mori Sanat Müzesi (Tokyo, 2004), "Time After Time: Asia and Our Moment/Zaman Geçerken: Asya ve Yasadigimiz An", Yerba Buena Sanat Merkezi (San Francisco, 2003), "Centre of Attraction: The 8th Baltic Triennale/Çekim Merkezi: 8. Baltik Trienali" (Litvanya, 2002), "Yokohama 2001: Uluslararasi Güncel Sanat Trienali" (Japonya, 2001) say labilir(A.g.e.).

11.5.83. Sophia Tabatadze

(Ek 10 Resim 77)

Sophia Tabatadze 1977'de Gürcistan'in baskenti Tiflis'te do du, Tiflis ve Rotterdam'da yas yor. Üniversite e itimini Hollanda'nin Amsterdam ehrinde tamamlayan sanatçi, çizimler ve mekâna özgü yerlestirmeler yap yor. Çal malar nda toplumsal ve siyasi baglama önem veren Tabatadze, ayni zamanda Gürcü ve uluslararasi sanatçilar aras nda ortak grup projeleri de düzenl yor.

2007'de 52. Venedik Bienali'nde Gürcistan'i temsil eden sanatçi, Hollanda'da Het Wilde Weten (Rotterdam), Lambert Tegenbosch Galerisi (Heusden), Josine Bokhoven Galerisi (Amsterdam), Gürcistan'da ise Tiflis Old Gallery'de ki isel sergiler düzenledi. Kat ld karma sergiler aras nda Luigi Pecci Centre for Contemporary Art/Luigi Pecci Çagdas Sanat Merkezi (Prato, Italya), Boijmans van Beuningen Müzesi (Rotterdam) ve Tiflis Ulusal Galeri'deki sergiler say labilir (A.g.e.).

11.5.84. David Ter-Oganyan

(Ek 10 Resim 78)

David Ter-Oganyan 1981'de Rostov-on-Don'da do du, Moskova'da yas yor ve çal yor. Babasi Avdei Ter-Oganyan'in kurdugu ve daha sonra ünlü grup Radek'i kuracak bir kusak Moskovali sanatç n n do umuna taniklik eden Çagdas Sanat Okulu'nda ö renim gördü. 1990'lar n sonunda David ve diger solcu gençler, diger adlar yla "radekler", Anatoly Osmolovsky'nin seminerlerine, Herseye Karsi! adli kampanyasina ve iki diger organizasyona, Mozole ve Barikat'a kat ld lar. Barikat, 1968 "ögrenci devrimi'nden 30 yil sonra, 1998'de gerçeklestirildi.

Sanatçilar Moskova'nin merkezinde 30 yil öncesinin sloganlar n n kasitli olarak degistirilmis biçimlerini içeren brosürler dagittilar ve aykiri tuvalleriyle trafigi kestiler. Hükümetin tepkisi daha ciddi oldu: resimler yok edildi ve sanatçilar gözaltina alindi. En erken dönem çal malar ndan itibaren, David "siddet", "isyan", ve "direnis" kavramlar aras nda denge arayan toplumsal huzursuzluk konusuna ilgi duydu. Sanatç n n kat ld gi karma sergiler aras nda, "Birey ve Güç," Manifesta 4 (Frankfurt, 2001), "Sanat ve Suç" (Berlin, 2003), "Mazeretsiz Sanat", Shiusev Mimarlik Müzesi (Moskova, 2004) ve "Itaatsizlik", Bethanien Sanatçi Evi (2005) say labilir (A.g.e.).

11.5.85. Nasan Tur

(Ek 10 Resim 79)

Nasan Tur 1974'te Almanya'nin Offenbach ehrinde do du, Londra ve Frankfurt'ta yas yor ve çal yor. E itimini HfG Offenbach'ta ve Städelschule Frankfurt/Main'de tamamlad . Tur, toplumsal davranis kaliplar n ve siyasi uygulamalar n etkilerini ara t rmak için fotograf, video, enstalasyon, performans ve kamusal alana müdahale yöntemlerini kullan yor. Bu açidan alternatif toplumsal eylemler ve alternatif tasar mlarla ilgilen yor.

Çal malar n genellikle izleyicinin de aktif rol alabilecegi sanat platformlar biçiminde kuran sanatç n n, simdiye dek, 7. Uluslararasi Esslingen Fotograf Trienali (Almanya), Kunsthalle Mannheim (Almanya), Villa Manin-Güncel Sanat Merkezi (Italya), 47. Belgrad Ekim Salonu (Sirbistan), RIM Projesi (Meksika), Martin-Gropius-Bau Berlin (Almanya), Istanbul Modern Sanat Müzesi, 5. Cetinje Bienali, Badischer Kunstverein (Almanya), Städel Müzesi (Almanya), Saitama Modern Sanat Müzesi (Japonya) ve Sammlung Essl-Kunst der Gegenwart (Almanya) gibi mekânlarda çal malar yer ald (A.g.e.).

11.5.86. Katleen Vermeir - Ronny Heiremans

(Ek 10 Resim 80)

Katleen Vermeir (1973) and Ronny Heiremans (1962) çal malar n Brüksel'de sürdürüyorlar. Video ve enstalasyonlar mimari jesti/hareketi ve bu jestin sekillendird hem ki isel hem siyasal izdüsümleri inceliyor. Çal malar , melez yapilar nda sergi mekânini önemli bir bilesen olarak kullanirken, bir yandan da farkli zamansal katmanlar bir araya getirerek tarihle olan ili kimizi yeniden taniml yor. Katleen Vermeir Tianjin, (1997-1998), P.S.1, (New York, 2001-2002), Platform Garanti (Istanbul, 2006) basta olmak üzere birçok konuk sanatçi programina kat ld .

Yapitlar BOZAR (Brüksel, 2003), Casino Luxembourg (2005), MAC'da (Montréal, 2006) sergilendi. Atölyesi BEMIS Omaha'da bulunan Ronny Heiremans New Mexico'da (2004) çe itli projeler üzerinde çal t . Yapitlar Fordham (Londra, 2001), ARTline Borken, SMAK-Ghent (2001) ve UTIL (Brüksel, 2005)'de sergilendi. Vermeir ve Heiremans, bireysel çal malar n n yani sira düzenli olarak ortak projeler üzerinde çal yorlar. Bunlardan bazilar "Listening to New Voices/Yeni Sesler Dinlemek", P.S.1 (New York, 2002), "Concrete/Beton", "W139" (Amsterdam, 2002), "Charlie's Place/Charlie'nin Yeri", Fordham at Annely Juda (Londra, 2003), Viper/Engerek (Basel, 2003), "E-flux video rental/E-akim video kiralama" (Antwerp, 2006-), "A.I.R extension#01/M.S.P* uzatma#01", Koraalberg, ART Brussels (2006), "The Ideal City/Ideal Sehir", Thérèse Dion Galerisi (Montréal, 2006), "Conjunctions", Piano Nobile (Cenevre, 2007), "The Potential Estate/Potansiyel Emlak", Netwerk (Aalst, Belçika, 2007) (A.g.e.).

11.5.87. Wong Hoy-Cheong

(Ek 10 Resim 81)

Wong Hoy Cheong Malezya'nin Georgetown ehrinde do du, Kuala Lumpur'da yas yor ve çal yor. Brandeis, Harvard ve Massachusetts (Amherst) üniversitelerinde edebiyat, e itim ve güzel sanatlar okudu. Çal malar disiplinlerarasi alanda, resim, enstalasyon, video/fotograf ve tiyatro/performans gibi alanlar kapsayan sanatçi, Asya ve Avrupa'nin çe itli sehirlerinde, Avustralya ve Malezya'da çal malar n sergiledi.

50. Venedik Bienali'ne (2003) davet edilen ve "Re: Looking/Tekrar: Bakmak" isimli video ve enstalasyon çal masi övücü elestiriler alan Cheong, simdiye dek, Guangzhou Trienali (2005), Liverpool Bienali (2004), ARS 01, Kiasma Çagdas Sanat

Müzesi (Helsinki, 2001), Gwangju Bienali (2000), “Cities on the Move/Hareketli Sehirler” (gezici sergi, 1997-1999), Fukuoka Trienali (1999) ve Asya-Pasifik Trienali’ne (1996) kat ld . Montalvo Sanat Merkezi (2007), Oxford Brookes/Pitt Rivers Müzesi (Oxford, 2004), Gasworks (Londra, 2002) ve Canberra Sanat Enstitüsü’nde (1992) konuk sanatçi olarak bulunan Wong Hoy Cheong, Goldsmith Koleji’nde (Londra, 1999) ve Central St. Martins’te (Londra, 1998) konuk ögretim üyesi olarak görev yap yor (A.g.e.).

11.5.88. Xu Zhen

(Ek 10 Resim 82)

Xu Zhen 1977’de Sanghay’da do du, Sanghay Sanat ve Zanaat Okulu’ndan 1996’da mezun oldu. Bugün Sanghay’da yas yor ve çal yor. Xu Zhen 2004’te CCAA’da (Çin Çagdas Sanat Ödülü) büyük ödülünü kazandi. 49. Venedik Bienali’ne davet edild 2001 y l ndan bu yana birçok sergi açti. Son dönem sergileri aras nda Rotterdam Boijmanns van Beuningen Müzesi’nde düzenlenen “Çagdas Çin-Sanat, Mimarlik ve Görsel Kültürü” (2006), P.S.1 Güncel Sanat Merkezi’ndeki “On Üç-Günümüzde Çin Videosu” (New York, 2006), Sanghay Çagdas Sanat Müzesi’nde düzenlenen “Restless/Huzursuz” (Çin, 2006), Pekin’deki “Universal Studios” (2006) ve Sanghay kentindeki ShanghART Galerisi’ndeki H-Space adli sergi say labilir (A.g.e.).

11.5.89. Yan Lei

(Ek 10 Resim 83)

Yan Lei 1965’te Çin’in Hebei Eyaleti’nde do du, Pekin ve Hong Kong’da yas yor ve çal yor. 1999’da Çin Sanat Akademisi’nden mezun olan Yan Lei çe itli araç ve teknik aktarim yöntemlerini biraraya getiren çok evreli bir süreçle resim yapma sürecini rasyonalize ed yor. Bati’nin hakim oldugu sanat dünyasinin iktidar yapilar n ve kendi sanatçi kimligini ironi ve elestirel bir mesafeyle yansit yor.

Kat ld sergiler aras nda Documenta 12 (Kassel, 2007), MIART (Milano, 2007), Art 37 Basel (Isviçre, 2006), MoCA Envisage, “Giris Kapisi: Çin Heterojen Estetigi”, Güncel Sanat Müzesi (Sanghay, 2006), Art 35 Basel (Isviçre, 2004), “Zones of Urgency/Aciliyet Alanlar ”, 50. Venedik Bienali (2003), “Alors, la Chine/Iste, Çin”, Centre Pompidou (Paris, 2003), “Cidades”, 25. São Paulo Bienali (Brezilya, 2002),

“Pause/Duraklama”, Dördüncü Gwangju Bienali (Kore, 2002), Art Cologne (Almanya, 2001), Chengdu Bienali, Chengdu Müzesi (Çin, 2001) say labilir (A.g.e.).

11.5.90. Yan Pei Ming

(Ek 10 Resim 84)

Yan Pei Ming 1960’ta Çin’de do du ve 1980’lerin basindan bu yana Fransa’nin Dijon ehrinde yas yor. Her zaman bireysellik ve anonimlik kavramlar na ilgi duydu. Ming’in portre sanati üzerinden kimligin insasina duydugu ilgi onu adi bilinmeyen çocuklardan yaslilar evindeki emeklilere, tutuklulardan Buda, Mao ve Bruce Lee portrelerine uzanan çe itli konulara sürükledi. Yagli boyayla siyah, beyaz ve gri tonlar nda firça darbeleriyle olusturdugu, yakindan bakildiginda neredeyse soyut denebilecek ama uzaktan figüratif oldugu anlasilan tablolar yla, Ming kendine has bir üslup gelistirdi.

Ki isel sergileri aras nda “The Way of the Dragon/Ejderin Yolu”, Kunsthalle (Mannheim, 2004), “Hommage à mon père, Dijon-Shanghai-Guangdong/Babamin Anisina Saygi, Dijon-Sanghay-Guangdong”, Sanghay Sanat Müzesi, Sanghay ve Guangdong Sanat Müzesi (Guangzhou, 2005), “Inside the red window-Confession/Kirmizi Pencerenin Içinde-Itiraf”, Gallery Massimo De Carlo (Milano, 2005), “Execution/Infaz”, Musée d’art moderne (Saint-Etienne, 2006) ve “You maintain a sense of balance in the midst of great success/Büyük bir basarinin ortasinda denge hissini muhafaza edersin”, David Zwirner Galerisi (New York, 2007) say labilir (A.g.e.).

11.5.91. Yang Jiechang

(Ek 10 Resim 85)

Yang Jiechang 1956’da Guangdong Eyaleti’nde do du, Almanya’nin Heidelberg kentinde ve Paris’te çal malar n sürdürüyor. 1982’de Guangzhou Güzel Sanatlar Akademisi’nden mezun olduktan sonra Tao ustasi Huangtao ile yo un bir Tao ögrenimine baslayan sanatçi, ayni dönemde organizasyonlar düzenleyerek ve belirgin bir Kanton üslubunun olusmasina yardimci olarak çagdas sanat dünyasinda öncü konuma yerlesti.

Paris’te Pompidou Merkezi’nde 1989’da düzenlenen “Les magiciens de la terre/Yeryüzünün Büyücüleri” adli sergide büyük monokrom mürekkep tablolar n n

sergilenmesiyle uluslararasi üne kavustu. Yapitlar tablolarla sinirli olmayan ve resim, video, enstalasyon ve müdahale gibi çe itli teknikler kullanan Yang Jiechang'in yapitlar MOMA, Oxford, Paris ARC, Palais Tokyo, Heidelberger Kunstverein, Stanford Sanat Galerisi gibi mekânlarda sergilendi ve Kwangju Bienali'nde (2002), Venedik Bienali'nde (2003), Guangzhou Trienali'nde (2005), 1. Paris Trienali'nde (2006) ve Liverpool Bienali'nde (2006) yer ald (A.g.e.).

11.5.92. Tomoko Yoneda

(Ek 10 Resim 86)

Tomoko Yoneda 1965'te Japonya'nin Akashi kentinde do du, Londra'da yas yor ve çal yor. Chicago'da Illinois Üniversitesi'nde ve Londra'da Royal College of Art'ta ö renim gördü. Tomoko Yoneda'nin çal malar n n ortak temasi "hafiza" ve "tarih". Nesnesini belgelemekle kalmayip gözümüzle gördügümüzün ötesindeki imgeleri deneyimlememizi saglayan bir iplik dokuyan mekânlar n, iç mekânlar n ve kisilerin fotografini çek yor. Bu imgeler günlük ve siradan olanin aras nda sakli bulunan inanilmaz bir geçmisi ortaya çikar yor.

Çal malar n uluslararasi alanda sergileyen Tomoko Yoneda, Rotterdam'da Nederlands Foto Institut'ta ve Chicago'da Museum of Contemporary Photography'de sergiler düzenledi. Yapitlar Victoria and Albert Müzesi, Houston Güzel Sanatlar Müzesi ve Paris'teki La Maison Européenne de la Photographie basta olmak üzere birçok koleksiyonda bulunmakta. Yoneda'nin "Between Visible and Invisible/Görünürle Görünmeyen Aras nda" serisinden çal malar içeren bir kitap ABD'de Nazraeli Yay nevi taraf ndan yay nland (A.g.e.).

11.5.93. Young Hae Chang Heavy Industries

(Ek 10 Resim 87)

Young-Hae Chang Heavy Industr es'in (yhchang.com) CEO'su Young-hae Chang (Kore), CIO'su ise Marc Voge (ABD). Seul'da yerlesik grup, Londra Tate Modern, Paris Pompidou Sanat Merkezi, New York Whitney Müzesi, San Francisco Modern Sanat Müzesi, Los Angeles Getty Center, Stockholm Moderna Müzesi, Madrid Reina Sofia Müzesi, Venedik ve São Paulo bienallerinde çal malar n sergiledi. YOUNG-HAE CHANG HEAVY INDUSTRIES, 2007 sonbaharinda New York, New Museum of Contemporary Art'ta bir sergi açacak (A.g.e.).

11.5.94. Yushi Uehara / Berlage Institute

(Ek 10 Resim 88)

Yushi Uehara 1964'te Japonya'da do du. 1988'den bu yana Hollanda'da yas yor ve kendi mimarlik bürosunu isletiyor. Rotterdam Berlage Lisansüstü Ara t rma Enstitüsü'nün de yöneticisi olan Uehara, yakin zamanda Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nde mimari tasar m profesörlügüne aday gösterildi. Mimari uygulamaci olarak, aralar nda Rem Koolhaas/OMA, Toyo Ito, Kazuyo Sejima, de Architecten Cie ve Daniel Libeskind'in de oldugu çe itli uluslararasi mimarlik bürolar nda çal t ve birçok uluslararasi büyük boyutlu projeye imza atti. Kendi bürosunda, Regus Ofis Binasi ve Leeuwarden Ilkokulu gibi çarpici mimari projeler gerçeklestiren Uehara, Shinkenchiku konut tasar m yarismasini da kazandi.

Sanatçi halen, aralar nda Japonya'da yay nlanan *a+u*, Almanya'da yay nlanan *Detail* ve Hollanda'da yay nlanan *Volume* dergilerinin de bulundugu uluslararasi mimarlik dergilerinde tartismali mimari konular üzerine makaleler yaz yor (A.g.e.).

11.5.95. Zhou Hao - Ji Jianghong

(Ek 10 Resim 89)

Zhou Hao ve Ji Jianghong, 1968 Çin do umlu iki gazeteci. Her ikisi de modernlesmenin tetikled yeni toplumsal gerçekliklerle ili kili olaylar üzerine odaklan yor. çe itli nedenlerden ötürü, göçmen isçilerin çalisip yasad endüstriyel alanlara yabancilar n girmesi yasaktir ve buna gazeteciler de dahildir. Zhou Hao ve Ji Jianghong da içerideki hayata nüfuz etmek ve belgelemek için göçmen isçilere fotograf makineleri dagitarak çal ma ve günlük hayatlar ndan görüntüler çekmek üzere onlar egitti. Göçmen isçiler gerçek hayatlar n , duygular n , gerginlik anlar n , tedirginliklerini ve mutluluklar n ortaya seren sasirtici derecede ilginç say siz görüntü çektiler, böylece fabrika hayatinin "gizli" yönleri de ortaya çikti. "Houjie Township/Houije Kasabasi" ikilinin ilk belgeseli.

Zhou Hao'nun ikinci filmi "Senior Year/Son Sene", 30. Hong Kong Uluslararasi Film Festivali'nde En Iyi Belgesel kategorisinde Insan Haklar Ödülü'nü ald . 2007 Nisan'inda Zhou Hao Chicago Uluslararasi Belgesel Film Festivali'nin jürisine davet edildi. Ikilinin son sergileri aras nda, "World Factory/Dünya Fabrikasi", San Francisco Sanat Enstitüsü (2007); "Never Go Out Without My DV Cam/DV Cam'im Olmadan

Asla Sokaga Çikmam", Museo Colecciones ICO (Madrid, 2006) ve 2..Guangzhou Trienali (Guangdong, 2005) say labilir (A.g.e.).

11.5.96. Zhu Jia

(Ek 10 Resim 90)

Zhu Jia 1963'te Pekin'de do du. 1988'de Merkez Güzel Sanatlar Akademisi'nin Yagli Boya Bölümü'nden mezun olan Zhu Jia, heykel ve enstalasyonun olanaklar n bir araya getirerek video ortam n karmasik bir biçimde kullanan ve degisimi belgelemeye gösterdikleri ilgiyle ayirt edilen yeni kusak Çinli medya sanatçilar ndan.

Çin'deki günümüz kentlesme sürecine taniklik eden projeler ve bunlar n bireylerin hayatlar ve zihinsel durumlar na etkisi üzerinde çal an sanatç n n son dönem sergileri aras nda, "Quotidiana-The Continuity of the Everyday in 20th Century Art/Quotidiana-20. Yüzyil Sanatinda Günlük Hayatin Sürekliligi", Rivoli-Museo d'Arte Contemporanea (Torino); "Beyond/Ötesinde", 2. Guangzhou Trienali, Guangdong Sanat Müzesi; "Cities on the Move 1, 2, 3, 4/Hareket Halinde Kentler 1, 2, 3, 4" (Çagdas Asya Sanati Grup Sergisi), Viyana Secession Binasi (Avusturya); "New Urban Realities-China Contemporary/Yeni Kentsel Gerçeklikler-Çagdas Çin", Boijmans van Beuningen Müzesi (Rotterdam) say labilir (A.g.e.).

11.6. X. Uluslararas stanbul Bienali'nin Bas ndaki Görünümü

11.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü

- SARK S. " yi Video 'derdinden' Belli" Radikal, 22 Ekim 2003:20
- ATMACA, Efnan. "Sa dan Sola Yukar dan A a ya Türkiye" Radikal, 15 Eylül 2007:21
- ATMACA, Efnan. "Bienalde 'Kemalizm' F rt nas Kopuyor" Radikal, 27 Eylül 2007:22
- ANON M. "2010 Yasas nda AKM Sürprizi" Radikal, 10 Nisan 2007:24
- ANON M. "Türkiye'nin Sanat Gündemi Ba Döndürücü" Radikal, 16 Eylül 2007 Pazar
- ANON M. "Bienalde Küratöre Destek" Sabah, 27 Eylül 2007:1 (ANON M. "Atatürk'ü Ele tiren Çinli Küratöre Destek" Sabah Gazetesi, 27 Eylül 2007:16.)
- ANON M. "Kemalizm Tart mas Büyüyor" Milliyet, 27 Eylül 2007:1

- ANON M. “Kemalistlere Bienal oku” Yeni Asya,
- ANON M. “Atatürk Üzerinden lgi ÇekmeyeÇal yorlar” Milliyet, 2
- ERC YES, Cem. “Hou Hanru Dersine yi Çal m ” Radikal, 4 Eylül 2007:20
- ERC YES, Cem. “Y ld rma Kampanyas ” Radikal, 2 Ekim 2007 :22
- ANTMEN, Ahu. “Bu Bienal Bizi Çok lgilendiriyor” Radikal, 6 Eylül 2007:21
- ANTMEN, Ahu. “Ulus Sanatla Y k l r m ? Radikal, 3 Ekim 2007
- TÜZÜNO LU, Azra. “Everest’in Zirvesi Aya m za Geldi” Radikal, 13 Eylül 2007:23
- KARAHAN, Jülide. “Parma Kesilmese Türkiyede Ya ayabilirdi” Radikal, 20 Eylül 2007:20
- ARTUN, Ali. “Santralistanbul’un Enerjisi” Radikal, 13 Eylül 2007:23
- AKAY, Ali. “Sanat n Siyasi Yüzü” Radikal, 30 Eylül 2007:22
- AH N, Bar . “AKM’nin Sesini Duyuyor musunuz?” Radikal, 17 Ekim 2007:23
- Ö ÜNÇ, P nar. “Bienallerin En Politi i Ba l yor” Radikal Genç, 1 Eylül 2007:4-5
- O UZ, Ay egül. “Formülü Çözmü ehirli Kad nlar” Radikal Genç, 1 Eylül 2007:5
- VASSAF, Gündüz. “Ele tiriyi Canland rmak steyen Bienal” Radikal, 17 Eylül 2007:21
- AL ÇAVU O LU, Esra. “Bu Bienal Ba ka Bienal; yimser, Güçlü, Politik ve mkâns z Ba aran Bir Bienal” Cumhuriyet Hafta Sonu, 15 Eylül 2007:1
- YAZICI, Müjde. “Ça da Sanat m ? Güncel Sanat m ?” Radikal, 21 Ekim 2007:23
- BU RA, Ay e. “Bienal, Anayasa ve Türkiye’de Modernlik” Radikal ki, 23 Eylül 2007:1 (BU RA, Ay e. “Bienal, Anayasa ve Türkiye’de Modernlik” Radikal Gazetesi, 23 Eylül 2007:21.)
- ÇEKMEN, Sibil. “Antrepo’da Duyarl l k Var” AGOS, 14 Eylül 2007:14
- KOSOVA, Erden. “Bienali Gezse Krize Girer- Nereden Nereye?” Bugün, 28 Eylül 2007:1
- ILGIN, Deniz. “Bienal Sonunda Halka ndi” Zaman, 18 Eylül 2007:15

- E N, Oray. “Üniversite Bu Kafaya Kald ysa Yand k” Ak am, 27 Eylül 2007
- ÖZKARTAL, Miraç Zeynep. “‘Dünya Fabrikas ’ MÇ’de” Milliyet, 23 Eylül 2007:23
- ÖZKARTAL, Miraç Zeynep. “En Konforlu Mekân”“ Milliyet, 5 Ekim 2007:24
- BULUT, Ümran. “ ‘ yimserlik’ Sorgulan yor” Cumhuriyet, 8 Ekim 2007:14
- MADRA, Beral. “Bienal Tart mak Al kanl k Olsa” Radikal, 15 Ekim 2007
- BAY, Yasemin. “Bienalde Kemalizm Krizi” Milliyet, 26 Eylül 2007:1

11.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü

10. Uluslararas stanbul Bienalinin Uluslararas bas ndaki görünümü ile ilgili olarak yeterli veriye ula lamam t r. Aralar nda New York Times (ABD), Wall Street Journal (ABD), La Repubblica (talya), Frankfurter Allgemeine (Almanya), Le Monde (Fransa), El Pais (spanya) Il Manifesto (talya), Volkskrant (Hollanda), Südedeutsche Zeitung (Almanya), El Mundo (spanya), Die Tageszeitung (Almanya) gibi dünyaca tan nm gazetelerden muhabir ve temsilciler Bienali izlemek için stanbul'a gelmi lerdir.

Aralar nda Art in America (ABD), Art Forum (ABD), Art Press (Fransa), Art Forum (ABD), Frieze (ngiltere), The New Yorker (ABD), Art (Almanya), L'Hebdo (sviçre), Art Monthly (ngiltere), Tema Celeste (talya), Spike (Avusturya), Art Asia Pacific (ABD), Bidoun (ABD), Art News (ngiltere) gibi sanat dergilerinin ele tirmelerinin de bulundu u yabanc bas n mensuplar 10. Uluslararas stanbul Bienali izlenimlerini kendi ülkelerine ta m lard r.

Fransa'n n önde gelen günlük gazetesi Le Monde "Güncel sanat stanbul'u globalle menin kalbine ta yor" ba l yla stanbul Bienali’ni anlatan bir yaz ya yer vermi tir. Bu yaz da " stanbul dünyan n kalbinde bir ehir. stanbul Bienali'nin gücü de buna tan kl k etmesinden kaynaklan yor" cümlelerine yer verilmi tir (iksv.org).

ON K NC BÖLÜM

ONB R NC ULUSLARARASI STANBUL B ENAL

Koç Holding sponsorlu unda, stanbul Kültür Sanat Vakf (KSV) taraf ndan düzenlenen 11. Uluslararas stanbul Bienali, 12 Eylül 8 Kas m 2009 tarihleri aras nda düzenlenmi tir. Koç Holding'in 2016 y l na kadar sponsorlu unu üstlendi i Bienal, bu y l, ' nsan Neyle Ya ar?' temas n ta yor. Bienal'in aç l nda konu an Koç Holding Yönetim Kurulu Ba kan Mustafa V. Koç, stanbul'un 2010 Avrupa Kültür Ba kenti olmas n n 11. Bienal'e daha özel bir anlam yükledi ini belirterek " stanbul dünya sanat çevrelerinde daha fazla cazibe merkezi haline gelecek" aç klamas nda bulunmu tur.

11. Uluslararas stanbul Bienali'nin çok say da yerli ve yabanc bas n mensubunun kat l m yla gerçekle en bas n toplant s nda, Bienal Sponsoru Koç Holding ad na konu an Koç Holding Yönetim Kurulu Ba kan Mustafa V. Koç, "Dünyan n gözde kentlerinden biri ve 2010 Avrupa Kültür Ba kenti olan stanbul'un ev sahipli i, Bienal'e çok daha özel bir anlam yüklüyor. stanbul, böyle de erli bir sanat etkinli ine ev sahipli i yaparak, dünya sanat çevrelerinde daha da fazla cazibe merkezi haline gelecek ve kent ya am n zenginle tiren projelerle ülkemizin geli mesine katk da bulunacakt r'' sözleri ile kurumun bienale verdi i destedi i aktarmaktad r.

Tophane'de Antrepo ve Tütün Deposu'nda ve 3. mekan olarak i li'de Feriköy Rum Okulu'nda sanatseverlerle bulu an bienal Türkiye dahil 40 ülkeden 70 sanatç ve sanatç grubu 120'den fazla çal mayla kat lm lard r. H rvat Küratör Toplulu u WHW / What, How & for Whom (Ne, Nas l ve Kimin çin) küratörlü ünde düzenlenen 11. Uluslararas stanbul Bienali'nin ana temas " nsan Neyle Ya ar?" olarak belirlenmi tir.

Bienal bu ba l Bertolt Brecht'in 1928 y l nda Elisabeth Hauptmann ve Kurt Weill ile birlikte yazd Üç Kuru luk Opera adl oyunun ikinci perdesinin kapan parças olan ' nsan Neyle Ya ar?' adl ark dan almaktad r. Bu çerçeve WHW taraf ndan Brecht'in yeniden ke fedilmesi ve yeni ku aklara gösterilmesi gereken bir klasik olarak bakmay de il, geçmi in sakl kalm taraflar üzerine bugün art k dü ünmeye ba lamay ve sanat n, toplumsal olana müdahale ve estetik jest aras ndaki eski ili kilerin gözden geçirilmesi ve yeni ili kiler kurulmas aç s ndan nas l olas l klar bar nd rd n ara t rmay önermi tir.

11. Uluslararas stanbul Bienali'nde u sergiler ve sanatç lar yer almaktad r:

a. Antrepo No.3: Jumana Emil Abboud,Vyacheslav Akhunov,Mounira Al Solh, Nevin Alada , Hüseyin Bahri Alptekin, Yüksel Arslan,Zanny Begg, Lidia Blinova, Anna Boghiguian,KP Brehmer,Bureau d'études,Signs of Conflict: Political Posters of Lebanon's Civil War (Çat ma Belirtileri: Lübnan ç Sava 'ndan Siyasi Afi ler bir Zeina Maasri projesi), Cengiz Çekil,Danica Daki , Rena Effendi,Etcétera,Hans-Peter Feldmann, nci Furni, Shahab Fotouhi, Nilbar Güre , Margaret Harrison, Sharon Hayes, Wafa Hourani, Sanja Ivekovi , Donghwan Jo & Haejun Jo, Michel Journiac, David Maljkovi , Marwan, Museum of American Art (Amerikan Sanat Müzesi),Rabih Mroué, Aydan Murtezao lu & Bülent angar,Marina Naprushkina, Deimantas Narkevi ius, Mohammed Ossama,Erkan Özgen, Trevor Paglen, Nam June Paik, Marko Peljhan,Darinka Pop-Miti , María Ruido, Hrair Sarkissian, Tamás St.Auby, Mladen Stilinovi ,Canan enol, Oraib Toukan,Wendelien van Oldenborgh,Vangelis Vlahos,Simon Wachsmuth, Artur mijewski

b. Feriköy Rum Okulu: Cengiz Çekil, Igor Grubi , Erkan Özgen, Lisi Raskin, KP Brehmer, Avi Mograbi, Larissa Sansour, Simon Wachsmuth, Lado Darakhvelidze, Natalya Dyu, Nilbar Güre , Alimjan Jorobaev, Michel Journiac, KwieKulik (Zofia Kulik taraf ndan sunuluyor), Siniša Labrovi , Lisi Raskin, Ruti Sela & Maayan Amir, Vyacheslav Akhunov, Doa Aly, decolonizing.ps (Sandi Hilal | Alessandro Petti | Eyal Weizman), Vlatka Horvat, Sanja Ivekovi , Ioana Nemes, Société Réaliste.

c. Tütün Deposu: Vyacheslav Akhunov, KP Brehmer, Mladen Stilinovi , What is to be done / Chto delat? / Ne Yapmal ?, Vyacheslav Akhunov, Hamlet Hovsepian, Jesse Jones, Cengiz Çekil, Jinoos Taghizadeh, Jumana Emil Abboud, Karen Andreassian, I l E rikavuk, Darinka Pop-Miti , Translation, Roll, Kiosk.

12.1. Bienallerin Kavramsal Çerçevelerine li kin Tart malar

Bienal'in kavramsal çerçevesi, Üç Kuru luk Opera ile ilgili olarak, WHW bas n toplant s nda bu tema ile yola ç kmalar ndaki amac n birkaç nedeni oldu unu ifade etmi lerdir. Bienalin kendisi tart maya açmak ve sanatla sosyal gerçeklik aras ndaki ili kiyi sorgulamak isteyen küratörler, Brecht'in unutulmu lu unu ve modas geçmi li ini bugünkü toplumla sanat ili kisinde bir eylerin ters gitmesinin bir göstergesi olarak yorumlamaktad r (Evrensel, 19 Kas m 2008, s.13). Bienalin sanat n e lendirici ve e itici i levlerinide bar nd rmas gerekti ini söyleyen WHW, bunda Bretch'i örnek almay seçti ini söyler.

Bienal direktörü Bilge Örer WHW ile benzer olarak tema ile ilgili olarak, Brecht'in eserlerinin yan s ra, hat rda kalan ve özdeyi etkisi yaratan çok al nt lanm cümleleri ve ifadeleriyle de bienale dahil edildi ini, unuttu umuz sorgulamay b rakt m z sorular hat rlatmas n istediklerini söyler (Cumhuriyet, 19 Eylül 2009, s. 17).

Esra Aliçavu o lu tema ile ilgili olarak u de erlendirmede bulunmu tur: "Bienal ba lang c ndan buyana gerçekle tirilmi olan en politik bienal olarak nitelendirilmektedir. Bu kavram ile unutulmu , modas geçmi ve indirgenmi bir kavram üzerine yeniden kava yormay sa lamakta ve co rafyalararas ili kiye dikkat çekmektedirler (Aliçavu o lu,2009, s. 16).

Rahmi Ö dül, Bienal hakk ndaki yaz s nda egemen kültürün bir toplumsal gruba air y k c sözü belirli bir ba lamdan a r p bamba ka bir ba lama ta yarak bo bir tüketim nesnesi haline dönü türüldü ünden söz etmektedir. Sözlerine öyle devam eder:

"Bienal a r lan Mona Lisa'dan arta kalan bo mekanal benzerlikler ta yor aç kças . A r lan söylemin orijinal mitsel, kay p bir nesne statüsü kazan rken, Bienalin kendisi de bu söylemin bo lu unu içeren bir sanat ikonu haline geliyor. Bienal'in bo mekan nda söylemin as l sahipleri, Ranciere'in deyimiyle görünmez k l n p, "sesleri gürültü ç karan birer hayvan konumuna indirgenirken, bizleri bienalde kuyruklar olu turmaya davet eden bir holdingin sesini i itiyor, kurumsal kimli ini görüyoruz sadece. (…) Siyasi olduklar n iddia eden küratörlere Henri Lefebvre'nin bir sözünü hat rlatarak bitiriyorum yaz y : 'Etraf m z bo lukla sar l , ama göstergelerle doldurulmu bir bo luk bu'" (Birgün, 24 Eylül 2009, s.15).

Cavit Mukaddes WHW küratör gurubu ile ilgili olarak, küratörlerin Brecht'in dünyas ndan çok uzak olduklar , onu ucuzlatt klar ve s radanla t rd klar ele tirisinde bulunmu tur (Birgün, 02 Ekim 2009, s.15).

Ele tirmen Kaya Özsezgin öne ç kar lan teman n sergiyle bir ba lant s olmad n , Brecht'in sorusunun havada kald n söylemekteyken; Sanat ele tirmeni Ümit Keskinbienalin tema seçiminin güncel yakla mlardan uzak keyfilik bar nd rd n dü ündü ünü söylemektedir (Üster, 2009).

Sanat ele tirmeni Ay egül Sönmez ise tart ma ba l klar nda öne ç kan di er bir konu olan Brecht'in sömürüldü ü ele tirisine kat lmad n , kültür endüstrisiyle ona teslim olan ça da sanat dünyas n n aras ndaki gerilme ve bu geri imin yaratt çeli kilere öncelik tan nd n , Bienal'in Sovyet emperyalizminden ar nd r lm bir enternasyonal anlay oldu una inand n söylemi tir (A.g.e).

12.2. Bienalde Çal malar Yer Alan Sanatç lar ve Sanatç lar n Belirlenmesine li kin Tart malar

Onuncu y l nda kentsel olgulara ve mimari gerçekli e odaklanan stanbul Bienali kapsam nda 96 uluslararas sanatç ve sanatç grubunun 150'yi a k n projesi sergilenmi tir. Seçilen sanatç larla ilgili olarak belirgin bir tart ma konusuna rastlanmam t r.

12.3 Sergi Mekânlar na li kin Tart malar

Bienal mekanlar Antrepo No:3, Feriköy Rum okulu ve Tophane Tütün Deposu olarka belirlenmi tir. Bienalde yer alan sergi mekanlar na ili kin bir tart ma konusuna rastlanmam t r.

12.4 Küratörlük Kurumu, Küratörlerin Belirlenmesine li kin Tart malar

Küratörlük kurumu ve küratörlerin belirlenmesine ili kin olarak küratörlerin sanatç lar nereye yerle tirdi i yap t rd , Politik söylemleri ile halk n gözünü boyamaya çal t klar ancak içeri i bo olan bir bienal oldu u eklinde söylemlerle ele tirilerde bulunmu lard r.

Cavit Mukaddes küratörlerle ilgili olarak 11. Bienal küratörlerinin tarihin kendisini bile alt üst edereksözde 'e lence' meraklar n Marks, Bretch sosuna dald rarak yutturmaya çal yorlar ele tirisinde bulunur. Sözlerine öyle devam eder;"Sanatç nereye yerle tirilmek yap t r lmak isteniyor? (…) Bienal mant bir 'choix force'a dönü mü durumda, hiper realizmin ta kendisi i te, gerçe in a r yüklenilmi görüntüsü ya da kendi kuyru unu insafs zca s ran zavall bir bal k" (Birgün, 02 Ekim 2009, s.15).

12.5. XI. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar ve Özgeçmi leri

12.5.1. Jumana Emil Abboud

1971 y l nda Shefa-Amer'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Kudüs'te sürdürmektedir. Jumana Emil Abboud çizimlerinde, video i lerinde ve performanslar nda, haf za, kimlik ve Filistin'deki siyasi iklim gibi konulara de inirken, bedenin fiziksel deneyimlerine dayanan metaforik bir yakla m benimser (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=1)

12.5.2. Vyacheslav Akhunov

(Ek 11 Resim 63)

1948 y l nda O ’ta dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Ta kent’te sürdürmektedir. Vyacheslav Akhunov; kolaj, resim, enstalasyon, performans, eylem ve video gibi yap tlar veren, çok say da deneme ve roman yazm bir sanatç , yazar ve felsefecidir. Onlarca y l boyunca periferideki bir konumda bulundu u Ta kent’te, 1970’lerin Moskova’s ndaki kavramsalc l k deneyimlerini yeniden i lemi , 1980’lerde de öncü happeningler ve eylemler düzenlemi tir.

Akhunov’un i leri Sovyet propagandas n n esteti ini s n rlar na dek zorlar ve ideolojik ayg t n ironik biçimde tepetaklak edilmesinin ötesine geçen baz sorular gündeme getirmektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=2)

12.5.3. Nevin Alada

(Ek 11 Resim 46)

1972 y l nda Van’da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Berlin’de sürdürmektedir. Nevin Alada ’ n çal malar biçem olarak hem belgesel, hem de iirsel; toplumsal ve kültürel kimlikleri ortaya ç karmak için kendini do al, kentsel ve sanatsal gözlemin kesi im noktas na konumlamaya çal r. Alada göçmen ya am yla ilgili sorunlara e ilir, ama “kültürlerin çat mas ” gibi yorgun bir kavramla kategorize edilmeyi ve çokkültürlülü ün yerle ik kli elerine boyun e meyi reddeder. Bunun yerine, sürekli de i en bir dizi bak aç s n kullanarak, ikili in de il evrimle en bir deneyim ço ullu unun yaratt farkl l n ince d avurumlar n aramaktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=4).

12.5.4. Hüseyin Bahri Alptekin

(Ek 11 Resim 20)

1957 y l nda Ankara’da dünyaya gelen sanatç 2007 y l nda stanbul’da hayat n kaybetmi tir.

Sanat, sosyoloji ve felsefe e itimi gören Hüseyin Bahri Alptekin, ça da Türk sanat n n ba l ca isimlerinden biridir. Çe itli toplumsal, kültürel ve jeopolitik konular inceleyen sanatsal üretimi, farkl kentlerin kentsel gerçekli ine yap lan göndermeleri

yeniden kendi kapsam na alm t r. stanbul ve onun devasa kentsel tasar m , Alptekin için daimi bir esin kayna olmu tur.” ikayet Etme” cümlesini içeren neon tabelas ilk kez 2007’deki 52. Venedik Bienali’nde, Türkiye Pavyonu’ndaki daha büyük bir multimedya enstalasyonunun parças olarak gösterilmi ; yap t, sanatç n n daha önceki kentsel gerçeklik ara t rmalar na eklemlenmi tir. LED (I k Veren Diyot) tekni i kullan larak yap lan harfler dolayl olarak, Çinli üreticilerin da tt bu malzemenin son zamanlarda geni leyen pazar na gönderme yapan” ikayet Etme” hiyerar ik bir durumu ima eden bir emir cümlesidir, ama sanatç n n dedi i gibi, birine ikayet etmemesini söylemek de “özünde bir tür ikayettir ayn zamanda”. Bu mesaj, potansiyel al mlay c lara ba l olarak çok say da yoruma aç k ve toplumsal gerçekli e kar daha etkin bir duru arzusunu yans tmaktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11 /sanatcilar.asp?sid=5).

12.5.5. Doa Aly

(Ek 11 Resim 13)

1976 y l nda Kahire’de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Kahire’de sürdürmektedir. Doa Aly, toplumun rol yapma ekonomisiyle, farkl davran biçimlerinin kullan m yla ve bunlar n farkl durum ve ba lamlarda nas l de i ti iyle ilgilenmi tir. Öznel ve yans t lm imge aras nda gidi -geli ler, seçilmi ve dayat lm rollere ait hareketler sanatç n n en sevdi i sanatsal konulard r. Aly, edimleri ve sürekli bir kimlik mücadelesi sonucunda mu lak ama üretken bir duruma ula an ve “modern uyumsuzlar” olarak adland r lan bireylerin pe inden gider. Video çal malar , sanatç n n kendisi taraf ndan yarat lm ya da edebiyattan al nm (William Blake, Guy de Maupassant, Wilhelm Jensen) kurgu karakterlere gönderme yapmaktad r. Bu hikâyelerde insan bedeni, eski benlikten yenisine geçi in çat malar n dile getirir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=6).

12.5.6. Amerikan Sanat Müzesi

(Ek 11 Resim 43)

2004 y l nda Berlin’de (Stalinallee 91) aç lan Amerikan Sanat Müzesi (MoAA) 20. yüzy l modern sanat n n hat ralar n bir araya getirmeyi, korumay ve sergilemeyi amaçlayan bir e itim kurumudur. Müzenin oda nda New York’taki Modern Sanat Müzesi (MoMA) taraf ndan düzenlenen ve So uk Sava döneminde Bat Avrupa’y

dola an Amerikan modern sanat sergileri yer almaktad r. Bu sergiler bireyselli e, enternasyonalizme ve modernizme dayal ortak bir sava sonras kültürel kimli inin kurulmas na katk da bulunmu tur.

Amerikan Sanat Müzesi, Berlin'deki kal c enstalasyonun yan s ra Savremena umetnost u SAD/ABD'de Modern Sanat (2006) gibi çe itli koleksiyonlar da bar nd r r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=45).

12.5.7. Ruti Sela & Maayan Amir

(Ek 11 Resim 51)

Ruti Sela ve Maayan Amir, ki isel pratiklerinde srailli kimli ine dair meseleleri ve bir öteki kavram yaratman n mekanizmalar n ara t rmaktad rlar. Ortak video üçlemeleri Suçlulu un Ötesinde (2003-05), cinsellikle devletin yap sal iddetinin nas l birbirlerine kar t konusuna odaklan r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=60).

12.5.8. Karen Andreassian

(Ek 11 Resim 27)

1957 y l nda Erivan'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Erivan'da sürdürmektedir. Karen Andreassian' n belgesel çal malar sergi alan n n ötesine uzan r. Disiplinleraras ara t rmalar Ermenistan' n siyasi ve jeolojik görünümlerini ve Sovyetler-sonras dönemde ya ad toplumsal dönü ümü kay t alt na al r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=7).

12.5.9. Yüksel Arslan

(Ek 11 Resim 67)

1933 y l nda stanbul'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Paris'te sürdürmektedir. 1950'lerin ortalar ndan bu yana Yüksel Arslan yap tlar nda ka t üstüne çimen, çini, ta , kömür, sabun, çiçekler, petrol, bal, yumurta ak , sidik, kan ve ya kullan r. Bu yap tlar edebiyat, tarih, felsefe ve bilim gibi çe itli ara t rma alanlar ndan yararlanarak son derece ki isel referanslar üretmekte; sanatç n n hem Türkiye'de, hem de dünyadaki ça da lar n n i lerinden köklü biçimde farkl l k gösteren Arslan bunlara resim diyemedi ini, bunun yerine "art" ve "peinture" sözcüklerini

birle tirerek “arture” terimini türetti ini söyler (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=8).

12.5.10. Támas St. Auby

(Ek 11 Resim 59)

1944 y l nda Fót’te dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Budape te’de sürdürmektedir. Tamás Szentjóby, Tamas Stjóby, Tamas Stauby, Tamas St. Aubsky, Emmy Grant, Emily Grant, Tamas Staub, Tamas Taub ve Kurt Schwitters olarak da bilinen Tamás St.Auby, Macar post-avangard n n en önemli simalar ndan biridir. St.Auby 1960’larda anti-sanat ve iir deneylerine ba lam t r. Sanatsal etkinlikleri; eylemlerin, happeninglerin, iirin, Fluxus’un ve posta-sanat n n iç içe geçti i, karma k ve çokkatmanl projelerdir. Sürgün y llar n n ço unu Cenevre’de geçiren sanatç , burada 1981’de ticari galeri sistemiyle tüm ba lar n koparm ve sanat alan nda “çal arak yabanc la ma”ya kar Cenevre Grevi’ni ilan etmi tir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=64).

12.5.11. Zanny Begg

(Ek 11 Resim 68)

1972 y l nda Sidney’de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Sidney’de sürdürmektedir. Zanny Begg, mekânsal politika ve fiziksel ve toplumsal yans malar üzerine bireysel ve kolektif çal malar üreten, küreselle mi kapitalizmin belli mekânlardaki gündelik geçinme biçimleri üzerindeki etkisini ara t ran bir sanatç , aktivist ve yazard r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=9).

12.5.12. Lidia Blinova

(Ek 11 Resim 32)

1948 y l nda Almat ’da dünyaya gelen sanatç ,1996 y l nda Almat ’da hayat n kaybetmi tir. Mimarl k ve heykel e itimi gören, oyun ve beceri kuramlar , dilbilim ve iir üzerine incelemeler yapan Blinova, sanatsal ara t rma ve yarat c l k için bedeni bir araç olarak de erlendirmi ve ellerini plastik sunum için yeni olanaklar yaratmak için kullanm t r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=10).

12.5.13. Anna Boghiguian

(Ek 11 Resim 2)

1946 y l nda Kahire'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Kahire'de sürdürmektedir. Anna Boghiguian, görsel sanat, müzik, ekonomi ve siyasal bilimler e itimi alm bir sanatç ve yazard r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=11)

12.5.14. KP Brehmer

(Ek 11 Resim 28)

1938 y l nda Berlin'de dünyaya gelen sanatç 1997 y l nda Hamburg'da hayat n kaybetmi tir.

KP Brehmer'in sanatsal ara t rmalar n n özünde, sanat n, görsel bir e leme ve istatistik sistemini kullanarak siyasal eylem arac olma potansiyeli yatmaktad r. Brehmer 1970'lerde ça da toplumsal, siyasal ve ekonomik geli melerin sonuçlar n ele tirel bir biçimde yorumlamak için, istatistikleri ve verileri görselle tirmenin bir yöntemini geli tirmi tir. Grafik çal malar n s k s k numaraland rmadan ço altarak, ticari sanat sisteminin d nda serbestçe dola mda olmalar na izin veren Brehmer'in 1968-1980 aras yap tlar ndan yap lm bir seçki, hisse senedi borsas nda al m-sat m, çinko ve patatesin fiyat , ABD siyasetinin uluslararas etkisi ve Vietnam Sava gibi geni bir yelpazede yer alan ara t rma konular hakk nda ele tirel bir bak aç s sunmaktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=12).

12.5.15. Bureau d'etudes

(Ek 11 Resim 6)

1998'de, Paris'te sanatç ikilisi Léonore Bonaccini ve Xavier Fourt taraf ndan kurulan bir medya kolektifi olan Bureau d'études, halen Paris'te çal malar n sürdürmektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=13).

12.5.16. Signs of Conflict

(Ek 11 Resim 63)

1973 y l nda Beyrut'da faaliyete geçen Signs of Conflict çal malar n halen Beyrut'ta sürdürmektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp ?sid=39).

12.5.17. Cengiz Çekil

(Ek 11- Resim 55)

1945 y l nda Ni de'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n stanbul'da sürdürmektedir. Ça da Türk sanat n n önde gelen isimlerinden biri olan Cengiz Çekil, 1970'lerden bu yana, Türk toplumunun 1970'ten sonra ya ad büyük çapl toplumsal dönü ümleri dile getirebilecek, daha kavray c sanatsal üretim yollar ve yenilikçi bir estetik dil aray lar n sürdürmektedir (http://www.iksftp.com/bienal archive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=14).

12.5.18. Danica Dakic

(Ek 11 Resim 20)

1962 y l nda Saraybosna'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Düsseldorf'ta sürdürmektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar. asp?sid=15).

Seçilmi sergileri; 2003 a cappella Bosna Hersek, 2002 Prayer Almanya, 2002 The Global Complex Avusturya, 2000 Ich ist etwas Anderes Almanya, 1999 After the Wall Almanya.

Kamusal alan projeleri; 2003 Valencia bienali spanya, 2002 Lullaby of the Earth: Latinska Cuprija, Home Bosna Hersek, 2001 go_HOME ABD, 1999 Under construction Bosna Hersek (8. Uluslararas stanbul Bienali Katalo u, 2003).

12.5.19. Lado Darakhvelidze

(Ek 11 Resim 30)

1977 y l nda Kutaisi'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Arnhem'de sürdürmektedir. Resim, heykel ve enstalasyon kullanan Lado Darakhvelidze, kamusal alanlar ve devlet sistemleri, siyasi ya da ekonomik sistemler gibi farkl hiyerar ik yap lar n kökünde bulunan güç ili kilerinin izini sürer. Gürcistan'daki toplumsal ve kültürel de i imleri gözlemleyen sanatç , Komünizm

sonras Avrupa ve silme-yeniden yazma arac l yla sürekli “yenilenen” tarihi üzerine dü ünen Darakhvelidze, toplumsal alanda ve kamusal çevrede meydana gelmekte olan dönü ümler ve devletin yeni ve ba ms z bir kimlik için saplant l bir talebinin oldu unu gösteren uygulamalar hakk nda yorum yapmaktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=16).

12.5.20. Decolonizing.ps (Sandi Hilal - Alessandro Petti - Eyal Weizman)

(Ek 11 Resim 11)

Decolonizing.ps, Filistin’in gelece iyle ilgili bir “spekülasyon alan ” açma ve do rudan srail denetiminden ç km ya da ç kacak yerler için yarat c ve pratik planlamay cesaretlendirme gereksiniminden do mu tur Grup, i gal mimarisinin yeni kullan mlara aç lmas n n yollar n ara t rmaktad r ve srail yerle imlerinin ve askeri üslerinin “parselleme”, “topraklama”, “birle tirme” ya da “dübelleme” gibi farkl kavramsal yakla mlarla dönü türmek için bir el kitab olu turmu durumdad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=17).

12.5.21. Natalya Dyu

(Ek 11 Resim 45)

1976 y l nda Karaganda’da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Almat ’da sürdürmektedir. Natalya Dyu’nun konular na yakla m ironik oldu u kadar çal malar onlar n kendi toplumsal gerçekliklerine tam anlam yla nüfuz eder ve al kanl klar n olu ma, beklentilerin yarat lma ve dü lerin kurulma süreçlerini aç a ç kar r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=18).

12.5.22. Rena Effendi

(Ek 11 Resim 50)

1977 y l nda Bakü’de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Bakü’de sürdürmektedir. Rena Effendi’nin foto raflar , uluslararas kapitalizmin sorunlar n -kentle me, çat ma sonras toplumlar n çöküntüsü, yolsuzluk- gündelik hayat n merkezindeki dirençle çekincesiz biçimde birle tirir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=19).

12.5.23. I l E rikavuk

(Ek 11 Resim 23)

1980 y l nda zmit'te dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n stanbul'da sürdürmektedir. I k E rikavuk, video ve performanslar nda mevcut gerçeklik alg lar n mu lakla t racak durumlar yarat r. Medya sunum unsurlar n taklit eden belgesel tarz videolar , kurgusal hikâyeler sahnelemekte ve bilinçli olarak ana karakterle özde le me alan açmaktad r. E rikavuk hikâyeleri dinlemekte, yazmakta ve oynamakta, bireysel ya am öykülerinden, haberlerden ya da tarihsel olaylardan al nma unsurlarla senaryolar n olu turmaktad r.

Sanatç n n siyasi ve kültürel bilgiyi aktarman n ça da biçimlerine duydu u ilgi, geni kabul görmü kal plar sunarken insanlar , bunlara gerçekten inan p inanmad klar n sorgulamaya yöneltme konusunda stratejiler geli tirmeye itmektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=20).

12.5.24. Etcetera…

1997'de bir grup görsel sanatç , air, kuklac ve oyuncu taraf ndan Buenos Aires'te kurulan Etcétera… çal malar n halen Buenos Aires'te sürdürmektedir. Arjantin'de askeri diktatörlük y llar nda soyk r m düzenleyicilerine tan nan dokunulmazl protesto eden çarp c sokak gösterilerini ("esraches" - aç a ç karma protestolar) geli tirmede ve yayg nla t rmada insan haklar grubu H.I.J.O.S.'le (Unutu ve Sessizli e Kar Kimli in ve Adaletin Çocuklar) birlikte çal m lard r.

Etcétera…, tuhaf ve ad ç km jestlerle ve söylemlerle performatif anlamda oynayarak komik ve rahats z edici durumlar yarat r. 2004'te yaz lm olan ***Hepimiz Eröristiz*** manifestosu, tüm dünyada hatay , uzla may , kar kl ve sürprizi, ya am n üretken nitelikleri olarak olumlayan siyasal ve felsefi bir hareketin modeli haline gelmi tir.

"Errorista" hareketi, 2005'te George W. Bush'un Arjantin'i ziyaretini ve Mar del Plata'da düzenlenen Amerikalar Zirvesi'ni protesto etmek amac yla ba lat lm t r. "Erörizm" sayesinde bugün "terör"ün ne oldu u gibi, normalde uzak durulacak bir tart ma mümkün hale gelmekte ve yenilgilerden, erörlerden, yani hatalardan kaç nan kapitalist dünyada "erör" fikrini insanl k durumunun bir parças olarak görme yollar n açmaktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=21).

12.5.25. Hans-Peter Feldmann

(Ek 11 Resim 18)

1941 y l nda Düsseldorf'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Düsseldorf'ta sürdürmektedir. Hans-Peter Feldmann 1960'lar n sonlar nda ve 1970'lerin ba nda kitaplar, foto raflar ve bulunmu malzemelerle çal maya ba lam t r. Sanat, siyaset ve gündelik hayat aras ndaki ba lant lar üzerine yeniden dü ünme, amatörce eylemleri benimseme, hakikili i ve nesneli i reddetme gibi kavramsal sanat pratikleri, özellikle sanatç n n belgesel stratejileri kullan m nda kendine has bir ifade bulur. 1968 y l nda, foto rafik imgelerin yayg n kullan m n n aksine nesnel bir yakla mla toplan p düzenlenmi foto raf dizileri içeren Bilderhefte (Resim Kitaplar) adl ilk kitaplar n üretmi tir.

Feldmann' n kitaplar , foto raf gerçeklik olarak alg lanan, böylelikle mevcut ideolojik yap y onaylayan bir ürün olarak aç a ç karman n araçlar n sunar. Sanatç k rk y ld r foto raftaki çe itli kullan m ve temalar toplamaktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=22).

12.5.26. Shabab Fotouhi

1980 y l nda Yadz'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Tahran ve Frankfurt'ta sürdürmektedir. Shahab Fotouhi'nin çal malar s kl kla gündelik olaylar ve siyasi geli melere yer verir ve popüler kültürden, sanat tarihinden ve kolektif haf zadan yararlan r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=23).

12.5.27. nci Furni

(Ek 11 Resim 24)

1976 y l nda Bursa'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n stanbul'da sürdürmektedir. nci Furni'nin çizim, resim, heykel ve enstalasyonlar , ça da Türkiye toplumuna dair güncel meselelere ve toplumsal cinsiyetin in as na e ilir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=24).

12.5.28. Igor Grubic

1969 y l nda Zagreb'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Zagreb'de sürdürmektedir. Sanatç ve aktivist Igor Grubi post-komünizmden neoliberalizme "geçi " yapan toplumlarda ço unlukla dayat lan resmi anlat lar n gerçekliklerine odaklanan çokdisiplinli çal malar ortaya koymaktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=25).

12.5.29. Nilbar Güre

(Ek 11 Resim 47)

1977 y l nda stanbul'da dünyaya dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n stanbul ve Viyana'da sürdürmektedir. Nilbar Güre 'in çal malar kad n kimli ini ve cinsel kimlik söylemlerini konu al r ve kamusal alanda görünürlük taktiklerini inceler. Ça da Türkiye'de de i en cinsel rolleri arka plana yerle tiren Güre , normalli in, (hetero) cinselli in ve cinsel sapk nl n 19. yüzy lda icat edilmesinden bu yana yürürlükte olan geleneksel ataerkil düzeni hedef alan çarp c görüntüler üretmektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=26).

12.5.30. Margaret Harrison

(Ek 11 Resim 35)

1940 y l nda Yorkshire'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Cumbria'da sürdürmektedir. Harrison 1970'te London Women's Liberation Art Group'u (Londra Kad n Özgürlü ü Sanat Grubu) kurmu tur. 1971'deki ilk ki isel sergisi popüler kültür ikonlar n n desenlerini içerir, cinsiyetleri belirsiz ya da de i tirilmi ti; sergi "hakaret" içerdi i gerekçesiyle polis taraf ndan kapat lm t r. Harrison'un çal malar ço u zaman çal ma ekonomisi içinde kad nlar n konumuyla ilgilenmektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=27).

12.5.31. Sharon Hayes

(Ek 11 Resim 54)

1970 y l nda Baltimore'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n New York'ta sürdürmektedir. Sharon Hayes, sanatsal ve aktivist prati inde performans ve

performansa dair belgeleri bir eseri canland rman n ona dair belgeleri bilinçli bir ekilde olu turmak anlam na gelece i biçimde kullan r. Sanatç belli bir ba lamdaki siyasi eylemlerin tarihi üzerine yapt ara t rmalara dayanarak, protesto, konu ma ya da kamusal alanda yap lan gösteriler gibi eylemleri birer performans olarak sahneler ve bunlar (film, tiyatro, antropoloji, dilbilim, gazetecilik ve gündelik sohbetler gibi) farkl çerçevelerde sunar (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=28).

12.5.32. Vlatka Horvat

(Ek 11 Resim 62)

1974 y l nda akovec'te dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n New York'ta sürdürmektedir. Vlatka Horvat' n projeleri, beden imgesini ve i levlerini kaç n lmaz bir biçimde genelle tiren, dönü türen ve parçalayan mekânsal çevreler içinde bedeni, ço unlukla da kad n bedenini konumland rman n farkl yollar n ke feder. Horvat' n çal malar nda beden süreksiz durumlar içinde tutsak olma e ilimi gösterir ve sakl ya da görünmez iddet eylemlerine maruz kalm korunmas z bir nesne olarak temsil edilmi tir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=29).

12.5.33. Wafa Hourani

(Ek 11 Resim 64)

1979 y l nda El Halil'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Ramallah'da sürdürmektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=30).

12.5.34. Hamlet Hovsepian

(Ek 11 Resim 17)

1950 y l nda A nak'ta dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen A nak'ta sürdürmektedir. Hamlet Hovsepian film ve video, performans sanat , arazi sanat ve soyut d avurumcu resim alanlar nda çal maktad r. 1978-1980 aras nda Moskova'da ya ayan ve çal an Hovsepian, Rus ba kentindeki estetik avangardla yak n bir ili ki kurar ve ilk sergisini burada düzenler. Ancak Ermenistan'a döndükten sonra bu

yaln z sanatç n n çal malar Erivan'dan çok da uzak olmayan A nak köyünde ve etraf nda konumlan r; buras sanatç için hem deneysel bir laboratuar, hem de toplumun normlar na ve uzla lm görgü kurallar na kar durabildi i bir cephe olmu tur (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=31).

12.5.35. Sanja Ivekovic

(Ek 11 Resim 41)

1949 y l nda Zagreb'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Zagreb'de sürdürmektedir. Sanja Ivekovi 'in sanatsal çal malar 1970'lerden bu yana aç kça feminist ve aktivist bir konum benimsemi ve sürekli olarak cinsel kimlik ve siyaset konular yla yüzle mi tir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=32).

12.5.36. Donghwan Jo & Haejun Jo

(Ek 11 Resim 14)

Sanatç Haejun Jo'yla, yine sanatç olan babas Donghwan Jo'nun i birli i 2002'de ba lam t r. Babas n n Bat sanat yla ilk kez, 1927'de Japonya'da düzenlenen bir Frans z sanat sergisinin katalo u sayesinde tan t n ö renen Haejun Jo, babas n n ya am , sanat ve siyaset üzerine görü leri hakk nda daha fazla ey ö renmek için bir i birli i ba lat r. Ortak çal malar , küresel modernizmin yay lmas ve So uk Sava s ras ndaki jeopolitik endi eler aras ndaki gerilimleri ele almaktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=33).

12.5.37. Jesse Jones

(Ek 11 Resim 25)

1978 y l nda Dublin'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Dublin'de sürdürmektedir. Jesse Jones, popüler sanat biçimlerini bir araya getirerek, kamusal alan n içinin bo alt lma sürecine kar l k veren bir kolektif olan toplumsal alan yeniden kurman n pe inde olmu tur. Jones'un filmleri, günümüzün bask ve direni deneyimlerine odaklanman n yan nda, tarihsel kayg lar ta maktad r. Jones, özellikle sinemasal alanla ve bu alan n nas l bir birle im noktas na dönü ebilece iyle ilgilenmektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=34).

12.5.38. Alimjan Jorobaev

(Ek 11 Resim 1)

1962 y l nda Bi kek'te dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Bi kek'te sürdürmektedir. Alimjan Jorobaev, Sovyet-sonras ülkelerde 1990'lar n ba ndan beri, SSCB'nin y k lmas ve yeni ba ms z devletlerin kurulmas yla sürekli bir de i im ya ayan sanatç ku a ndan gelmektedir. Foto raflar s kl kla Sovyet döneminin kal nt lar na odaklanm t r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=35).

12.5.39. Michel Journiac

(Ek 11 Resim 39)

1935 y l nda Paris'de dünyaya gelene sanatç , 1995 y l nda Paris'te hayat n kaybetmi tir. 1960'lar n ortalar ndan 1990'lar n ortalar na dek toplumun kat ikili yap s n sahneleyen ve bunlar n parodisini yapan resimler, foto raflar, nesneler, performans dekorlar ve filmler üreten sanatç , 1960'larda ve 1970'lerde, Fransa'daki Beden Sanat Hareketi'nin kurucusu olarak, Nouveau Réalisme'in "he-man" idealini parçalam t r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=35).

12.5.40. KwieKulik

(Ek 11 Resim 29)

Zofia Kulik ve Przemyslaw Kwiek 1971'den 1987'ye kadar KwieKulik adl bir sanatç ikilisi olarak birlikte çal m lar; çe itli ar ivler, filmler, nesne enstalasyonlar ve performanslar gerçekle tirmi lerdir. Özel ya ama alanlar nda sanatla hayat aras ndaki s n rlar sürekli ortadan kald ran ikili; kendi "yeralt " laboratuvarlar nda düzenledikleri bir dizi konu ma, film gösterimi ve sergi sonucunda 1975 y l nda kendi kendini örgütleyen PDDiU adl bir mikro-kurum ortaya ç kard lar (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=37).

12.5.41. Sinisa Labrovic

1965 y l nda Sinj'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Zagreb'de sürdürmektedir. Siniša Labrovi farkl performatif stratejileri kullanarak izin verilenin s n rlar n zorlar ve sanatç , izleyici ve sergi ba lam n n birbirine olan ba ml l klar na

meydan okuyan bir yap da eserler vermektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=38).

12.5.42. David Maljkovic

(Ek 11 Resim 32)

1973, Rijeka'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Zagreb'de sürdürmektedir. David Maljkovi 'in yap tlar , unutulmu ya da "görünmez" mirasla, ya da u anda de erli görünmeyen mirasla yüzle tiren bir yap içerir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=40).

12.5.43. Marwan

(Ek 11 Resim 38)

1934 y l nda am'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Berlin'de sürdürömektedir. Elli y l a k n süredir Berlin'de ya ayan Marwan, 1960'larda daha bask n konumdaki Soyut D avurumculuk'a alternatif bir hareket olan Yeni Figürasyon'un savunucular ndan biri olmu tur. Marwan' n suluboyalar (1963-2009) ve ya l boyalar (1965-66) tan mlanmam ve yo un renkli zeminlerde yüzleri ve bedenleri ele almaktad r. nsan ba , son otuz y ld r Marwan' n ba l ca konusu olmu , tablolar nda ve suluboyalar nda varolu çu unsurlar, korkunç biçimde kesilip biçilmi insan bedenleri ve insan ba motifinin saplant l bir biçimde yinelenmesiyle resimsel bir anlat m bulmakta ve "hümanizm"le kolayca ba da t r lmay olanaks z k lmaktad r. Yava ve titiz çal an, katman üstüne katman ekleyen Marwan, yüzeye aç lan figürler olu turmakta ve böylece insanlar n paranoyas n ve yabanc la mas n izlemektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=41).

12.5.44. Darinka Pop-Mitic

1975 y l nda Belgrad'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Belgrad'da sürdürmektedir. Darinka Pop-Miti 'in yap tlar kolektif an lar n yeniden kurgulanmas n ve bunlar n siyaset üzerindeki, siyasetin de onlar üzerindeki etkilerini konu almaktad r. Belirli edimlerin, tav rlar n ya da tarihsel olaylar n gündeme oturup gündemden dü mesinin nedenlerini saptamaya çal an sanatç , bu süreçlerde

i birlikçilik ve inkâr n rolünü de sorgular (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=55).

12.5.45. Avi Mograbi

(Ek 11 Resim 4)

1956 y l nda Tel Aviv'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Tel Aviv'de sürdürmektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=42).

12.5.46. Rabih Mroue

1967 y l nda Beyrut'ta dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Beyrut'ta sürdürmektedir. Rabih Mroué'nin sanatsal çal malar görsel sanatlar, performans ve tiyatroyu birle tirir. Sanatç 1990'lardan bu yana siyasal temsilin çe itli yönlerini ara t rmakta, özellikle de Lübnan iç sava na odaklanmaktad r. Mroué s kl kla bulunmu belgeleri, video filmlerini, foto raflar ve nesneleri birer ç k noktas olarak kullanr ve onlar n hakikili inin yap bozumunu gerçekle tirir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=43)

12.5.47. Marina Naprushkina

(Ek 11 Resim 36)

1981 y l nda Minsk'te dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Frankfurt'ta sürdürmektedir. Resim, video ve enstalasyon türlerinde ürün veren Marina Naprushkina, devletin gücünü ve yap s n ele tirel bir gözle incelemekte ve ço u zaman günümüz Belarus'undan al nma malzemeler kullanmaktad r.

Sanatç n n otoriter rejimin görsel ve dilsel yap s n büyük bir titizlikle te rih masas na yat ran ara t rmaya dayal yap tlar , devlet otoritesinin toplumu nas l etkiledi ini, iktidar a n n inatç hegemonyas alt nda ya ayanlar için demokrasinin nas l bir illüzyon haline dönü tü ünü aç kça göstermektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=46).

12.5.48. Deimantas Narkevicius

1964 y l nda Utena'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Vilnius'ta sürdürmektedir. Deimantas Narkevi ius'un filmleri ve videolar ço u zaman yap y olu turan anlat sal ö eleri hatal ekilde bir araya getirmekte, böylece film yap m sürecini ve bunun bir hakikat tan kl na yakla an, sonuç olarak da gerçekli i alg lay m z derinden etkileyen bir temsil sistemi yaratma biçimini sorgulamaktad r. Filmlerini geçmi le bugünün, öznel ve toplu davran lar n kesi ti i noktada üreten sanatç , kurgu-belgesel türünün özgürlüklerini ve s n rlar n inceler (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=47).

12.5.49. Ioana Nemes

(Ek 11 Resim 22)

1979 y l nda Bükre 'te dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Bükre 'te sürdürmektedir. Ioana Nemes'in uzun dönemli bir projesi olan Ayl k De erlendirmeler (2005-09) sanatç n n günlük ruh hallerini ve deneyimlerini kaydeden karma k bir sistemdir. Nemes 2005'ten beri bu döngü üzerinde çal maktad r ve 11. Uluslararas stanbul Bienali bu yap ttan bir günü sunmaktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=48).

12.5.50. Wendelien Van Oldenborgh

(Ek 11 Resim 65)

1962 y l nda Rotterdam'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Rotterdam'da sürdürmektedir. Wendelien van Oldenborgh'un çal malar , ki isel ve kolektif sorumluluk kavramlar na meydan okuyarak, ço unlukla bireyin daha geni bir siyasi çerçeve ve cezaland r c bir toplumsal çevre içindeki konumunu sorgular (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=49).

12.5.51. Mohammed Ossama

(Ek 11 Resim 41)

1954 y l nda Lazkiye'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Rotterdam ve am'da sürdürmektedir. Yönetmen ve senarist olan Mohammed Ossama, Moskova'daki Gerasimov Sinematografi Enstitüsü'nde (VGIK) film ö renimi

görmü tür. Filmleri güç yap lar n ve bunlar n bireysel kimlikler üstündeki etkisini incelemektedir. Devletin en küçük organizasyon yap s olan aile, toplumsal düzenin süreklili ini sa lar ve böylelikle onun norm ve de erlerini korur ve güç ili kilerine bu ekilde istikrar sa lanmas ço u zaman onu iletenlerin ve onun al c lar n n bilgisi d nda gerçekle ir. Ossama bu disiplin uygulamalar n n her yerde bulundu unu ve sürekli olarak normalle tirildiklerini gözlemler, film projeleri de bu uygulamalar görünür ve tan n r k lma giri imleri olarak görülmektedir (http://www.iksftp.com/ bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=50).

12.5.52. Erkan Özgen

(Ek 11 Resim 15)

1971 y l nda Mardin'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen Diyarbak r'da sürdürmektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=51).

12.5.53. Trevor Paglen

(Ek 11 Resim 60)

1974 y l nda Maryland'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Berkeley ve New York'ta sürdürmektedir. Trevor Paglen'in sosyal bilimler, dedektiflik, astronomi ve güncel sanat aras nda bir yerde i leyen çokdisiplinli çal mas n n çerçevesini deneysel co rafya olu turumaktad r. Yap tlar gizli askeri oprasyonlar , CIA programlar n , hapishane i kencesini, uydu gözlemcilerini ve gizli askeri-endüstriyel kompleksin "kara dünya"s n ara t r r. Paglen son dört y ld r, Di er Gece Gö ü adl multimedya yap t n olu turmak için "gizli" uydular belgelemektedir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=52).

12.5.54. Nam June Paik

(Ek 11 Resim 44)

1932 y l nda Seoul'de dünyaya gelen sanatç 2006 y l nda Miami'de hayat n kaybetmi tir. Nam June Paik'in sanat n n, 20. yüzy l sonlar n n medya kültürü üzerinde derin ve devaml bir etkisi olmu tur. Yap tlar televizyon yay nc l n n yeniden tan mlanmas na ve videonun bir sanat arac haline dönü mesine katk da bulunmu ve

projeleri, yaz lar ve dersleri arac l yla sanatsal üretimin tan mlar n ve dilini geni letmi tir. 1950'lerin, 1960'lar n ve 1970'lerin siyasetinden ve anti-sanat hareketlerinden esinlenen Paik, performans n potansiyelini teknolojik imkânlarla birle tirmenin yollar n kararl bir ekilde aram t r (http://www.iksftp.com /bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=53).

12.5.55. Marko Peljhan

(Ek 11 Resim 37)

1969 y l nda Nova Gorica'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Ljubljana ve Santa Barbara'da sürdürmektedir. Marko Peljhan bilim ve sanat n arayüzünde çal makta; performans, teknoloji uygulamalar , telsiz, ses, video, film, konferanslar ve durumlarla ilgili ara t rmalar gerçekle tirmektedir.

1990'lar n ortalar ndan beri kendini yöneten organizasyonlarla ilgili de i ik formatlar ara t ran Peljhan, Projekt Atol ya da halen devam eden mobil laboratuar projesi Makrolab gibi birkaç sanat ve teknoloji organizasyonu kurmu ve ayn zamanda Ljudmila'n n (Ljubljana Digital Media Lab | Ljubljana Dijital Medya Laboratuvar) kurucular ndan biri ve program koordinatörüdür (http://www.iksftp.com/bienalarchive /bienal11/sanatcilar.asp?sid=54).

12.5.56. Lisi Raskin

(Ek 11 Resim 33)

1974 y l nda Miami'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Brooklyn'de sürdürmektedir. Geçti imiz on y l boyunca Reagan dönemi Amerikan politikas na damgas n vuran So uk Sava söyleminin yaratt korkular ve paranoyan n etkilerini; sava mimarisi, nükleer güç ve toprak kullan m ile ili kilerini ara t ran Raskin'in çal malar , büyük ölçekli müstakil ortamlarla soyut heykeller aras nda gidip gelen karma k ve melez tiyatrovari enstalasyonlardan olu maktad r (http://www.iks ftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=56).

12.5.57. Societe Realiste

2004'te kurulan Paris merkezli kooperatif Société Réaliste, bölgesel ergonomi, deneysel ekonomi, siyasi tasar m ve kar -strateji gibi alanlarda ara t rma ve ekonomi

projelerinin geli tirilmesiyle u ra maktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal 11/sanatcilar.asp?sid=62).

12.5.58. Maria Ruido

(Ek 11 Resim 34)

1967 y l nda Orense'de dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Barselona'da sürdürmektedir. María Ruido, ilgi alanlar aras nda toplumsal, kültürel ve cinsel kimlik, kültür endüstrisi ve ulusötesi kapitalizmin me rula t r lmas süreçleri yer almakta olan bir sanatç , film yap mc s ve yazard r (http://www.iksftp. com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=57).

12.5.59. Larissa Sansour

(Ek 11 Resim 31)

1973 y l nda Kudüs'te dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Kopenhag'da sürdürmektedir. Larissa Sansour ço unlukla videoyla çal r, ama foto raf ve belgeseller gibi farkl malzemeler de kulland görülmektedir (http://www.iksftp. com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=58)

12.5.60. Hrair Sarkissian

(Ek 11 Resim 19)

1973 y l nda am'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Amsterdam'da sürdürmektedir. Hrair Sarkissian' n foto raflar , geleneksel belgesel tekniklerini kullan r ama ayn zamanda foto raf n imkânlar ve s n rlar konusunda ele tirel bir tav r tak n r. Örne in gördü ümüz ey M s rl adamlar n al nlar ndaki ibadet izleri (Zebiba, 2007), Ermenistan'daki karl binalar ve askeri silahlar (Arada, 2007), yap m a amas ndaki dev binalar (Bitmemi , 2007) ya da eski bir sava bölgesi oldu u daha sonra anla lan sakin ve insans z bir manzara (Donmu Statü, 2008) olabilir. Her foto raf dizisi, görülmü olan n yeni bir imgesini olu turan kültürel ve tarihsel notlar bütününü gizler (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=59).

12.5.61. Mounira Al Solh

(Ek 11 Resim 42)

1978 y l nda Beyrut'ta dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Amsterdam ve Beyrut'ta sürdürmektedir. Mounira Al Solh'un çokdisiplinli enstalasyonlar ironik ve kurgusal bir yakla mla gündelik gerçekli i ara t r r. Görünürde ba kalar için normal olan eyleri sorgular ve bunlar yaparken de kendi üstünde dü ünen bir konumu korumaktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive /bienal11/sanatcilar.asp?sid=3).

12.5.62. Mladen Stilinovi

(Ek 11 Resim 40)

1947 y l nda Belgrad'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n Zagreb'de sürdürmektedir. Mladen Stilinovi 1970'lerin ortalar ndan beri "fakir" malzemeler kullanarak sanatsal stratejiler geli tirmektedir. Yap tlar teknik olarak basit ve konu olarak ac , fakirlik, ölüm, güç ve bask n n dili gibi, süre en ve birbirlerine ba l durumlar ele al r. Ço u zaman yap t n ad , yap t n içinde geçer, örne in yiyeceklerle ilgili bir dizide: Fakirler için geometri, Lahana, Kolza, Patates, Fasulye, P rasa, M s r, Pastalar, Kendimi s r yorum, Kendimi yiyorum, Kendini ye, Kendini s r ve Hücum, pastalar! Çarp k çurpuk bir elyaz s ve ço u zaman serginin alan ve ba lam yla diyalo a soktu u, yiyecek gibi ucuz, kolayca bulunabilir ya da organik malzemeler kullanan sanatç , böylece varolu un k r lganl n ve savunmas zl n vurgulamaktad r. Sözcüklerin, i aretlerin ve nesnelerin ac mas zca parçalan nda oldu u kadar, saplant l yinelemelerde ve kafa kar t r c biçimde yan yana getirili lerde de bunu aç kça görülür.

Stilinovi 'in sanat nda renk kullan m çok önemlidir. Beyaz, bo lu u ve hiçli i simgelerken, siyah ölümün rengi, k rm z ysa ideolojinin ve siyasal gücün rengidir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=63)

12.5.63. Aydan Murtezao lu & Bülent angar

(Ek 11 Resim 28)

Aydan Murtezao lu ve Bülent angar yirmi y ld r, ça da Türk toplumunun öznel deneyimlerini belirleyen toplumsal normlarla ilgilenmektedirler. siz çiler - sana yeni bir i buldum! (2009) projesi sanatç lar n ilk "resmi" ortak çal malar ; tüm sanatsal u ra lar n emek ili kileri ve üretim ko ullar n n olu turdu u karma k sistem içine oturtma yönündeki ortak giri imleri olmu tur (http://www.iksftp.com/ bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=44).

12.5.64. Canan enol

(Ek 11 Resim 7)

1970 y l nda stanbul'da dünyaya gelen sanatç ya am n ve çal malar n halen stanbul'da sürdürmektedir. Canan enol yap t nda feminist bir konum benimsemekte ve kurumlar n düzeltici ve normalle tirici rolüyle ve gündelik hayat yap land ran farkl dinsel, siyasal ve ataerkil temellerle ilgilenmektedir (http://www.iksftp.com/bienal archive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=61).

12.5.65. Jinnos Taghizadeh

1971 y l nda Tahran'da dünyaya gelen sanatç ya am n Tahran'da sürdürmektedir. Jinoos Taghizadeh'nin çal malar resim, kolaj, video ve performans gibi çe itli araçlardan olu maktad r. Saantç ça da ran'da kolektif kimliklerin olu turulmas ndaki problematik yönleri ele al r. Son dönem çal malar nda ran devriminin otuzuncu y l n ve ça da ran toplumundaki süre en yank lar n i lemi tir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=65).

12.5.66. Oraib Toukan

(Ek 11 Resim 48)

1977 y l nda Boston'da dünyaya gelen sanatç ya am n New York'ta sürdürmektedir. Sanatç , video, metin, foto raf ve enstalasyon alanlar nda çal maktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=66).

12.5.67. Vangelis Vlahos

(Ek 11 Resim 61)

1971 y l nda Atina'da dünyaya gelen sanatç ya am n Atina'da sürdürmektedir. Ara t rma metodolojisi ve ar iv malzemesi kullanan Vangelis Vlahos, tarihsel kavramlar yeniden dü ünmek için birer araç olarak aç k anlat lar üretir Vlahos'un çal malar n n temelinde, mimarl n diliyle siyasetin ve ekonomik gücün dilini yüzle tirme konusuna uzun süredir duydu u ilgi bulunmaktad r. Mimarl k ve kentsel çevrenin ideolojileri ve ulusal siyasetteki tarihsel süreçleri yans tma biçimleriyle ilgilenen sanatç n n üretti i ve buldu u ar ivler bas ndan, devlet ar ivlerinden ya da internetten malzemeler içermekte; geçmi in parçal nesneleri olarak ele al narak yeni bir

ba lamda yeniden bir araya getirilmektedirler (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=67).

12.5.68. Simon Wachsmuth

(Ek 11 Resim 56)

1964 y l nda Hamburg'da dünyaya gelen sanatç ya am n Berlin ve Viyana'da sürdürmektedir. Simon Wachsmuth tarih ve sanat tarihinin üst anlat lar nda yer alan kör noktalar ve umulmad k sonsözleri ara t r r. Cehalet durumlar yla, belirli bir olay hakk nda bilgiye sahip olunmad nda ortaya ç kan temel enformasyon eksikli i gibi durumlarla ilgilenmektedir. Çal malar nda ço unlukla ar ive ve sözde-bilime dayal bir yakla m uygular ve s n rl biçim da arc izleyiciyi kendi dü ünce ve ça r mlar n geli tirmeye te vik eden bir aç kl a imkân tan r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=68)

12.5.69. What Is to be Done / Cho delat? / Ne Yapmal ?

2003 y l nda kurulan ve ad n 19. yüzy l Rus yazarlar ndan Nikolai Çerni evski'nin bir roman ndan ve Lenin'in 1902 tarihli siyasal metni "Chto delat"tan alan Chto delat / Ne Yapmal ? kollektifi; Petersburg, Moskova ve Nizhny Novgorod'da faaliyetlerini sürdürmektedir. Siyasal kuram, sanat ve siyasal eylemcili in kesi iminde yer alan kolektifte sanatç lar, ele tirmenler, felsefeciler ve yazarlar bulunmaktad r. Chto delat 2003'ten beri, Rus entelektüel kültürünün daha geni bir uluslararas ba lamda yeniden siyasalla mas n hedefleyen ngilizce-Rusça bir gazete yay mlamaktad r. stanbul Bienali için "Büyük Yöntem"i konu alan özel say , Bertolt Brecht'in geli tirdi i diyalektik ve yöntemler konusunu ele al m t r. Yazarlar aras ndaya Peio Aguirre, Antonio Negri, Gene Ray, David Riff, Dmitry Vilensky ve Sergei Zemlyanoi bulunmaktad r (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=70).

12.5.70. Artur Zmijewski

1966 y l nda Var ova'da dünyaya gelen sanatç ya am n Var ova'da sürdürmektedir. Film yap mc s , yazar ve küratör olarak çal an Artur mijewski, Polonya'daki Siyasi Ele tiri hareketinin de aktif bir üyesidir. mijewski ola an(üstü) ko ullar alt ndaki insan davran n inceleyen ve modellerini gerçeklikten alan

laboratuvar benzeri durumlar yaratmaktad r. Çal malar o unlukla kolektif haf zaya eri me ve normalitenin in as n ke fetmenin bir yöntemi olarak sakatl klar, tarihsel travmalar ve tabulara e ilir (http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid=69).

12.6. XI. Uluslararas stanbul Bienali'nin Bas ndaki Görünümü

12.6.1. Türk Bas n ndaki Görünümü

- BAY, Yasemin."Bienal a rtacak" Milliyet, 19 Kas m 2008:18
- ERDEN, Mustafa. "Kapitalizme Kar Kapitalizm Olur mu?" Birgün Pazar, 27 Aral k 2009:9
- YARDIMCI, Sibel. " stanbul Bienali ve Kültürün Özelle tirilmesi" Birgün, 27 Kas m 2009:11
- AL ÇAVU O LU, Esra. "Bienal, Ustalar, Rekor Sat lar" Cumhuriyet, 16 Aral k 2009:16
- DEM RC O LU, Hande. "Brecht (2)" Birgün, 3 Aral k 2009.
- REK, Musa. "Politik Bir Bienale Haz r Olun" Zaman, 19 Aral k 2008: 17
- "Bienalde Bir Hayalet Dola acak" Günlük Evrensel Gazetesi, 19 Kas m 2008:13
- M EK, Ali. "Marx Bienale Bu Kez Sert Gelebilir" Birgün, 28 A ustos 2009.
- UMARCA, Z. Bak r. "Bienal nsanla Ya ar" Habertürk, 11 Eylül 2009.
- KOÇAL, Ece. "Bu F rsat ki y lda Bir Gelir" Cumartesi Sabah, 12 Eylül 2009:1
- ÇOBANKENT, Ye im. "Kim Bu Haluk Akakçe" Hürriyet Pazar,

12.6.2. Uluslararas Bas ndaki Görünümü

- DAGEN, Philippe."La Biennale d'Istanbul Est Bien Féroce, Le Monde, 28 Eylül 2009.
- DAGEN, Philippe. "Le Europe Ne Renforcera Pas La Démocratie En Nous Tenant àl'écart Le Monde, 07 Eylül 2009
- DUPONCHELLE, Valeria. "Biennale d'Istanbul, l'urgence De La Création" Le Figaro, 30 Ekim 2009
- NOCHE, Vincent. "Biennale d'Istanbul, Loue La Vidéo" Libération, 23 Eylül 2009.
- LEQUEUXS, Emmanuelle. "S'affirmer Malgré Tout" Beux Arts Magazine, 01 Ekim 2009.

- SAUSSET, Damien. “Les Surprises De La Biennale d'Istanbul” Connaissances des Arts, 01 Eylül 2009.
- BADER, Joerg. “Une Biennale Trés Critique” Le Journal Des Arts No: 309, 18 Eylül 2009
- SOR N, Etiene. “Une Biennale Qui Fait Mal” Evene.fr, 1 Ekim 2009.
- “Et Les Alter Biennales” Estuaire 2009 No:106.
- CASTRO, Nadia Jimenez. “Que Mantiene Viva Ala Humanidad” Arte Pleamar, 30 Eylül 2009:6
- Gavin’s Clemente, “Biennale Internationale d’Istanbul” Routard.com, 1 Haziran 2009.
- JONES, Dorian. “The Strand (BBC World Service)”, Radyo, 24 Eylül 2009.
- G BBONS, Fiachra. “The End of The World Show” The Guardian, 23 Eylül 2009:22-23
- NEP , Hannah. “Istanbul” Financial Times Europe, 14 Eylül 2009
- SPENCER, Rosie. “Istanbul Biennial” The Art Newspaper No: 205, Eylül 2009: 59
- BEVAN, Roger. “The Istanbul Biennial” The Art Newspaper 1 Ekim 2009.
- REYES, Juan Antonio Álverez. “XI Bienal de Estamnul: ¿De Qué Vive El Hombre?” ABCD, 19 Eylül 2009:28-29
- FOWLER, Susanne; Claudia Childs. “Reviving Brecht on the Bosporus” nternational Herald Tribune, 15 Ekim 2009.
- FOWLER, Susanne; Claudia Childs. “A Croatian Collective Takes Charge at stanbul’s Biennial” Newyork Times (Globespotters), 12 Eylül 2009.
- MCGARRY, Kevin. “Collective Memories” Art Forum.com, 1 Eylül 2009.
- POLLACK, Barbara. “The New Curators” Art News, Eylül 2009: 80-82
- SIMON, Joshua. “Da Mi Mo e” Programma, Eylül 2009.
- ANGELES, Garcia. “El Arte No Puede Ser Indiferente” El Pais, 15 Eylül 2009:40
- RE CHERT, Kolja. “Die Vermessendeit Der Welt” Der Tagesspiegel, 14 Eylül 2009:24
- RE CHERT, Kolja. “Wen Die Kunst Zu Boden Geht” Der Tagesspiegel, 21 Temmuz 2009:23
- KROGEMANN, Bettina. “Kunst Harem Am Bosporus” Die Welt, 10 Ekim 2009:24

- VAHLAND, Kia. “Marx und Brecht” Süddeutsche Zeitung, 15 Eylül 2009:11
- ROUTERBERG, Hanna. “Künstler Zur Tat!” Die Zeit, 17 Eylül 2009: 56

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SPONSORLUK VE SPONSORLUK KURUMU LE LG L TARTI MALAR

“Bienaller ülkelerin tan t m amac olarak ön plana ç kan etkinlikler olmakla birlikte yerel parasal kaynaklar n kullan m aç s ndan ulusal ve çokuluslu irketlerin sponsorluk yar nda birbirleriyle yar içinde olduklar bir aland r.”(Barlas, 2009) stanbul Bienali bu ba lamda sponsorluk ili kilerinin de i en yüzünü de göstermektedir. lk üç bienalde sponsorlar n ahsi ili kiler ile yürütüldü ü gözlemlenmi dördüncü bienalle birlikte sponsorluk ili kilerinin düzenlenmesi daha resmi bir sistem haline dönü mü tür.

KSV festival bütçelerinin %70'i a k n bir bölümünün sponsorlarca kar land n söyleyen Yard mc , sponsorlu un bu boyutlara ula mas n n ve büyük sermaye gruplar n n zamanla kendi müzelerini, sanat galerilerini veya yay nevlerini kurmalar n n, kent kültürü ve mekân üzerindeki tasarruflar dengesinde kamusaldan özele ciddi bir kaymaya i aret etti ini belirtmektedir. stanbul Bienali de bu ko ullardan etkilenmi tir.

Son on y lda düzenlenen bienallerde tekli sponsor deste i ön plandad r. 1987’de düzenlenen ilk bienale bakt m zda, I. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergilerine 6 kurulu parasal destekte bulunurken bir kurulu ta yap tlar sigortalam t r. Eczac ba 10 milyon, Bezmenler (Mensucat santral) 30 milyon, Northern Telecom 15 milyon, Soyak n . ve Ticaret A . I kland rma i ini yaparak 2 milyonluk katk , Kavala 5 milyon, Hürriyet 5 milyon, Alexander – Alexander Sigorta Mü avirlik A . ise sergide yer alan yap tlar sigortalayarak katk da bulunmu lard r. Yer alan eserlerin tümü 1milyar 640 milyona sigortalanm sviçreden gelen Fikret Mualla koleksiyonundaki 48 yap ttan sadece 1 tanesi ise 40bin sviçre frang na sigorta ettirilmi tir.

lk bienalde sponsorlara yönelik tart malarda Türkiye’den kat lan sanatç lar n yap tlar n n sigortalanmamas en belirgin tart ma konusu olmu tur. Handan Börüteçene, Prof. Kuban’a ele tiri yönelterek sanatç lar n maddi sorunlar yla ba ba a b rak ld klar n , 16 senedir kusursuz bir biçimde stanbul festivalini yöneten bir kurumun nas l oluyor da bu etkinlikte bu kadar sorumsuz davranabildi ini anlayamad n söylemi tir. Sanatç lara sponsor bulunmas konusunda vakf n bir ey

yapmad n adeta “ne haliniz varsa görün” denildi ini söyleyen Börüteçene, bienal dan ma kurulu üyesi Prof Dr Do an Kuban’a ele tirilerini öyle yöneltmi tir :“bana, ‘önemli olan bu bienalde yer almakt r. Projenizi mümkün oldu u kadar küçültün ki, bütçeyi de en aza indirebilesiniz’ diyen, projemde yer alan 5 metal sayfa için ‘bunu üçe indirelim, hem metal çok pahal , ah ap yapsan z daha iyi olmaz m ?’ diyen sizsiniz. Ondan sonra ‘ele tiriye evet, ama Bizans oyunlar na ve alaturkal a hay r’ diyorsunuz. Sizin yapt n z alaturkal k de ilse nedir (Cumhuriyet, 31 Ekim 1989, s. 5).

Sanatç Saim Bugay ise ilk bienalde özel sergiyle yer ald n , o zaman bütün i lerimi tamamlay p teslim ettikten sonra kar l nda makbuz istedi ini ama herkesin a r p böyle bir âdetimiz yok dedi ini söyler. Bunun üzerine Bugay i lerini toplamaya ba lad esnada Ayd n Gün’ün ça r ld n ve Gün’ün iste ini hakl bularak Bugay’a bir makbuz imzalad n anlat r. (Galeri Rehber, 1989, s.17).”

kinci bienal Asil Nadir’in katk lar yla gerçekle irken, Üçüncü bienal’i Alarko, Beko, Borusan Eczac ba , Henkel, Dedeman ve Türk Hava Yollar dahil on be irket desteklemi tir. Dördüncü bienalden itibaren iste tekli sponsorluk sistemine do ru bir geçi söz konusudur. Ancak bütçenin yüksek olmas sebebiyle tek sponsorlu sisteme yedinci bienalle geçilmi tir. Yedinci Bienalin ana sponsorlu unu MKB üstlenmi tir. Sekizinci Bienal’in ana sponsoru ise JTI, Dokuzuncu Bienal’in ise Aygaz ve Opet olmu tur. 2007 y l nda düzenlenmi olan 10. Uluslararas stanbul Bienal’den itibaren ise Koç Holding Uluslararas stanbul Bienali’ne on y ll k süre için sponsor olmu tur. Koç Holding bu giri imle say s z ele tiriye de maruz kalm t r.

Sponsorlu un getirdi i maddi zorunluluklar n ön planda tutulmas nedeniyle sanatsal tercihler ki isel be enilere indirgenmekte oldu u dü üncesi üzerine eyda Barlas öyle söylemi tir:

> “Bourdieu’nun ‘kültürel sermaye’ teorisini dü ündü ümüzde elitlerin sanat sponsorlu u faaliyetlerine kat larak toplumsal konumlar n güçlendirmek ve irketlerinin ekonomik sermayelerini kültürel sermayeye dönü türerek ç karlar n koruduklar n görmekteyiz. (…) Koç Holding’in stanbul Bienali’ne sponsor olmas n n temel nedeni ça da sanat n interaktif, yenilikçi ve uluslararas düzeyde kurumlara prestij sa layan yap s n n etkisi önemli faktörlerden biridir. (…) K saca, sosyo-ekonomik ayr man n gittikçe belirginle ti i günümüzde ticari kurumlar n sanata yapt yat r m n hedefi üst s n flard r. Koç Holding’in ça da sanata destek vermesinin as l

> sebebi toplumda ça da sanat bilinci olu turman n yerine sponsor firmalar arac l ile elit kesime hitap etmesidir. Özellikle lüks tüketime entegre olmu sosyal s n flar taraf ndan ilgi gören sanat eserleri sponsorlar n markalar n pazarlamalar aç s ndan f rsatlar sunmaktad r" (Barlas, 2009).

Koç Holding Kurumsal leti im Müdürü Oya Ünlü K z l'a göre stanbul Bienali'nin ana sponsorlu unu üstlenmelerinin temel nedeni stanbul Bienali'nin yurt d nda yaratt pozitif imaj olmu tur:

> "Koç Holding olarak sponsorluk projelerini seçerken sürdürülebilir olmas , ülkenin geli imine katk sa lamas ve elbette Koç Holding'in marka de erleriyle parallelik arz ediyor gibi birçok kritere ba vuruyoruz. Organizasyonun yenilikçi, ça da ve global olmas bizim için en önemli etkenler. Ayr ca stanbul'un ve Türkiye'nin marka de erine olan katk s , irketimizin Türkiye'yi yurtd nda tan tma misyonuyla birebir örtü üyor."

11. stanbul Bienali kordinatörü Çelenk Bafra'da sponsorlar n deste i olmadan bu projelerin gerçekle tirmenin imkankans z oldu unu belirterek KSV'nin ve Bienalin destekçilerinden amiyane tabirle pazardan tamamen ba ms z oldu unu söylemenin naiflik olaca n dü ünmektedir.

Dünya üzerindeki bienallerin ço unu %50 gibi bir oranda merkezi ve yerel yönetimlerden destek alarak faaliyetlerini sürdürmeleri sponsor etkisini dengelemektedir. stanbul Bienali için ise durum farkl d r. 11. Bienalin finansal kaynaklar aç s ndan Kültür Bakanl 'n n tahsis etti i bütçenin toplam bütçedeki pay %12 civar ndad r. Bu yakla m n temel sebebi 1980 sonra devletin kültür sanat alan ndan planl bir ekilde el çekmesidir.

stanbul Modern eski direktörü David Elliot'a göre devletin iyi planlanm bir kültür sanat politikas n n var olmamas sanatç lar , sanat kurumlar ve müzeleri zorunlu olarak özel sponsor deste i ile i birli i yapmak zorunda b rakmaktad r. Elliot'a göre KSV'nin on y ll k bir sponsorluk anla mas düzenlemek istemesinde bu durum etkilidir.

Koç Holding'in sponsorlu u itibariyle ç kan tart ma ortam nda sanat n özerkli inin sona erdi i, bienalin art k sermayenin bienali oldu u, sanat n kapitalist

kültür endüstrisinin metas na tahvil edildi i söylemleri en çok göze çarpan ba l klar olmu tur.

11. Bienal'de ise sponsorlarla ilgili olarak kar la lan temel ele tiri u türde söylemlerle ifade edilmi tir: Sanat özgür olmal . Politik mesajlar içeren bir sanat etkinli i nas l olur da büyük bir irketin sponsor deste iyle yap l r? Üstelik ana cümlesini komünist Brecht'ten al yorsa..

Ayr ca bienal süresinde da t lan afi lerde Koç "Çok". Eczac ba "Cezac ba ", Turkcell "Ürkcell" sözleriyle ele tirilmesi dikkat çekicidir.

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

“Uluslararas stanbul Bienali Tarihçesi” ba l alt nda yap lm olan bu ara t rmada uluslararas sanat ortam n her yönüyle Türkiye’ye getirmek, Türkiye’yi tan tmak ve ça da sanat alan nda uluslararas düzeyde ili ki ve ileti im sa lamak gibi geni kapsaml hedeflerle yola ç kan stanbul Bienali’nin beraberinde getirdi i bu süreç içerisinde giderek artan ve içerik bak m ndan da çe itlenen tart ma ortam n n üzerine kapsaml ele tirel bir çal ma yap lmas hedeflenmi tir.

Bu çal ma ile Uluslararas stanbul Bienali’nin ba lang çtan bugüne uzanan tarihsel sürecine ili kin belgesel de erdeki dokümanlar n toplanm , tart ma ba l klar na yönelik olarak s n flanm ve böylelikle daha kapsaml bir ara t rma için verimli bir altyap n n olu turulmaya çal lm t r.

Yine bu çal ma ile stanbul Bienali’nin Türkiye’de düzenlenen ve uluslararas niteli i olan sanat etkinlikleri aras nda en kapsaml olan oldu u ve dünya ölçe indeki benzerleri aras nda yer edinmi oldu u gözlenmi tir.

Uluslararas stanbul Bienali’ne ili kin tart malar sanat n güncel ve tarihsel ba lam yla güçlü ekilde ilgilidir ve Türkiye’de özellikle plastik sanatlar n son çeyrek yüzy ldaki biçimleni inde belirleyici bir etkiye sahiptir.

Tart ma ba l klar sanatç lar n seçimi, kavramsal çerçeve, sergi mekanlar n n seçimi, görevlendirilen küratörler, küratörlük kurumu ve sponsorluk konular ile ilgilidir.

lk bienalde Geleneksel Mekanlarda Ça da Sanat’ kavramsal çerçevesi ile ilgili yap lan tart malar yo unlukla ça da sanat n ne oldu u ve Türkiye’de bir ça da sanatlar müzesinin olmamas n n getirdi i eksiklik ile ilgilidir. Türk sanat ortam Ça da Sanat’ n ne olup ne olmad ile ilgili bir tart man n içerisine girmi ve Ça da Sanat Müzesi’nin olmay ve tarihsel mekanlar n sergi alan olarak kullan l ilk üç bienalde tart lmaya devam etmi tir.

Sanatç lar n saptanmas n n ölçütleri di er bir tart ma konusunu olu turmu , Türkiye Sanat ortam küratörlük mesle i ile tan m t r. 4. Bienalde ilk kez yabanc bir küratör sergi yöneticisi olarak belirlenmi ve 9.bienalde ilk kez iki küratörlü uygulamaya gidilmi tir.

Son iki bienalde ise tart ma konular politikaya yakla m t r. Hanru'nun kemalist sistem ile ilgili sözleri çok yank bulmu ve WHW küratör grubunun Brecht'in 'Üç Kuru luk Opera' iirinden yola ç k ile stanbul bienali politik bir bienal oldu u ele tirileri alm t r. Ayr ca Bienale on y l boyunca sponsor olacak olan Koç Holding'in bu giri imi sanat çevrelerince sanat n özerkli ini kaybetti i ve kapitalist sistemin içerisinde bir tüketim nesnesi haline dönü tü ü tart malar na maruz kalm t r.

Ara t r lan bu çok yönlü tart ma ortam , Türk sanat ortam n n 1987 sonras geli en çizgisine bir bak sa lamaktad r. Küreselle en dünyada kent ve bienalin içiçe geçmi li ini yakalad ve dünya üzerinde kendini kabul ettirdi i gözlenen stanbul bienali bundan sonra da tart lmaya ve ara t rma konusu olmaya devam edecektir.

KAYNAKÇA

Acar, B. (2009, Kas m/Aral k). 11. stanbul Bienali: politika, etnografi, güncellik, bir bienal hikayesi. *Artam Global Art, 2.* 18-23.

Akay, A. (1999, 1 Ekim) "K r lgan dünyan n ifadesi. *Cumhuriyet,* s.14.

Aksoy, M. (2003, 23 Kas m). Sanat k y m na art k bir son vermeli. *Cumhuriyet*, s.15.

Ali Çavu o lu, E. (1999, 20 Ekim). Her sergi farkl bir penceredir. *Cumhuriyet,* s. 14.

Ali Çavu o lu, E. (1999, 24 Ekim). Tutku'lar mla 'Dalga' geçen stanbul Bienali. *Cumhuriyet,* s. 14.

Ali Çavu o lu, E. (1999, 29 Ekim). Radikal mütevazilik sunuyor. *Radikal*, s. 14.

Ali Çavu o lu, E. (1999, 7 Kas m). Bienal i levini sürdürecek. *Cumhuriyet,* s. 7.

Ali Çavu o lu, E. (1999, 8 A ustos). Her sergi farkl bir penceredir. *Cumhuriyet*. s. 14.

Ali Çavu o lu, E. (2009, 16 Aral k). Bienal, ustalar, rekor sat lar. *Cumhuriyet,* s. 16.

Altu , E. (2003, 25 Kas m). Bir küratörün itiraflar . *Radikal*, s.19.

Altu , E. (2004). *9. Uluslararas stanbul Bienali yakla rken.* http://www.acikradyo.com.tr/default.aspx?_mv=a&aid=9143

Altunok, Ö. (2001, 26 A ustos). Bienal, Do u ve Bat 'y bulu turacak. *Cumhuriyet,* s. 15.

Altunok, Ö. (2003, 16 Eylül). iirsiz adalet insan s tmaz. *Cumhuriyet*, s.15.

Altunok, Ö. (2003, 25 Kas m). Müzi in resmini izlemek. *Cumhuriyet*, s.15.

Antmen, A. (1997, 16 Kas m). Ya amla sanat aras bir yerde. *Cumhuriyet,* s.14.

Antmen, A. Dünyay Yeniden Yaratmak çin Sanat. *Cumhuriyet,* s.14

Antmen, A. (1997). *Dünyay yeniden yaratmak için sanat" Martinez'le yap lan röportaj* http://www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0504.htm

Antmen, A. (1999, Aral k). Yüre inin Sesini Dinle. *Art- st Dergisi, 2,* 12-21.

Askeri Müze'de Akdeniz esintisi. (1989, 29 Eylül). *Cumhuriyet,* s.13.

Atiko lu, A. (1992, 26 Eylül). Bienal kavgas . *Milliyet,* s.16.

Ayan, B. (2006). *Uluslararas stanbul Bienali ve kat l mc sanatç lar n profili* (Yay mlanmam yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi, stanbul.

Bafra, Ç. ve Pelvano lu, B. (2009). stanbul bienallerinin Türkiye güncel sanat ndaki yeri-i levi. A. Tüzüno lu (Ed.), *Dersimiz güncel sanat* (s. 63-77). stanbul: Outlet.

Baraz, Y. (1989, Kas m). 2. Uluslararas stanbul Bienalinin gündeme getirdikleri. *Sanat Çevresi, 133,* 44-45

Ba ar r, G. (2011, Ocak/ ubat). 12. stanbul Bienali'ne do ru. *Artist Actual, 39,* 76-79.

Baykam, B. (2003, 24 Kas m). Küreselle menin öteki yüzü. *Cumhuriyet,* s.15.

Behramo lu, L. (1992) stanbul bienali günümüz sanat n n aynas yd . *Hürriyet Gösteri, 145,* 72-74.

Bek, G. (2000). *Bienal etkinlikleri ve Türk sanat ortam ndaki etkileri - Biennial activities and its impacts on Turkish art media-*(Yay mlanmam yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Bek, G. (2002). *Ça da Türk sanat nda bir sergi olu umu ve sanat ortam na etkileri: Bienaller,* Sanat Yaz lar : 9, Hacettepe Üniversitesi GSF.

Berkman, B. (1987, Eylül). Türk sanatç lar n n dünya ustalar yla co kulu bulu mas . *Milliyet Sanat, 176,* 32-41.

Bienal masaya yat r ld . (1989, 31 Ekim). *Cumhuriyet,* s. 5.

Bienalde çatlak. (1989, 14 Eylül). *Milliyet,* s.8.

Bienal masaya yat r ld . (1989, 31 Ekim). *Cumhuriyet,* s.5.

Bienal için geri say m ba lad (1997, 9 Eylül). *Cumhuriyet,* s.14.

Bienal taze bir hava estirdi. (1999, 2 Kas m). *Cumhuriyet,* s. 14.

Bienalde bir hayalet dola acak. (2008, 19 Kas m). *Evrensel,* s.13.

Bienal'in Gecegezenleri (2005)
http://arsiv.gazeteport.com.tr/NEWS/GP_017852

Burtek, Z. (1998). *Ça da sanata bienallerin katk s* (Yay mlanmam yüksek lisans tezi), Mimar Sinan Üniversitesi, stanbul.

Calan, G. (1992, 26 Ekim). Genç sanatç lardan sorgulayan yap tlar. *Özgür Gündem,* s. 6. . Çal ko lu, L. (1997, 9 Kas m). Karars z bir bienal, *Milliyet.*

Çal ko lu, L. (1997, Ekim). 5. Uluslararas stanbul Bienali- yeni bir bienal sürecine girerken. *Milliyet Sanat Dergisi, 417,* 48-50.

Çal ko lu, L. (2003). *Merkez d , soka a yay lan, kendi mikro söylemini f s ldayan bir bienal*.
http://www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0100.html (Eri im: 25 Ekim 2011)

Çetin, Ö. ve Sipahi T. (1992, Ekim). 3. Uluslararas stanbul Bienali ça da sanata bir geçit. *Aktüel Kültür Ekstra, 68,* 112-114.

Çiftçio lu, . (2003). *Kültür emperyalizminin truva at .* http://www.evrensel.net/v1/03/11/29/kultur.html#1

Dosto lu, H. (2003). *Haftan n Sergisi 2.* http://www.acikradyo.com.tr/default.aspx?_mv=a&aid=5228

Dosto lu, H. (2003). *Haftan n Sergisi.* http://www.acikradyo.com.tr/default.aspx?_mv=a&aid=5180

Dosto lu, H. (2003). *Haftan n Sergisi 4.* http://www.acikradyo.com.tr/default.aspx?_mv=a&aid=5442

Dosto lu, H. (2003). *9. Uluslararas stanbul Bienali'nin kavramsal temas : stanbul.* http://www.acikradyo.com.tr/default.aspx?_mv=a&aid=7881

Dosya: Bienal Ehlile -tir-me Sanat . (2007, Ekim). *RH+ Sanat, 44,* 61

Dünya sanat stanbul'dayd . (1989, 5 Kas m). Güne , s.6.

Erciyes, C. (2001). Ya anm kent hikayeleri /Radikal (http://www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0603.htm**).**

Erdemci, F.(1999, Kas m). Palyaço mgesi: 'Gidi at'a kar kürek çekmek / 6. Uluslararas stanbul Bienali Dosyas . *Arredamento Mimarl k Dergisi, 100+19,* 118-124.

Ero lu, Ö. (2001, 18 Ekim). Küratör sanatç ili kisi aç s ndan bienal. *Cumhuriyet.*

Ero lu, Ö. (1997, Ekim). Bienal Tart mas . *Radikal ki Pazar Dergisi, 52,* 28.

Ero lu, Ö. (1995). Bir bienalin sanatsal yönde çözümlenmesi. *Sanat Çevresi Dergisi, 206,* 40.

Ero lu, Ö. (1995, Ekim). Bienal Tart mas . *Radikal ki Pazar Dergisi, 52,* 28.

Ero lu, Ö. (1997, Ekim/Kas m).Be inci Uluslararas stanbul Bienali. *Hürriyet Gösteri Dergisi, 201,* 49-53.

Ero lu, Ö. (Ekim, 2005). Sinerjisi Olmayan Bienal, *Yap Dergisi, 287,* 104-108.

Ersoy, A. (1987, Kas m). 1. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergilerini izlerken. *Sanat Çevresi, 109,* 28-29.

Etkinlikler / tepkiler. (1989, Ekim). *Galeri Rehber, 9,* 16-19.

Feshane soluk al yor. (1992) *Anons.*

Filipoviç. E. (2008, Güz). Global Beyaz Küp, *Sanat Dünyam z, 108,* 104-113.

Geleneksel yap larda ça da sanat. (1987, 25 Eylül). *Cumhuriyet,* s. 16

Günah ve sevab yla Ça da Sergiler. (1987, 1 Aral k). *Güne* , s. 6.

Günah ve sevab yla Ça da Sergiler. (1987, 1 Aral k). *Güne* , s. 6.

Günyaz, A. (1987, Kas m). Ça da sergiler beyan ndand r. *Sanat Çevresi, 109,* 14-15.

Günyüz, U. (1992). *Sanat dünyam z canlanacak.* www.sanalmuze.org/ paneller/bienal/0303.htm (Eri im: 25 Ekim 2011)

Gürel, Z. (2003, 26 Kas m). Ça m z n bellek kay tlar . *Cumhuriyet*, s.14.

Gürkök, T. (2010). *Heykelt ra Yunus Tonku ile röportaj*. http://www.trendus.com/blog/tugbagurkok/yorumlar/2678/heykeltiras-yunus-tonkus-ile-roportaj.htmlGürel, H. N. (1987, Kas m). Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri üzerine; yanl lar n yenilenmemesi için ele tirmek görevimiz. *Sanat Çevresi, 109,* 30-31.

Johnson, B. D. (30 Kas m, 1998). Body Language. *Maclean's Vol. no 111*,48

Kahraman, H. B. (2001, 11 Ekim). Benim bienalim iyidir. *Radikal.*

Karaermi , K. (2009). *11 Eylül'ün Bienali.* http://www.evrensel.net/v1/03/09/20/kultur.html

Karahan, J. (2005). *Unutulmu mekânlar n bienali.* http://v3.arkitera.com/arsgratiaartis.php?action=displayNewsItem&ID=3989

Keeley, S. (2006). *The Drawers - Sergi Katalo u,* Headbones Gallery.

Kenti 'Tutku ve Dalga' ku atacak. (1999, 16 Ocak). *Cumhuriyet.*

K naytürk, H. (1989, Ekim). 2. stanbul Bienaline gölge dü üren negatif puanlar. *Sanat Çevresi, 132,* 4.

Kollektif. (2007). *imdiki zaman geçmi zaman - 20 y lda Uluslararas stanbul Bienali'nden iz b rakanlar*, stanbul Modern Sanat Müzesi / Sergi Dizisi, stanbul.

Kollektif. (1987). *1. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri katalogu*, stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (1989). *2. Uluslararas stanbul Bienali sergi katalogu*, stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (1992). *3. Uluslararas stanbul Bienali sergi katalogu*, stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (1995). *Orient / Ation – Paradoksal bir dünyada sanat n görünümü, 4. Uluslararas stanbul Bienali sergi katalogu*, stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (1995). *Orient / Ation – Paradoksal bir dünyada sanat n görünümü, 4. Uluslararas stanbul Bienali özel bask portföyü*, stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (1997). *Ya am, güzellik, çeviriler / aktar mlar ve di er güçlükler üstüne, 5. Uluslararas stanbul Bienali sergi katalogu*, stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (1997). *5B+, Ya am, güzellik, çeviriler / aktar mlar ve di er güçlükler üstüne, 5. Uluslararas stanbul Bienali sergi ikinci katalogu*, stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (1999). *Tutku ve dalga, 6. Uluslararas stanbul Bienali sergi katalogu,* stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (1999). *6B+, 6. Uluslararas stanbul Bienali sergi ikinci katalogu*, stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (2001). *Egokaç (Egofugal), 7. Uluslararas stanbul Bienali sergi katalogu,* stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (2001). *7B+, Egokaç (Egofugal), 7. Uluslararas stanbul Bienali el kitab ,* stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (2003). *iirsel adalet (poetic justice), 8. Uluslararas stanbul Bienali sergi katalogu,* stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (2003). *8B+, iirsel adalet (poetic justice), 8. Uluslararas stanbul Bienali el kitab ,* stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (2005). *stanbul, 9. Uluslararas stanbul Bienali el kitab ,* stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (2005). *Geni leyen dünyada sanat, kent ve siyaset / 9. Uluslararas stanbul Bienali'nden metinler,,* stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (2007). *mkâns z De il, Üstelik Gerekli: Küresel Sava Ça nda yimserlik, 10. Uluslararas stanbul Bienalisergi katalogu,* stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (2009). *nsan Neyle Ya ar, 11. Uluslararas stanbul Bienali el kitab ,* stanbul Kültür Sanat Vakf Yay nlar , stanbul.

Kollektif. (2009). *11. Uluslararas stanbul Bienali metinler kitab / The texts (nsan ne ile ya ar? / What keeps mankind alive?),*Yap Kredi Yay nlar , stanbul.

Köksal, A. (1992, 26 Eylül). Bienal'den izlenimler. *Milliyet,* s.16

Kuban, D. (1989, 24 Ekim). Ele tiriye evet, arabeske hay r. *Cumhuriyet,* s.5.

Madra, B. (1992, 29 Kas m). Fark göremiyorum ya siz? *Cumhuriyet,* s.4.

Madra, B. (2003, 7 Ekim). Bienale nazar de mesin. *Radikal*.

Madra, B. (1989, Aral k). Bienal sonras ayk r dü ünceler. *Arredamento Dekorasyon Mimarl k Dergisi, 11,* 122-123.

Megalo muhallebicilerin s rça kö kü.(1992, 23 Eylül), *Cumhuriyet,* s.11.

Mudrick, S. (2010). *David Bolduc: A Remembrance* http://www.canadianart.ca/online/features/2010/05/13/david-bolduc/ (Eri im: 25 Ekim 2011)

Mukaddes, C. (2007). *Bir bienal bir bilanço.* Çekirdek Sanat Yay nlar , stanbul.

Nirven, N. (1989, 23 Eylül). Dünya sanat stanbul'da. *Güne ,* s.6.

Nirven, N. (1992, Kas m/Aral k). 3. stanbul Bienali üzerine Vas f Kortun'la söyle i 'Genç müzede genç bienal'. *Türkiye'de Sanat, 6,* 38-41.

Nobori, K. (2010). *Art biennial of "Europe" and "Asia":Comparison between manifesta European Art Biennial and Fukuoka Asian Art Triennial. Master of arts thesis- euroculture.* Jagiellonian University, Poland (Home); University of Groningen, the Netherlands (Host).

Özgür, F. (1999, 20 Ekim). Keyfiyetin kol gezdi i bir sergi. *Cumhuriyet,* s.14.

Özsezgin, K. (2003, 20 Kas m). Demek ki kehanet tutmad . *Cumhuriyet,* s.14.

Pelvano lu, B. (2005). *9B stanbul Bienalleri tarihinde bir dönüm noktas d r.* http://www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0185.htm (Eri im: 5 Ekim 2011)

Poshyananda, A. (1995). Yeni Dünya Düzensizli i içinde yeni/eski/do u/bat / l la ma; 4. Uluslararas stanbul Bienali Katalogu, s. 58-60, stanbul.

Redhouse. (1978). *ngilizce Sözlük.* stanbul.

Sanat n kenti ve etkinli i. (1989, 27 Eylül). *Cumhuriyet,* s.14.

Sanat n Babil kulesini stanbul'a ta yor (1989, 14 A ustos). *Hürriyet.*

Sadak, Y. (1987, Kas m). Uluslararas Ça da Sanat Sergileri üstüne. *Sanat Çevresi, 109,* 20-23.

Soru turma: 3. Uluslararas stanbul Sanat Bienali. (1992, Eylül/ Ekim). *Türkiye'de Sanat, 5,* 31-43

Sönmez, N.(1999, Kas m). Paolo Colombo'nun romantik cümleleri / 6. Uluslararas stanbul Bienali Dosyas . *Arredamento Mimarl k Dergisi, 100+19,* 118-124.

Sönmez, N. (2001, 25 Ekim). Yakla m birlikteli i mi? Ki isel bir tav r m ? *Cumhuriyet,* s.14.

Sönmez, N. (2003, 18 Kas m). stanbul Bienali s n f atlad . *Cumhuriyet,* s.15.

Sönmez, N. (2003, 11 Kas m). Bütün gözler stanbul'da. *Radikal,* s.21.

ahinba , A. (2005). *Bienalin kazand rd klar Formula 1'den fazlad r.* http://v3.arkitera.com/arsgratiaartis.php?action=displayNewsItem&ID=3812

Tansu , S. (1987, 25 Kas m). Modern Müzemiz art k kurulsun. *Güne ,* s. 6.

Tansu , S. (1989, Ekim). Bienal histerisine müsekkindir. *Sanat Çevresi-Biele tirinal 1, 132* (Ek), 2-4.

Tansu , S. (1987, Kas m). Ça da sergiler. *Sanat Çevresi, 109,* 24-25.

Tansu , S. (1989, Ekim). Bienal süreci ve uzant lar . *Sanat Çevresi-Biele tirinal 1, 132* (Ek), 5-10.

Tunal , . (1989, 17 Ekim). Ça da kültürle bütünle irken. *Cumhuriyet,* s. 5.

Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri. (1987, Ekim). *Sanat Olay , 65,* 36-43.

Üster, C. (1987, 25 Kas m). Gerçek bir ça da sanat ortam . *Cumhuriyet,* s. 4.

Üster, K. (2009) Bienale övgü mü sövgü mü / Le monde Bienal'i yerden yere vurdu http://www.haberdaret.com/bienale-ovgu-mu-sovgu-mu

Yard m, Ö. A. (2003). *1987-2001 y llar aras nda düzenlenen Uluslararas stanbul Bienalleri'ne kat lan Türk sanatç lar (Yay mlanmam yüksek lisans tezi),* Mimar Sinan Üniversitesi, stanbul.

Yard mc , S. (2005). *Kentsel de i im ve festivalizm: Küreselle en stanbul'da Bienal,* leti im Yay nlar , stanbul.

Ya ayan gelenekten resme. (1989, 17 Ekim). *Cumhuriyet,* s.5.

Yeni aray lar yeni yorumlar. (1992, 17 Ekim). *Cumhuriyet,* s.14.

Y lmaz, Ö. (2007). *Bienal'in "Gecegezenler"* http://arsiv.gazeteport.com.tr/NEWS/GP_017852

Y lmaz, M. (2005). *Modernizmden postmodernizme sanat,* Ütopya Yay nevi, Ankara.

Zeka, N. (2003, Eylül). Her bienal bir imkans zl n tescili. *Milliyet Sanat Dergisi, 534,* 16-17.

1. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri. (1987, Ekim). *Sanat Olay , 65,* 38.

1. Uluslararas stanbul Ça da Sanat Sergileri 25 Eylül'de aç l yor. (1987, Eylül). *Sanat Çevresi, 107,* 18-19.

2. Uluslararas stanbul Bienali 25 Eylül- 31 Ekim 1989 tarihleri aras nda yap l yor. (1989, Eylül). *Sanat Çevresi, 131,* 34-38.

3. Uluslararas stanbul Bienali. (1992, Eylül). *Arredamento Dekorasyon Mimarl k Dergisi,* 42.

3. Uluslararas stanbul Bienali'nin ard ndan. (1992, Ekim) *Anons,* 28-33.

4. Uluslararas stanbul Bienali – Orient / ation ya da Paradoksal Bir Dünyada Sanat n Görünümü. (1995, Ekim). *Milliyet Sanat Dergisi, 370*, 4-7.

4. Uluslararas stanbul Bienali Doyas / Necmi Sönmez, söyle i. (1995, Aral k*). Arredamento Dekorasyon Mimarl k Dergisi*, 76, 100-111.

4. Uluslararas stanbul Bienali – Soru turma. (1995, Ekim). *Milliyet Sanat, 370,* 12-13.

8. Uluslararas stanbul Bienali Dosyas (Bir Bienal Manzaras 85 Pencere / Bienal Mekanlar / Türkiye'den Dokuz Sanatç Kat l yor). (2003, Eylül). *Milliyet Sanat Dergisi, 534,* 8-15

10. stanbul Bienali'nde Kemalizm tart mas (2005) http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/386820.asp

10. stanbul Bienali'nde küresele kar yerel! (2005) http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/421065.asp

http://www.iksv.org/bienal/arsiv.asp?biennial=4& content=kavcer (Eri im: 13 Ekim 2011)

http://www. arkitera.com/diyalog/aykutkoksal/makale21.htm (15 May s 2004)

http://www.sanalmuze.org/paneller/bienal/0503.htm (20 May s 2011)

http://www.sanalmuze.org/sanatci/Erol%5EAkyavas.htm (Eri im: 13 Ekim 2011)

http://www.galeribinyil.com.tr/gecmis_erdal_alantar.htm (Eri im: 13 Ekim 2011)

http://www.rusmuseum.ru/eng/exhib/lenta/exhibition1999/exhibition514/ (Eri im: 13 Ekim 2011)

http://ozdemiraltan.net/pPages/pArtist.aspx?paID=516&section=120&lang=TR&bhcp=1&periodID=&pageNo=0&exhID=0 (Eri im: 13 Ekim 2011)

http://www.sanalmuze.org/koleksiyon/contentz.php?imgid=31&ic=75&koleksiyon=2&pg=0&order=9 (Eri im: 20 May s 2011)

http://www.biyografi.info/kisi/avni-arbas (Eri im: 20 May s 2011)

http://www.minesanat.com/ CAGDAS13/ARIS.htm (Eri im: 20 May s 2011)

http://www.galerinev.com/tr/sanatcilar/detay/16/koray-aris (Eri im: 20 May s 2011)

http://halearpacioglu.com/htm/tr/trindex.html (Eri im: 20 May s 2011)

http://www.moreeuw.com/histoire-art/biographie-richard-baquie.htm#biographie-richard-baquie (Eri im: 20 May s 2011)

http://www.bedribaykam.com/bb/ozgecmis.html (Eri im: 20 May s 2011)

http://www.michelrein.com/imagesFM/Down46.pdf (Eri im: 27 May s 2011)

http://www.checkoutart.ca/artists/jeffrey-spalding-on-david-bolduc-1945-2010/ (Eri im: 27 May s 2011)

http://www.canadianart.ca/online/features/2010/05/13/david-bolduc/ (Eri im: 27 May s 2011)

http://www.ccca.ca/videoportrait/english/bolduc.html?languagePref=en& (Eri im: 27 May s 2011)

http://www.handan.borutecene.com/biography (Eri im: 27 May s 2011)

http://www.haberler.com/yapi-kredi-kultur-merkezi-nd-8203-e-handan-2653325-haberi/ (Eri im: 27 May s 2011)

http://www.msxlabs.org /forum/sanat-tr/216186-saim-bugay-saim-bugay-kimdir-saim-bugay-hakkinda.html# ixzz1U0f56wLm (Eri im: 27 May s 2011)

http://www.uwo.ca/visarts/research/artcoldcash/index_biographies.html (Eri im: 27 May s 2011)

http://www.fundaciostampfli.org/index.php?page=artiste&alpha=C&id_artiste=102&menu=collection&langue=en (Eri im: 27 May s 2011)

http://www.artnet.com/artists/philippe-cogn%C3%A9e/ (Eri im: 27 May s 2011)

http://www.artnet.com/artists/robert-combas/ (Eri im: 27 May s 2011)

http://www.combas.com/ (Eri im: 30 Haziran2011)

http://www.ericdalbis.com/ (Eri im: 30 Haziran2011)

http://lebriz.com/pages/artist.aspx?artistID=493&section=120&lang=TR&periodID=&pageNo=0&exhID=0). (Eri im: 30 Haziran2011)

http://www.lebriz.com/pages/artist.aspx?artistID=483&section=140&lang=tr&bhcp=1&periodID=&pageNo=0&exhID=0 (Eri im: 30 Haziran2011)

http://www.burhandogancay.com (Eri im: 30 Haziran2011)

http://www.galeriafibak.com.pl/artysci/1-klasycy/16-tadeusz-dominik (Eri im: 30 Haziran2011)

http://arsiv.sabah.com.tr/ 2004/04/22/yaz15-10-119-20040421.html (Eri im: 30 Haziran2011)

http:// www.collectionsocietegenerale.com/artistes-detail-46.html (Eri im: 30 Haziran2011)

http://lebriz.com/pages/artist.aspx?artistID=395&section=140&lang=TR&periodID=&pageNo=0&exhID=0 (Eri im: 30 Haziran2011)

http://www.artnet.com/artists/philippe-favier/ (Eri im: 30 Haziran2011)

http://bernardfrize.com/ (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.perrotin.com/artiste-Bernard_Frize-4.html (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.felsefeekibi.com/sanat/isimler_turk/isimler_alfabetik_turk_candeger_furtun.html (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.boyutpedia.com/default~ID~2661~aID~70568~link~topraga_ve_gunese_tut kulu_bir_yurek.html (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://lebriz.com/pages/artist.aspx?section=140&lang=TR&artistID=619&bhcp=1&periodID=&pageNo=0&exhID=0 (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.ccca.ca/artists/artist_info.html?languagePref=en&link_id=889 (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.energygallery.com/featuredartists/oliverGirling/girlingOliver.htm (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.thecanadianencyclopedia.com/index.cfm?PgNm=TCE&Params=A1ARTA0009380 (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.mehmetguleryuz.com/ (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.gungorguner.com/cv.html (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://www.merichizal.com (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://fineartamerica.com/rss/artwork/lynn-hughes (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://canadianartinstitute.org/ (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://www.ergininan.com/ (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://www.beyazart.com/v3/?page=show_artist&id=253 (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://mjaromski.pl/ (Eri im: 13 Eylül 2011)

www.drabinskygallery.com (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://www.nurkocak.com/ (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://www.turkseramik.com/index.php?topic= 1597.0;wap2 (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://www.serfed.com/content_files/dergi/26/09_SANAT_1.pdf (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://www.larousse.fr/encyclopedie/peinture/Laget /152871 (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://www.claude-bernard.com/artiste.php? artiste_id=106 (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://www.universalis.fr/encyclopedie/ange -leccia/ (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://arts.fluctuat.net/ange-leccia.html (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://www.hyber.tv/hybio_gb.pdf (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://www.hyber.tv /hyber_cv.pdf (Eri im: 13 Eylül 2011)

http://www.artchive.com/artchive/L/luepertz.html (Eri im: 26 Eylül 2011)

http://www. palaisdetokyo. com /fr/presse/communiques/malaval/dpmalavalfr.pdf (Eri im: 26 Eylül 2011)

http://www.arasgallery.com/ profile.php?id=29 (Eri im: 26 Eylül 2011)

http://www.pistoletto.it/eng/bio_completa.htm (Eri im: 26 Eylül 2011)

http://www.turkish-media.com/forum/topic/182816-fusun-onur-1938-istanbul/ (Eri im: 26 Eylül 2011)

http://www.delinetciler.net/forum/ressamlar/16159-ibrahim-ors-1946-a.html (Eri im: 26 Eylül 2011)

http://www.maxwellfinearts.com/Artists/Radford/Bio.html (Eri im: 26 Eylül 2011)

http://www.art-directory.info/fine-art/arnulf-rainer-1929/ (Eri im: 26 Eylül 2011)

http://slawomirratajski.pl/index.php/biografia.html (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://slawomirratajski.pl/index.php/wystawy-zbiorowe.html (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.usakowska-wolff.com/erna.htm (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://en.wikipedia.org/wiki/%C4%90uro_Seder (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.sarkis.fr/en/exhibitions-full-index (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://en.wikipedia.org/wiki/ Jacek_Sempoli%C5%84ski (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.jaceksienicki.pl/ (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.tualim.net/mozaik/1388-alev-ebuzziya-siesbye.html (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.abvizyonu.com/editorden/fransada-turkiye-mevsimi-alev-ebuzziya-siesbye-sergisiyle-devam-ediyor.html (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters _artistDetailID=1354 (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.sztetl.org.pl/en/person/102,jonasz-stern/ (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.artfacts.net/ en/artist/aneta-svetieva-29314/profile.html (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.artfact.com/artist/stajuda-jerzy-lmtz9gdzzi (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.galeria-esta.pl/www/tarasin/ (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.patricktosani.com/main.php (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.trendus.com/blog/tugbagurkok/yorumlar/2678/heykeltiras-yunus-tonkus-ile-roportaj.html (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.arteistanbul.com/index.php?page=sanatci_detay&id=199 (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.yunustonkus.com/biyografi.php (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://seyhuntopuz.com/ (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.omeruluc.com/bir_usta_daha_gitti (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://nalanyilmaz.blogspot.com/2004/09/burhan-uygurun-sanat.html (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.utkuvarlik.com/pPages/pArtist.aspx?paID=224&section=120&lang=TR&bhcp=1&periodID=&pageNo=0&exhID=0 (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.utkuvarlik.com/pPages/pArtist.aspx?paID=224&section=120&lang=TR&bhcp=1&periodID=&pageNo=0&exhID=0 (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.evene.fr/celebre/biographie/jean-luc-vilmouth-42918.php (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.jlvilmouth.com/indexcv.html#ep (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.diazcontemporary.ca/Artists_Youds.html (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.senolyorozlu.net (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.scultura-italiana.com/Biografie/Zorio.htm (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.oocities.org/guncelsanat /vk. htm (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.milliyet.com.tr/bienaldiyarbakirauzaniyor/pazar/haberdetayarsiv/14.09.2003/18346/default.htm (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.ntvmsnbc.com/news/244097.asp (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.milliyet.com.tr/bienaldoguyadauzaniyor/yasam/haberdetayarsiv/07.10.2003/20445/default.htm (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.ntvmsnbc.com/news/336882.asp). (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.arkitera.com/arsgratiaartis.php?action=displayNewsItem&ID=3989 (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.arkitera.com/arsgratiaartis.php?action=displayNewsItem&ID=3812 (Eri im: 31 Ekim 2011)

http://www.joseph semah.nl (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www. plueschow.de /fellows/subreal/index.htm (Eri im: 1 Kas m 2011)

www.cheimread.com/artists/juan-usle/ (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.mattawagnest.com/ (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://jin-meyoon.ca/bio (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.haberler.com/yapi-kredi-kultur-merkezi-nd-8203-e-handan-2653325-haberi/ (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.sarkis.fr/en/exhibitions-full-index (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.turkish-media.com/forum/topic/182816-fusun-onur-1938-istanbul/ (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.iksftp.com/bienalarchive/ bienal7/artistshtml (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal9/turkce.asp?Page=Artists&Sub=Az&Content= (Eri im: 1 Kas m 2011)

http://www.iksftp.com/ bienalarchive/ bienal10/sanatcilar.asp?ac=sanatcilar (Eri im: 1 Kas m 2011)

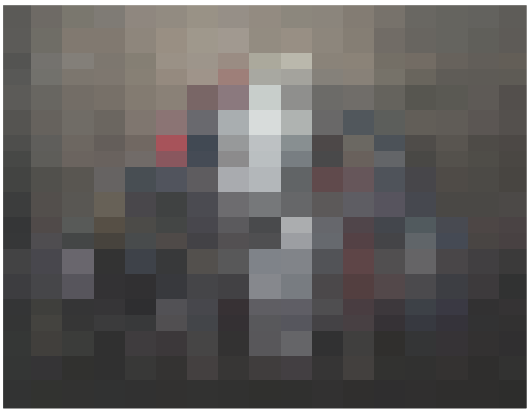
http://www.iksftp.com/bienalarchive/bienal11/sanatcilar.asp?sid= (Eri im: 1 Kas m 2011)

EKLER

Ek 1. I. Uluslararas stanbul Bienalinde Yer Alan Çal malar

Resim 1. Markus Lüpertz

Resim 2. Michelangelo Pistoletto

Resim 3. François Morellet

Resim 4. Jean Michel Alberola

Resim 5. Gilberto Zorio

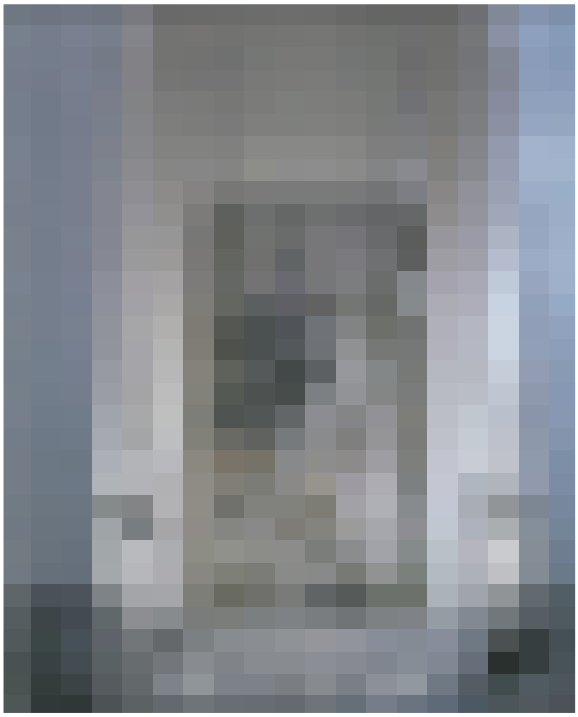
Resim 6. Arnulf Rainer

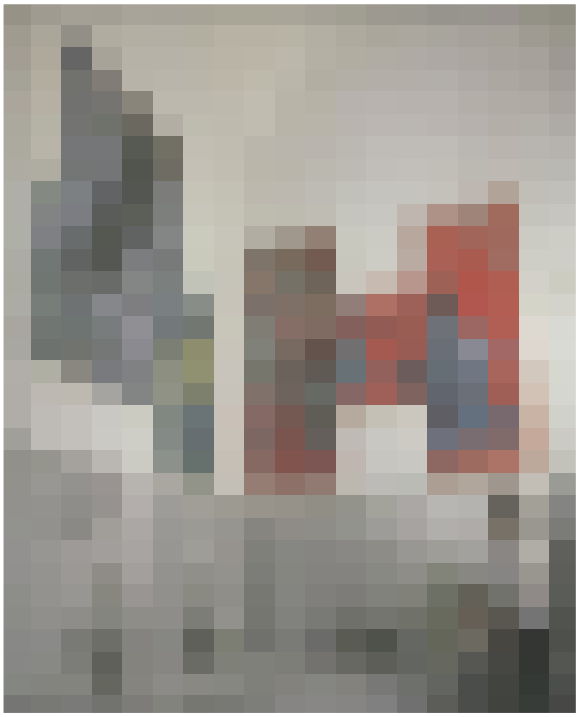
Resim 7. Bedri Baykam

Resim 8. Mehmet Güleryüz

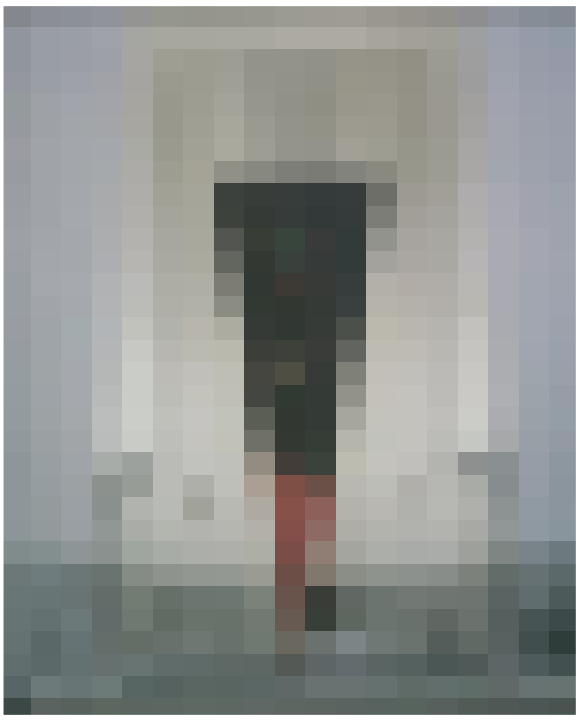
Resim 9. Mehmet Gün

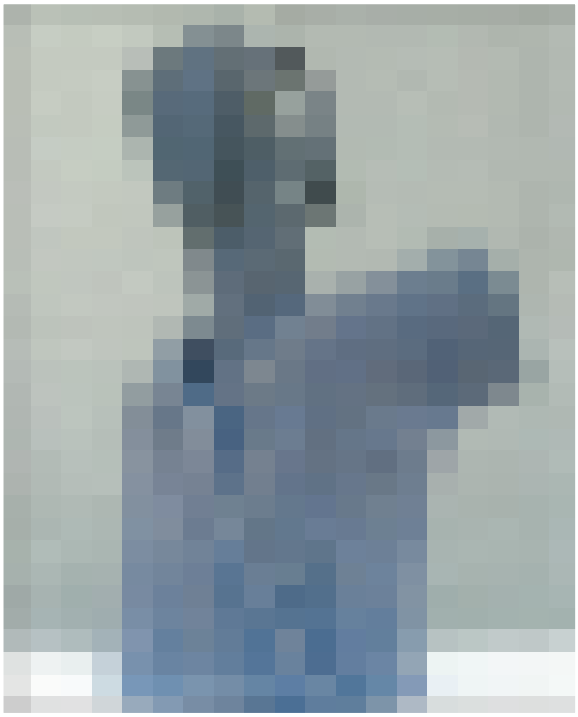
Resim 10. Ömer Uluç

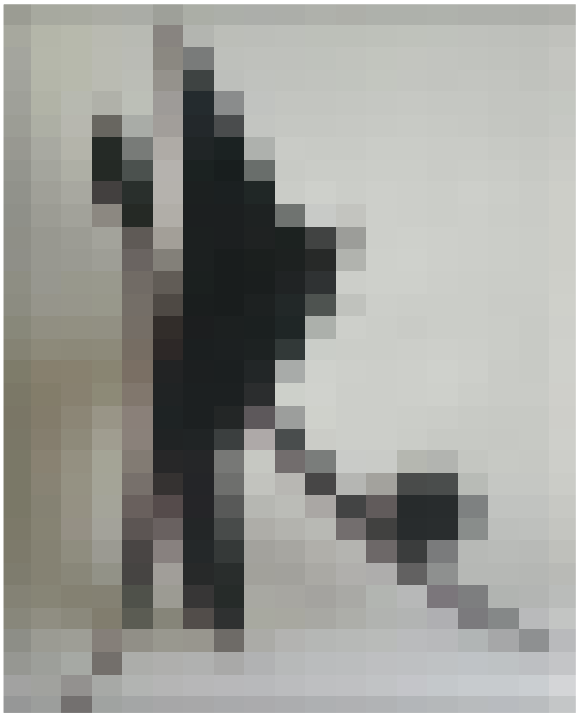
Resim 11. Sarkis

Resim 12. enol Yorozlu

Resim 13. Handan Börüteçene

Resim 15. Gürdal Duyar

Resim 16. Ali Teoman Germaner

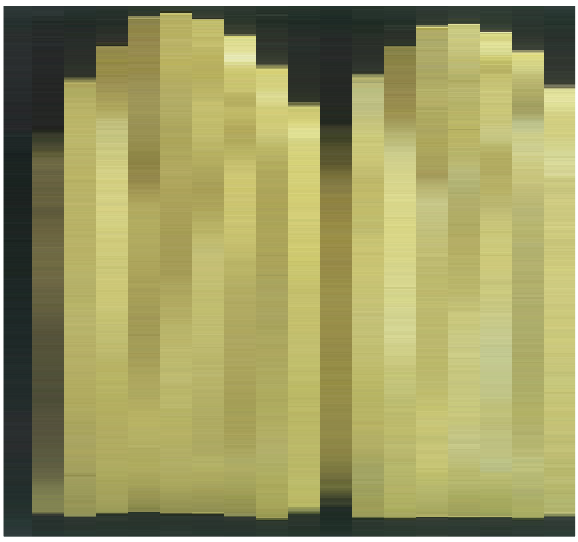
Resim 17. Meriç H zal

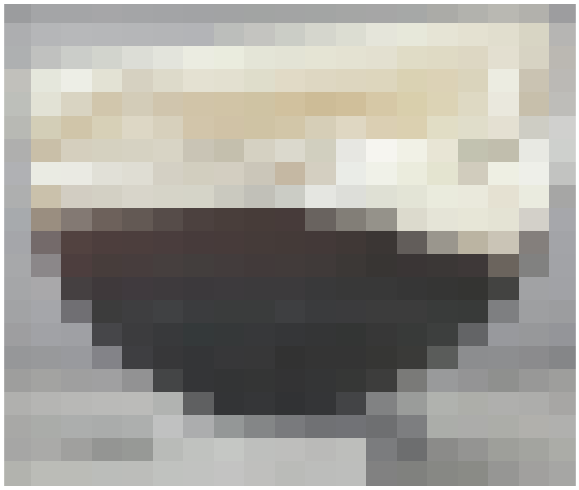
Resim 18. Füsun Onur

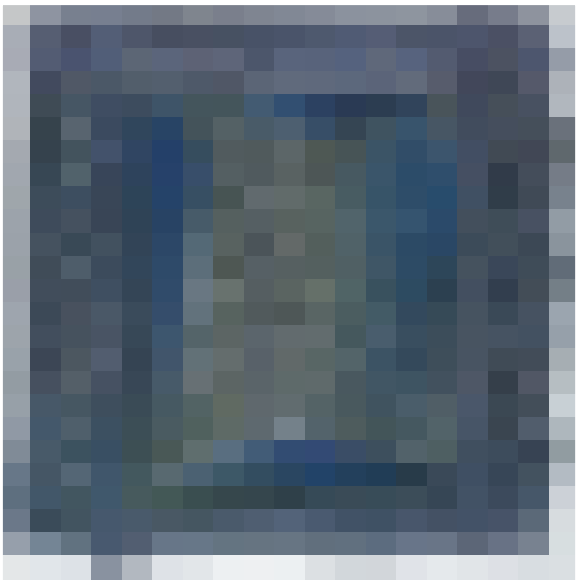
Resim 19. Seyhun Topuz

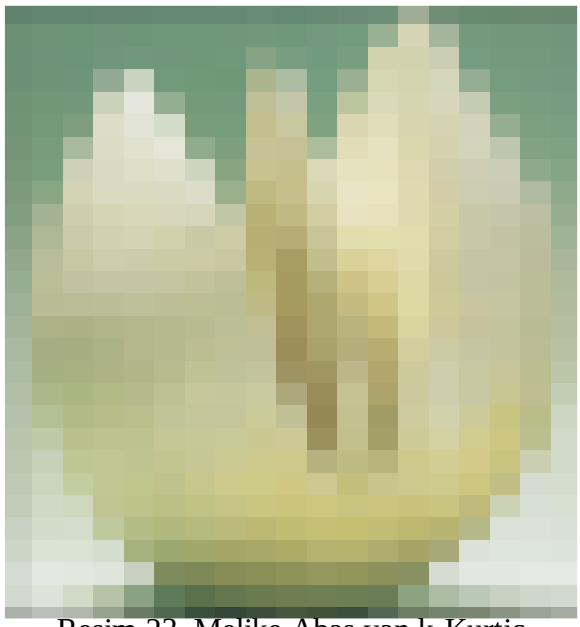
Resim 20. Cande er Furtun

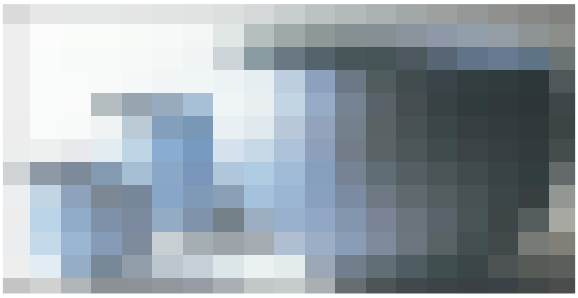
Resim 21. Atilla Galatal

Resim 22. Güngör Güner

Resim 23. Melike Abas yan k Kurtiç

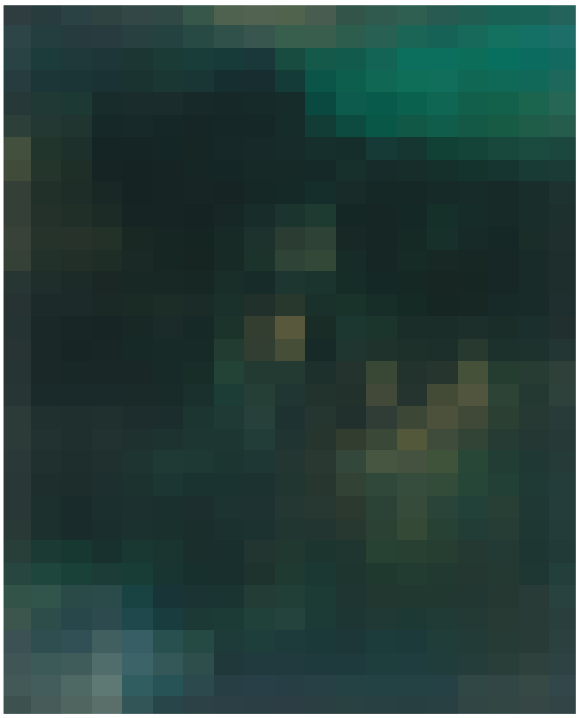
Resim 24. Alev Ebuzziya Siesbye

Resim 25. Hayri Karay

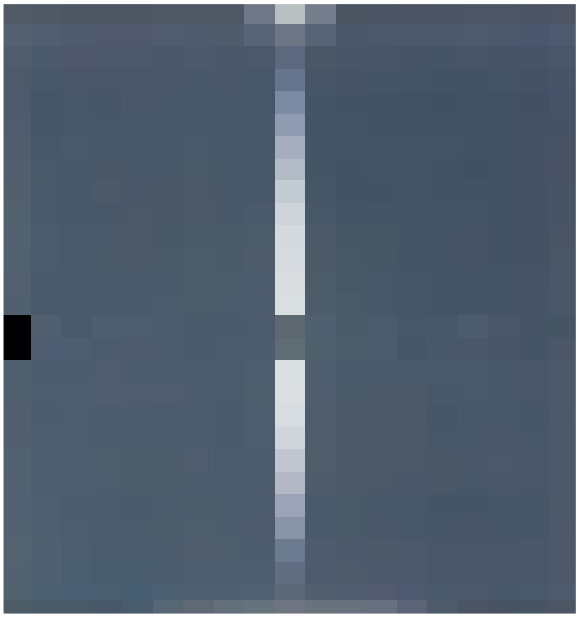
Resim 26. Komet

Resim 27. Utku Varl k

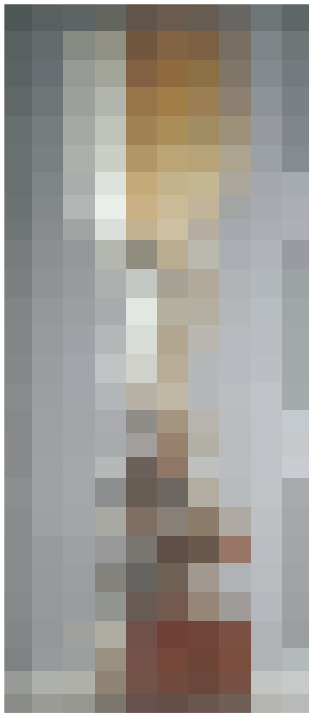
Resim 28. Özdemir Altan

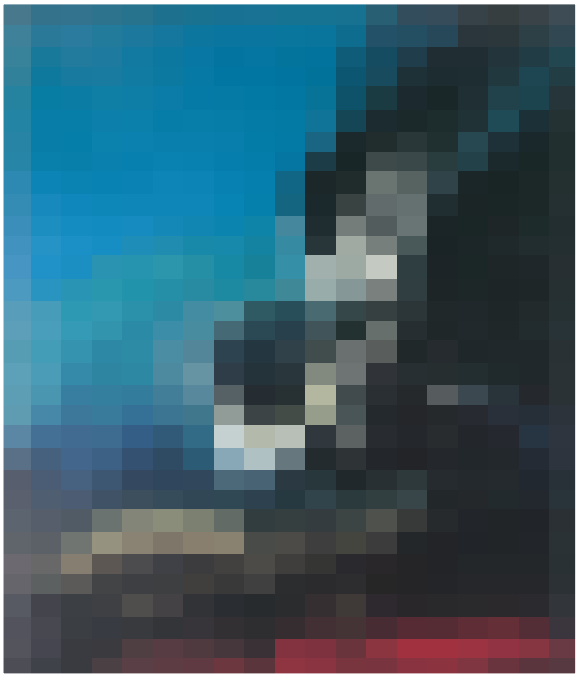
Resim 29. Adnan Çoker

Resim 30. Ne e Erdok

Resim 31. Hayri Karay

Resim 32. Erdal Alantar

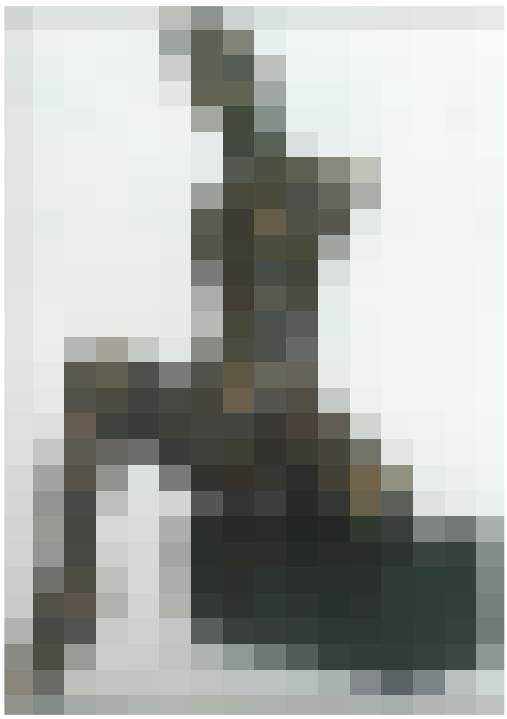
Resim 33. Hale Arpac o lu

Resim 34. Nur Koçak

Resim 35. Füreya Koral

Resim 36. Koray Ari

Resim 37. Burhan Uygur

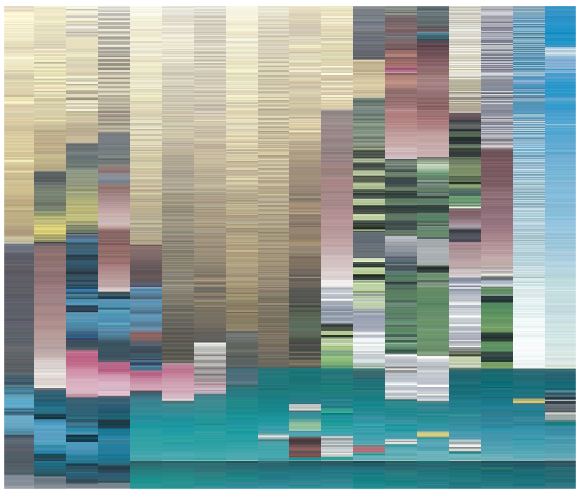
Resim 38. Tamer Akak nc

Resim 39. Timur Kerim nceday

Resim 40. Komet

Resim 41. brahim Örs

Resim 42. Burhan Uygur

Resim 43. Utku Varl k

Resim 44. Yunus Tonku

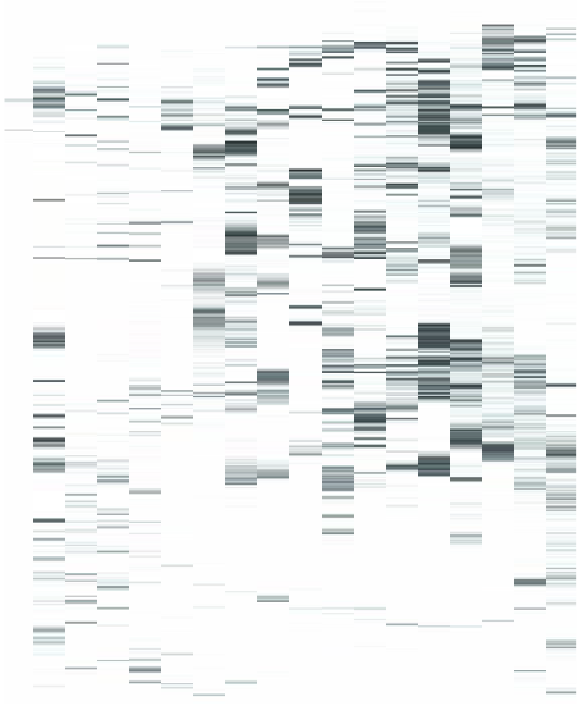
Resim 45. Erol Akyava

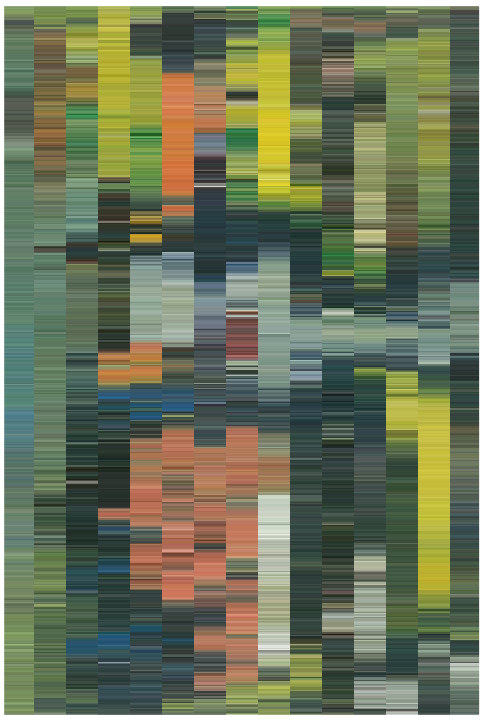
Resim 46. Burhan Do ançay

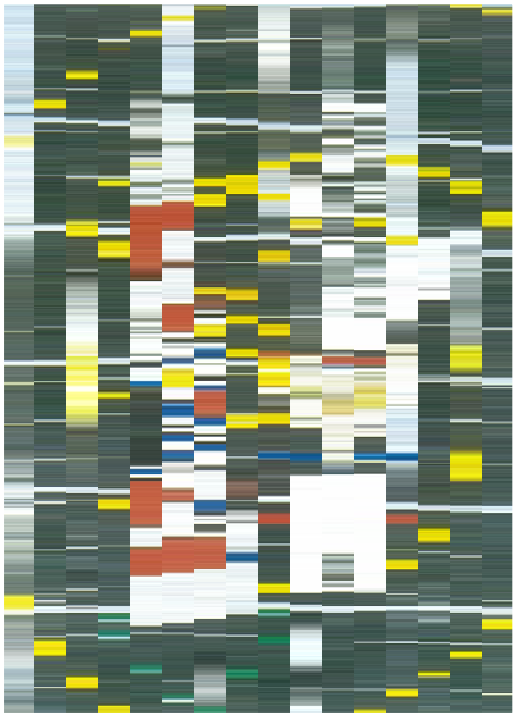
Resim 47. Ergin nan

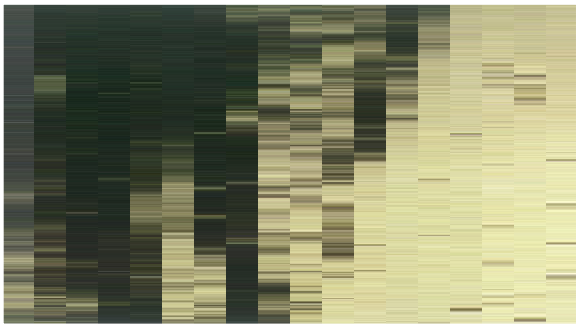
Resim 48. Oscar Kokoschka

Resim 49. Fikret Mualla

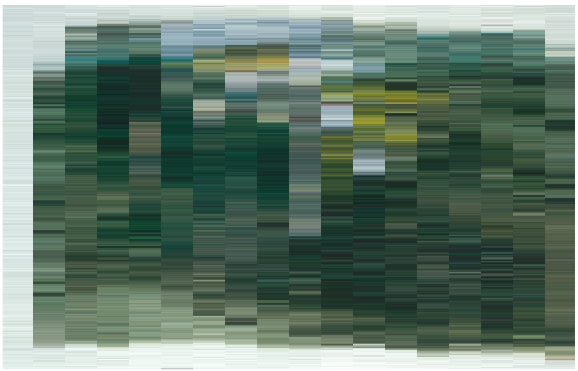
Resim 50. David Bolduc

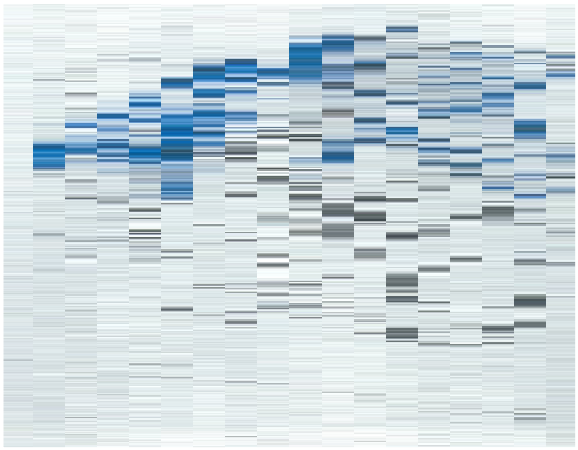
Resim 51. Sheila Butler

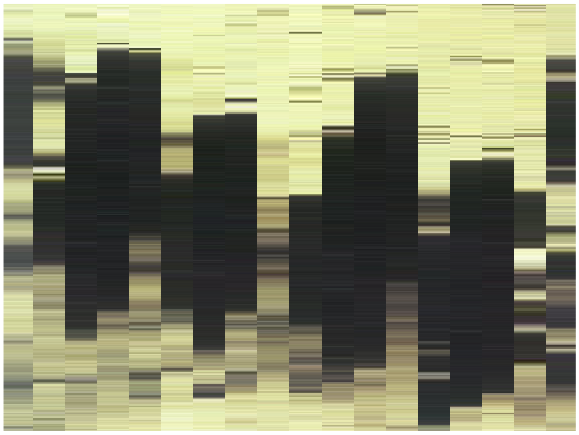
Resim 52. Oliver Girling

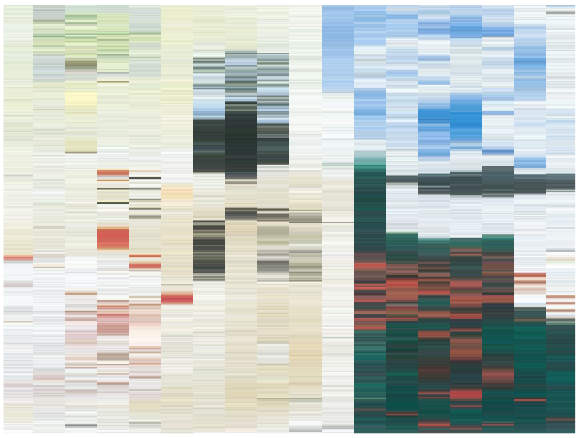
Resim 53. Betty Goodwin

Resim 54. Lynn Hughes

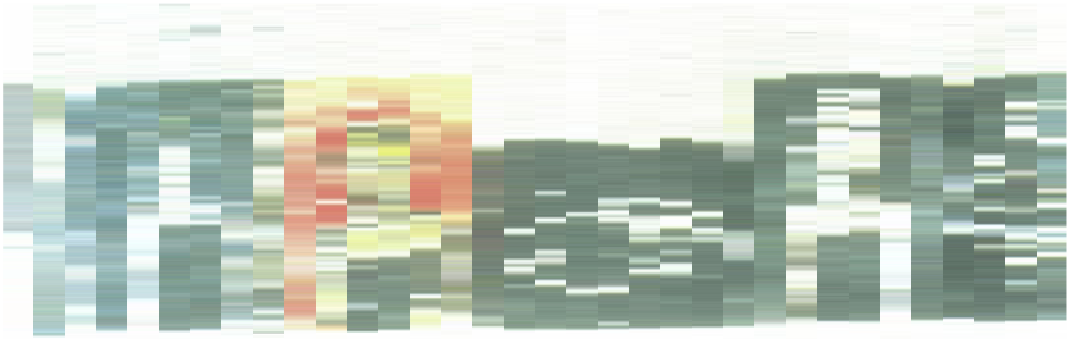
Resim 55. Shelag Keeley

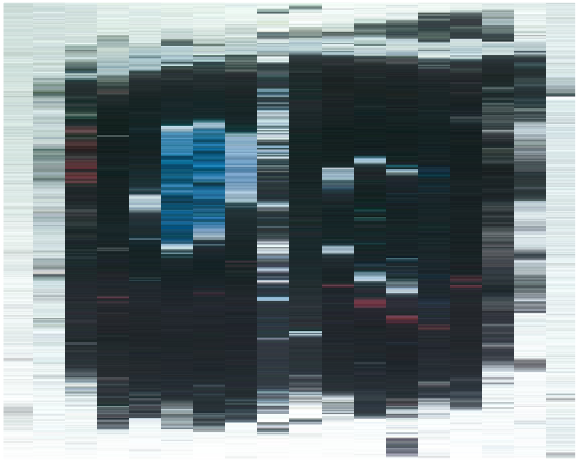
Resim 56. Ed Radford

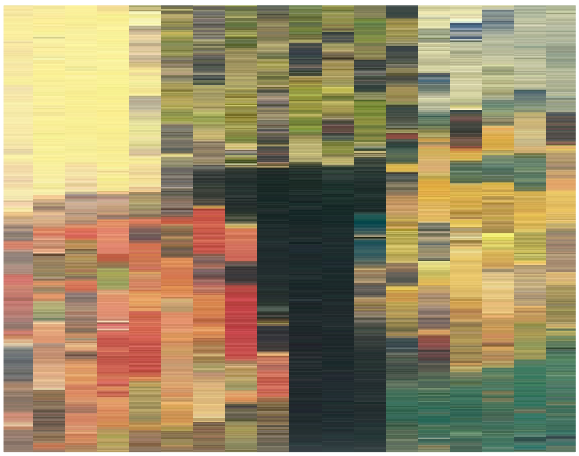
Resim 57. Chris Reed

Resim 58. John Scott

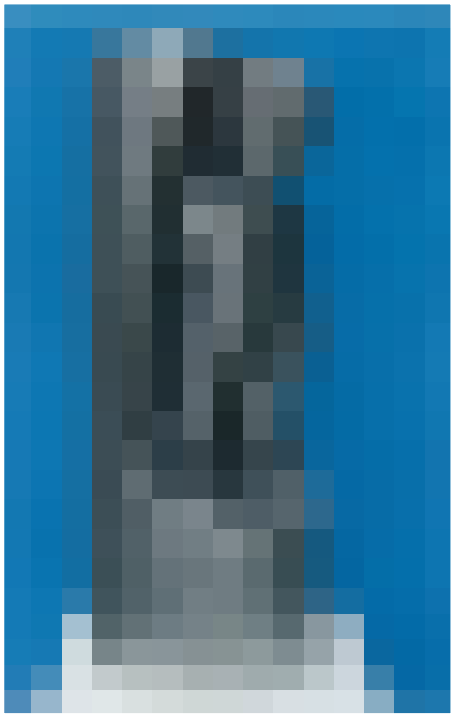
Resim 59. Robert Youds

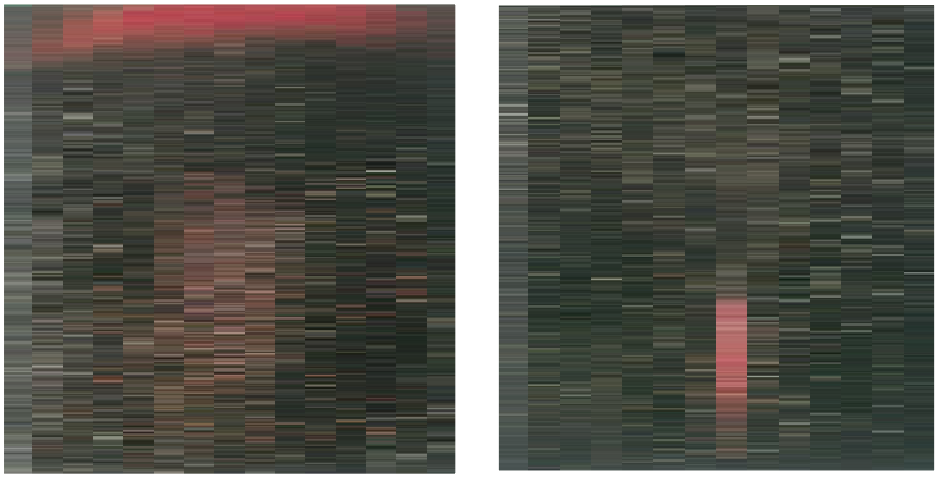
Resim 60. Tadeusz Dominik

Resim 61. Marek Jaromski

Resim 62. Saim Bugay

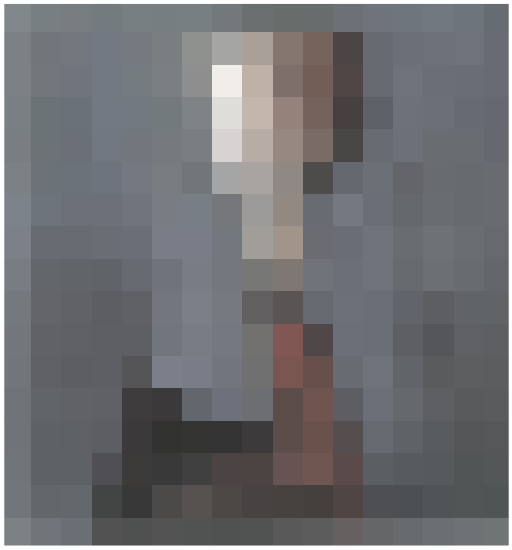

Resim 63. Monika Malkowska

Ek 2. II. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1- Ina Barfuss

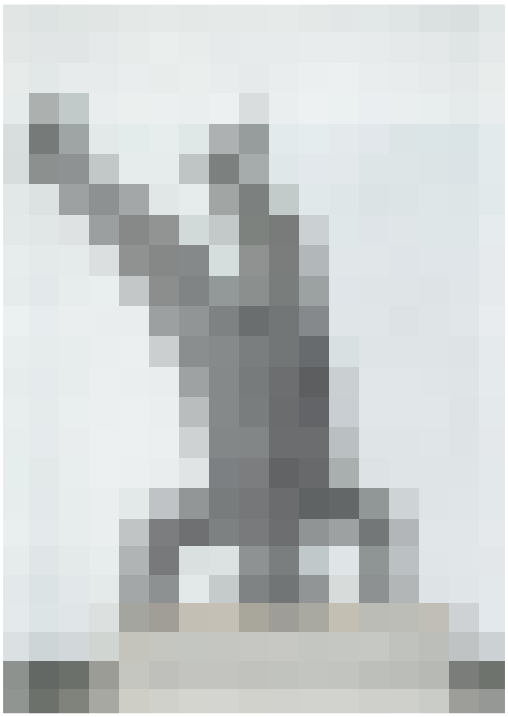
Resim 2. Peter Chevalier

Resim 3. Ulrich Gorlich

Resim 4. Raimund Kummer

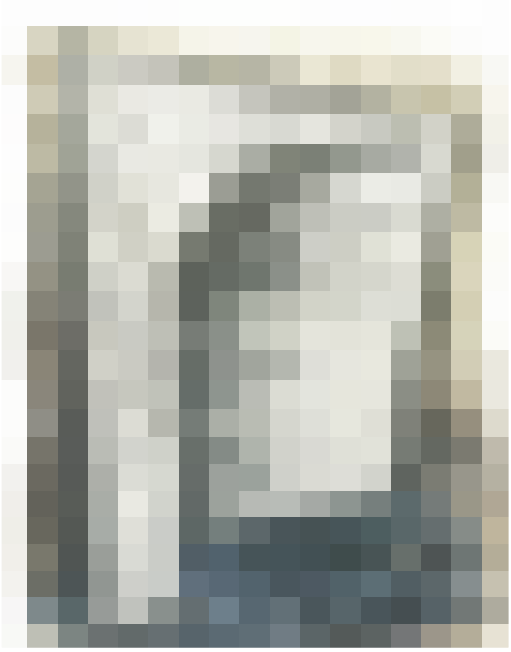
Resim 5. Rainer Mang

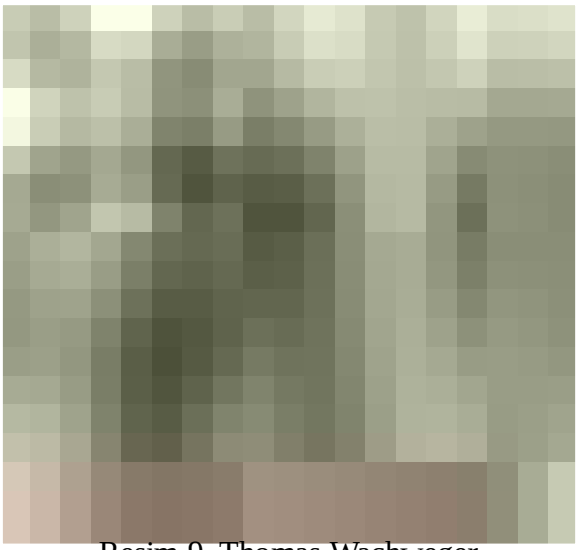
Resim 6. Olaf Metzel

Resim 7. Hermann Pitz

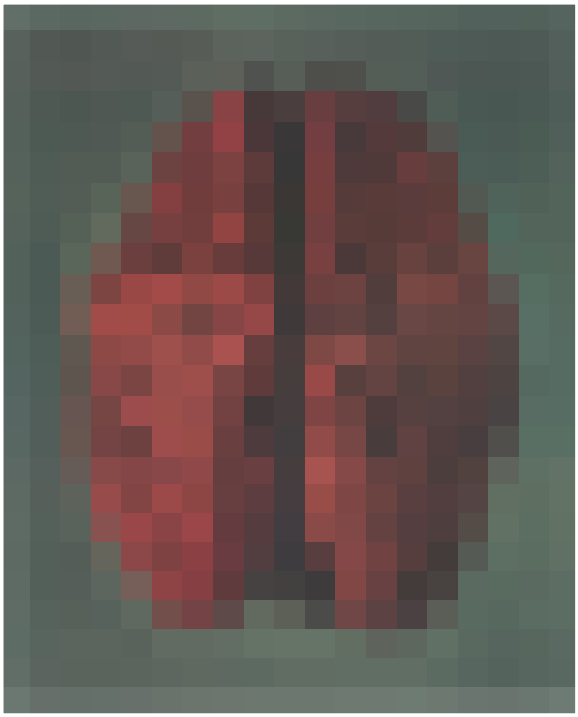
Resim 8. Berthold Schepers

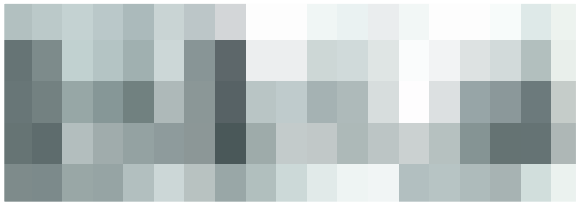
Resim 9. Thomas Wachweger

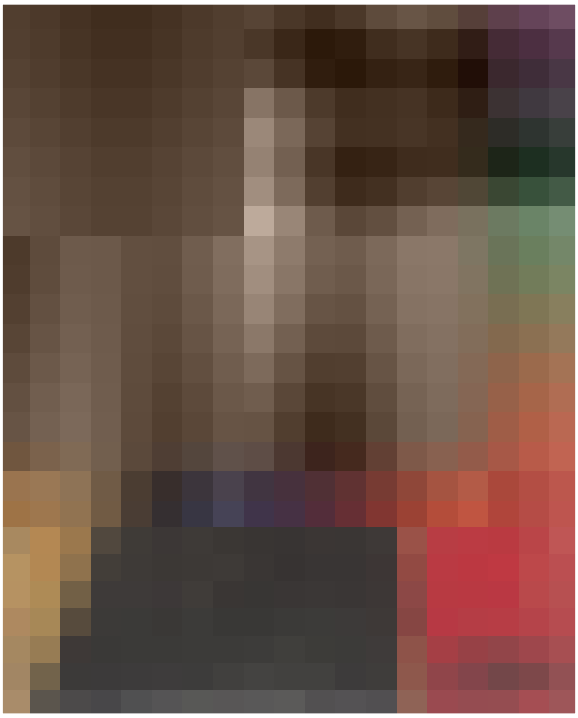
Resim 10. Atterse

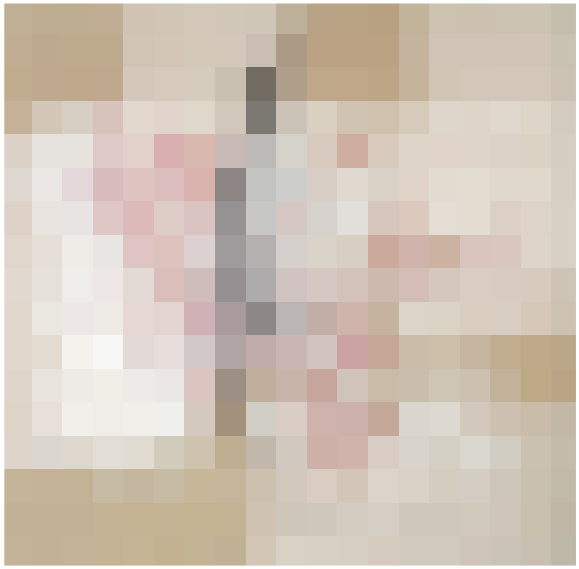
Resim 11. Peter Kogler

Resim 12. Martin Vailde

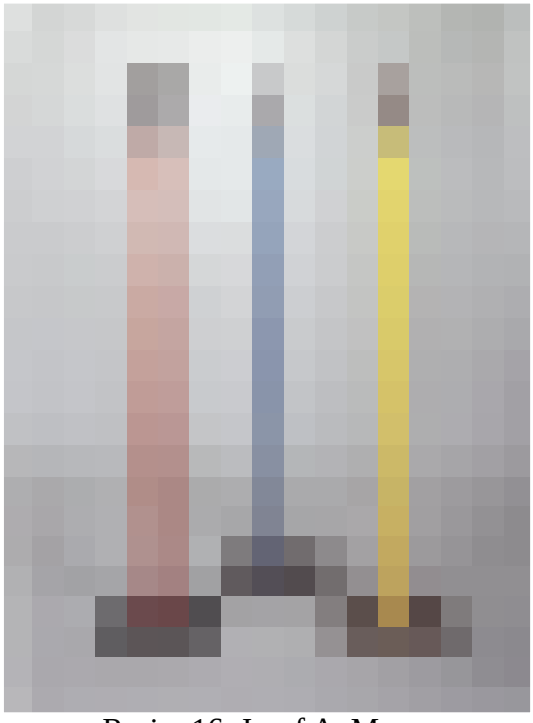
Resim 13. Hubert Schmalix

Resim 14. Mehmet Gün

Resim 15. Maurizo Bonato

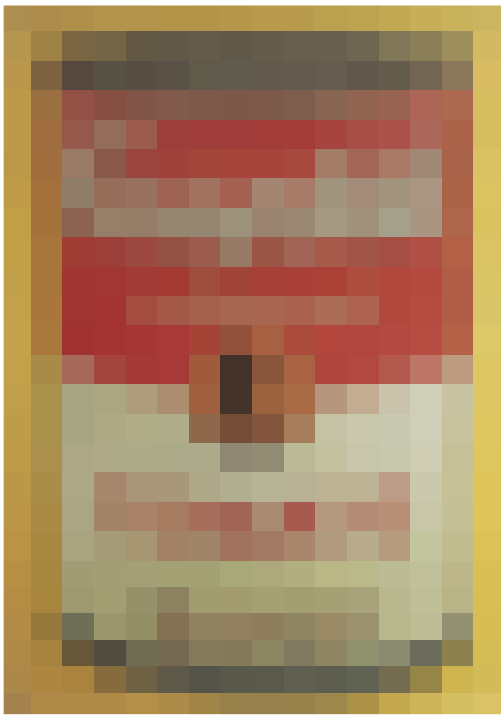

Resim 16. Josef A. Moser

Resim 17. Nobert Pümpel

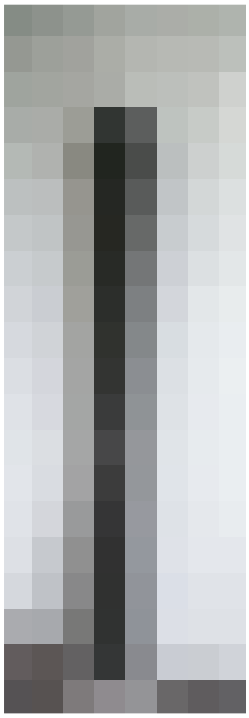
Resim 18. Ewald Spiss

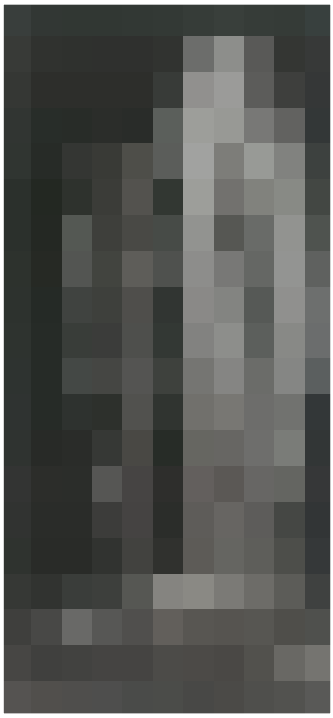
Resim 19. Werner Boesch

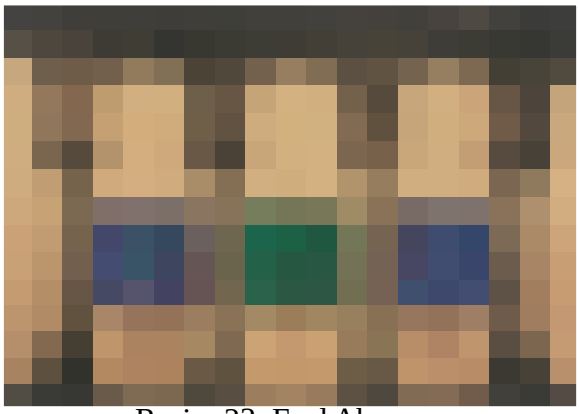
Resim 20. Tuncay Boztepe

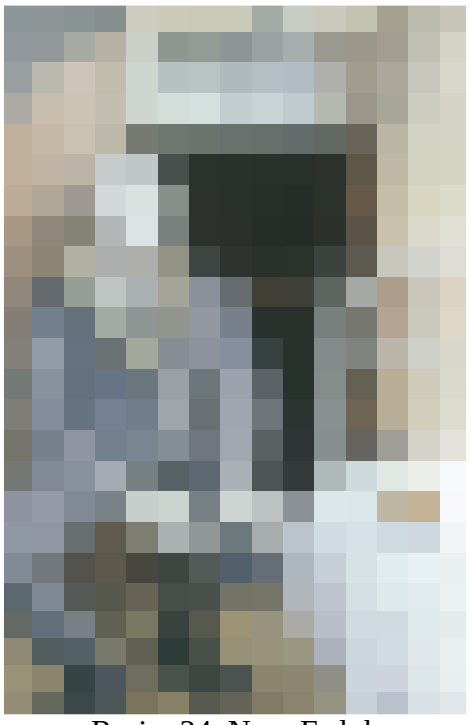
Resim 21. Wolf Peter Miksch

Resim 22. Mehmet Aksoy

Resim 23. Erol Akyava

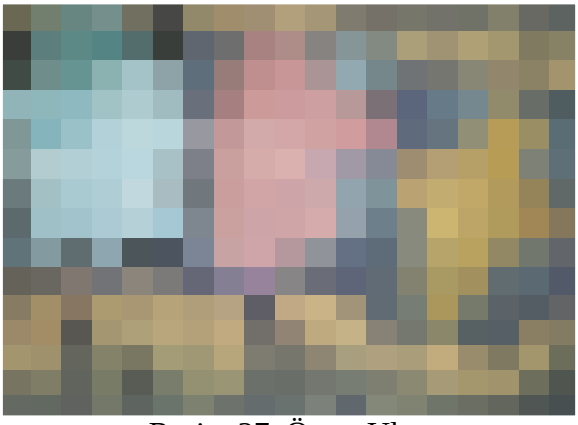
Resim 24. Ne e Erdok

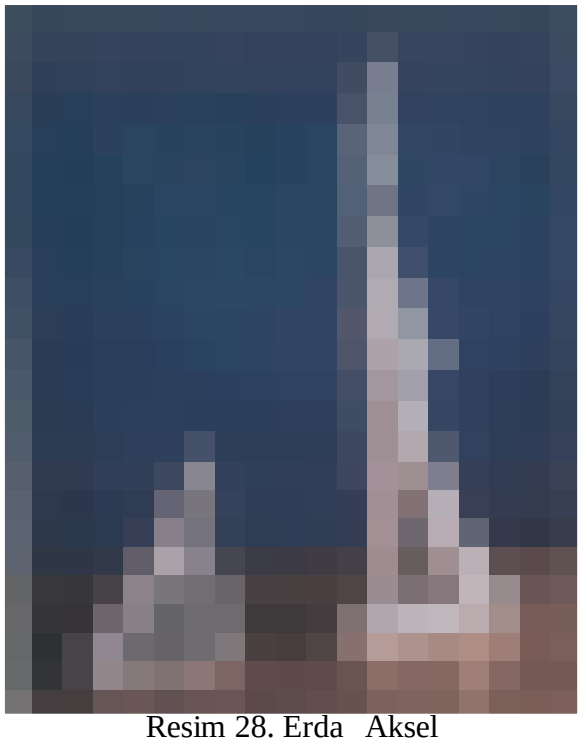
Resim 25. Serhat Kiraz

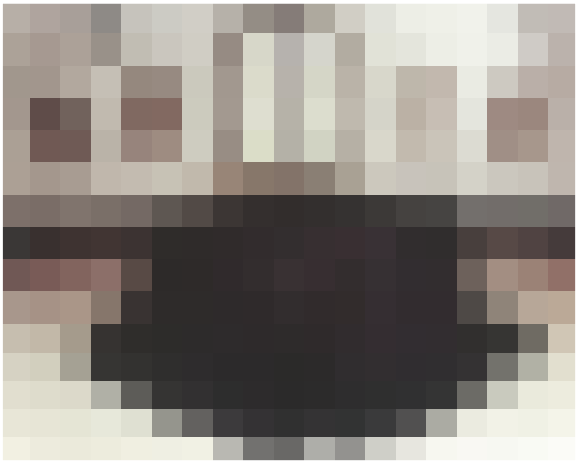
Resim 26. Anne- Patrick Poirier

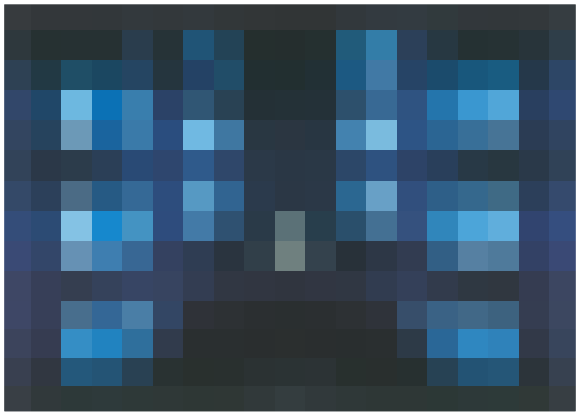
Resim 27. Ömer Uluç

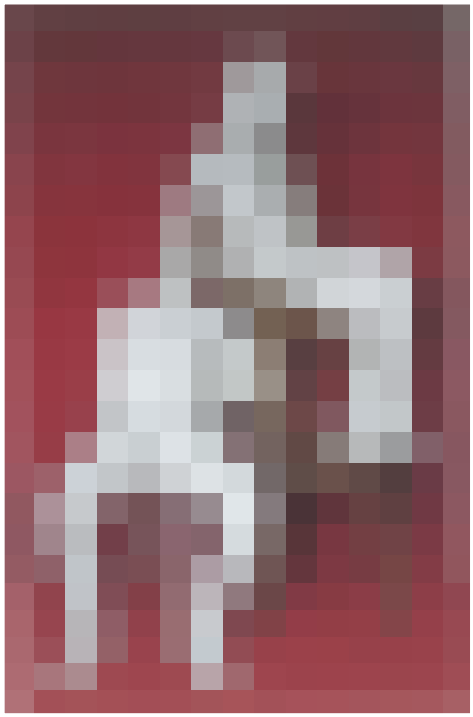
Resim 28. Erda Aksel

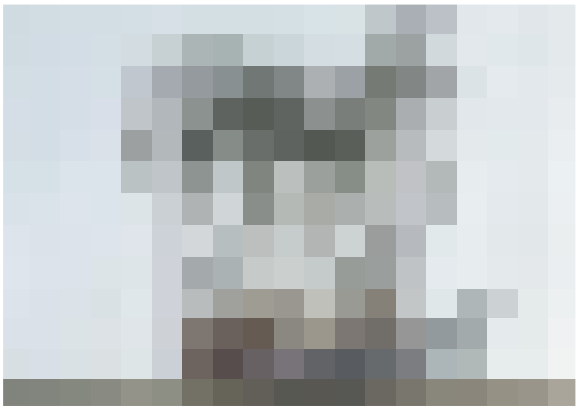
Resim 29. Alison Wilding

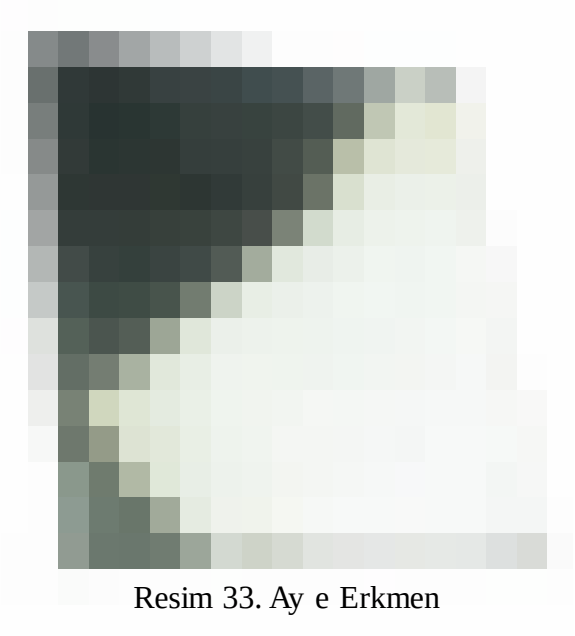
Resim 30. Mustafa Alt nta

Resim 31. Metin Deniz

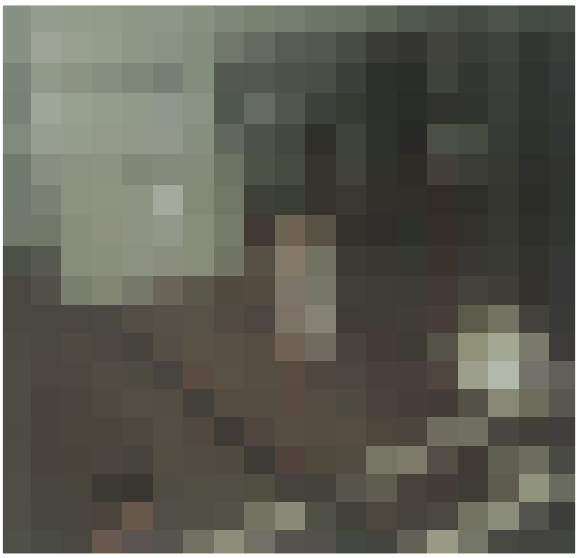
Resim 32. Erol Eti

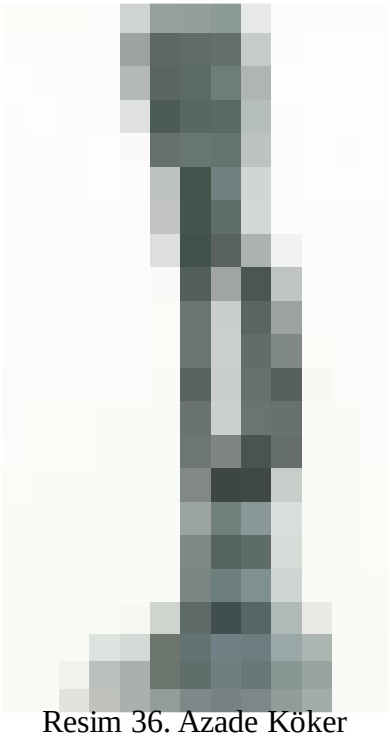
Resim 33. Ay e Erkmen

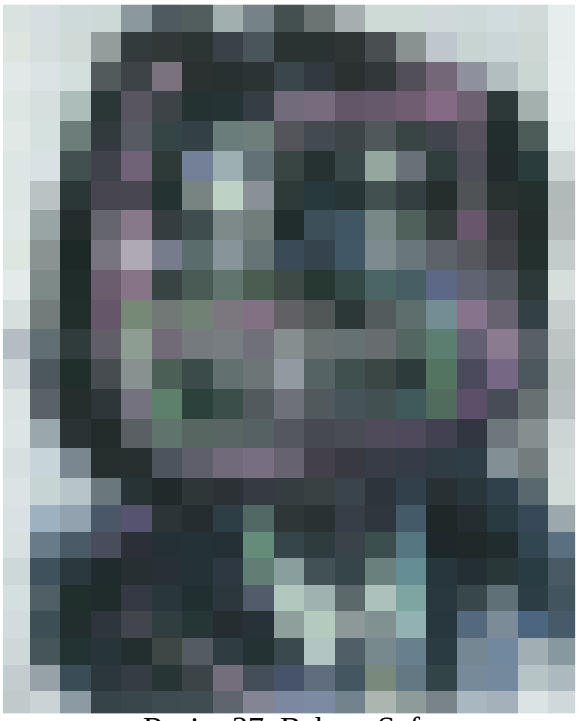
Resim 34. Mehmet Güleryüz

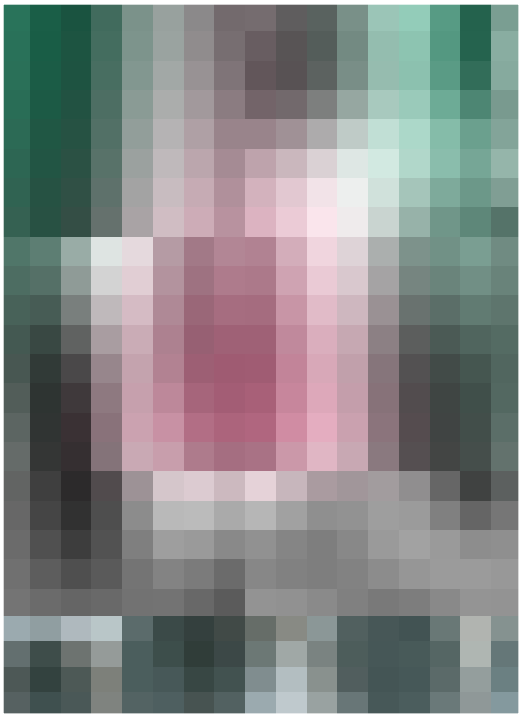
Resim 35. Gülsün Karamustafa

Resim 36. Azade Köker

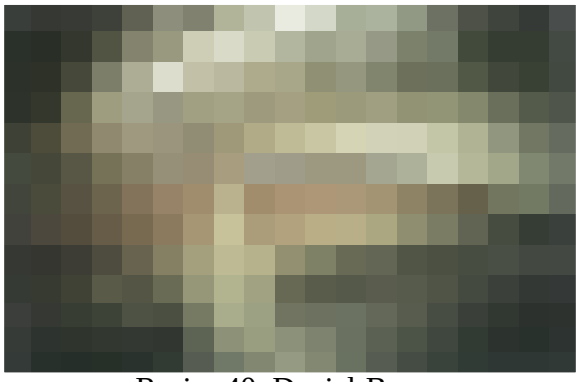
Resim 37. Behçet Safa

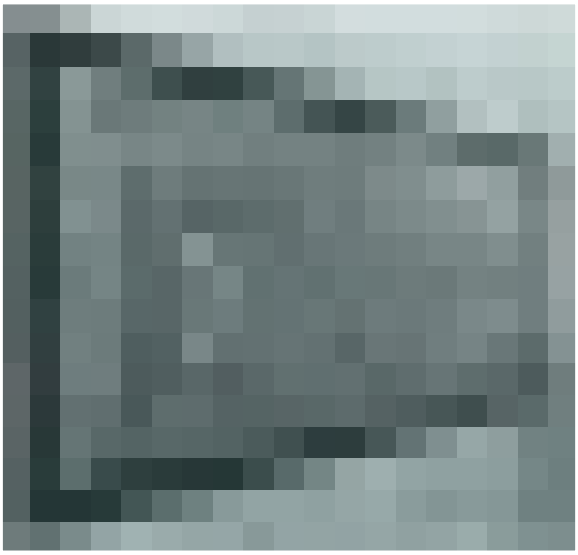
Resim 38. Sarkis

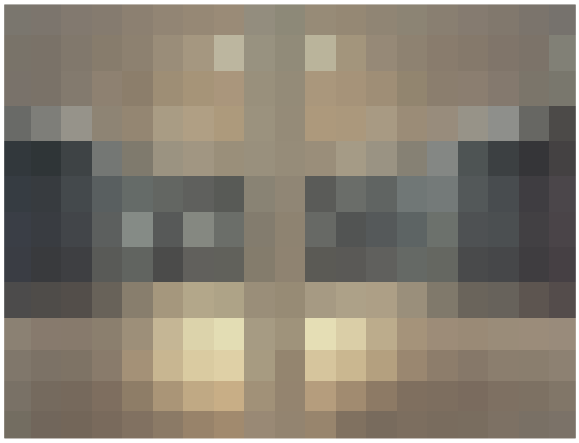
Resim 39. Zurab Tzereteli

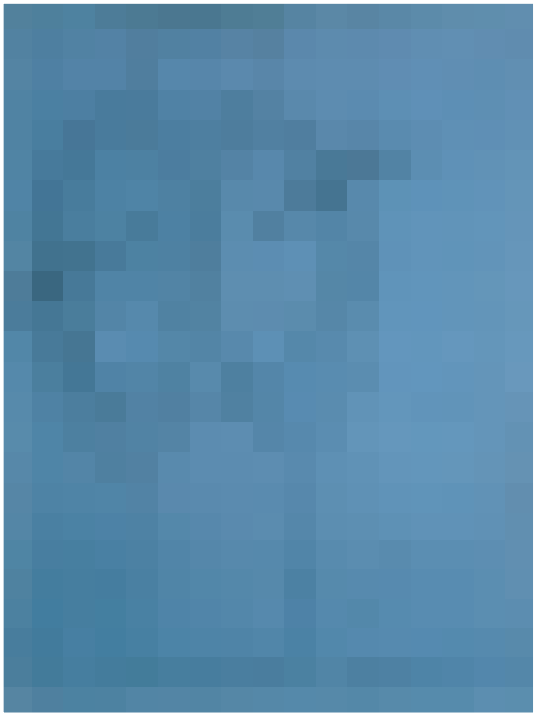
Resim 40. Daniel Buren

Resim 41. Richard Long

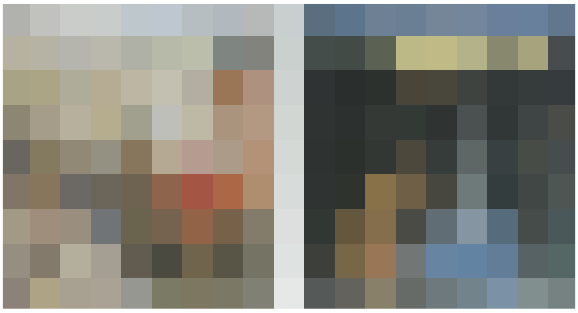
Resim 42. Sol Lewit

Resim 43. Jannis Kounellis

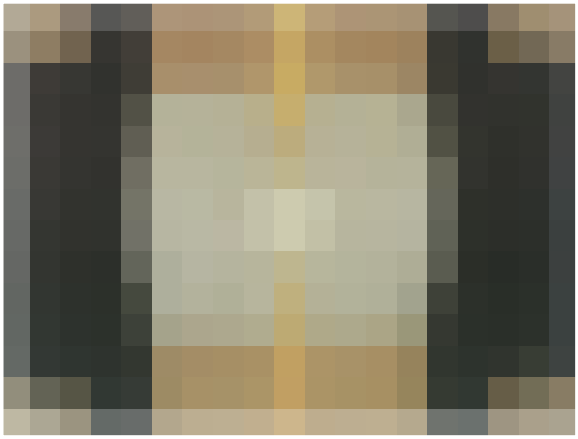
Resim 44. Alberto Abate

Resim 45. Luca Alinari

Resim 46. Aulo

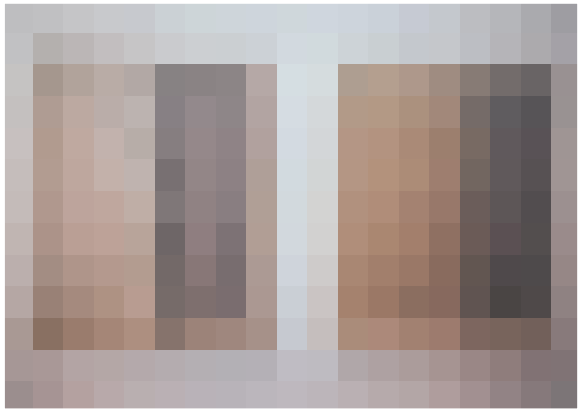
Resim 47. Luciano Bartolini

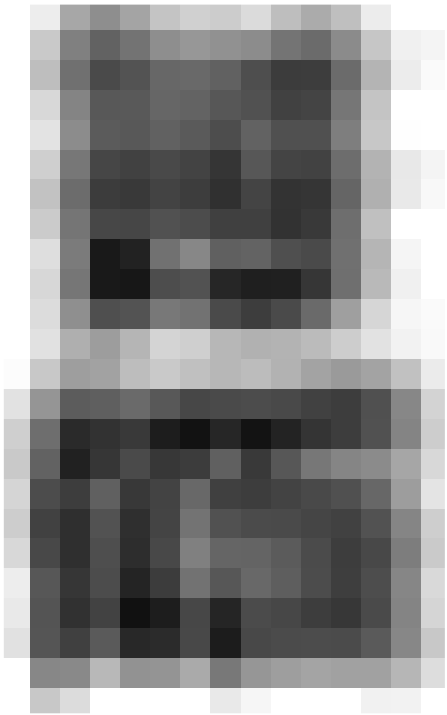
Resim 48. Carlo Bertocci

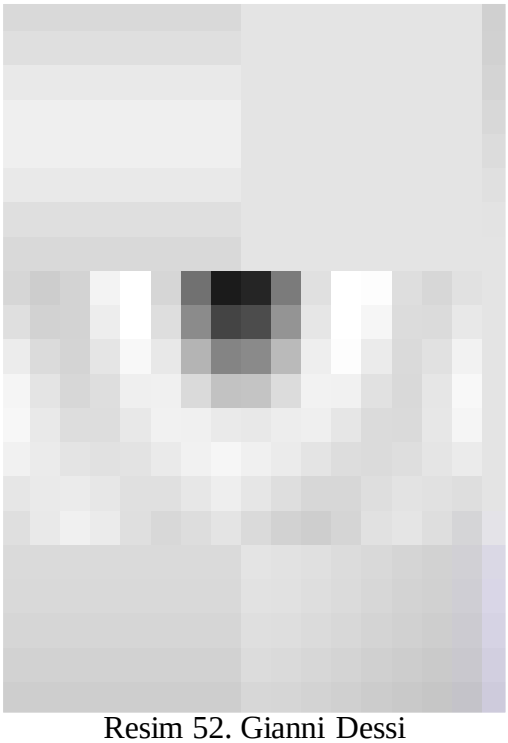
Resim 49. Lorenzo Bonechi

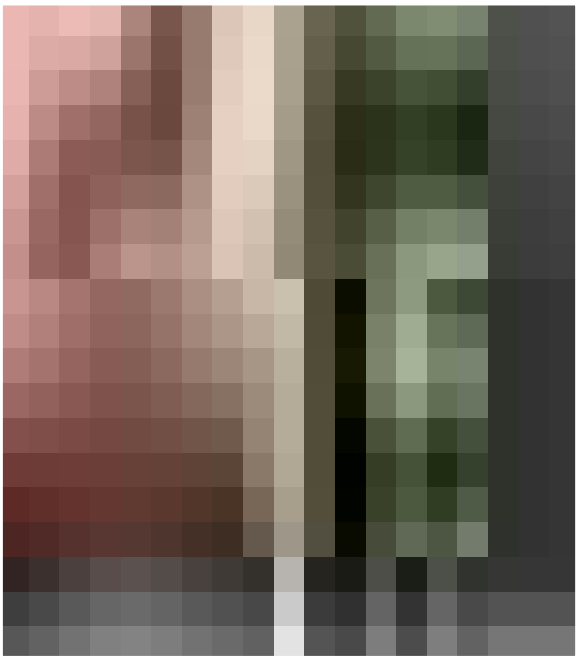
Resim 50. Luigi Campanelli

Resim 51. Bruno Ceccobelli

Resim 52. Gianni Dessi

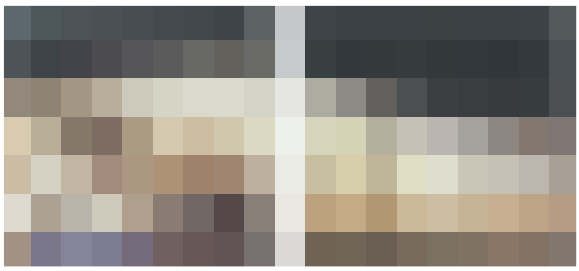
Resim 53. Stefano di Stasio

Resim 54. Lino Frongia

Resim 55. Giuseppe Gailo

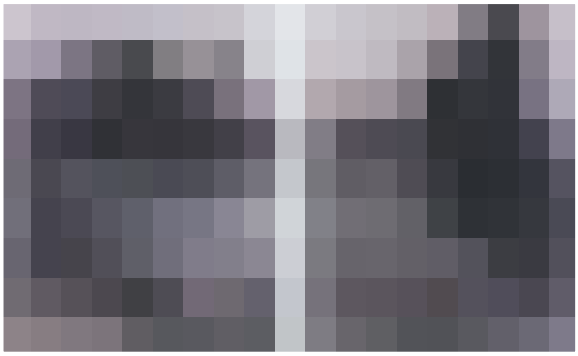
Resim 56. Paolo Gandolfi

Resim 57. Sebastiano Guerrera

Resim 58. Paolo Iacchetti

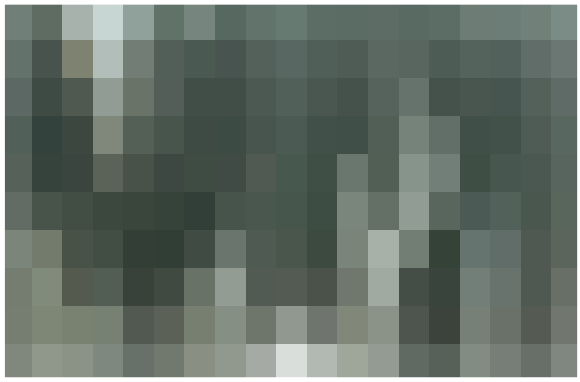
Resim 59. Mario Fallani

Resim 60. Massimo Livaidotti

Resim 61. Nicola Maria Martino

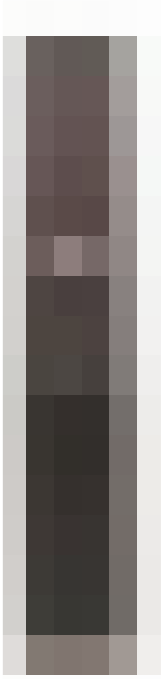
Resim 62. Tomasso Massimi

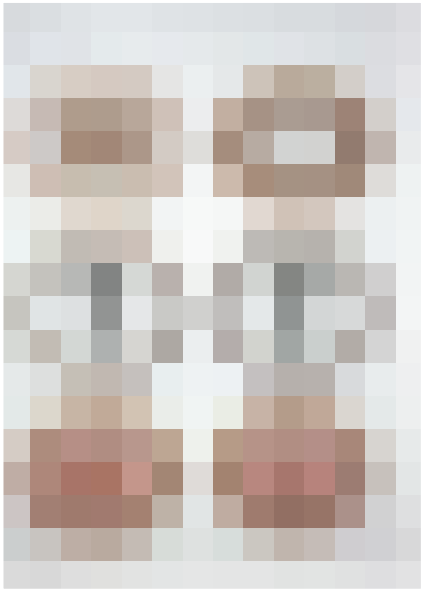
Resim 63. Sabina Mirri

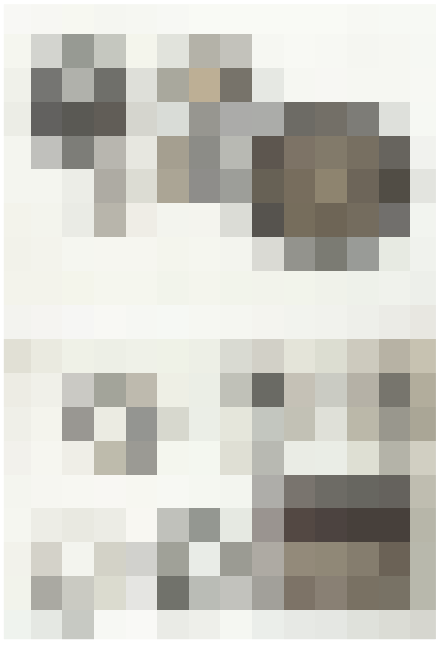
Resim 64. Gianfranco Notargiacomo

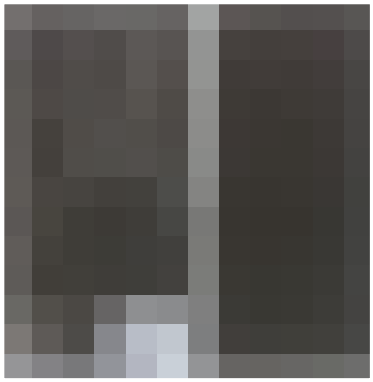
Resim 65. Nunzio

Resim 66. Luca Maria Patella

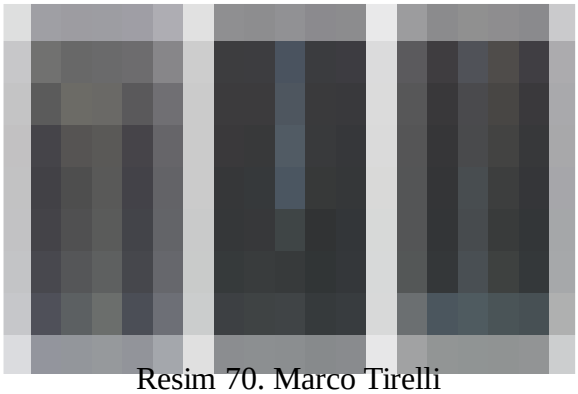
Resim 67. Maurizio Pelegrin

Resim 68- Piero Pizzi Cannella

Resim 69. Giuseppe Salvatori

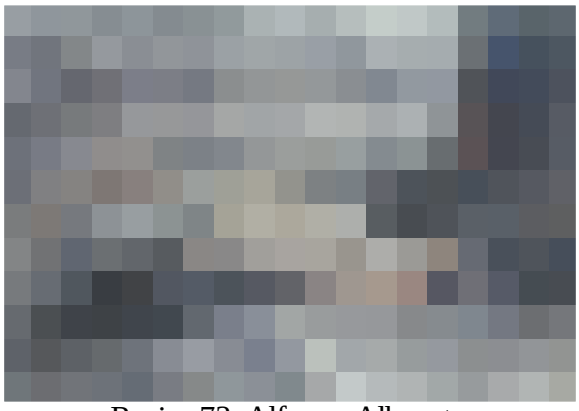
Resim 70. Marco Tirelli

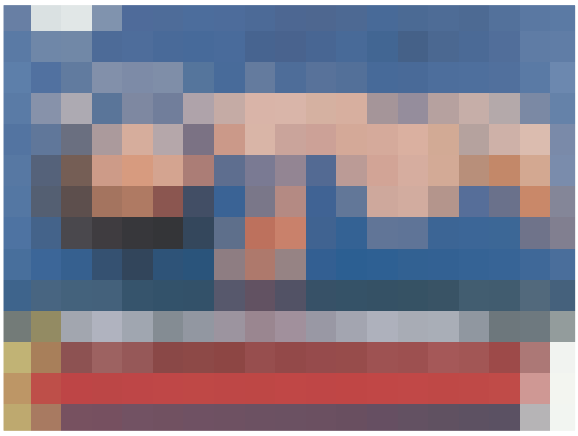
Resim 71. Alessandro Twombly

Resim 72- Walter Gatti

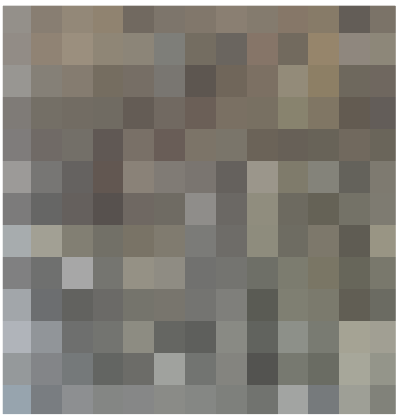
Resim 73. Alfonso Albacete

Resim 74. Carlos Alcolea

Resim 75. Gustavo Adolfo Almarcha

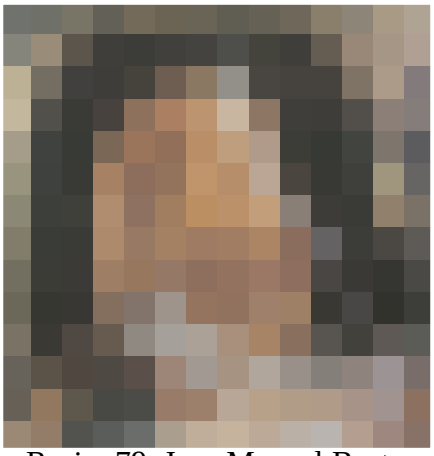
Resim 76- Alfredo Alvarez Plagaro

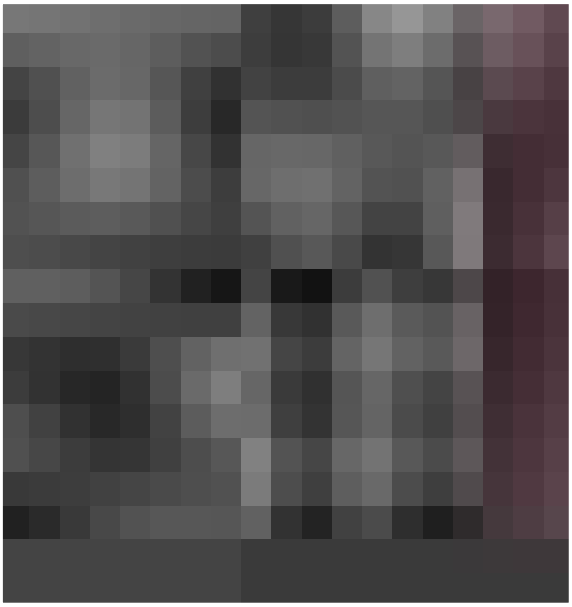
Resim 77. Santiago Arranz

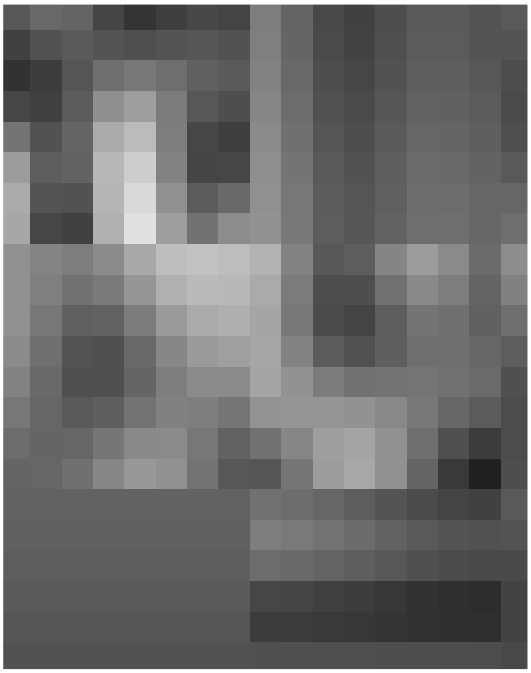
Resim 78. Dis Berlin

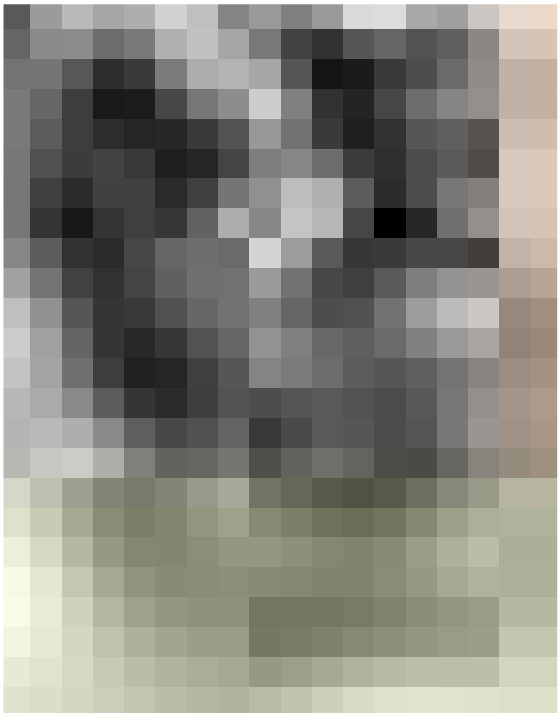
Resim 79. Jose Manuel Broto

Resim 80- Patricio Cabrera

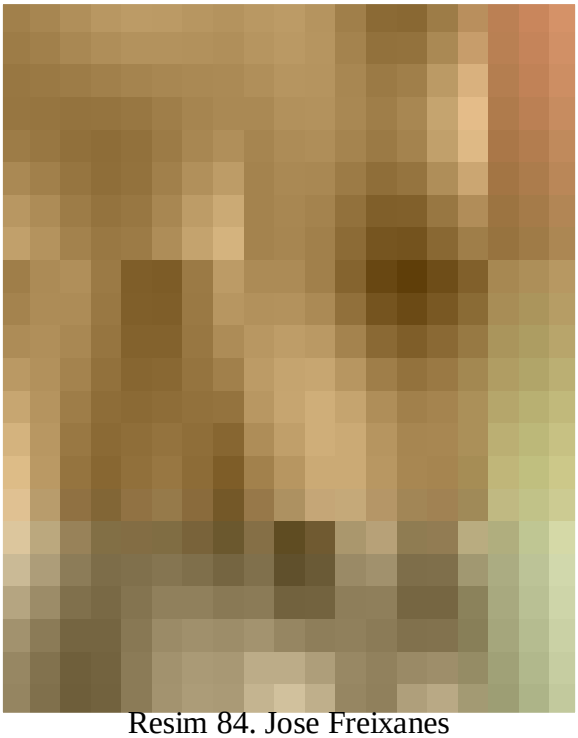
Resim 81. Miguel Angel Campano

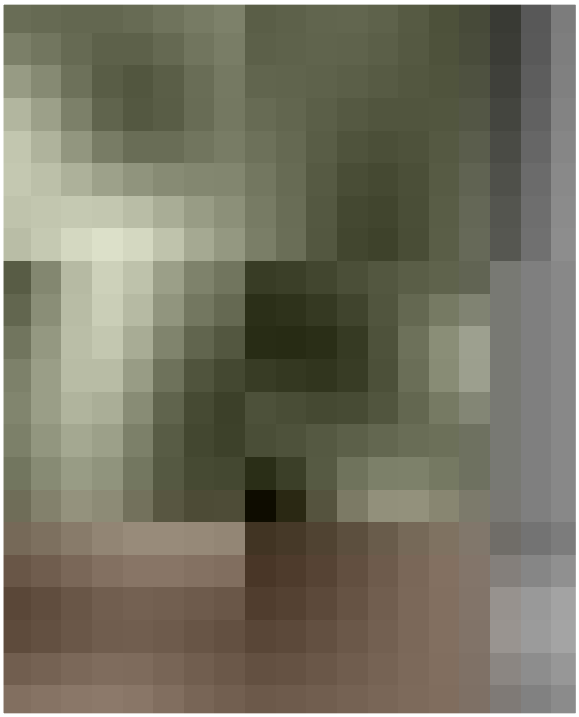
Resim 82. Victoria Civera

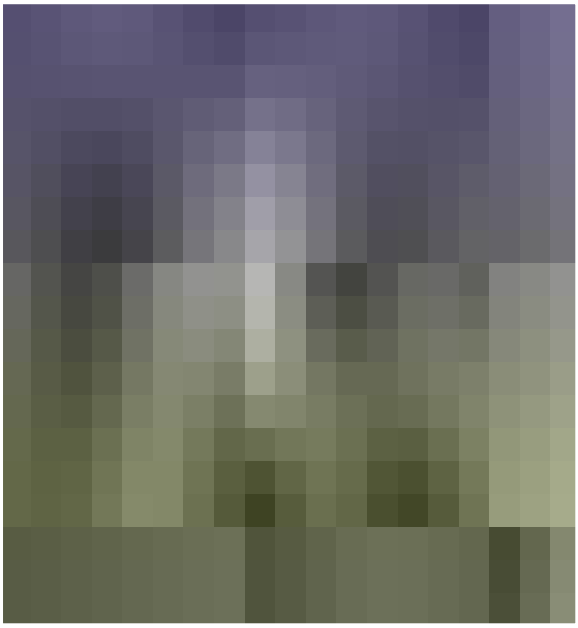
Resim 83. Cesar Fernandez Arias

Resim 84. Jose Freixanes

Resim 85. Patricia Gadea

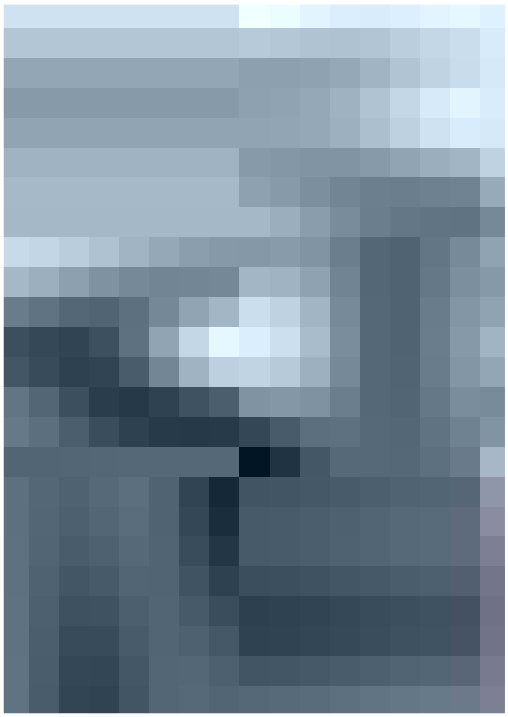
Resim 86. Miguel Galanda

Resim 87. Ferran Garcia Sevilla

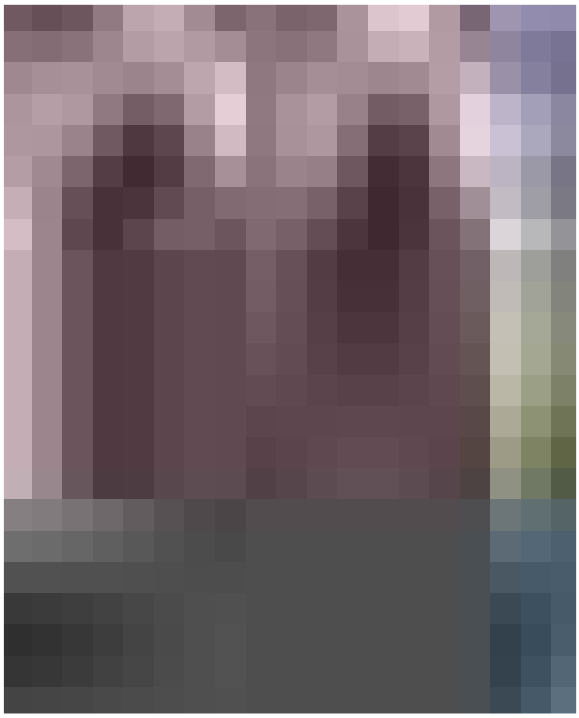
Resim 88. Alejandro Gornemann

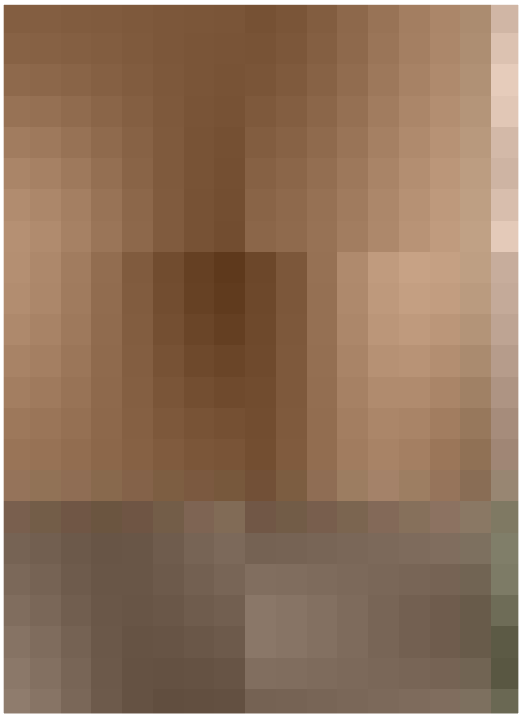
Resim 89. Alfonso Gortazar

Resim 90. Xavier Grau

Resim 91. Menchu Lamas

Resim 92. Anton Lamazares

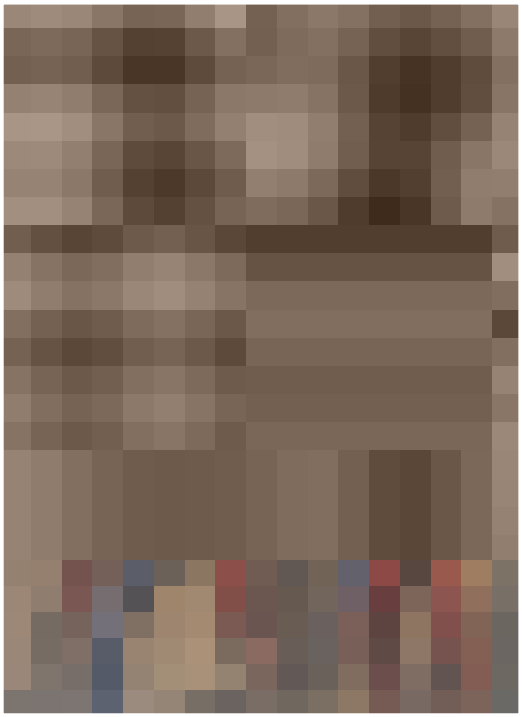
Resim 93. Jose Maldonado

Resim 94. Jesus Maria Lazkano Perez

Resim 95. Din Matamoro

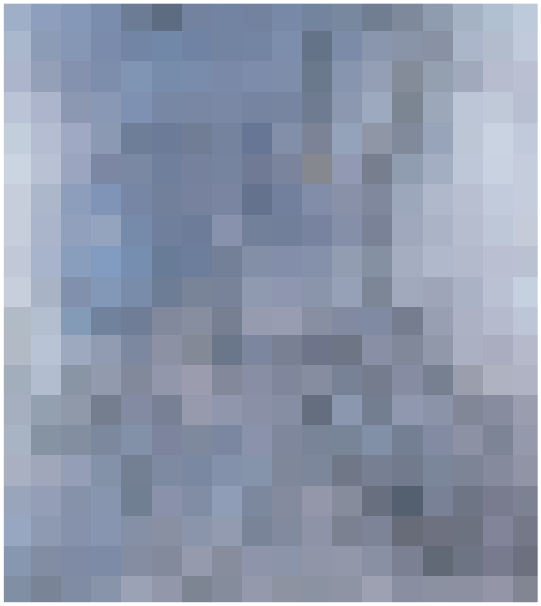
Resim 96. Victor Mira

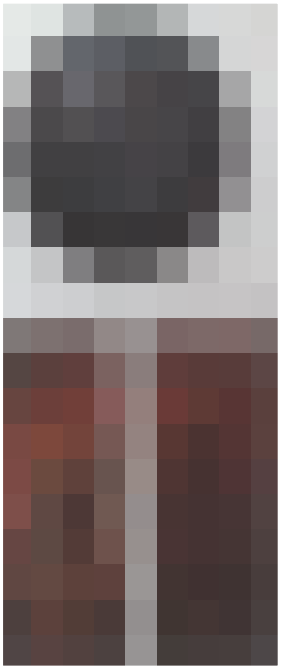
Resim 97. Felicidad Moreno

Resim 98. Guillermo Paneque

Resim 99. Anton Patino

Resim 100. Jose Maria Sicilla

Resim 101. Juan Ugalde

Resim 102. Dario Urzay

Resim 103. Juan Usle

Resim 104. Lourdes Vincente

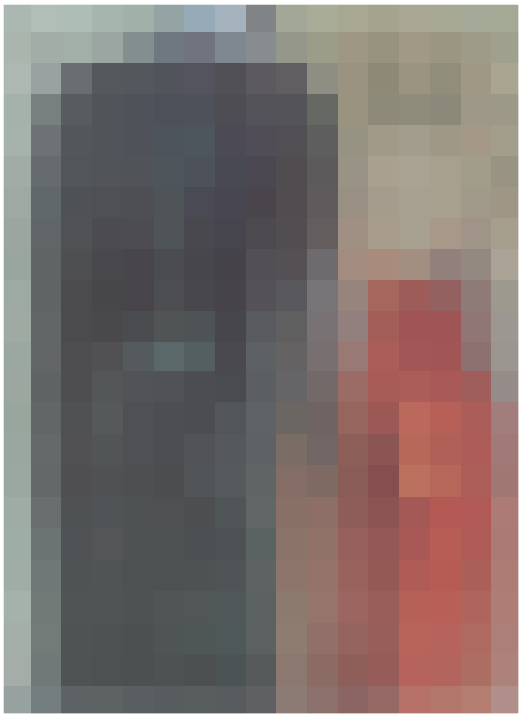
Resim 105. Fuat Acaro lu

Resim 106. Halil Akdeniz

Resim 107. Mevlüt Aky ld z

Resim 108. Bilge Alkor

Resim 109. Hale Arpac o lu

Resim 110. Bedri Baykam

Resim 111. Adem Genç

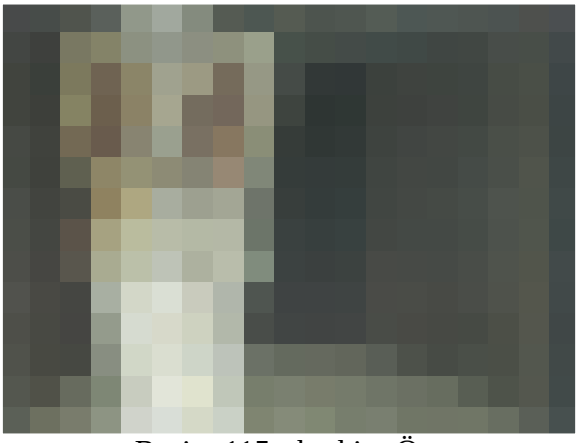
Resim 112. As m ler

Resim 113. Özer Kaba

Resim 114. Komet

Resim 115. brahim Örs

Resim 116. Nedret Sekban

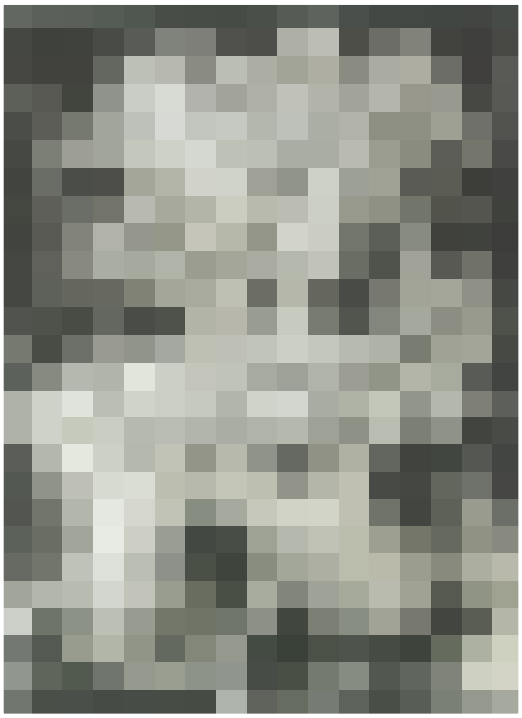
Resim 117. Yavuz Tanyeli

Resim 118. Esat Tekand

Resim 119. enol Yorozlu

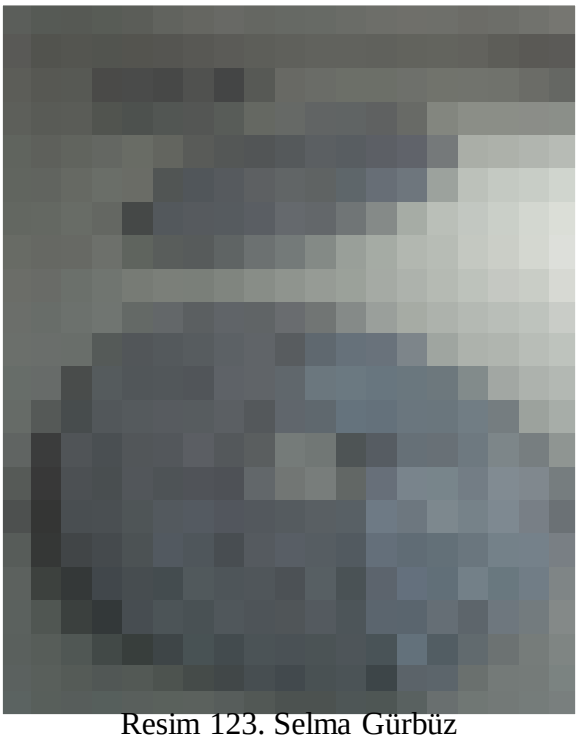
Resim 120. Selim Altan

Resim 121. Arzu Ba aran

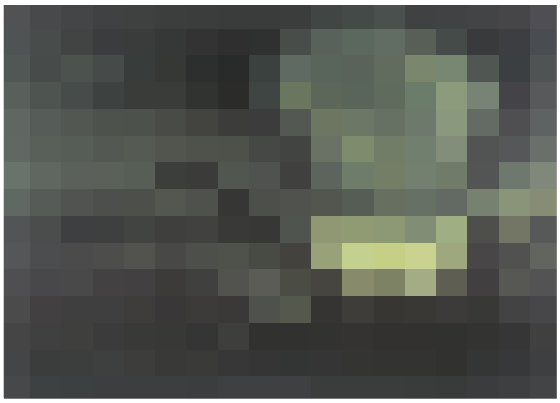
Resim 122. Haluk Gedik

Resim 123. Selma Gürbüz

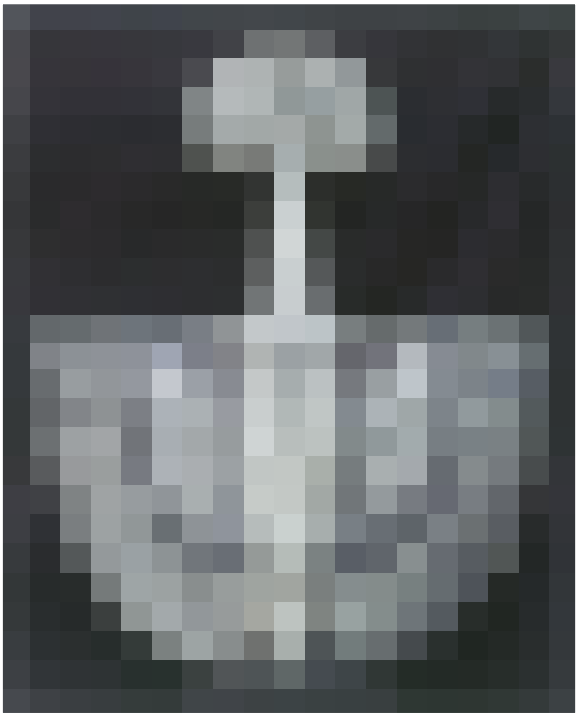
Resim 124. Bahar Kocaman

Resim 125. Murat Morova

Resim 126. Argun Okumu o lu

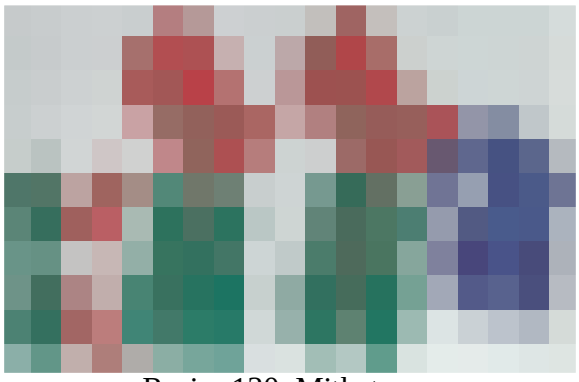
Resim 127. eyma Reiso lu

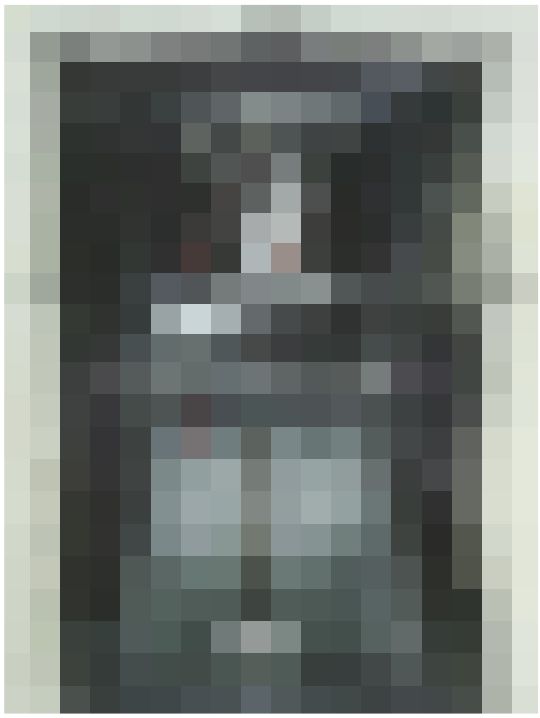
Resim 128. Gonca Sezer

Resim 129. Murat Sinkil

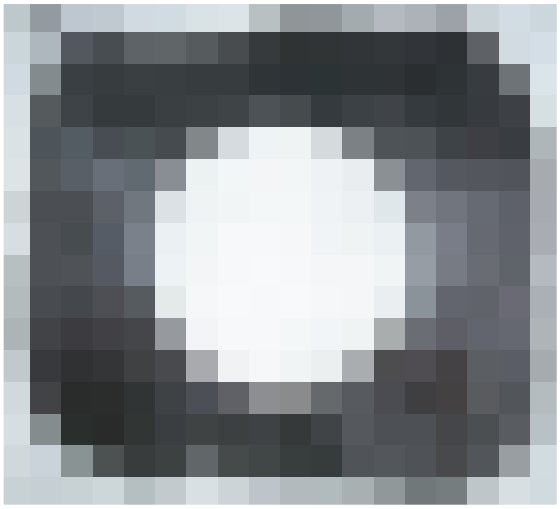
Resim 130. Mithat en

Resim 131. Emre Zeytino lu

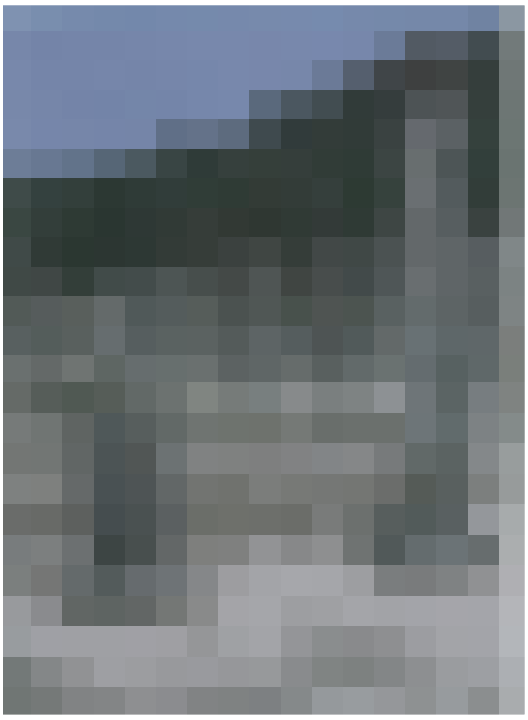
Resim 132. Marco Del Re

Resim 133. Rudy Pijpers

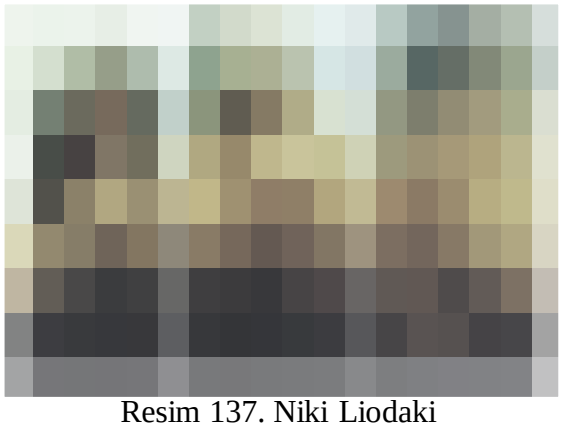
Resim 134. Evgeniya Demnievska

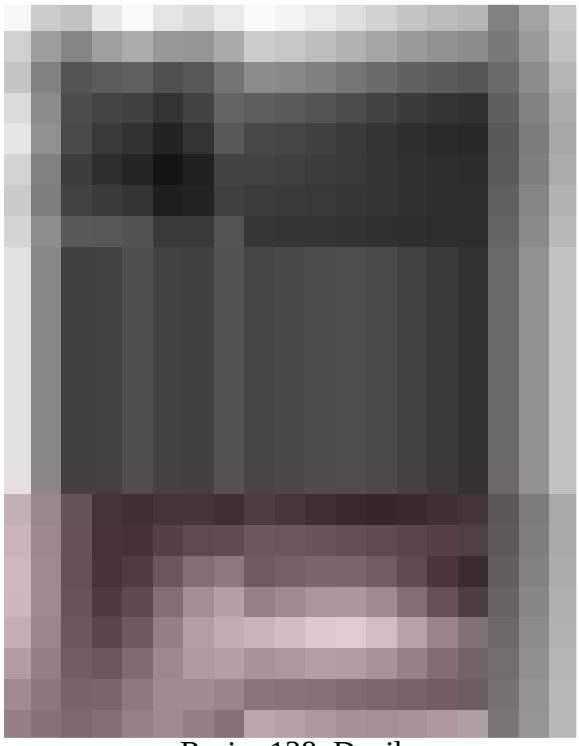
Resim 135. Dimitri Alithinos

Resim 136. Marios Spiliopoulos

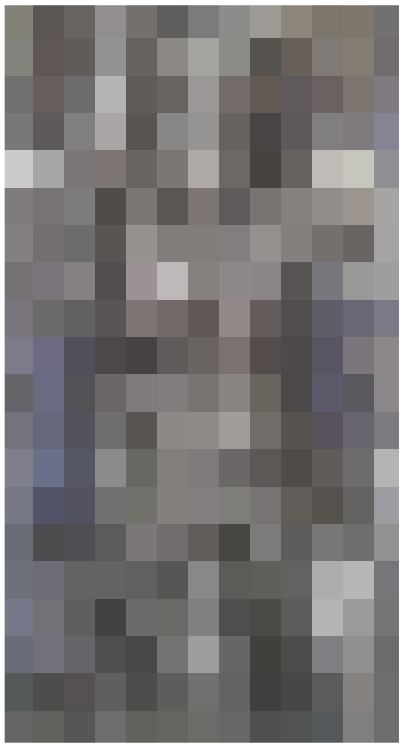
Resim 137. Niki Liodaki

Resim 138. Danil

Resim 139. Mariana Strapataski

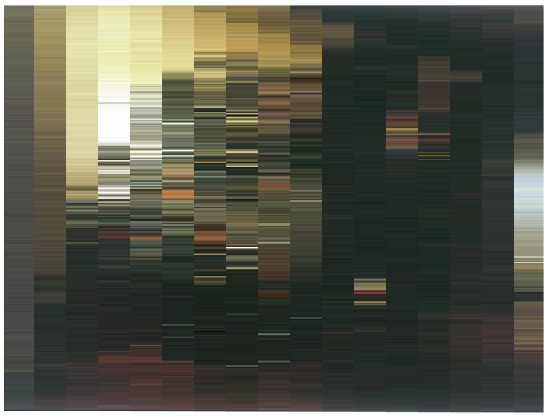

Resim 140- Xavier Franquesa Llopart

Ek 3. III. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1. David Avalos&Debroah Small

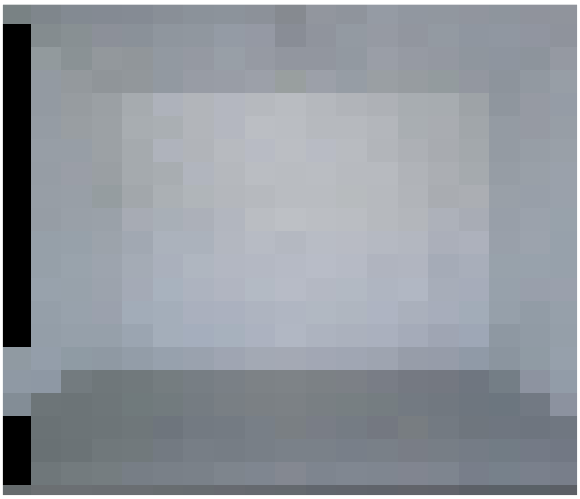
Resim 2. Amalia Mesa&Bains

Resim 3. Hulleah Ts nh nah J nnie

Resim 4. Manfred Erjautz

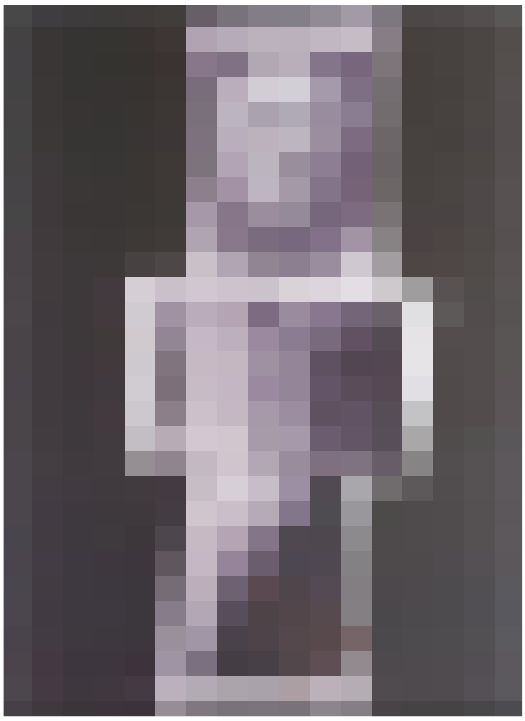
Resim 5. Richard Hoeck

Resim 6. H emo Zobernig

Resim 7. Jan Fabre

Resim 8. Georgi Rouzhev

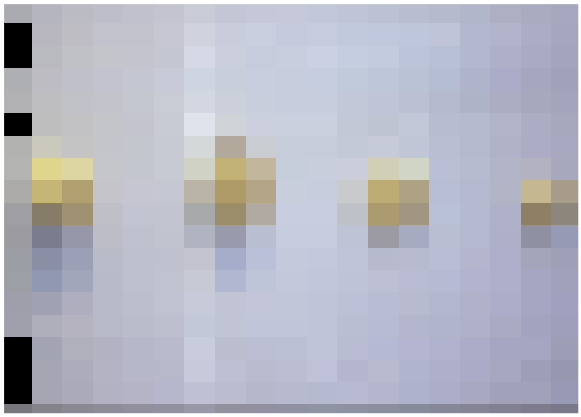
Resim 9. Nedko Solakov

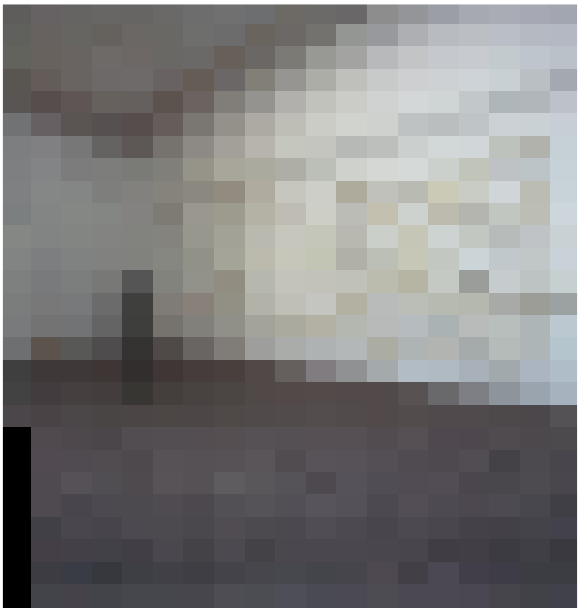
Resim 10. Absalon

Resim 11. Christian Boltanski

Resim 12. Jean Michel Othoniel

Resim 13. Sonja Oudendijk

Resim 14. Joseph Semah

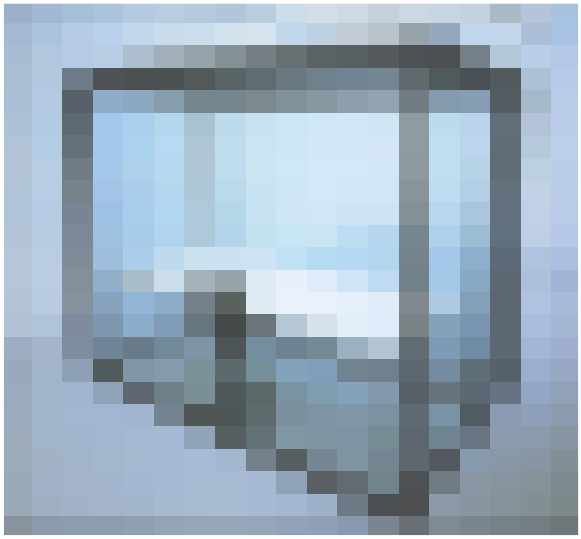
Resim 15. Seymouy Likely

Resim 16. Willem Sanders

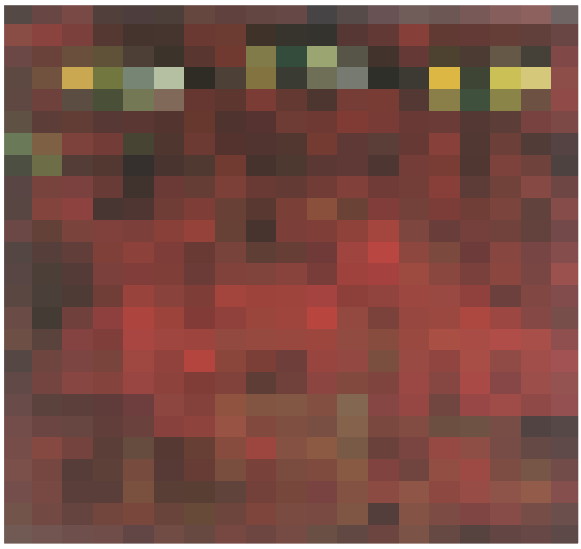
Resim 17. Hannah Collins

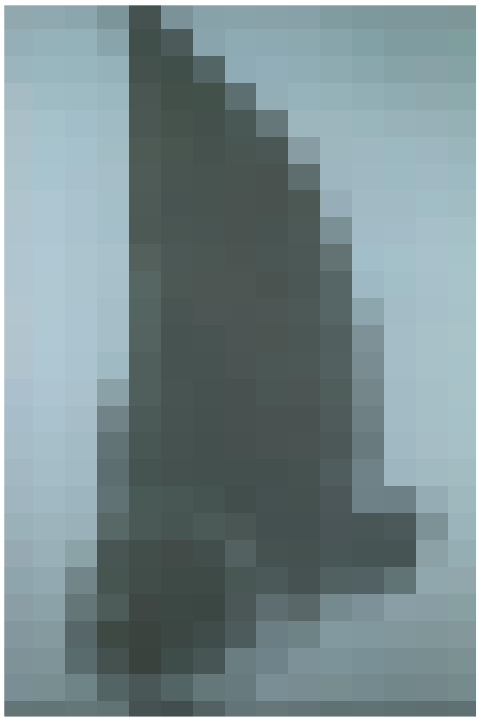
Resim 18. Damien Hirst

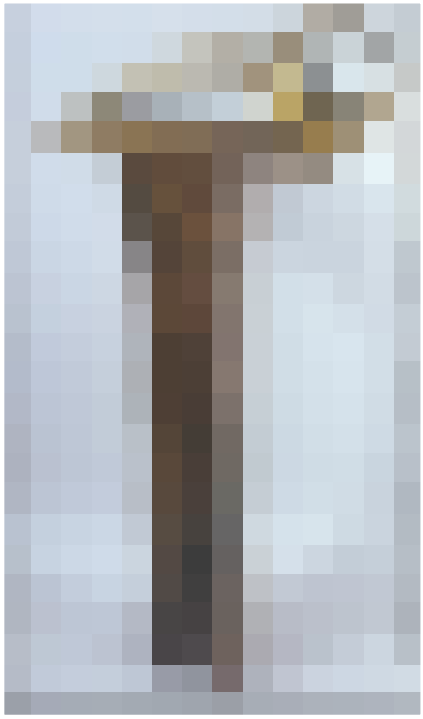
Resim 19. Sergi Agular

Resim 20. Dario Alvarez Basso

Resim 21. Darya Von Berner

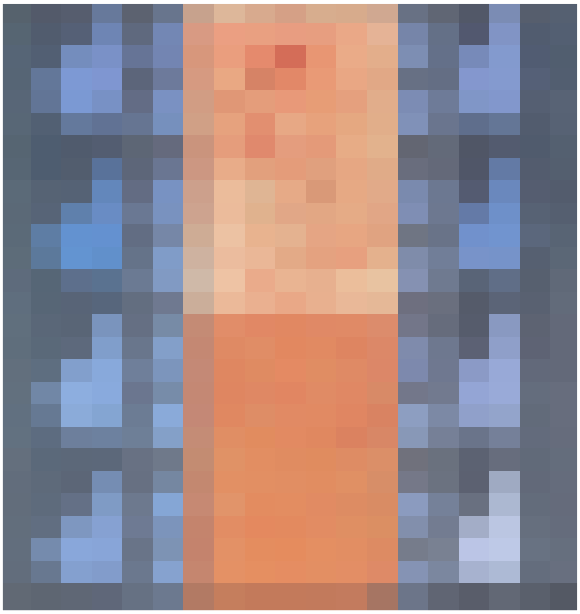
Resim 22. Francisco L. Quintanilla

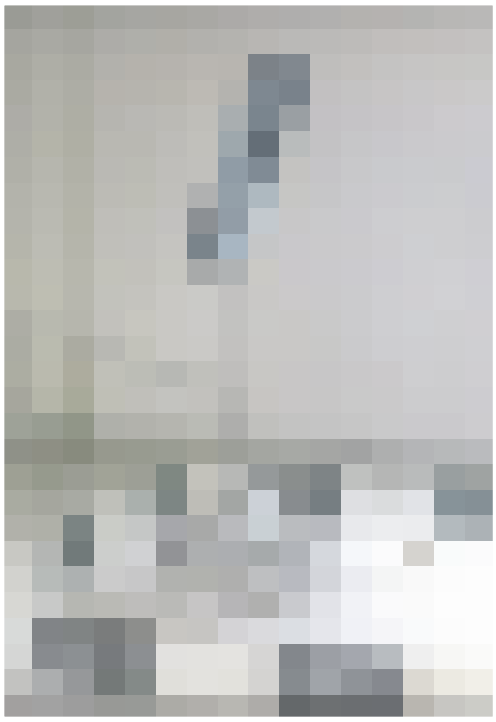
Resim 23. Juan Usle

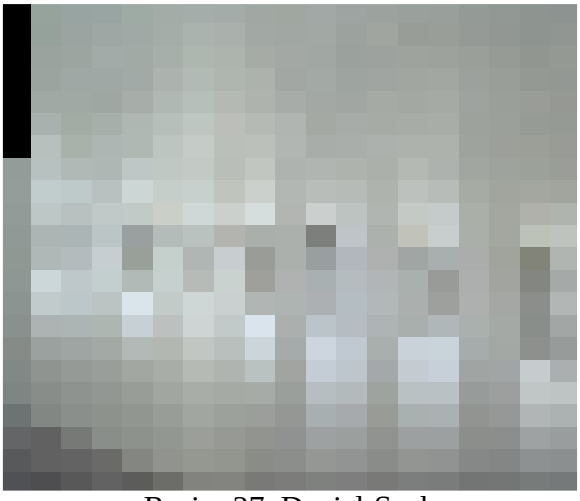
Resim 24. Pinchas Cohen Gan

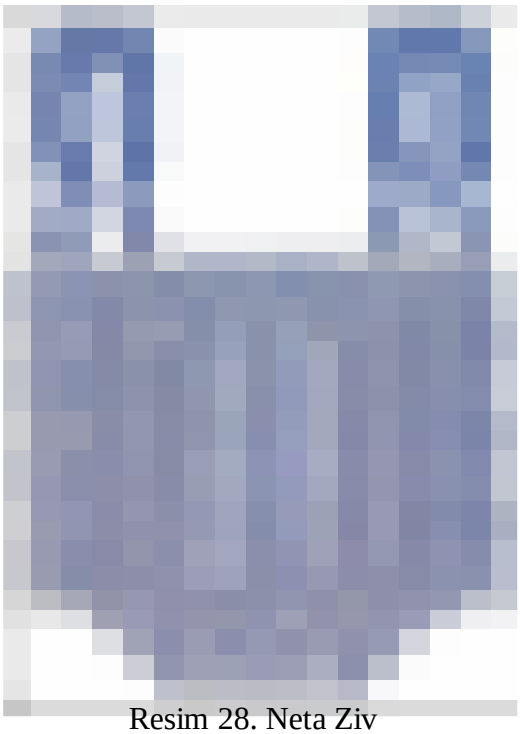
Resim 25. Atsmon Ganor

Resim 26. Zvika Kantor

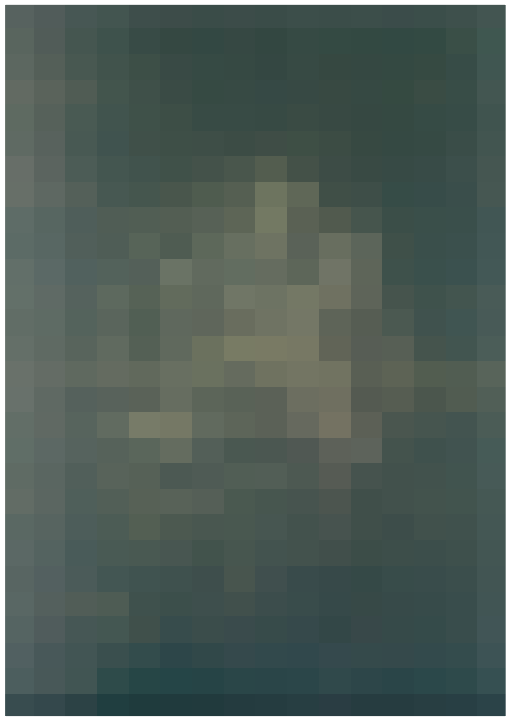
Resim 27. Daniel Sack

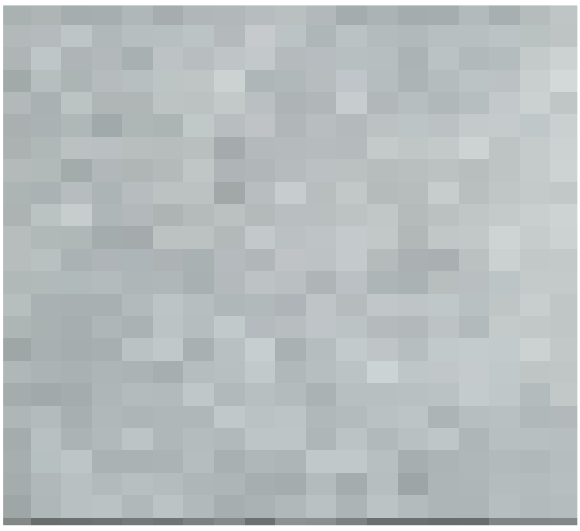
Resim 28. Neta Ziv

Resim 29. Stefano Ariente

Resim 30. Domenico Bianchi

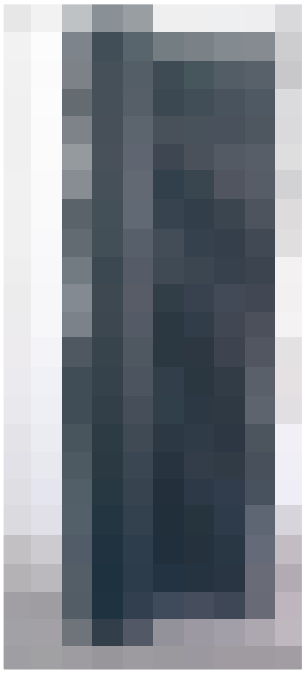
Resim 31. Sergio Fermariello

Resim 32. Alberto Garutti

Resim 33. Franco Guerzoni

Resim 34. Nunzio

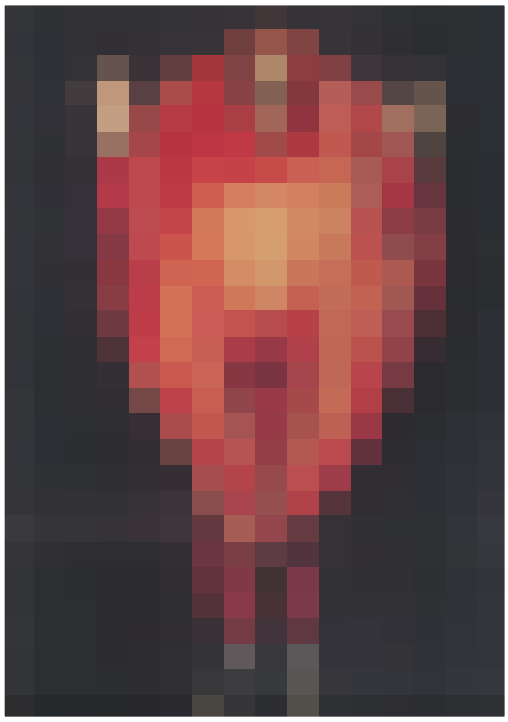
Resim 35. Eleanor Bond

Resim 36. Colin Campbell

Resim 37. Catherine Collins

Resim 38. Shawna Dempsey

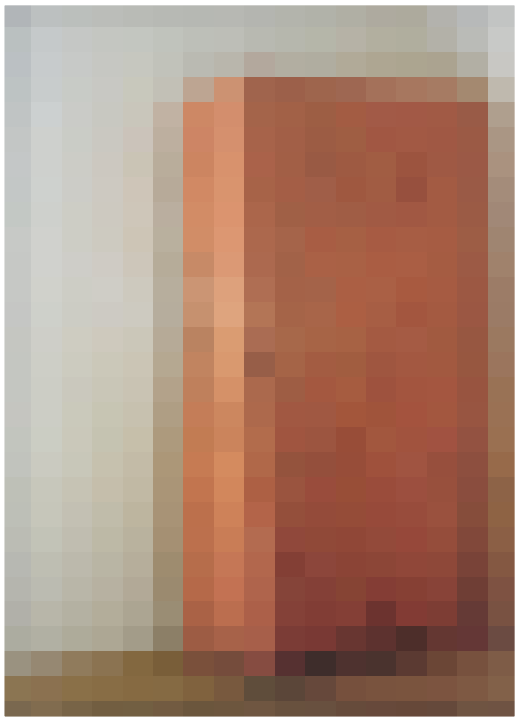
Resim 39. Jana Sterbak

Resim 40. Joanne Tod

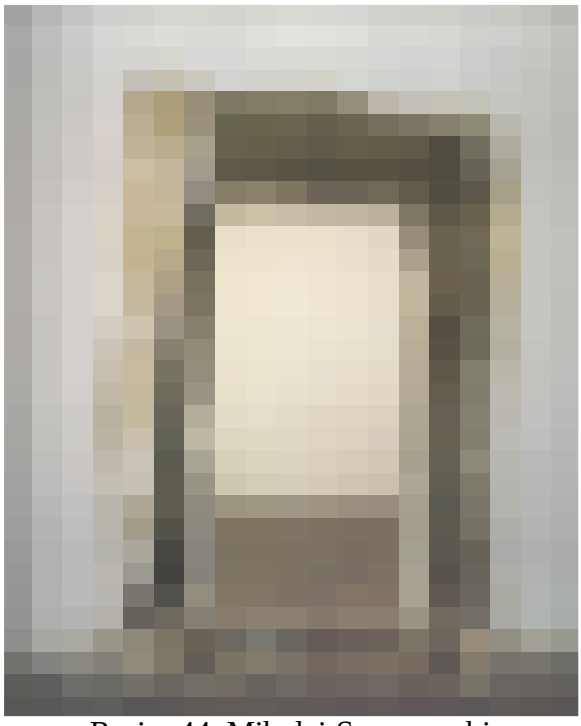
Resim 41. J n-Me Yoon

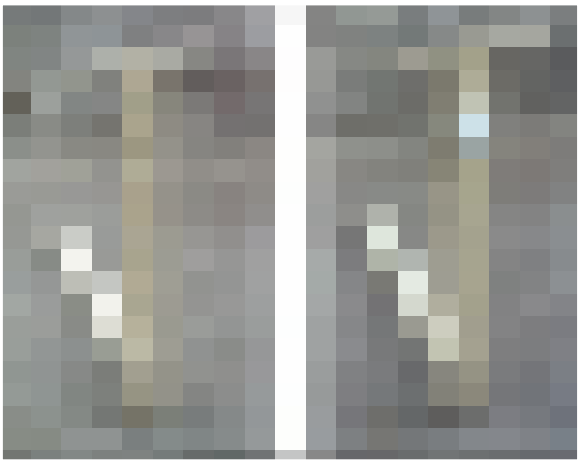
Resim 42. Zuzanna Baranowska

Resim 43. Mariusz Kruk

Resim 44. Mikolaj Smoczynski

Resim 45. SubREAL

Resim 46. Jurii Albert

Resim 47. Jurii Avvakumov

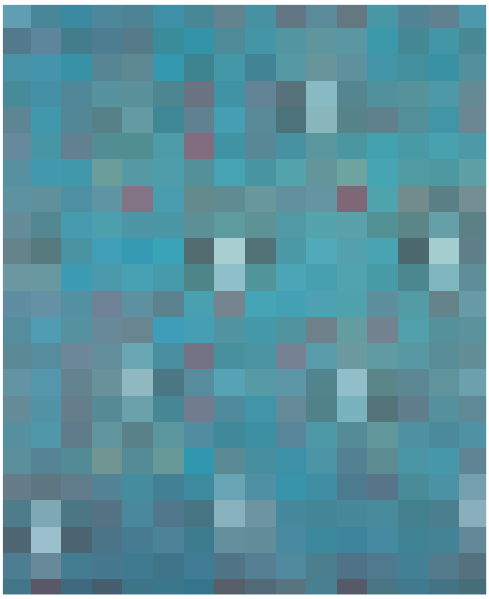
Resim 48. Sergei Shutov

Resim 49. Boli

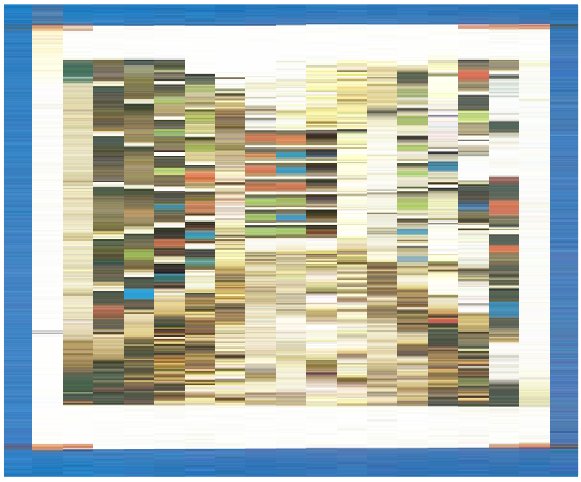
Resim 50. Andrei Filippov

Resim 51. Dimitri Dutoff

Resim 52. Vladimir Kuprianov

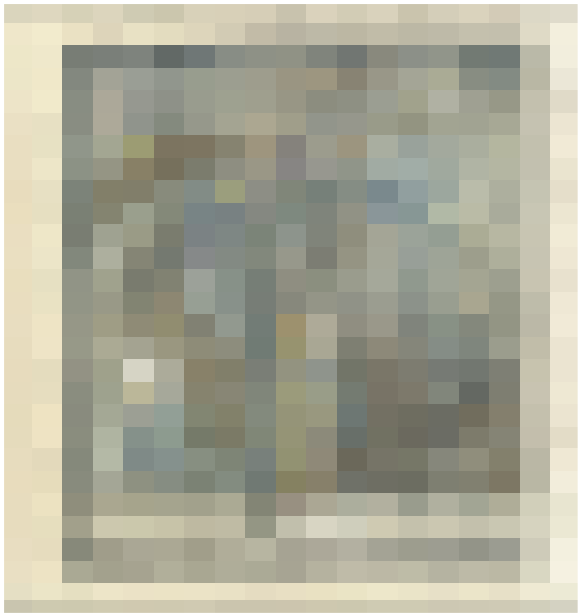
Resim 53. Jurii Leiderman

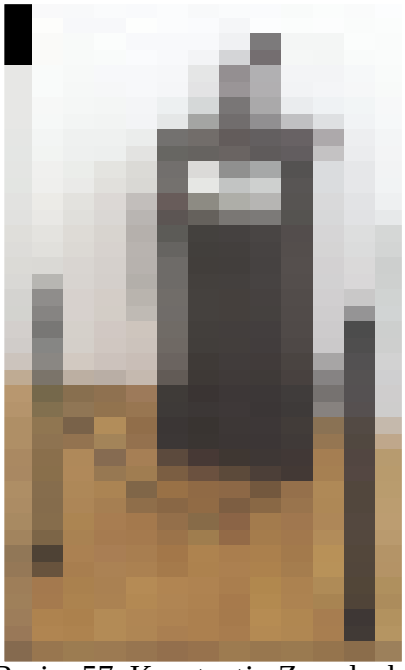
Resim 54. gor Kaminnik & Vadim Fishkin & Andrei Scholokov

Resim 55. Revololutionary Carrier

Resim 56. Georgi Ostritsov

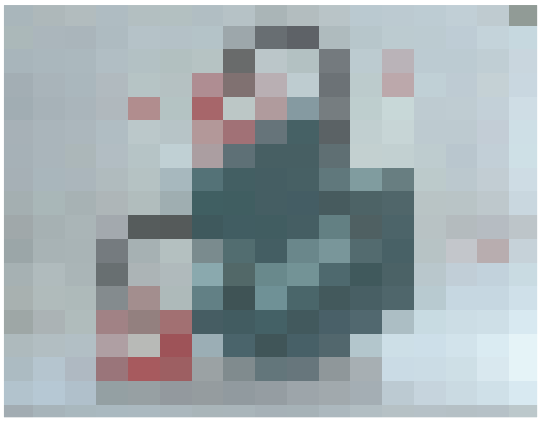
Resim 57. Konstantin Zvezdoche

Resim 58. Selim Birsel

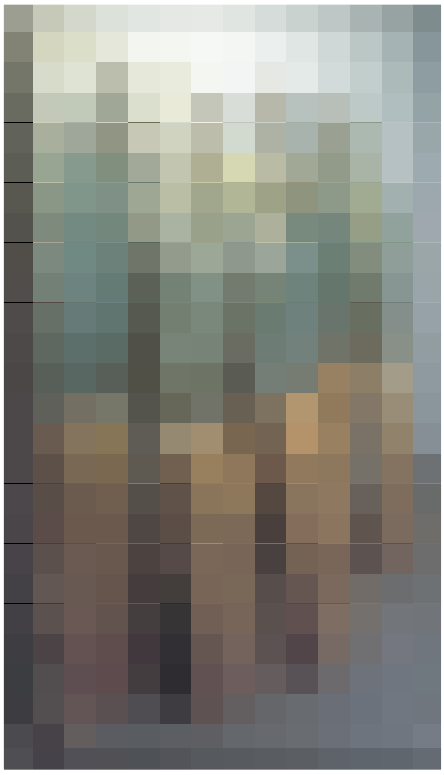
Resim 59. Gülsün Karamustafa

Resim 60. Hakan Onur

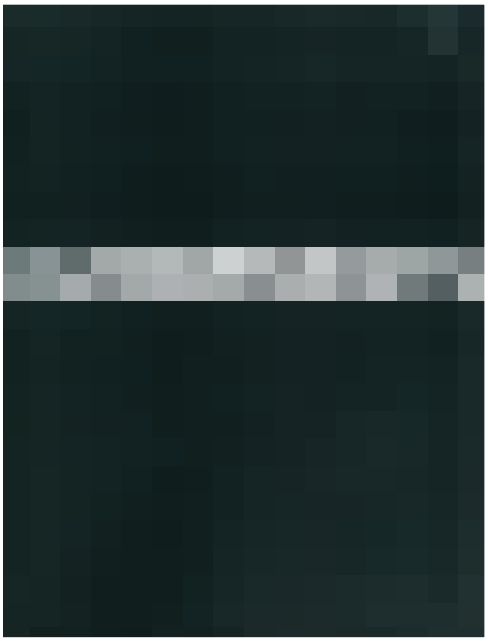
Resim 61. Hale Tenger

Resim 62. Canan Tolon

Resim 63. Richard A. Lou/Robert Sanchez

Resim 64. Matta Wagnest

Resim 65. Lyuben Koslov

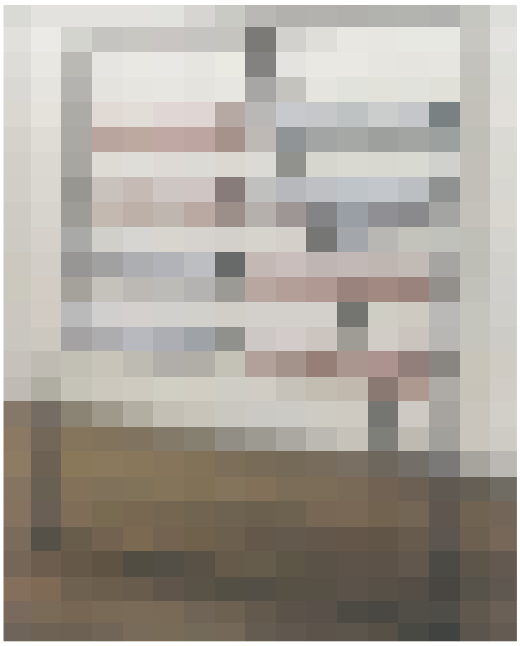
Ek 4. IV. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1. Marina Abramovic

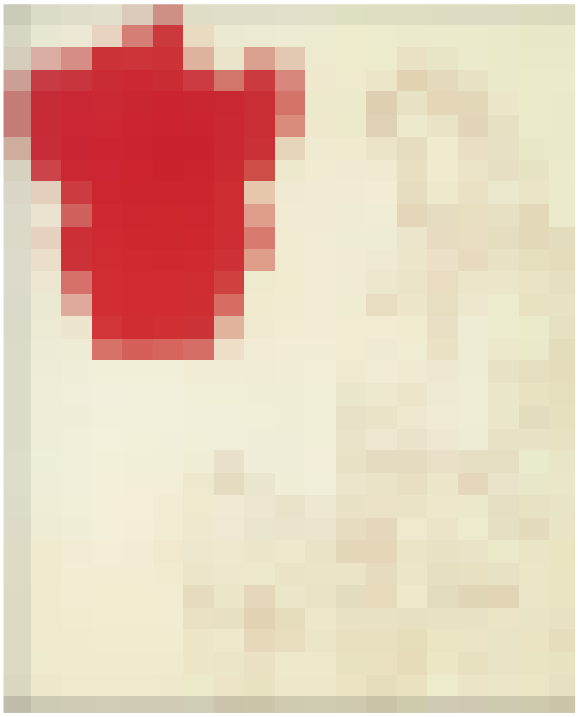
Resim 2. Hakan Akçura

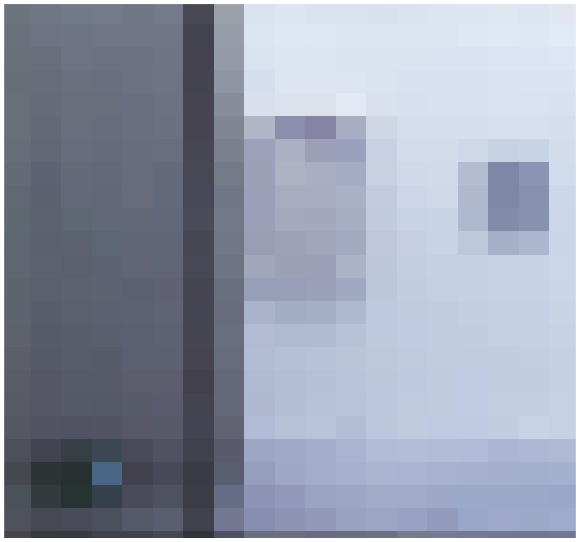
Resim 3. Fatma Binnaz Akman

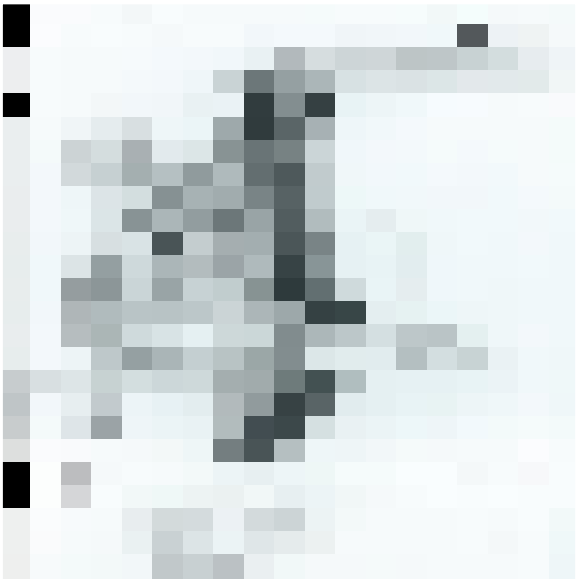
Resim 4. Hüseyin B. Alptekin & Michael D. Morris

Resim 5. Ghada Amer

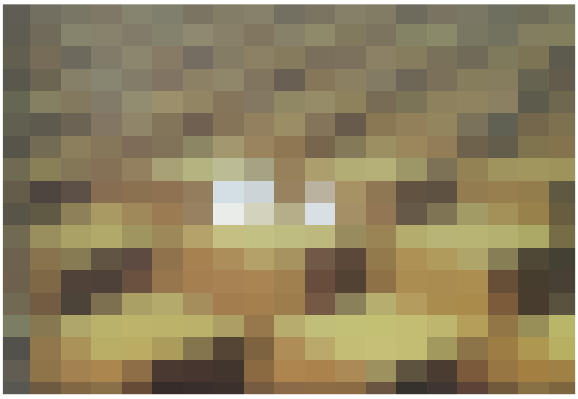
Resim 6. Tiong Ang

Resim 7. Gilles Barbier

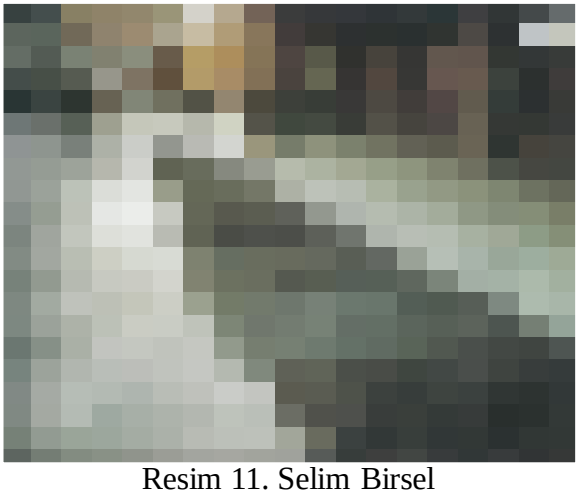
Resim 8. Joze Bars

Resim 9. Balazs Beöthy

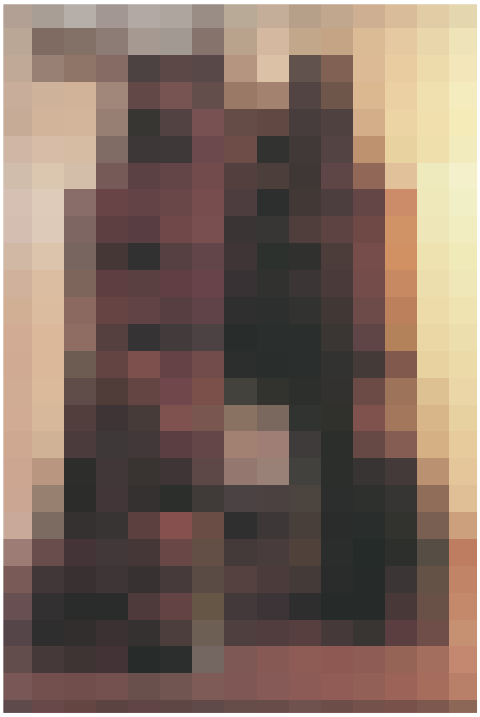
Resim 10. Joseph Beuys

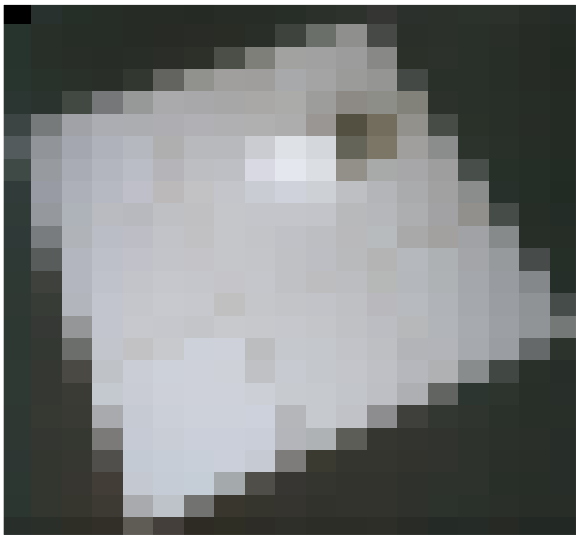
Resim 11. Selim Birsel

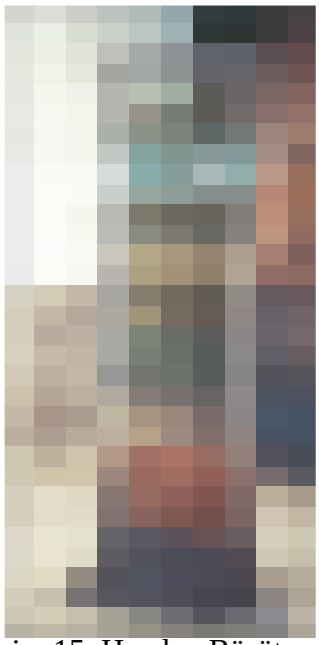
Resim 12. Barbara Bloom

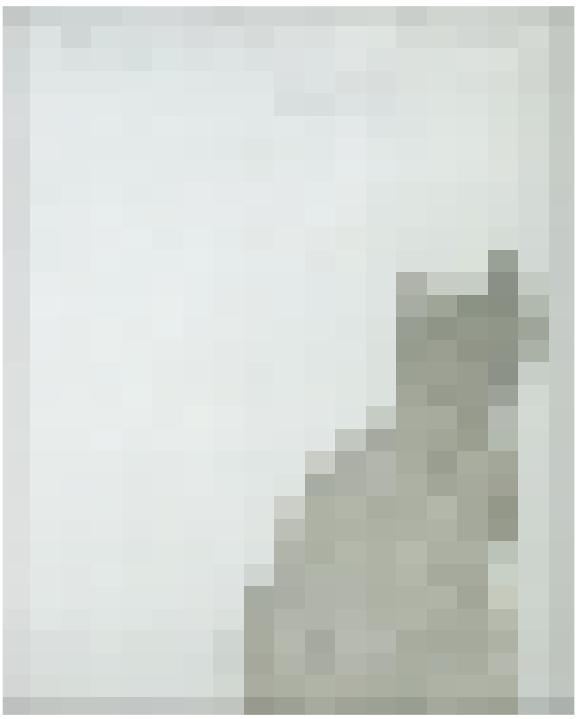
Resim 13. Montien Boonma

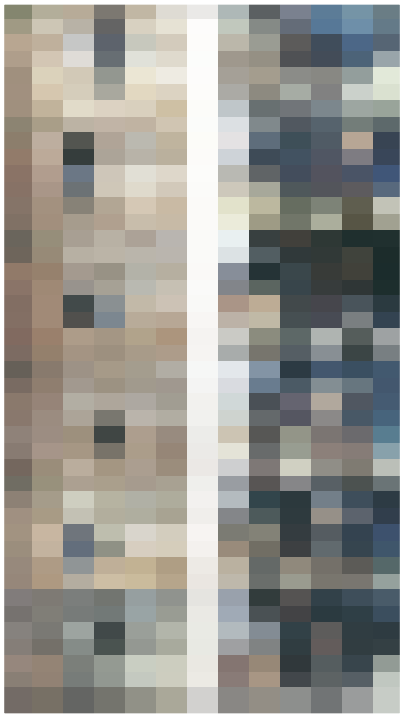
Resim 14. Luchezar Boyadjiev

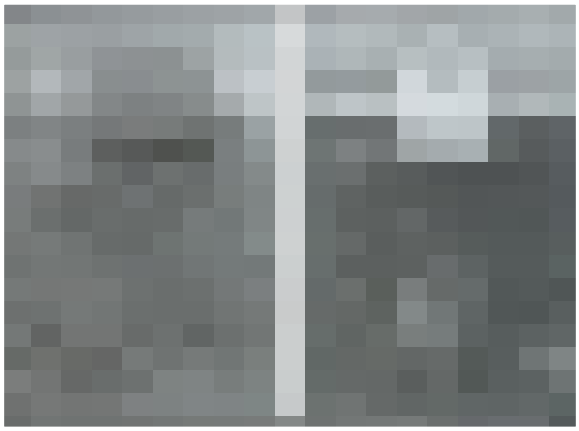
Resim 15. Handan Börüteçene

Resim 16. Marcel Broodthaers

Resim 17. Jean-Baptiste Bruant

Resim 18. Sophie Calle

Resim 19. Duck-Hyun Cho

Resim 20. Tom Claassen

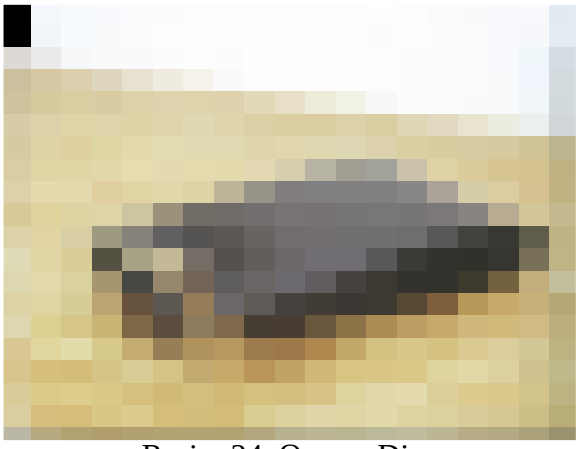
Resim 21. Mat Collishaw

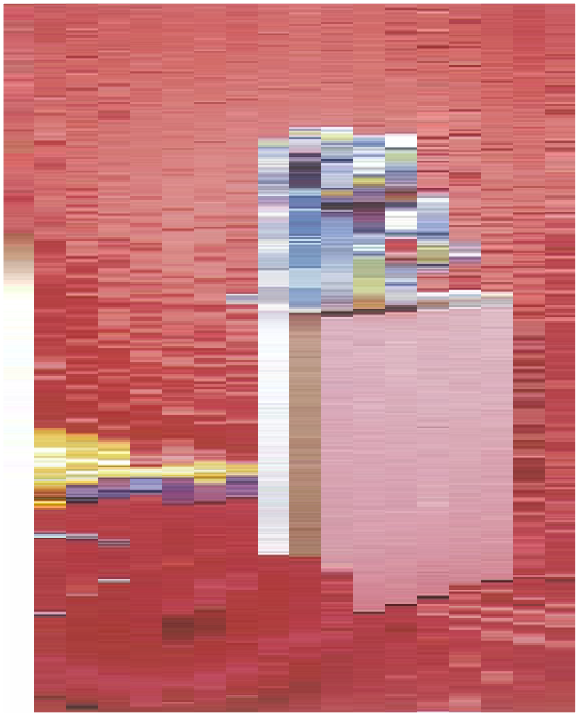
Resim 22. Arzu Çak r

Resim 23. Cengiz Çekil

Resim 24. Osman Dinç

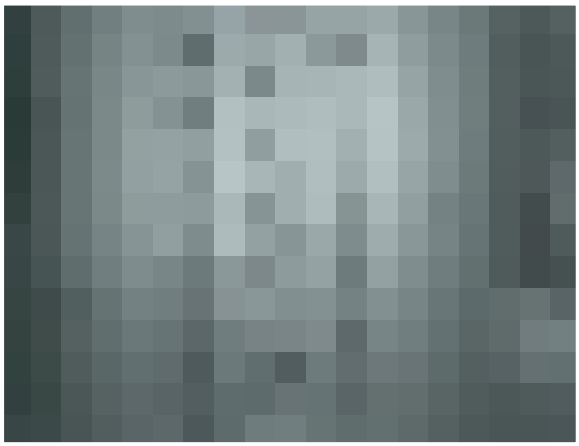
Resim 25. Mikala Dwyer

Resim 26. Maria Eichhorn

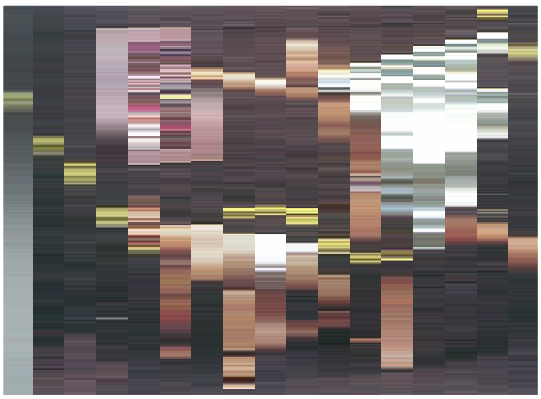
Resim 27. Mohammed El Baz

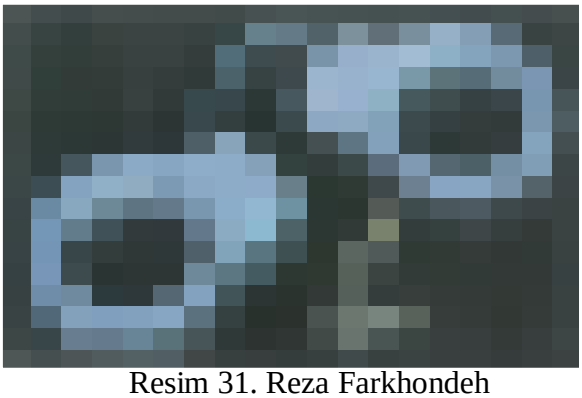
Resim 28. Ay e Erkmen

Resim 29. Esra Ersen

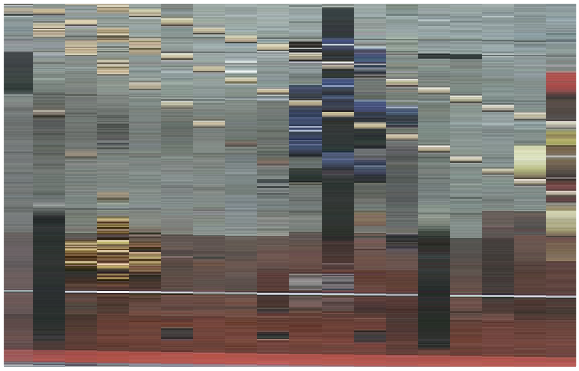
Resim 30. Euroartist Bucharest

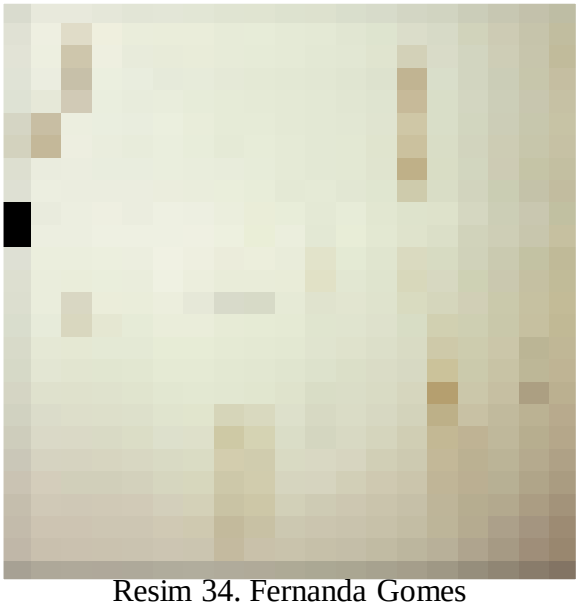
Resim 31. Reza Farkhondeh

Resim 32. Ceal Floyer

Resim 33. Zvi Goldstein

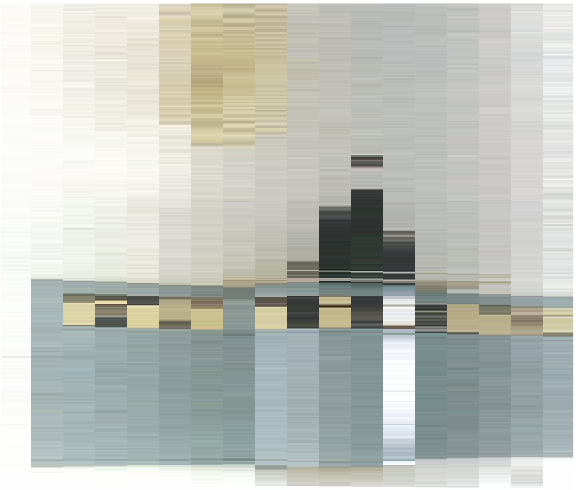
Resim 34. Fernanda Gomes

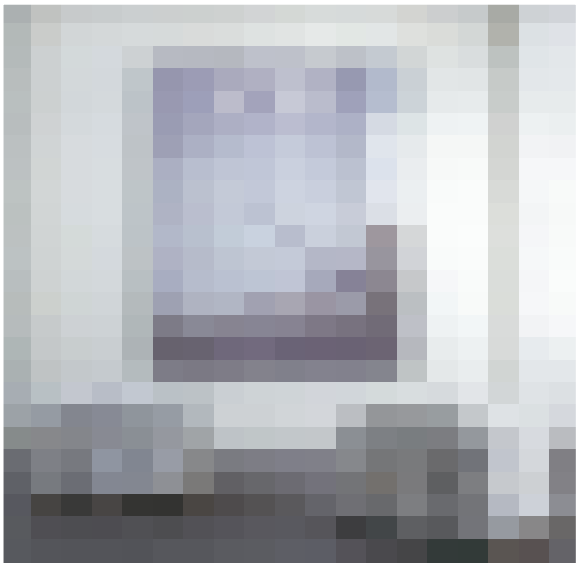
Resim 35. Joy Gregory

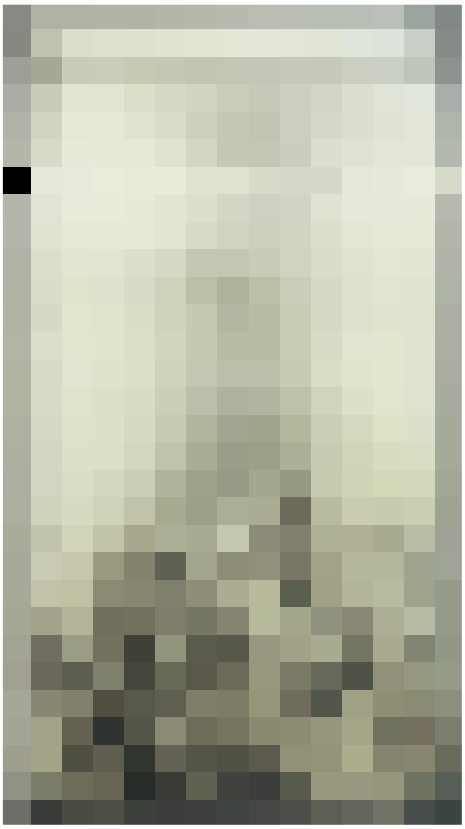
Resim 36. Zaha Hadid

Resim 37. Jusuf Hadzifejzovic

Resim 38. Raymond Hains

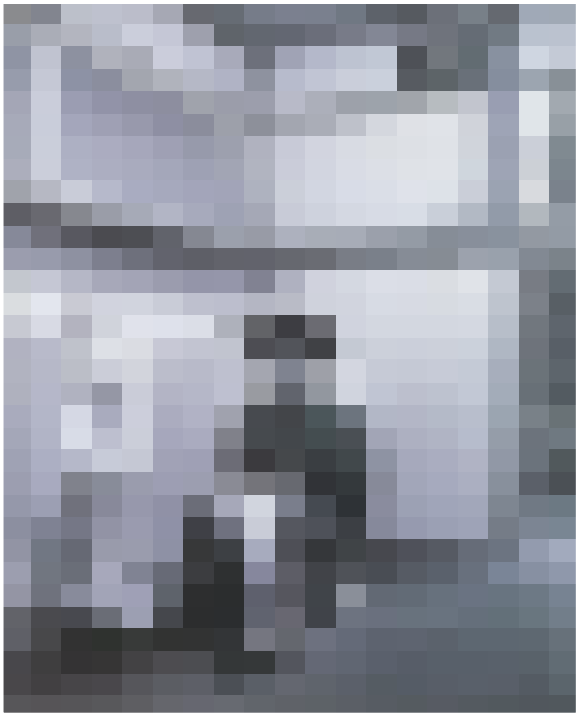
Resim 39. Fariba Hajamadi

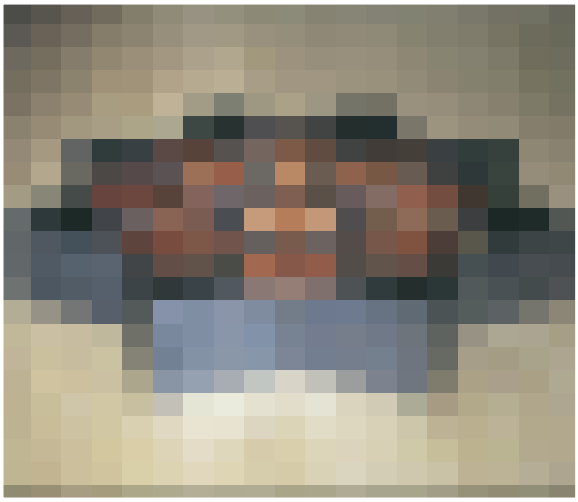
Resim 40. Mona Hatoum

Resim 41. Romuald Hazoume

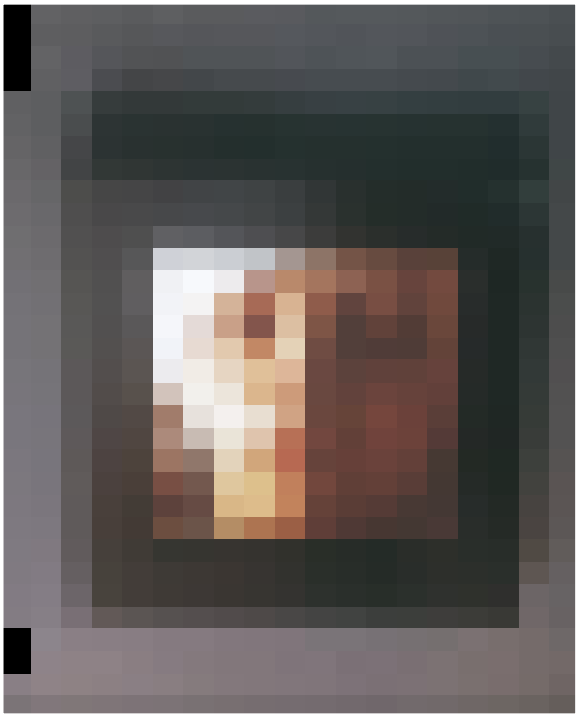
Resim 42. Noritoshi Hirakawa

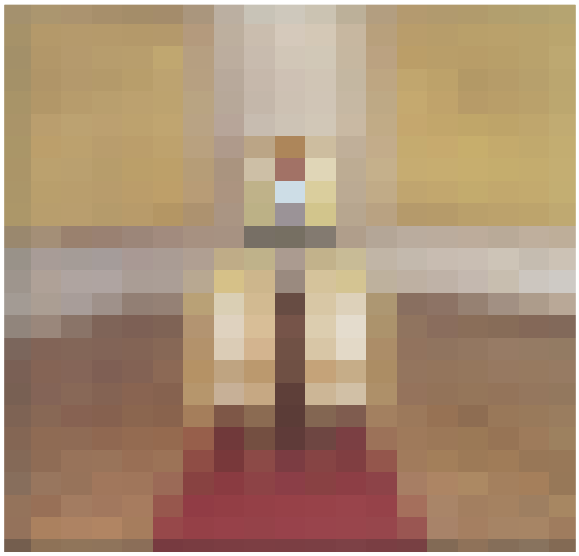
Resim 43. Shirazeh Houshiary

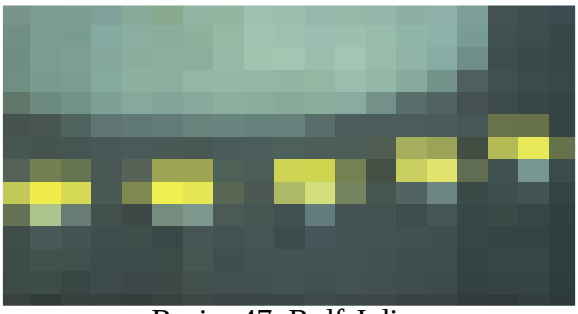
Resim 44. Murat I k

Resim 45. Alfredo Jaar

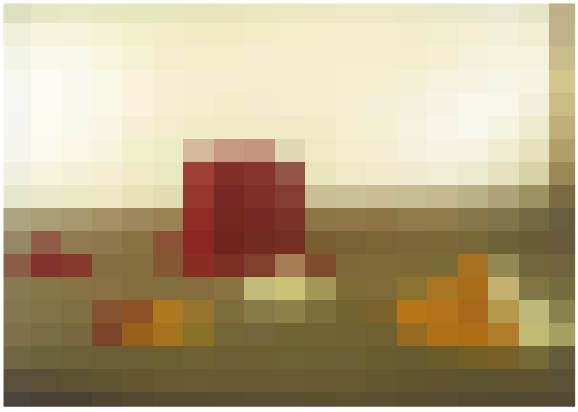
Resim 46. Sanjin Jukic

Resim 47. Rolf Julius

Resim 48. lya Kabakov

Resim 49. Anish Kapoor

Resim 50. Gülsün Karamustafa

Resim 51. William Kentridge

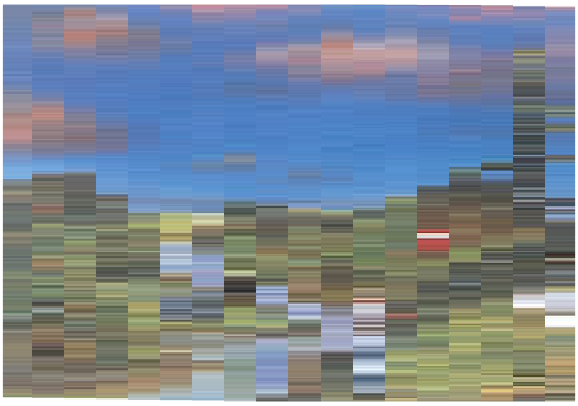
Resim 52. Suchan Kinoshita

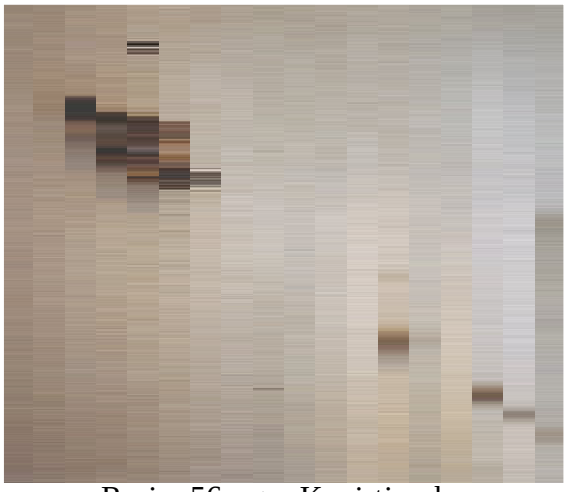
Resim 53. Per Kirkeby

Resim 54. Job Koelewijn

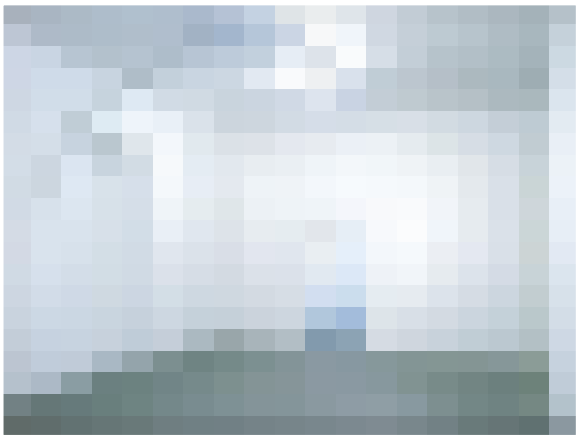
Resim 55. Komar & Melamid

Resim 56. gor Kopistiansky

Resim 57. Svetlana Kopistiansky

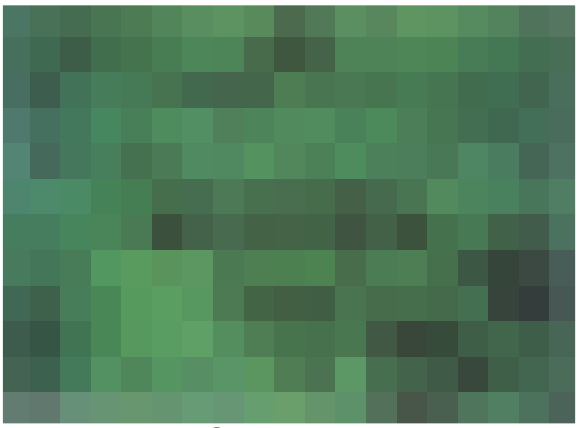
Resim 58. Jannis Kounellis

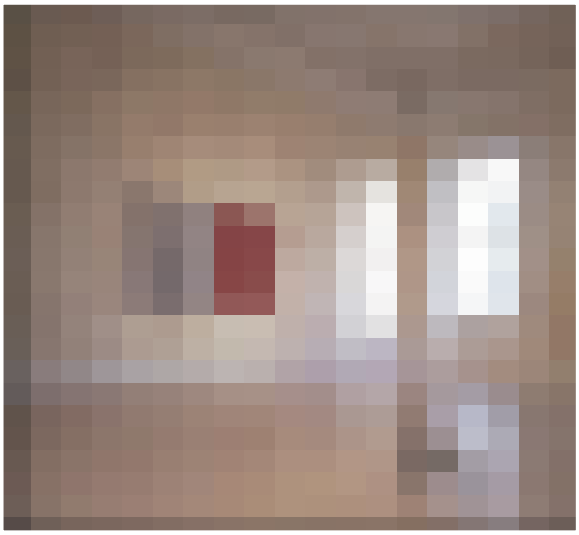
Resim 59. Jaroslaw Kozlowski

Resim 60. Shigeko Kubota

Resim 61. Rosemart Laing

Resim 62. Abigail Lane

Resim 63. Maria Lassnig

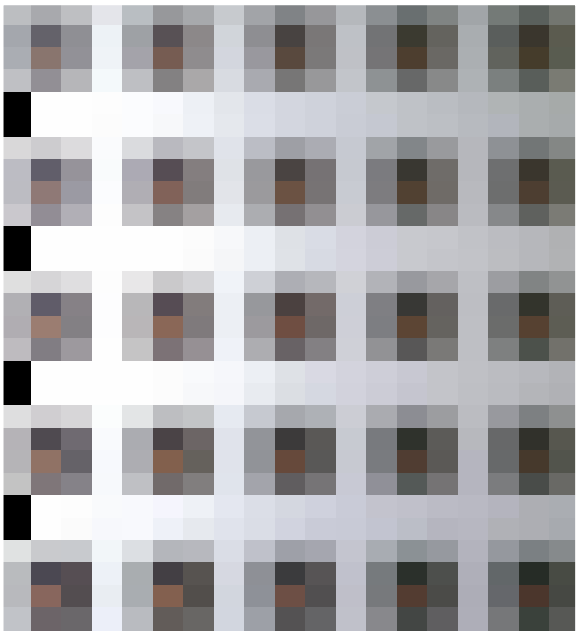
Resim 64. Henrietta Lehtonen

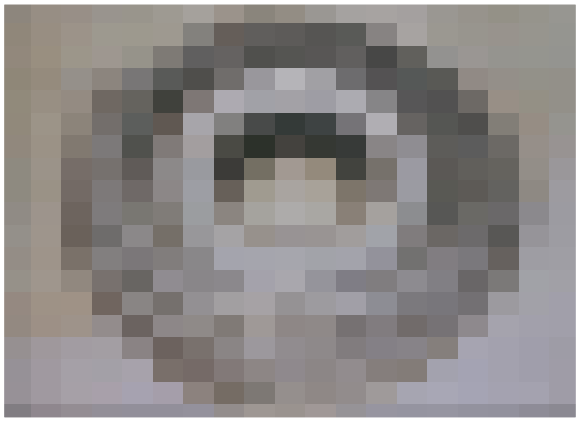
Resim 65. El Loko

Resim 66. Stephane Magnin

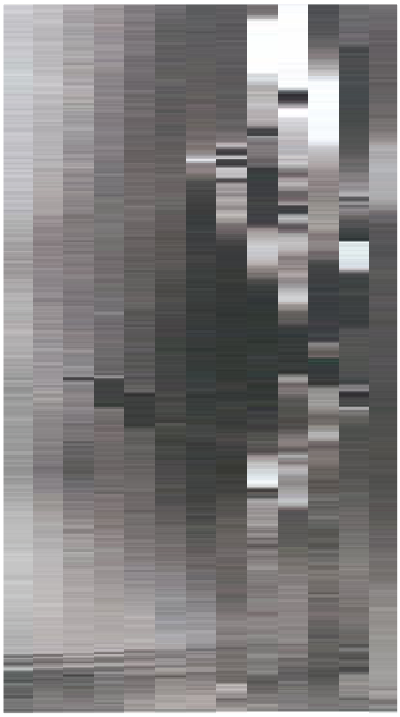
Resim 67. Milovan De Stil Markovic

Resim 68. Diego Medina

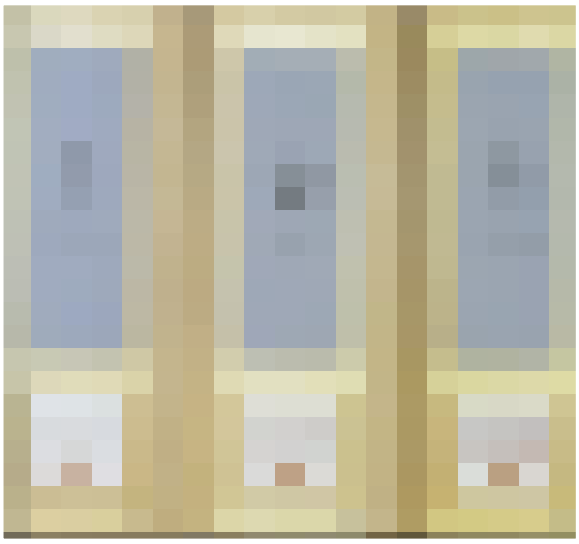
Resim 69. Olaf Metzel

Resim 70. Snieguole Michelkeviciute

Resim 71. Tatsuo Miyajima

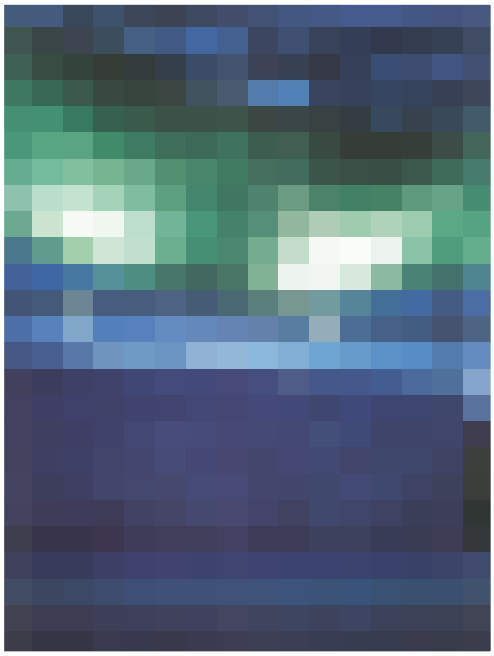
Resim 72. Carlos Montes de Oca

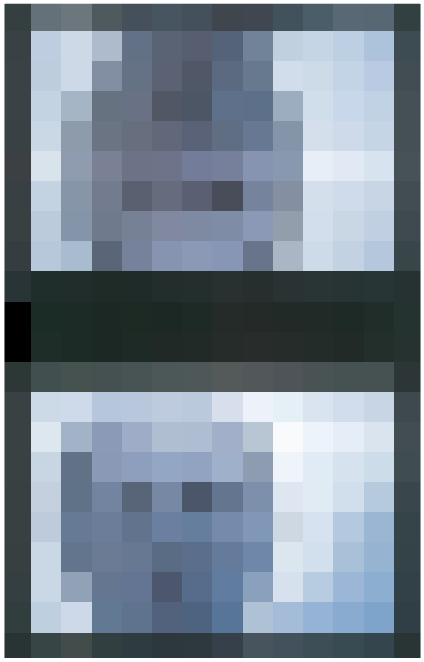
Resim 73. Aydan Murtezao lu

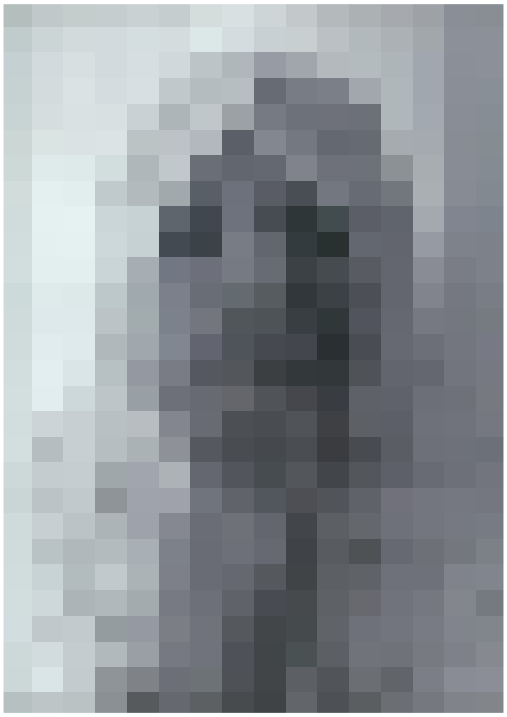
Resim 74. Anna Myca

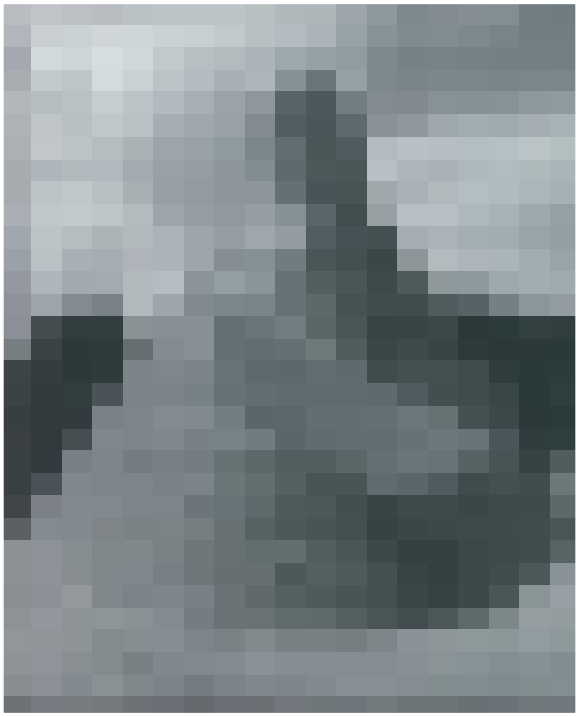
Resim 75. Maurizio Nannucci

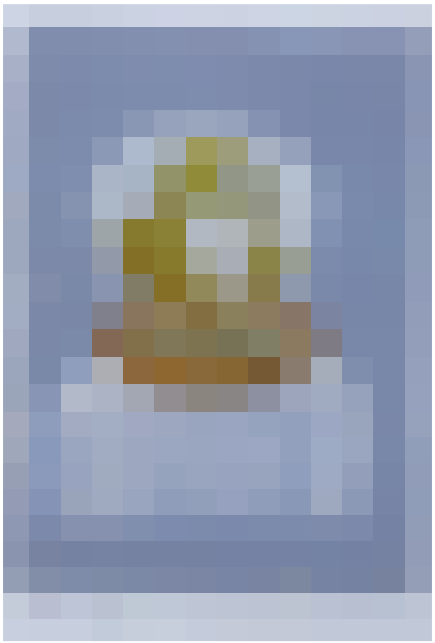
Resim 76. Bruce Nauman

Resim 77. Shirin Neshat

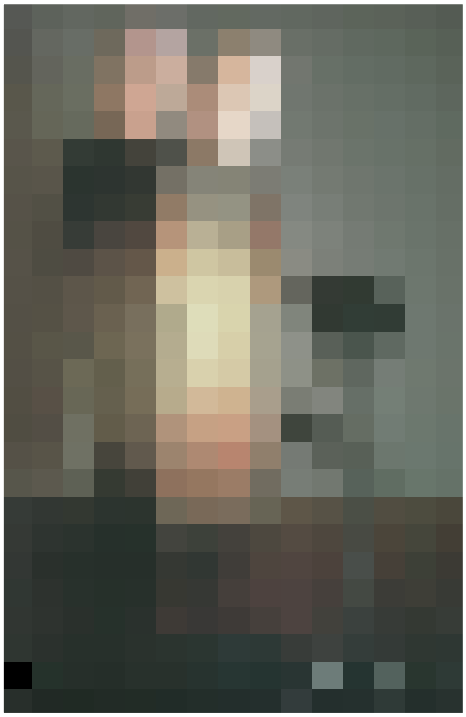
Resim 78. Bjorn Norgaard

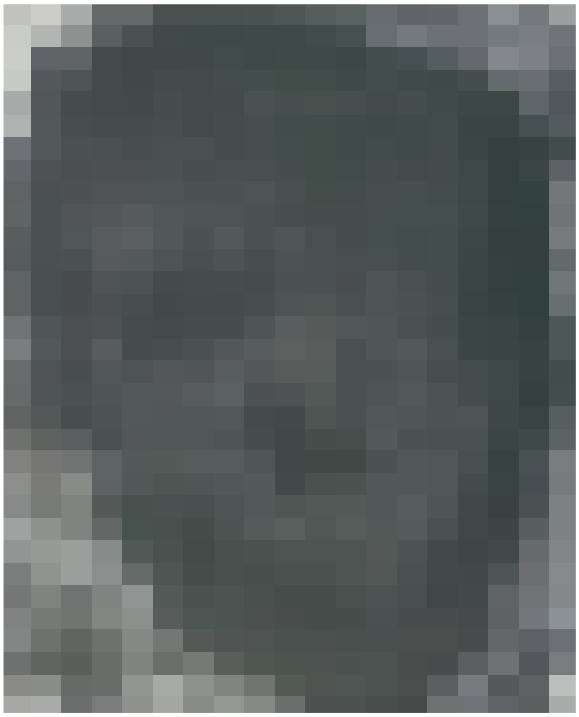
Resim 79. Füsun Onur

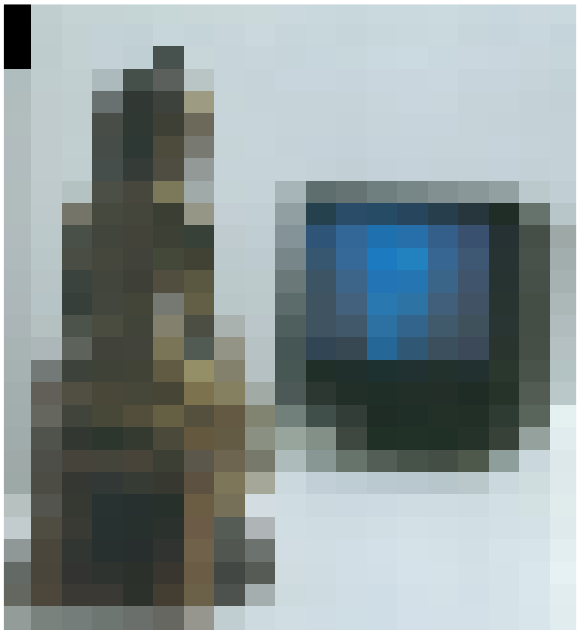
Resim 80. Kirsten Ortwed

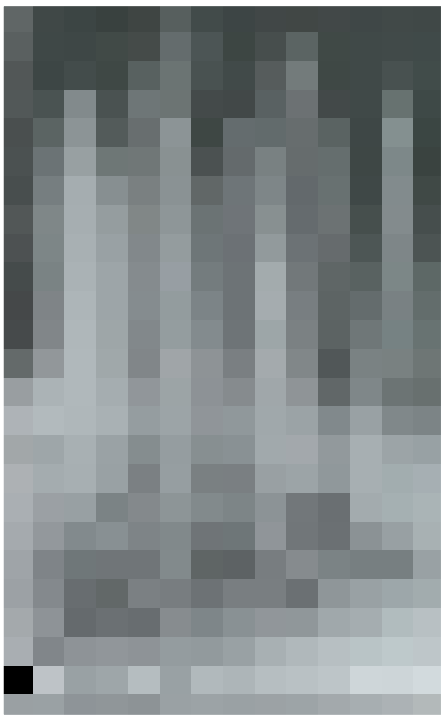
Resim 81. Tony Oursler

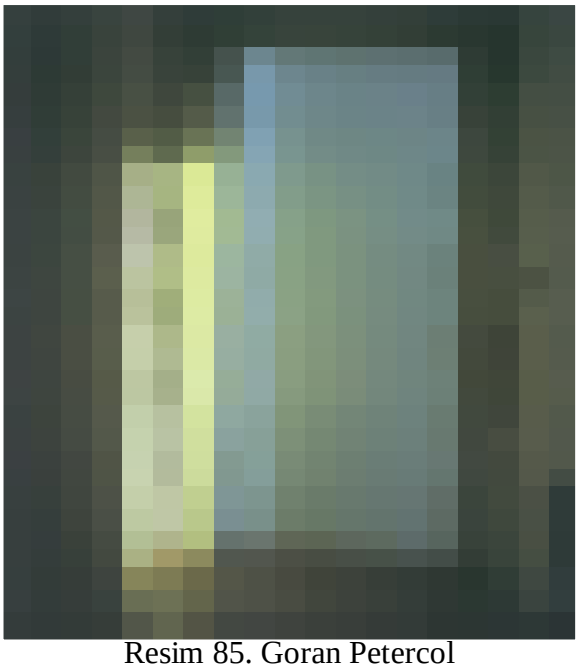
Resim 82. Kemal Önsoy

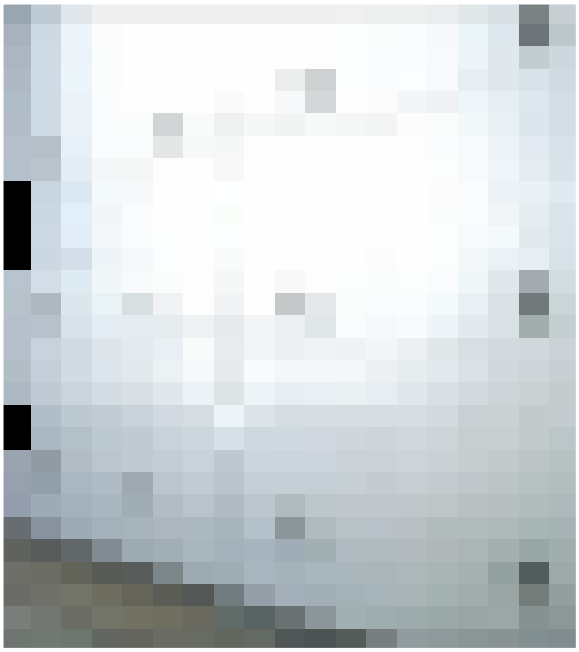
Resim 83. Nam June Paik

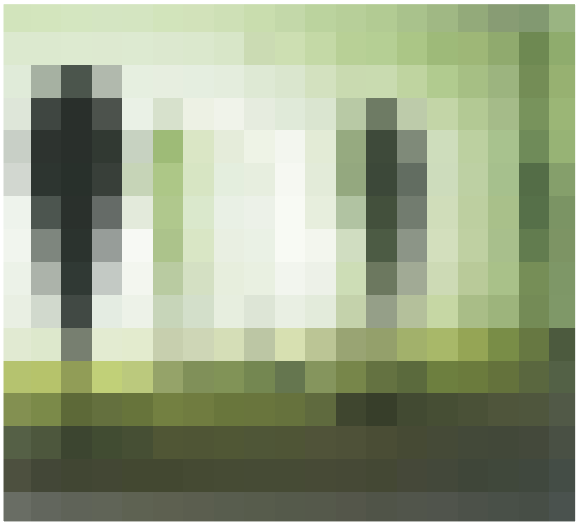
Resim 84. Nusret Pas c

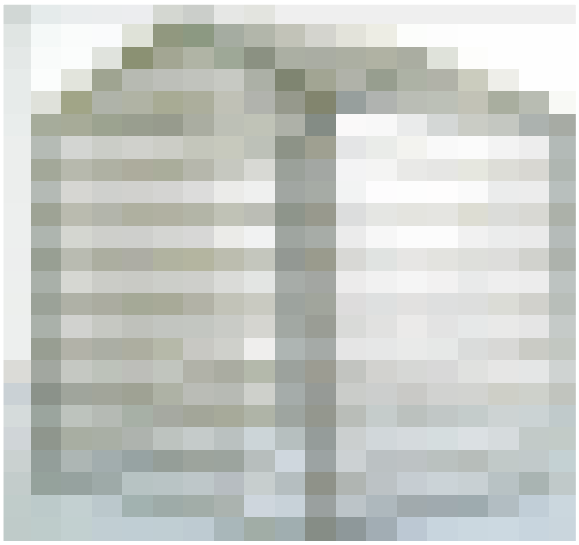
Resim 85. Goran Petercol

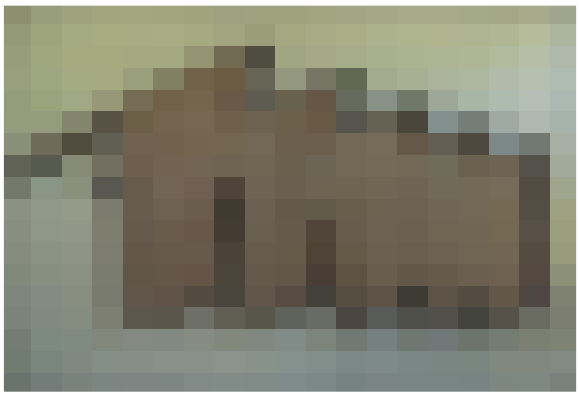
Resim 86. Finnbog Petursson

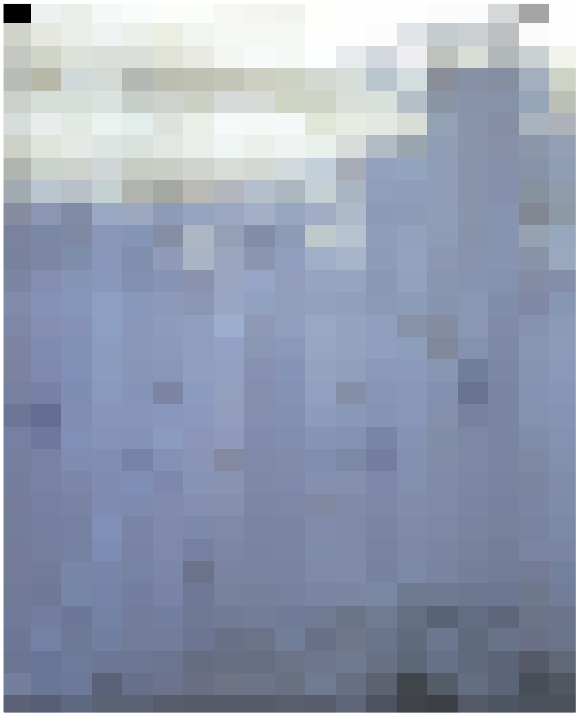
Resim 87. Hermann Pitz

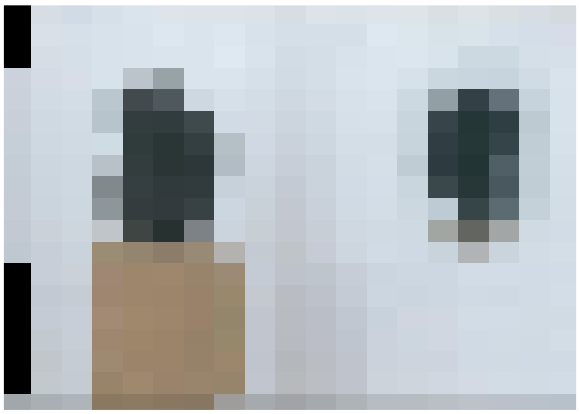
Resim 88. Sigmar Polke

Resim 89. Ivanov Pravdoliub

Resim 90. Yufen Qin

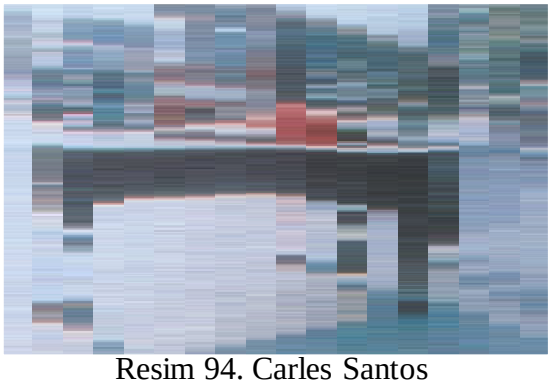
Resim 91. Markus Raetz

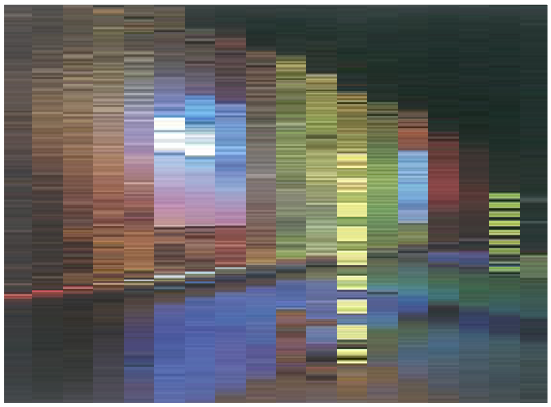
Resim 92. Ulf Rollof

Resim 93. Kar n Sander

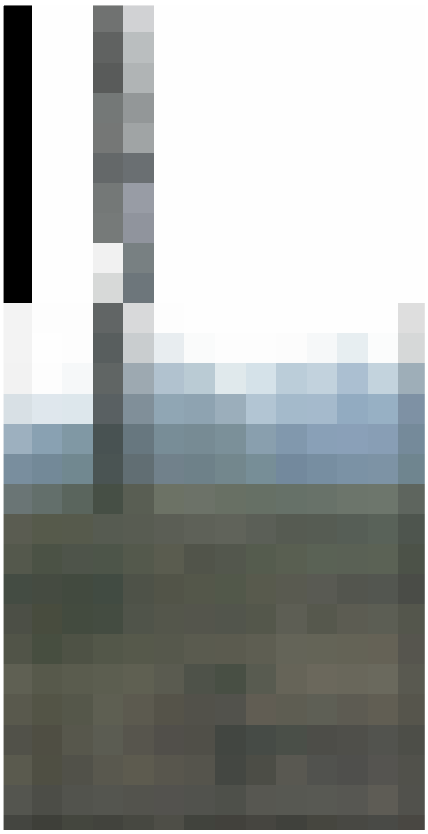
Resim 94. Carles Santos

Resim 95. Sarkis

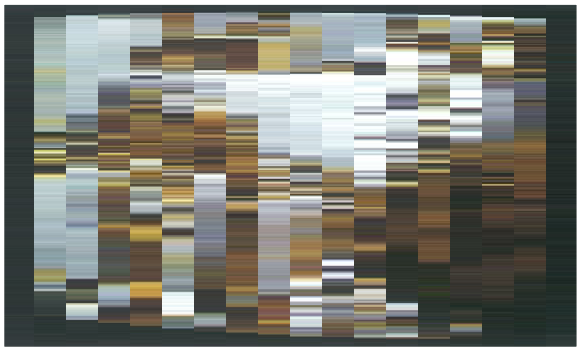
Resim 96. Anne Schneider

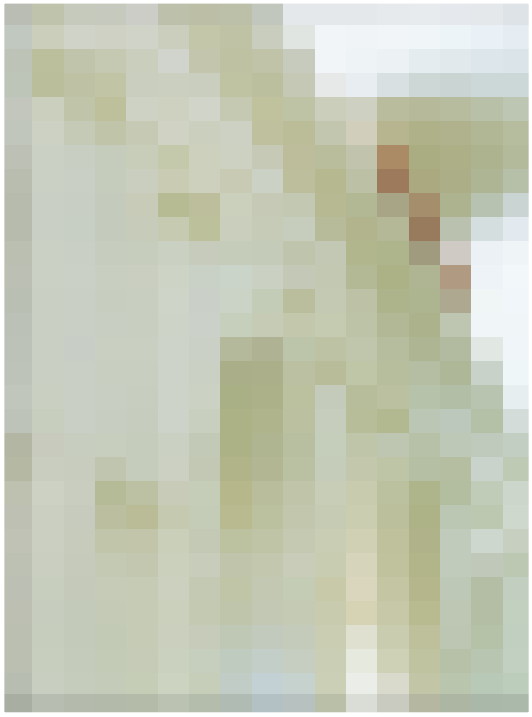
Resim 97. Jyrki Siukonen

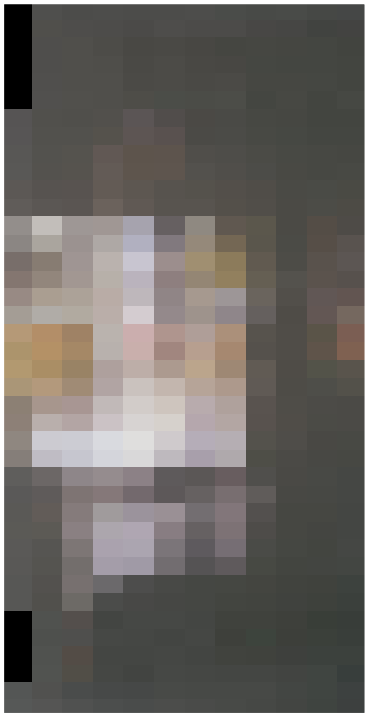
Resim 98. Nedko Solakov

Resim 99. Pierrick Sorin

Resim 100. Serge Spitzer

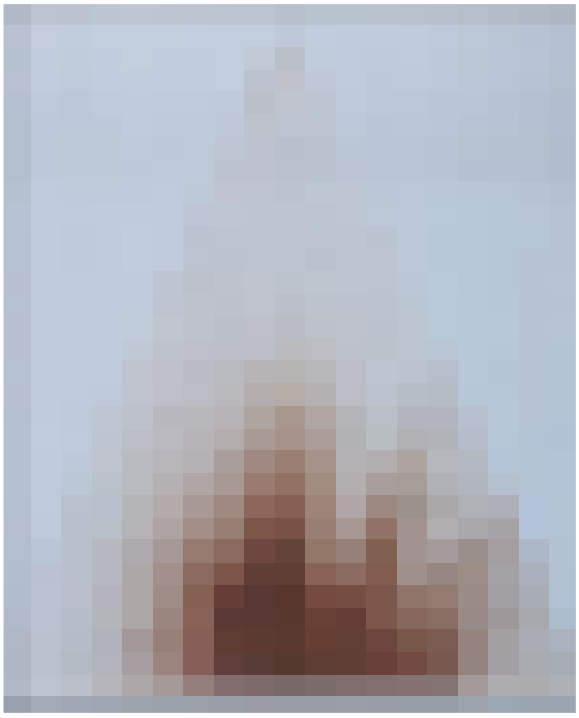
Resim 101. Hale Tenger

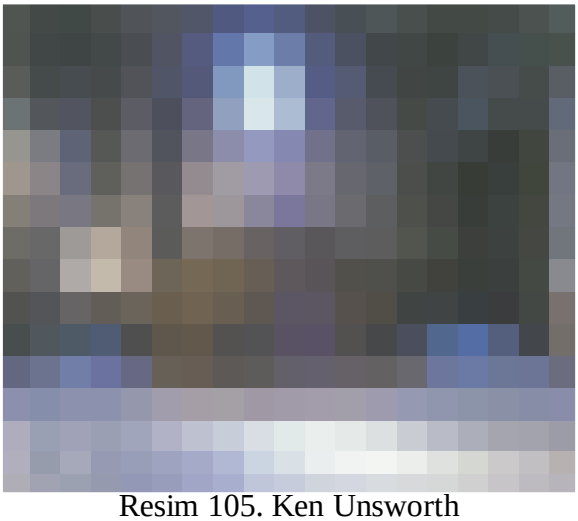
Resim 102. Rosemarie Trockel

Resim 103. Bjorn S gurd Tufta

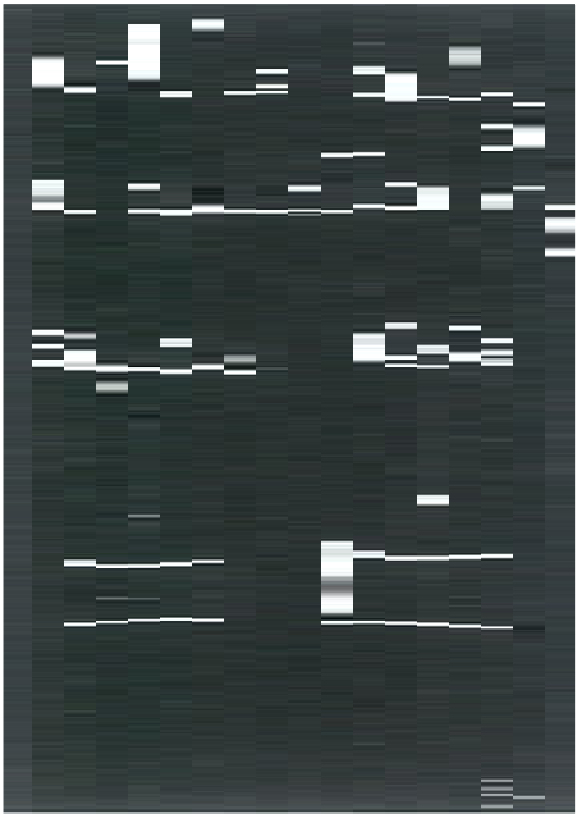
Resim 104. Micha Ullman

Resim 105. Ken Unsworth

Resim 106. Zaneta Vangeli

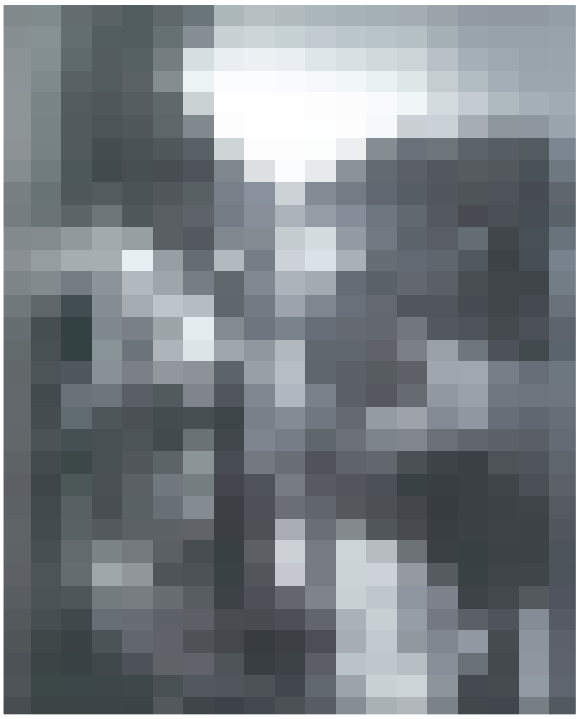
Resim 107. Ben Vautier

Resim 108. Roy Villevoye

Resim 109. Lawrence Weiner

Resim 110. Richard Wentworth

Resim 111. Rachel Whiteread

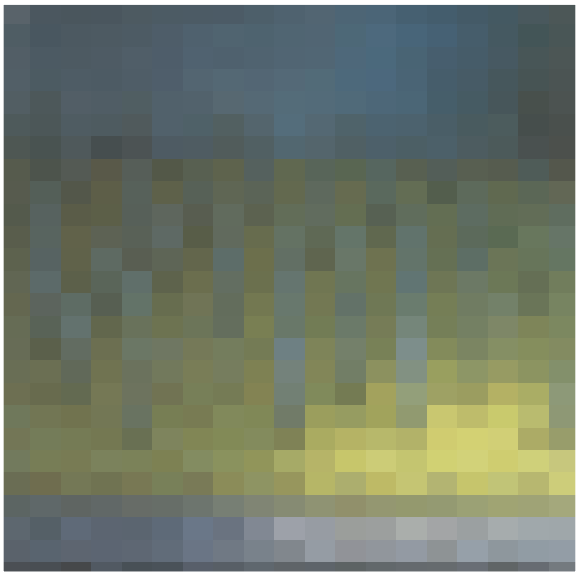
Resim 112. Maaria Wirkkala

Resim 113. skender Yediler

Resim 114. Adem Y lmaz

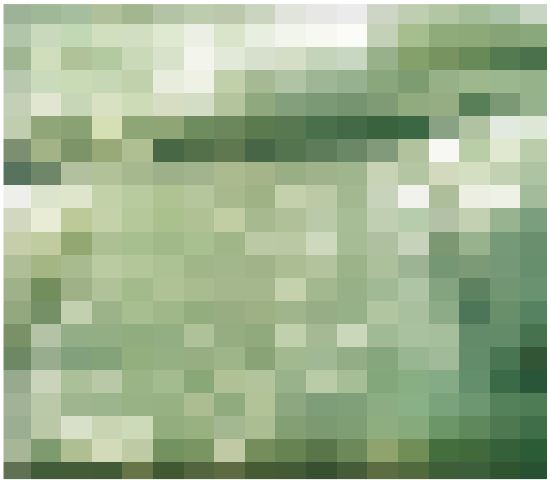

Resim 115. Jinshi Zhu

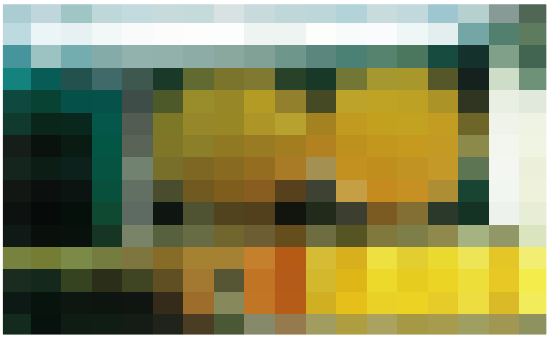
Ek 5. V. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1. Rebecca Golden Horn

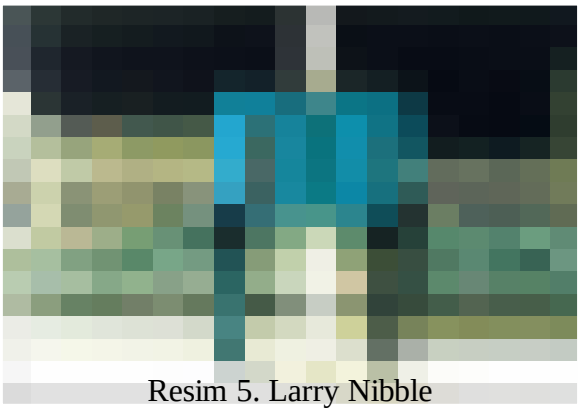
Resim 2. J. Erk

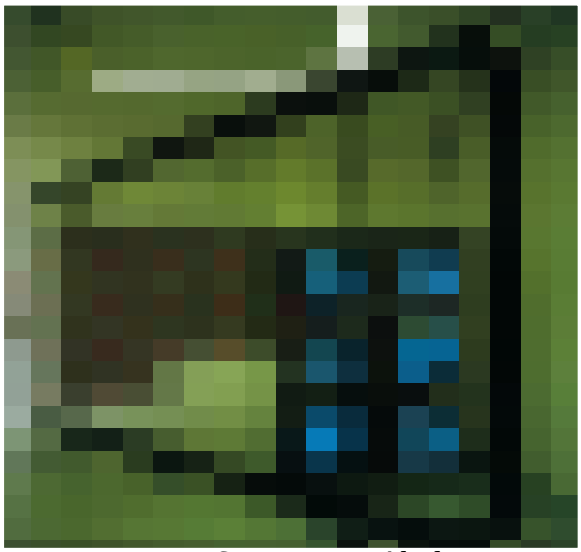
Resim 3. Jeff Bilt

Resim 4. Pandora Dubai

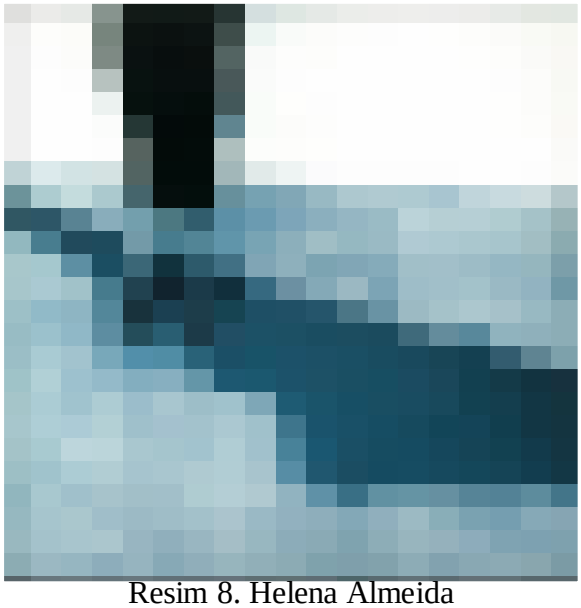
Resim 5. Larry Nibble

Resim 6. Eija-Liisa Ahtila

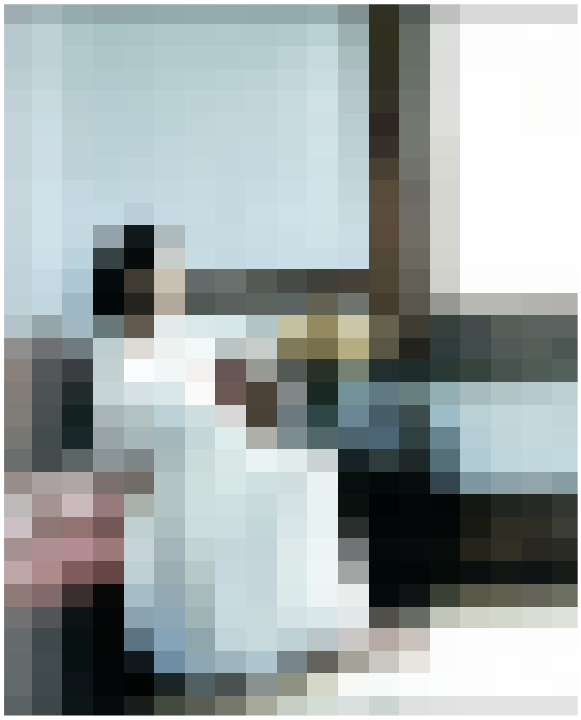
Resim 7. Ana Laura Alaez

Resim 8. Helena Almeida

Resim 9. Halil Alt ndere

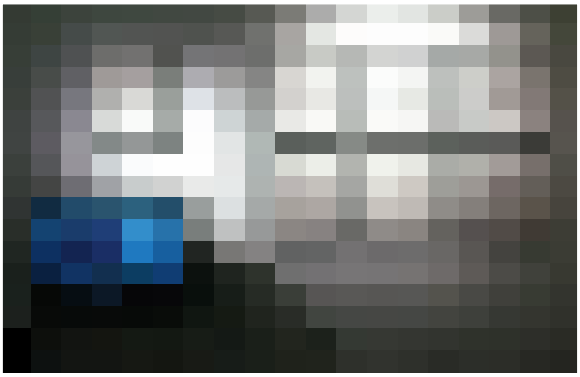
Resim 10. Janine Antoni

Resim 11. Kutlu Ataman

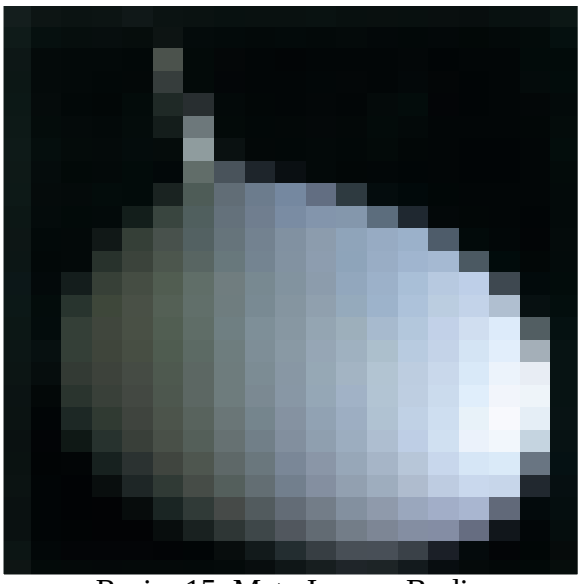
Resim 12. Vahap Av ar

Resim 13. ükran Aziz

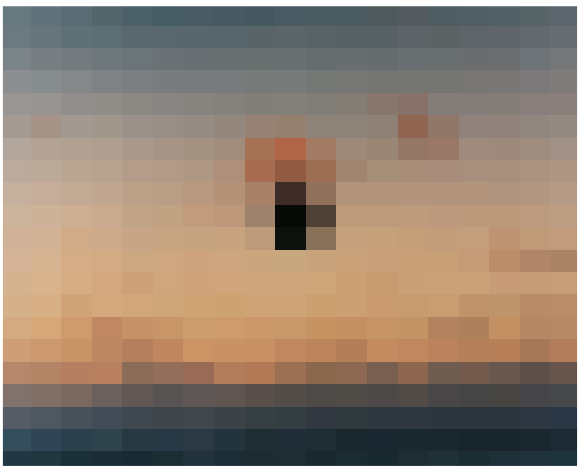
Resim 14. Semiha Berksoy

Resim 15. Meta Iaeus – Berlin

Resim 16. Eva Eszter Bodnar

Resim 17. Oscar Bony

Resim 18. Louise Bourgeois

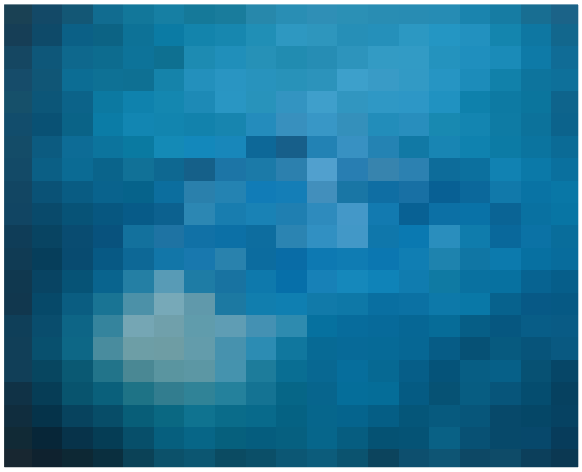
Resim 19. Rebecca Bournigault

Resim 20. Daniele Buetti

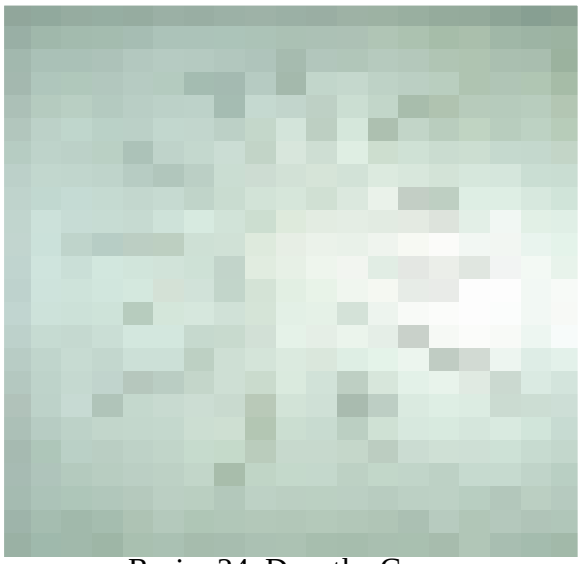
Resim 21. Patrick van Caeckenbergh

Resim 22. Maurizio Cattelan

Resim 23. Johan Creten

Resim 24. Dorothy Cross

Resim 25. Yael Davids

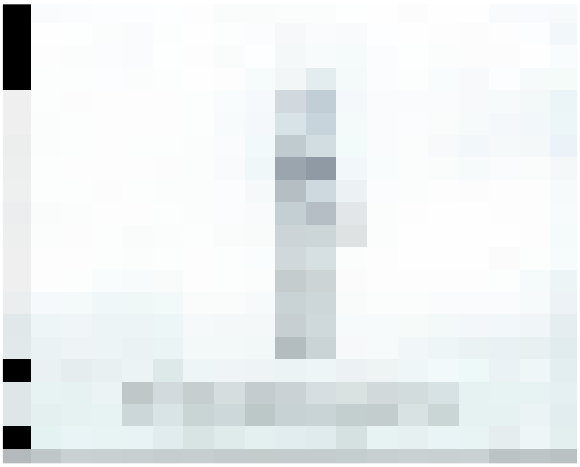
Resim 26. Diller + Scofidio

Resim 27. Jimmie Durham

Resim 28. Olafur Eliasson

Resim 29. Tracey Emin

Resim 30. Türkan Erdem

Resim 31. Chohreh Feyzdjou

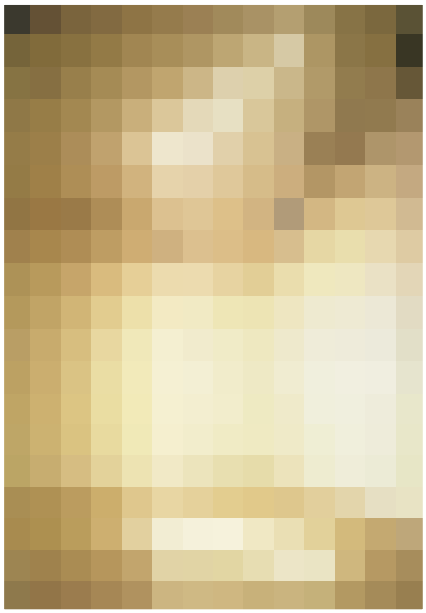
Resim 32. Michel François

Resim 33. Simyrn Gill

Resim 34. Leszek Golec – Tatiana Czekalska

Resim 35. Felix Gonzalez – Torres

Resim 36. Joseph Grigely

Resim 37. Yolanda Gutierrez

Resim 38. Federico Guzman

Resim 39. Carl Michael von Hausswolff

Resim 40. Irit Hemmo

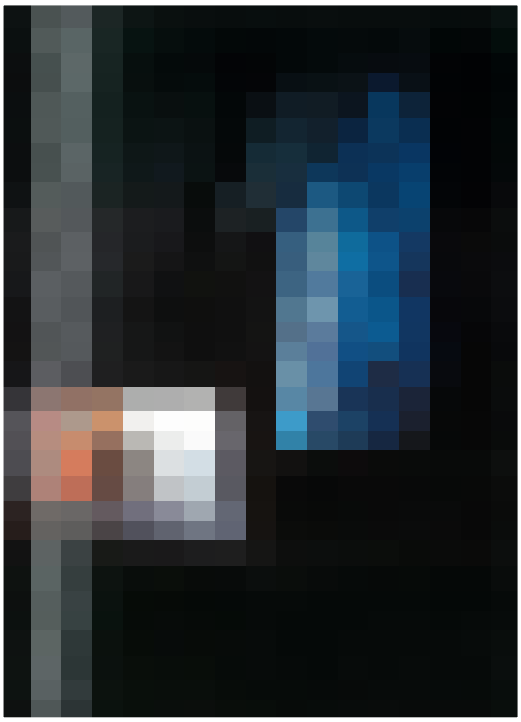
Resim 41. Juan Fernando Herran

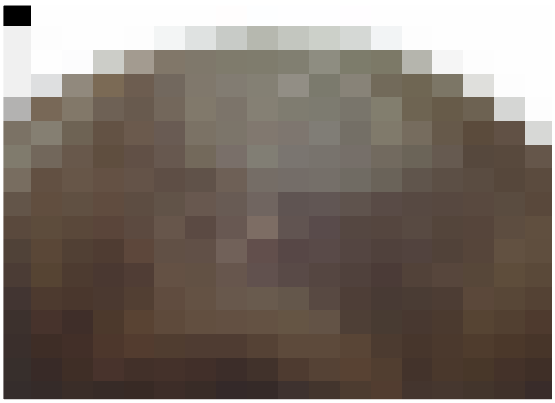
Resim 42. Richard Hoeck

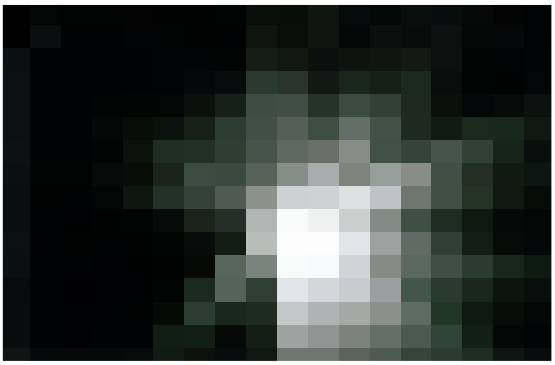
Resim 43. Carsten Höller

Resim 44. Irwin

Resim 45. Bedi brahim

Resim 46. Ann Veronica Janssens

Resim 47. Soo-Ja Kim

Resim 48. Sophia Kosmaoglou

Resim 49. Oleg Kulik

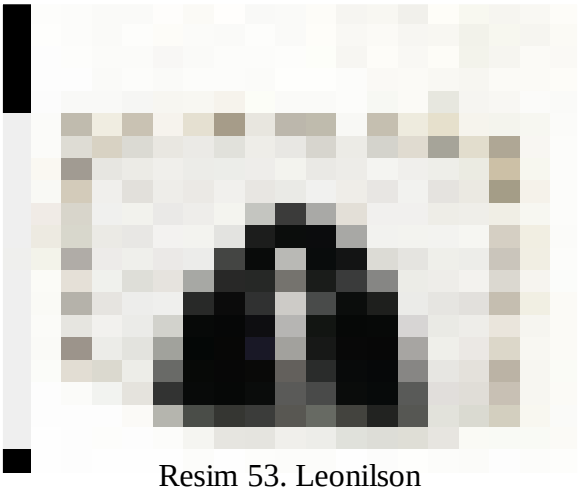
Resim 51. Antal Lakner

Resim 50. Kültür

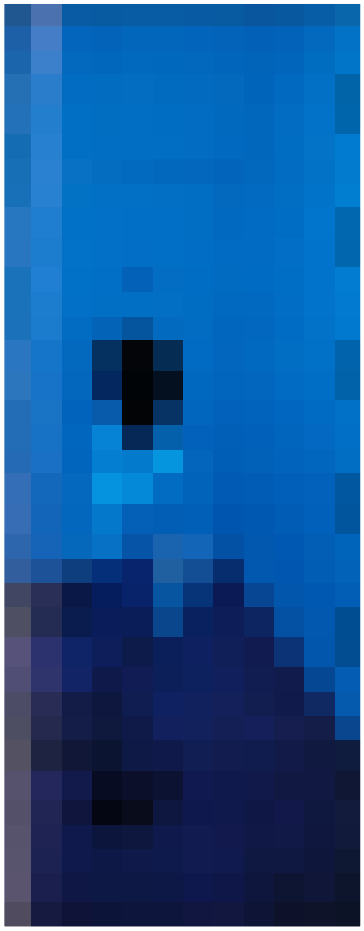
Resim 52. Moshekwa Langa

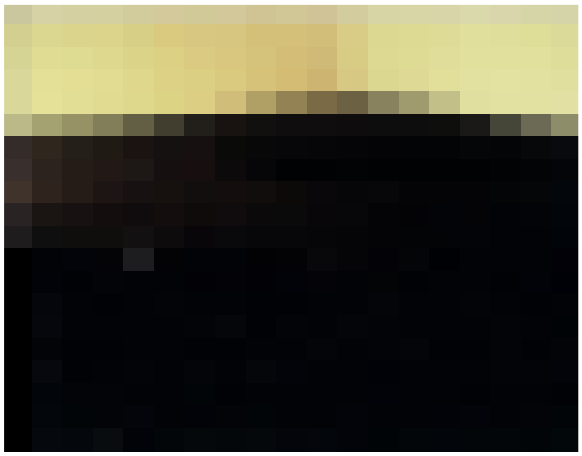
Resim 53. Leonilson

Resim 54. Anna Lindal

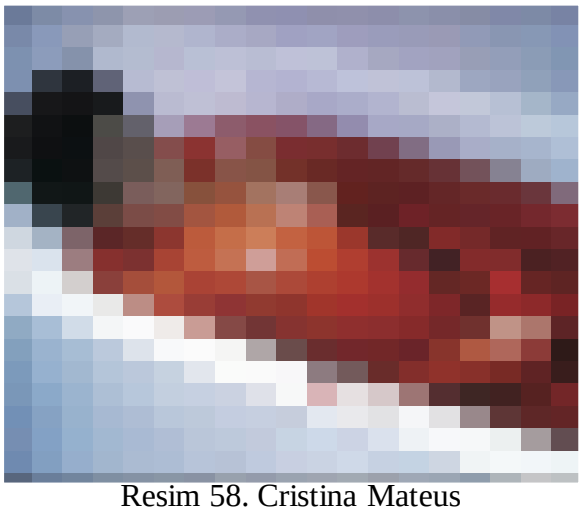
Resim 55. Ann Lislegaard

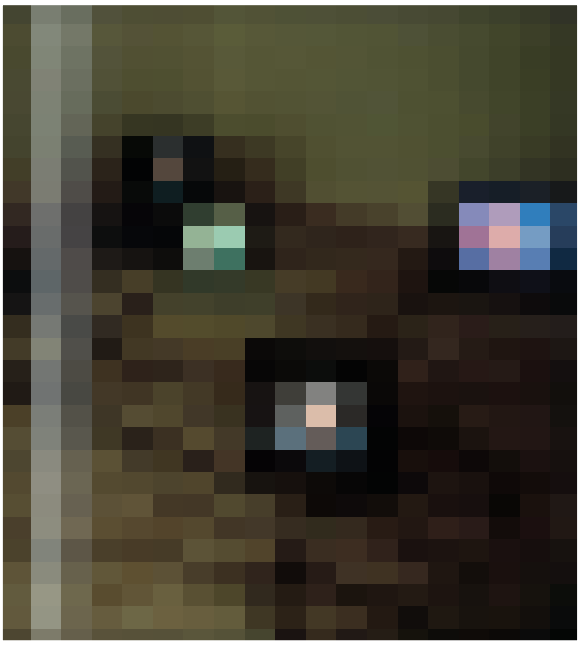
Resim 56. Lani Maestro

Resim 57. Elahe Massumi

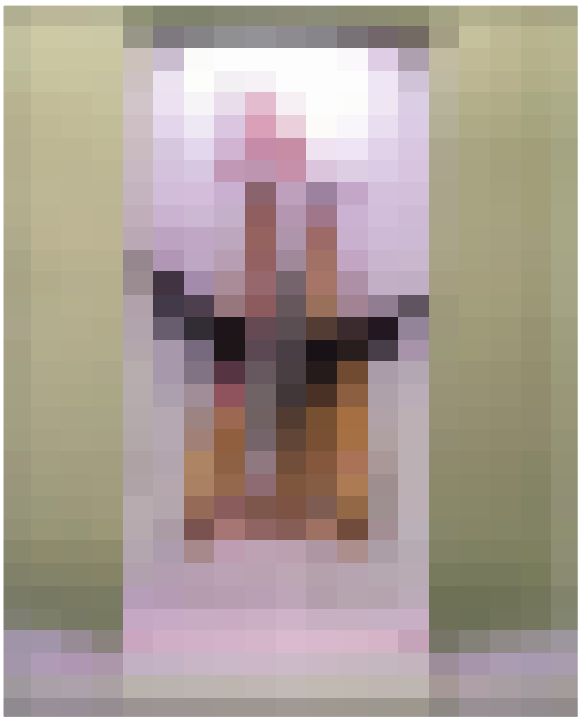
Resim 58. Cristina Mateus

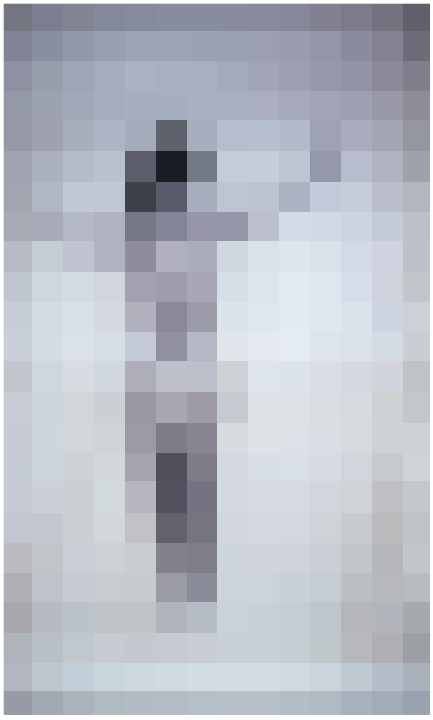
Resim 59. Matthew McCaslin

Resim 60. Ana Mendieta

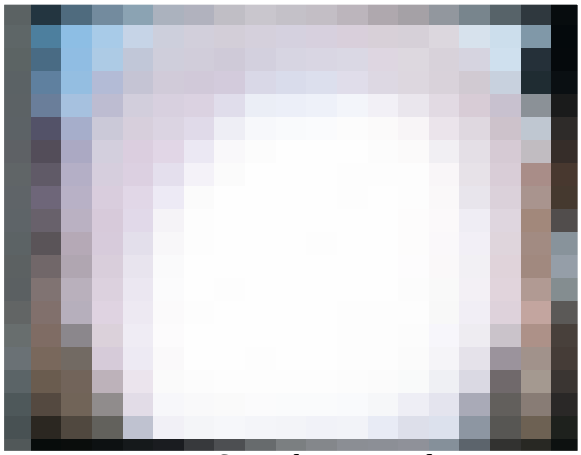
Resim 61. Antoni Miralda

Resim 62. ükran Moral

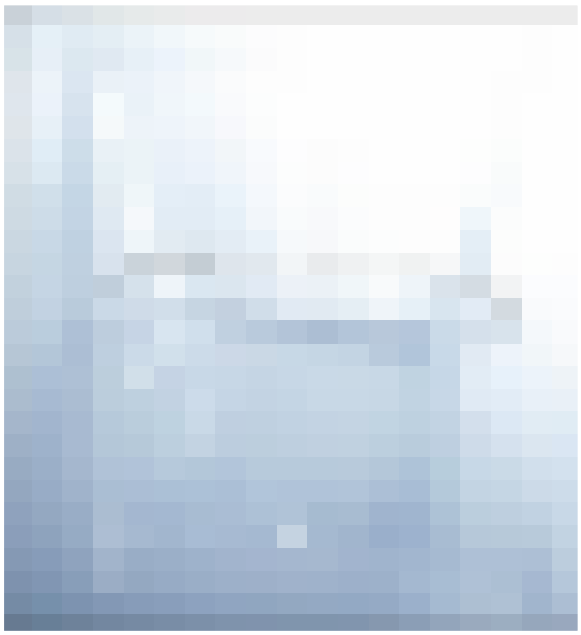
Resim 63. Mariko Mori

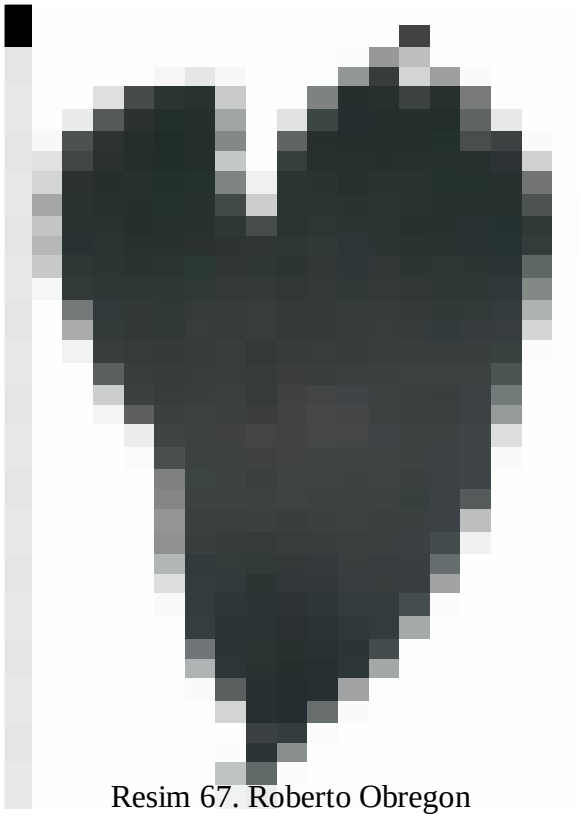
Resim 64. Nikos Navridis

Resim 65. Shirin Neshat

Resim 66. Rivane Neuenschwander

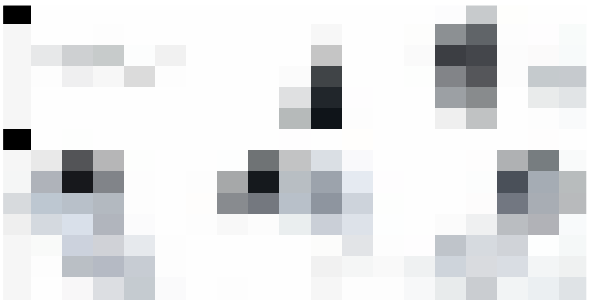
Resim 67. Roberto Obregon

Resim 68. Orlan

Resim 69. Ebru Özseçen

Resim 70. Marta Maria Perez Bravo

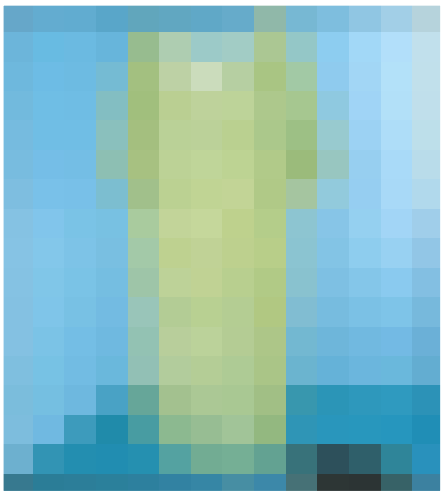
Resim 71. Manuel Pina

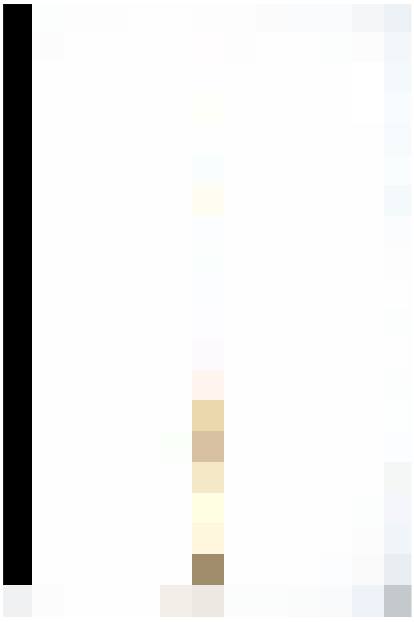
Resim 72. Liza May Post

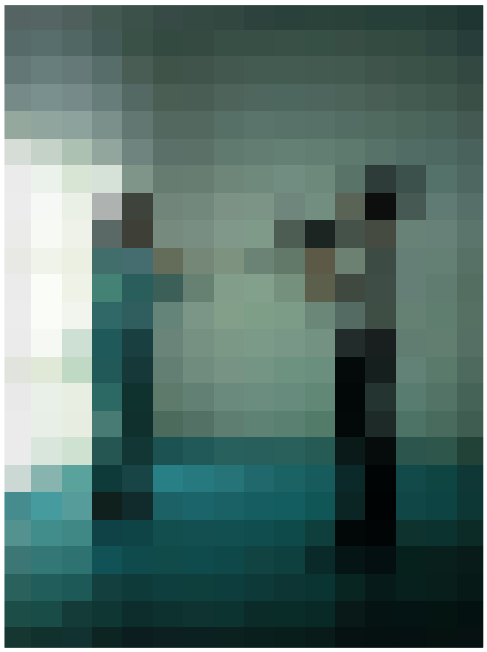
Resim 73. Cai Guo-Qiang

Resim 74. Egle Rakauskaite

Resim 75. Flavia Ribeiro

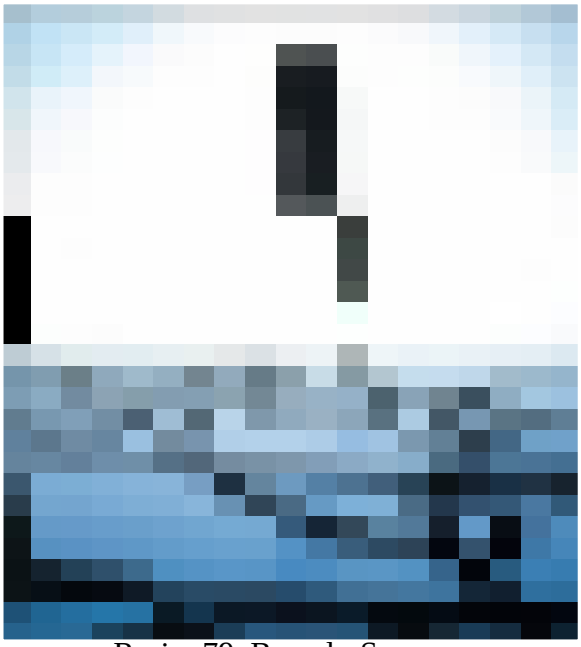
Resim 76. Pipilotti Rist

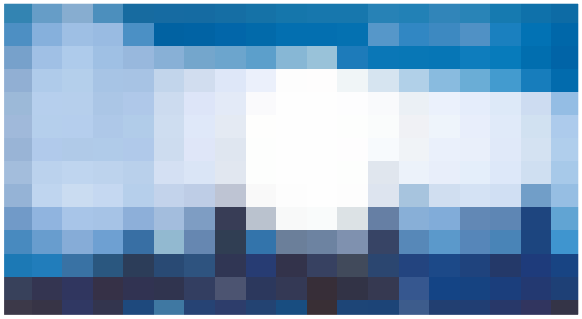
Resim 77. Chryssa Romanos

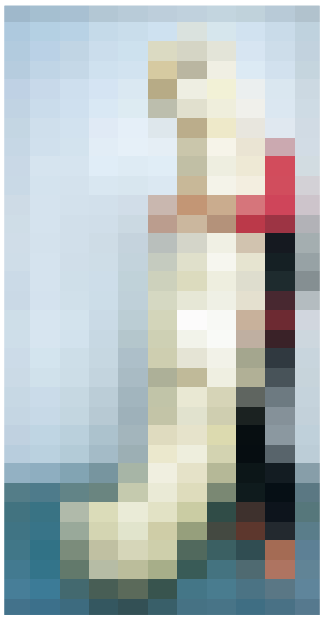
Resim 78. Lotty Rosenfeld

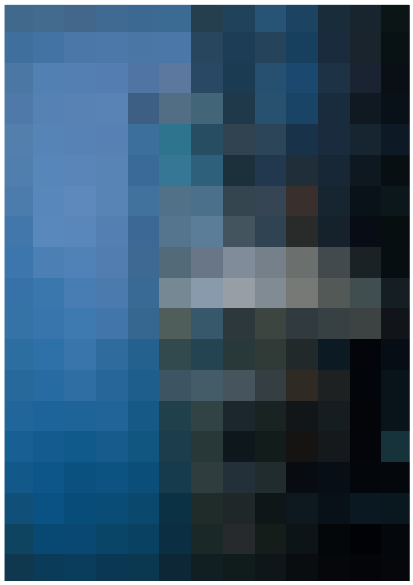
Resim 79. Beverly Semmes

Resim 80. Sense:less

Resim 81. Jana Sterbak

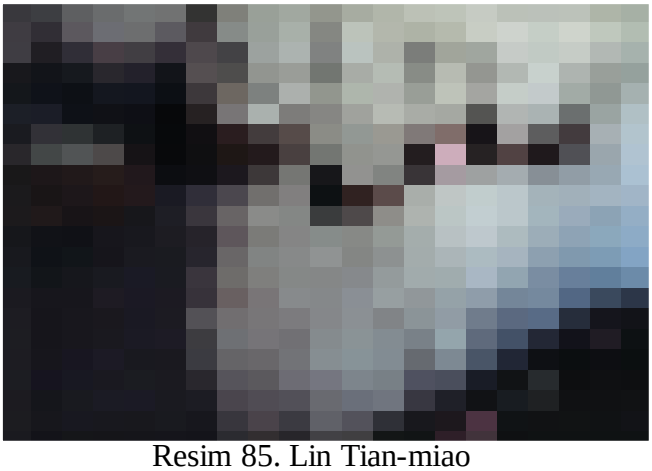
Resim 82. Eve Sussman

Resim 83. Bülent angar

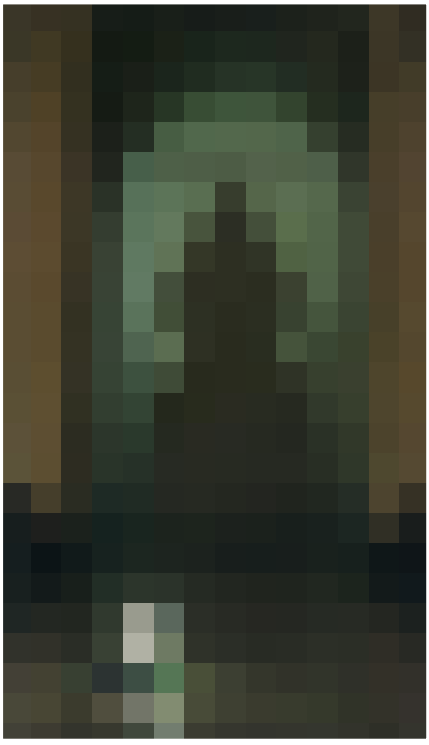
Resim 84. Sam Taylor

Resim 85. Lin Tian-miao

Resim 86. Grazia Toderi

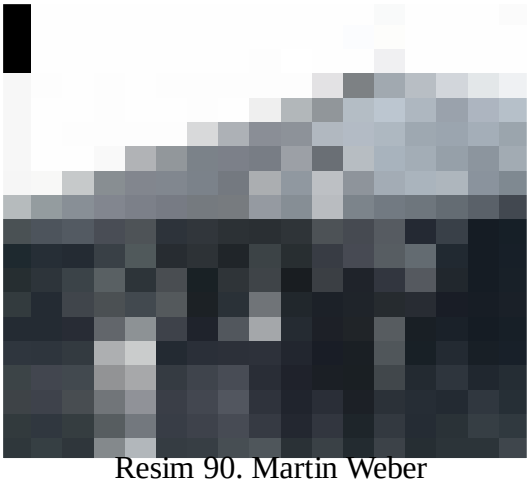
Resim 87. Eulalia Valldosera

Resim 88. Laura Vickerson

Resim 89. Mark Wallinger

Resim 90. Martin Weber

Resim 91. Maaria Wirkkala

Ek 6. VI. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1. Haluk Akakçe

Resim 2. Pedro Alvarez

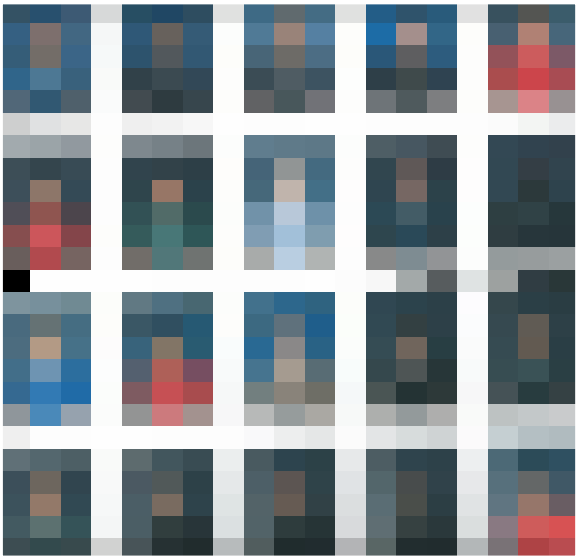
Resim 3. Franc s Alys

Resim 4. Sami Baydar

Resim 5. Nadia Berkani

Resim 6. Candice Breitz

Resim 7. Elina Brotherus

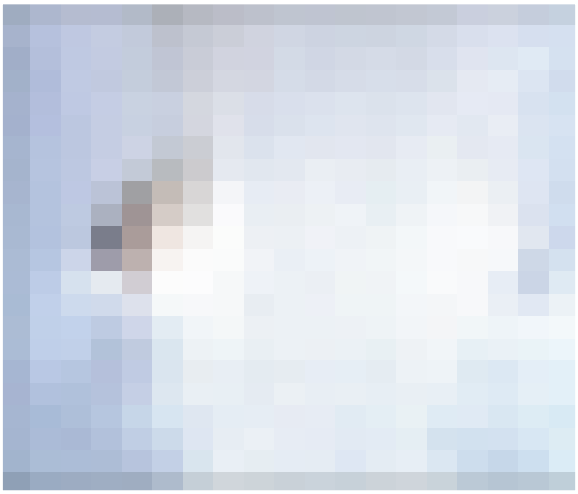
Resim 8. Janet Cardiff & George Bures Miller

Resim 9. Mutlu Çerkez

Resim 10. Christina Dimitriadis

Resim 11. A.K. Dolven

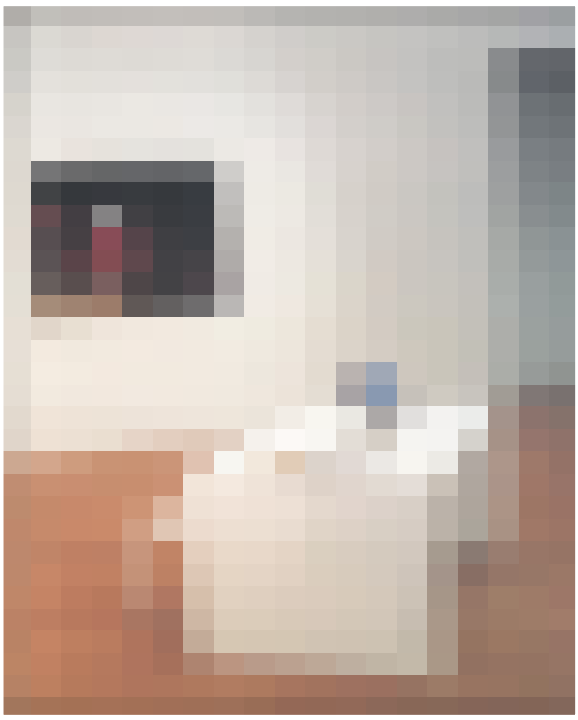
Resim 12. Lukas Duwenhögger

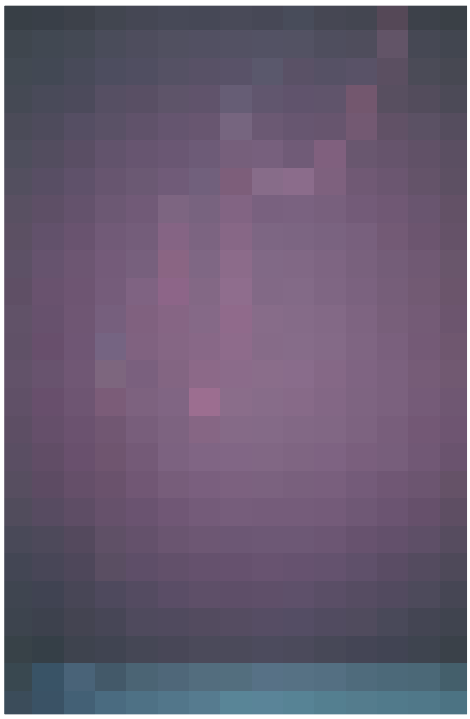
Resim 13. Iran Do Espirito Santo

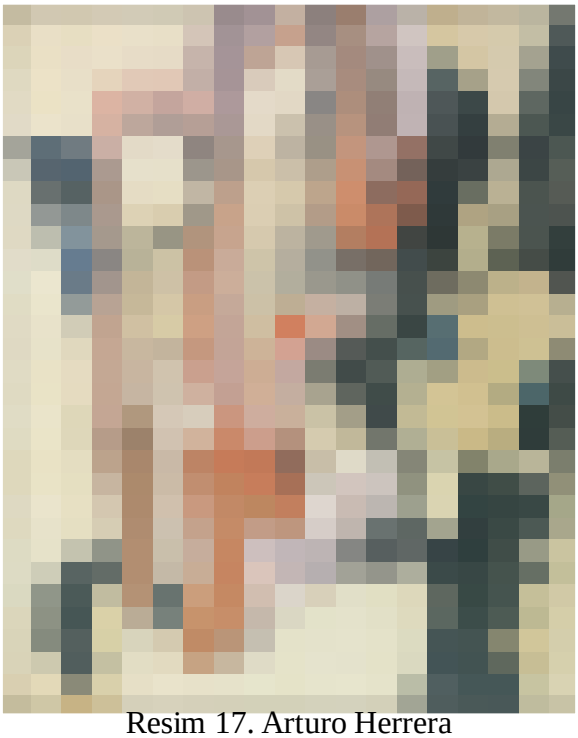
Resim 14. Nicholas Fernandez

Resim 15. Angela Ferreira

Resim 16. Vidya Gastaldon & Jean – Micheal Wicker

Resim 17. Arturo Herrera

Resim 18. Carsten Höller

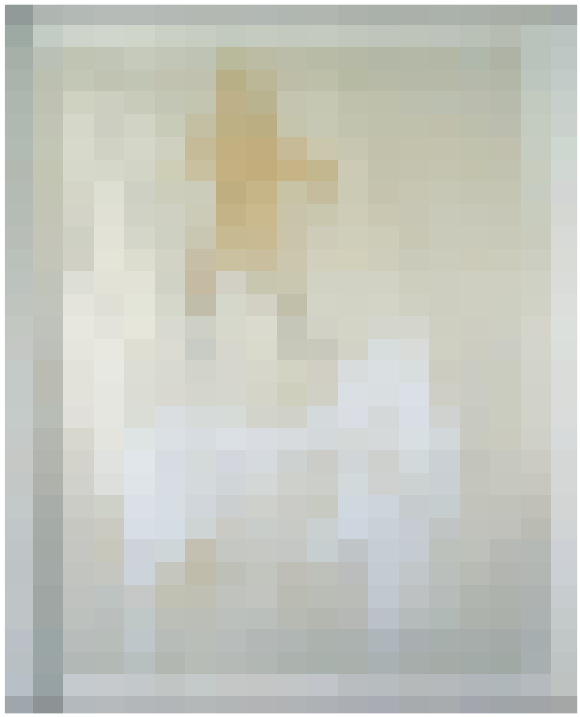
Resim 19. Dorris Haron Kasco

Resim 20. Emma Kay

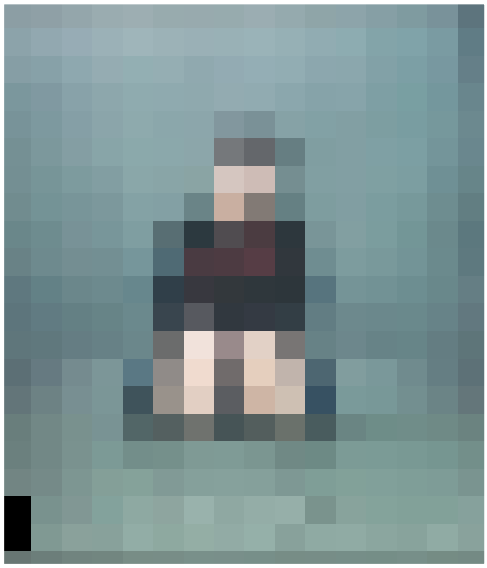
Resim 21. William Kentridge

Resim 22. Avish Khebrehzadeh

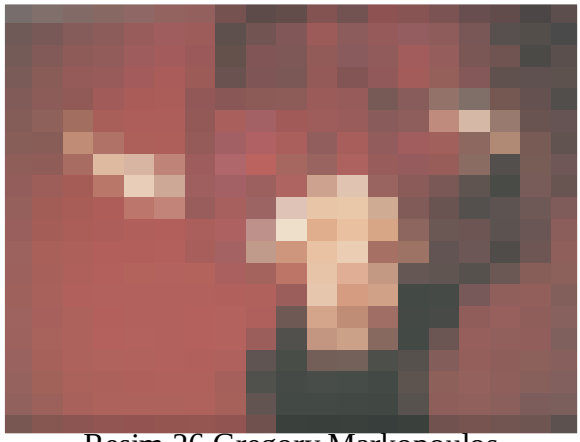
Resim 23. Yuki Kimura

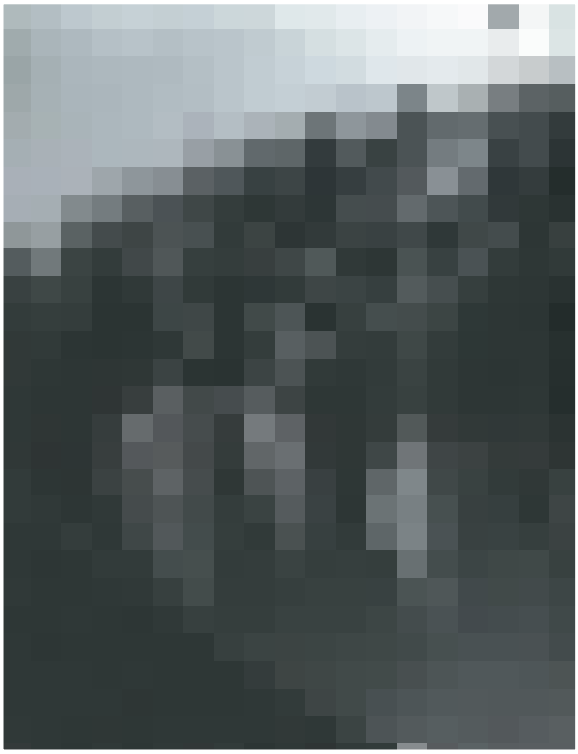
Resim 24. Margherita Manzelli

Resim 25. Eva Marisaldi

Resim 26.Gregory Markopoulos

Resim 27. Juan Munoz

Resim 28. Aydan Murtezao lu

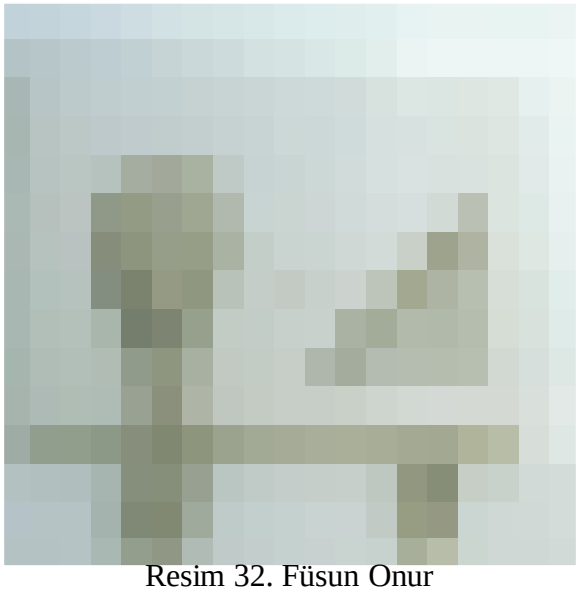
Resim 29. Oliver Musovik

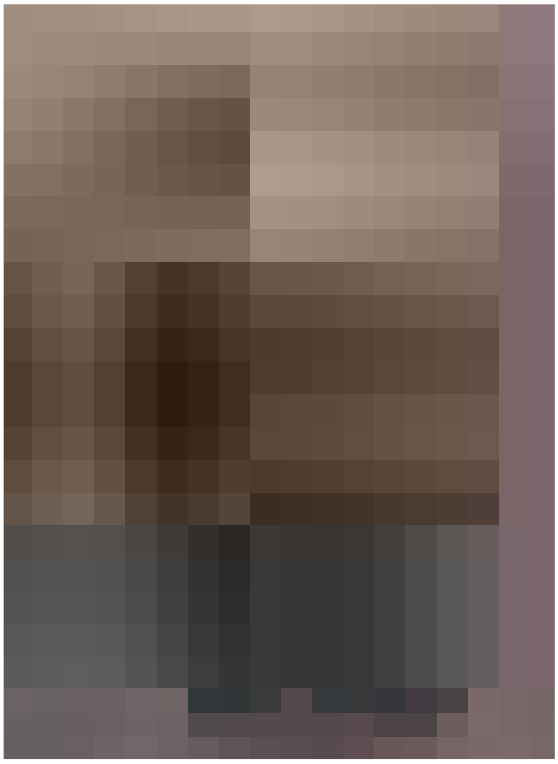
Resim 30. Csaba Nemes

Resim 31. Chris Ofili

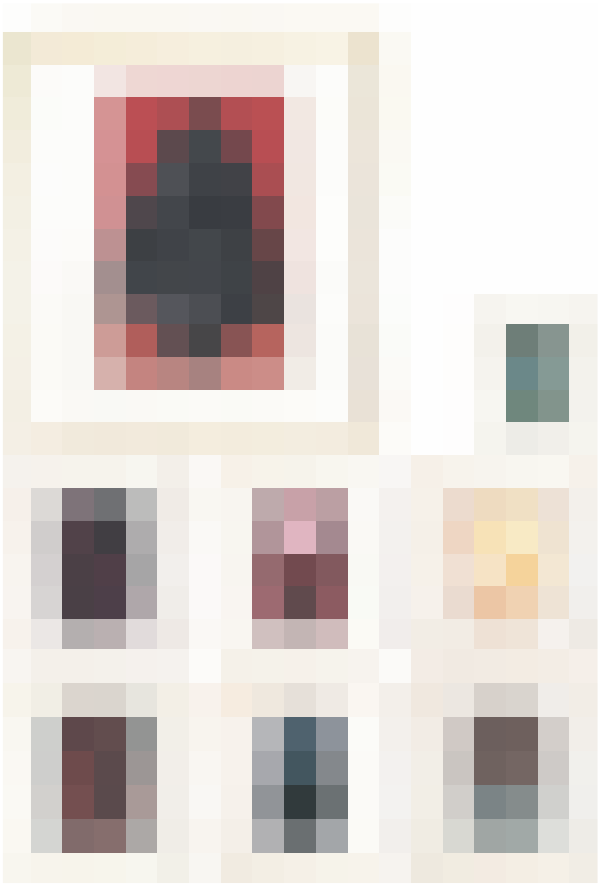
Resim 32. Füsun Onur

Resim 33. Tony Oursler

Resim 34. Ebru Özseçen

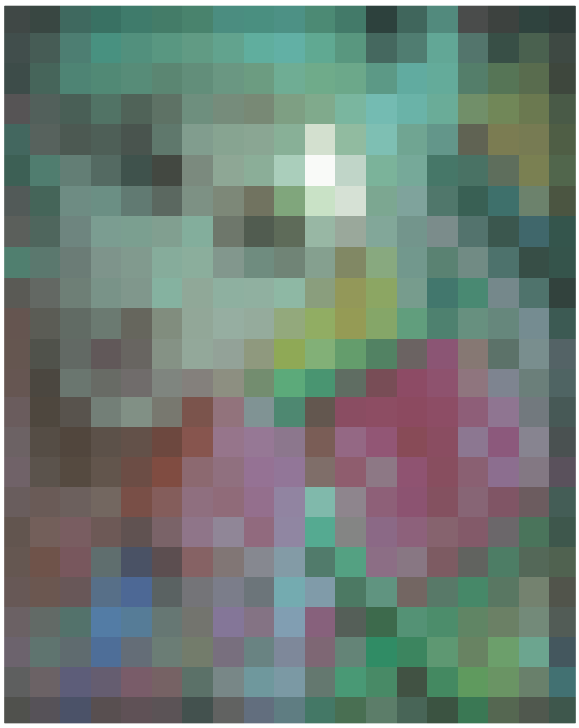
Resim 35. Manisha Parekh

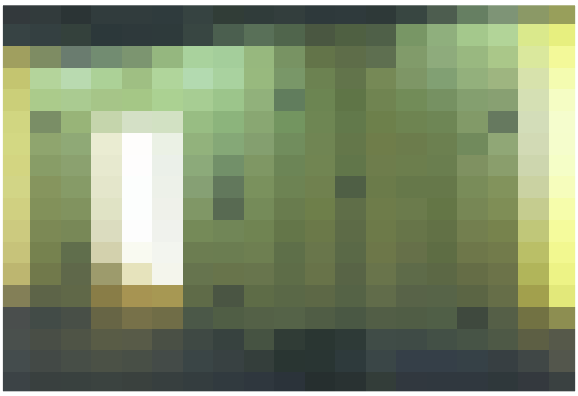
Resim 36. Neriman Polat

Resim 37. Michael Raedecker

Resim 38. Pipilotti Rist

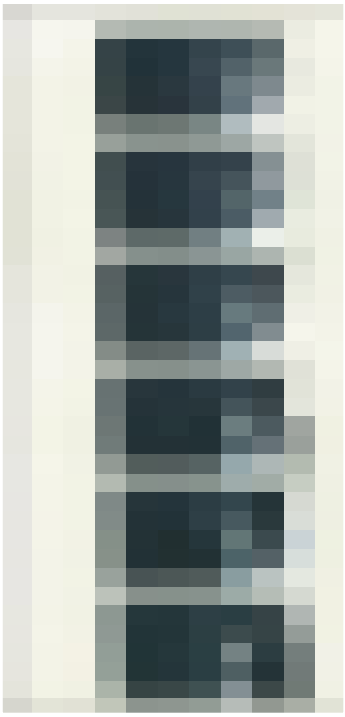
Resim 39. Ugo Rondinone

Resim 40. Sefa Sa lam

Resim 41. Yehudit Sasportas

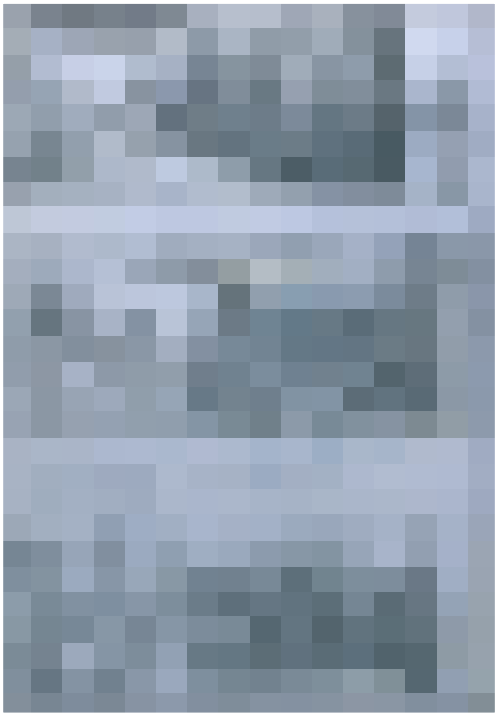
Resim 42. Güne Sava

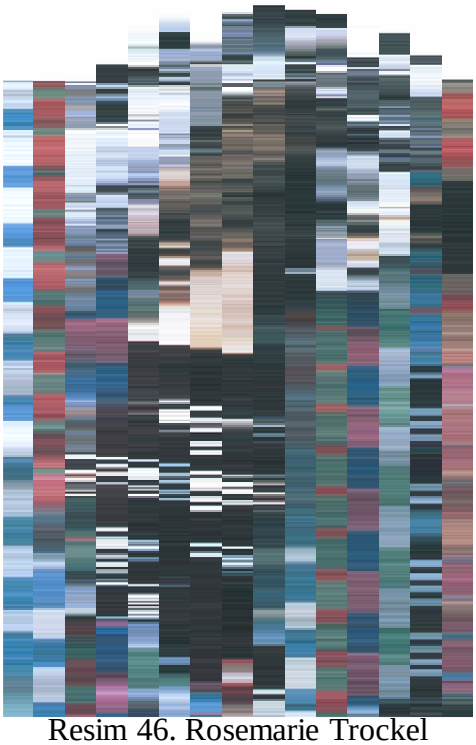
Resim 43. Liang Shaoji

Resim 44. Malick Sidibe

Resim 45. Murat ahinler

Resim 46. Rosemarie Trockel

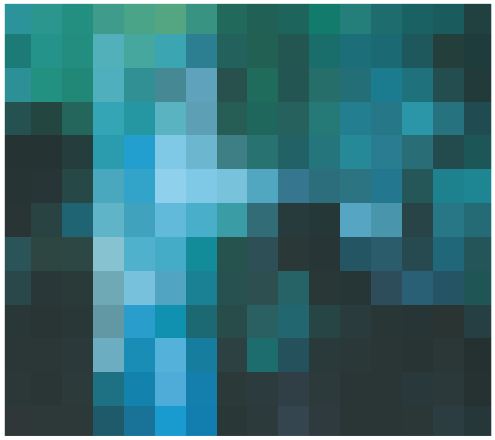
Resim 47. Fatimah Tuggar

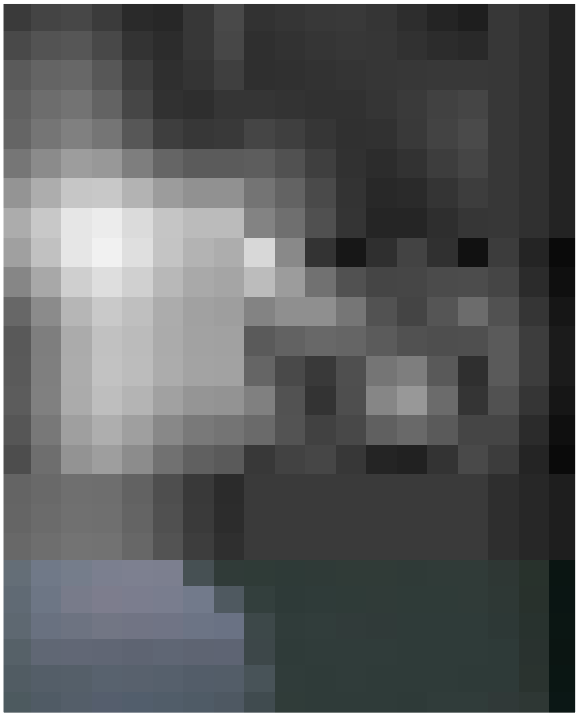
Resim 48. Gavin Turk

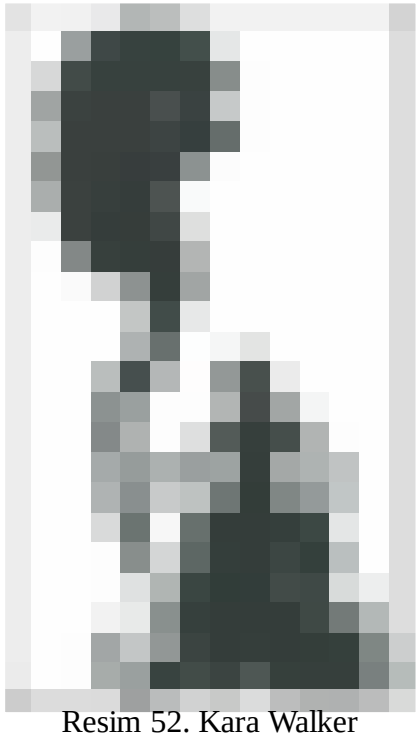
Resim 49. Ömer Uluç

Resim 50. Francesco Vezzoli

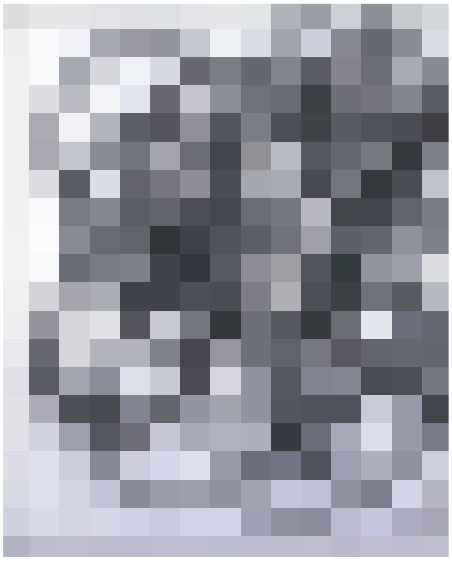
Resim 51. Yelena Vorabyeva & Viktor Vorobyev

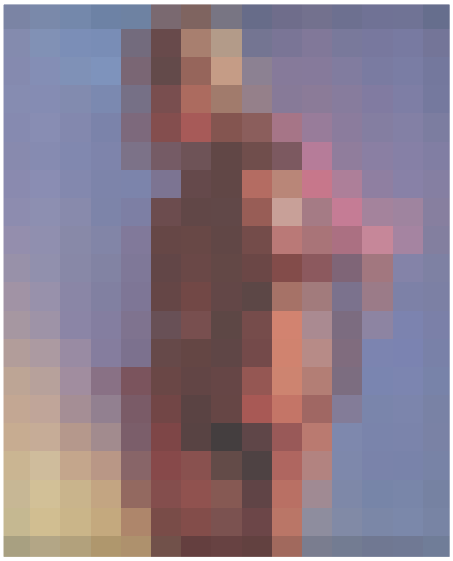
Resim 52. Kara Walker

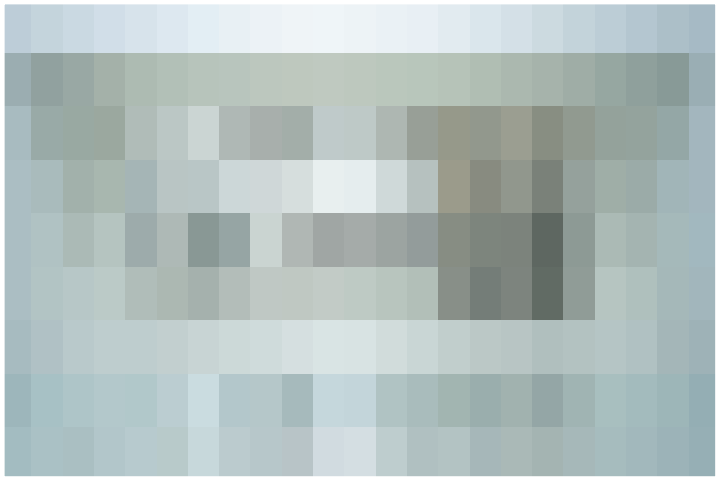
Resim 53. Gillian Wearing

Resim 54. Christopher Wool

Resim 55. L sa Yuskavage

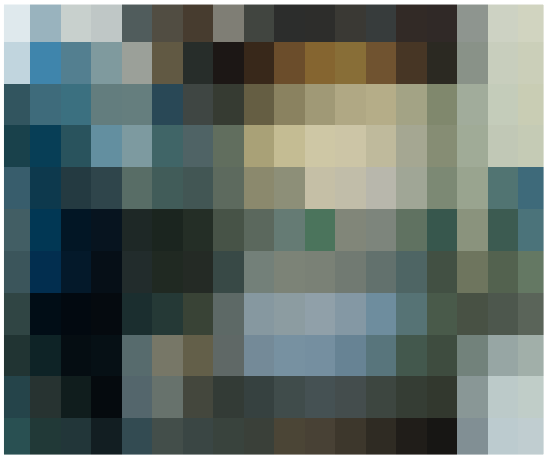

Resim 56. Miriam Backström

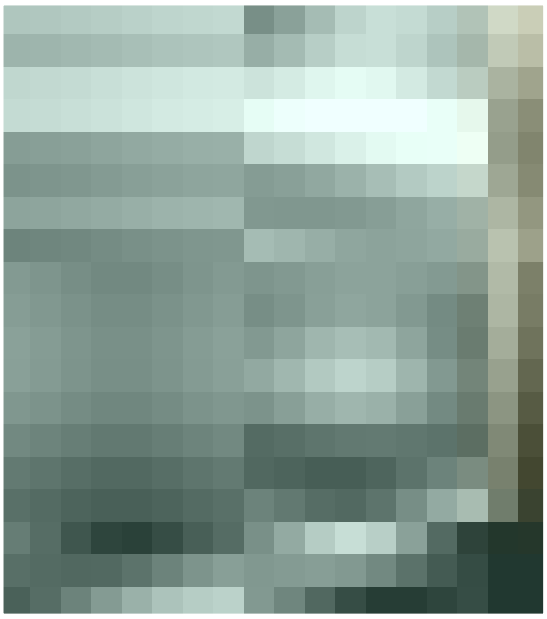
Ek 7. VII. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1. Tomma Abts

Resim 2. Francis Alys

Resim 3. Cem Ar k

Resim 4. Maja Bajevic

Resim 5. Evgen Bavcar

Resim 6. Simone Berti

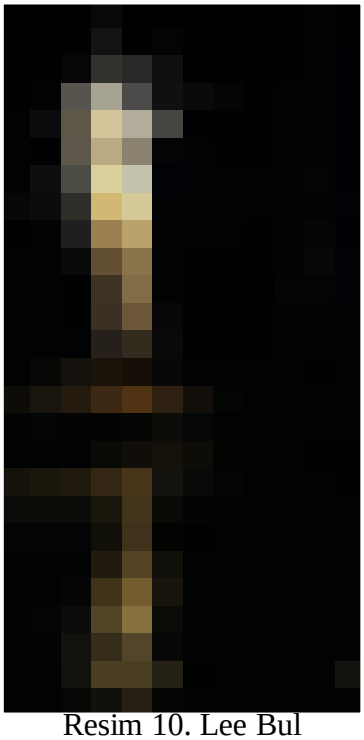
Resim 7. Rachel Berwick

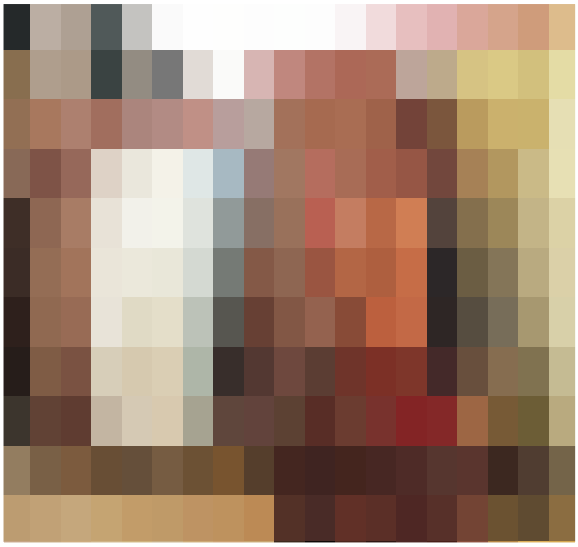
Resim 8. Mathieu Briand

Resim 9. Frederic Bruly Bouabre

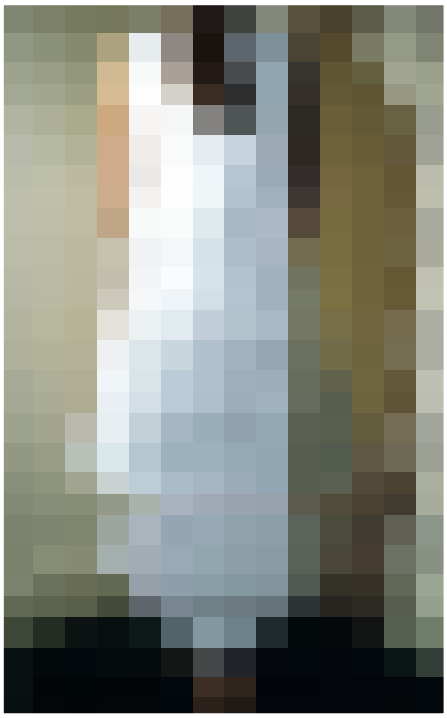
Resim 10. Lee Bul

Resim 11. Chris Burden

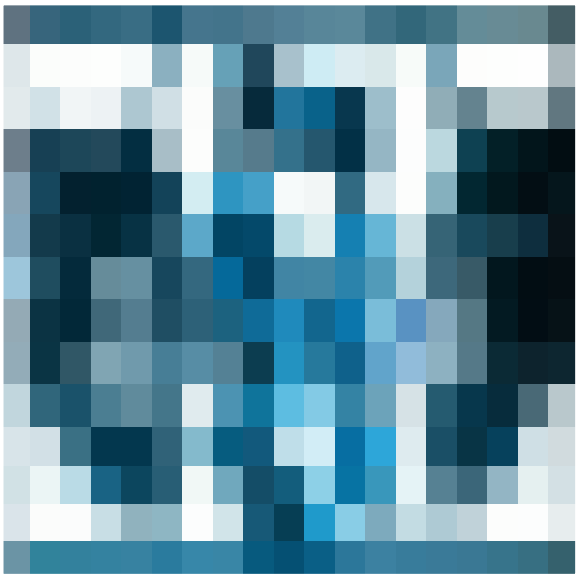
Resim 12. Cambalache Collective

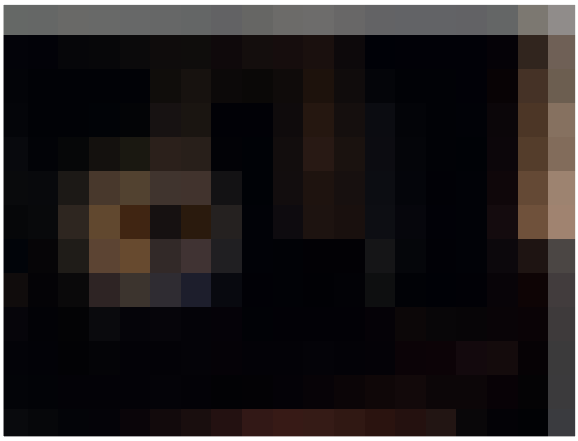
Resim 13. Hussein Chalayan

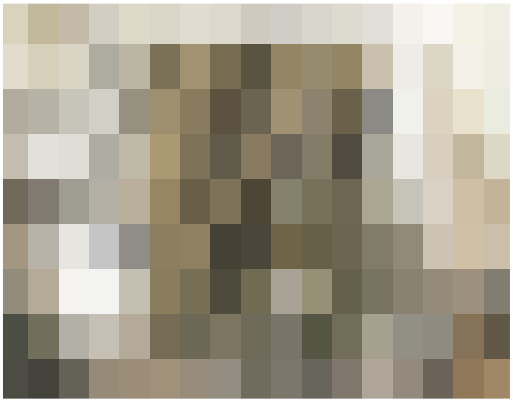
Resim 14. Lygia Clark

Resim 15. Chris Cunnigham

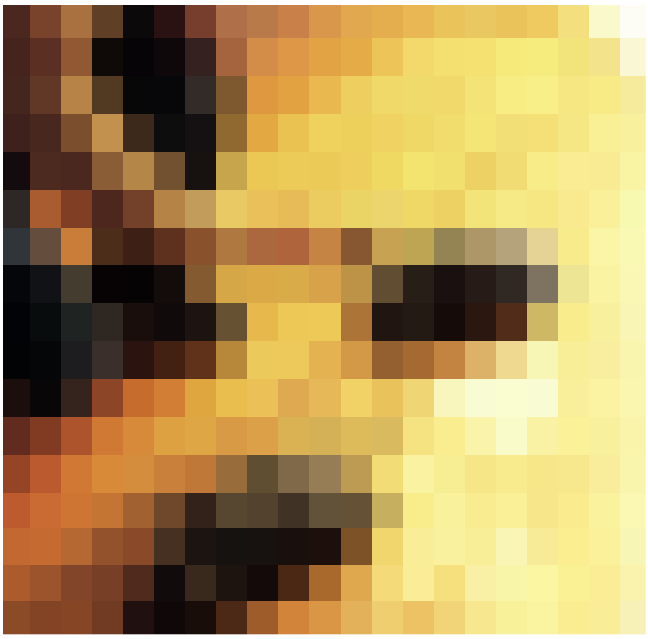
Resim 16. Stan Douglas

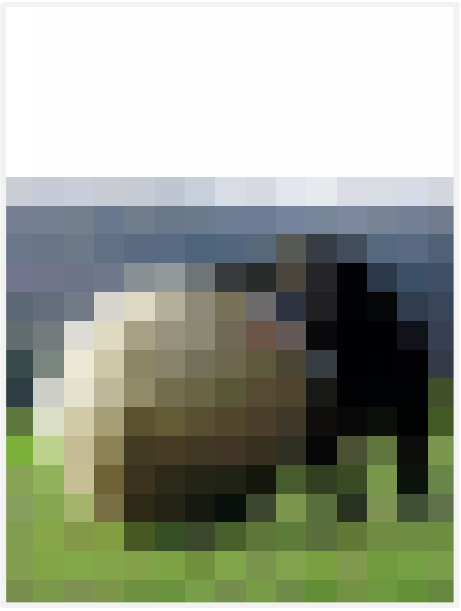
Resim 17. Weng – Sig Du

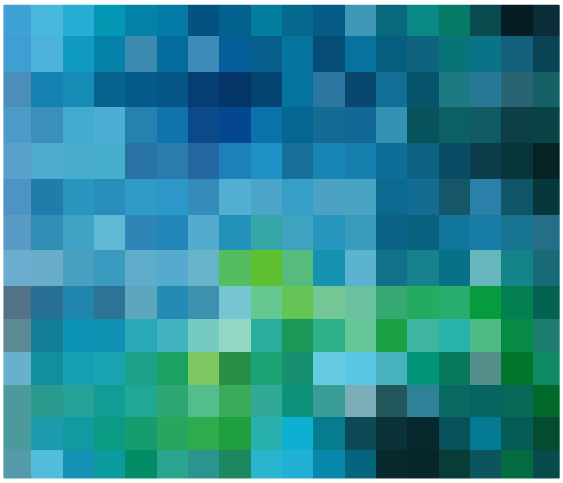
Resim 18. Michael Elmgreen & Ingar Dragset

Resim 19. Exonemo (Yae Aka wa & Kensuke Sembo)

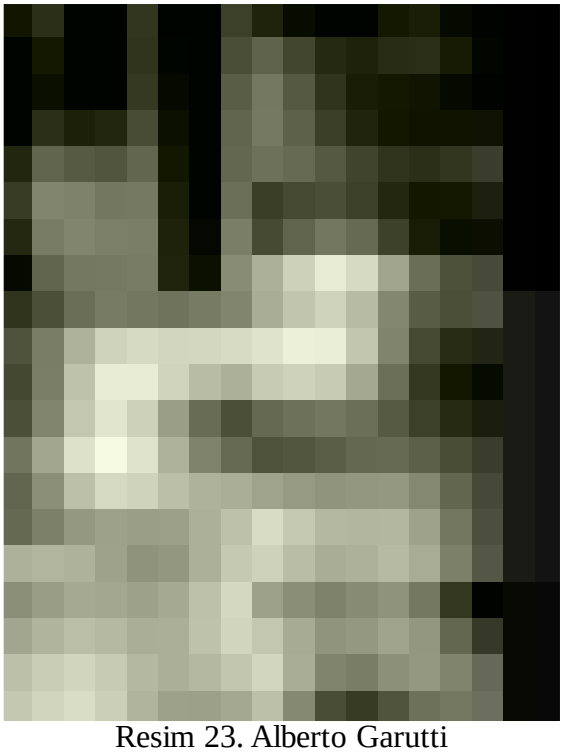
Resim 20. Jan Fabre

Resim 21. Yang Fu Dong

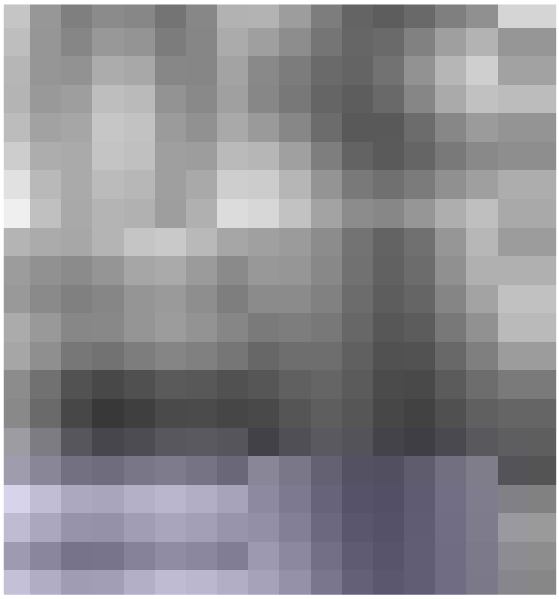
Resim 22. Anya Gallaccio

Resim 23. Alberto Garutti

Resim 24. Leandro Erlich

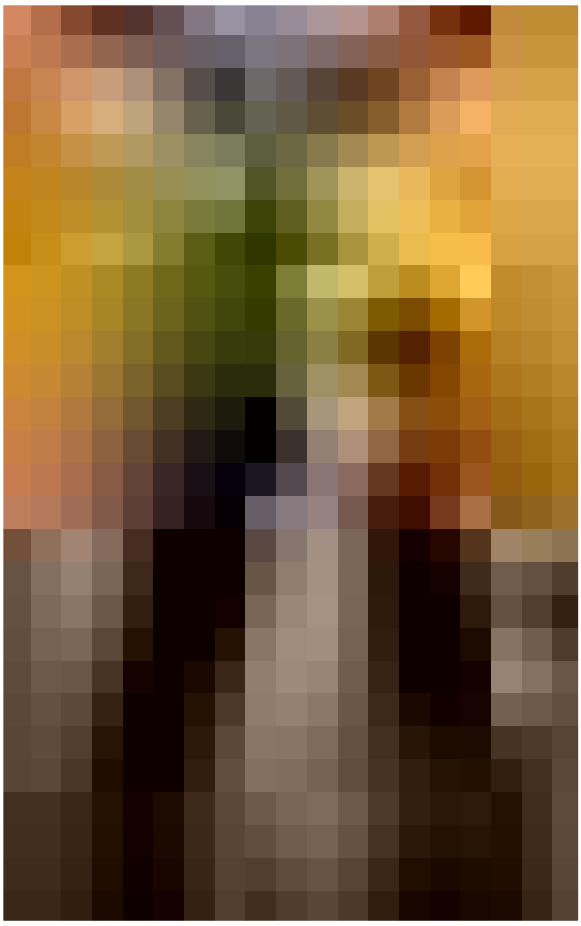
Resim 25. Leyla Gediz

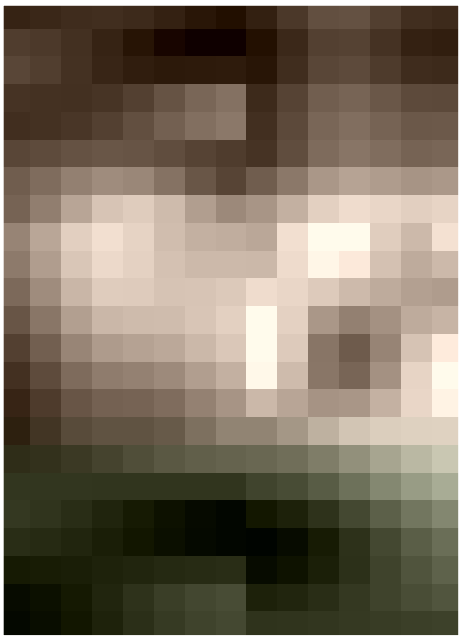
Resim 26. Dominique Gonzalez – Foerster

Resim 27. Rodney Graham

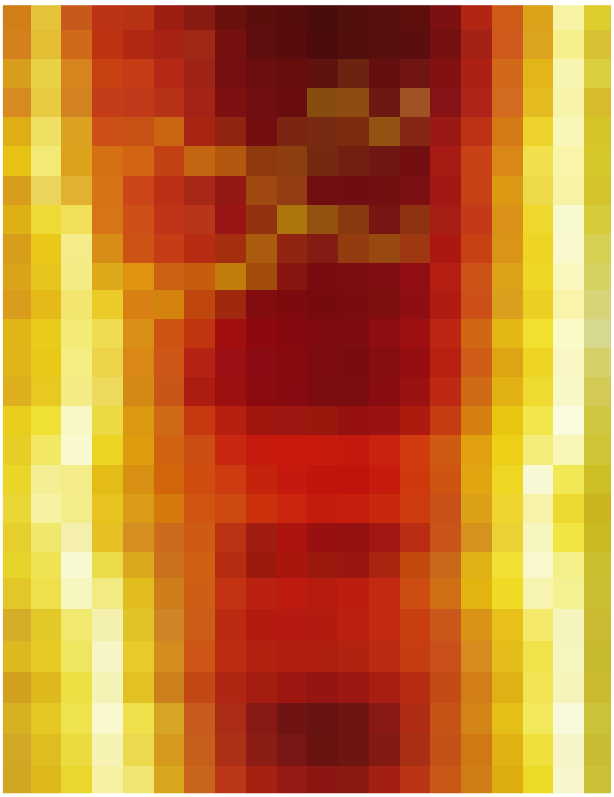
Resim 28. Kazuhiko Hachiya

Resim 29. Sascha Haghighian

Resim 30. Lu Hao

Resim 31. Joyce Hinterding

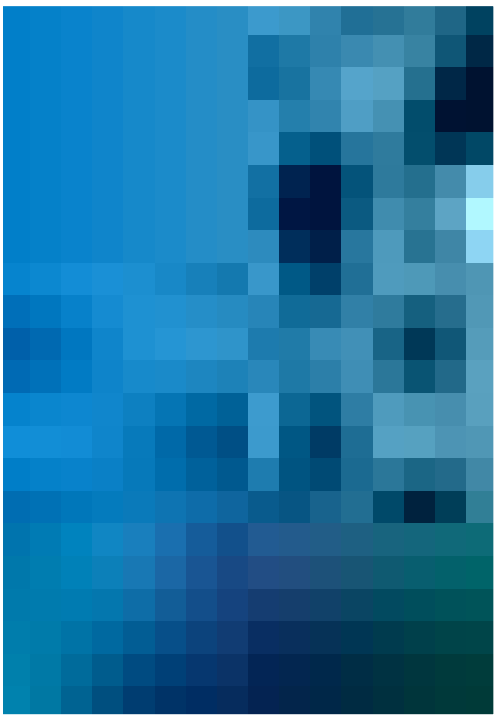
Resim 32. Pierre Huyghe

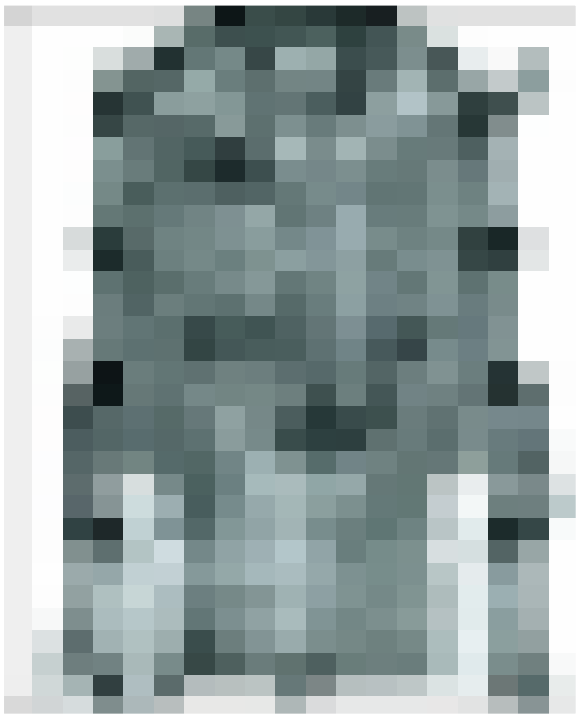
Resim 33. Kim Young Jin

Resim 34. On Kawara

Resim 35. Ömer Ali Kazma

Resim 36. Guillermo Kuitca

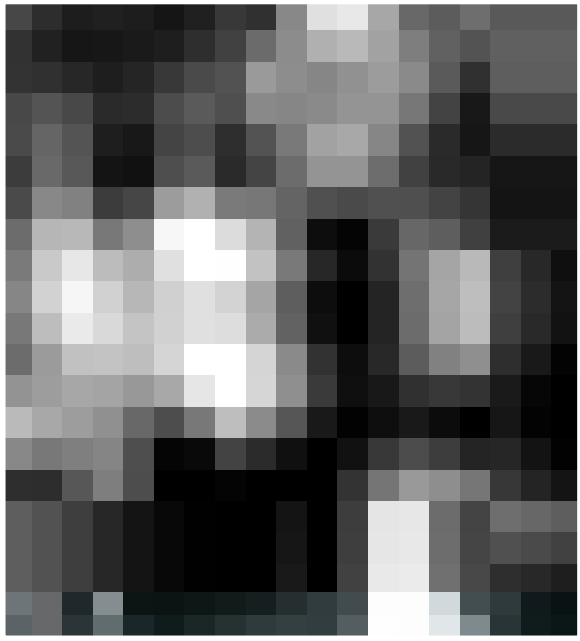
Resim 37. Ernesto Leal

Resim 38. Henrietta Lehtonen

Resim 39. Michael Lin

Resim 40. M A Liuming

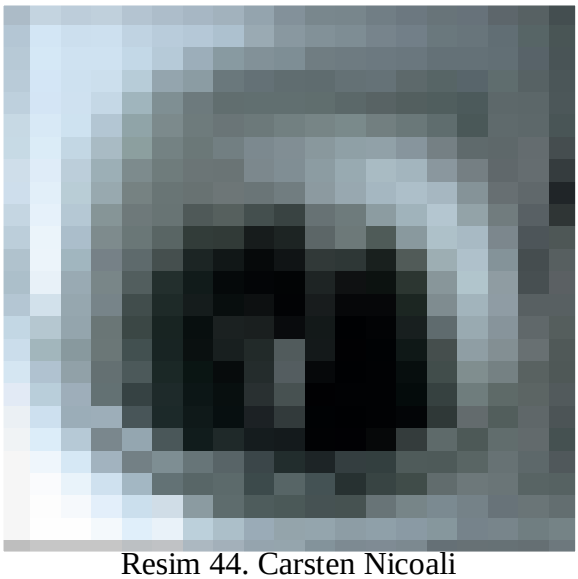
Resim 41. Rafael Lozano – Hemmer

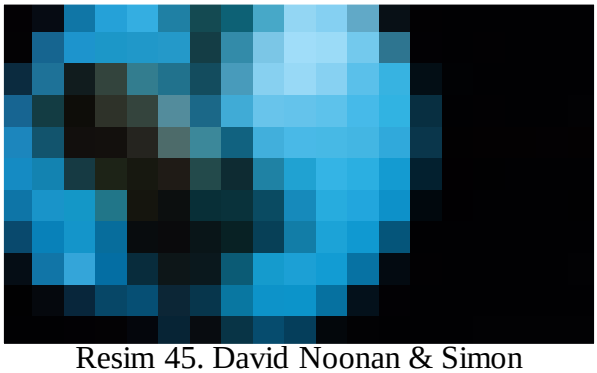
Resim 42. Fabian Marcacio

Resim 43. Okisato Nagata

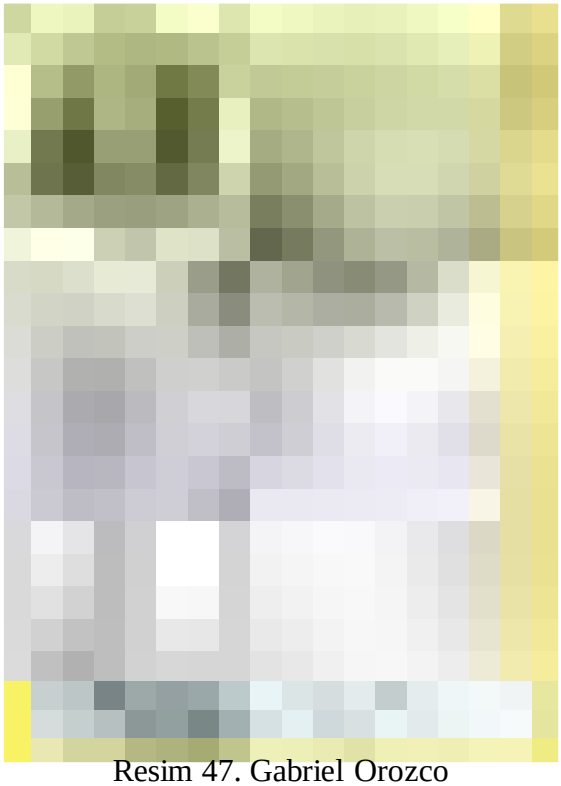
Resim 44. Carsten Nicoali

Resim 45. David Noonan & Simon Trevans

Resim 46. Motohiko Odani

Resim 47. Gabriel Orozco

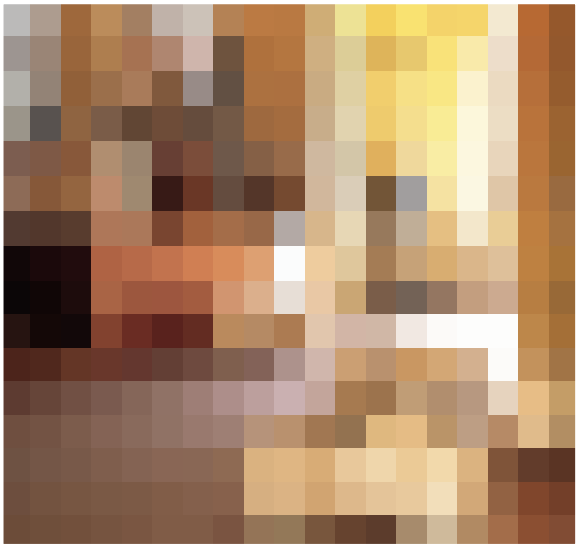
Resim 48. Kemal Önsoy

Resim 49. Philippe Parreno

Resim 50. Fernando Romedo

Resim 51. Sanaa

Resim 52. Yutaka Sone

Resim 53. Mukadder im ek

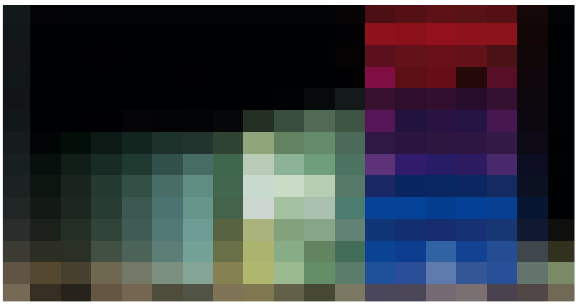
Resim 54. Mika Taanila & Matti Suuronen

Resim 55. Ana Maria Tavares

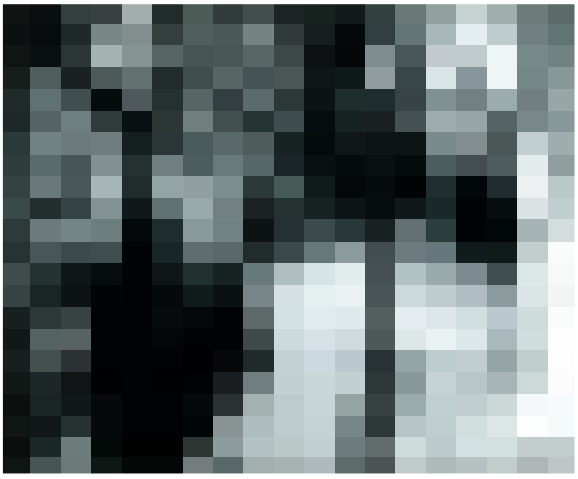
Resim 56. Rirkrit Tiravanija

Resim 57. James Turrell

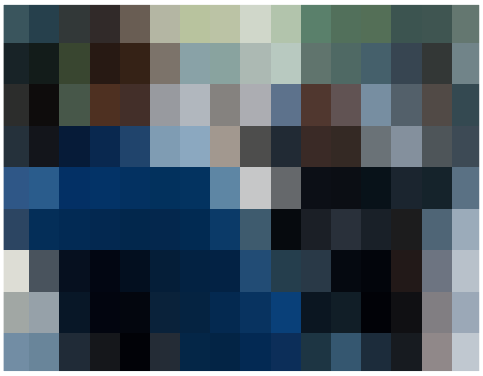
Resim 58. Magnus Wallin

Resim 59. Apichatpong Weerasethakul

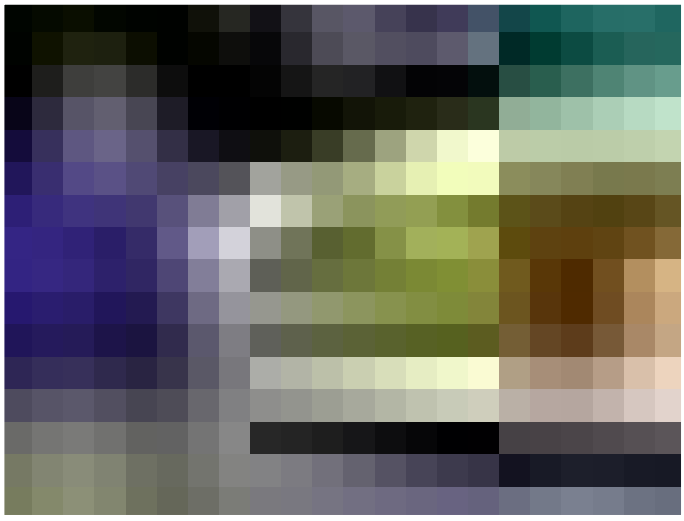
Resim 60. Jane & Louise Wilson

Resim 61. Sislej Xhafa

Resim 62. sa Genzken

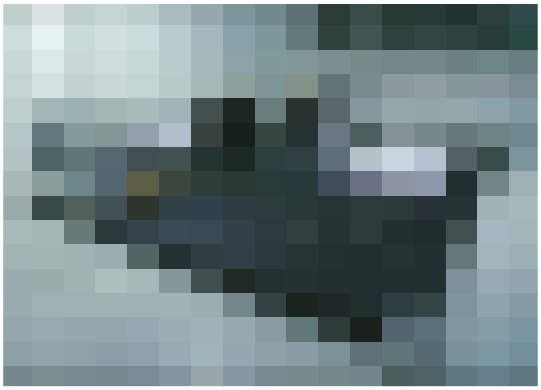

Resim 63. Fuat ahinler- Murat ahinler-Ahmet Soysal

Ek 8. VIII. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

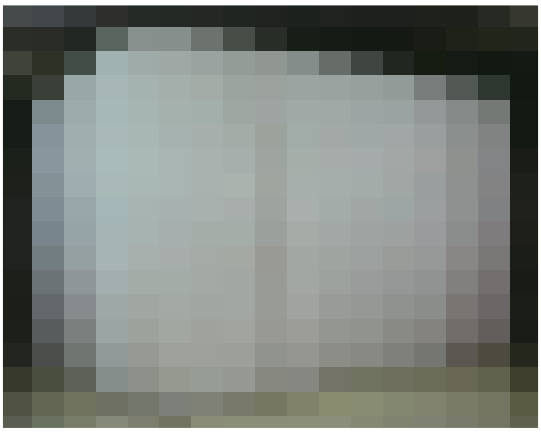
Resim 1. Can Atay

Resim 2. David Altmeid

Resim 3. Alexander Apostol

Resim 4. Knut Asdam

Resim 5. Kutlu Ataman

Resim 6. Fikret Atay

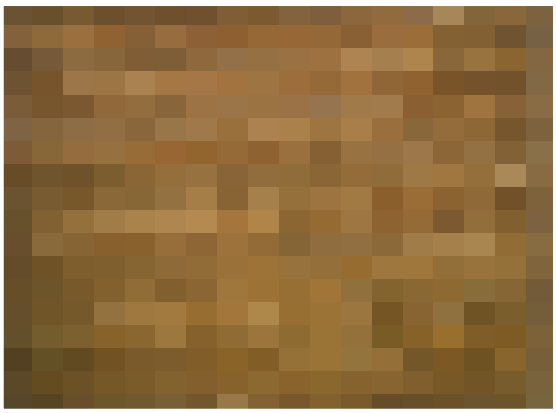
Resim 7. Txomin Badiola

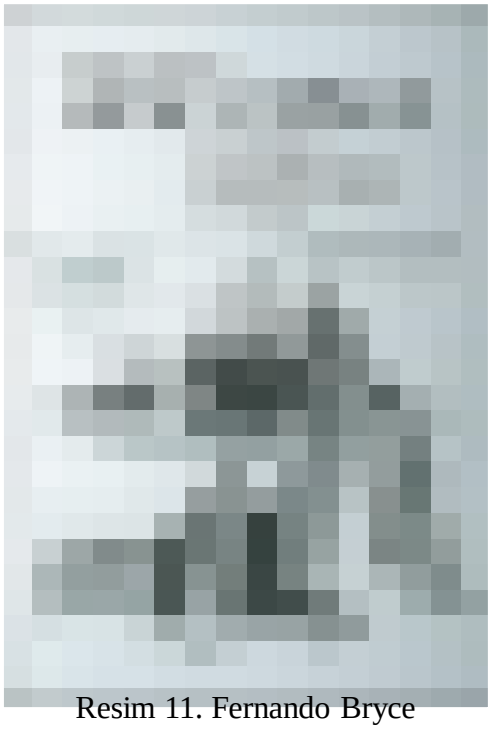
Resim 8. Zarina Bhimji

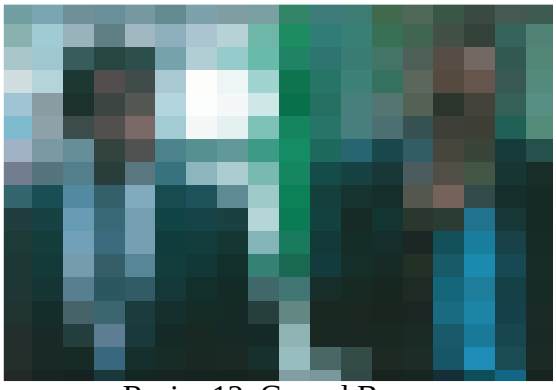
Resim 9. Monica Bonvicini

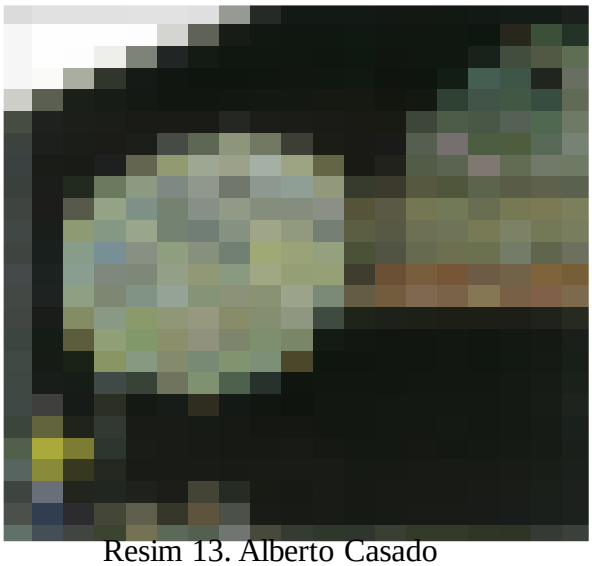
Resim 10. Tania Bruguera

Resim 11. Fernando Bryce

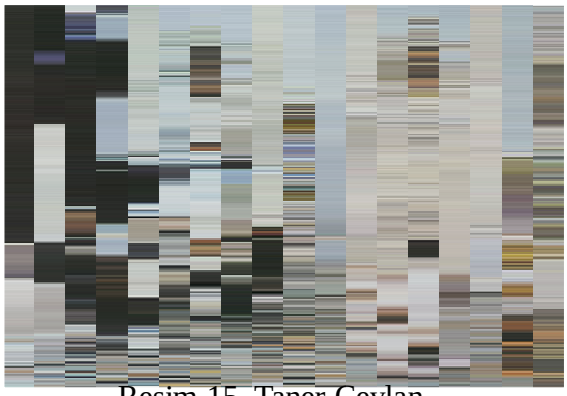
Resim 12. Gerard Byrne

Resim 13. Alberto Casado

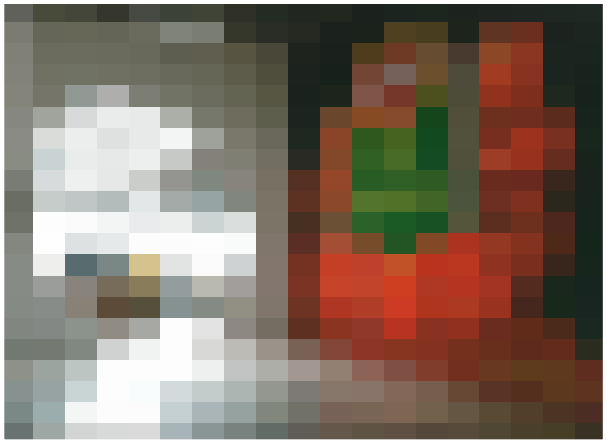
Resim 14. Filipa Cesar

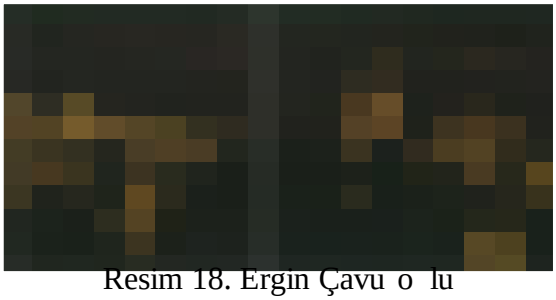
Resim 15. Taner Ceylan

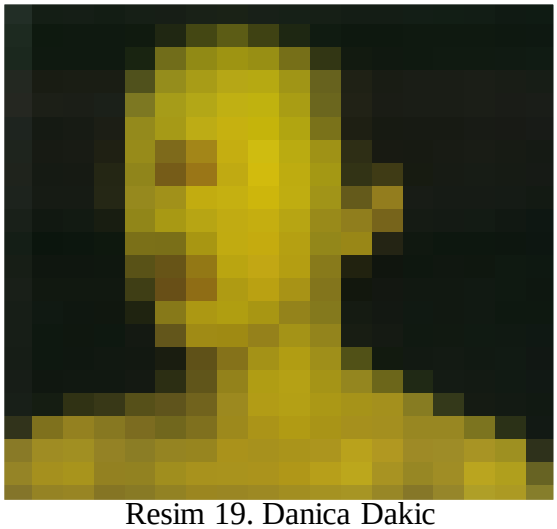
Resim 16. Csörgõ Attila

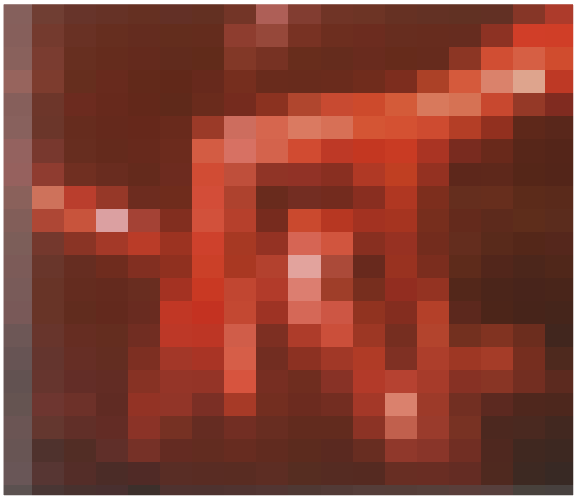
Resim 17. Minerva Cuevas

Resim 18. Ergin Çavu o lu

Resim 19. Danica Dakic

Resim 20. Stephen Dean

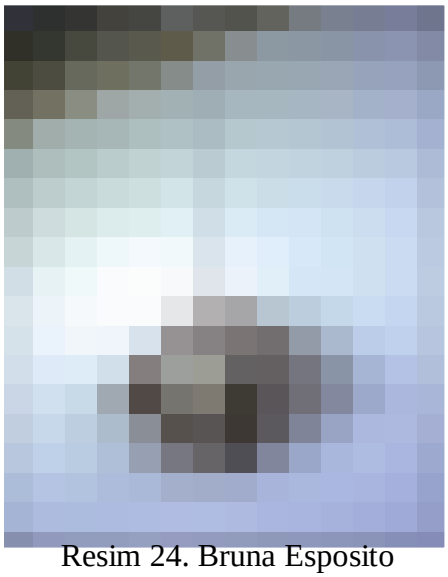
Resim 21. Willie Doherty

Resim 22. Cevdet Erek & Emre Erkal

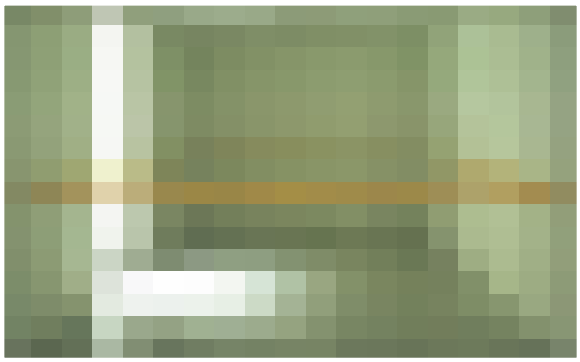
Resim 23. Esra Ersen

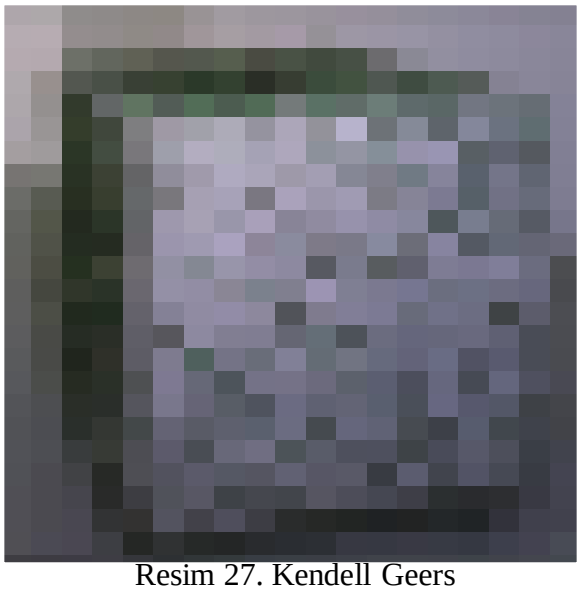
Resim 24. Bruna Esposito

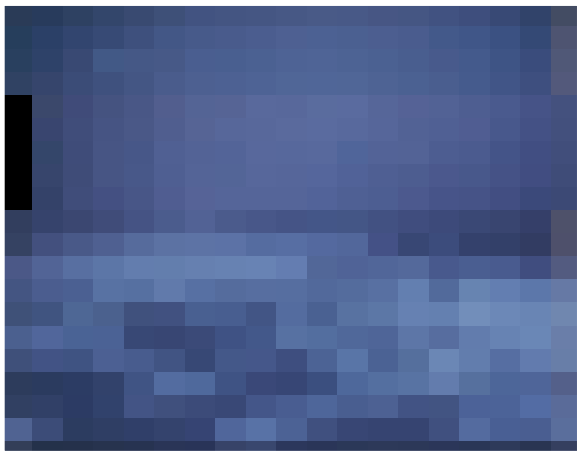
Resim 25. Tony Feher

Resim 26. Dora Garcia

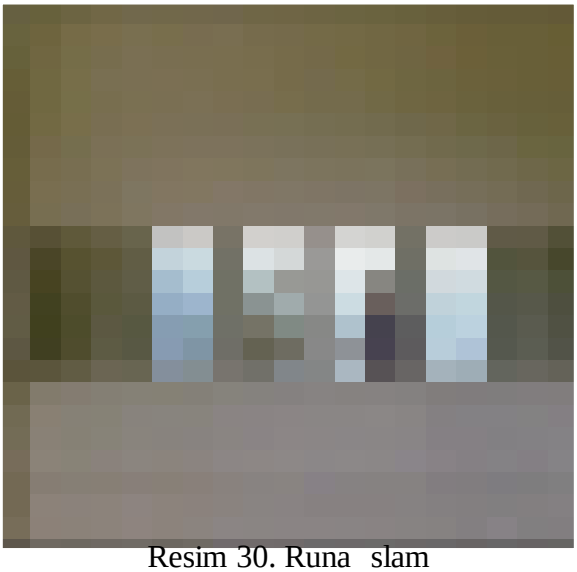
Resim 27. Kendell Geers

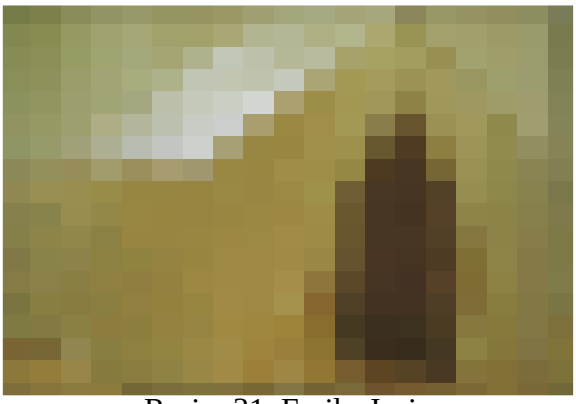
Resim 28. Ann Hamilton

Resim 29. Trenton Doyle Hancock

Resim 30. Runa slam

Resim 31. Emily Jacir

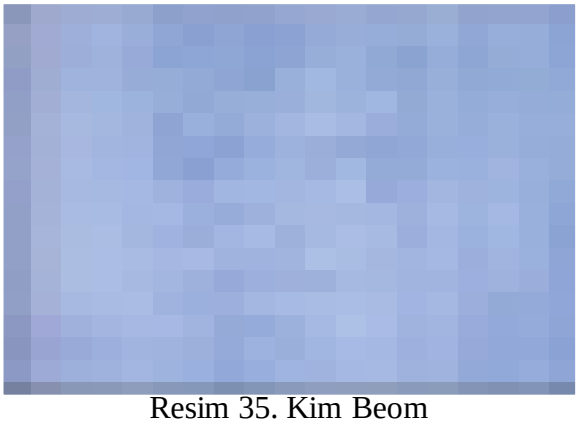
Resim 32. Jung Yeondoo

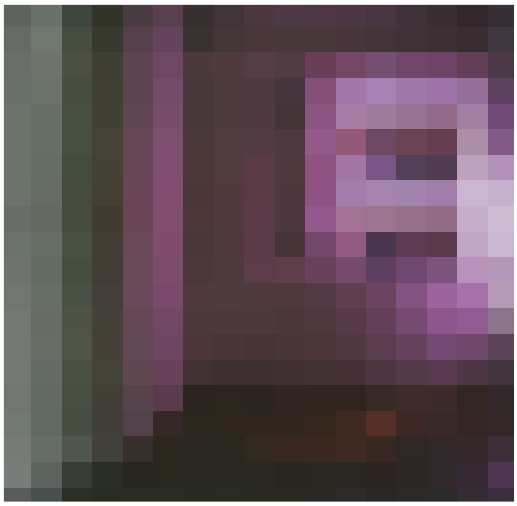
Resim 33. Shahram Karimi

Resim 34. Hassan Khan

Resim 35. Kim Beom

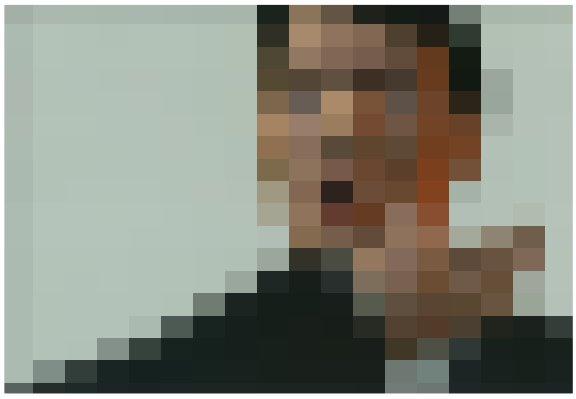
Resim 36. Lucia Koch

Resim 37. Andreja Kulincic

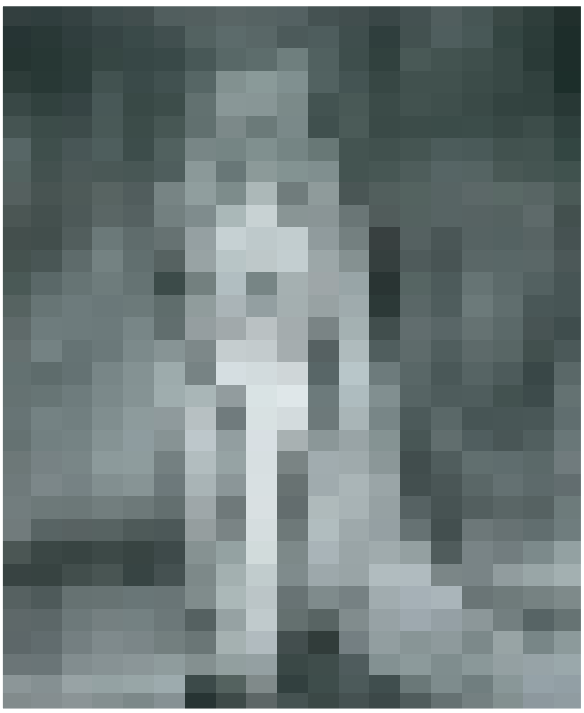
Resim 38. Surasi Kusolwong

Resim39. Annika Larsson

Resim 40. Nikki S. Lee

Resim 41. Jose Legaspi

Resim 42. Rogelio Lopez Cuenca

Resim 43. Liisa Lounila

Resim 44. Jorge Macchi

Resim 45. DeAnna Maganias

Resim 46. Marepe

Resim 47. Marlene McCarty

Resim 48. Julie Mehretu

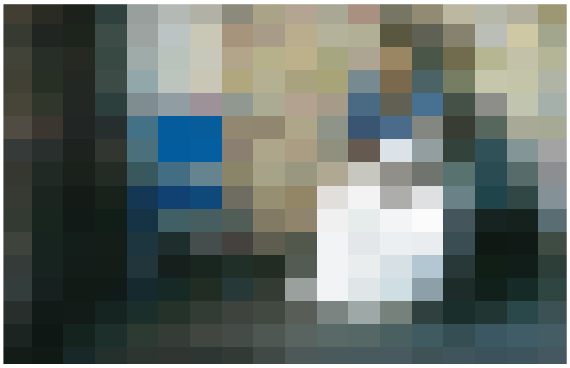
Resim 49. Cildo Meireles

Resim 50. Bjorn Melhus

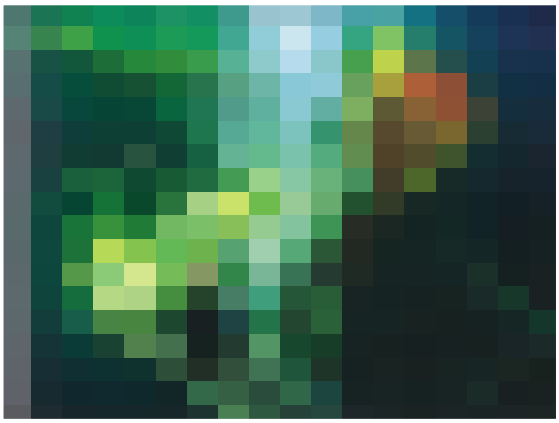
Resim 51. Aernout Mik

Resim 52. Zwelethu Mthethwa

Resim 53. Mike Nelson

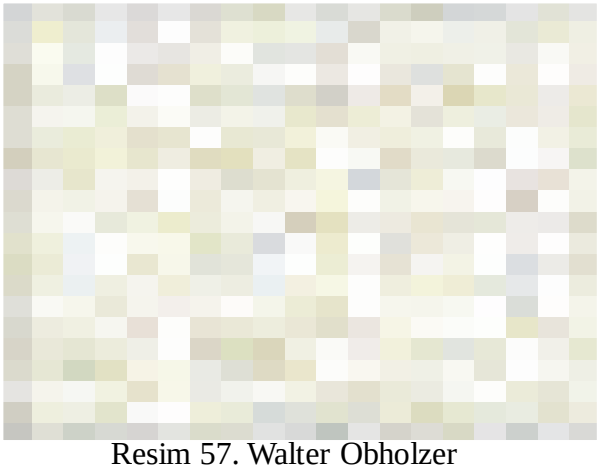
Resim 54. Jun Nguyen – Hatsushiba

Resim 55. Paul Noble

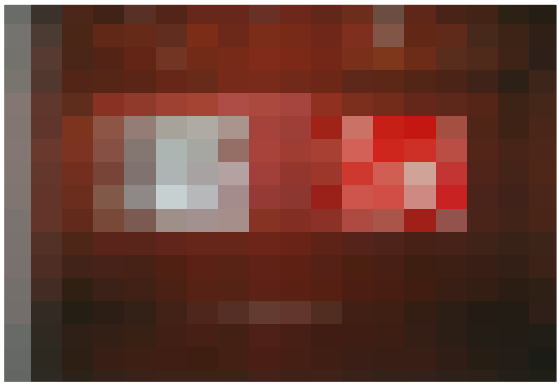
Resim 56. Jockum Nordström

Resim 57. Walter Obholzer

Resim 58. Oda Projesi

Resim 59. Marcel Odenbach

Resim 60. Yoshua Okon

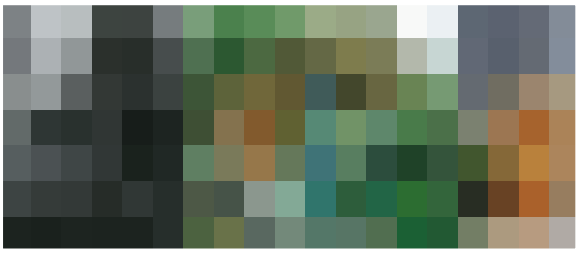
Resim 61. Raquel Ormella

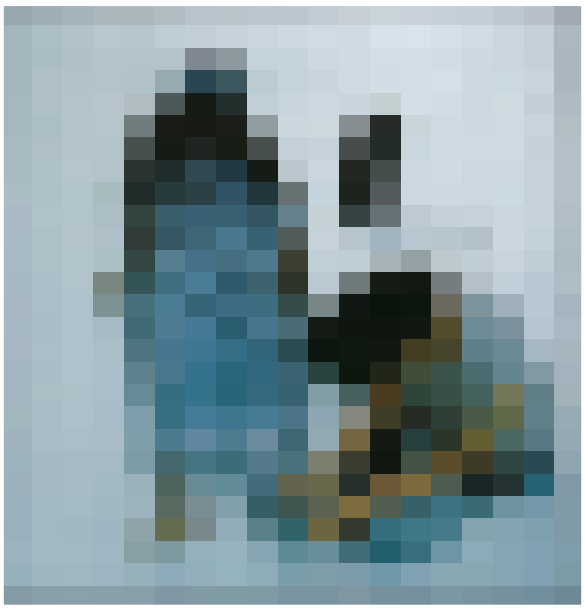
Resim 62. Ozawa Tsuyoshi

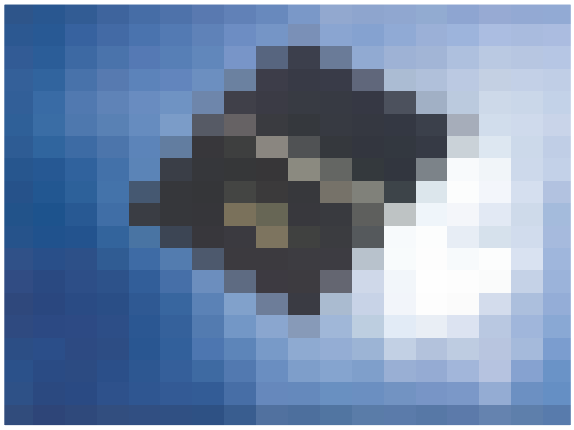
Resim 63. Bruno Peinado

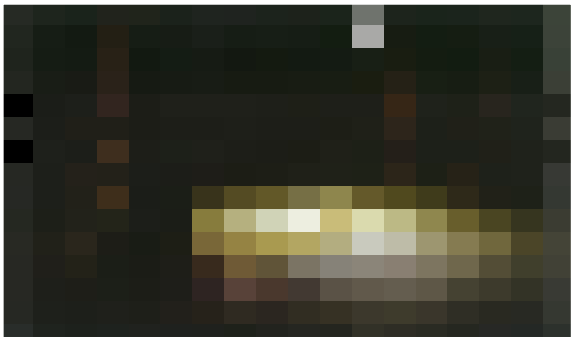
Resim 64. Marjetica Potrc

Resim 65. Araya Rasdjarmrearnsook

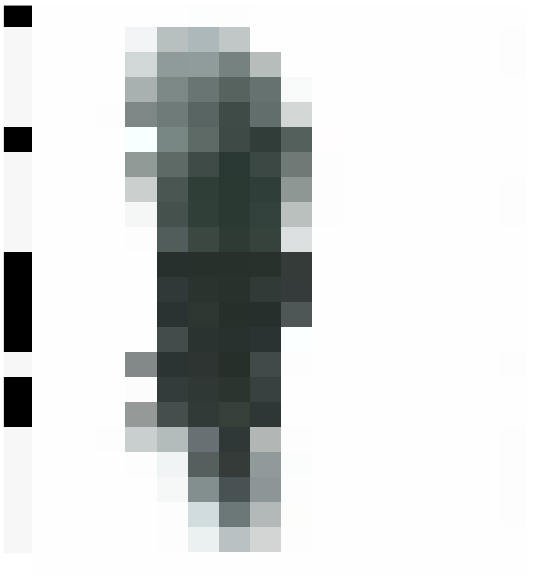
Resim 66. Michael Riley

Resim 67. Anri Sala

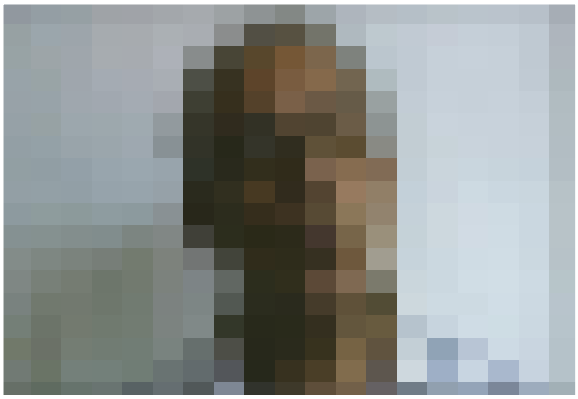
Resim 68. Doris Salcedo

Resim 69. Seifollah Samadian

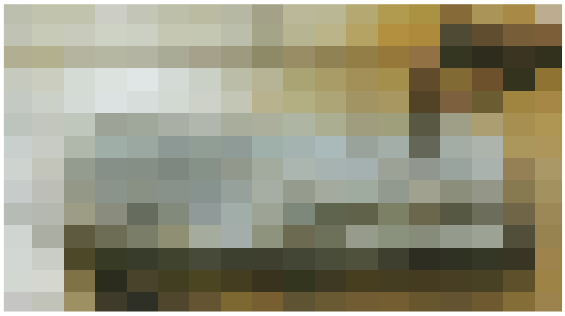
Resim 70. Peter Sarkisian

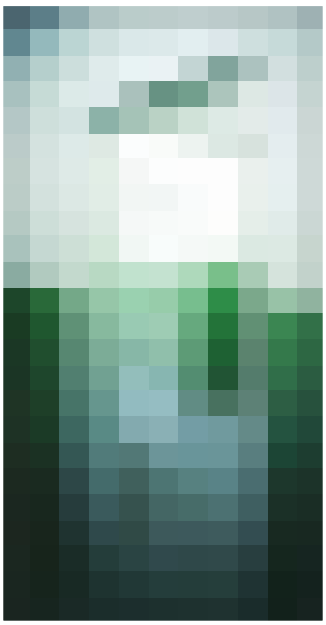
Resim 71. Efrat Shvily

Resim 72. Shahzia Sikander

Resim 73. Song Dong

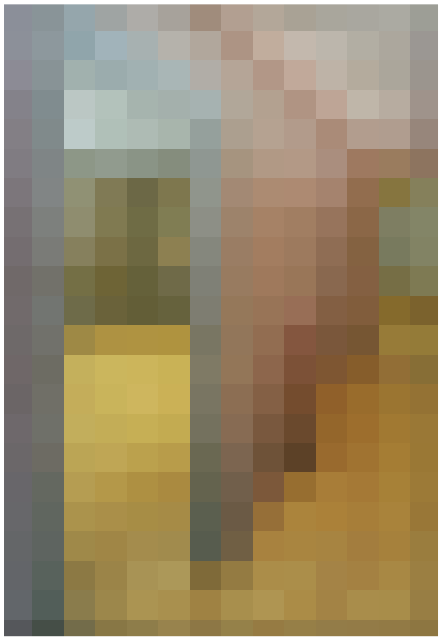
Resim 74. Monika Sosnowska

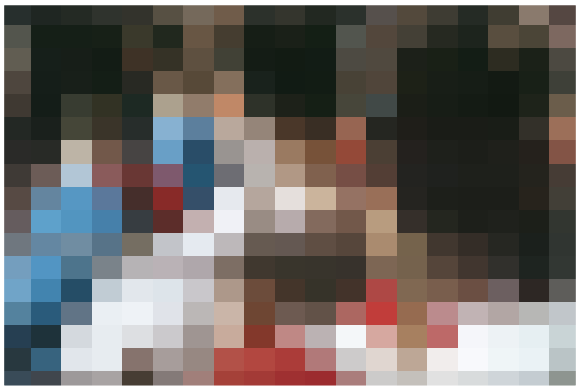
Resim 75. Jennifer Steinkamp

Resim 76. Sugito Hiroshi

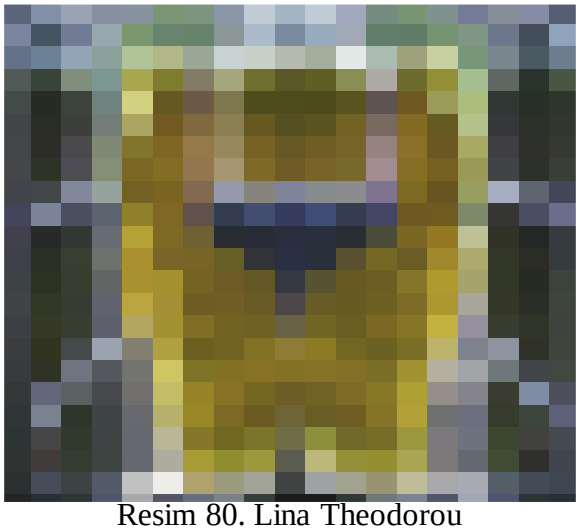
Resim 77. Suh Do-Ho

Resim 78. Fiona Tan

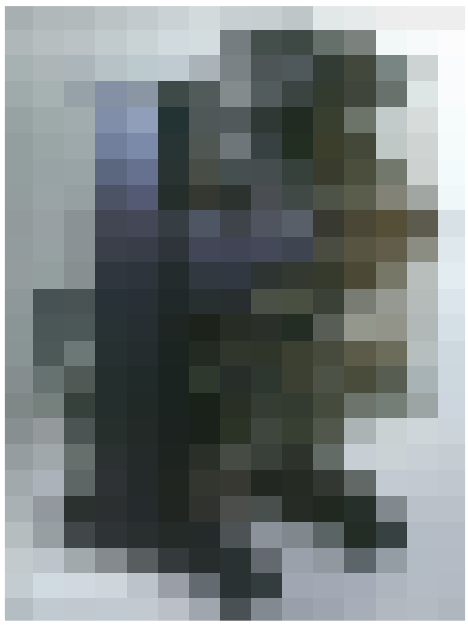
Resim 79. Pascale Marthine Tayou

Resim 80. Lina Theodorou

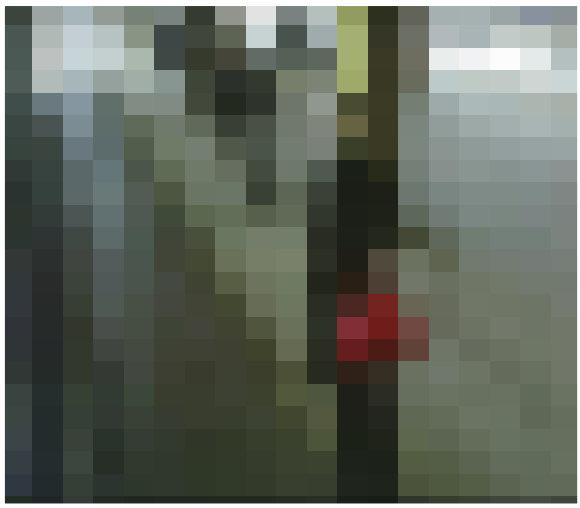
Resim 81. Milica Tomic

Resim 82. Uri Tzaig & Avi Shaham

Resim 83. Xurban.net

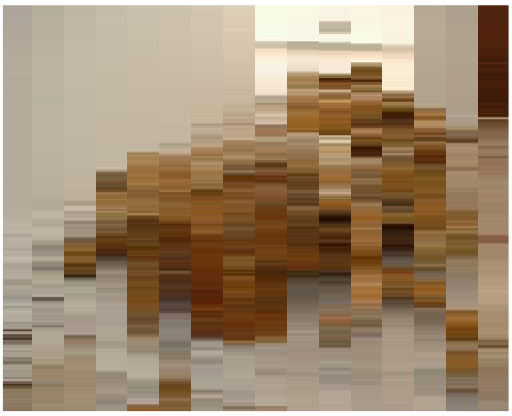

Resim 84. Jasmila Zbanic

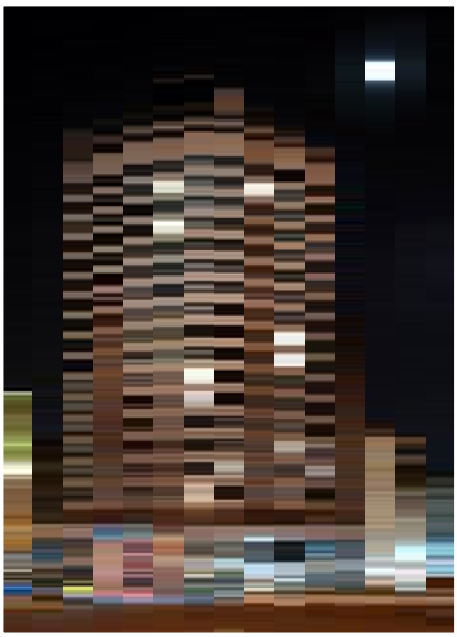

Resim 85: NaliniMalani,

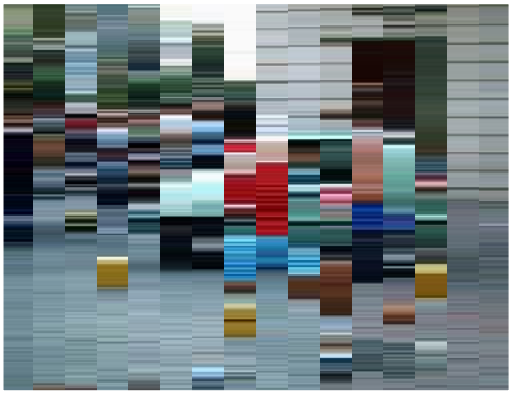
Ek 9. IX. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

Resim 1. Hüseyin Alptekin

Resim 2. Pawel Althamer

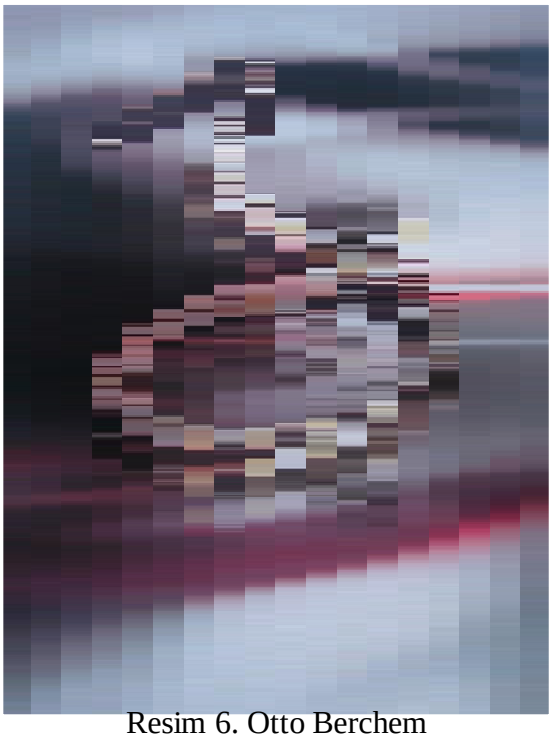
Resim 3. Halil Alt ndere

Resim 4. Yochai Avrahami

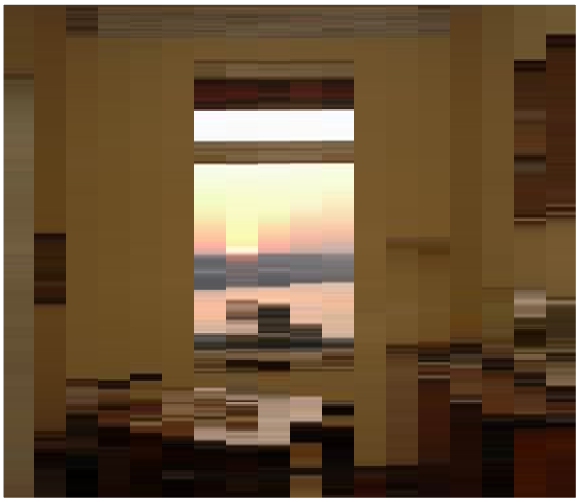
Resim 5. Yael Bartana

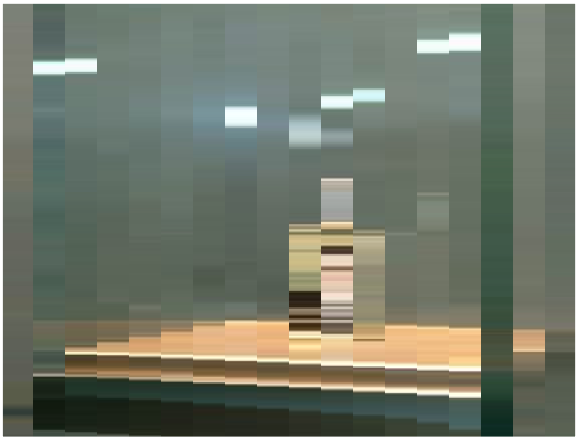
Resim 6. Otto Berchem

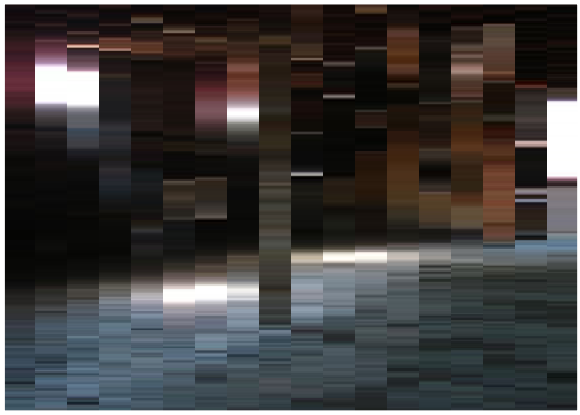
Resim 7. Johanna Billing

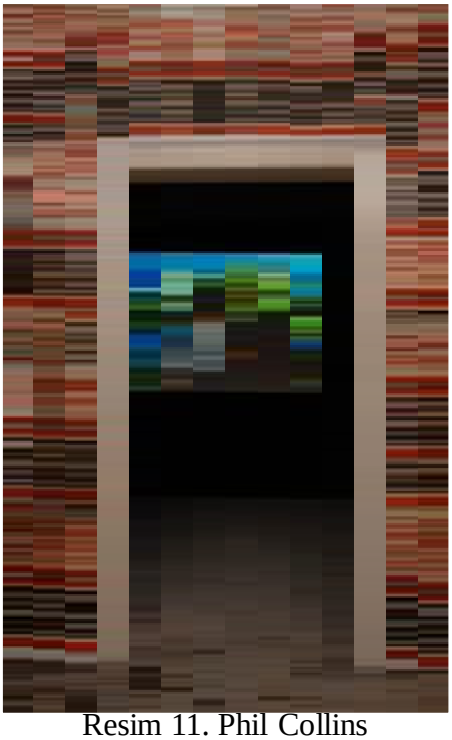
Resim 8. Michael Blum

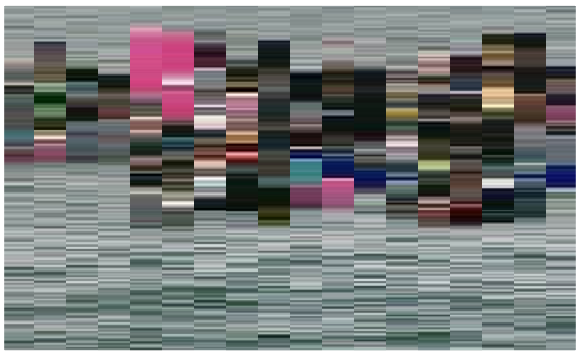
Resim 9. Daniel Bozhkov

Resim 10. Pavel Büchler

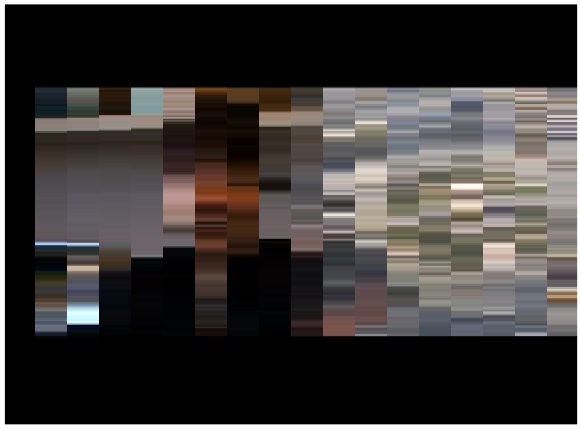
Resim 11. Phil Collins

Resim 12. Smadar Dreyfus

Resim 13. Lukas Duwenhögger

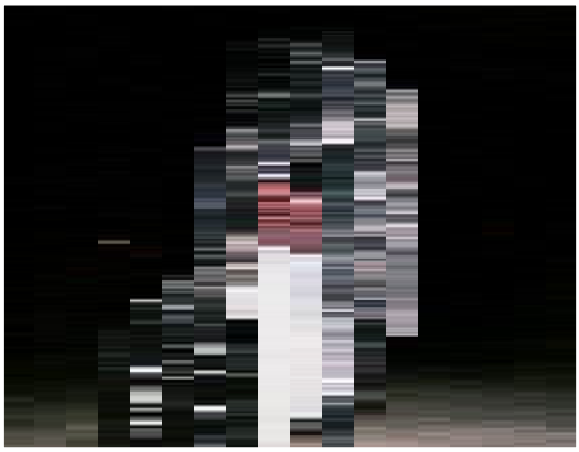
Resim 14. Maria Eichhorn

Resim 15. Gardar Eide Einarsson

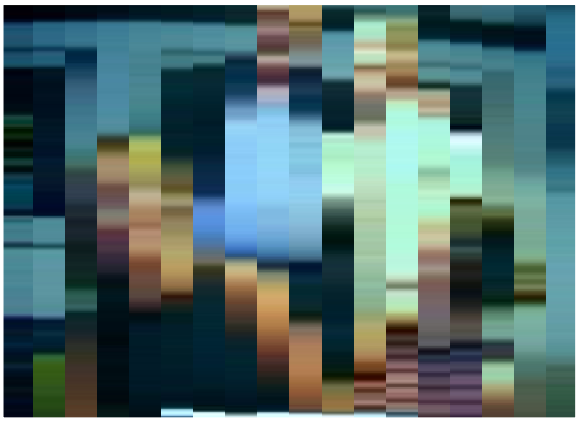
Resim 16. Hala Elkoussy

Resim 17. Jon Mikel Euba

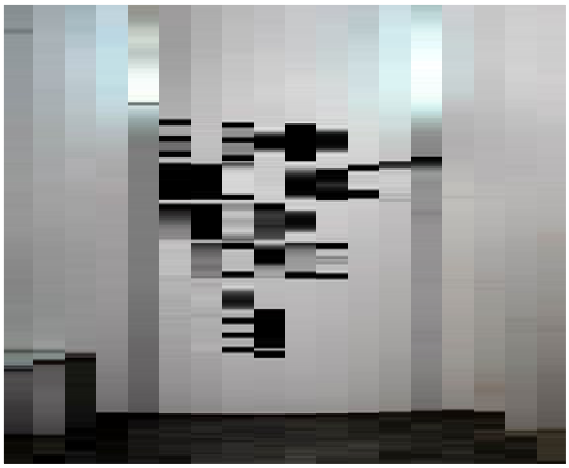
Resim 18. Cerith Wyn Evans

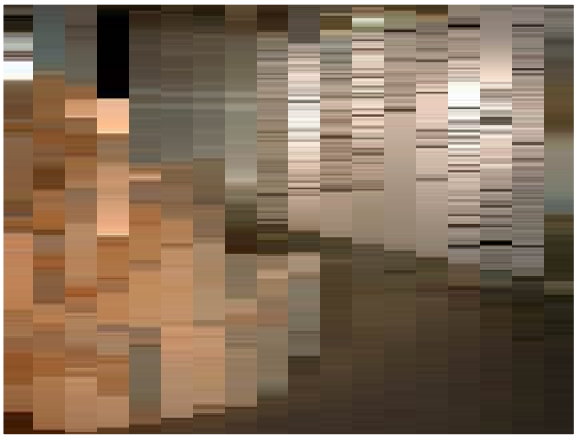
Resim 19. Jakup Ferri

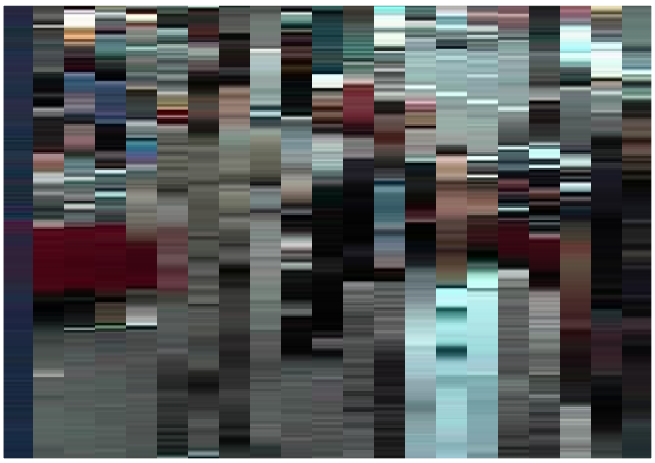
Resim 20. Flying City

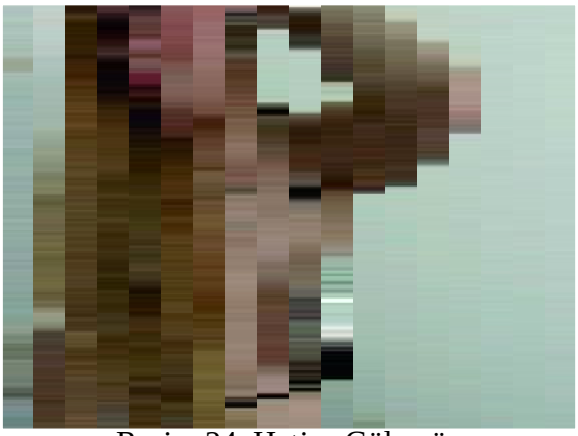
Resim 21. Luca Frei

Resim 22. Erik Göngrich

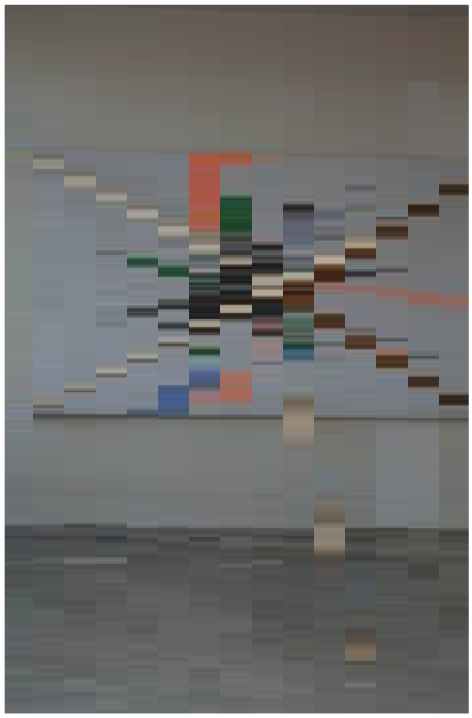
Resim 23. Daniel Guzman

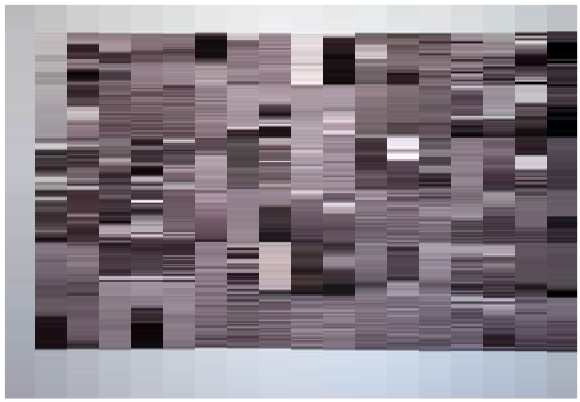
Resim 24. Hatice Güleryüz

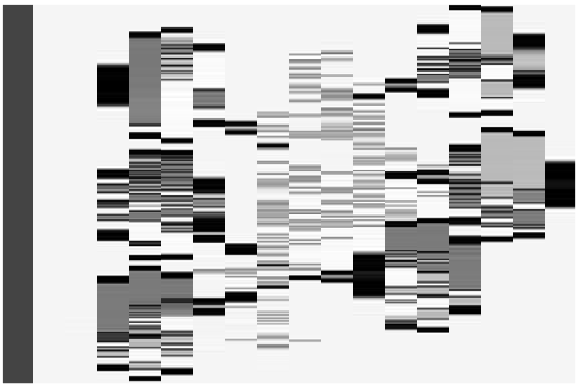
Resim 25. Irwin

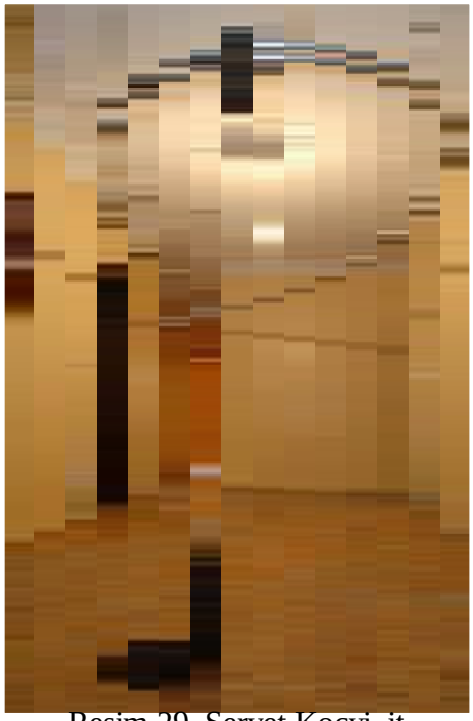
Resim 26. Chris Johanson

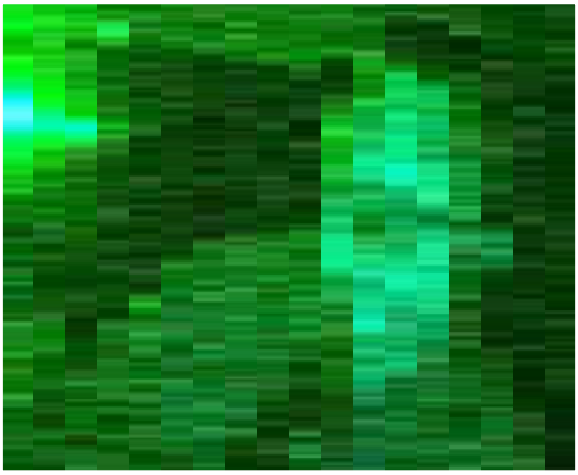
Resim 27. Y. Z. Kami

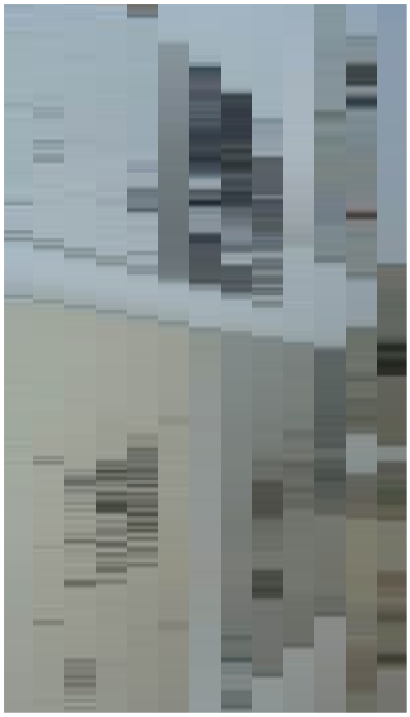
Resim 28. Karl Heinz Klopf

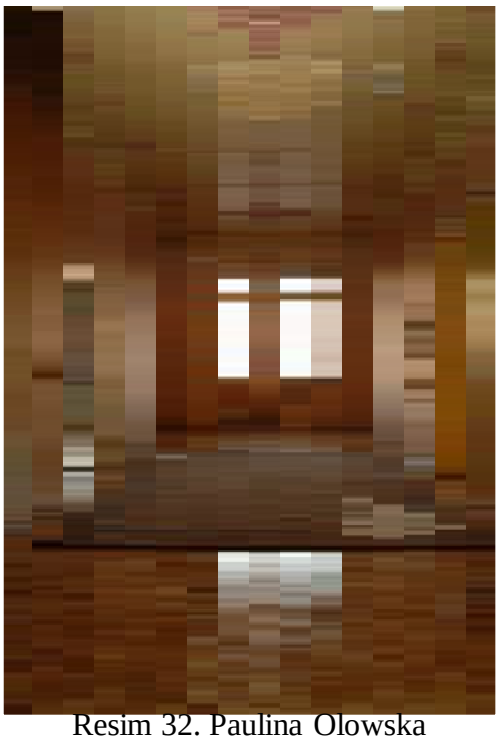
Resim 29. Servet Koçyi it

Resim 30. Yaron Leshem

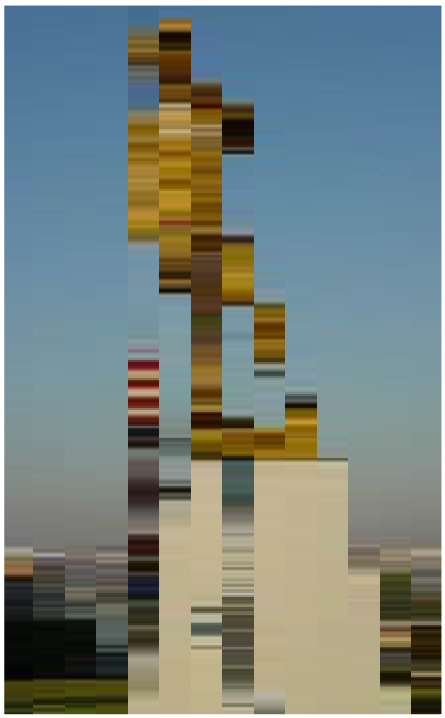
Resim 31. David Maljkovic

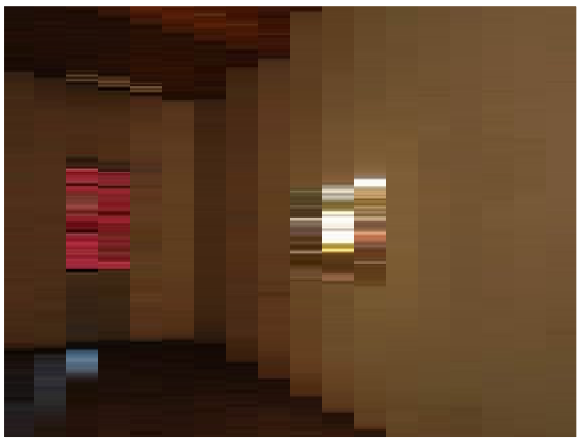
Resim 32. Paulina Olowska

Resim 33. Silke Otto-Knapp

Resim 34. Serkan Özkaya

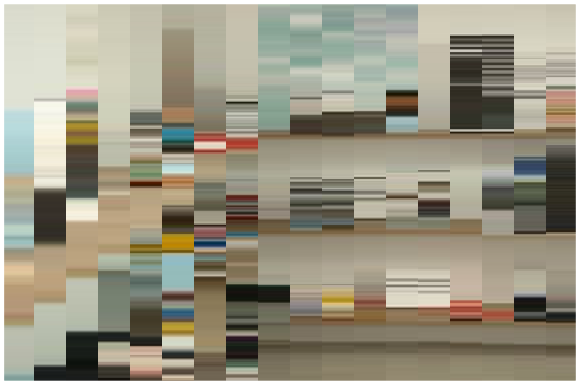
Resim 35. Ahmet Ö üt

Resim 36. ener Özmen

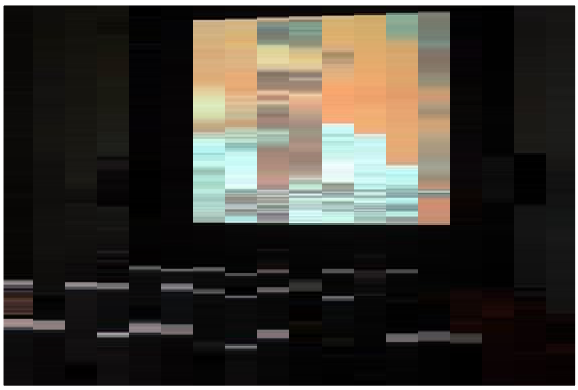
Resim 37. Dan Perjovschi

Resim 38. Ola Pehrson

Resim 39. Khalil Rabah

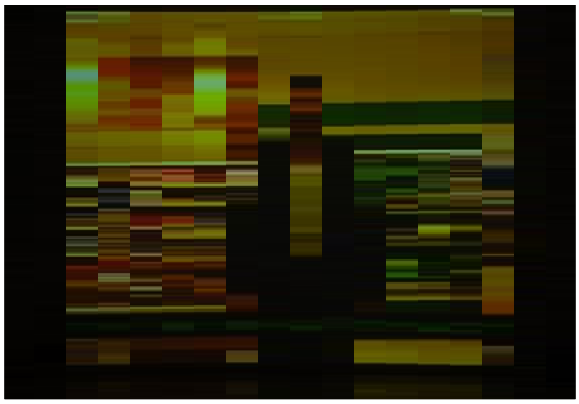
Resim 40. Mario Rizzi

Resim 41. Ruangrupa

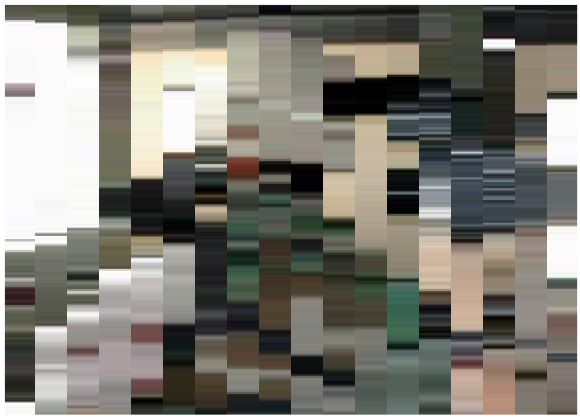
Resim 42. Solmaz Shahbazi

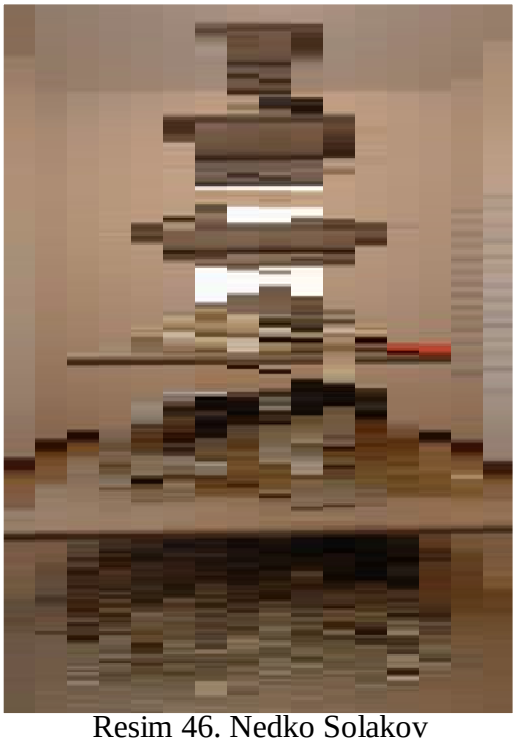
Resim 43. Wael Shawky

Resim 44. Ahlam Shibli

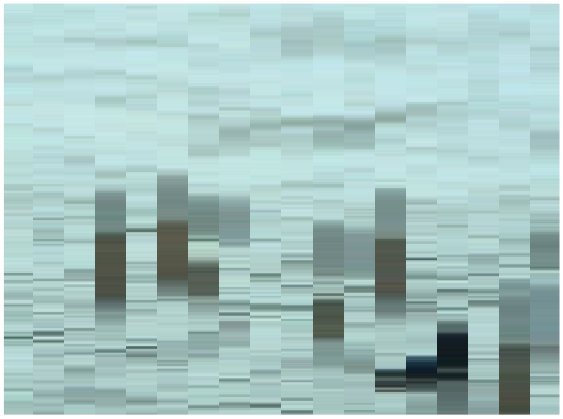
Resim 45. Sean Snyder

Resim 46. Nedko Solakov

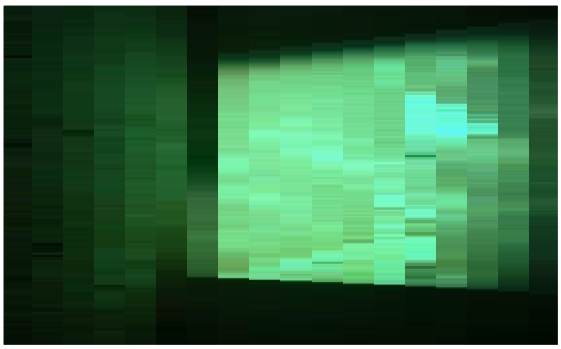
Resim 47. Superflex – Jens Haaning

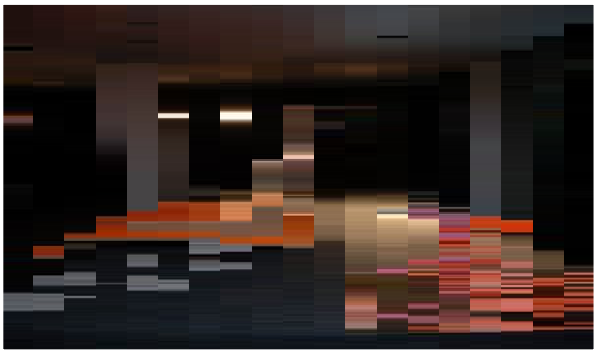
Resim 48. Tintin Wulia

Resim 49. Alexander Ugay

Resim 50. Alexander Ugay&Roman Maskalev

Resim 51. Axel John Wieder &Jesko Fezer

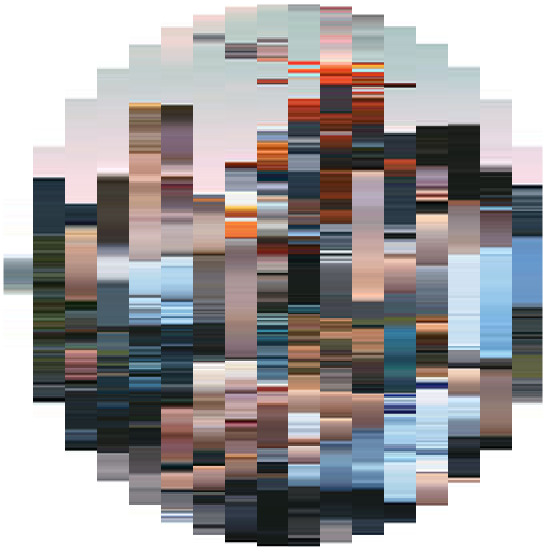
Ek 10. X. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

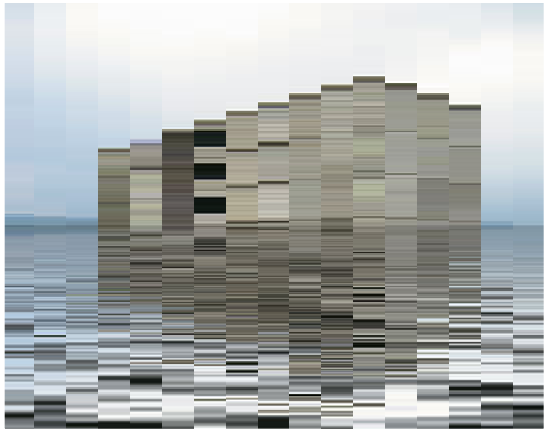
Resim 1. Hamra Abbas

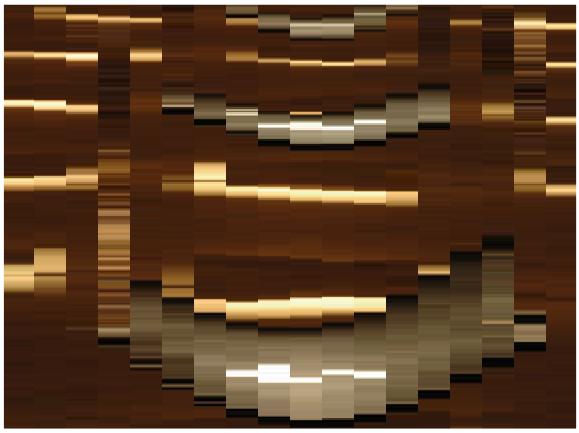
Resim 2. Adel Abdessemed

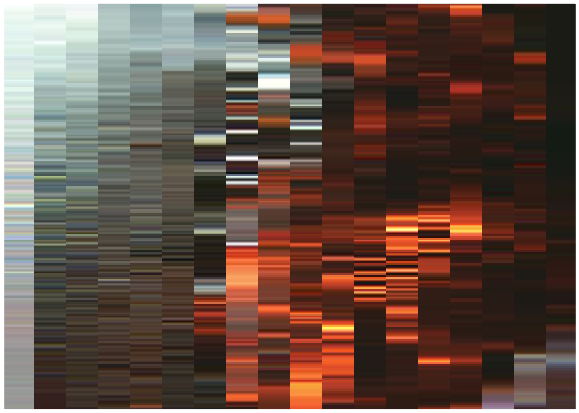
Resim 3. AES+F

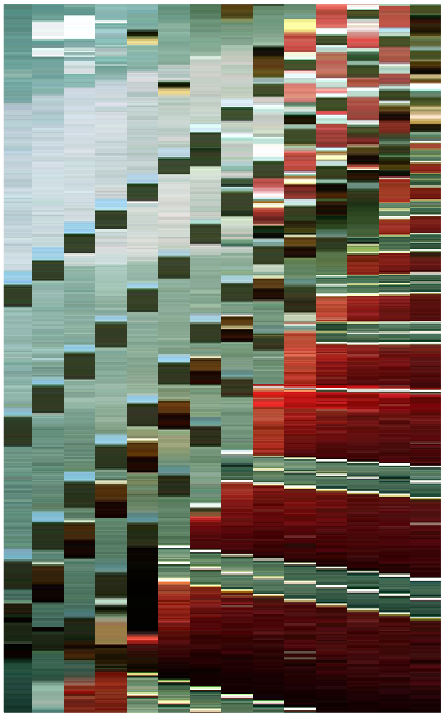
Resim 4. Vahram Aghasyan

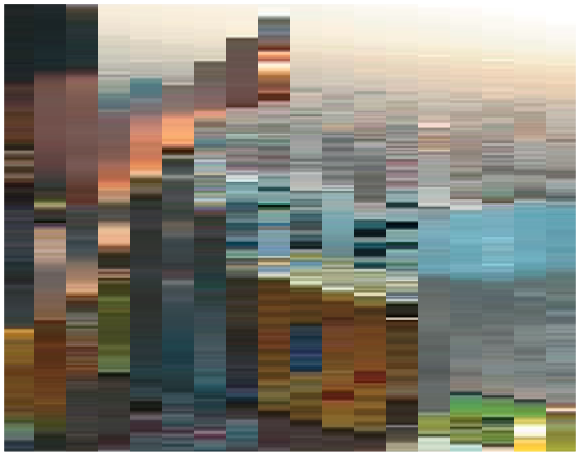
Resim 5. Buthayna Ali

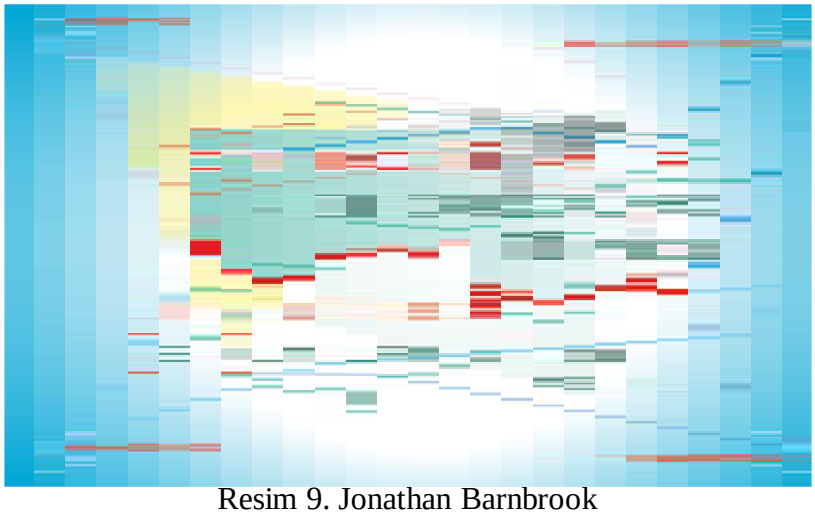
Resim 6. Allora Calzadilla

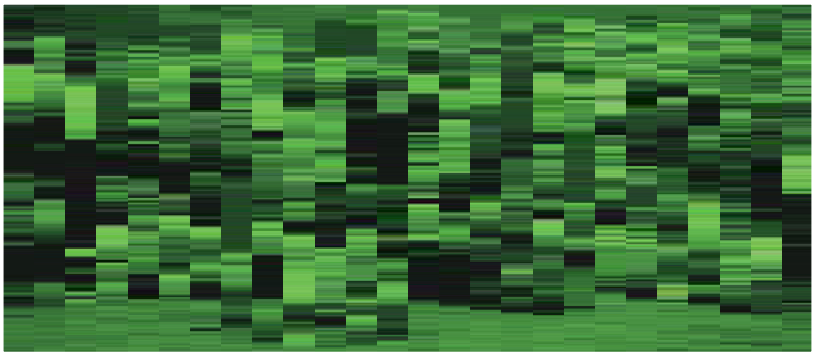
Resim 7. Selçuk Artut

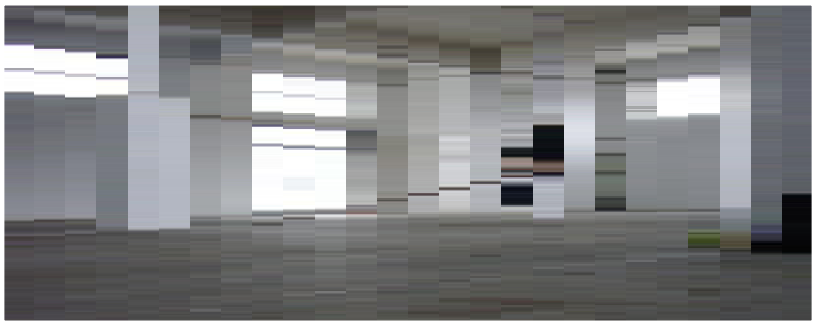
Resim 8. Fikret Atay

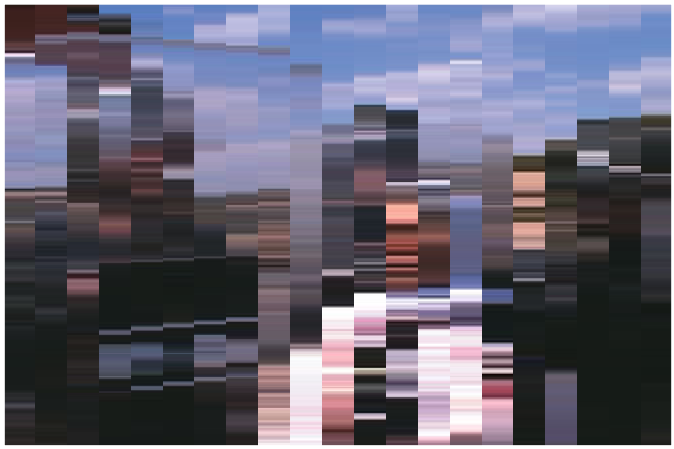
Resim 9. Jonathan Barnbrook

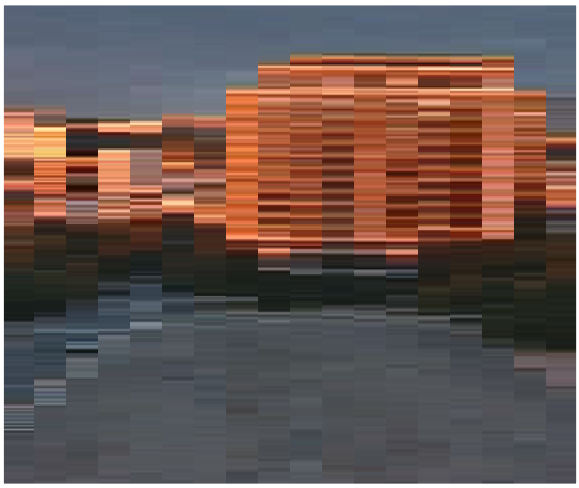
Resim 10. Ramazan Bayrakoglu

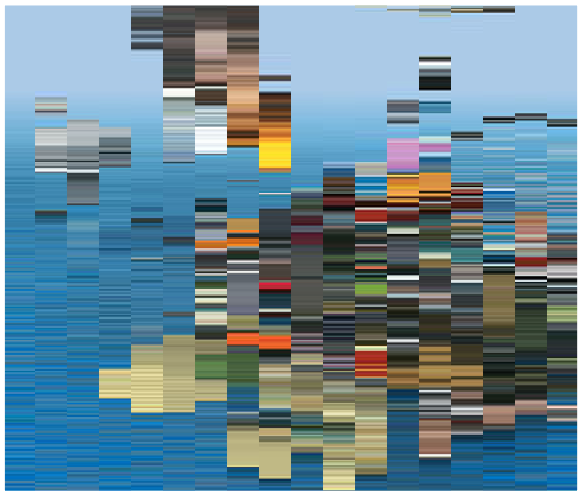
Resim 11. Justin Bennett

Resim 12. Ege Berensel & Serhat H. Yalç nkaya &Banu Ornat

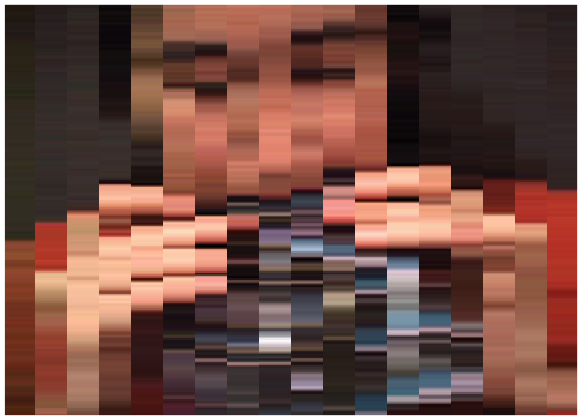
Resim 13. Ursula Biemann

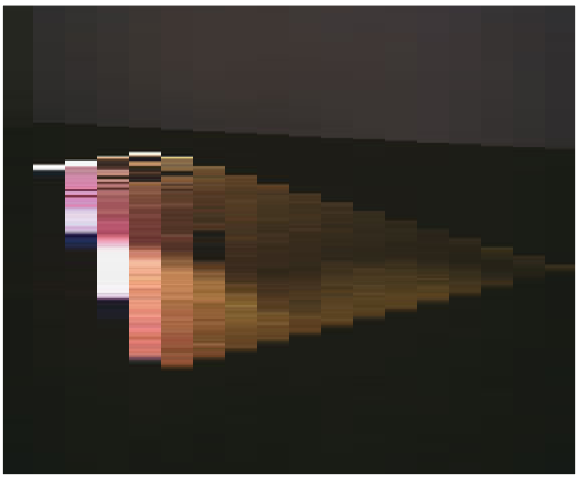
Resim 14. Cao Fei

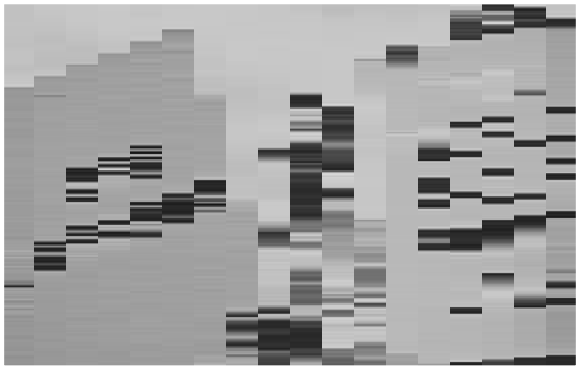
Resim 15. Banu Cenneto lu

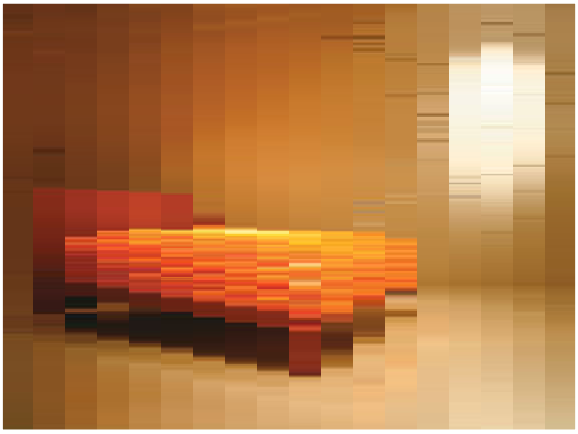
Resim 16. Lia Chaia

Resim 17. Paul Chan

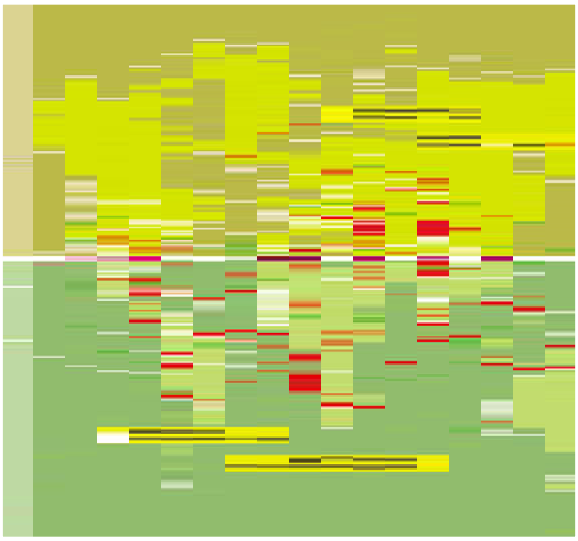
Resim 18. Chen Chieh-Jen

Resim 19. Chen Hui-Chiao

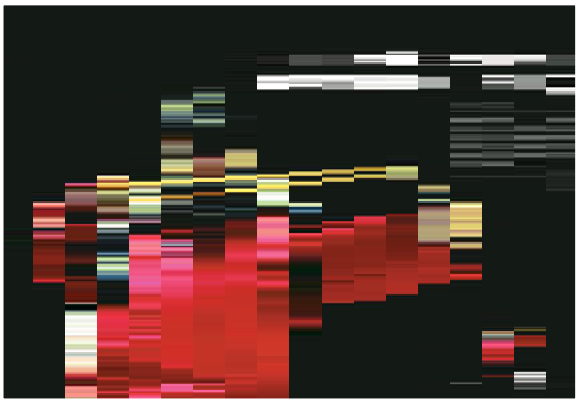
Resim 20. Claire Fontaine

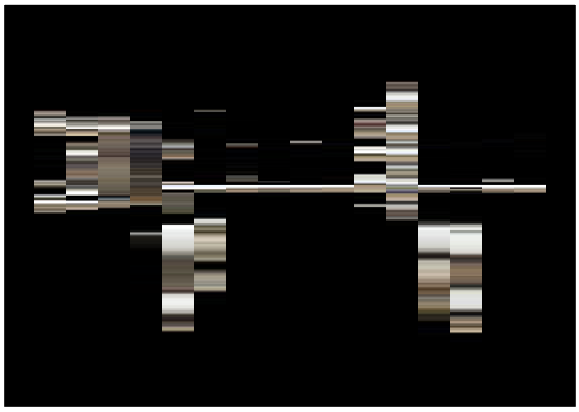
Resim 21. Teddy Cruz

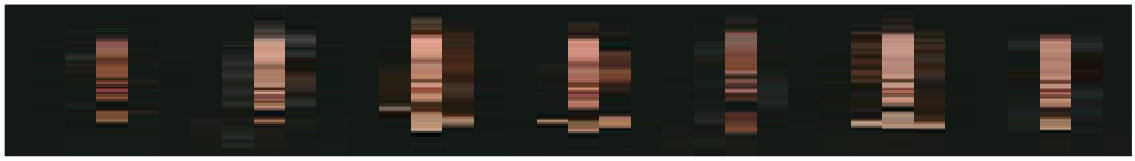
Resim 22. Nancy Davenport

Resim 23. Burak Delier

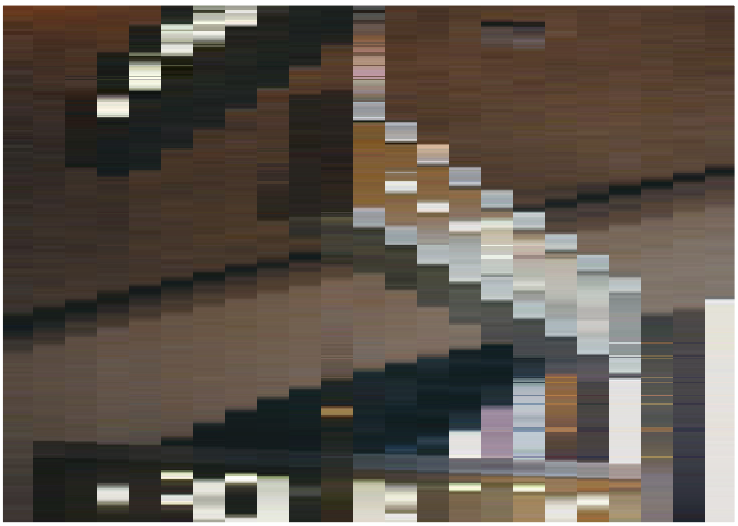
Resim 24. Democracia

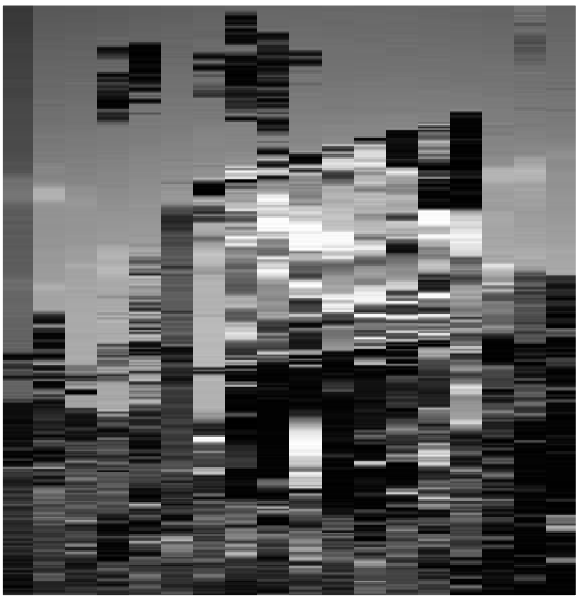
Resim 25. Atom Egoyan

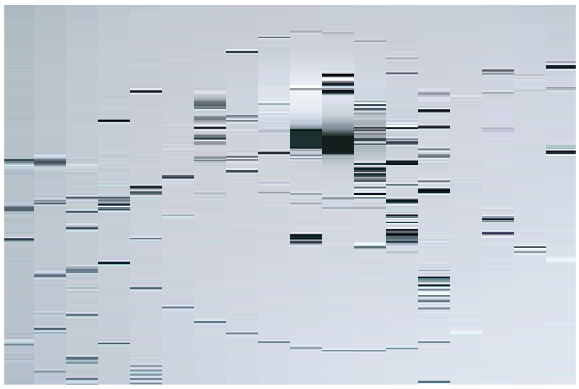
Resim 26. Extramücadele /
Extrastruggle

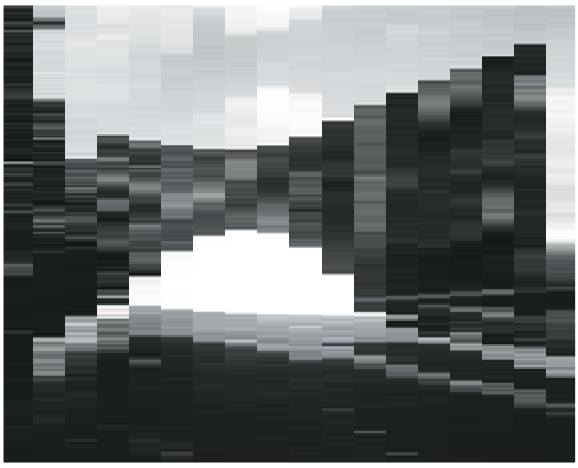
Resim 27. Daniel Faust

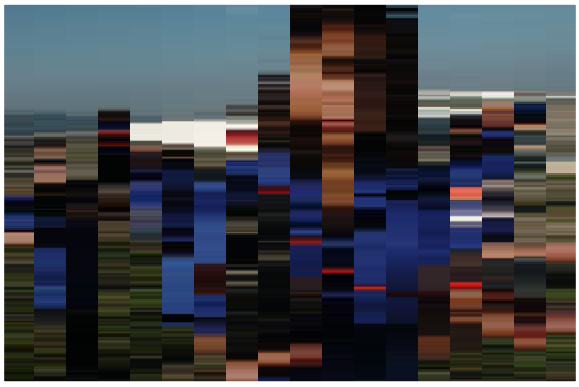
Resim 28. Didier Fiuza Faustino

Resim 29. Christoph Fink

Resim 30. Nina Fischer - Maroan El Sani

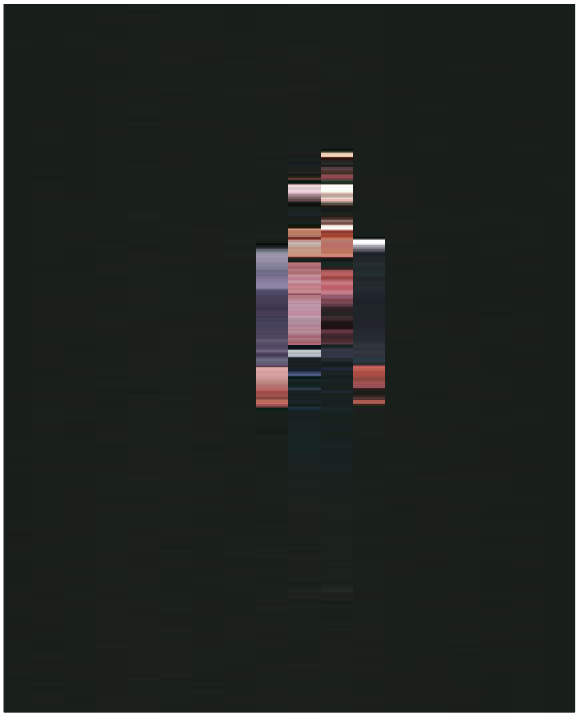
Resim 31. Vicky Funari - Sergio De La Torre

Resim 32. Rainer Ganahl

Resim 33. Jean-Baptiste Ganne

Resim 34. Gimhongsok

Resim 35. Renée Green

Resim 37. Ha Za Vu Zu

Resim 38. Erdem Helvac o lu

Resim 39. Huang Yong Ping

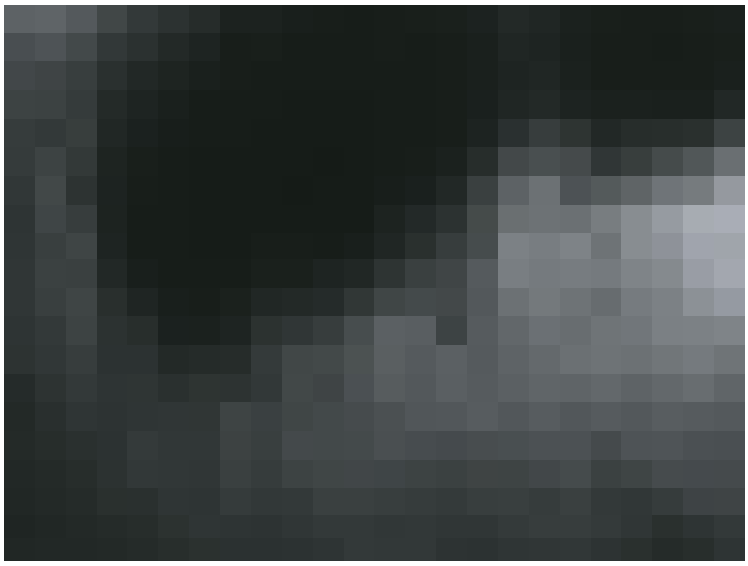
Resim 40. Emre Hüner

Resim 41. Sanja Ivekovic

Resim 42. Eleni Kamma,

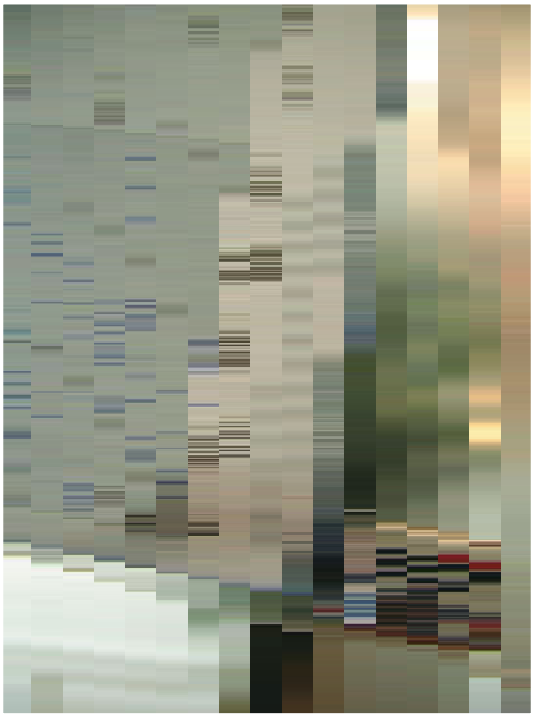
Resim 43. Kan Xuan

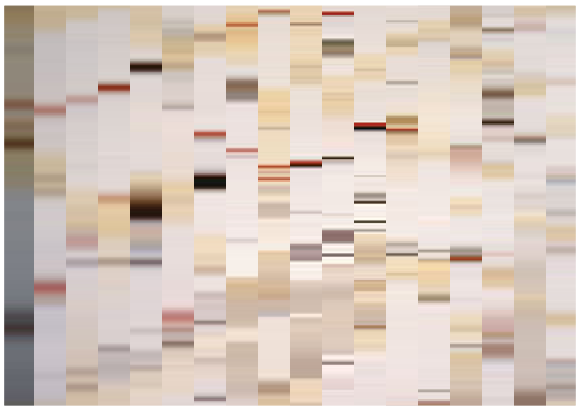
Resim 44. Ömer Ali Kazma

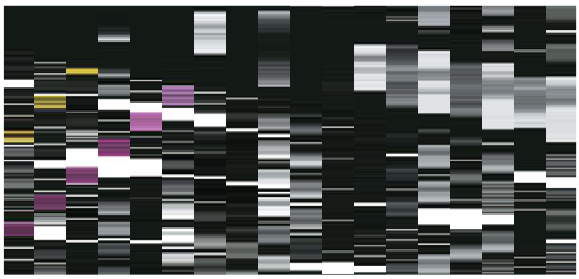
Resim 45. Ian Kiaer

Resim 46. Sora Kim

Resim 47. Taiyo Kimura

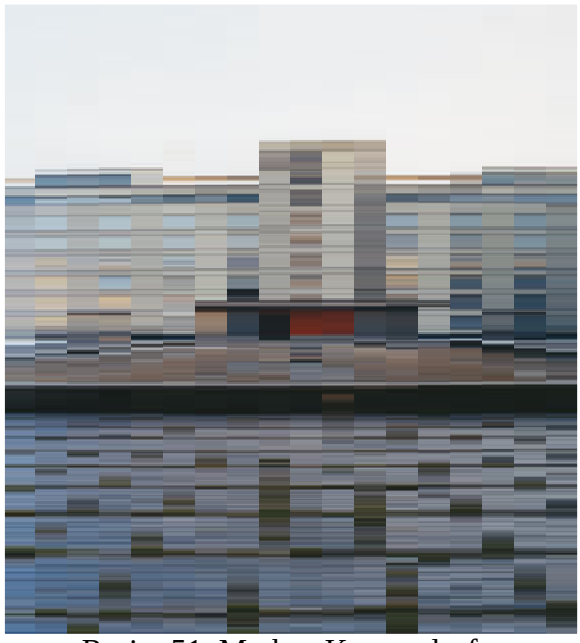
Resim 48. Gunilla Klingberg

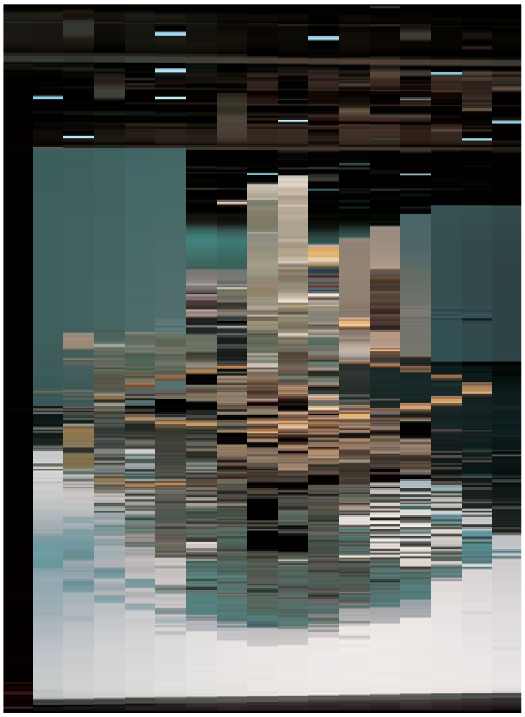
Resim 49. Aleksander Komarov

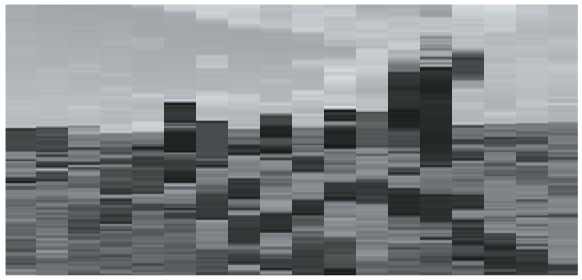
Resim 50. Rem Koolhaas/Amo

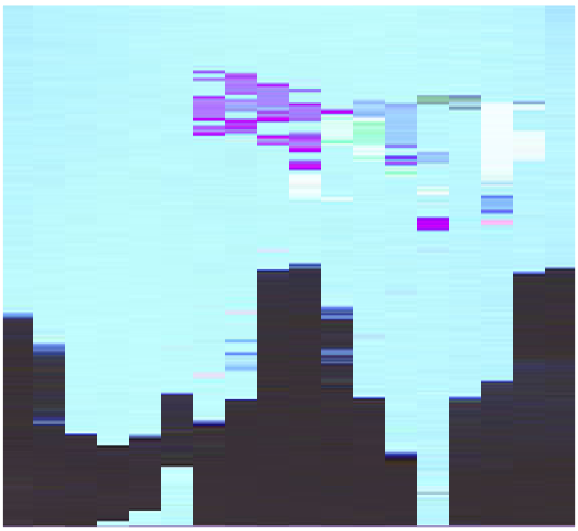
Resim 51. Markus Krottendorfer

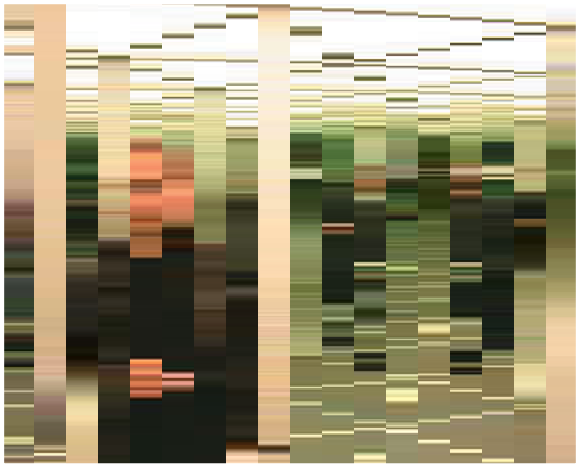
Resim 52. Lee Bul

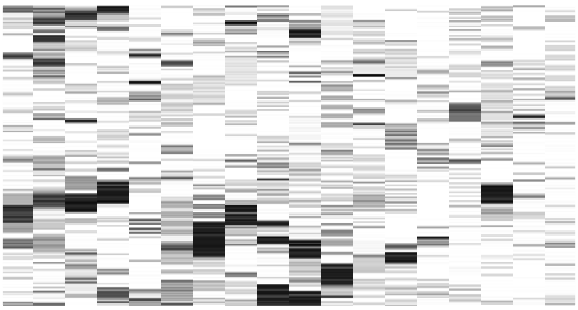
Resim 53. Lu Chunsheng

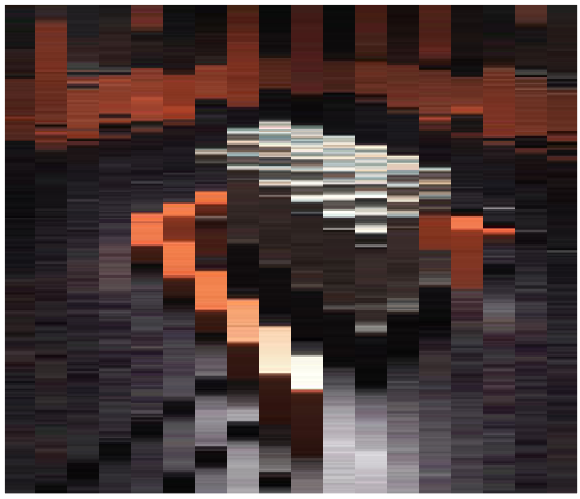
Resim 54. Cristina Lucas

Resim 55. Ken Lum

Resim 56. Map Office

Resim 57. Ramón Mateos

Resim 58. Julio César Morales

Resim 59. Multiplicity

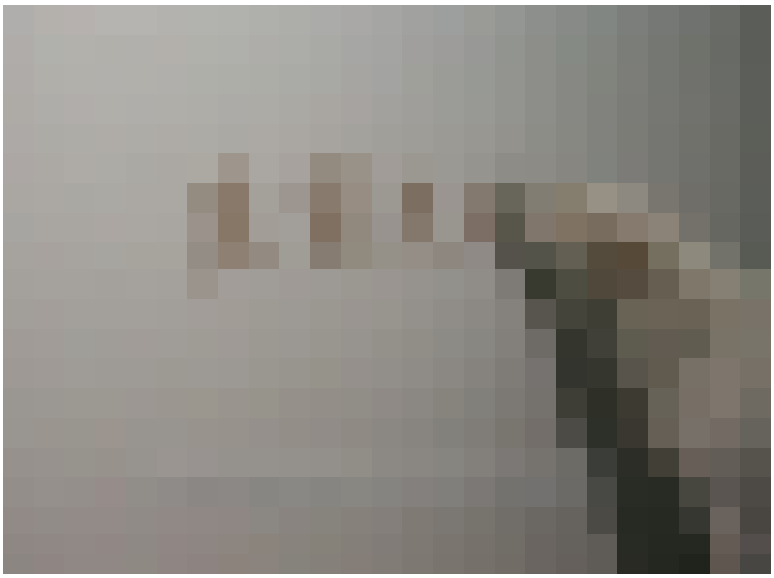
Resim 60. Els Opsomer

Resim 61. Ou Ning

Resim 62. Ferhat Özgür

Resim 63. Peng Hung-Chih

Resim 64. Alexandre Périgot

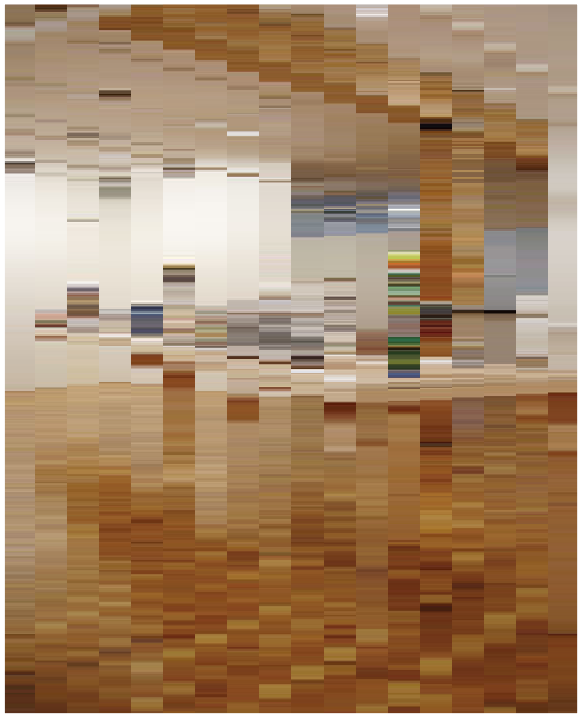
Resim 65. Tadej Pogacar

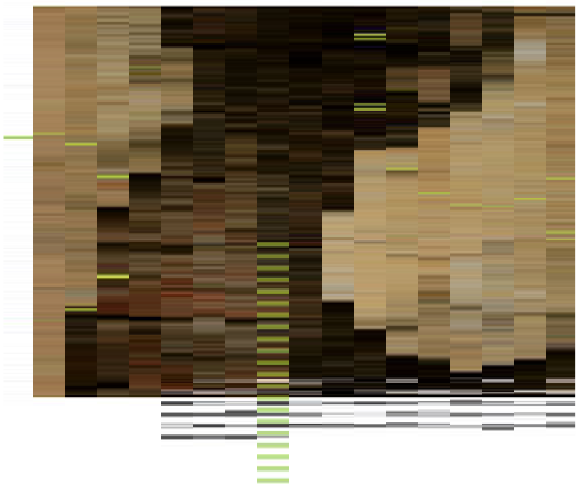
Resim 66. Julien Prévieux

Resim 67. Radek Community

Resim 68. Michael Rakowitz

Resim 69. Raqs Media Collective

Resim 70. Jewyo Rhii

Resim 71. Porntaweesak Rimsakul

Resim 72. Lordy Rodriguez

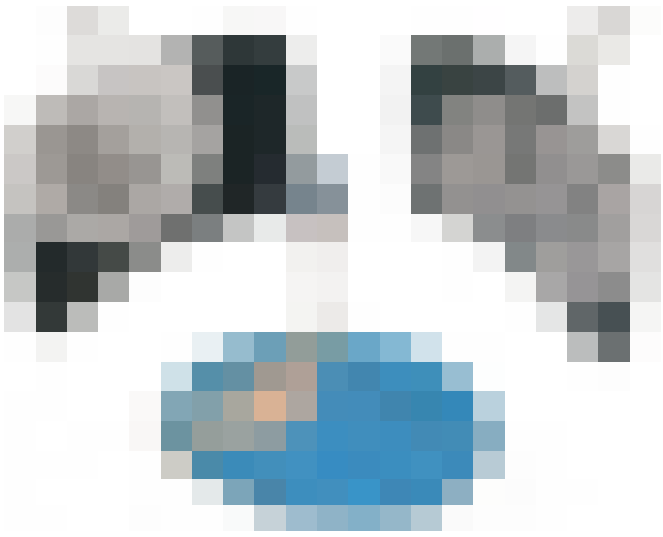
Resim 73. Sam Samore

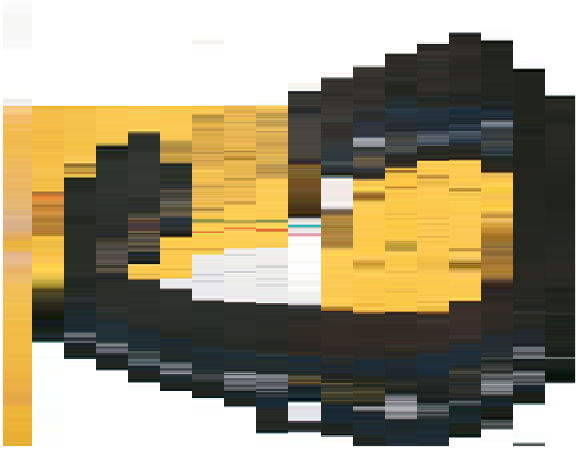
Resim 74. Fernando Sanchez Castillo

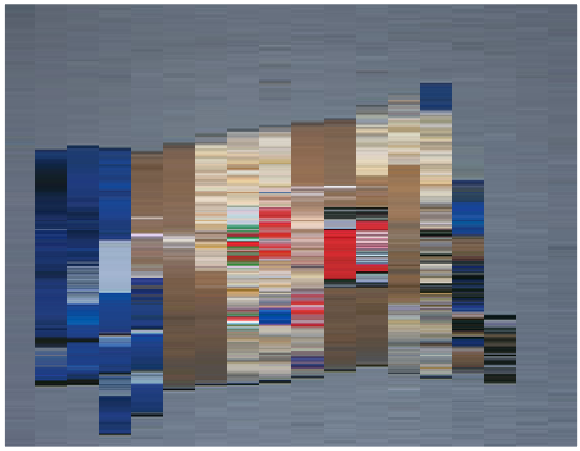
Resim 75. Allan Sekula

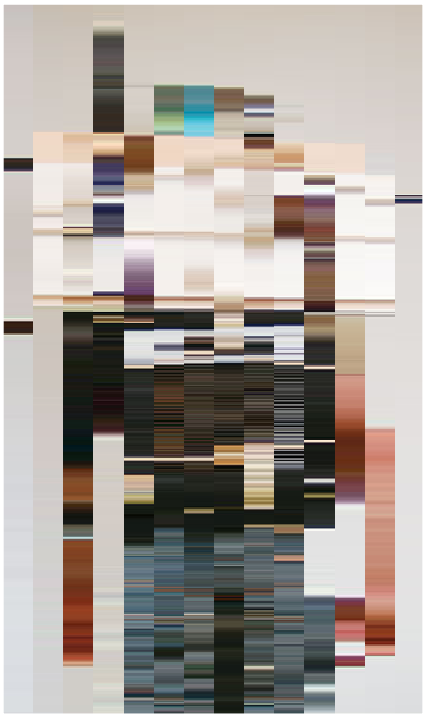
Resim 76. Taro Shinoda

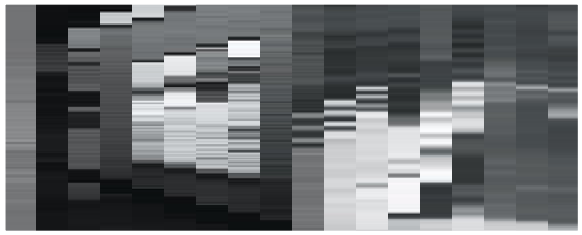
Resim 77. Sophia Tabatadze

Resim 78. David Ter-Oganyan

Resim 79. Nasan Tur

Resim 80. Katleen Vermeir - Ronny Heiremans

Resim 81. Wong Hoy-Cheong

Resim 82. Xu Zhen

Resim 83. Yan Lei

Resim 84. Yan Pei Ming

Resim 85. Yang Jiechang

Resim 86. Tomoko Yoneda

Resim 87. Young Hae Chang Heavy Industries

Resim 88. Yushi Uehara / Berlage Institute

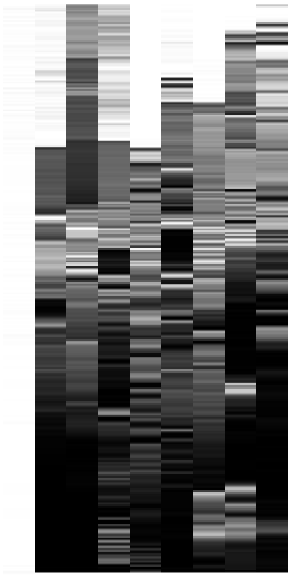

Resim 89. Zhou Hao - Ji Jianghong

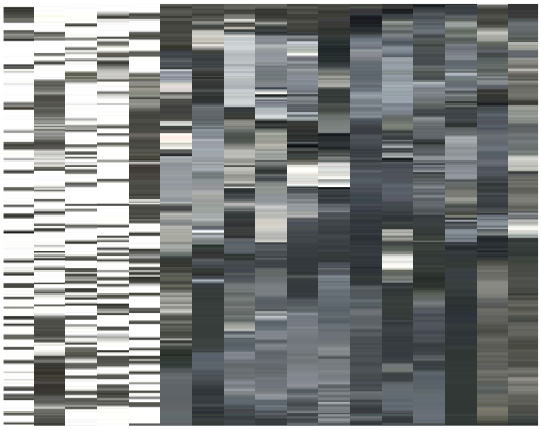

Resim 90. Zhu Jia

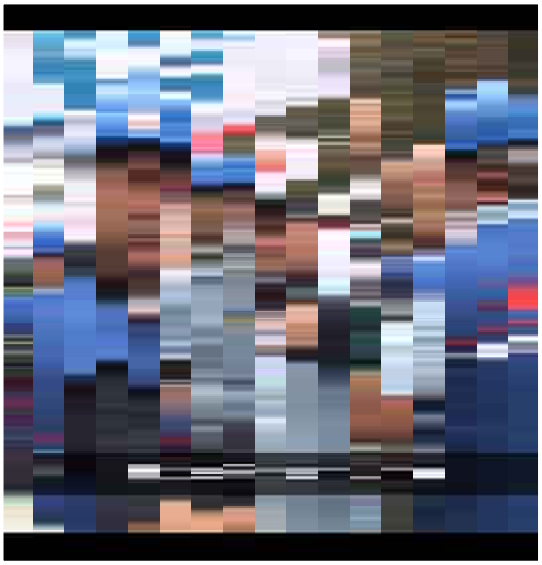
Ek 11. XI. Uluslararas stanbul Bienali Sanatç lar Çal malar

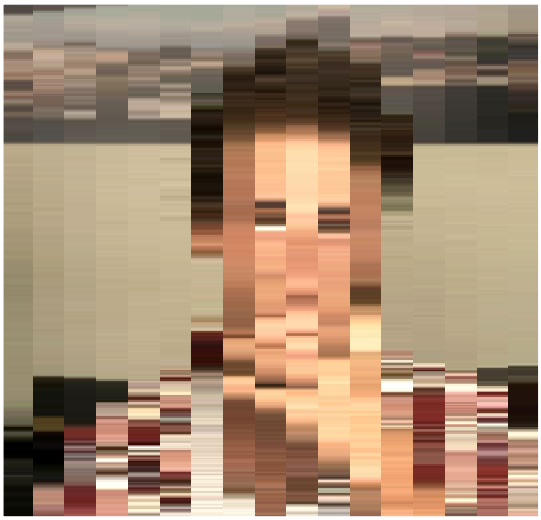
Resim 1. Alimjan Jorobaev

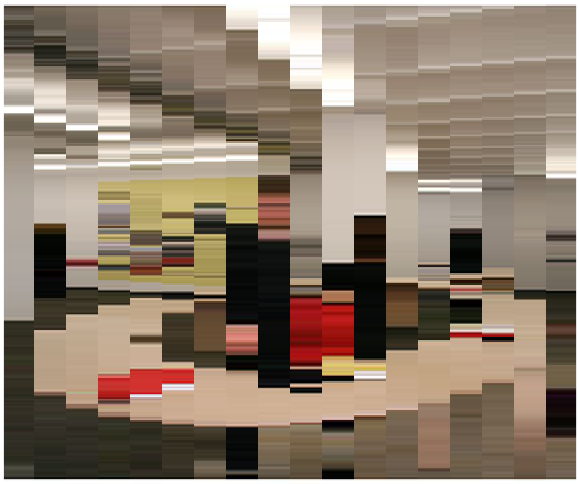
Resim 2. Anna Boghiguian

Resim 3. Artur mijewski

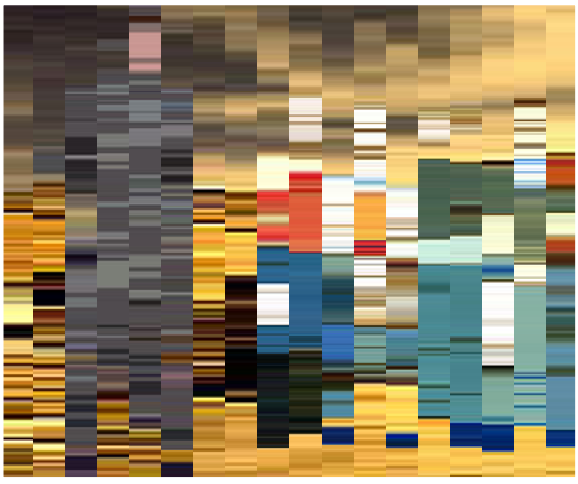
Resim 4. Avi Mograbi

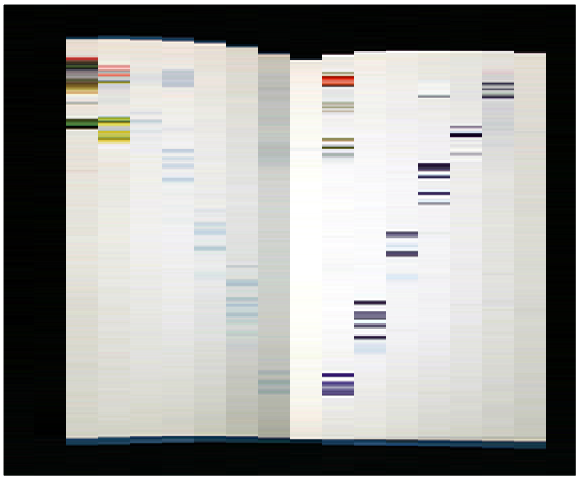
Resim 5. Aydan Murtezao lu & Bülent angar

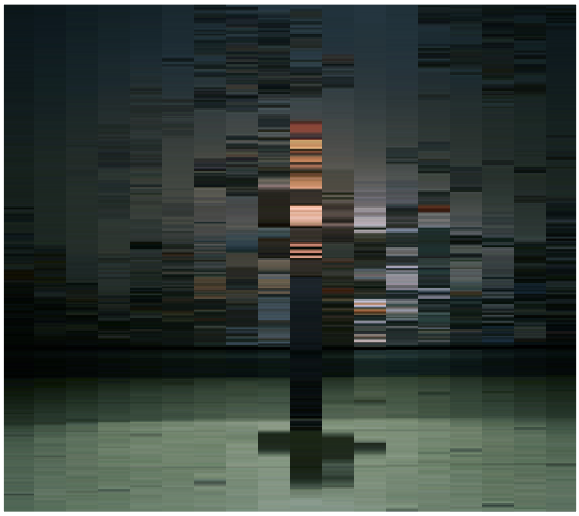
Resim 6. Bureau d'études

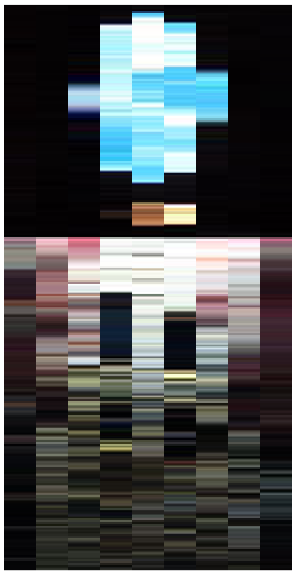
Resim 7. Canan enol

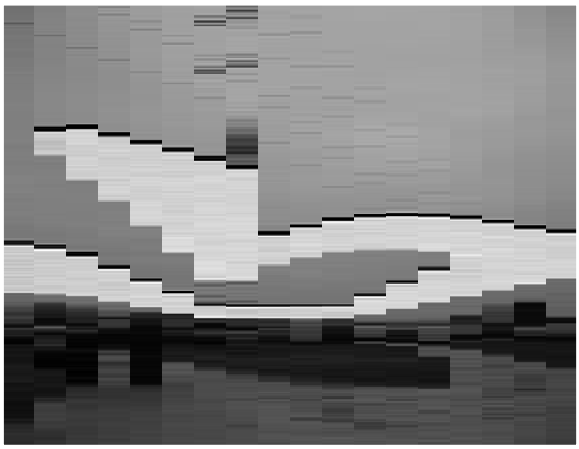
Resim 8. Cengiz Çekil

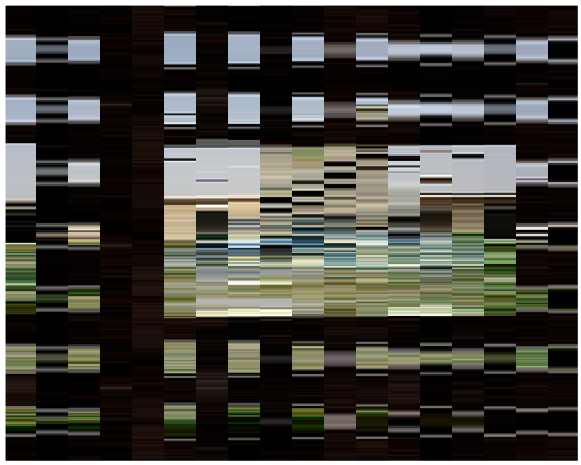
Resim 9. Danica Daki

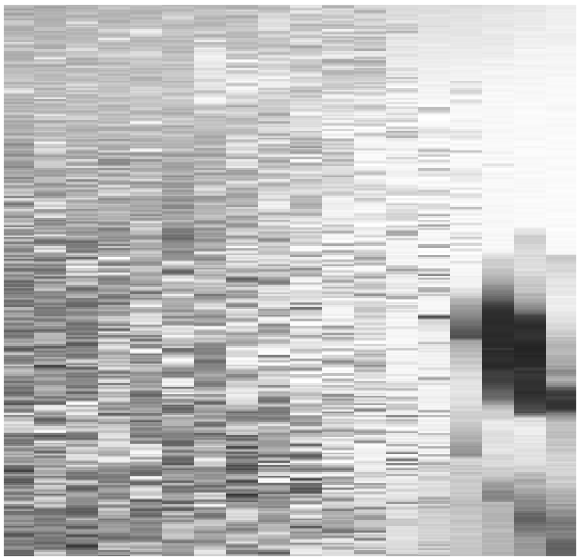
Resim 10. Darinka Pop-Miti

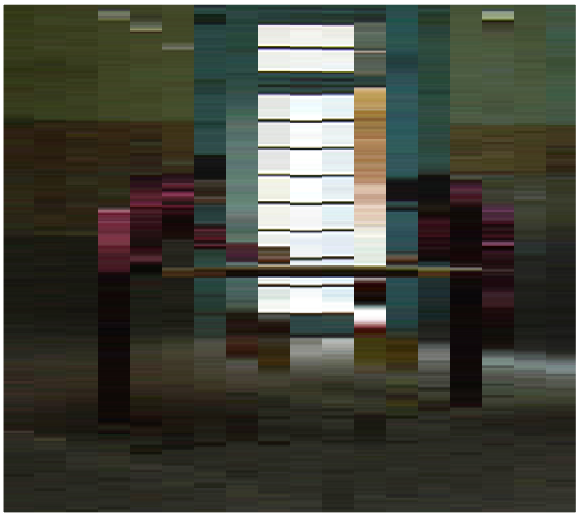
Resim 11. David Maljkovi

Resim 12. decolonizing.ps (Sandi Hilal | Alessandro Petti | Eyal Weizman)

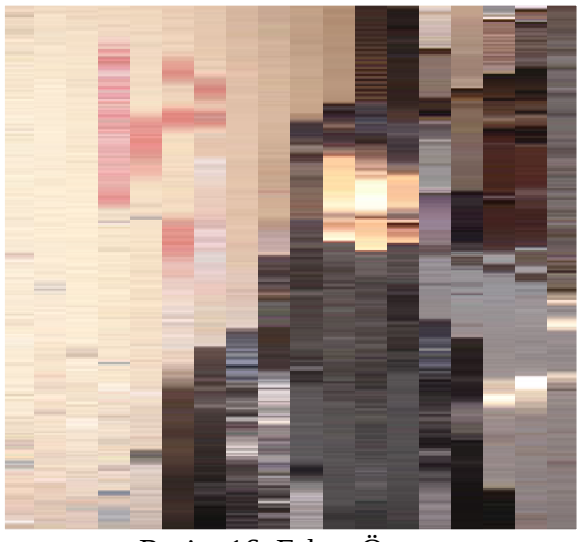
Resim 13. Deimantas Narkevi ius

Resim 14. Doa Aly

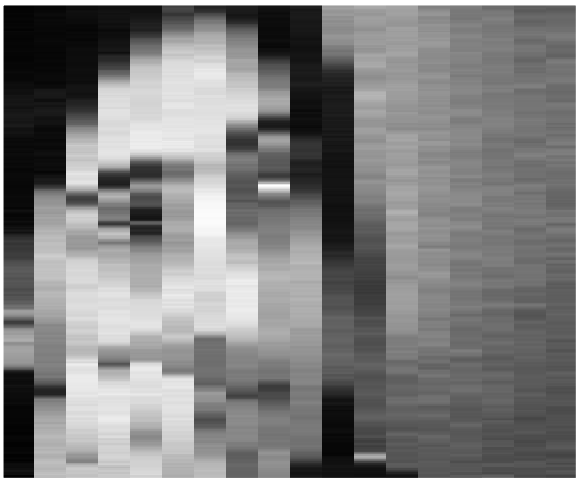
Resim 15. Donghwan Jo & Haejun Jo

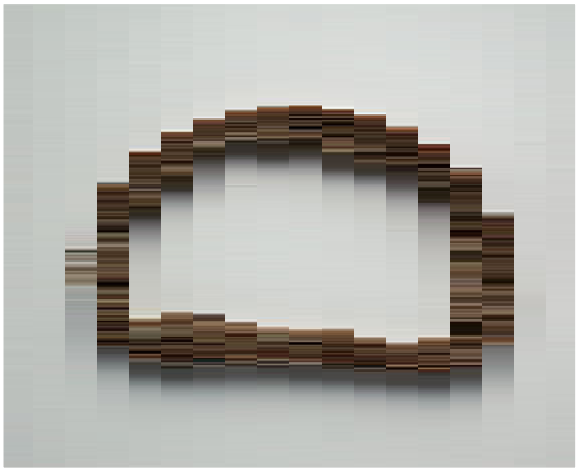
Resim 16. Erkan Özgen

Resim 17. Etcétera...

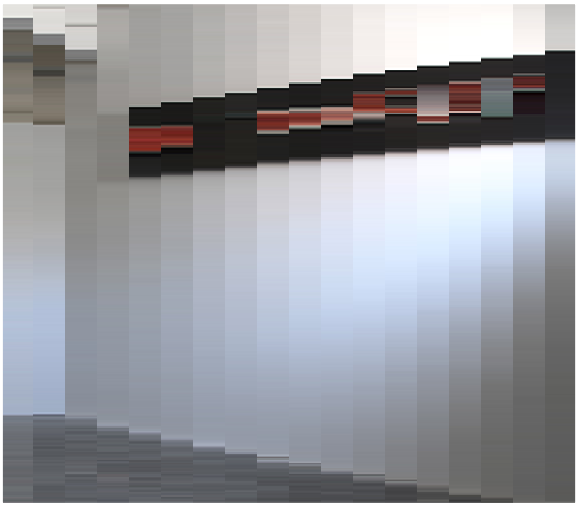
Resim 18. Hamlet Hovsepian

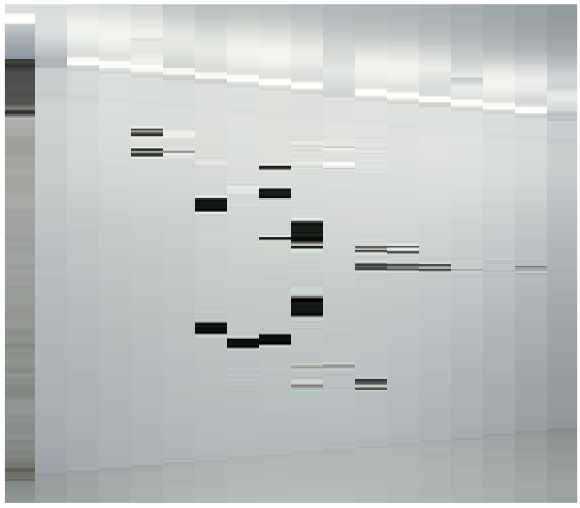
Resim 19. Hans-Peter Feldmann

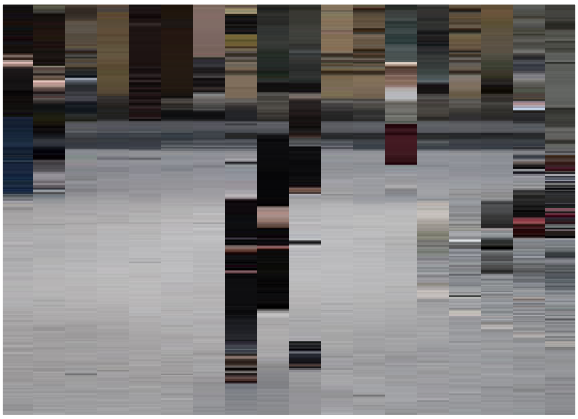
Resim 20. Hrair Sarkissian

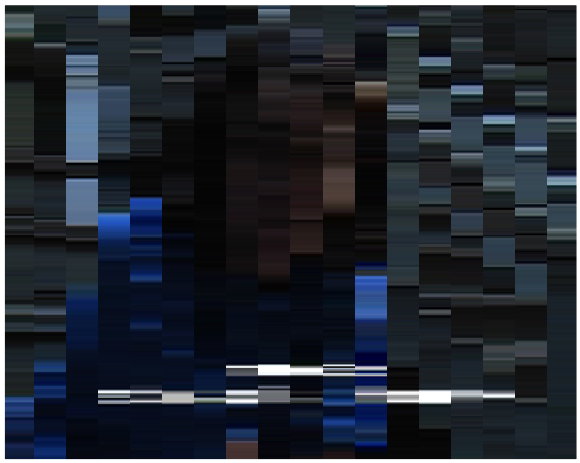
Resim 21. Hüseyin Bahri Alptekin

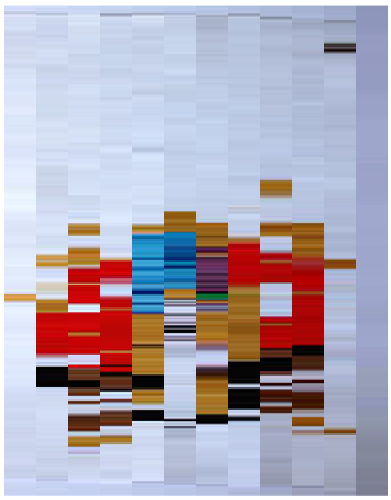
Resim 23. Ioana Nemes

Resim 22. Igor Grubi

Resim 24. I l E rikavuk

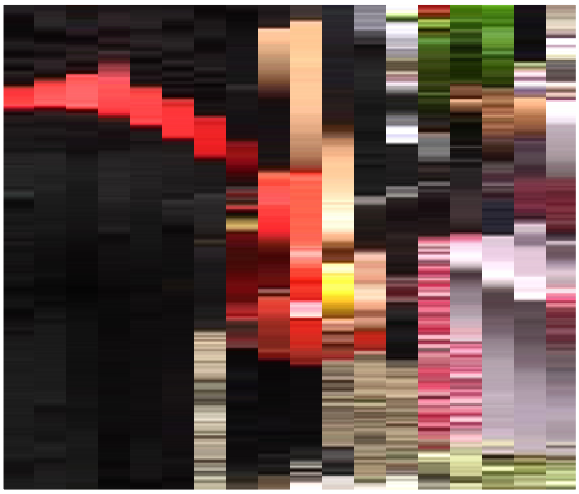
Resim 25. nci Furni

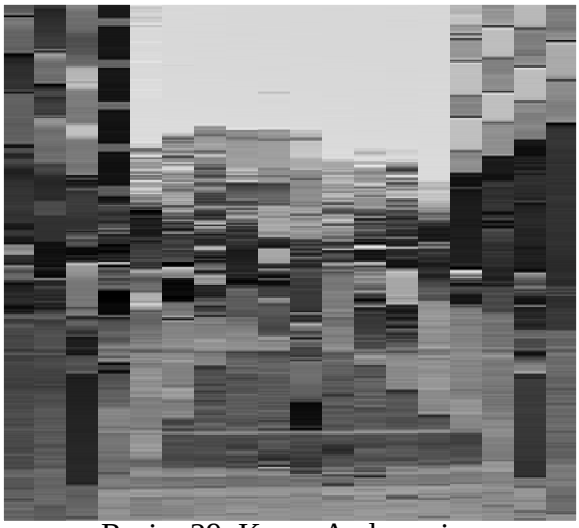
Resim 26. Jesse Jones

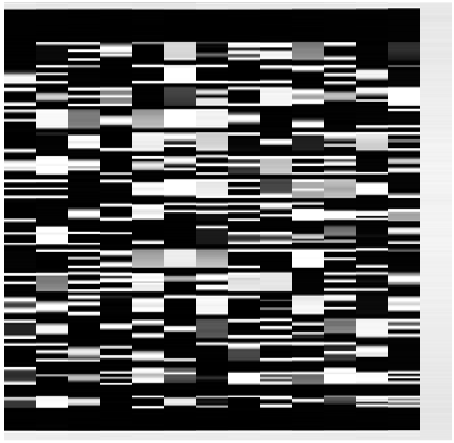
Resim 27. Jinoos Taghizadeh

Resim 28. Jumana Emil Abboud

Resim 29. Karen Andreassian

Resim 30. KP Brehmer

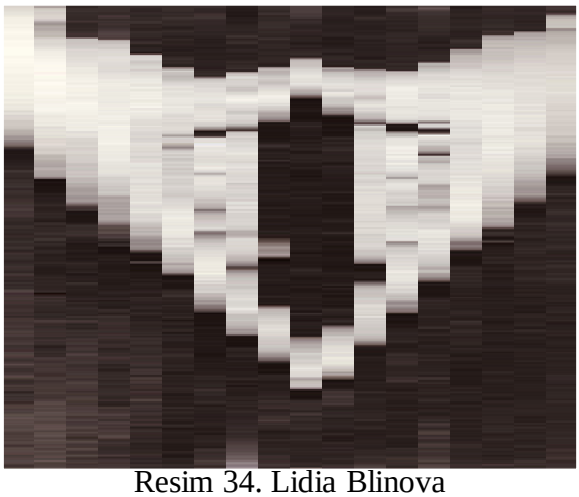
Resim 31. KwieKulik (Zofia Kulik taraf ndan sunuluyor)

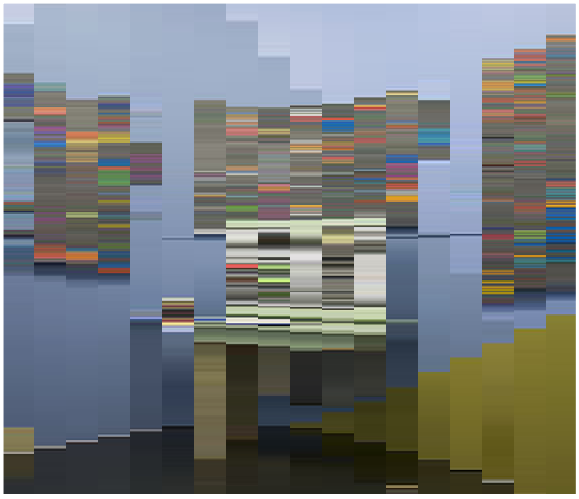
Resim 32. Lado Darakhvelidze

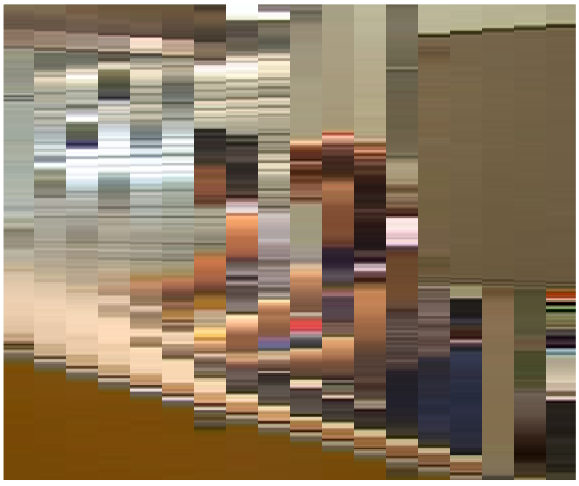
Resim 33. Larissa Sansour

Resim 34. Lidia Blinova

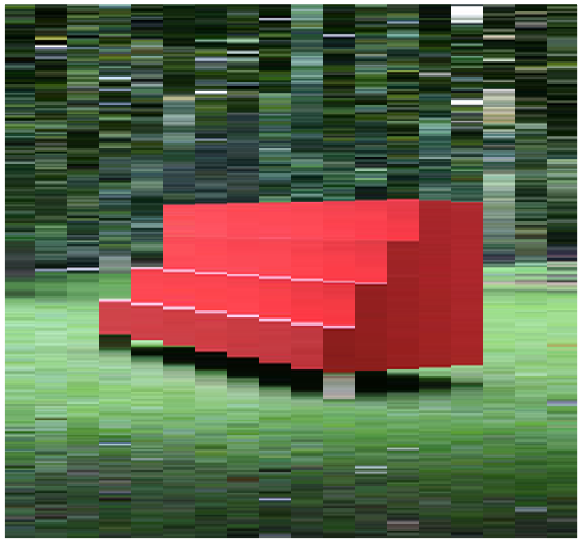
Resim 35. Lisi Raskin

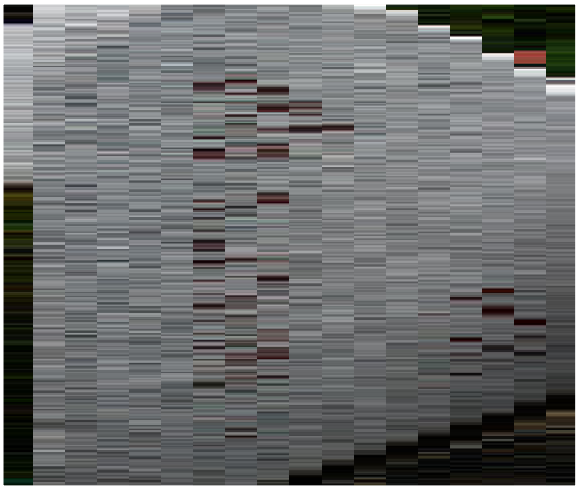
Resim 36. María Ruido

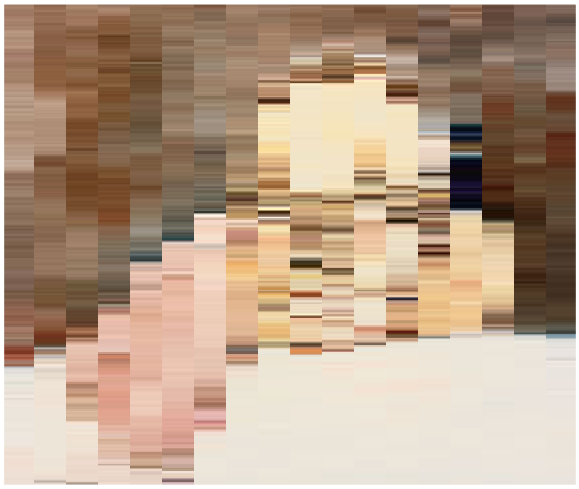
Resim 37. Margaret Harrison

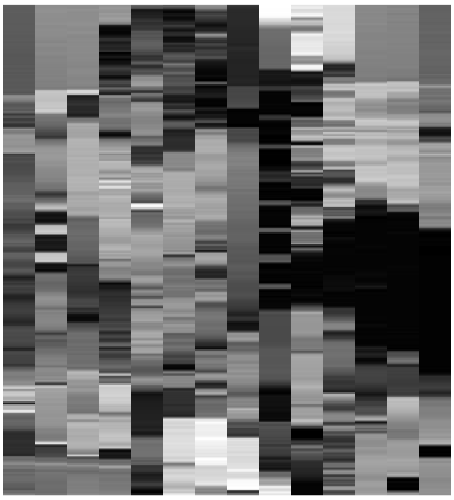
Resim 38. Marina Naprushkina

Resim 39. Marko Peljhan

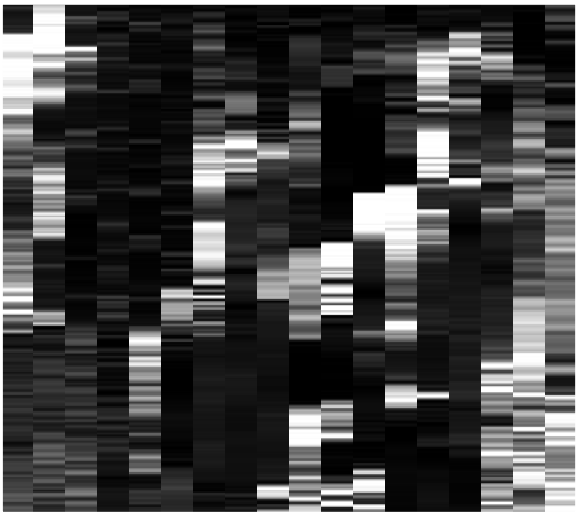
Resim 40. Marwan

Resim 41. Michel Journiac

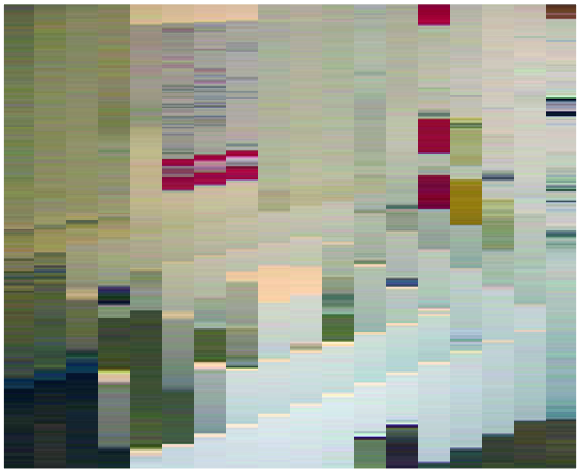
Resim 42. Mladen Stilinovi

Resim 43. Mohammed Ossama

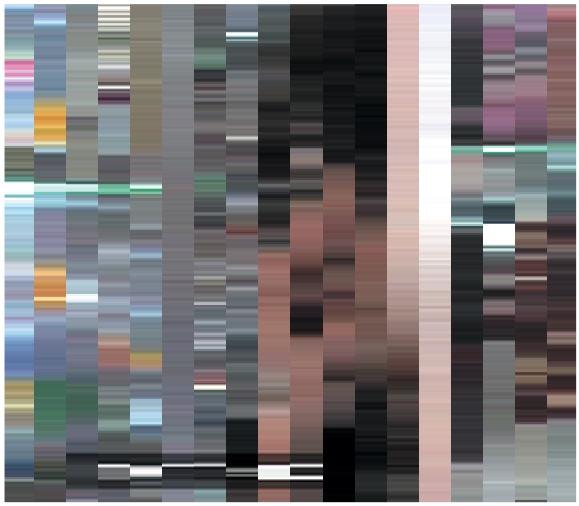
Resim 44. Mounira Al Solh

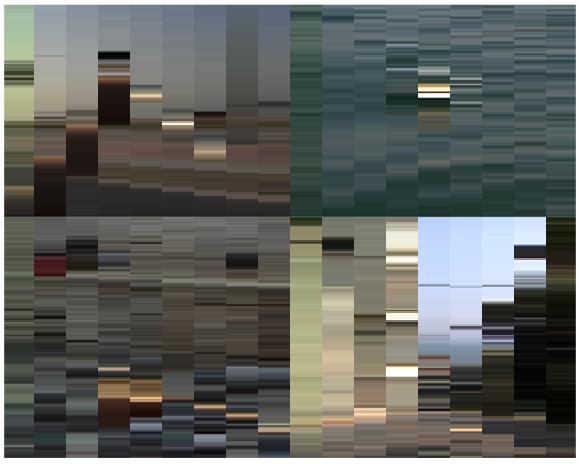
Resim 45. Museum of American Art (Amerikan Sanat Müzesi)

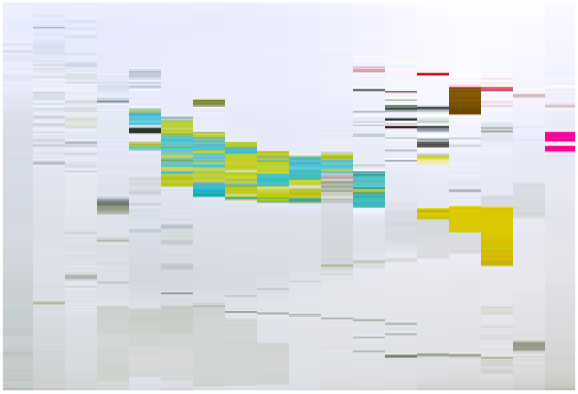
Resim 46. Nam June Paik

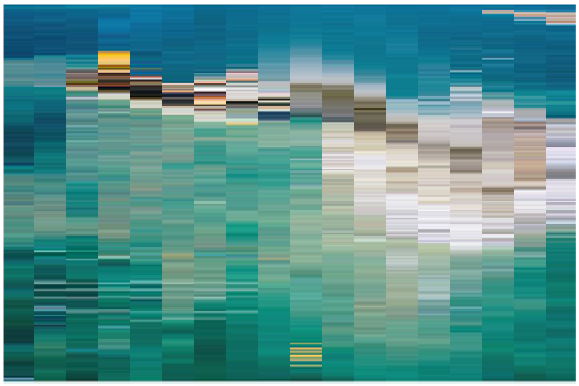
Resim 47. Natalya Dyu

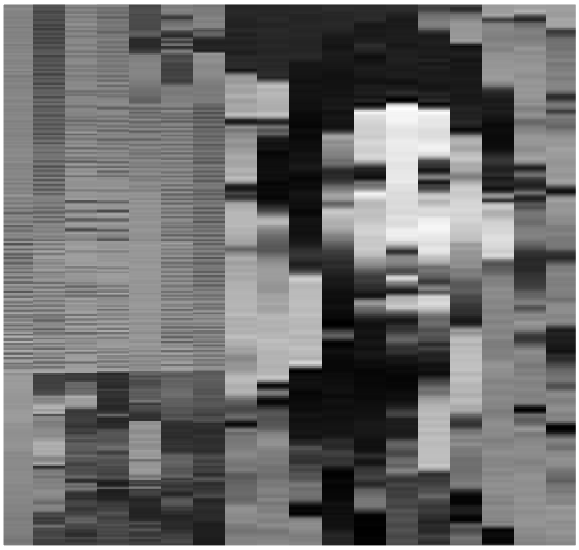
Resim 48. Nevin Alada

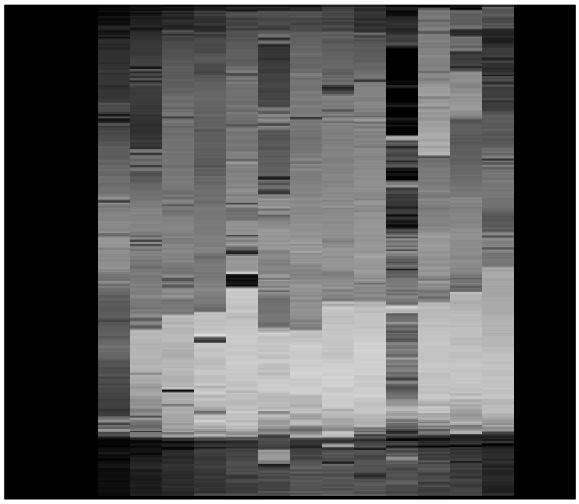
Resim 49. Nilbar Güre

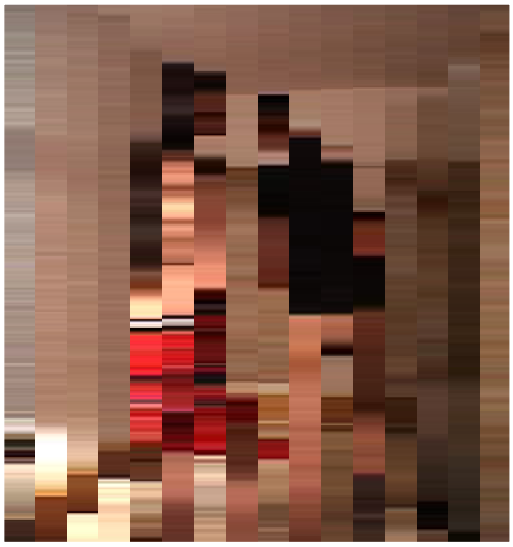
Resim 50. Oraib Toukan

Resim 51. Rabih Mroué

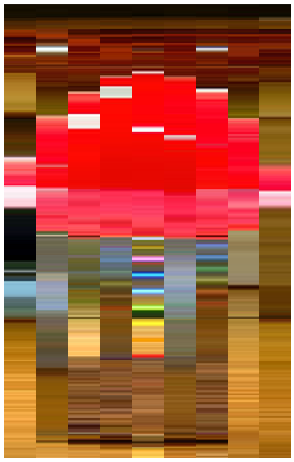
Resim 52. Rena Effendi

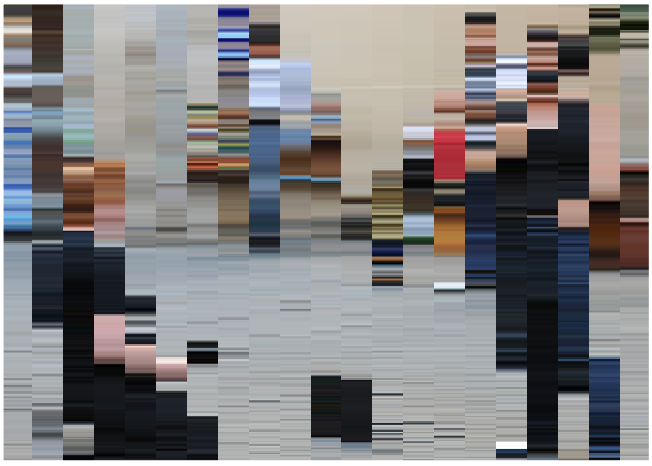
Resim 53. Ruti Sela & Maayan Amir

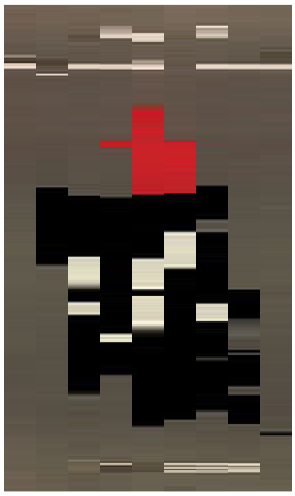
Resim 54. Sanja Ivekovi

Resim 55. Shahab Fotouhi

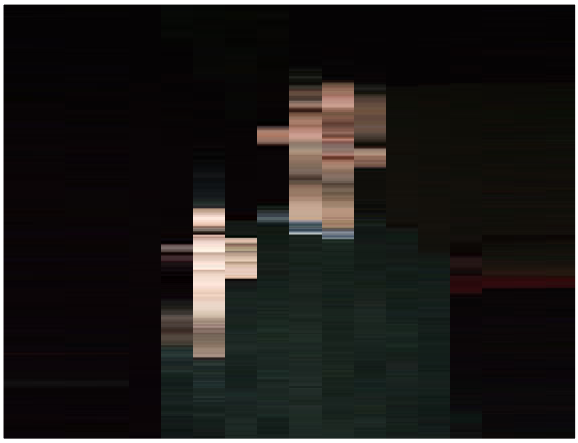
Resim 56. Sharon Hayes

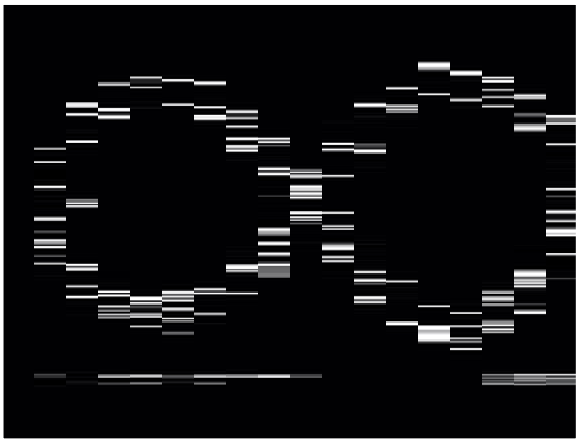
Resim 57. Signs of Conflict: Political Posters of Lebanon's Civil War (Çat ma Belirtileri: Lübnan ç Sava 'ndan Siyasi Afi ler bir Zeina Maasri projesi)

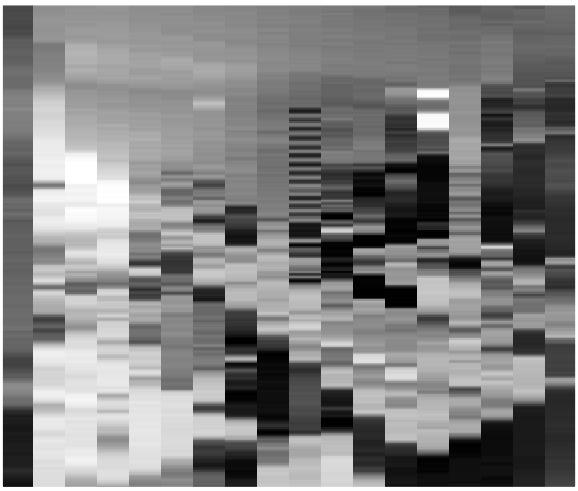
Resim 58. Simon Wachsmuth

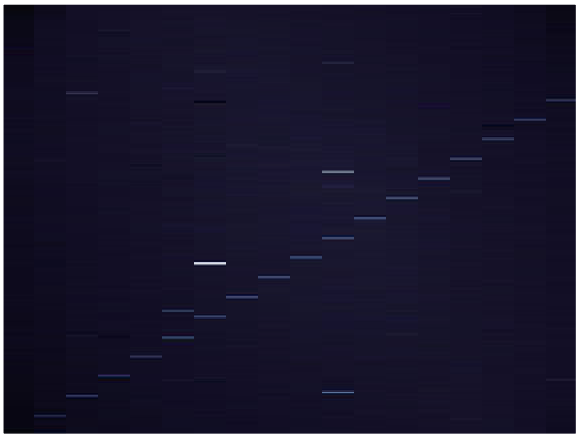
Resim 59. Siniša Labrovi

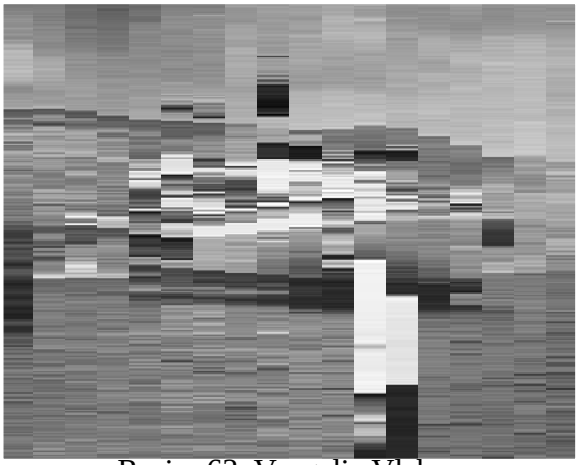
Resim 60. Société Réaliste

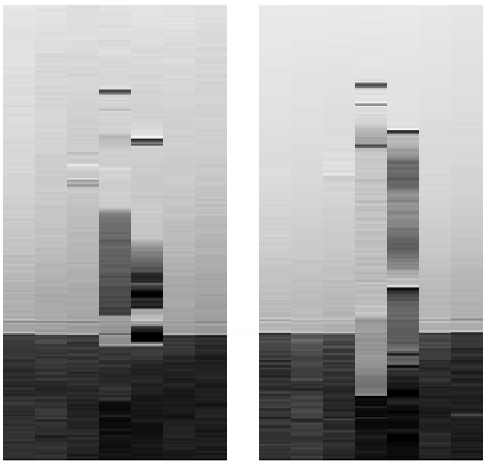
Resim 61. Tamás St.Auby

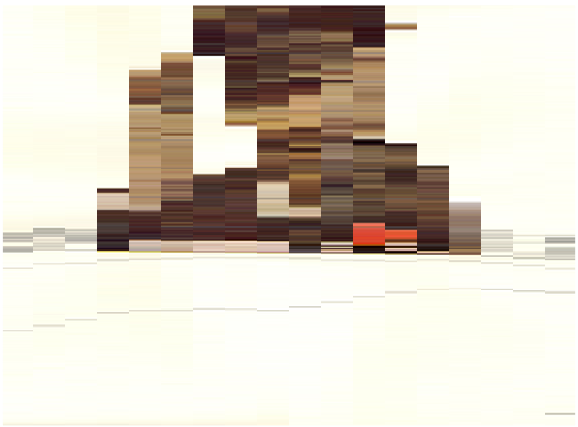
Resim 62. Trevor Paglen

Resim 63. Vangelis Vlahos

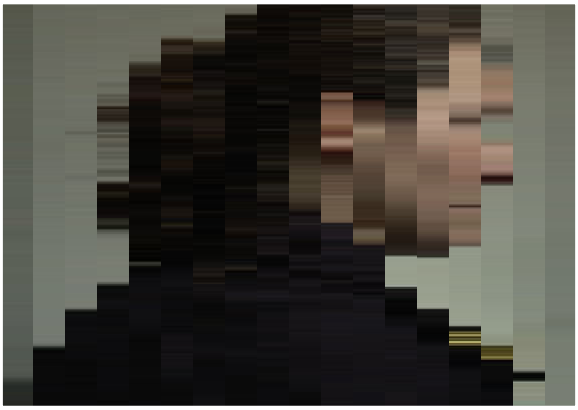
Resim 64. Vlatka Horvat

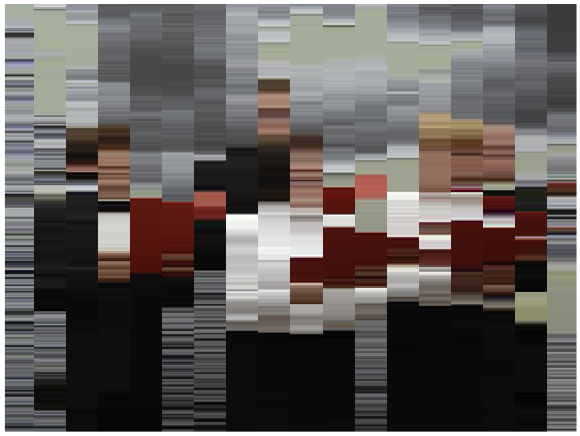
Resim 65. Vyacheslav Akhunov

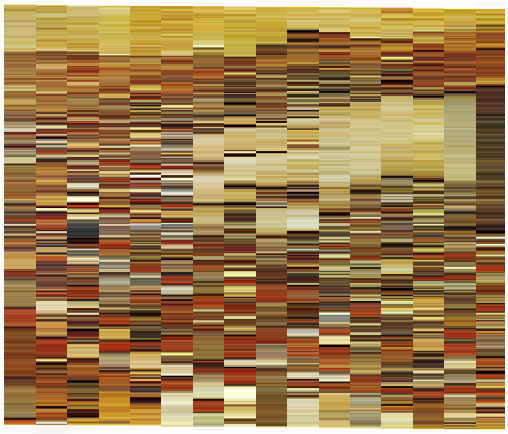
Resim 66. Wafa Hourani

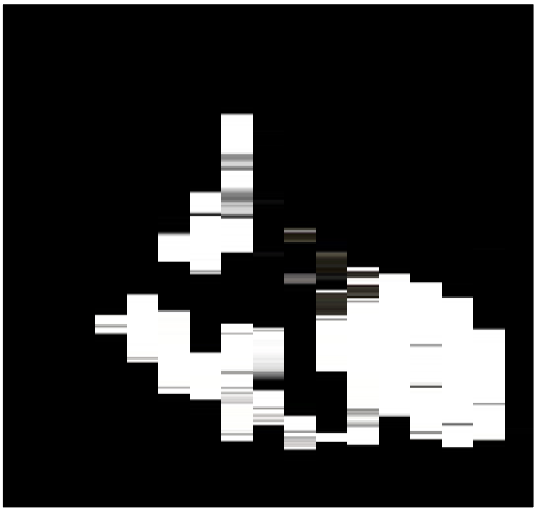
Resim 67. Wendelien van Oldenborgh

Resim 68. What is to be done / Chto delat? / Ne Yapmal ?

Resim 69. Yüksel Arslan

Resim 70. Zanny Begg

ÖZGEÇM

K SEL B LG LER

Ad Soyad : Sibel GÜN

Do um Yeri ve Tarihi : Denizli, 23.11.1985

Adres : Huzurevleri Mah. 77155 Sok. No: 9 6/12 Çukurova/Adana

Telefon : 0 539 277 70 45

e-posta : sibel-gun@hotmail.com

E T M DURUMU

2007-2011 : Yüksek Lisans, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim- E itimi Anabilim Dal , Adana.

ubat 2010–Temmuz 2010 : Yüksek Lisans Yurtd E itim, Miguel Hernandez Üniversitesi Güzel Sanatlar Resim Bölümü, Valencia, spanya

2003-2007 : Lisans, Çukurova Üniversitesi Resim- Ö retmenli i Bölümü, Adana.

1998-2001 : Lise, Ça r bey Lisesi Say sal Bölümü, Adana.

YABANCI D L : ngilizce-Çok iyi